

NY START FÖR SVERIGE

Liberalernas landsmöte
19–21 november 2021
Linköping

HANDLINGAR • VOLYM 2

Motioner

INNEHÅLL

Motioner till landsmötet 2021	2
A. Allmänpolitik och liberal ideologi.....	3
B1. Utbildning och forskning	16
B2. Kultur, idrott och civilsamhälle	51
C1. Integrationspolitik för jobb och egen försörjning	57
C2. Integrationspolitik för jämställdhet och demokratiska värderingar.....	59
D1. Klimat, energi, miljö- och naturvård	65
D2. Bostadspolitik och samhällsbyggnad	105
D3. Trafik, IT-politik och infrastruktur	116
E1. Ekonomisk politik och skattepolitik	140
E2. Jobb och arbetsmarknad	154
E3. Regional utveckling i hela Sverige	159
E4. Företagspolitik och konsumentfrågor	167
F1. Rättspolitik	173
F2. Allmänna grundlagsfrågor och demokratipolitik ...	192
F3. Allmän jämställdhetspolitik samt hbtq-frågor.....	211
G1. Hälso- och sjukvård samt folkhälsa.....	217
G2. Socialförsäkringar och andra ekonomiska trygghetssystem.....	243
G3. Politik för årsrika.....	251
G4. Socialtjänst och barnrättsfrågor	258
G5. Funktionsrättsfrågor	263
G6. Alkohol, narkotika och tobak samt missbruksvård	270
H1. Migrations- och asylpolitik.....	277
H2. Försvar och samhällsskydd	286
H3. Utrikespolitik och Europafrågor	289
J. Liberalernas verksamhet och stadgar.....	294

NY START FÖR SVERIGE

Liberalernas landsmöte
19–21 november 2021
Linköping

MOTIONER TILL LANDSMÖTET 2021

A. ALLMÄNPOLITIK OCH LIBERAL IDEOLOGI

A101. Inget stödparti – men söker stöd

Gunnar Andrén, Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att Liberalerna inte är ett stödparti men gärna ser väljares och andra partiets stöd för sin politik

Liberalerna har en stolt historia sedan partiet bildades 1902, som Frisinnade Landsföreningen, från 1934 Folkpartiet, därefter på 1990-talet Folkpartiet Liberalerna och sedan 2015 Liberalerna. Politiken har tagit häftiga svängar men ideologiskt har partiets kurs varit rak, alldeles oavsett vad kritiker som ömsom omfattat liberala värderingar, ömsom skytt desamma gör gällande.

Den senaste mandatperioden har varit prövande för liberaler. En del har – på grund av det svåra parlamentariska läge som väljarna skapade 2018 – funnit att januariavtalet 2019 innebar betydande liberala framgångar genom förhandlingar, andra har lagt större vikt vid att uppgörelsen mynnade ut i att fem partier, även Vänsterpartiet fast dess företrädare inte tycks ha insett det fullt ut, tolererar en socialdemokratisk statsminister.

Båda ståndpunkterna är väl förenliga med liberalt ansvarstagande: Sverige är viktigare än partier och politiker.

Den grundläggande, men även splittrande, frågan vid 2021 års partiråd den 28 februari var – även om själva propositionsordningen inte ställdes så av vare sig partistyrelets majoritet eller minoritet – om Liberalerna är ett stödparti eller inte. Att det finns vissa i partirådets majoritet som ser saken sålunda är ostridigt, andra oroas av samma skäl.

Vilka väljare vill rösta på ett stödparti?

Jag anser – vilket jag utvecklade i en krönika i NU Det liberala nyhetsmagasinet, en utmärkt publikation, den 10 december 2020 – att Liberalerna inte är eller ska ses som ett stödparti men ett parti som söker stöd från väljarna och gärna från andra partier för sin egen politik.

Landsmötet 2021 bör uttala att Liberalerna är – som partiet varit sedan 1902 – då partiordföranden hette Ernst Beckman och vice partiordföranden Karl Staaff – ett av medlemmarna bildat politiskt parti som söker stöd av väljarna för sin egen politik men som inte är, har varit eller kommer att bli ett stödparti åt andra partier.

Liberalernas övergripande ideologiska linje är dess egen, inga andra stödsökande partiers.

A102. Vägvalets konsekvenser för lokalt partiarbete

Cecilia Carpelan, Stockholm

Inge Jönsson, Stockholm

Margot Hedlin, Stockholm

Zazan Sanli, Stockholm

Kim Höglund, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalernas positionering i regeringsfrågan ska vara att stå fria och inte förorda något specifikt regeringsalternativ.
2. att Liberalerna ska gå till val på sin egen politik utan att före valet samordna sig med andra partier.
3. att Liberalerna ska efter valet arbeta för det regeringsalternativ som har störst möjligheter att genomföra viktig socialliberal politik och som motarbetar extremistpartiers inflytande.

Vi tillhör styrelsen för Skärholmens lokalförening i Stockholms ytterstad, i en stadsdel med stränder, naturreservat och spännande mångfald. Men de som bor här har lägre utbildningsnivå, lägre inkomster och arbetslösheten och otryggheten är större här än i de flesta andra stadsdelar. Invånarna röstar i hög grad på Socialdemokraterna och Vänsterpartiet och de fåtaliga valdistrikt där Liberalerna har hyfsat stöd bland väljarna omfattar radhus- och villaområdena. Vi verkar alltså i en stadsdel som innebär tuffa utmaningar i det politiska arbetet. Men samtidigt har vi stora möjligheter att nå valframgångar just här. Vi har vår paradfråga skolan som engagerar många, och vi har Förortsluft som ju handlar om invånarna i bl.a. Skärholmen. Det är här som vi kan ta röster från främst vänstersidan, men närmandet till Sverigedemokraterna blockerar möjligheten att få väljare att rösta på Liberalerna.

I valrörelsen 2018 hade vi ett uppskattat och glasklart budskap om regeringsbildningen efter valet. Om de tidigare allianspartierna fick egen majoritet så skulle de bilda regering, om inte så skulle det bli nödvändigt att söka sig över blockgränsen för att bilda regering utan ytterkantpartierna. Vi var stolta valarbetare som kände oss trygga med budskapet om att jobba ”Mot extremism”. Valaffischen med partiledaren som budbärare blev en favorit. Det fanns ingen önskan bland väljarna vi mötte att på något sätt bidra till att ge Sverigedemokraterna inflytande, en del fick övertygas om att budskapet att hålla Sverigedemokraterna borta från makten var ett vallöfte vi skulle hålla.

Nu är allt annorlunda. Efter partirådets beslut om vägvalet så är vi en ledsen förening, och känslan av osäkerhet och

frustration är stor. Flera av våra mest aktiva medlemmar har lämnat vår styrelse och förening, och vi är fler som funderar på att göra det. Det är medlemmar som gick med i partiet när Sverigedemokraterna och högerextremismen växte och Trump blev president i USA. Det är medlemmar som varit med mycket länge men som nu känner sig svikna. Hur vi ska lyckas bedriva en riksvälval 2022 är för närvarande svårt att begripa. Vi som valarbetare i ett socialliberalt parti kommer aldrig att kunna möta väljarna med ett budskap om att vi ska samarbeta med ett parti som hatar liberalismen, och som vill kasta ut stora delar av Skärholmens befolkning ur landet. Vi kommer aldrig att kunna gå till val som en del av högerblocket, inte ens med påståendet om att där vara garanten för en anständig liberal politik. I själva verket har vi redan blivit föremål för åtlöje i ivern att få vara med i en högerkonstellation. Beslutet om vägvalet innebar att vi skulle eftersträva en regering med de gamla allianspartierna om nödvändigt med stöd av Sverigedemokraterna, men det tycks inte bekymra partiledningen att Centern nu inte längre vill vara med. Nu, med de politiska initiativ som tagits, tycks vi inte vara långt ifrån att bilda regering med Sverigedemokraterna.

Ska vi överleva som lokalförening och ska vi kunna bedriva valrörelse 2022 som ett stolt socialliberalt parti så måste landsmötet ändra partirådets beslut.

A103. Ett självständigt liberalt parti

Liberalerna Ekerö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna går till val som ett självständigt liberalt parti 2022
2. att Liberalerna efter valet förhandlar fram det bästa regeringsunderlaget sett ur ett liberalt perspektiv

Partirådets beslut söndagen 28 mars öppnar för ett framtida samarbete för Liberalerna på riks med både Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet i regeringsfrågan. Beslutet innebär att vi på riksplanet hamnar i en situation som innebär ett närmande till både Sverigedemokraterna, som är ett antiliberal och främlingsfientligt parti och till Vänsterpartiet, som är ett socialistiskt parti. Vi liberaler på Ekerö tar avstånd från dessa båda partier och kommer aldrig i vårt kommunpolitiska arbete att göra oss beroende av dem och på så vis ge dem politisk makt. Detta har gällt sedan tidigare och kommer att gälla även i framtiden. Det anser vi även är den rätta strategin för Liberalerna på riksplanet.

Att samtala med alla partier är en självklarhet, även att rösta tillsammans på enskilda sakfrågor tillsammans med Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet är helt okontroversiellt. Däremot att regera med, förhandla och göra sig beroende av ett antiliberal och främlingsfientligt parti som Liberalerna nu riskerar att göra är ett steg för mycket. Det är även ett stort taktiskt misstag att redan nu välja sida i blockpolitiken och statsministerkandidat. Blockpolitiken i Sverige upphörde att fungera på gott och ont sedan Sverigedemokraterna blev stora. Liberalerna bör inte vara delaktiga i att

återskapa blocken tillsammans med Sverigedemokraterna i ett block som är starkt värdekonserverativt. Det passar Liberalerna illa.

Sverige har behov av ett framgångsrikt liberalt parti med ett stort hjärta och rationella idéer. De liberala idéerna ger de bästa lösningarna på de samhällsutmaningar vi står inför, det gäller skolan, klimatet, migrationen, ekonomin m.m. Vi bör därför på egna ben och med stark självkänsla söka väljarnas förtroende för Liberalerna i valet 2022.

A104. Grundläggande liberala värden ska aldrig förhandlas bort

Mohamad Hassan, Uppsala
Anders A. Aronsson, Uppsala
Anna Eliing, Hedemora
Anita Ericsson, Uppsala
Marianne Damström Gereben, Solna
Malin Sjöberg Högrell, Uppsala
Maria Jern, Falköping
Lina Nordquist, Uppsala
Helena Hedman Skoglund, Uppsala
Anders Wallin, Uppsala
Urban Wästljung, Uppsala
Susanne Åhlander, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska slå vakt om och aldrig kompromissa bort vunna jämställdhets- och likabehandlingsreformer
2. att Liberalerna ska slå vakt om public services oberoende samt ej medverka till att public service avvecklas, "smalnas av" eller detaljstyrs av politiker
3. att Liberalerna ska slå vakt om kulturen och de kulturella institutionerna och försvara "armlängds avstånd"
4. att Liberalerna ska slå vakt om självständighet och oberoende för domstolarna och det svenska rättssystemet
5. att Liberalerna ska slå vakt om universitetens och högskolornas självständighet och fri forskning
6. att Liberalerna ska slå vakt om rörelsefriheten och motverka förslag där individer som befinner sig lagligt i landet och gör rätt för sig drivs bort från Sverige
7. att Liberalerna ska slå vakt om liberalismens idé om att hålla extremister ifrån inflytande genom att ej sitta i samma regering som Sverigedemokraterna, medverka till att Sverigedemokraterna får politiska tjänstepersoner i Regeringskansliet eller på något departement eller budgetförhandla med Sverigedemokraterna
8. att landsmötet ska fastslå att bara ett landsmötesbeslut möjliggör avvikelse från ovanstående att-satser

Denna motion behöver ingen ingress som hänvisar till Liberalernas stolta historia och de politiska strider partiet tagit i århundraden. Vi känner alla till vår historia. Nu blickar vi framåt, mot en oviss framtid i en orolig värld. Partirådet den 28 mars valde med stor majoritet en väg som föranlett omfattande interna debatter. Det råder fortfarande stor oklarhet över vad beslutet egentligen innebär. När vi går till val 2022 behöver varje valarbetare och kandidat känna sig säkra på vad landsmötesbeslutet konkret innebär som politiskt ställ-

ningstagande när vi knackar dörr eller står i en valstuga med potentiella väljare. Därför föreslår denna motion att landsmötet förtydligar Liberalernas politik de kommande åren så att grundläggande liberala värden aldrig kan förhandlas bort.

A105. Röda linjer

Gabriel Romanus, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar:
 1. Kulturlivet ska vara fritt, även om kulturutövare får offentligt ekonomiskt stöd ska politiker hålla "arm-längds avstånd".
 2. Public service i radio och TV ska garanteras oberoende från politiska påtryckningar.
 3. Liberalerna ska verka för ett förstärkt skydd för den svenska demokratin, genom att göra det svårare att snabbt ändra grundlag och valsysteem och att begränsa mänskliga rättigheter.
 4. Liberalerna ska verka för ett förstärkt skydd för domstolsväsendets oberoende och skydd mot politiska påtryckningar.
 5. Liberalerna slår vakt om forskningens frihet. Politiska organ kan besluta om vilka områden som det är viktigt att forska om, men fördelningen av forskningsmedel till projekt, liksom tillsättningen av forskartjänster ska beslutas av organ med forskarmajoritet. Styrelserna för offentligt finansierade universitet och högskolor ska ges en allsidig sammansättning.
 6. Liberalerna värnar det budgetpolitiska ramverket."

I en motion till landsmötet, med rubriken "strategi" framför jag några förslag till preciseringar av partiets hållning i regeringsfrågan, för att klargöra att vårt parti fortfarande är ett parti i det politiska mittfältet, som betraktar Sverigedemokraterna som en viktig huvudmotståndare. Jag tror också att det är viktigt att partiet före valet preciserar var vi står i ett antal liberala grundfrågor, så att vi inte efter valet ådrar oss en svekdebatt, om partiets riksdagsgrupp röstar emot en regeringsbildning, därför att inte tillräckliga garantier ges mot populistiska förslag av den typ som kan väntas från Sverigedemokraterna, med tanke på vad deras kompisar i t.ex. Ungern och Polen har för sig.

För att undvika att vår partiledning och riksdagsgrupp försätts i en utpressningssituation, där partiet, som ett relativt litet parti, pressas att godkänna en "borgerlig regering" utan att få dessa garantier, är det lämpligt att ett antal så kallade röda linjer läggs fast av landsmötet.

Yrkandena i denna motion har i huvudsak anknytning till demokrati, yttrandefrihet och mänskliga rättigheter. Ambitionen är inte att vara heltäckande, självklart är det bra om landsmötet också i andra frågor lägger fast vilka "liberala grundvärden" som behöver garanteras för att Liberalerna ska delta i eller släppa fram en regering.

A106. Mänskliga rättigheter – en grundbult i demokratin

Niklas Lehesjön, Karlstad
Gösta Frödin, Arvika
Anton Sjöstedt, Arvika
Marianne Åhman, Sunne

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ställer sig bakom följande formulering: "Liberalerna kompromissar inte om mänskliga rättigheter. Vi kommer inte att utgöra regeringsunderlag, eller vara del av en regering, som i någon del inte står upp för FN:s förklaring om mänskliga rättigheter. Artikel 14 (asylrätt) och artikel 17 (äganderätt), är exempel på frågor där andra vacklar men där vi står fast. Varken de eller de andra artiklarna är förhandlingsbara för Liberalerna."

Liberalerna bör tydliggöra att vi aldrig kompromissar med mänskliga rättigheter.

I av partirådet antaget dokument "Ny start för Sverige" beskrivs övergripande "Att Sverige ska ta sin del av ansvaret för människor på flykt". Det är bra, men en sådan formulering kan också öppna för en tolkning där endast kvotflyktingar men ej asylrätten värnas. Det får aldrig råda några tvivel att Liberalerna står upp konventionsflyktingar och för FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter. Det gäller asylrätten men också äganderätten, två exempel på frågor där andra partier vacklar men vi står fast.

A107. Hbtqi-personers rättigheter i Sverige

Mats Nordström, Täby
Anne-Marie Ekström, Borås
Richard Brodd, Göteborg
Peter Edholm, Solna
Carl Otto Engberg, Stockholm
Inez Holst, Mölndal
Nicke Johansson, Stockholm
Robin Nilsen, Stockholm
Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro
Facundo Unia, Stockholm
Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att inga som helst förändringar av svensk lagstiftning får ske som negativt särbehandlar eller diskriminerar homo-, bi-, intersexuella eller transpersoner,
2. att detta uttalande antas i sin helhet och utgör vägledning i Liberalernas samtal och förhandlingar vid kommande regeringsbildning, annan form av samarbete med andra partier eller om partiet går i opposition och söker hoppande majoriteter inom det hbtqi-politiska området

HBT-liberaler arbetar för att stärka hbtqi-personers rättigheter.

Genom många olika reformer har våra rättigheter successivt stärkts i Sverige. Folkpartiet/Liberalerna har hela tiden varit pådrivande. Det har handlat om lagändringar,

som införande av diskrimineringsförbud, stärkta rättigheter inom familjerätten och insatser mot hatbrott. Låt oss påminnas om våra politiska framgångar:

Allt började 1944 då samkönade relationer avkriminaliserades. 1972 träder lagen om fastställande av könstillhörighet i kraft och 1979 avskaffar Socialstyrelsen efter Barbro Westerholms initiativ, homosexualitet som sjukdomsdiagnos.

1987 läggs sexuell läggning till bland diskrimineringsgrunderna. 1988 träder lagen om homosexuella sambor i kraft. 1995 införs registrerat partnerskap och 1999 förbjuds diskriminering i arbetslivet. HomO inrättas. 2003 utvidgas brottet hets mot folkgrupp och vi ges möjlighet att provas som adoptivföräldrar. En ny sambolag träder i kraft. Vi får lagen om förbud mot diskriminering, en lag som utökas 2005. Samkönade par får tillgång till assisterad befruktning.

2006 kommer lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Diskrimineringslagen som ersätter tidigare lagar, börjar gälla 2009. Socialstyrelsen avskaffar transvestism som sjukdomsbegrepp och äktenskapsbalken görs könsneutral. 2011 införs ett utökat grundlagsskydd mot diskriminering och 2013 träder nya regler för ändrad könstillhörighet i kraft. Steriliseringskravet avskaffas och 2016 ges ensamstående kvinnor möjlighet till assisterad befruktning. 2018 stärks det straffrättsliga skyddet för transpersoner.

Den här uppräknningen är viktig för att vi ska påminnas om vad som kan gå förlorat om vi inte ständigt är på vakt. Ett målmedvetet liberalt arbete har gett rättvisa och stora framgångar men motståndet runt omkring oss i Sverige, i Europa och i andra delar av världen, har funnits och växer på många håll allt starkare.

Det är också viktigt att förstå att det inte bara är lagändringar som förbättrar våra levnadsvillkor. Ett generellt, frihetligt samhällsklimat präglad av rättvisa, generella mänskliga rättigheter och ett öppet och tillåtande samhällsklimat för alla människor är minst lika viktigt.

A108. Röd knapp till regering med Sverigedemokraterna

Urban Wästljung, Uppsala
Maria Jern, Falköping
Roko Kursar, Malmö
Ulf Larsson, Västerås
Erica Markusson, Örnsköldsvik
Dusjan Mijovski, Malmö
Ellena Dellios Vukic, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Ny start för Sverige kompletteras med meningen: "Liberalerna röstar nej till en regering där Sverigedemokraterna ingår med statsråd, har tjänstemän i regeringskansliet eller som har samarbetsavtal med Sverigedemokraterna."

I Ny start för Sverige slår vi fast att "Liberalerna kommer samtidigt inte att medverka till en regering där Sverigedemokraterna ingår". Det är dock inte helt klart hur en regering där Sverigedemokraterna ingår ska definieras. En regering

där Sverigedemokraterna har statsråd uppfyller definitivt kriteriet. Men även en regering där det partiet har tjänstemän i regeringskansliet med insyn och som kan förhandla i varje fråga bör betraktas som att Sverigedemokraterna ingår.

Den andra oklarheten handlar om vad "inte medverka till" betyder. Självklart borde det handla om att inte rösta ja till en sådan regering, men skulle det kunna tolkas som att Liberalerna ska rösta avstår i den statsministeromröstningen? Att inte medverka till en sådan regering måste självfallet innebära att Liberalerna röstar nej.

Det blir allt tydligare att Moderaterna kan öppna dörren för möjligheten av något sorts avtal med Sverigedemokraterna. Om så sker kommer det i direkt konflikt med texten i Ny start, som slår fast "att vi därmed inte vill se ett budgetsamarbete, på det sätt som i dag sker mellan januaripartierna".

Mot den här bakgrunden framstår det som nödvändigt att tydliggöra att Liberalerna ska rösta nej till en regering som har samarbetsavtal med Sverigedemokraterna, tjänstemän från Sverigedemokraterna i regeringskansliet eller ingående statsråd från Sverigedemokraterna.

A109. Vidden av ett fattat beslut

Annika Westh, Öckerö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att Liberalerna inte kommer att medverka till en regering som bildas med stöd av Sverigedemokraterna
2. att landsmötet uttalar att Liberalerna inte kommer att medverka i en regering som söker budgetsamverkan med Sverigedemokraterna
3. att landsmötet uttalar att en uppgift för Liberalerna är att identifiera, uppmärksamma och motverka ideologisk och politisk extremism i alla dess former

Den sista söndagen i mars beslöt Liberalernas partiråd att partiet ska verka för en borgerlig regering. För att nå målet är socialliberalismens parti berett att i klartext söka stöd hos Sverigedemokraterna. Partirådets beslut innebär att det råder acceptans för att samverka med det parti som präglas av populism, främlingsfientlighet och som har sina rötter i ett än mer extremt tankegods än så.

Det nya partilandskapet med ett stort populistparti har gjort det svårt att bilda en regering som bygger på den gamla blockpolitiken. Att Sverigedemokraterna vuxit kan ses som ett underbetyg till övriga. Men det följer en trend i Västvärlden, där populistiska partier fått fotfäste. När så sker, börjar de trad. partierna att anpassa sig till dem för att på så vis försöka suga upp deras väljare. Inflytande utan att för den skull sitta vid makten.

Partirådets beslut kan även förklaras med åsikten att politiskt engagemang utgår från ett tekniskt ingenjörsperspektiv: Att politik handlar om att leverera lösningar på problem och att den nu valda vägen är ett sätt lösa samhällsutmaningar där partirådets majoritet menar att de ideologiska kontrahenterna har en likartad syn. Det innebär att man anser att det handlar om problem som Sverigedemokraterna tydligen

har svaren på. Konsekvensen blir att Liberalerna är beredda att söka samverkan med det parti som utgår från att invandringen är roten till samtliga samhällsutmaningar. I valrörelsen 2018 var detta otänkbart.

Argumenten mot att söka samtal och samverkan med Sverigedemokraterna är ideologiska och knyter an till partiets tradition av motstånd mot totalitära och extrema krafter både till höger och vänster. För många dessutom ofta präglad av personliga erfarenheter mot bakgrund av att Liberalerna är mångfaldens parti: I Liberalerna finns människor med funktionsvariation, judisk bakgrund, hbtq-personer, invandrare. Människor som valt Liberalerna just för att de är det parti som stått upp för allas rätt att vara den man vill vara och är.

Partirådets beslut har större vidd än vi kan förstå. Beslutet bryter med en liberal grundhållning när det i praktiken upphäver den självklara avgränsningen mot den högernationalism som är liberalismens motsats.

Det som står på spel är att Liberalerna inte längre vill avsluta samarbete med ett parti som önskar införa ”återvändningskontor” i alla kommuner och som kräver kartläggning av ensamkommandes studieresultat. De vet mot bakgrund av den utveckling i Ungern som de framhåller som förebild, att kontroll över skola och kultur är bland det allra viktigaste när man vill ta kontroll över ett samhälle. Det börjar där och fortsätter med kontroll över medierna och rättsstatens institutioner.

”Vi måste vara relevanta i människors vardag” hörs också ofta. Liberalismen blir aldrig irrelevant. När människor inser att deras vunna friheter kan inskränkas bekräftas vikten av ideologiskt engagemang också i människors vardag. Den insikten har en långt större vidd än det beslut som fattades av Liberalernas partiråd i mars. Partirådets beslut bör mot denna bakgrund prövas av landsmötet.

A110. Statens budgetprocess måste vårdas

Nina Lundström, Sundbyberg
Maria Lundqvist-Brömster, Nordmaling
Sverker Thorén, Västervik
Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att statens budgetprocess ska vårdas
2. att landsmötet uttalar att inga budgetförhandlingar om statsbudgeten kommer ske med Sverigedemokraterna

Den budgetdisciplin som infördes efter krisen i början av nittio-talet har bidragit till ordning i svensk ekonomi. En sammanhållen budgetprocess i staten är viktig. Regeringen lägger i september varje år fram ett förslag till statsbudget som är en helhet. Enligt Riksdagsordningen fastställs den genom rambeslutsmodellen vilket är riksdagens sätt att besluta om budgetpropositionen och motionsförslagen. Riksdagen beslutar om alla utgiftsramar och skatteförändringar som ett paket. De partier i riksdagen som inte stöder regeringens förslag måste lägga fram sina motförslag på samma sätt. Syftet är att undvika en allmän huggsexå där olika partikon-

stellationer gör upp om olika delar av budgeten och där det samlade resultatet är osäkert. En viss konstellation skulle vid en sådan process kunna besluta om ökade kostnader och en annan konstellation om minskade intäkter vilket skulle resultera i obalans. Budgetdisciplinen är viktig för trovärdigheten för finanspolitiken och trovärdigheten för svensk ekonomi generellt sett, även på den internationella marknaden.

Enligt rambeslutsmodellen räcker det alltså inte att partierna i opposition har majoritet kring en enskild fråga i budgeten för att kunna fälla ett förslag. De måste enas om ett helt paket av förslag. De olika paketen ställs sedan emot varandra när riksdagen fattar beslut.

Det är viktigt att inte bidra till att göra avsteg från den viktiga budgetprocessen. Det är inte förenligt med regelverket att i stället förhandla budgeten i Finansutskottet. Tanken att man ska kunna göra upp med andra partier i utskottet är en farlig och osäker väg bort från den disciplin som borde gälla och är en framgångsväg för Sverige. Vi har historiskt sett erfarenheter av när tillfälliga riksdagsmajoriteter bildats för att försöka bryta ut delar av en statsbudget. Det är djupt olyckligt. Liberalerna borde gå i bräschen för att rambeslutsmodellen värnas.

De stora satsningar som nu kan ske för att mildra effekterna av pandemin visar på betydelsen av att Sverige har en stabil ekonomi, grundad i en disciplinerad budgetprocess. Så bör det vara oavsett vilken regering som styr och det bör ligga i alla partiers intresse. Ordning och reda i finanserna är viktigt för att krisberedskapen i Sverige ska vara god, vid exempelvis pandemier, finanskriser och lågkonjunkturer. Det är också viktigt för trovärdigheten gentemot internationella aktörer.

Liberaler har i alla tider hyllat marknadens förtjänster men också sedan länge pekat på dess tillkortakommanden och den roll staten har att spela genom en aktiv stabiliseringspolitik. Ordning och reda i statsbudgeten är viktigt. Det är oroande om budgetprocessen försämras av politiskt taktiska skäl. Landsmötet bör framhålla vikten av en stark budgetdisciplin och tydliggöra att budgetförhandlingar om statsbudgeten inte ska ske med Sverigedemokraterna.

A111. Strategi

Gabriel Romanus, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

- att landsmötet uttalar:
 1. En ny regering, som Liberalerna kan medverka till eller släppa fram, måste ha sin politiska tyngdpunkt i politikens mittfält. Det kan ske genom regeringsprogrammet, men också genom fördelningen av statsrådsposter.
 2. Liberalerna kommer att rösta emot varje regering där Sverigedemokraterna tänks ingå, liksom en regering som ger Sverigedemokraterna tillträde till regeringskansliet genom partianknutna tjänstemän.
 3. Liberalerna är ett socialliberalt parti, som slår vakt om både den generella välfärden och insatser för de mest utsatta, och är berett att anslå gemensamma resurser för detta.
 4. En regering som Liberalerna ska medverka till måste stå för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män, slå vakt om asylrätten och genom biståndspolitiken avhjälpa nöd och stärka demokratin i vår omvärld.
 5. Oavsett valresultatet ska vårt parti arbeta för att stärka mittenkrafterna i svensk politik genom att eftersträva ett nära samarbete med Centerpartiet."

Vårt parti är inte, och har aldrig varit, ett högerparti eller ett konservativt parti. Men efter partirådets beslut och det gemensamma utskottsinitiativet i integrationsfrågan beskrivs Liberalerna i medierna som en del i ett "högerblock" eller ett konservativt block. Det var förhoppningsvis inte avsikten.

Inför partiledarvalet 2019 sade ju Nyamko Sabuni att hon vill att vårt parti ska vara ett oberoende liberalt parti i den politiska mitten. Så sent som i mars i år skrev hon att "en röst på Liberalerna är en röst både för en ny regering och för att politiken aldrig får kantra åt höger" (SvD 28/3).

Det är angeläget att landsmötet klarar ut missförståndet att Liberalerna har blivit ett högerparti. Till detta missförstånd bidrar förmodligen den flitiga användningen av termen "borgerlig", utan att man talar om vad man lägger in i detta begrepp.

Inför valet 2018 sade vår partiledning att partiet skulle verka för en alliansregering, men att ett blocköverskridande samarbete borde eftersträvas, om de rödgröna partierna fick fler mandat än allianspartierna. Så handlade partiet också efter valet. Det visade sig till slut, att januariavtalet var den enda form för blocköverskridande samarbete som stod till buds. Det godkändes också med bred majoritet av både riksdagsgruppen, partistyrelsen och partirådet. Det innebar ett fullföljande av vad som hade sagts före valet, men ändå drabbades partiet av en svekdebatt. Uppenbarligen hade alltför få uppfattat partiets budskap i dess helhet. Vi behöver vara mycket tydliga inför valet 2022 om vi ska undvika att drabbas av svekdebatt efter valet.

Det räcker inte att säga att vi efter valet ska verka för en "borgerlig regering". Vår partiledare har varit mycket tydlig i sina tal och artiklar: "Liberalernas löfte är naturligtvis inte villkorslöst. Det förutsätter att vi kan enas om en politik med starka liberala inslag. Och det förutsätter att vi tillsammans

kan hålla fronten mot idéer som strider mot den liberala värdegrunden."

Det som inte klaras ut i partirådets beslut, är hur partiet kommer att ställa sig om dessa villkor inte uppfylls. Yrkanterna i denna motion är ett försök att något precisera partiets hållning i regeringsfrågan.

Det är också angeläget att markera att vi, som vi har gjort under många år, eftersträvar att stärka mittenkrafterna i svensk politik, genom ett nära samarbete med Centerpartiet. Det vore trist om den nuvarande utvecklingen skulle leda till att Sverige permanent får två liberala partier, ett högerliberalt och ett socialliberalt, varav vårt parti uppfattas som det till höger. Både många förtroendevalda, många medlemmar och troligen också många av våra väljare, kommer att ha svårt att känna sig hemma med en sådan utgång.

A112. Integrationspolitik för lika rättigheter och skyldigheter

Simona Mohamsson, Göteborg
Abit Dundar, Stockholm
Joar Forssell, Stockholm
Tobias Hammarberg, Haninge
Jan Jönsson, Stockholm
Roko Kursar, Malmö
Åsa Nilsson Söderström, Stockholm
Ann-Katrin Åslund, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

- att landsmötet tar avstånd från Sverigedemokraternas förslag samt uttalar att den i motionen beskrivna SD-politiken inte kan ligga till grund för en regering där Liberalerna ingår eller tolererar i samband med en statsministeromröstning

Grunden för den liberala integrationspolitiken är idén om lika rättigheter och skyldigheter. Endast så kan människor som flyttat till vårt land bli fullvärdiga delar av vårt samhälle. Genom åren har vi kämpat för lika, reella rättigheter. Vi har också tagit debatten och betonat att skyldigheter följer med dessa rättigheter. Skyldigheter, såsom respekt för våra lagar, en förväntan om att man ska söka försörja sig själv, att normen om jämställdhet ska gälla alla.

Nu står det klart att vi är på väg in i en debatt om integration över huvud taget är önskvärt.

Sverigedemokraternas samhällsvision är i grunden negativ till integrationstanken, till integration som sådan. Under lång tid har de gått emot integrationspolitiska satsningar i sina budgetmotioner.

De tar nu nästa steg: att knyta rättigheter till medborgarskap. Vi har sett utspel om att rösträtten i kommun- och regionalval ska knytas till medborgarskapet. Inom kulturpolitiken har man motionerat om att rätten att låna böcker på bibliotek ska knytas till svenskt medborgarskap.

I en rapport – vars innehåll Jimmie Åkesson enligt medieuttalanden "kommer att ha högsta prioritet för Sverigedemokraterna i regeringsförhandlingar inför valet" och som han tror att "det är fullt möjligt att komma överens med Moderaterna och Kristdemokraterna om" (DN 25/4 2021) – föreslås

att bosättningsbaserade ersättningar endast ska kunna gå till svenska medborgare och EU-medborgare.

Konkret handlar det om att den som bedömts ha skyddsskäl och erhållit uppehållstillstånd, alternativt arbetskraftsinvandrare från länder utanför EU, inte ska ha rätt till barnbidrag, bostadsbidrag, föräldrapenning, garantipension, efterlevandestöd, äldreomsorgsstöd, bostadstillägg, garantiersättning i sjukersättningen och garantiersättning i aktivitetsersättningen. Den stora delen av den besparing Sverigedemokraterna ser framför sig som följd av denna politik härrör från det indragna barnbidraget.

Sverigedemokraternas politik är motsatsen till integrationspolitik: skapandet av ett parallellsamhälle där inte samma rättigheter och skyldigheter gäller alla. Ett samhälle, som sätter icke-svenska medborgare i andra klassen.

De asyl- och arbetskraftsinvandrare som är i arbete ska inte få samma valuta för skattepengarna som svenska medborgare. Barnen ska inte få samma stöd till en start i livet som andra barn. Det är en politik för segregation.

Politiken är helt i linje med partiets ideologi som bygger på övertygelsen att ett samhälle där människor med många olika bakgrunder lever samman är omöjligt och det starkt etniskt homogena samhället hyllas. Detta är motsatsen till liberalismen som tar individen som utgångspunkt för all politik.

A113. Liberal feminism utan konservatism och socialism

Jessica Johnson, Vallentuna
Marianne Damström Gereben, Solna
Gunnar Asserhed, Norrköping
Bonnie Bernström, Stockholm
Fredrik Hörbom Bouvin, Norrköping
Anita Brodén, Alingsås
Annika Carp, Falköping
Ann-Christin Danielsson, Halmstad
Jessica Hellström, Malung-Sälen
Margareta Herthelius, Stockholm
Maria Bengtsson Hurtig, Nynäshamn
Maria Jern, Falköping
Dusjan Mijovski, Lund
Kajsa Olsson Persson, Sundbyberg
Sabine Pettersson, Stockholm
Hanna Wistrand, Stockholm
Ellena Dellios Vukic, Kristianstad
Katarina Zeste, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna aktivt ska motarbeta antifeministiska förslag som direkt eller indirekt sänker kvinnors pensioner, förslag som t.ex. sambeskattning och vårdnadsbidrag
2. att Liberalerna ska ta ansvar för liberalfeminism och inte aktivt samarbeta med partier som för antifeministisk politik
3. att Liberalerna ska ta ansvar för liberalfeminism och inte aktivt samarbeta med partier som för antifeministisk utrikespolitik

4. att Liberalerna ska ta ansvar för liberalfeminism och inte aktivt samarbeta med partier som för antifeministisk biståndspolitik
5. att Liberalerna ska värna enprocentsmålet i biståndet och vidareutveckla den mer feministiskt genom att bli mer träffsäkert och inrikta sig på stöd till institutionellt byggande, kvinnors rättigheter och reproduktiva hälsa samt stöd till kvinnors verksamhet och företagande

100 år sedan kvinnor vann kampen för rösträtt i Sverige. Folkpartiet var de som stred hårdast för detta. Konservativa var emot. Tack vare stöd från S-kvinnorna infriades en av vår tids största frihetsreformer. Vi har en stolt feministisk historia där vi drivit många viktiga sociala reformer som aborträtten, förskola, föräldraledighet, pappamånader m.m.

Liberalernas valanalys 2018 visade att jämställdhetsfrågan helt tappats bort. I och med det tappades även Liberalernas trovärdighet som ett liberalt alternativ bort. I valet 2022 ska detta vara en självklarhet igen.

Liberalerna ska vara det parti som tydligast positionerar sig för feminism utan socialism.

Vi ska driva på för mer feministisk utrikes- och biståndspolitik, värna enprocentsmålet i biståndet och vidareutveckla det mer feministiskt och träffsäkert genom att inrikta det på stöd till institutionellt byggande, kvinnors rättigheter, reproduktiva hälsa samt stöd till kvinnors verksamhet och företagande.

Ett feministiskt parti bör agera mot alla förslag som begränsar kvinnors fri- och rättigheter oavsett vilket håll dessa kommer från. Ett liberalfeministiskt parti ska inte aktivt samarbeta med partier som för antifeministisk politik. Med aktivt samarbete menar vi att t.ex. att ingå i en koalitionsregering eller stödja en minoritetsregering som stötts av socialkonservativa, högnationalistiska eller andra extremistiska partier. Om partier lägger feministiska förslag kan man rösta på dem, på samma sätt som andra partier kan rösta på Liberalernas förslag.

De som lägger en röst på Liberalerna 2022 måste kunna lita på att partiet verkar för maximal liberal politik. Något som utesluter nära samarbeten med partier som vill inskränka de fri- och rättigheter som våra feministiska föregångare fått kämpa hårt för. Hur lätt det är att utmana demokratiska grundvalar och självklara fri- och rättigheter har vi just nu tyvärr väldigt skrämmande exempel på i när-tid, i världen och i grannländer.

Liberalerna ska vara en frihetlig och feministisk kraft i politikens mitt. I den breda mitten kan vi skapa förutsättningar för ett friare och mer jämställt Sverige och en ansvarsfull utrikes- och biståndspolitik.

A114. Utveckla Jämställdhetsmyndigheten

Malin Danielsson, Huddinge
Svante Adolfsson, Göteborg
Tobias Berg, Stockholm
Anki Danielsson, Halmstad
Johanna Ek, Flen
Margareta Forsell, Huddinge
Ulla Herbert, Malmö
Margareta Hertelius, Stockholm
Jessica Johnsson, Vallentuna
Niklas Lehresjön, Karlstad
Annika Linde, Danderyd
Pia Långström, Stockholm
Katja Åsbäck von Meyburg, Ystad
Ylva Mozis, Vallentuna
Martin Nielsson, Värnamo
Sofia Norlin, Linköping
Kajsa Olsson Persson, Sundbyberg
Birgitta Svensson, Solna
Madeleine Svensson, Huddinge
Lena Skaring Thorsen, Linköping
Christina Tufvesson, Stockholm
Hanna Wistrand, Stockholm
Gabriella Zaring, Huddinge
Marianne Åhman, Sunne

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att Jämställdhetsmyndigheten ska utvecklas i enlighet med motionens intentioner
2. att landsmötet uttalar att en nedläggning av Jämställdhetsmyndigheten ska vara en röd linje för Liberalerna vid eventuella regeringsförhandlingar efter nästa val som vi inte kan gå med på

Sedan den svenska jämställdhetspolitiken växte fram på tidigt 1970-tal har den ständiga akilleshälen varit bristen på uthållighet. Tillfälliga projekt och satsningar har avlöst varandra. Den bristen har avhjälpas genom en permanent myndighet, Jämställdhetsmyndigheten, som inrättades 2018 och som Liberalerna varit pådrivande för. En expertmyndighet är en viktig del i strategin för att forma en jämställdhetspolitik som är långsiktig, uthållig och kunskapsbaserad.

I myndighetens uppdrag ingår bland annat att sprida kunskap och information om mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. De hanterar även arbetet mot prostitution och all slags människohandel.

Flera partier i riksdagen arbetar för att myndigheten ska läggas ned vilket leder till att det långsiktiga arbetet med dessa viktiga frågor riskerar avstanna och fragmenteras.

Jämställdhetsmyndigheten behöver i stället utvecklas. I dag saknas t.ex. beprövade metoder för att förebygga mäns våld mot kvinnor, fokus på att pojkar halkar efter i skolan och lösningar på hur vi kommer till bukt med att kvinnors livsinkomster är oförändrade sedan 90-talet. Liberalerna bör därför driva på för utveckling av myndigheten i allmänhet och i synnerhet inom dessa tre områdena i kommande regeringsförhandlingar.

A115. Liberal kulturpolitik

Agne Furingsten, Sala
Henrik Edin, Göteborg
Rasmus Jonlund, Stockholm
Benita Nilsson, Tjörn
Birgitta Rydell, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna inte ska acceptera att en regering eller ett regeringsunderlag vi ingår i eller stödjer, ska ändra de kulturpolitiska målen i den riktning som anges ovan
2. att Liberalerna inte ska acceptera att en regering eller ett regeringsunderlag vi ingår i eller stödjer, ska ändra kulturpolitikens innehåll i riktning mot en nationalkonservativ kultursyn

Det är få politikområden där skillnaden mellan nationalistisk politik och liberal blir tydligare än inom kulturpolitiken. Liberaler ser kulturen som något individen kan njuta av, växa med och låta sig utmanas av, något som kan få oss att förstå lite mer av andra människor och kanske utforska, upptäcka och utveckla vår egen personlighet. För Sverigedemokraterna är kulturen något man kan använda för att forma individen så att hon bättre passar in i det nationalistiska projektet.

De nuvarande målen slår fast att ”kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund.”

Sverigedemokraterna motionerar om och vill att målen ska förändras så att kulturen får uppdraget att ”binda samman Sveriges förflutna med nutid och framtid, förvalta landets historia och arv samt stärka gemenskapen i samhället och den nationella identiteten.”

Böcker, filmer, teateruppsättningar, musikstycke, konserter och konstverk ska alltså inte stärka individen utan bidra till att stärka gemenskapen och den nationella identiteten. Det är med detta mål i tanken som Sverigedemokraternas nationella, regionala och lokala politiker agerar.

Det är därför man vill minska stödet till nutidskonst. Statyer och konstverk som det offentliga köper in ska inte provocera eller utmana våra tankar, den ska bekräfta det redan tänkta. Vi liberaler tycker snarare att det är bra att tanken ibland provoceras att tänka annorlunda, men framför allt vill vi inte att politiker ska begränsa den konstnärliga friheten.

En annan följd av Sverigedemokraternas önskan att kulturen ska sträva efter att stärka den nationella identiteten är att Sveriges ska kraftigt minska sitt engagemang för att förföljda författare. Fristadssystemet skapades för att främja det fria ordet. Författare som blir förföljda till följd av sitt skrivande – av diktaturer eller terrorgrupper – kan få en fristad i Sverige. Detta slår vi liberaler vakt om.

Det är för att stärka den nationella identiteten som SD-politiker i kommunerna vill minska bibliotekens inköp av litteratur på främmande språk. Det är också därför man i sina budgetalternativ vill införa kulturlotsar som ska få invånarna i Sverige att tycka om ”rätt” konst och tolka vårt kulturarv på ”rätt” sätt. Det är därför man i riksdagen föreslår

att filmer och spel som speglar det svenska historien ska främjas. Exempelen är fler, listan kan göras lång.

För Sverigedemokraterna är kulturpolitiken ett viktigt fält för strävandet att göra Sverige mer nationalkonservativt. Konstnärer ska bidra till att stärka den kollektiva nationella identiteten. Det som skaver och utmanar ska tas bort eller minskas. Det som får människor att tänka ”rätt” ska främjas. Det är svårt att se hur liberaler som främjar individens och kulturens frihet så kunna finna samarbetsytor eller ens söka samsyn med ett parti som vill använda kulturen i nationalkonservativt syfte.

A116. Ett starkt och brett public service

Olle Wästberg, Stockholm

Tina Acketoft, Höganäs

Jan Fröman, Nacka

Rasmus Jonlund, Stockholm

Maria Leissner, Stockholm

Birgitta Rydell, Stockholm

Erik Wassén, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att Liberalerna inte ska ingå i, stödja eller tolerera en regering vars politik försvagar public service genom att frånta den dess bredd i programutbudet

Liberalerna är anhängare av ett starkt public service. Men i den mediedebatt som i dag förs är det få som inte säger sig dela den uppfattningen.

Kritiken mot public service rör sig i stället längs en annan dimension: i vilken mån den också ska vara bred i sitt innehåll. Denna kritik vänder sig emot tanken att en mångfald olika slags program ska återfinnas på tablåerna eller på Play. Ofta framförs uppfattningen att public service inte ska sända program av en kategori som också finns i andra medier.

Det kan handla om kritik mot förekomsten av underhållning (såsom Mello) eller idrottsevenemang i public service-kanalerna. Public service ska endast ägna sig åt ett mer ”smalt” utbud dit till exempel nyheter, samhällsprogram och kulturjournalistik ibland räknas.

Dock: ett starkt och ett brett public service hänger samman. Det är först när den kan samla större publikskaror – stora delar av befolkningen – som den kan spela en viktig roll. I länder där den smala modellen är förverkligad har public service decimerats till små nischkanaler som inte kan spela rollen av allmän mötesplats.

Hos vissa av kritikerna finns ovanstående insikt. Det är grupper som vill undergräva public service oberoende och som talar om att straffa enskilda, för dem misshagliga, journalister. De går emot breddtanken i syfte att försvaga. Andra av dessa kritiker ser inte sambandet och förstår inte följderna att frånta public service sin bredd och sin mångfald.

Vår uppfattning är att behovet av public service, som tilltalar många olika slags intressen och smakriktningar, har blivit än viktigare i takt med att medielandskapet präglats av fragmentering och försvagning av många redaktionellt framtagna medier.

En bred public service, som kan arbeta oberoende av reklamintäkter, är därmed en viktig tillgång för demokratin och det offentliga samtalet.

I dag dominerar sociala medier en stor del av opinionsbildningen och har i de senaste valrörelserna använts av Ryssland och Kina för att minska förtroende för de valda svenska beslutfattarna. Det motiverar en stark och objektiv public service och att UR undervisar i källkritik

Ett annat exempel på public service-mediernas betydelse för demokratin är dess breda nät av lokalredaktioner. Lokal närvaro är inte minst viktigt i den tid när andra lokal- och regionalmedia befinner sig på reträtt. Kvalificerad lokaljournalistik även utanför större städer är en förutsättning för en väl fungerande lokal demokrati.

A117. Ett starkt och brett public service

Liberalerna Stockholms län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att Liberalerna ska värna och stärka den oberoende ställning som public service har, samt stärka bredd och kvalitet i programutbudet
2. att landsmötet uttalar att Liberalerna därmed inte kan ingå i, stödja eller tolerera en regering som försvagar public service

Mediernas oberoende roll och kritiska granskning är grunden i varje demokrati. Public service har en viktig roll i detta arbete, och vår liberala uppgift är att värna och främja dess oberoende och kvalitet.

I dag hörs ofta en kritik mot förekomsten av idrottsevenemang eller underhållning som till exempel Melodifestivalen i public service-kanalerna. Public service ska endast ägna sig åt ett smalare utbud av bestående av nyheter, samhällsprogram och kulturjournalistik.

Det dessa debattörer missar är att starkt och ett brett public service hänger samman. Det är först när public service kan samla stora publikskaror som den kan spela en viktig roll. Ett smalt public service riskerar, precis som i länder där public service bantats ned, bli en små nischade kanaler som inte når den breda allmänheten. I länder där den smala modellen är förverkligad har public service decimerats till små nischkanaler som inte kan spela rollen av allmän mötesplats.

Behovet av public service, som tilltalar många olika slags intressen och smakriktningar, har blivit än viktigare i takt med att medielandskapet präglats av fragmentering och försvagning av många redaktionellt framtagna medier.

En bred public service, som kan arbeta oberoende av reklamintäkter, är därmed en viktig tillgång för demokratin och det offentliga samtalet.

Ett annat exempel på public service-mediernas betydelse för demokratin är dess breda nät av lokalredaktioner. Lokal närvaro är inte minst viktigt i den tid när andra lokal- och regionalmedia befinner sig på reträtt. Kvalificerad lokaljournalistik även utanför större städer är en förutsättning för en väl fungerande lokal demokrati.

A118. De som har skyddsskäl ska få asyl

Gunnar Nordmark, Växjö
Jonas Andersson, Partille
Bo Bergsjö, Älmhult
Sofia Knutz, Huddinge
Niklas Lehresjön, Karlstad
Lars Solling, Ljungby
Marianne Åhman, Sunne
Martin Ångeby, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att Liberalerna inte ska ingå i, stödja eller tolerera en regering som vill sätta ett volymmål för migrationspolitiken

En viktig grund för migrationspolitiken är rätten till asyl. Principen är, i grunden, enkel. De som har skyddsskäl ska också ha rätt till uppehållstillstånd. De som saknar skyddsskäl ska inte ges uppehållstillstånd.

Rätten till asyl är enligt FN:s flyktingkonvention en mänsklig rättighet. Den asylsökandes ärende ska avgöras genom en individuell, rättssäker prövning.

I debatten i dag förekommer det att man säger sig stå för asylrätten och samtidigt framför förslag om absoluta gränser för hur många som ska kunna erhålla uppehållstillstånd – ”volymmål”. Det framförs som viktigt att volymmålet ska ligga på låg nivå. Andra går ett steg längre och vill se nettoinflödet av invandrare som målvärde. Förslag luftas om att detta nettovärde ska vara noll – in- och utflyttning från landet ska som högst balansera.

Att låta migrationspolitiken styras av denna typ av nyckeltal är inte förenligt med asylrätten.

Om man exempelvis lägger taket vid 5 000 beviljade uppehållstillstånd per år kommer det alltid att kunna innebära att människor med fullvärdiga skyddsskäl kommer att avvisas om taket är nått.

Detta gäller oavsett på vilken nivå volymmålet sätts: den individuella prövningen, liksom rätten till asyl generellt, upphäv som princip för politiken.

Med tanke på den kraft med vilken andra partier driver kravet på volymmål finns all anledning att anta att Liberalerna kommer att hamna i debatt eller i förhandlingar kring denna fråga. Ett landsmötesbeslut till stöd för asylrätten och mot idéer om volymmål i migrationspolitiken kommer i sådana lägen att ge vårt agerande ytterligare eftertryck.

A119. Biståndet

Liberalerna Stockholms län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet slår fast att målet om en procent av BNP i bistånd står kvar och ingår som förutsättning i Liberalernas framtida förhandlingar om statens budget
2. att Liberalerna tar upp hedersförtryck som ett område för satsningar i svenskt bistånd¹

Liberalernas och frisinnetns internationella engagemang sträcker sig långt bakåt i tiden. Redan Anders Chydenius (1729–1803) engagerade sig för fattiga och förtryckta människor i de engelska och holländska kolonierna. Det svenska missionsförbundet, nära anknuten den svenska organiserade liberaler men, bedrev mission i Afrika på 1800talet. Inriktningen på jämställdhet i internationell politik fanns med tidigt. Fredrika Bremer, till exempel, skrev ett upprop i The Times 1854 om att skapa ett internationellt fredligt kvinnoförbund.

I modern tid är det svenska liberaler som har varit pådrivande för att Sverige ska medverka till fattigdomsbekämpningen i utvecklingsländerna. Det Liberala ungdomsförbundet var bland de första som tog upp denna fråga 1952. Två år senare motionerade två blivande partiledare, Gunnar Helén och Sven Wedén, om detta i riksdagen.

När Liberalerna för första gången kom i regeringsställning efter andra världskriget fick Ola Ullsten, även han blivande partiledare, ansvar för bistandsfrågorna. I sin första budget drev han igenom att målet om en procent av BNP i bistånd för första gången uppnåddes.

Under regeringen Bildt bidrog Liberalerna till en omorientering av biståndet till att fokusera mer på demokratisering. Detta förstärktes ytterligare under alliansregeringarna, när frihet från förtryck, på Liberalernas initiativ, upphöjdes till att jämte fattigdomsbekämpning vara det övergripande målet för biståndet.

I dag står Liberalerna för en demokratifokuserad biståndspolitik, med särskilda satsningar på jämställdhet, sexuell reproduktiv hälsa, anti-korruption och mänskliga rättigheter. Liberalerna vill ge stöd direkt till demokratiska krafter, och vänder sig mot samarbete med diktaturer. Inom ramarna för januariavtalet har Liberalernas demokratifokus fått genomslag, bland annat genom inställda stöd till regimerna i Belarus, Burma och Tanzania.

Med en ökad invandring till Sverige har medvetenheten ökat om den hederskultur som präglar många länder. Liberalerna, som redan har en jämställdhetsorienterad syn på biståndet, bör verka för att biståndet i högre grad arbetar med hedersnormer i de länder där dessa är utbredda och begränsande i människors liv.

1. Yrkande 2 besvaras under avsnitt H3.

A120. Bibehållet enprocentsmål för biståndsbudgeten

Henrik Östman, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna blir garanten för att biståndsmålet om en procent bibehålls oavsett vilken regeringskonstellation Liberalerna kommer att stödja under kommande mandatperiod
2. att en tredjedel av biståndsbudgeten avsätts till traditionellt bistånd till utvecklingsländer där kravet på demokratiutveckling och insatser för att stärka demokratin kopplas till biståndet¹
3. att särskild uppföljning ska göras så att man kan redovisa effekter och nyttor av biståndet²

Den årliga tillväxten i den svenska ekonomin gör att biståndsanslagen per automatik höjs för varje år. Även om behoven är näst intill omätliga i vår omvärld är det viktigt att pengarna används effektivt och att också nya områden får del av det svenska biståndet. Ett sånt nytt område är att försöka hejda klimatförsämringen, det vill säga utsläpp av olika växthusgaser som koldioxidutsläpp som bidrar till ett förändrat klimat med temperaturhöjning, uttorkning och sämre odlingsmöjligheter som följd. Även vattenbristen i olika länder kommer att öka när klimatet förändras och kräver riktade insatser.

Liberalerna har av tradition tagit strid för ett stabilt och högt bistånd, det så kallade enprocentsmålet, men också strävat efter att med dessa medel både höja levnadsstandarden och skapa demokrati i fattiga länder, då ökad demokrati och fri handel tillsammans är bästa garanten för ökad levnadsstandard. Samtidigt måste korruption och ineffektivitet bekämpas för att så många som möjligt ska få ta del av den ökade levnadsstandarden. Därför behövs kontroll, uppföljning och redovisning av hur dessa biståndsmedel används och vilka resultat som uppnås. Bra projekt som uppvisar goda resultat ska premieras och spridas till fler och misslyckade projekt måste avbrytas och ersättas av andra insatser.

Fördelningen 30/30/30 mellan de tre biståndsslagen är ett mål där klimatbiståndet måste få högsta prioritet, därmed inte sagt att pengar får användas till tveksamma projekt eller projekt med låg eller ingen klimatnytta eller där denna inte kan verifieras. Situationen är sådan att den industrialiserade världen göra av med en större del av jordens resurser än vad befolkningsstorleken motiverar, det samma gäller för energiförbrukningen. Alternativ och hållbar teknik tillsammans med nya innovativa energilösningar krävs om de mindre utvecklade länderna också ska få tillgång till ren energi, el, bostäder, livsmedel, skolor, sjukvård och infrastruktur, sådant som vi har vant oss vid.

1. Yrkande 2 besvaras under avsnitt H3.

2. Yrkande 3 besvaras under avsnitt H3.

A121. Partirådsbeslutet

Jan Westerlund, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet fattar beslut om att riva upp partirådets beslut och därmed gå tillbaka till så som det var innan

Den 28 mars fattade partirådet beslut om att Liberalerna efter nästa val ska stödja en moderatledd regering även om den behöver stöd av Sverigedemokraterna.

Då infinner sig två frågor.

Fråga ett: har Liberalerna tappat sin liberala kompass i och med att vi säger att vi kan stödja en regering som bygger på stöd av ett antiliberal parti.

Fråga två: hur tror vi att våra väljare som röstar på oss för att de vill ha en liberal reformagenda ser på oss om vi går med på att stödja en sådan regering.

Jag skulle med tanke på det ovanstående vilja att landsmötet fattar beslut om att riva upp partirådets beslut och att vi därmed återgår till hur det var innan beslutet fattades, för det kan väl i rimlighetens namn inte vara så att ett liberalt parti kan stödja en sådan regering där Sverigedemokraterna har ett finger med i spelet?

A122. Valsamverkan

Håkan Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna går i valsamverkan med något av de tilltänkta allianspartierna med avsikt att få in minst en liberal i riksdagen vid nästa val, modell Alf Svenssons inval i riksdagen på Centerlista 1985

A123. Ett frihetsmanifest för Sverige

Liberalerna Värmdö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partiledningen utser en grupp politiskt engagerade liberaler som inför varje riksdagsval i god tid till valet ska återkomma med en sammanfattande frihetsrapport över politiska och demokratiska friheter och ofriheter för personer i Sverige.
2. att denna frihetsrapport återrapporteras till landsmötet, året före riksdagsvalet och att gruppen inför valet 2022 gör sin första frihetsrapport.

I valmanifestet inför valet 2018 konstaterar Liberalerna

”Valet 2018 är ett vägval mellan politikens ytterkanter och den liberala mitten. Mellan det extrema och det förnuftiga. Det är ett val där vi liberaler försvarar friheten. Vårt valmanifest handlar om hur Liberalerna vill förändra Sverige så att du får större frihet och fler möjligheter. Det handlar om hur din och andras frihet hotas av extremister, populisterna och socialister.”

I centrum för den liberala ideologin står friheten och utvecklandet av varje individs möjligheter att fritt skapa sitt eget liv. Friheten hotas, som valmanifestet konstaterar, av extremister, populisterna och socialister, men många liberaler

skulle beskriva hoten mot friheten i Sverige bredare än så. Politiken och politiker upplevs av många som att de begränsar människors möjligheter att leva som de önskar. Påbud och lagar stiftas ofta i syfte att skapa ett bättre samhälle, men som varje liberal vet begränsar dessa ofta också friheten.

För politiken och även för oss liberaler kan det vara enklare att tala om vikten av den individuella och privata friheten: Frihet för individen att fritt välja sin partner eller att fritt välja tillhörighet till ett religiöst samfund, men frihet kan också handla om möjligheten att stå fri gentemot stora gruppers och kollektivs intressen avseende hur exempelvis en näringsverksamhet ska utformas.

Liberalerna ska, menar denna motions undertecknare, inför valet vart fjärde år, genomlysas hur Sverige förändras avseende just friheten att välja och skapa sitt liv. På det sättet, menar vi att Liberalerna kan öka intresset för frihetsfrågor inklusive den samhällsliga konflikt som ligger inbyggd i frihetsbegreppet: För Liberalerna ska friheten för den ena aldrig inkräkta på friheten för den andra.

Ett frihetsmanifest för Sverige kan kommuniceras i form av ett antal områden/punkter där friheten för personer i Sverige har minskat och områden där friheten för personer i Sverige hotas. Till varje punkt kan sedan politiska förslag utvecklas. Partistyrelsen ska självklart ta ställning till hur ett sådant manifest bäst benämns och kommuniceras.

A124. Liberalernas värdegrund och valprogram

Barbro Westerholm, Stockholm
Tina Acketoft, Höganäs
Malin Danielsson, Huddinge
Joar Forssell, Stockholm
Karin Karlsbro, Norrtälje
Nina Lundström, Sundbyberg
Lina Nordquist, Uppsala
Sverker Thorén, Västervik

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet beslutar att Liberalernas valprogram ska kompletteras med att Liberalernas värdegrund utgår från FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna.
2. att landsmötet beslutar att Liberalernas överenskommelser med andra partier ska omfatta FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna vilket är värdegrunden för samarbeten.

Vid Liberalernas partiråd den 28 mars 2021 antogs programmet Ny start för Sverige om vad Liberalerna ska gå till val på. Därvid öppnade Liberalerna möjligheten att ingå i en minoritetsregering med Moderaterna och Kristdemokraterna som tar stöd av Sverigedemokraterna. Den efterföljande debatten har tydliggjort att rågången mot frihetsbegränsande förslag oavsett vilket parti som förfäktar dem är oklar.

Vi anser därför att Liberalernas valplattform behöver kompletteras med ett tydliggörande av Liberalernas grundvärden. I texten bör införas att våra grundvärden utgår från FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna

från 1948 samt att varje form av diskriminering av människor enligt de sju diskrimineringsgrunderna ska bekämpas. Deklarationen säger att envar är berättigad till dessa absoluta rättigheter, utan åtskillnad av något slag. Det handlar om mänsklig värdighet och hur mänsklig värdighet kan beskyddas och det är just erkännandet av människors universella och odelbara rättigheter som står i fokus. Alla är lika inför lagen och berättigade till samma skydd av lagen utan diskriminering av något slag. Alla är alltså berättigade till samma skydd mot alla former av diskriminering

Vi föreslår att landsmötet beslutar att Liberalernas valprogram ska kompletteras med att Liberalernas värdegrund utgår från FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna samt att Liberalernas överenskommelser med andra partier ska omfatta FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna

A125. Liberalism, extremism och populism

Roko Kursar, Malmö
Lovisa Aldrin, Halmstad
Gunnar Asserhed, Norrköping
Malin Danielsson, Huddinge
Joar Forssell, Stockholm
Agne Furingsten, Sala
David Gerson, Jönköping
Anna Horn, Stockholm
Rasmus Jonlund, Stockholm
André Nilsson, Stockholm
Gunnar Nordmark, Växjö
Birgitta Rydell, Stockholm
Anna Starbrink, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet, som underlag för kommande valbudskap 2022, konfirmerar sitt tidigare enhälligt antagna uttalande: "Även i Sverige är anti-liberalismen på frammarsch. Många svenska väljare lägger sin röst på och sympatiserar med partier som inte står upp för äganderätt, individens valfrihet och näringsfrihet, på den ena sidan, och individens rätt att välja identitet, livsstil och religion på den andra. Samhällsdebatten är förrådd inte minst i sociala medier. Liberalerna, som är ett frihetligt och progressivt bildningsparti, kommer aldrig att anamma populisternas språk och politiska agenda eller att aktivt medverka till att frihetsbegränsande politiska förslag vinner inflytande över förhållanden i det svenska samhället. Liberalers uppgift är att konsekvent motverka anti-liberala krafterns försök till inflytande över svensk politik och tydligt visa upp det liberala alternativet till populisternas samhällsvisioner."

Liberaler har alltid varit tydliga i sitt avståndstagande från extremism och populism. När partiet bildades valdes därför namnet Folkpartiet. Ett parti för enskilda människor, som inte resonerar utifrån klass, ras eller etnicitet. I en tid när både kommunism och fascism/nazism var på marsch markerade namnet att liberalismen står för individens rätt.

Även om partinamnet ändrats lever denna övertygelse kvar. Att vi nu heter "Liberalerna" ska ses som ett förtydligande.

Under 70-talets vänstervåg agerade vi grindvakter. Den tidens partiledare – Gunnar Helén, Per Ahlmark och Ola Ullsten – drev alla inte bara de liberala sakfrågorna, hur vi ville förändra samhället, utan var också mycket tydliga i att markera mot dem som dragits med i vänstervågen. Under åttiotalets valrörelser var vi på samma sätt tydliga när Bengt Westerberg pressade dåvarande vpk-ledaren Lars Werner om hans kommunistiska rötter.

Vänster- och högerextremismen liknar varandra. I sin kollektivism, i sin auktoritära samhällssyn, i sitt stöd till auktoritära regimer. De förenas i att se liberalismen som sin huvudfiende. Vi har genom åren svarat upp mot deras utmaning och haft allt att vinna på att göra så – vårt försvar för frihetlig politik blir än tydligare när den kontrasteras mot de illiberala ideologiernas idéer.

I dag ser vi återigen hur populismen gör sig i gällande – i Sverige liksom i många andra länder. Vi kommer med stor säkerhet att uppleva en starkt ideologiskt laddad valrörelse.

I dag, precis som tidigare, faller att särskilt ansvar på liberaler att påtala rågången mot extremister och populisterna. Därför var det mycket positivt att landsmötet 2019 enhälligt antog ett uttalande med den innebörden.

Landsmötet 2021 har, som alla landsmöten året före en valrörelse, ett särskilt ansvar att lägga fast våra budskap till den kommande valrörelsen. Omvärlden följer därför just detta landsmöte extra noga. Mot den bakgrunden yrkar vi att landsmötet, med särskild hänvisning till kommande valrörelse, konfirmerar sitt enhälligt antagna uttalande.

A126. Den liberala demokratins fiende

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att nationalismen som ideologi är ond och den liberala demokratins huvudfiende

Socialliberalismen, vårt partis ideologi, är raka motsatsen till nationalism. Det är som dag och natt. Vi hävdar alla individers rätt och frihet oavsett ursprung. De hävdar rätt utifrån ursprung och nationalitet. Vi hävdar ett öppet och fritt samhälle utifrån den liberala demokratins principer. De hävdar en nationalkonservativ begränsning av människor baserat på tidigare kulturella traditioner. Vi är för en global och gemensam värld. De är för att stänga in människor i länder som styr sig själva oavsett globala utmaningar.

Vi är ljuset och friheten, de är mörker och begränsning.

A127. Sökandet efter egendomen

Martin Norrby, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ersätter frasen "sökande efter lycka" med "egendom" i portalstycket i partiprogrammet

Det var John Locke som en gång formulerade det starka rättighetsförsvaret för individen där han karakteriserade rättigheten att äga som en av grunden för den mänskliga civilisationen. När den amerikanska konstitutionen skrevs

valde man i stället att använda formuleringen "strävan efter lycka" som är en mycket mer oklar formulering som öppnar för många olika tolkningar. Hundratals år av domar i den amerikanska högsta domstolen visar varför det var ett misstag vid USA:s grundande att kompromissa bort egendom ur portalparagrafen i dokument som ska uttrycka vrede över människans ofrihet.

Formuleringen "sökande efter lycka" har dock smugit sig in i vårt viktigaste ideologiska dokument – partiprogrammet. Därför föreslår jag att meningen "Vi har alla rätt till liv, frihet och sökande efter lycka." ersätts med "Vi har alla rätt till liv, frihet och egendom". Gör John Locke stolt och bifall motionen.

B1. UTBILDNING OCH FORSKNING

B101. Förstatliga inte skolan

Bertil Östberg, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att skolan även fortsättningsvis ska ha kommunalt huvudmannaskap

Motivet för förstatligande sägs vara att skapa likvärdighet för eleverna. Men kommunaliseringen har inte medfört att skillnaderna i resurser och elevresultat har ökat mellan kommunerna. Kommunens resurser påverkar också betygsresultaten i mycket liten utsträckning.

Det är viktigt med likvärdighet och det betyder förstås inte att det ska vara lika höga kostnader. Glesbygd och socioekonomisk tyngd är ett par goda skäl till att det ska vara olika. Staten verkar för likvärdighet genom skatteutjämning i olika former och statsbidrag. Det är inte perfekt men mycket lite talar för att det skulle vara lättare att uppnå likvärdighet om staten fördelar alla resurser. Tvärtom finns det en uppenbar risk för att en statlig resursfördelning av nödvändighet måste vara fyrkantig och inte medge hänsyn till olika lokala förutsättningar.

Om relativt små skillnader i likvärdighet är skäl för ett förstatligande så bör vi förstatliga hela äldreomsorgen och resten av socialtjänsten också.

Det har ibland också sagts att staten har mer pengar och att ett förstatligande skulle ge skolan mer resurser och därmed högre löner. Det finns givetvis ingenting i dag som hindrar att staten skjuter till mer pengar. Ibland har det sagts att detta inte går eftersom pengarna bara skulle försvinna i kommunens svarta hål. Detta hänger också samman med ett annat argument för förstatligande nämligen att kommuner och kommunalpolitiker är inkompetenta och mest intresserade av sociala frågor. Detta är att nedvärdera inte minst alla de liberaler som jobbar lokalt för en bättre skola. Och hur skulle demokratin påverkas av ett förstatligande där tusentals lokala förtroendevalda förlorar sina uppdrag?

Liberaler hänvisar ofta till att många lärare vill förstatliga skolan. Men det är ingen bra grund för kloka politiska ställningstaganden att titta alltför djupt i opinionsundersökningarna. Och förtroendet för folkpartiets skolpolitik var mycket stort innan partiet tog ställning för ett förstatligande. Det är snarare så att förtroendet för partiets skolpolitik har minskat därefter.

Det finns självklart en lockelse i att driva ett krav på förstatligande. Det kan uppfattas som handlingskraftigt och genomgripande. Men i själva verket är det förstås tvärtom. Det kommer osannolikt inte att genomföras inom överskåd-

lig framtid och det innebär att vi inte har samma tryck att lägga fram åtgärder som verkligen skulle ha effekt.

Ibland kommer det önskemål om att vi ska precisera hur ett modernt statligt huvudmannaskap ska se ut. Det har vi givetvis inte gjort för nu kan alla lägga in vad de själva tycker att ett förstatligande innebär, t.ex. högre löner, tarifflöner, reglerad undervisningsskyldighet osv. Om vi skulle precisera skulle många bli besvikna.

Ett förstatligande skulle innebära en gigantisk och plågsam omorganisation som skulle ta all kraft under lång tid i stället för konkreta åtgärder för att förbättra undervisningen. Och det blir inte lätt att politiskt styra denna gigantiska skolmyndighet.

B102. Ge inte makten över de ungas framtid till staten

Tobias Hammarberg, Haninge

Nicole Forslund, Haninge

Amanda Fröberg, Stockholm

Lars G. Mellberg, Sigtuna

Oskar Örn, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att behålla kommunaliseringen av skolan

Ett viktigt inslag i liberal ideologi är maktfördelningsprincipen. Ett förstatligande av skolan går rakt emot denna för oss liberaler avgörande princip. Staten har redan i dag ansvaret att styra skolan genom skollagen, läroplaner och lärarutbildningen och utöver detta så har Skolinspektionen ansvaret för tillsynen av skolan.

Staten och riksdagen har i många av sina ansvarsområden misslyckats; Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, försvaret, infrastrukturen, LSS och rättsvårdande myndigheter är några tydliga exempel. Givet dessa många misslyckanden vore det direkt olämpligt att också överlåta ansvaret för skolan på staten. Det är svårt att förstå varifrån vi liberaler skulle finna detta förtroende för staten i den viktigaste frågan av alla – skolan.

Avståndet mellan en vårdnadshavare och en utbildningsminister är mycket längre än till en ordförande i kommunens skolnämnd. Möjligheten att kommunicera med ansvarig för sina barns framtid näst intill omöjliggörs. Om den kommunala förankringen tas bort försvåras människors möjligheter att kunna påverka den närliggande skolan där deras barn går och en viktig del i demokratin går förlorad.

Kommunalpolitikens fördel är att dess beslut tas nära medborgarna. Det är inte mellan kommuner, utan mellan skolor, eller till och med klassrum, som de flesta skillnader yttrar sig i dag. För en liberal är det anmärkningsvärt att utgå ifrån att ett förstatligande med automatik skulle innebära en mer likvärdig skola.

Den enskilda skolans förutsättningar kan dessutom skifta snabbt. Det blir med stor sannolikhet en betydligt ökad trögrörlighet i resurstilldelningen med en statlig skola. När det mesta i samhället i övrigt går mot en ökad flexibilitet för att möta de utmaningar som framtiden bär med sig skulle ett förstatligande av skolan gå i motsatt riktning.

När vi i dag också ser att konservativa krafter gör anspråk på regeringsmakten och hur de historiskt sett velat använda skolan till att likforma samhället och värna vissa grupper framför andra blir det nödvändigt att liberaler står upp för en tydlig maktfördelning kring inflytandet över skolan.

Det finns ingenting som talar för att staten skulle lyckas bättre än kommunerna. Förtroendet för staten och riksdagen är för lågt för att låta dessa ensam bära ansvaret för vår viktigaste samhällsfunktion. Än mer i denna tid av politisk osäkerhet.

B103. Varför har Liberalerna övergivit skolfrågorna?

Liberalerna Färgelanda

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partiet initierar en saklig utvärdering av de två mest genomgripande reformerna på skolområdet, nämligen kommunaliseringen och friskolereformen

Vi, liberaler i Färgelanda kommun, vill att partiet återtar sin ledande roll i skolpolitiken och presenterar skarpa förslag till förbättringar i den svenska skolan.

Kommunaliseringen och friskolereformen genomfördes för ungefär 25 år sedan och det vore intressant att få en genomlysning hur dessa reformer påverkat skolutvecklingen i vårt land. Vad har varit bra och vad har varit mindre bra i skolans värld? Har reformerna fungerat på det sätt som de var tänkta att fungera?

Exempel på problemområden är:

a) Lärarutbildningen – lärarbristen – lärarrollens förändring. Svårigheter att rekrytera sökande till utbildningen. Förskjutning från kunskap till sociala frågor. Övergången från lärarledd undervisning till individualiserad sådan.

b) Ökade kunskapsklyftor bland elever – segregationen skolor mellan kommuner och till och med inom en del kommuner.

c) På de senaste tio åren har antalet barn med neuropsykiatrisk diagnos ökat med mer än 300 procent.

d) Betygsättning – betygsinflation. Orättvisa betyg. Betyg som konkurrensmedel vid rekrytering av elever. Köbildning till populära skolor och anmälan i samband med att barn föds.

e) Aktiebolag som ägare av friskolor med begränsningar i insynen av verksamheten.

f) Otryggheten i skolmiljön. Många elever upplever otrygghet och kränkningar.

g) Urholkning av personalens auktoritet i skolmiljön. Att inte bry sig om varandra är förödande för arbetsmiljön.

B104. Övergång från förskola till förskoleklass

Liberalerna Norrtälje

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att övergång från förskola till förskoleklass sker den 1 augusti

Av skolförordningen (2011:185) 14 kap. 1 § 3 st. framgår att elever som börjar förskoleklass i augusti ska skrivas in i verksamheten den 1 juli. Det betyder att barn som slutar förskolan samtidigt skrivs ut från förskolan den 30 juni.

För de barn som har föräldrar som jobbar under sommaren innebär detta att barnen ska skolas in i skolans fritidsverksamhet mitt i sommaren, samtidigt som många fritidshem är stängda. Det blir därmed ingen bra inskolning för barnen. För barnen skulle det vara tryggare och bättre att gå kvar på förskolan fram till den 31 juli och i stället skolas in på fritidshemmet från och med den 1 augusti, när fritidshemmet är öppet och ordinarie personal finns på plats. Det sker givetvis sammanslagningar även mellan förskolor på sommaren, men det är ändå en tryggare och känd miljö för barnet att befinna sig i och barnet har även upparbetade relationer med de andra barnen på förskolan.

I vår kommun (Norrtälje kommun) lyfts detta återkommande som ett problem bland personal inom såväl förskolan som på fritidshemmen, samt av föräldrar. Visserligen finns det ingenting som hindrar kommuner från att ersätta förskolorna och låta barnen vara inskrivna i förskolan längre än till den 30 juni, men det blir i så fall en dubbel kostnad eftersom grundskolan som eleven ska börja vid har rätt till elevpeng från och med 1 juli. Detta ekonomiska utrymme saknar de flesta kommuner och det är inte heller en rimlig hantering av skattebetalarnas pengar.

Mot denna bakgrund bör Liberalerna verka för att skolförordningen ändras så att barn inte skrivs in i förskoleklass förrän från och med den 1 augusti och att barnen ska ha rätt att gå kvar i förskolan till och med den 31 juli.

B105. Sluta betala ut bidrag till studieförbundet Ibn Rushd

Alexander Werne, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att omedelbart avbryta allt samarbete med studieförbundet Ibn Rushd och för att inte betala ut bidrag till Ibn Rushd.

Ibn Rushd är ett studieförbund som årligen får bidrag från svenska staten och flertalet kommuner. Under "Om oss" på Ibn Rushd hemsida skriver förbundet "Ibn Rushd är ett studieförbund med fokus på mångfald, rättigheter och livsåskådning. Vårt utbud av studiecirklar och kulturarrangemang skapar delaktighet och bidrar till att människor

med olika bakgrund möts, stärks och lär sig tillsammans. Med folkbildning som verktyg arbetar vi för ett samhälle där demokratin inkluderas alla.”

Dock har det visat sig att när förbundet granskas i media dyker en annan bild av förbundet upp. En bild om inte går ihop månglad, rättigheter och livsåskådning. Listan nedan syftar till att skapa en motbild till den som beskrivs på Ibn Rushd hemsida ovan.

- Enligt rapporten ”Islamisk aktivism i en mångkulturell kontext: ideologisk kontinuitet eller förändring?” (1) av docent Aje Carlbom framgår det att Ibn Rushd har kopplingar till Muslimska Brödrskapet, vars motto är ”Allah är vårt mål; Profeten är vår ledare; Koranen är vår lag; Jihad är vår väg; och döden för Allahs ära är vår högsta strävan.”
- En av medlemsorganisationerna till Ibn Rushd är Eritreanska kulturforum som 2016–2019 bjöd in som Sheikh Tawfeeq As Sayegh som föreläsare. Denne ska ha uppmanat att judar ska dödas, slaktas och utrotas. 2016 uppträdde As Sayegh på Eritreanska sommarlägret som sponsrades av Ibn Rushd och Islamic Relief. (2)
- Ibn Rushd har även granskats av Folkbildningsrådet som resulterade i rapporten ”När tilliten prövas” (3). Ett avsnitt tar upp ökända föreläsare som har uttryckt antisemitiska, våldsbejakande, terrorförespråkande, könsdiskriminerande och homofobiska värderingar. Detta avsnitt omfattar 25 sidor (s. 128–153). Vid varje tillfälle har Ibn Rushd reagerat först efter att dessa föreläsarna har uppmärksammats i media.
- I oktober gick den arabiska bokmässan av stapeln i Malmö. Denna hade blivit uppskjuten i ett halvår på grund av coronapandemin och anordnas av Ibn Rushd. Malmö stad hade investerat 150 000 kronor i bokmässan men drog in sitt stöd när det framkom att man kunde köpa antisemitisk litteratur på mässan (4). Återigen, fast Ibn Rushd hade haft ytterligare ett halvår på sig att planera mässan på grund av corona, tog man bort den antisemitiska litteraturen först efter att den hade uppmärksammats i media.

Det är helt uppenbart att studieförbundet Ibn Rushd inte står upp för de värderingar som de förmedlar på sin hemsida. 2020 fick förbundet nästan 800 000 kronor av Malmö Stad tiotals miljoner kronor av staten. Det är skamligt att Sverige som är så präglad av antisemitism i exempelvis Malmö inte har agerat tidigare, nu har vi chansen.

1 <https://rib.msb.se/filer/pdf/28456.pdf>

2 <https://www.expressen.se/debatt/ska-miljoner-fortsatta-ga-till-fusk-judehat-och-islamism/>

3 https://www.folkbildningsradet.se/globalassets/rapporter/ovriga-rapporter/2019/folkbildningsradet_rapport_ibn-rushd_2019-2.pdf

4 <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/malmo-stad-bryter-med-arabiska-bokmassan>

B106. En läroplan för grundskolan med fokus på inläring och examinering

Alexander Werne, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska gå till val på att skriva om läroplanen för grundskolan med fokus på inläring och examinering

Läroplanen är grunden för skolverksamheten och innehåller bland annat information om olika ämnen, mål och betygskriterier. Det första som slår en när man läser läroplanen är att ordet kunskap har förlorat sin betydelse. Kunskap är inte längre något man ska sträva efter. Kunskap ska i stället ses som en negativ maktutövning som inte ska uppmuntras. Detta trots att det är kunskap om naturen och samhället som har skapat det fantastiska land som vi lever i nu.

Det luddiga språket och målen i läroplanen i kombination med att eleven genomgående ska diskutera, argumentera och ifrågasätta undervisningen förvirrar både lärare och elev. Vad ska egentligen en elev lära sig från läraren? Hur ska en elev få kunskaper i exempelvis historia samtidigt som eleven ska ifrågasätta historiebeteckningen? Vad innebär det att elever ”utvecklar förtrogenhet”, ”utvecklar perspektiv” eller ”ges en inblick” i ett visst ämne? Är det samma sak som att uppnå ett visst resultat på ett prov? Klara en laboration eller att kunna svara på frågor? Genomgående ska också eleven kunna diskutera problem, men aldrig lösa dem. Detta är en konsekvens av att eleven aldrig får lära sig kunskapen som krävs för problemlösning.

De samhällsvetenskapliga ämnena har tömts på alla konkreta fakta. Eleven ska konsekvent ”utvärdera och diskutera” olika ståndpunkter. Detta innebär att elever går hela sin skolgång utan att egentligen lära sig exempelvis historia. De listor som nämner vilka mål eleven ska nå är så långa att en lärare inte vet vilka som ska prioriteras. Detta är en orsak till varför undervisningen varierar så mycket från skola till skola.

Det är ytterst märkligt att våra elever genomgående ska diskutera och uttrycka sina åsikter i en organisation som ska vara till för att inhämta den kunskap som eleven ännu inte har. Det går att urskilja ett samband mellan de fallande svenska skolresultaten i internationella kunskapsjämförelser i naturvetenskap och läsförståelse och själva utformningen av läroplanen. Naturvetenskap innehåller inslag av både historia och samhällskunskap vilket medför mindre tid till själva fackämnet samtidigt som svenskämnet i sig själv fokuserar alldeles för lite på att eleven ska utveckla en läsförståelse. Sveriges enda fungerande skolpolitik på www.alexanderwerne.se ger en djupdykning i hur läroplanen ser ut och varför den måste skrivas om.

B107. Liberalerna går till val på att göra lärare till Sveriges attraktivaste yrke

Alexander Werne, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna går till val på att göra lärare till Sveriges attraktivaste yrke

Om ändringarna som jag förespråkar, och som listas nedan, genomförs kommer vi att få en skola som verkligen förtjänar samhällets respekt. Först då kommer lärarnas status att höjas vilket medför att jobbet kommer att bli mer attraktivt.

- Att: Liberalerna ska gå till val på att skriva om läroplanen för grundskolan med fokus på inläring och examinering
- Att: Liberalerna ska gå till val på att omforma Lärarutbildningen med inriktning mot ämnesspecifika kunskaper och utläring av dessa
- Att Liberalerna ska gå till val på att ge Skolinspektionen nya direktiv som fokuserar på att utvärdera skolornas studieresultat

En lärare är för många en person som ska lära ut kunskap till elever. Men tyvärr har lärare gått från att vara kunskapsförmedlare till att bli socialarbetare som ska psykologiskt handleda elever. En lärare ska bara skapa förutsättningarna medan eleven står för själva inläringen. Denna uppdelning kan i sig bli problematisk eftersom det är oklart vem det är som är ansvarig för elevens inläring.

Samtidigt ska även elevens föräldrar kunna påverka skolan vilket gör det hela ännu mer komplicerat. Läroplanen kräver att skolan ska ”samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet. (s.14)” Vad är poängen med att utbilda sig till lärare om en 13-åring eller en förälder förstår skolans uppgift lika bra som en legitimerad lärare? Varför ska vi då ha en läroplan, en organiserad skola eller ens lärare?

I Sverige finns det strax över en miljon föräldrar med barn under 18 år som har olika bakgrund, kulturer och idéer om skolan och samhället. Hur ska det gå till när en miljon människor ska påverka skolan samtidigt som skolan ska förmedla en högkvalitativ undervisning samt stimulera elever från familjer som inte har en studietradition? Idén faller på sin egen orimlighet och bidrar till att lärare måste utstå press från föräldrarna vilket medför att yrket blir ännu mer stressfyllt och mindre attraktivt.

Detta är en av många faktorer som håller tillbaka läraryrket från att attrahera de människor som borde bli lärare. Om vi genomför ändringarna som jag föreslår här tar vi de första stegen mot att skapa ett nytt, attraktivt och respekterat yrke.

B108. Ge Skolinspektionen direktiv som fokuserar på studieresultat

Alexander Werne, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska gå till val på att ge Skolinspektionen nya direktiv som fokuserar på att utvärdera skolornas studieresultat

En anledning till varför det har tagit så lång tid att inse att den svenska skolan inte fungerar är de gamla traditionella lärarna. Dessa lärare är de glömda hjältarna i den svenska skoldebatten. Tusentals svenskar har dessa att tacka för den kunskap som de nu har. Jag räknar mig själv till denna grupp. Jag som har växt upp i den moderna skolan kommer väl ihåg de riktiga lärarna. Min lärare i samhällsorienterande ämnen på högstadiet (som nu är pensionerad) är ett perfekt exempel på hur en lärare ska vara. I hennes klassrum fanns det inte tillstymmelse till stök och oro utan hon kunde med stor framgång förmedla riktig kunskap. Denna kunskap testade hon regelbundet med oförberedda prov. Än i dag kommer jag ihåg det jag lärde mig från henne.

Men problemet är inte bara att gamla lärare går i pension och ersätts av mindre kvalificerade lärare. Problemet är att vi 2011 skapade en myndighet som förhindrar all form av undervisning som inte stämmer överens med läroplanen, nämligen Skolinspektionen. Efter Skolinspektionens intåg kan inte lärare undervisa enligt de metoder och med den kunskapsyn som användes när Sverige genererade toppresultat.

Om vi på riktig vill förändra skolan måste den nuvarande myndigheten som granskar skolan gå från att vara en del av problemet till att bli en del av lösningen. Genom att flytta fokus till att värdera skolornas kunskapsresultat skulle en ny Skolinspektion bli det främsta instrumentet för att garantera att alla elever får samma chans till att lyckas i livet. Sveriges enda fungerande skolpolitik på www.alexanderwerne.se ger en djupdykning i varför Skolinspektionen måste få nya direktiv.

B109. Vässa Skolinspektionens uppdrag

Monica Brohede Tellström, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att Skolinspektionen ska fokusera mer på faktiska kvalitetsbrister i skolorna än på att granska styrdokument.
2. att Liberalerna ska arbeta för att Skolinspektionen oftare gör oanmälda besök på skolor.
3. att Liberalerna ska arbeta för att Skolinspektionens handläggningstider efter ett föreläggande mot huvudman kortas.

Att Liberalerna ska arbeta för att Skolinspektionens krav på underlag för att påvisa elevunderlag för en nystartad friskola blir mer realistiska och relevanta

Skolinspektionen är en väldigt viktig myndighet, men den skulle kunna arbeta mer effektivt för att bidra till ökad kvalitet i landets skolor. Det vore önskvärt att huvudfokus i granskningen av skolor utgår ifrån den dagliga verksamheten och faktiska kvalitetsbrister i utbildningen som drabbar elever, i dag består en alltför stor del av granskningen av att studera styrdokument och bakgrundsfaktorer. Ett sätt att komma åt svårupptäckta kvalitetsbrister är att oftare göra oanmälda besök på skolor, särskilt på förekommen anledning. Dessa oanmälda besök ska inte fokusera på detaljer utan på avgörande brister som måste upptäckas och åtgär-

das. När en granskning har skett fattas alltid någon form av beslut av Skolinspektionen. Vid allvarliga brister beslutas om ett föreläggande med krav på åtgärdsplan, och tyvärr kan Skolinspektionens handläggning av den inkomna åtgärdsplanen pågå under mycket lång tid, upp till ett år eller mer. Detta leder till att huvudmannen i ovisshet om verksamheten kommer behöva stängas eller kunna vara kvar inte vågar investera i vare sig fastighet eller personal, och detta riskerar att gå ut över eleverna som går i skolan. Därför måste handläggningstiderna kortas. När en fristående skola ansöker om att få starta ska bl.a. ett underlag bifogas som styrker att det finns ett elevunderlag för skolan. Kraven för hur detta underlag ska se ut har varierat över tid och är inte utformade på ett relevant eller realistiskt sätt. T.ex. räcker inte kommunens befolkningsprognos som ett underlag, men en enkel enkät bland boende i den tilltänkta skolans område där föräldrar fyller i att de kan tänka sig att i framtiden välja den ännu icke existerande skolan kan godkännas. En sådan enkät är omöjlig att genomföra i ett bostadsområde som ännu inte är byggt, och för många föräldrar upplevs en sådan framtidsenkät om eventuellt skolval förvirrande. En enkät av det slaget säger också mer om huvudmannens kompetenser inom marknadsföringsområdet än om kompetensen för att bedriva en god utbildning. Kommunernas befolkningsprognoser borde vara mer relevant och realistiskt underlag.

B110. Ge huvudmän bättre förutsättningar att klara sitt uppdrag för skolan

Ulf Hansson, Sollentuna
Mats Frick, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att ge Skolverket uppdraget att i samarbete med Skolinspektionen sammanställa erfarenheterna som Skolinspektionen har fått vid sina inspektioner. Speciellt ska man utforma en beskrivning som visar hur de framgångsrika huvudmännen och skolorna använder sig av förbättringshjulet med stegen Planera-Genomföra-Utvärdera-Förbättra.

I skollagen, som trädde i kraft 2011, står det att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Kärnan i denna del av lagen kan sammanfattas med följande paragraf:

4 kap. 3 § Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

Skolinspektionen har under åren tydliggjort att huvudmännen i oroande stor utsträckning inte klarar sitt uppdrag. Det behövs åtgärder på politisk nivå för att åtgärda detta kroniska problem. Några källor för huvudmannens sätt att fungera är:

- Skolans kvalitetsarbete ger möjlighet till förändring: Skolinspektionens erfarenheter och resultat från tillsyn och kvalitetsgranskning, 2012.
- Huvudmannens styrning av grundskolan, 2015.
- Kommuners styrning av gymnasieskolan, 2018.

- Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet: förutsättningar och arbetsformer i grundskolan, 2019.

En orsak till de svagheter som Skolinspektionen har funnit är att huvudmännen inte får ett adekvata förutsättningar från Skolverket. En åtgärd för att höja nivån är att Skolverket, i samarbete med Skolinspektionen, sammanställer erfarenheterna som Skolinspektionen har fått vid sina inspektioner. Speciellt finns det ett behov att utforma en praktiskt användbar beskrivning som visar hur de framgångsrika huvudmännen och skolorna använder sig av förbättringshjulet med stegen Planera-Genomföra-Utvärdera-Förbättra.

Som referens till motionen hänvisas till utredningen ”Styrning av undervisning i svenska för invandrare” som finns tillgänglig på www.ulfhansson.se/styrning-av-undervisning-i-svenska-for-invandrare/

B111. Ge rektorer adekvat kunskap i systematiskt kvalitetsarbete

Ulf Hansson, Sollentuna
Mats Frick, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar att efter rektorsprogrammet införa en obligatorisk fördjupningsutbildning om det systematiska kvalitetsarbetets roll i styrkedjan för skolan och att ersätta den nuvarande modulen i rektorsprogrammet med utbildning som uppfyller rektorernas behov av kunskap i systematiskt kvalitetsarbete

I skollagen, som trädde i kraft 2011, står det att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Kärnan i denna del av lagen kan sammanfattas med följande paragraf:

4 kap. 4 § Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå.

Rektorerna har som grupp otillräckliga kunskaper i systematiskt kvalitetsarbete och har därför inte förutsättningar att leva upp till lagens intentioner. Det behövs åtgärder på politisk nivå för att åtgärda detta kroniska problem.

Exempel på hur bristande förutsättningar kan yttra sig är två rapporter från Skolinspektionen från 2019, ”Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, förutsättningar och arbetsformer i grundskolan” och ”Svenska som andraspråk i årskurs 7–9”.

En annan källa är utredningen SOU 2015:22 som hade som syfte att förbättra rektorernas arbetssituation för att i förlängningen förbättra elevernas resultat. Utredaren ser att det finns sådana brister i rektorsprogrammet, som är obligatoriskt för rektorerna, att han föreslår att efter rektorsprogrammet införa en obligatorisk fördjupningsutbildning om det systematiska kvalitetsarbetets roll i styrkedjan för skolan. För att belysa svagheter i rektorsprogrammet kan man använda exemplet Stockholms universitet. För modulen systematiskt kvalitetsarbete är det den företagsekonomiska institutionen som har anlitats och de har ett annat expertområde än det för systematiskt kvalitetsarbete, vilket är det som rektorerna har behov av. Expertis som skulle kunna uppfylla

rektorernas behov av kunskap i systematiskt kvalitetsarbete är Skolinspektionen och experter involverade i ”Kvalitetsutmärkelsen bättre skola”, bland andra Swedish Institute for Quality, SIQ.

Som referens till motionen hänvisas till utredningen ”Styrning av undervisning i svenska för invandrare” som finns tillgänglig på www.ulfhansson.se/styrning-av-undervisning-i-svenska-for-invandrare/

B112. Engelska som nybörjarspråk, även i grundskolan

Liberalerna Norberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. Liberalerna verkar för att engelska som nybörjarspråk införs i grundskolan som ett alternativ för dem som inte har läst ämnet tidigare.

I Sverige är engelska sedan många år tillbaka ett obligatoriskt kärnämne. Till viss del bygger vårt nuvarande system på att elever är en homogen grupp och där enspråkighet är normen (svenska). Att då lägga till ytterligare ett språk är inte orimligt. I dag är inte svenskarna en språkligt homogen grupp längre och det krävs reformer för att möta den nya demografin.

I dagens Sverige så har vi elever från jordens alla hörn. Många har flera språk med sig när de kommer till skolan. Få av de språken räknas i vårt nuvarande system, och ger heller inga meritpoäng. Vårt system är föräldrat och förlegat och sinkar nu många elever att ta sig igenom skolsystemet. Framförallt gäller detta elever som kommer i tonåren eller som vuxna. De hamnar ofta i en situation där de ska lära in två nybörjarspråk samtidigt, svenska och engelska.

Eftersom elever i tonåren provas mot år 9s mål i engelska så står de inför en omöjlig uppgift. Det är inte rimligt att klara två nybörjarspråk samtidigt som du också ska ta till dig fakta om samhälle och så vidare. Många elever i grundskolan hinner inte läsa in hela grundskolans engelska till år 9, eftersom de har börjat med ämnet senare än alla andra. Liberalernas nuvarande lösning, att öka tiden genom att låta eleverna studera på lov, är inte rimlig. Det är få som klarar att hämta in flera års studier i engelska på några veckor. Skolgången är redan mer krävande för dessa elever, och lov är ofta en nödvändig vilopaus för att orka med.

I moderna språk kan elever få betyg i nybörjarspråk. Det torde vara rimligt att eleverna bedöms mot rimliga krav och kan få betyg utefter sina kunskaper. Om engelska är ett nybörjarspråk för en elev bör det också bedömas som ett sådant. Denna reform skulle också göra att fler elever blir behöriga till gymnasiet. Väl på gymnasiet fortsätter eleven att bygga på sina kunskaper i engelska språket utifrån den nivå hen befinner sig på. Komvux har redan ett system för detta vilket skulle kunna gå att överföra till grundskolan.

B113. Modersmålsundervisning ska uppmuntras i stället för att avvecklas

Isabel Smedberg-Palmqvist, Stockholm

Pär Gustafsson, Göteborg

Helena Hedman-Skoglund, Uppsala

Anna Lundberg, Västerås

Ylva Mozis, Vallentuna

Daniél Tejera, Kristianstad

Sara Wettergren, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att modersmålsundervisningen blir en prioriterad fråga i partiets integrationsarbete
2. att Liberalerna ska verka för att modersmålsundervisningen reformeras och integreras i ordinarie undervisning eller i nära anslutning till skoldagen samt får en kursplan med syfte, centralt innehåll och kunskapskrav
3. att alla elever som efterfrågar modersmålsundervisning och som har rätt till den erbjuds sådan i form av närundervisning eller digitalt
4. att rätten till modersmålsundervisning ska utvidgas till att inkludera hela skolgången
5. att staten kompenserar de kommunala och fristående huvudmännen för ökade kostnader vid utökad modersmålsundervisning

Att avskaffa modersmålsundervisning – ett förslag som har förts fram av politiker från flera riksdagspartier – vore helt fel väg att gå när det kommer till integration, då forskning i stället visar att språk gynnar språk. Om modersmålet får utvecklas så utvecklas även det nya språket. Därför bör modersmålsundervisningen uppmuntras snarare än avvecklas. Kunskapsmål för modersmålsundervisningen finns för årskurs 6 och årskurs 9, men den lagstadgade rätten till modersmålsundervisning är bara sju år. Det innebär att elever i kommuner som inte erbjuder modersmålsundervisning under hela grundskolan går miste om sin undervisning under de två första årskurserna, alternativt aldrig får ett avgångsbetyg i ämnet i nian.

Skolans verksamhet ska vila på vetenskap och beprövad erfarenhet. Både svensk och internationell forskning visar att modersmålsundervisningen inte bara har positiva inverningar på inläringen av majoritetsspråket utan också ger positiva fördelar i de övergripande skolprestationerna. Idén att elever skulle bli bättre på svenska om de berövas möjligheten att få undervisning i sitt modersmål stöds alltså inte av forskning.

Skolan har ett kompensatoriskt uppdrag och ska sträva mot att uppväga skillnader i elevers förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Elever med annat modersmål än svenska har enligt skollagen rätt till modersmålsundervisning. Detta finns föreskrivet i skollagen, grundskoleförordningen samt gymnasieförordningen. Undervisningen är frivillig och sker utanför skoltid. Kommunen är endast skyldigt att erbjuda modersmålsundervisning i sju år i grundskolan. Undantaget för detta är om en elev tillhör någon av de nationella minoriteterna, som ger dem rätt till modersmålsundervisning i årskurs 1–9.

I utredningen "För flerspråkighet, kunskapsutveckling, och inkludering – modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål, SOU 2019:18" föreslås flera åtgärder som syftar till att förbättra och lyfta kvaliteten på modersmålsundervisningen. Bland annat att elever som har rätt att få modersmålsundervisning ska kunna få det genom hela sin skolgång samt i anslutning till ordinarie undervisning. Idén att elever skulle bli bättre på svenska om de berövas möjligheten att få undervisning i modersmålet stöds varken av forskning eller i ovannämnda utredning. Vår mening är att svensk skola ska vila på beprövad erfarenhet och vetenskap, och att modersmålsundervisning är en självklar rätt för eleverna med annat modersmål än svenska.

B114. Invandrade föräldrar med skolbarn ska lära sig svenska i barnens skola

Monica Renstig, Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en skolreform där invandrade föräldrar med skolbarn ska lära sig svenska i barnens skola
2. att i andra hand denna verksamhet testas i ett fåtal kommuner för att sedan utvärderas

Trots att de elever som i dag bor i Sverige skiljer sig väsentligt från de som gick i skolan här för 50 år sedan ser undervisningen fortfarande likartad ut i vissa väsentliga avseenden. Den förutsätter i mångt och mycket föräldrars delaktighet i sina barns skolgång. Föräldrar förutsätts kunna hjälpa barnen med läxorna, eller förklara saker för barnen som de inte riktigt hängt med i skolan. Men många föräldrar till nyanlända eller nyligen invandrade barn behärskar inte svenska språket alls, eller på en alldeles för låg nivå för att kunna hjälpa sina barn. Detta förhållande skapar i sig en väldigt ojämlig skola, där de flesta infödda svenska barn kan få viss eller mycket hjälp av sina föräldrar, medan de nyanlända ofta ställs helt utanför denna hjälp. Detta gör att många elever får klara sig på egen hand, vilket kan leda till svaga skolresultat och i förlängningen öka risken för utanförskap.

Forskning om framgångsrika skolor, alltså vad som utmärker skolor som oavsett elevens bakgrund lyckas få alla elever att bli godkända, visar att föräldrars delaktighet i sina barns skolgång är en av de allra viktigaste variablerna. (se t.ex. Lennart Grosins internationella forskning vid pedagogiska institutionen vid Stockholms universitet)

Föräldrar erbjuds i dag enbart ett sätt att lära sig svenska, nämligen via SFI. Många invandrade deltar emellertid aldrig i SFI, eller fullföljer inte undervisningen. Det behövs fler alternativ för att lära sig svenska – och särskilt sådana alternativ som känns direkt meningsfulla och nyttiga. Många föräldrar som kommer från andra länder har en traditionell syn på kvinnans/moderns roll – det är kvinnan som står för fostran och ansvarar för barnens skolgång. I Sverige saknar hon denna möjlighet till delaktighet i skolan och hänvisas

Språket är nyckeln till en lyckad integration. Jag motionerar därför om att nyanlända föräldrar med skolbarn ska erbjudas svenskundervisning i barnens skola under ett

halvt till ett år. Genom att lägga svenskundervisning i intilliggande lokaler på barnens skola skapas väsentligt större förutsättningar för föräldrarna att bli delaktiga i sina barns undervisning. De kan då se hur barnen har det under skoldagen på visst håll, men framförallt få dagliga avstämningar med läraren i vad barnet lärt sig under dagen och vad som är läxan. En sådan skolreform skulle sannolikt också ge andra positiva effekter i samhället eftersom föräldrars engagemang i sina barn blir större när de kan svenska.

I Toronto, Kanada, har man bedrivit en sådan verksamhet som jag motionerar om – alltså att föräldrarna får lära sig språket i barnens skola under en period i barnens liv. Det har gett mycket goda effekter och där finns inga skillnader mellan vad infödda och utlandsfödda elever presterar i skolan – även sedan man tagit hänsyn till att socioekonomisk bakgrund bland de utlandsfödda.

Ett sådant system som jag motionerar om bör vara obligatoriskt för nyanlända (med få undantag).

B115. Avskaffa modersmålsundervisningen

Mårten Hemström, Sala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att modersmålsundervisningen ersätts med ytterligare satsningar på svenskundervisningen

Det är dags för Liberalerna att höja sin ambitionsnivå i att människor i utanförskap på grund av dåliga kunskaper i svenska, kommer in mer i det svenska samhället genom bättre kunskaper i svenska. Det är dags att slopa ambitionen att gratis erbjuda människor att förbättra sitt tidigare huvudsakliga språk genom gratis modersmålsundervisning. Naturligtvis ska det vara tillåtet för vem som helst att studera vilket språk som helst på sin fritid och för egna pengar, men skolan ska snarare förstärka svenskan än att gratis hjälpa någon att behålla sitt modersmål.

Det är inte heller särskilt vanligt i andra länder att man erbjuder modersmålsundervisning. Det betyder inte att det är fel att erbjuda det, men ett samhälles resurser är begränsade. Svenskundervisningen är undermålig överhuvudtaget i Sverige i dag, och det är viktigare att lyfta svenskan än något annat ämne, särskilt för nyanlända. Det handlar inte bara om att få jobb, utan även om att komma in i samhället, om integration.

Det finns forskning som visar att den som läser modersmål har lättare att hänga med i andra ämnen, men den forskningen visar inte om eleverna hade lärt sig andra ämnen ännu bättre med ytterligare studier i svenska. Studier i svenska ger naturligtvis mer kunskaper i svenska än vad andra språk ger, på samma sätt som man lär sig bättre fiol av att spela fiol än av att spela piano.

Svenska skola står inför stora utmaningar, och det gör integrationen av de nyanlända också. Att förstärka svenskan och slopa modersmålsundervisningen i offentlig regi är viktig för att lösa dessa utmaningar.

B116. Svenska som andraspråk (SVA) eller svenska som modersmål (SV)

Liberalerna Skara

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det finns någon form av gemensamma och transparenta riktlinjer som lärare kan nyttja när de beslutar om var eleven ska placeras när det gäller svenska som andraspråk (SVA) eller svenska som modersmål (SV)

Vi har upptäckt att barn som är födda i Sverige av föräldrar med invandrarbakgrund blir helt olika bedömda. En del barn som går i gemensam grupp i förskolan blir skilda åt när de senare ska placeras i SVA eller SV. Risken är stor att barn förlorar sin känsla av tillhörighet. Vi har också uppmärksammat att barn som är födda i Sverige av föräldrar med invandrarbakgrund blir placerade i SVA tillsammans med nyanlända barn.

Vi befarar att bedömningen sker godtyckligt från lärarens eller rektorns sida. För eleven kan detta vara en livsavgörande fråga. Många elever vill inte bli klassade som någon som inte har samma utvecklingsmöjligheter som de som från början har svenska som modersmål. Gemensamma transparenta riktlinjer kan också underlätta för alla lärare att göra en korrekt bedömning.

Vi är tillskyndare av att möjligheten med att SVA finns men också oroliga för att det kan vara ett verktyg för segregering.

B117. Skriv om läroplanen så att kunskapen står i centrum

Monica Renstig, Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna blir drivande i att skriva om läroplanen så att kunskap och inläring står i centrum

Resultaten i den svenska skolan har fallit kraftigt sedan 1990-talet. En av de mer väsentliga orsakerna till detta är den syn på kunskap och inläring som länge varit förhärskande inom pedagogiken. Detta har några av våra mest namnkunniga forskare inom skolforskning, Inger Enkvist, Martin Ingvar, Magnus Henrekson och Ingrid Wällgren, förtjänstfullt pekat på i boken Kunskapssynen och pedagogiken (Dialogos 2017). Jag delar denna syn, både som långvarig ordförande i utbildningsnämnden i Danderyd och som skoldebattör och författare inom detta område sedan slutet av åttiotalet.

Forskarna pekar på att sedan början av 1990-talet har pedagogiska teorier som nedvärderar kunskap fått starkt genomslag i utbildningssystemet. Det anses bäst att elever själva upptäcker hur världen är beskaffad i stället för att bli undervisade och instruerade. Ibland hävdas till och med att verklig förståelse hindras av faktainläring. I nuvarande läroplan står: ”Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov [...] läraren ska organisera arbetet så att arbetet så att elever utvecklas efter sina förutsättningar.”

Synsättet saknar dock stöd i såväl forskning som beprövad erfarenhet. Det upptäcktsbaserade och elevcenterade läran-

det är ineffektivt och för att bli bra på något krävs betydande ansträngning, övning och repetition, konstaterar forskarna. Ett väl utformat lärarlett lärande är mycket mer effektivt och detta är välkänt och okontroversiellt inom kognitionsvetenskaperna, menar forskarna.

Liberaler, vi har ett ansvar att se till att alla elever klarar skolan. Vi måste ha en skola med strukturerade ämnen, där den undervisande läraren lär ut och där man mäter uppnådda resultat. Detta är den typ av undervisning som visat sig mest till hjälp för elever i bakgrund i socialt belastade miljöer. Det går att förändra. Länder som genomfört förändringar i en riktning där kunskapen och lärandet står i centrum har snabbt förändrat sina resultat.

För att vi ska lyckas få alla elever att klara skolan måste läroplan och skollag skrivas om så att verksamheten i skolan inriktas på inläring, att eleverna examineras och att lärarutbildningen inriktas på ämneskunskap och hur denna förmedlas på ett effektivt sätt.

B118. Högre krav på skolan och hög statusen på läraryrket

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna bör verka för en utredning om möjlighet till ämneslärare, att erbjuda fjärrundervisning från åk 7 för landsbygden, ta in resurshjälp till varje klass (behöver ej vara utbildad) för att hålla ordningen och hjälpa till, centralisera vissa landsbygds skolor
2. att Liberalerna bör verka för en utredning om man på försök i två år kan ha betald utbildning för lärare, ställa mer krav på vikarier, höja statusen på yrket som pension vid 60 år och en extra betald semestervecka.

Effektivisera dagens skola. Alla bör ha tillgång till en utbildad lärare i varje ämne och ha ämneslärare redan från åk 1. Lärare kan planera upp veckan och fördela sig mellan t.ex. en grupp för åk 1–5 och en grupp för åk 6–9. Man är då specialiserad att lära ut ett ämne så det blir bra från grunden, det minskar risken för utbrändhet att bara jobba med ett ämne och man hinner få ut mer kunskap till elever.

Från åk 7 bör man erbjuda fjärrundervisning över Zoom eller liknande mot klassrum i tätort, med sammankomster i skolan minst en gång i veckan, för att inte döda Sveriges landsbygd och skärgårdsliv som gynnar en del av besöksnäringen, tillväxt i form av företag.

Ta in resurshjälp till varje klass eller personal som går emellan två klasser vid behov. De ska endast hålla ordningen och ge visst stöd (behöver ej vara utbildade).

Inför tydliga ordningsregler och ge föräldern ansvar att hämta sitt barn vid störning. Fritidspersonal eller resurshjälp tar ut barnet ur klassrummet tills föräldern kan komma. Det leder normalt sett till att barnet skärper sig. Inträffar det mer än fyra gånger per år tar man hjälp av kurator eller elevhälsan för att hjälpa individen så att den inte hamnar i ett utanförskap. Vid stora och långvariga problem så ska sista alternativet vara resursklass med utbildad speciallärare. Där måste man blanda årskullar och se till att varje elev har

en individuell plan för att få ihop lärare till varje skola med fortsatt stöd av kurator, elevhälsa för att förhoppningsvis kunna återvända till klassrummet inom en kortare tid. Det har fungerat tidigare för många som behövt viss resurs en kortare period.

Skrota tvålärarsystemet, då det kostar samhället onödiga pengar som kan läggas på viktigare samhällsfunktioner och det inte finns tillräckligt med lärare.

Centralisera vissa av landsbygdens skolor till en. Det har man gjort i vissa landsbygder så att närliggande byar har nära. Lägg hellre ned ett badhus i en landsbygd än en skola som påverkar människor varje dag.

Inför under två år ett försöksverksamhet med betald utbildning med utbildningslön om man vill bli lärare. Ställ krav på vikarier att de inom ett år ska börja utbilda sig för att få fortsätta jobba inom skolan. Höj statusen på yrket med extra betald semestervecka och en möjlighet för pension vid 60 år, så kommer nog fler att utbilda sig.

B119. Mer kultur i skolan

Charlotte Hedendahl, Malmö
William Hedendahl, Malmö
Torbjörn Karlsson, Malmö
Charlotte Söderlund, Bromölla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att barn och unga behöver mer aktivt kulturutövande i skolan
2. att barn och ungdomar måste få läsa mer litteratur i skolan
3. att skolan ska bjuda på mer kulturupplevelser
4. att skolan ska bjuda in fler konstnärer, författare och föreläsare, konstnärer, musiker och lära ut dans.

Vi ser med oro på hur Sverigedemokraterna växer. Skolan har misslyckats med sitt uppdrag som är så väsentligt. Dess viktigaste uppdrag är att forma starka, fria, tänkande, kreativa individer. som står på demokratins fundament fyllda av mänskliga rättigheter och empati för världen och dess invånare. Vi ser en allt större psykisk och fysisk ökning av ohälsa bland barn och ungdomar och en alarmerande brist på empati och framtidstro. I stället ser vi ungdomar som bara är intresserade av internet och mammons fördelar. För att barn och ungdomar ska utvecklas och må bättre behöver skolan satsa mer på kulturutövande i många olika former. De behöver lära sig att skriva, läsa fler böcker lyssna på poesi, lyssna på musik, utöva musik, spela teater och se teater, måla och se olika typer av konst. Det har skett en kulturell utarmning. Dagens ungdomar förlorar sig allt mer i datorn och mobilens värld och allt för sällan checkar de in i verkligheten. Vi ser rädda ungdomar som ständigt oroar sig för att misslyckas och är mer intresserade av vad som skrivs på Facebook än vad man gör i skolan. På Facebook är varje ungdom sitt varumärke. Ständigt uppkopplad. Det finns mängder av forskning som bevisar att barn som lär sig ett instrument allmänt presterar bättre i skolan. Detsamma gäller idrott och rörelse som sker på ett lustfyllt sätt, gör att barn har

bättre koncentrationsförmåga och de presterar bättre även i övriga ämnen. Dessutom ger detta en livslång stärkt hälsa som också har blivit en klassfråga. Barns hälsa kan påverkas tidigt i livet och påverka dem i en positiv riktning och bättre hälsa ger i sin tur bättre skolresultat. Detta tjänar alla på. I denna dataålder så behövs kulturen och dess inflytande på det unga sinnet som är under utveckling och detta mer än någonsin. Vi måste arbeta i mycket högre utsträckning med att ungdomar ska kunna uttrycka sig. Bli starka trygga individer som känner sig sedda och bekräftade. I skolan behövs fler människor som kan hjälpa till att forma ett ungt sinne till att kunna bli en frihetsälskande, kritiskt tänkande, empatisk, framgångsrik världsmedborgare.

Fler elever behöver få kulturupplevelser och utöva kultur.

B120. Tillåt distansstudier även efter pandemin

Liberalerna Norberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. Liberalerna driver frågan att elever som presterar bra/bättre i skolan via distansstudier också ska kunna välja detta även i framtiden.

För många elever har distansundervisningen under pandemin inte varit bra, men de finns också relativt många elever som har presterat bättre än vanligt. Fokus borde vara på inläring och inte var inläringen sker. Därför anser vi att elever som presterar bra/bättre på distans ska kunna göra det även i fortsättningen. Detta möjliggör även för lärarna att kunna fokusera på de elever som bäst behöver undervisning på plats i klassrummet.

B121. Återinför estetiska ämnen på gymnasiet

Henrik Edin, Göteborg

Kristina Bergman Alme, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att estetiska ämnen åter blir obligatoriska i gymnasiet alla teoretiska utbildningsprogram

Skolan, liksom samhället i övrigt, bör vara en plats med utrymme för mångfald och kreativitet. Många gymnasiestudenter väljer i dag motvilligt bort estetiska ämnen till förmån för sådant som ger meritpoäng. Det är ett problem

Ibland sätts felaktiga likhetstecken mellan estetiska ämnen och vad som kallas för "flumskola". Det är en olycklig uppställning. Även inom estetiska ämnen finns oundgänglig kunskap som svenska gymnasiestudenter måste uppmuntras ta del av. Ett framtida välmående Sverige kräver kreativa människor som kan spela, illustrera, dansa, sjunga och annat som faller inom ramen för det estetiska.

Vidare finns omfattande forskning som visar att aktivitet inom estetiska ämnen leder till högre prestation i andra. Exempelvis förbättras läskunnigheten, förmågan att komma ihåg ord och rumsuppfattningen av att spela musikinstrument.

De konstnärliga utbildningarna på Sveriges universitet, inklusive arkitektutbildningar, pekar tydligt på att den generella förkunskapen hos studenterna har minskat och att detta menligt påverkar kvaliteten på universitetsutbildningarna.

För liberaler har kunskap alltid haft ett egenvärde. Ett brett kunnande ger förnuftiga medborgare egenmakt att forma sina egna liv. I förlängningen gynnar det hela samhället. Att åter göra estetiska ämnen obligatoriska för gymnasiet alla teoretiska utbildningsprogram bör därmed ligga helt i linje med Liberalernas ideologiska ansats.

B122. Ersätt slöjd med privatekonomi som obligatoriskt ämne i grundskolan

Michael Westin, Sundsvall

Jeanette Lozanovski, Sundsvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att ersätta slöjd med privatekonomi som obligatoriskt ämne i grundskolan

Dagens samhälle utvecklas i ett rasande tempo. Digitaliseringen är här för att stanna och med den formas ett helt annat samhälle som ställer helt andra krav på framtidens individer. Lagg därtill ett samhälle som bjuder på en större valfrihet inom såväl konsumtion som finansiella lösningar. En valfrihet som kräver kunskap och insikt om hur individen har ett eget ansvar för sin finansiella framtid.

De unga som går ut skolan i dag står därmed inför helt andra utmaningar än för några decennier sedan. Alla förväntas ta ett eget ansvar för sin pension och de flesta behöver låna för att skaffa en egen bostad. De regler man förväntas känna till är många och de blir inte färre.

Med en marknad full av oseriösa aktörer som erbjuder snabba lån till hög ränta och dåliga sparformer med höga

avgifter blir okunskapen förödande. Konsekvensen är att allt fler unga hamnar i svåra skuldproblem i tidiga år. När skolan misslyckas att förbereda dem riskerar de att börja livet med en orimlig nackdel.

Skolan och läroplanen måste utvecklas i takt med omvärldens krav och behov. Här måste vi ta ett ansvar och prioritera det som kan rusta framtidens individer. Vi föreslår att slöjden tas bort från läroplanen till förmån för privatekonomi. Slöjden fyllde en viktig funktion för att rusta dåtidens unga för vuxenlivet. Då var det viktigt att kunna snickra och laga sina egna saker. För att klara sig i dagens samhälle finns det andra saker som är viktigare och livsavgörande.

De kreativa och icke teoretiska ämnen i läroplanen är viktiga för barns utveckling och stimulerar hela den pedagogiska inlärningen. De estetiska ämnena tillsammans med idrott garanterar fortfarande den viktiga delen.

Med ämnet privatekonomi i läroplanen får dagens unga lära sig hur investeringar och lån fungerar och hur man spara i aktier och fonder. De måste också rustas med grundläggande konsumentjuridik och förstå vilka juridiska fallgror som finns och när det är dags att söka rådgivning.

Likvärdiga förutsättningar skapar frihet

Vi vill ha ett fritt samhälle med stor valfrihet i så många fält som möjligt. Starka individer som själva kan ta tillvara sin rätt och styra sitt eget öde är en grundbult i ett sådant samhälle. När alla har likvärdiga förutsättningar och verktyg att klara framtidens utmaningar i allmänhet och privatekonomi i synnerhet – bara då kan vi skapa verklig frihet för alla.

B123. Gör sex- och samlevnadsundervisningen genusvetenskapligt integrerad

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna lyfter motionens kärna i debatten, att det är väldigt viktigt att ha en konstant helhetssyn på detta genom åren i skolan för alla elever

Något som är så övergripande och viktigt i vårt liv som lust, känslor och relationer till andra ska inte behöva slås in i ett fyrkantigt paket och levereras som ett ämne bland andra i skolan. Relationer, genus och känslor är alltid viktigt att prata om. Oavsett ämne. Det vore därför bättre om skolans läroplan ändrades för att få in detta i hela skolans verksamhet från de yngsta åren fram till grundskolan är klar. Machokultur, könsroller och samtycke är något som ska vara väldigt naturligt för alla elever att prata öppet om. Annars kommer vi aldrig få till någon förändring i samhället.

B124. Bättre integrering av kunskap i skolan kring nedskräpning

Emil Rapp, Stockholm
Stefan Back, Stockholm
Tobias Berg, Stockholm
Gunilla Thorsson, Stockholm
Peter Öberg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att kunskap om nedskräpning och återvinning integreras bättre i undervisningen i skolan för att få ett renare samhälle

Nedskräpning är ett problem vi alla möter i vår omgivning. Oavsett om man bor mitt i stan, ute i en villaförort eller på landet så möts man nästan dagligen av cigarettfimpar, påsar, förpackningar och annat skräp. Det är såklart något negativt som, utöver miljöförstöring, ger en tråkig och ovårdad bild av vårt samhälle samtidigt som det spår på den upplevda otryggheten. Nedskräpningen är därför något man vill åtgärda. En stor del av nedskräpningen beror på hur området redan ser ut och vilka normer som finns i samhället. I ett redan nedskräpat område så märks sällan ytterligare skräp, vilket bidrar till en spiral av mer nedskräpning.

I Japan så har man valt att integrera kunskap om nedskräpning och städning som en del av skolan tidigt. Man har daglig städning av olika slag, på ett sätt som ger eleverna i tidig ålder en uppskattning för en ren omgivning. Detta skulle kunna göras på liknande sätt i Sverige för att få bukt på problemet. Om inte i skolan i helhet, så skulle ämnena "Idrott och hälsa" eller "Hem- och konsumentkunskap" fungera som bra kanaler för denna kunskap. Även om återvinning och sopsortering är en viktig del av det moderna svenska samhället så är det många som inte lägger mer energi på det vardagliga hanterandet. Många svenskar är inte heller medvetna om just hur mycket skräp Sverige bara bränner.

Ofta förespråkas det hårdare straff som åtgärd mot nedskräpning. Men eftersom gällande lagstiftning inte följs eller tillämpas skulle straffskärpningar inte lösa hela problemet på det sätt som en omställning i undervisningen skulle klara av. Det är inte praktiskt genomförbart att kunna kontrollera alla personers nedskräpning var de än befinner sig, och att poliser skulle lägga tid på att jaga en nedskräpare vore inte klokt. Därför är tanken om kunskap om nedskräpning och städning i skolan en bra lösning för att utbilda medborgare så att det inte skräpas ned från första början.

B125. Låt fabriksamhällets skola ta plats i SO-appens historieflik

Tobias Hammarberg, Haninge
Jesper Ek, Västerås
Nicole Forslund, Haninge
Andreas Froby, Botkyrka
Amanda Fröberg, Stockholm
Lars G. Mellberg, Sigtuna
Oskar Örn, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en snabb och utökad digitalisering, automatisering och robotisering i skolan

En ansvarsfull skolpolitik innebär att ta fram reformer som minskar glappet mellan behov och resurser. Där är digitaliseringen och ny teknik en viktig del. Om vi med gott samvete även framöver ska kunna hävda att Liberalerna sätter skolan först kan vi inte fortsätta att förespråka gårdagens skola och låta svensk skola ytterligare tappa i konkurrenskraft i jämförelse med andra länder och därmed minska ungdomars möjligheter att nå sina drömmar.

När det inte finns lärare att tillgå i den utsträckning som behövs i dag och under många år framöver blir det allt kostsammare att upprätthålla den ambitionsnivå Liberalerna har för skolan. Det ökande antalet elever i skolan går inte hand i hand med antalet examinerade lärare. Nu är tiden inne för att rita kartan efter terrängen i stället för tvärtom och återta ledartröjan i skolpolitiken. De utmaningar som skolan står inför kommer vi inte kunna möta om vi inte fullt ut tar till vara på de fördelar som digitalisering, robotisering och automatisering skulle kunna innebära för svensk skola.

B126. Inför treterminssystem

Adam Simonsson, Haninge
Martin Norrby, Lidingö
Marcus Willershausen, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att ändra i skollagen för att möjliggöra införandet av ett treterminssystem i grundskolan och gymnasieskolan.

Liberalerna är för att treterminssystem skulle kunna provas på högskolan men av anledningar vi ska gå in på föreslår att man breddar detta till att gälla grundskolan såväl som gymnasiet. Treterminssystem innebär alltså att läsåret anpassas till tre terminer under ett läsår i stället för två.

Främst skulle det öka kontinuiteten i den svenska skolan. Professionen och eleverna rapporterar att det långa studieuppehållet bidrar till att det är mer att ta igen i börja av året eftersom eleverna glömmer samtidigt som det är mer som ska färdigställas i slutet av terminerna. Vi tror att detta system skulle gynna både elevers och lärares psykiska välmående och leda till en bättre balans mellan arbete, lärande och återhämtning. I stället för att ha enbart ett långt sommarlov så förlängs höst- och sportlov med en vecka vardera med möjlighet till ökad återhämtning under pågående läsår.

Tvåterminssystemet och det långa sommarlovet slår extra hårt mot elever med mindre akademiskt skolade föräldrar som inte har samma möjlighet till en kontinuerlig kunskapsutveckling. Sommar- och lovskola och utökade timmar är inte tillräckligt för att säkerställa alla elevers utveckling.

Vi får framhålla att det är en bra lärare som främst står för elevens framtida framgång men samtidigt ser vi att ett treterminssystem kan hjälpa att skapa ett mer symmetriskt terminssystem. Trots bristen av jämförande studier mellan fördelen med två- och treterminssystem så finns det viss forskning som visar en någorlunda förbättring med treterminssystem enligt Christian Lundahl som är professor i pedagogik på Örebro universitet. Han bekräftar också nackdelen med ett långt sommarlov.

Detta skulle kunna utformas på olika sätt, men ett förslag skulle kunna vara att första terminen sträcker sig från början av augusti till slutet av oktober. Därefter får eleverna höstlov i två veckor. Andra terminen börjar således i mitten av november och pågår till slutet av februari med två veckors avbrott för jul- och nyårsledighet samt avslutas med ett sportlov. Den tredje och sista terminen får löpa fram till midsommar med avbrott för en veckas påsklov. Detta skulle också kräva en ändring i skollagen eftersom den stadgar att man inte får bedriva undervisning under juli månad.

En ny tid kräver nya lösningar. Tvåterminssystemet utgår ifrån bland annat de behov som fanns i det forna bondesamhället utifrån skördetider och religiösa högtider. Behov som i dag är irrelevanta och därför är det hög tid att se över alternativa lösningar för framtiden.

B127. Obligatorisk simskola i skolundervisningen

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att i vårt liberala samhälle ska alla barn lära sig simma

Sverige ska vara ett land där alla kan cykla och alla kan simma. Det borde vara grundläggande för vår nationella stolthet. Barnen först brukar det heta, så även här. Cyklingen brukar kunna lösa sig, men simningen är fortfarande inte jämlik. Alltför många barn får inte denna undervisning. Därför är det dags att säkerställa den genom obligatorisk simgaranti. En möjlighet är att ge skolorna sex år på sig genom de yngre åren att tillhandahålla simskola för alla elever. När barn når tonåren ska de helt enkelt kunna simma, både inomhus och utomhus.

B128. En reformerad vuxenutbildning

Maria Nilsson, Göteborg

Maria Mattsson Mähl, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. Liberalerna verkar för inrättandet av en kompetensförsörjningsmyndigheten med nationell och regional närvaro som har ansvaret för kompetensförsörjningsfrågor inklusive vuxenutbildningen.

Vuxenutbildningen har de senaste decennierna förändrats. I dag inbegriper vuxenutbildningen både svenska för invandrare och utbildning på grundläggande och gymnasialnivå såväl inom kärnämnen för vidare studier som yrkesutbildningar.

Utbildning för vuxna har kommunerna som huvudmän.

I dag har vuxenutbildningen en rad utmaningar. Detta inbegriper organisatoriska utmaningar där många kommuner upphandlar vuxenutbildning genom LOU-förfarande vilket i sin tur leder till prispress och till kvalitetsbrister samt ofta långa perioder av ineffektivitet vid överklagande. Många av dessa utmaningar tas upp i utredningar såsom Lars Stjernkvist utredning om planering och dimensioneringen av gymnasieskolan och vuxenutbildningen, Cecilia Fahlbergs arbetsmarknadsutredning, Kliva-utredningens betänkande kring SFI.

Frågan är om vuxenutbildningen såsom den i dag är strukturerad har de bästa förutsättningar att skapa nya möjligheter för vuxna. Svaret på den frågan är nej. Framför allt behöver kompetensförsörjningsperspektivet vara betydligt mer närvarande genom hela vuxenutbildningen än vad som är fallet i dag.

Detta är också i en tid då fler kommuner vittnar på att om att den gruppen elever som går på komvux i dag är en betydligt mer heterogen grupp med större behov än vad som varit fallet tidigare. Det kan handla om nyanlända som bär med sig svåra krigstrauma som skapar stress och försvårar möjligheter till inläring. Det kan också handla om elever som har stått långt från arbetsmarknaden som lider av psykisk ohälsa.

I spåren av pandemin har vuxenutbildningen fått ytterligare ökad betydelse. Regeringen har tillsammans med Liberalerna och Centerpartiet ökat antalet platser inom t.ex. regionalt yrkesvux och yrkes SFI. Detta är bra men inte tillräckligt då det inte tar fasta på de strukturförändringar som behöver göras. Samtidigt fungerar arbetsförmedlingen fortsatt inte optimalt.

Det behöves därför en kompetensförsörjningsmyndighet med nationell och regional närvaro som har ansvaret för kompetensförsörjningsfrågor inklusive för vuxenutbildningen. Det innebär att ansvaret för vuxenutbildning flyttas från Skolverket till kompetensförsörjningsmyndigheten.

Denna Kompetensförsörjningsmyndigheten får uppdraget att samordna utbildningsutbudet så att den kommunala vuxenutbildningen, YH-utbildningar, Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildning och folkhögskolornas utbildningsutbud så att ett kompletterande utbildningsutbud kan erbjudas – inte ett konkurrerande.

Syftet med Kompetensförsörjningsmyndigheten är att säkerställa att vuxenutbildningen är snabbfotad, flexibel och kan starta utbildningar utifrån efterfrågan med några veckors varsel

Vi är väl medvetna om behovet av att hålla nere antalet myndigheter. Det finns flera myndigheter och uppdrag som skulle kunna samlas i denna myndighet. T.ex. skulle MYH kunna ingå i denna myndighet. Antalet myndigheter behöver således inte bli fler

B129. Skola för livet

Jimmy Ekström, Aneby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att folkhögskolornas betydelse för det livslånga lärandet och tillväxten av det rika kulturlivet lyfts fram i Liberalernas partiprogram.

Sveriges liberala parti ska stå upp för såväl det livslånga lärandet som ett fritt och rikt kulturliv. Sveriges folkhögskolor erbjuder i dag en ovärderlig möjlighet för människor i olika åldrar att under en tid utbilda sig med inriktning på vidare studier eller att under en tid hinna landa i livet och bli klar över vad man önskar av framtiden samtidigt som man får förkovra sig. I en miljö som för många erbjuder en chans att hitta ett positivt socialt sammanhang ges möjlighet att ladda om för vidare studier eller bilda sig i olika estetiska och skapande färdigheter

Många är de som via folkhögskolor i landet förkovrat sig och utbildat sig i foto, animation, illustration, sång, musik och drama med mera för att därefter söka sig vidare i karriären och här hemma eller ute i världen gjort sig ett namn på den offentliga scenen. Eller för den delen hittat en annan yrkesbana för, att vid sidan av, låta skapandet och konsten komma till uttryck.

Folkhögskolan som utbildningsform har en unik roll och erbjuder unika förutsättningar för att fler ska hitta sin väg fram i det livslånga lärandet. Därtill är skolorna en bred grund för framväxten av det rika kulturlivet. Liberalerna bör stå upp för och tala väl om folkhögskolans roll i ett bildat demokratiskt samhälle. Därför bör folkhögskolan också omnämnas och synliggöras i det liberala partiprogrammet.

B130. Till försvar för folkbildningen

Bonnie Bernström, Stockholm

Cecilia Carpelan, Stockholm

Pär Hommerberg, Stockholm

Lars Lundqvist, Stockholm

Charlotta Schenholm, Stockholm

Katarina Wendsjö, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar sitt stöd för en fri och frivillig folkbildning
2. att landsmötet uppdrar åt partikansliet att samordna liberaler, som är engagerade i Studieförbundet Vuxenskolan, till ett nätverk för information och aktion till folkbildningens bästa.
3. att Liberalernas riksdagsgrupp samråder med studieförbundens organiserade liberaler inför eventuella åtgärder och inskränkningar av den fria folkbildningen

Trots att den allmänna och lika rösträtten för kvinnor och män just nu firar 100 år diskuteras demokratins utsatthet allt intensivare. Hand i hand med diskussionen om demokratins vara ifrågasätts nu också folkbildningen, som har en stor betydelse för demokratiutvecklingen. En av de fyra statliga bidragsgrunderna för studieförbunden och folkhögskolorna är just att stärka demokratin.

Studieförbunden och folkhögskolorna är två av folkbildningens grundstenar med statligt, regionalt och kommunalt stöd. Folkbildningsrådet administrerar det statliga stödet. De tio studieförbunden finns i landets 290 kommuner. I 156 kommuner finns de mer än 150 folkhögskolorna med sin skolform. Under 2019 arrangerade studieförbunden 242 000 cirklar för cirka 600 000 deltagare. Nära 20 miljoner besökare kom till de 365 000 kulturprogrammen.

Bakom dessa deltagarsiffror finns människor vars ensamhet har brutits samt människor i ett livslångt lärande. Här finns nyanlända svenskar som får lära känna det nya hemlandet och dess språk. Här kan människor med funktionsnedsättning få uppleva värdighet i olika verksamheter. Här finns ungdomar som får en ny chans att skaffa sig en utbildning och därmed ett arbete. Här finns många arbetslösa på väg till något nytt. Detta gör folkbildningen till en stor ovärderlig social resurs.

Studieförbund och folkhögskola har en stark lokal närvaro. Folkbildningen är ofta det viktigaste navet på många orter för utveckling av kultur, samhälle och socialt liv. Tack vare folkbildningen kan hela Sverige leva.

Under förra året avslöjades upprörande fusk med bidragen till studieförbundens verksamhet i första hand i några av stadsdelar i Stockholm men också i Göteborg och Malmö. Flera omfattande granskningar har gjorts. Fler kommer att göras. Nio av tio studieförbund har strukit sammanlagt 1,9 procent (600 000 timmar av nära fyrtio miljoner) av studiecirkelverksamheten för åren 2017–2019. Pengar har återbetalts. Det tionde studieförbundet måste dock stryka 8,3 procent av studiecirkelverksamheten.

Folkbildningens ideologiska kritiker drar sig nu inte för att föreslå frysning av stödet till studieförbunden. Generaliseringarna om fuskets utbreddhet cirkulerar bland annat

med stöd av anonyma källor. Det finns ingen anledning att marginalisera fuskets men inte heller att göra det värre än vad det är, för varför ska folkbildningen på skötsamma orter drabbas för att några lokala avdelningar i storstäderna har misslyckats med sin egenkontroll? Odemokratiska organisationer hör inte hemma i folkbildningens värld.

Nu behövs ett starkt försvar av liberaler för folkbildningen som en grundsten i demokratin. Det behövs saklighet och avgränsning men också återkommande kontroller bland annat med hjälp av teknik.

Studieförbunden måste få vara fortsatt fria och självständiga men med krav på redovisad egenkontroll. Folkbildningsrådet ska inte vara en statlig organisation utan ska få fortsätta som en civilsamhällesorganisation med ett statligt uppdrag.

B131. Folkhögskolorna, Folkbildningsrådet och Liberalernas politik

Katarina Wendsjö, Mölndal
Lovisa Aldrin, Halmstad
Gunnar Asserhed, Norrköping
Bonnie Bernström, Stockholm
Anita Brodén, Alingsås
Henrik Edin, Göteborg
Anita Ericsson, Uppsala
Jessica Johnson, Vallentuna
Mikael Lindgren, Alingsås
Anna-Karin Östling Sjöstrand, Umeå
Urban Wästljung, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar sitt stöd för folkhögskolan som utbildningsform, nuvarande princip om folkbildningens självförvaltning och att Folkbildningsrådet fortsatt ansvarar för myndighetsuppgifterna inom folkbildningsområdet (med ett statligt uppdrag).
2. att landsmötet uttalar sitt stöd för att folkhögskolans finansiering säkerställs fullt ut för likvärdig ersättning per plats oavsett folkhögskola och del av landet.
3. att landsmötet uppmanar partistyrelsen att verka för att deltagare med omfattande funktionsnedsättning får likvärdigt stöd som andra skolformer.
4. att landsmötet uttalar sitt stöd för att den som studerar vid en folkhögskola fortsatt har kvar möjligheten att söka CSN.
5. att landsmötet uttalar sitt stöd för en nationell fortbildningssatsning för folkhögskollärare.
6. att Liberalernas partiprogram förtydligas och kompletteras med avseende på partiets politik inom folkbildningsområdet.
7. att Liberalernas Politik A-Ö kompletteras för folkbildningsområdet.

Folkbildningen är demokratins infrastruktur, en demokratisk möjliggörare. De folkrörelser som bidrog till att vi nu firar Demokratin 100 år har även starka kopplingar till folkhögskolornas framväxt. Redan 1868 startade Sveriges tre första folkhögskolor, i dag finns mer än 150 stycken, spridda över hela landet.

Dagens komplexa globala förändringar, digitalisering och informationsöverflöd bidrar till ett ökande behov av bildning. Bildning är mer än utbildning. Det handlar om att utveckla en personlig relation till sitt lärande, att bredda sitt vetande och sin förståelse av sig själv och världen. Därför har folkhögskolor och studieförbund fortsatt en betydelsefull roll i samhällsutvecklingen och det livslånga lärandet.

Tack vare folkhögskolorna kan människor få en ny chans till utbildning och personlig utveckling, kanske våga pröva nya vägval i livet. Folkhögskolan är outhärlig som utbildningsform då den följer upp och ger nya möjligheter för många av dem som lämnar högstadies- och gymnasieskolan utan slutförd grundutbildning.

Folkbildningsrådet fördelar det statliga stödet. För att få ta del av statliga medel måste folkbildningen bidra till:

- att stärka och utveckla demokratin
- att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen
- att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället
- att bredda intresset för kultur och öka delaktigheten i kulturlivet.

Detta är förväntningar som ligger i linje med varför ett idé- och bildningsparti som Liberalerna värnar folkbildningen.

Men att få en tydlig och samlad bild av vilken politik Liberalerna driver inom folkbildningsområdet är svårt. Folkbildningstanken nämns i partiprogrammet men hur tar den sig uttryck? Under politik A-Ö finns kultur och bibliotek men inget om studieförbund, folkhögskolor eller folkbildning.

Av Kulturmotionen 2020/2021:3249 framgår det att Liberalerna vill se ett långsiktigt stöd till folkbildningen.

B132. Likabehandling för alla folkhögskolestuderande

Anders A. Aronsson, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna på alla nivåer ska verka för att staten tar ansvar för att nivån på anslagen till folkhögskolornas verksamhet uppgår till förväntade 100 procent, i första hand genom att staten tar hela anslagsansvaret,
2. att Liberalerna på alla nivåer ska verka för att likabehandlingsprincipen ska gälla för folkhögskolornas deltagare avseende regionernas ekonomiska stöd till folkhögskolorna,
3. att Liberalerna på alla nivåer ska verka för att en likvärdig nivå avseende folkhögskolornas ekonomiska stöd inklusive mobilitetsersättningar ska gälla över hela landet.

Folkhögskolan som egen utbildningsform markerades när riksdagen våren 2014 antog Maria Arnholms proposition om folkbildningen. Utbildningsformen ger varje skola stor frihet att lägga upp kurserna utifrån skolans inriktning och elevernas behov. Mångfalden av kurser och olika uppläggning är något av den grundläggande idén, det ger flexibilitet för att kunna tillgodose olika intressen och behov, varierande över

tid. Det finns 154 folkhögskolor runt om i Sverige, 112 av dem drivs av folkrörelser/liknande. 42 drivs av regioner. Det är drygt 59 000 deltagare i långa kurser, en stark expansion under senare år. Staten anslår medel till verksamheten, vilket ska täcka cirka 75 procent av kostnaderna. Regionerna förväntas bidra med resterande 25 procent. Statsbidragen per deltagarvecka till folkhögskolorna är förstasamma över hela landet. Men villkoren för folkhögskolorna är olika över landet. Bidragskonstruktionen skiljer sig åt mellan regionerna, likaså nivån på bidragen. Det görs dessutom i några fall skillnad på om deltagaren kommer från den region där skolan är belägen, vilket ger högre bidrag, än om deltagaren på grund av specialintresse väljer en skola i en annan region. Detta medför ekonomiska konsekvenser för den skola som tar emot deltagare från en region som ger fullt deltagarbidrag enbart till dem som går på folkhögskola i den egna regionen. Detta är inte en rimlig ordning i deltagarnas perspektiv. Dessutom ger regionerna ofta högre bidrag till sina egna skolor än till dem som drivs av folkrörelser. Det är inte heller en rimlig ordning, i skolornas perspektiv. För övriga skolformer är regelverken tydliga med utgångspunkt i likabehandlingsprincipen, verksamhet som drivs i egen regi ska inte ha fördelar av sin huvudman. Ett exempel på detta är förhållandet mellan kommunerna och gymnasiefriskolorna, som regleras i gällande skollag.

Antalet årsplatser på folkhögskolorna har utökats under senare år. Det är naturligtvis positivt för alla de som nu kan få gå på folkhögskola. Skolorna har genom sin flexibilitet klarat att utöka verksamheten. Men ekonomin hänger inte med, genom att regionernas anslag till folkhögskolorna släpar efter eller till och med stryps. Detta i ett läge när folkhögskolorna möter angelägna behov av kompetensstärkning, t.ex. i form av kurser för lärarassistenter och språkträning för vårdpersonal. De sammantagna anslagen hänger således inte med vilket givit negativ effekt för folkhögskolornas ekonomi och orsaken är till stor del bristande anslag från regionerna. Enklarest vore ett radikalt grepp: en smärre skatteväxling där staten tar hela ansvaret för anslaget till folkhögskolorna. Det skulle inte bara ge likabehandling över hela landet, det skulle dessutom innebära en rejäl administrativ besparing, 154 skolor skulle inte behöva ha ekonomirelationer med 21 regioner.

B133. Förkorta ledtiden för asylsökanden att lära sig svenska

Ulf Hansson, Sollentuna
Mats Frick, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att förkorta tiden för nyanlända att lära sig svenska genom att aktiviteten kommer igång under den allra första tiden i Sverige i enlighet med det beskrivna konceptet. Resurser utöver SFI-lärare är högutbildade bland de nyanlända samt digitala verktyg

Statskontoret framför att det är en stor fördel att få grundläggande svenskkunskaper och information om hur samhället

fungerar oavsett om den asylsökande kommer att stanna i Sverige eller inte. För dem som får uppehållstillstånd kan det i väsentlig grad förkorta tiden att lära sig svenska om den aktiviteten kommer igång under den allra första tiden i Sverige. Det finns tre resurskategorier. Den traditionella är SFI-lärare. En annan resurs är den kunskap som finns bland de nyanlända. Ett alternativ är att den kan användas för att utbilda de lågutbildade så att de får kompetensen att läsa och skriva ordentligt på det egna modersmålet. Den tredje resursen är att utnyttja digitala hjälpmedel som kan användas för självstudier individuellt och i grupp. Hur man ska organisera en permanent språkutbildning kan göras på olika sätt. Mitt förslag är att Skolverket har det övergripande mandatet och att andra myndigheter har rollen som underleverantörer. Parallellt behöver Skolverket leda arbetet med att utveckla en första version av en digital verktygslåda. En bra start är att Skolverket på sin hemsida lägger upp det material som blev ett resultat av projektet Inväst, som drev drevs 2016 till 2019, för att förbättra SFI-verksamheten i Västsverige. Det är en digital kunskapsresurs med filmer och ett omfattande material i 15 moduler riktat mot arbetslag, rektorer och huvudmän. Ytterligare en aktivitet är att se vilka digitala verktyg som finns på marknaden. Ett exempel är Michel Thomas "Method", som finns för svenska.

Som referens till motionen hänvisas till utredningen "Styrning av undervisning i svenska för invandrare" som finns tillgänglig på www.ulfhansson.se/styrning-av-undervisning-i-svenska-for-invandrare/

B134. Snabb elev – kortare skolgång

Liberalerna Norberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att reformera skolan så att snabba elever kan läsa i sin takt, och därmed förkorta sin skoltid.

Sveriges skolsystem i dag bygger på att alla elever ska fullgöra ett visst antal år i skolan, när fokus i stället borde vara på vad de lär sig i skolan. Detta medför att de elever som lär sig fort ofta blir en utmaning både för lärare och för övriga klasskamrater, framförallt i de fall där eleven blir uttråkad och utåtagerande. Sällan sker det att en elev får hoppa över en årskurs. Det något vanligare att elever får gå om. Detta innebär att det finns risk för att inlärningstakten hela tiden måste anpassas till dem som har långsam inlärning, vilket gör undervisningen mindre utmanande för de elever som behöver utmanas. Vi föreslår härmed att skolsystemet görs om så att elever som lär sig snabbt kan få arbeta i sin takt och förkorta sin skoltid. Detta ger mer tid åt de elever som behöver det.

B135. Fler kommuner ska ha spetsklasser i teoretiska ämnen

Liberalerna Stockholms län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna i sin utbildningspolitik verkar för att fler kommuner ska ha spetsklasser i teoretiska ämnen
2. att Liberalerna i sin utbildningspolitik verkar för att alla huvudmän ska ha konkreta handlingsplaner och insatser för särskilt begåvade elever

Alltför länge har den svenska utbildningspolitiken dominerats av tanken att alla ska passa in i samma tempo och samma klassrum. Detta drabbar särskilt begåvade elever när skolan inte tar tillvara på dessa elever speciella förmågor. Bristen på stimulans i skolan kan i förlängningen leda till att dessa elever tappar motivationen och inte går till skolan eller inte följer undervisningen. Följden kan bli underkända resultat och skolmisslyckanden. Den elev som inte får den stimulans den behöver inte uppnår sin potential.

I partiprogrammet står det att ”Varje elev ska varje dag mötas av höga ambitioner och ges hjälp att nå högt uppsatta mål utifrån sina egna förutsättningar.” samt att ”Skolan ska erbjuda stimulans och utvecklingsmöjligheter också för elever som är särbegåvade eller högpressterande i något ämne. Möjlighet ska finnas för elever att gå före i undervisningen eller att läsa i elitklasser.”

Det är inte något ovanligt att vara särskilt begåvad eller högpressterande – sannolikt handlar detta om någon eller några elever i varje klassrum i varje skola. Att inte ta tillvara elevernas potential är katastrofalt för eleven själv men också för Sveriges konkurrenskraft. För arbetsmarknader i snabb omställning handlar framtidens konkurrenskraft just om att ta vara på människors förmåga att ställa nya frågor i stället för att svara på gamla.

Det finns många insatser som kan göras för att se till att särskilt begåvade eller högpressterande barn får utbildning på sin nivå. Det kan handla om att gå snabbare fram och i andra sammanhang än de vanliga för årskursen, till exempel att gå före genom spetsutbildningar men även genom att läsa mer avancerade kurser, som till exempel att läsa gymnasie matematik redan i högstadiet. Det kan också handla om att fördjupa kunskaperna i ett eller flera i ämnen inom den egna årskursen eller klassen. Ett nära samarbete med mentor eller coach som kan stötta eleven i känslan av att skolan är meningsfull samt en nära dialog med vårdnadshavarna är ofta viktigt. Det beror naturligtvis på elevens situation vad som passar bäst.

För att åtgärder som passar eleven ska komma ifråga krävs det dock att skolan är förberedd med fungerande övergångar mellan olika stadier och skolor. Det måste finnas möjligheter för en lärare att veta hur åtgärder kan sättas in och vilka åtgärder som finns. Det kan inte lämpas på den enskilda läraren i klassrummet – som många gånger har elever både med särskild begåvning och elever i behov av särskilt stöd, vilket ibland är samma elev. Det måste finnas vägledning på varje skola. Det måste också finnas en infrastruktur så de elever som det lämpar sig för kan söka en plats i till exempel en spetsklass.

Om vi inte ser till att det finns beredskap för att göra särskilda insatser för särskilt begåvade elever finns det en stor risk att de får sitta av tiden i klassrummet.

B136. En enkel frihetsreform för högpressterande elever

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg

Linnea Bjärum, Malmö

Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. Liberalerna ska verka för att införa ett undantag till kravet på gymnasieexamen för universitetsstudier med målet att möjliggöra för högpressterande elever att studera ämnen på universitetsnivå under gymnasietiden.

Det finns i dag ingen möjlighet för elever som presterar över de kunskapsmål som finns satta i gymnasieskolan att fortsätta direkt upp till högskolenivå utan en gymnasieexamen. Detta har lett till att ett antal svenska universitet skapat egna system för att låta högpressterande och begåvade gymnasieelever gå vissa kurser på universitet utan en examen.

Exempelvis på Lunds universitet får gymnasieelever som klarat av den sista gymnasiala mattekursen möjlighet att läsa mattekurser på universitetsnivå. Eftersom detta tekniskt sett inte går eftersom alla universitetsstudenter ska ha en tidigare nämnd gymnasieexamen, får eleverna i fråga inte ett riktigt betyg satt eller några högskolepoäng inräknade efter kursens avslut. Däremot får de rätten att efter avklarad gymnasieexamen anmäla detta till universitet, få sitt betyg och sina högskolepoäng i redan avklarade universitetskurser i efterhand.

Det är dumt att svenska högskolor och universitet måste använda sig av kryphål likt dessa för att kunna erbjuda studier till hårt arbetande och begåvade unga människor. I ett liberalt Sverige ska det vara låga trösklar och högt i tak som genomsyrar skolpolitiken. Detta förslag höjer taket för alla de elever som inte får utmaningarna de behöver i gymnasieskolan i dag.

B137. Nivågruppering som metod att förbättra skolresultat

Monica Renstig, Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna blir drivande i en skolreform som utreder möjligheterna och kostnaderna för skolan att mer generellt använda sig av nivågruppering för att förbättra skolresultaten

Det svenska skolsystemet bygger på en god tanke där elever från socialt helt olika områden blandas i en och samma klass – och där de mest begåvade eleverna ska ge draghjälp åt dem som inte riktigt hänger med. Verkligheten ser emellertid helt annorlunda ut, åtminstone i storstadsområdena där den geografiska segregationen är mycket stor eller där välinformerade föräldrar kan välja en annan skola längre bort från

bostaden. De flesta gör dock inte detta då barnen går i de lägre årskurserna.

För länge sedan var Sverige mer homogent, i dag är Sverige väldigt mycket mer heterogent. I vissa områden och skolor går elever där nästan alla föräldrar är akademiker, i andra områden och skolor går elever där många av eleverna har föräldrar som är analfabeter eller har mycket låg skolutbildning och som talar ingen eller knapphändig svenska. Barn till dessa föräldrar kan givetvis också vara mycket välbegåvade och med god utbildning kan de nå sin fulla potential.

Detta förutsätter att de också bereds möjlighet att gå fram i sin egen takt, som kan vara en lägre eller en betydligt högre takt. Detta förutsätter att skolorna ges möjlighet att nivågruppera eleverna i mycket större utsträckning än i dag. På så sätt kan eleverna få undervisning i mindre grupper i vissa ämnen en del av dagen. Nivågrupperingen ska vara flexibel och eleven ska kunna läsa på olika nivåer under sin skoltid. Även i akademikertäta områden och skolor finns elever som ibland behöver gå fram i långsammare takt och det finns elever som behöver gå fram i betydligt snabbare takt. De särbegåvade eleverna utgör runt fem procent av alla elever i Sverige och denna grupp skulle också behöva kunna gå fram i betydligt snabbare takt – helst utan, som ofta i dag, att behöva läsa tillsammans med elever som är betydligt äldre.

Nivågruppering är inte förbjudet att tillämpa i dag så länge inte grupperna är konstanta. Det är dock inte särskilt vanligt, sannolikt för att det alltså finns ett motstånd mot att dela in elever i grupper och/eller av ekonomiska skäl. Samtidigt kan de ökande behoven av mer resurser till ”särskilt stöd” ses som ett uttryck för att undervisningen som ges inte är tillräckligt individualiserad efter elevens förutsättningar.

Många lärare uppger sig ha svårt att individualisera undervisningen så att den passar både starka och svaga elever och att läraren därför ofta lägger sig på en ”medelnivå” som de svaga inte klarar av att hänga med på, medan de starka får klara sig själva.

I Sverige sägs det ibland att det inte finns någon forskning som påvisar positiva effekter av nivågruppering. I andra länder är det självklart att man nivågrupperar elever ofta från slutet av mellanstadiet, eller början av högstadiet. Även det valet baseras på forskning. Många genomförda studier har visat att det finns fördelar för begåvade att nivågrupperas och även en hel del studier som indikerar att även svagare elever gynnas.

B138. Handlingsplan för särskilt begåvade barn

Mattias Reinholdson, Lidingö
 Jonas Högarth, Lidingö
 Amelie Tarschys Ingre, Lidingö
 Mats Jonsson, Lidingö
 Suzanne Liljegren, Lidingö
 Nancy Mattsson, Lidingö
 Erik Öberg, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att kommunerna ska ta fram handlingsprogram för att identifiera och stötta särskilt begåvade barn i förskolan och skolan.

I en bra skola kan alla elever utveckla sin fulla potential. I Sverige är vi duktiga på att stötta elever som är duktiga på tennis eller hockey men vi ger inte lika mycket stimulans om favoritämnet det råkar vara matte.

En särbegåvad elev kan beskrivas ha en osedvanlig förmåga i ett eller flera områden. Eleven förvånar kontinuerligt, såväl i skolan som i vardagslivet, både med sina kunskaper och att tillämpa dem. Elever med särskilda begåvningar har stor potential och kan ge skolan mycket tillbaka. Men de känner sig ofta missförstådda i skolan. Det finns också en stor risk för dessa barn att de inte blir utmanade. Uttråkade barn kan i stället reagera med att störa i klassrummet eller drömma sig bort i egna tankar, många tröttnar tidigt på skolan och vissa får psykiska problem och andra blir hemmasittande.

SKR har tillsammans med kommunerna Luleå, Umeå, Uppsala, Karlstad, Sollentuna, Borås och Landskrona tagit fram en handlingsplan för hur särskilt begåvade barn kan stöttas.

Handlingsplanen lyfter bland annat fram vikten av acceptans, tolerans och kunskap hos skolans personal. I dag finns handlingsplaner för särbegåvade elever i cirka 30 av Sveriges 290 kommuner. För att höja särbegåvade elevers motivation finns flera etablerade strategier:

Acceleration innebär att eleven arbetar i en snabbare takt än sina jämnåriga skolkamrater, till exempel genom tidigare skolstart, att flytta upp en till flera årskurser eller läsa vissa ämnen med äldre elever.

Berikning innebär att eleven får fördjupa sig ytterligare, till exempel med mer avancerade undervisningsmoment.

Coachning, att en mentor eller coach träffar eleven regelbundet för att stötta och följa upp i utbildningen och vara en brygga till andra undervisande lärare.

Aktiviteter utanför skoldagen innebär att eleven kan träffa andra särbegåvade elever eller delta i spetsundervisning.

B139. Belöna folkpartism

Adam Simonsson, Haninge
Martin Norrby, Lidingö
Marcus Willershausen, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att man ska ha möjlighet att tillgodogöra sig fler än en gymnasieexamen om man studerar fler än ett gymnasieprogram.

Det kan finnas relevanta skäl att vilja ha två olika gymnasieexamina. Exempelvis kan man vilja gå en spetsutbildning inom exempelvis musik på samma gång som man går ett vanligt högskoleförberedande program för att maximera sin behörighet till högskolan. Oavsett skäl bör man, om man pluggar två program samtidigt, ha möjlighet att få ut två olika examina. Det får man inte i dag, vilket är dåligt. Hederligt folkpartistiskt plugg ska löna sig. Av det skälet yrkar vi att man ska kunna, om man studerar fler än ett gymnasieprogram, ha möjlighet att tillgodogöra sig fler än en gymnasieexamen.

B140. Särskola

Jan Westerlund, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen får i uppdrag att vi i vårt skolpolitiska program tillför en text angående särskolans ställning i svenskt utbildningsväsende
2. att partistyrelsen tillsätter en arbetsgrupp där personer med speciella kunskaper om särskolan ingår

Liberalerna är det partiet som sätter skola och utbildning högt på dagordningen och så ska det vara, för att skola och utbildning är vägen till ett jobb. Problemet är att vi i debatten verkar ha glömt bort en viktig grupp när det gäller skola och det är gruppen som går på särskola, de ska ha samma rätt och möjligheter till en bra och adekvat utbildning som vem som helst, efter sina förutsättningar. Jag skulle därför vilja se att Liberalerna i vårt skolpolitiska program tillför en text om särskolans ställning i svenskt utbildningsväsende så att vi inkluderar även dessa ungdomar i debatten.

B141. Insatser i skolan för elever med språkstörning

Liberalerna Sunne

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att skollagen ändras så att logopederna ska ingå i den samlade skolhälsoenheten.

Cirka 5–8 procent av alla barn/elever bedöms ha en språkstörning, varav 2–3 procent bekräftats vara grav. Funktionsnedsättningen är bestående under livet, men kan behandlas. I nuläget finns ingen laglig skyldighet för skolan att ge dessa elever behandlingsinsatser.

Bedömning samt interventioner med tal- och språkträning för språkutveckling ligger inom regionernas ansvarsområde, men i dag blir de flesta barn överförda till kommunernas

ansvar vid sex års ålder, det vill säga när barnen börjar den obligatoriska förskoleklassen.

I vissa av landets kommuner finns skollogopederna anställda, men då det inte är lagstadgat är det upp till varje kommuns förståelse för och kunskap om vikten av fortsatt tal- och språkträning för de barn som har en påbörjad behandling via regionen, eller för de barn som upptäcks när skolstarten redan skett.

En språkstörning medför svårigheter för eleven att tillägna sig skolans läs- och skrivinläring, vilket ligger till grund för det fortsatta lärandet under grundskolan. Många elever riskerar att få uppleva svårigheter och misslyckanden, med medföljande kompensatoriska och negativa beteenden samt risk för utanförskap, utan dessa extra insatser. Skolans krav har ökat och medför än större svårigheter för elever med språkstörning, att bli godkända.

En god start på skolgången, där eleven upplever förståelse för och glädje i arbetet, ger förutsättningar för en lyckad skolgång med positiv kunskapsutveckling i stället för en känsla av att inte förstå och duga.

I skollagen står tydligt att alla elever ska få hjälp att nå godkända kunskapsmål. De elever som uppvisar svårigheter har rätt till extra hjälp och stöd. Då krävs lärare/mentorerna med extra kunskap. Språkstörning är fortfarande ett område med alltför låg kunskap och prioritet. Specialpedagoger har inte den riktade och grundläggande kompetens som krävs för att möta och utveckla elevernas tal- och språksvårigheter och vi menar att elever med språkstörning har hamnat utanför systemen och ser ett behov av förändring. Skollagen behöver ändras så att logopederna med sin speciella kompetens finns att tillgå, för att fler elever ska få möjlighet att lyckas i skolan och bli sitt bästa jag. I slutändan är det en fråga om demokrati, där alla medborgare ska ha möjlighet att delta i samhället. En viktig del av vår liberala syn.

B142. Ett inkluderande pedagogiskt förhållningssätt är bra

Monica Brohede Tellström, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna sluta driva tesen att inkludering i skolan är något negativt.

Tyvärr finns det många brister i svenska skolor, inte minst för elever med behov av särskilt stöd av olika slag. Detta är oerhört viktiga frågor för Liberalerna att ta tag i eftersom varje elev förtjänar en riktigt bra utbildning.

Ibland framför Liberalerna att inkluderingen i skolan skulle ha gått för långt, men när vi säger så används begreppet inkludering på ett felaktigt sätt. Inkludering är något helt annat än att alla elever hela tiden ska sitta i samma klassrum. Inkludering handlar om att varje elev, även elever med särskilda utbildningsutmaningar, ska känna sig välkomna i skolan som ett socialt sammanhang, ha tillgång till ämnena i skolan, kunna delta aktivt och kunna lära sig. Ett inkluderande pedagogiskt förhållningssätt handlar om tillgänglighet, bemötande, undanröjande av såväl fysiska som psykologiska hinder samt att på olika sätt sträva efter att anpassa

undervisningens utformning så att elever med olika behov kan delta på sina villkor.

Varje människa är unik, detta gäller förstås även för barn och unga i skolan. För oss liberaler bör det vara en självklarhet att även elever är individer, med olika behov, talanger och personligheter. Att samma form av undervisning skulle fungera bäst för alla vore konstigt och så är det ju inte heller. För alla fungerar det inte bra att tillgodogöra sig utbildningen genom att sitta i en större grupp i ett traditionellt klassrum, men det är heller inte syftet med integrering. Ett integrerat pedagogiskt förhållningssätt kan mycket väl innebära att vissa eller alla elever under en större eller mindre del av skoldagen indelas i mindre grupper och vistas i olika utrymmen.

Jag inser att det är enklare att säga eller skriva att inkluderingen har gått för långt än att beskriva att elever med behov av särskilt stöd ska ha rätt till det stöd och den undervisningsmetodik som utgår ifrån deras behov, samt att varje elev har rätt till arbetsro under sin skoldag. Men denna förenkling leder fel, förminskar behoven samt leder tanken till att vi liberaler skulle eftersträva motsatsen till inkludering som ju är exkludering, och det kan ju inte stämma.

B143. Stärk och utveckla elevhälsan

Bengt Eliasson, Kungsbacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för en översyn av elevhälsans hälsofrämjande och förebyggande roll
2. att Liberalerna arbetar för att initiera en översyn av huvudmannaskapet för elevhälsan i enlighet vad motionen anför

Elevhälsan är en mycket viktig del i den svenska skolan. Det är viktigt att varje skola har en väl fungerande elevhälsa för att kunna agera när en elev inte mår bra eller inte trivs i skolan.

Skolverket och Socialstyrelsen beskriver att elevhälsa ska "främja alla elevers hälsa, utveckling och lärande" men också att man ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. För väldigt många barn och ungdomar är skolhälsovården ingången till en utredning om funktionsnedsättning, ett stabilt stöd i en orolig familjesituation, eller helt enkelt en trygg uppföljning av den allmänna hälsan, vaccinationer och liknande. Kommunernas ansvar för verksamheten innebär att utbudet och kvaliteten är väldigt olika i landet.

Skollagen säger att skolan måste ge eleverna tillgång till skolsköterska, skolläkare, kurator, psykolog och personal med kompetens för specialpedagogiska insatser och lyfter fram elevhälsans hälsofrämjande och förebyggande roll.

En välfungerande elevhälsa bidrar till att eleverna får bättre skolresultat. Samtidigt gör en

välfungerande elevhälsa att lärarna kan lägga mer tid på sitt huvuduppdrag: att planera och

genomföra undervisning. Allt tyder på att välfungerande elevhälsa är en god samhällsekonomisk investering.

Inom en välfungerande elevhälsa finns således tillgång till en mängd yrkeskategorier men varje skola avgör på vilket

sätt dessa funktioner ska finnas på plats på skolan. Vi kan konstatera att det skiljer sig mycket mellan kommuner och mellan skolor och hur de har valt att prioritera elevhälsan. En del skolor väljer att prioritera elevhälsan högre än andra, vilket innebär att det finns elever som får ett bättre stöd. Det finns dessutom säkerligen behov av fler kompetenser för att fylla behovet och behov av mer kompetenser på plats på varje skola under längre tider.

Det hälsofrämjande arbetet ska bidra till att skapa miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa, genom att stärka elevernas delaktighet och självkänsla så att det skapas en miljö som bidrar till elevernas lärande. Elevhälsan spelar även en viktig roll för att handleda och utbilda den personal som finns inom skolan. Personalens kunskaper om hur de ska agera i olika situationer behöver förbättras. För mågan att reflektera och agera vad gäller normer och processer är viktig för elevernas möjligheter att uppnå utbildningens mål.

För att skapa en större likvärdighet i skolan, för att förbättra skolresultaten och för att förebygga ohälsa hos unga är elevhälsan avgörande faktor. En översyn av elevhälsans hälsofrämjande och förebyggande roll bör därför ske. Likaså behövs det utredas om det är bättre för verksamheten att hälso- och sjukvårdshuvudmannen är en mer naturlig huvudman för att tillgodose kompetensförsörjning och upprätthålla kompetens inom elevhälsan.

B144. Sociala team i skolan

Jeanette Lozanovski, Sundsvall

Elise Backman, Sundsvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ger förutsättningar för lärare att vara lärare genom att tillsätta sociala team i skolor. De sociala teamen består av professionella yrkeskategorier som fångar upp elevernas utmaningar som inte berör det pedagogiska. Arbetsuppgifter som de sociala teamen kan ha hand om är exempelvis att föra dialog med elever och vårdnadshavare samt vara ett stöd i elevärenden. Vidare har teamet även ansvar för kränkingsärenden och vara en länk i arbetet med att få elever med hög frånvaro att komma till skolan

Sociala team i skolan – en hygienfaktor

Skolresultaten i den svenska skolan går kraftgång. Utmaningarna är i dag större än möjligheterna för skolans personal. Vi måste låta lärare få vara lärare och skapa förutsättningar för det genom att ge utrymme för professionella yrkeskategorier att hjälpa till i skolan. Med sociala team bestående av socialsekreterare, elevhälsan, kuratorer, beteendevetare och lärarassistenter är det teamen som fångar upp problem som dyker upp under en vanlig skoldag. Lärare ges då tid att få vara lärare med undervisning och pedagogik i fokus.

Fler experter i skolan

Sigtuna kommun har framgångsrikt etablerat konceptet på skolor som behöver extra stöd. I de tre skolor som de sociala teamen funnits har studieron och tryggheten blivit bättre. Arbetsuppgifter som de sociala teamen kan ha hand om är exempelvis att föra dialog med elever och vårdnadshavare samt vara ett stöd i elevvården. Vidare kan socialpedagogen ha ansvar för kränkingsärenden och vara en länk i arbetet med att få elever med hög frånvaro att komma till skolan.

Genom att involvera flera vuxna runt eleverna finns det helt andra möjligheter att fånga upp konflikter tidigt och arbeta proaktivt med det på exempelvis rasterna där många konflikter börjar. När antalet bråk och konflikter minskar blir en direkt effekt att lärarna kan börja sina lektioner direkt efter rasten, och inte som det är i dag reda och medla i konflikten.

God arbetsmiljö – en attraktionskraft

Att skapa en attraktiv skola för lärare börjar med att arbetsmiljön är god och att lärarna får göra det de är utbildade för – att utbilda våra ungar. Om arbetsmiljön är bra och fokus för lärarna är att bedriva en pedagogisk verksamhet bör det i sin tur locka mer behörig personal till skolan.

Sociala team – en hygienfaktor

Arbetsplatser förändras i takt med omvärldens krav och behov. Verksamheter likaså. Att inte skolan förändras i samma utsträckning och möter de behov som ungarna har i dag är förödande, dels för skolans verksamhet, resultat och lärare, dels för den enskilde eleven. Med de behov som vi tydligt ser i samhället ur ett barnperspektiv måste vi vända även skolans sätt att organisera sig. I dag är det specialkompetens som behöver avlasta lärarna. När lärare får vara lärare – först då kan vi förvänta oss bättre skolresultat.

Varenda unge i Sverige bör få samma möjligheter som de tre skolorna i Sigtuna har fått. Sociala team i den svenska skolan måste bli en hygienfaktor.

B145. Särskild undervisningsgrupp

Liberalerna Stockholms län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna i partiprogrammet under avsnittet 2.2.2 En skola för alla lägger till meningen "Elever, som efter en individuell behovsprövning, bedöms behöva undervisning i ett mindre sammanhang ska beredas plats i en så kallad särskild undervisningsgrupp."

Under en tid har utgångspunkten i svensk skola varit att så gott som samtliga elever i behov av särskilt stöd ska få sin undervisning i en vanlig klass, med individanpassat stöd. I många fall går det att anpassa lärmiljön så att även elever med behov av särskilt stöd kan få det stödet i helklass. Men i en del fall har konsekvensen i stället blivit att eleven inte fått tillgång till en undervisning som fungerar och gått miste om både kunskapsutveckling och fått uppleva ett stort lidande i att misslyckas i skolan. Inkluderingsstanken har lett till exkludering. Alla elever klarar inte att sitta hela dagarna i

helklass, utan behöver ett mindre sammanhang med en lärmiljö anpassad till deras behov, en så kallad särskild undervisningsgrupp.

Liberalerna har en stolt och stark tradition av att arbeta för alla elevers rätt till den undervisning de behöver, oavsett om det gäller särskilt begåvade elever eller elever i behov av särskilt stöd. I partiprogrammet finns skrivningar om att alla elever har rätt till stöd och utmaningar oavsett individuella förutsättningar samt att specialpedagogiskt stöd och tillgång till speciallärare är av största betydelse och att mer insatser ska inriktas på de tidiga skolåren. Allt detta är bra, men det behövs mer. Vi föreslår därför att Liberalerna för in i parti-programmet att elever i behov av ett mindre sammanhang ska kunna få plats i en särskild undervisningsgrupp.

Vi bör vända perspektivet från att alla elever ska gå i ordinarie klass, till att alla elever ska få den bästa chansen till en god skolgång efter sina förutsättningar, för att kunna utvecklas, få goda kunskaper med sig från skolan och därmed så långt som möjligt kunna välja sin väg i livet. Tanken med "inkludering till varje pris" måste förändras. I stället måste elevens individuella kunskapsutveckling stå i fokus.

B146. Tydliggör huvudansvar för barn med autism

Ulf Hansson, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att införa en lagstiftning som tydliggör att det är kommunerna som har huvudansvaret för att leva upp till skollagen där det står att barn som har en funktionsnedsättning så långt som möjligt ska få hjälp att motverka nedsättningens konsekvenser. Utgångspunkten är att barn med autism går i förskolan och att behandlingen därför genomförs i denna miljö.
2. att Liberalerna verkar för att Regionerna blir ansvariga att stödja kommunerna genom att förmedla handledning till förskolorna av den pedagogiska behandling som enligt universiteten har starkast evidensbevis

Autism är en utvecklingsrelaterad funktionsnedsättning som visar sig i hur en person uppfattar omvärlden och samspelar och kommunicerar med andra. Barn med autism får ofta diagnosen i tidig förskoleålder. Graden av funktionsnedsättningen varierar men kan ta sig uttryck i bråk, ett utåtagerande sätt och rymningar. Barnen kan ha kommunikations-svårigheter och ha vardagsproblem med sömn, toaletträning, mat, lek och språk. Utan evidensbaserade mångsidiga tidiga insatser är prognosen för denna målgrupp dyster. Det framkommer i en nyutkommen rapport från KIND (Karolinska institutet Center of neurodevelopmental disorders) att prevalensen i Sverige är runt 0,8 procent för flickor och 2,4 procent för pojkar. I rapporten belyser man också problem med bristande samordning mellan de olika aktörerna och att det saknas kunskaper och kompetens kring evidensbaserade och beteendeorienterade insatser. Behandlingen är pedagogisk och inte medicinsk och behöver genomföras i en miljö som barnet är van vid och det är förskolan. De insatser som har starkast evidensbevis är tillämpad beteendeanalys och den

utbildningen finns i Sverige enbart vid Stockholms universitet, som tillgodoser behovet av att kvalificera yrkesprofessioner som specialpedagoger, psykologer och logopedier inom området.

I skollagen står det att barn som har en funktionsnedsättning så långt som möjligt ska få hjälp att motverka nedsättningens konsekvenser. En uppmärksam brist är att det av lagstiftningen inte framgår var huvudansvaret ligger. Det leder till att behandlingen av barn med autism tenderar att skjutas upp genom tidsödande administrativa processer. Det leder i förlängningen till att kostnaderna för samhället blir större än om man startar behandlingen tidigt. I praktiken finns det inget annat alternativ än att det är kommunerna som ska ha huvudansvaret. Problematiken beskrevs i programmet ” Samhällets resurser räcker inte till för 4-årige Omar” som sändes i Funk i P1 13 maj. Länken är: <https://sverigesradio.se/funkipl>

Länken till KIND-rapporten är: <https://ki.se/media/100024/download>

B147. Hemmasittare

Mattias Reinholdson, Lidingö
Jonas Högarth, Lidingö
Amelie Tarschys Ingre, Lidingö
Mats Jonsson, Lidingö
Suzanne Liljegren, Lidingö
Nancy Mattsson, Lidingö
Maria Wall Petrini, Lidingö
Isabel Smedberg-Palmqvist, Stockholm
Erik Öberg, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att alla skolor och huvudmän får i uppdrag att följa upp giltig och ogiltig frånvaro bland eleverna och vid behov tillsätta team för att stötta hemmasittare med målet att de kommer tillbaka till skolan

Att gå i skolan varje dag och trivas där är kanske den viktigaste faktorn för att unga ska må bra. Tyvärr ser vi att allt fler unga har en problematisk skolfrånvaro eller blir hemmasittare. Att ett barn inte går till skolan och därmed missar viktiga delar av sin skolgång är ett växande samhällsproblem i Sverige. Tusentals elever i Sverige är så kallade hemmasittare. Det är tusentals barn som riskerar framtida utanförskap. Risken är stor att pandemin kommer att leda till att ännu fler elever fastnar hemma. För att kunna hjälpa dessa barn, som ofta mår mycket dåligt, tillbaka till skolan måste kommunerna först veta hur många de är och var de finns. Därefter behöver personal med rätt kompetens från förslagsvis socialtjänsten och skolans elevhälsa samarbeta för att stötta eleverna att komma tillbaka till skolan.

Ett första steg i arbetet är att alla skolor och huvudmän får i uppdrag att följa upp giltig och ogiltig frånvaro bland eleverna och vid behov tillsätta team för att stötta hemmasittare med målet att de kommer tillbaka till skolan.

B148. Ge skolan initiativrätt till SIP

Richard Fallqvist, Arboga

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att skolan bör ha initiativrätt att kalla till en samordnad individuell plan (SIP)

En samordnad individuell plan (SIP) ges till personer som behöver eller önskar samordnade insatser för att deras liv ska bli bättre, primärt sker detta antingen från sjukvården eller socialtjänsten. Skolan kan i dag genom lokala samordningsavtal få möjlighet till att kalla till en SIP. Men detta behandlas väldigt olika runt om i landet. Med ett ökande antal av elever som har någon form av psykisk ohälsa som många gånger behöver hjälp från flera instanser så får skolan en allt mer central roll i många elevers liv. För att alla barn och ungdomar runt om i Sverige ska få det stöd de behöver så behövs nationella riktlinjer och regler, därför anser jag att det är viktigt att skolan får möjlighet till att sammankalla till en SIP.

B149. Papperslösas rätt till att gå i förskola

Adam Simonsson, Haninge
Martin Norrby, Lidingö
Marcus Willershausen, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att barn som vistas här utan stöd av myndighetsbeslut eller författning ska ha rätt till 15 timmars avgiftsfri barnomsorg i veckan från tre års ålder

Någon som är papperslös är någon som vistas i Sverige utan att ha nationella identitetshandlingar eller dokument på sig som kan försäkra sig om ens identitet och som vistas utan laglig rätt att stanna i Sverige. I lagen heter det ”person som vistas här utan stöd av myndighetsbeslut eller författning”. Det kan till exempel vara någon som stannar kvar efter att dennes arbetstillstånd har gått ut.

I nuläget har papperslösa barn och barn till asylsökande rätt till skolgång från förskoleklass sedan en ändring i skollagen 2013. Denna rätt sträcker sig dock inte till förskolan. Därför måste kommunen stå för de extra kostnader som kan uppstå i form av eventuella fler barn i barngruppen. Även de rutiner som gäller papperslösa i resten av skolgången är svårare att hantera på förskolan vilket lägger en stor börda på förskollärarna. Skollagens utformning gör att de barn i förskoleåldern som är papperslösa måste förlita sig på huvudmannens goda vilja för att kanske få en plats, eftersom det är upp till huvudmännen på förskolan att bestämma ifall de ska ta emot eller inte.

Den godtyckligheten kan få förödande konsekvenser. Små barn är beroende av sina föräldrar och blir lätt isolerade i de här familjerna som saknar kontaktnät. En tvååring var exempelvis tvungen att stanna hemma hela dagarna när föräldrarna var tvungna att arbeta. För papperslösa barn kan maten på förskolan dessutom vara det enda målet de säkert får den dagen. Ungefär hälften av förskolorna tar emot och hälften gör det inte och att denna osäkerhet skulle försvinna

om man lagstiftade, enligt Ulrika Årehed Kågström som är generalsekreterare för svenska Röda Korset.

Precis som lagen stadgar har papperslösa rätt till skolgång just eftersom det är en skyddsfaktor för barn och unga. Förskolan är en lika stor om inte större skyddsfaktor för dem som behöver det mest. Därför ska Liberalerna ta ställning för att även papperslösa ska få gå i förskolan.

B150. Arbetet för trygghet och studiero ska vila på vetenskaplig grund

Ulf Hansson, Sollentuna
Mats Frick, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att ge Skolverket i uppdrag utvärdera vilka beteendeanalytiska metoder för att skapa trygghet och studiero i Sveriges skolor som kan införas som standard och vilka som kräver en fortsatt testverksamhet
2. att Liberalerna verkar för att uppdraga åt Skolverket att organisera en samordnande nationell funktion som erbjuder stöd i implementering av beteendeanalytiska metoder för att skapa trygghet och studiero i Sveriges skolor. Funktionen ska klara en storskalig spridning med hög kvalitet i samverkan med forskare och skolpersonal
3. att Liberalerna verkar för att skapa en nationell fond för att stödja implementeringen av beteendeanalytiska metoder för att skapa trygghet och studiero i Sveriges skolor
4. att Liberalerna verkar för att i examensordningen för lärare införa kravet att utveckla färdigheter i beteendeanalys med syftet att skapa trygghet och studiero för eleverna

I partistyrelsens underlag till partirådet 2020 ingick i förslag 39 följande formulering.

Arbetet för trygghet och studiero ska vila på vetenskaplig grund. Ge Skolverket i uppgift att kontinuerligt sammanställa internationell evidens gällande konkreta metoder för att skapa trygghet och studiero samt motverka mobbing i skolor.

Det finns i dag en omfattande forskning om skolan inom området beteendeanalys, åtminstone på Stockholms universitet, Uppsalas universitet och Linnéuniversitetet, som ger kunskap i att införa praktiska tillämpningar för att skapa trygghet och studiero. Det finns en kurs, "Inkluderande Beteendestöd I Skolan", IBIS, om detta på Uppsala universitet. 20 skolor tillämpar metodiken i Uppsala och ett relativt stort antal i Mälardalen och södra Sverige. Sedan 2013 ingår beteendeanalys som en del i den lärarutbildning som bedrivs i Uppsala. En annan praktisk tillämpning av forskningen är PAX-modellen inriktad på låg- och mellanstadiet, som i ett forskningsprojekt har anpassats från en amerikansk till en svensk kontext. En pilotstudie, med finansiering av Folkhälsomyndigheten och Länsstyrelsen i Stockholm, slutfördes 2017. Metoden har fått en spridning och i dag är 700 – 800 lärare utbildade.

Huvudsyftet är att få en effektiv och pedagogisk undervisning men samtidigt får man en verktygslåda som kan bidra till att lärare kan skapa studiero i klassrummet och motsvarande på förskolan. Effekter man kan förvänta sig är bättre studieresultat, bättre livschanser, minskad brottslighet men också lägre stressnivåer för lärare. Insatserna som behövs är att utbilda förskolelärare och lärare. Förskolan, låg- och mellanstadiet utgör en stor del av barns uppväxt och med en utvecklad pedagogik kan man etablera normer där barn i hög utsträckning tar önskvärda beteenden för givna. Det leder till en situation där det är självklart att klassrum är en plats för studiero och samarbete.

Det finns en omfattande utbildningsverksamhet i Uppsala för beteendeanalys i skolan och en relativt omfattande verksamhet för PAX-modellen. För att påskynda implementeringen av metoderna för att skapa trygghet och studiero behövs det en samordnande nationell funktion med ett första uppdrag att utvärdera vilka av dem som kan införas som standard och vilka som kräver en fortsatt testverksamhet. För att få kunskap om sätt att sprida tillämpningen är det lämpligt att genomföra en aktionsorienterad forskning där forskare och skolpersonal samarbetar.

Som referens till motionen hänvisas till utredningen "Styrning av undervisning i svenska för invandrare" som gjordes tillgänglig för delar av partistyrelsen 2020-08-31, och utredningen "Koncept för att minska kriminaliteten". De finns tillgängliga på:

www.ulfhansson.se/styrning-av-undervisning-i-svenska-for-invandrare/

www.ulfhansson.se/koncept-for-att-minska-kriminaliteten/

B151. Utveckla – inte avveckla – Barn- och elevombudet (BEO)

Monica Brohede Tellström, Nacka
Lovisa Aldrin, Halmstad
Mats Andersson, Stockholm
Jesper Ek, Västerås
Johanna Ek, Flen
Anne-Lie Elfvärn, Stockholm
Marianne Damström Gereben, Solna
Charlotte Hedendahl, Malmö
Victor Hermansson, Varberg
Jessica Johnson, Vallentuna
Susanna Makstin, Vadstena
Anna Manell, Sollentuna
Åsa de Mander, Tyresö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för att utveckla Barn- och Elevombudet BEO – inte avveckla

Alltför många barn och unga känner sig inte trygga i sin vardag på skolan. Många utsätts för mobbing och kränkningar, oftast av andra elever men ibland även av lärare eller andra vuxna på skolan. Varje elev har rätt att inte bli utsatt för kränkningar i skolan, och därför har vi lagar mot kränkande behandling. För oss liberaler är det en oerhört viktig frihetsfråga att varje elev har rätt att vara trygg i sin skola.

Barn- och Elevombudet BEO är en del av Skolinspektionen men har även en egen roll. Uppgiften för BEO är att arbeta mot kränkningar och mobbning i skolan genom informationsinsatser och granskning av anmälningar om kränkande behandling. Efter en granskning kan BEO, om de anser att ett fel har begåtts hos huvudmannen, utfärda en anmärkning, föreläggande och/eller begäran om att skadestånd ska utgå från huvudmannen till eleven som bedömts blivit utsatt. BEO får in många anmälningar varje år, 2019 kom det in 1 774 stycken om kränkande behandling. Cirka en tredjedel av anmälningarna ledde till någon form av kritik av huvudmannen.

Några gånger har enstaka ärenden lyfts fram i media, och det kan naturligtvis vara så att enskilda beslut har landat fel på samma sätt som att det ibland görs felbedömningar inom andra myndigheter. BEO:s beslut kan inte överklagas och om en huvudman och BEO är oeniga om ett skadestånd ska utgå måste detta prövas i domstol, och BEO har ensidigt att bedöma om ärendet är värt att pröva i rätten. Detta är förstås förutsättningar som kan förändras om man bedömer att en överklagandeprocess skulle vara mer rättssäker. Likaså kan instruktionerna för BEO revideras om vi anser att myndigheten ofta landar i orimliga beslut.

Liberalerna ska självklart stå upp för varje elevs rätt att inte utsättas för kränkande behandling, och därför bör vi arbeta för att utveckla BEO till en ännu bättre och mer rättssäker instans vars syfte är att skydda barn i skolan och ge upprättelse till de barn som kränkts. Att i stället driva på för att avveckla BEO, ett ombud som för många förtvivlade barn och föräldrar upplevts vara den enda instans som visat respekt för den situation barnet utsatts för, är helt fel väg att gå.

B152. Nollvision för avhopp från lärarutbildningen

Ulla-Britt Hagström, Skövde

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ger partistyrelsen i uppdrag att aktivt verka för att analysera orsaken till de ökande avhoppet inom lärarutbildningen och
2. att Liberalerna ska verka för initiativ till att lärarutbildningen reformeras för att möta behoven av skolans utveckling

Tidningen Läraren från Lärarförbundet redovisar i nummer 4 2021 sin granskning av avhoppet på lärarutbildningen. 45 procent av lärarstudenterna i grundlärarutbildningen hoppar av. En av tre ämneslärarstudenter hoppar av under första läsåret. 28 procent hoppar av förskollärarutbildningen. Samtidigt är vi inne i en tid då behovet av utbildade lärare är mycket stort. Fram till 2033 bedöms behovet av nytexaminerade lärare och förskollärare till 188 500.

Tyvärr innebär det låga söktrycket till lärarutbildningar att många kommer in med otillräckliga betyg och hoppar av för att de inte klarar utbildningen. Men det är också så att lärarutbildningar inte håller måttet och flera studenter därför tycker att förväntningarna inte uppfylls.

Läroutbildningen gjordes senast om 2011. Nu är det dags att införa antagningsprov för att visa på tillräckliga kunskaper och kompetens för att klara utbildningen. Personlig lämplighet för läraryrket är viktig. Det behövs också en starkare knytning till forskning och beprövad erfarenhet. Digitaliseringen ställer höga krav på läraren. Om Liberalerna fortsatt ska framstå som ett skolparti är det av stor vikt att snabbt ta tag i utvecklingen av läroutbildningen.

B153. Omforma lärarutbildningen

Alexander Werne, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska gå till val på att omforma läroutbildningen med inriktning mot ämnesspecifika kunskaper och utläring av dessa

En bidragande orsak till den negativa utvecklingen i den svenska skolan är innehållet i läroutbildningen. Att lärare saknar kunskap visas i undersökningen som Skolverket genomförde 2012–2013. Den visade att 71 procent av lärarna i grundskolan inte har tillräcklig kunskap i ämnet de undervisar i eller att de helt saknar kunskap om ämnet.

Det finns också viktiga centrala fält som inte över huvudet nämnas och som lyser skrämmande med sin frånvaro. Till exempel neurovetenskap, inlärningspsykologi, modern kognitionsvetenskap och evolutionär psykologi har gjort stora framsteg om hur kunskap bäst förmedlas och hur inläringen hos människor går.

För mig som medborgare är det märkligt att den utbildningsvetenskapliga kärnan i läroutbildningen inte utvecklas. I dag lär sig blivande lärare att de gamla teorierna som utvecklades av tänkare vid förra sekelskiftet fortfarande utgör vetenskapens ståndpunkt. Detta är självklart felaktigt. Läroutbildningen är minst sagt unik i avseendet att de kunskapsteorier som präglar utbildningen inte ifrågasätts eller jämförs med exempelvis upptäckter som har gjorts om hjärnans signalsystem. Tänk om läroutbildningen hade sett ut på samma sätt som läroutbildningen, att ingen ny kunskap eller framsteg efter 1950 lärs ut till blivande läkare. Hur skulle vår sjukvård se ut då? Då skulle nyexaminerade läkare vara omedvetna om poliovaccin, hjärt-lungmaskin, kloning, pacemaker och provrörsbefruktning. Och då är dessa otroliga framsteg bara ett axplock av de medicinska upptäckter som gjordes på 50-talet. Insikten att alla de fantastiska upptäckter som har gjorts inom bland annat neurovetenskapen inte når våra blivande lärare är nästintill tragisk. Sveriges enda fungerande skolpolitik på www.alexanderwerne.se ger en djupdykning om varför läroutbildningen måste förändras.

B154. Behöriga lärare – och obehöriga

Gunnar Andrén, Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna bejakar att skolor oavsett ägarform premierar att skolor anställer behöriga lärare utan att

omöjliggöra för skolor att anställda sakkunniga, yrkes-
skickliga och pedagogiskt erfarna lärare

Den som väljer att flyga vill vara säker på att piloten är kun-
nig, behörig – och att flygmaskinen fungerar. Det gäller även
den som genomgår en höftledsoperation, man vill vara säker
på att sjukvårdsteamet kan sina saker, är behörigt – och att
vårdgivaren har rätt utrustning. Exempler skulle lätt kunna
mångfaldigas.

Vem vill t.ex. åka buss eller taxi med någon utan körkort?

Den kursändring inom svensk skola som Folkpartiet och
Liberalerna sedan 1990-talet stått bakom, först som idégi-
vare, sedan initiativtagare, slutligen genomförare, kommer
i sinom tid att framstå som en av vårt tids och därtill ett av
vårt partis viktigare bidrag till formandet av ett välståndsska-
pande Sverige, både från individperspektivet och för nation-
en.

Vissa lärares och lärarfacks missriktade reformkritik har
haft skratänkande som ideologiskt grund, detta i stället för
att bejaka att skolans centralaste uppgift är att förmedla kun-
skap och att lärarnas engagemang, sakkunskap och pedago-
giska skicklighet utgör den viktigaste förutsättningen i för-
vandlingen av en skola i utförsbacken till en kunskapskola
fått skymma en behövlig förnyelse. Att varje detalj inte bli-
vit rätt, vore oklokt att förneka. Men inget kan ta ifrån det
liberala partiet dess ledande roll i skapandet av framtidens
skola: Kunskapsförmedlingen som mål. Lärarna som medel.

De partier som systematiskt, särskilt 2006–2014, motsatte
sig de många reformer som skapade helheten, har åtskilligt
att fundera över. En återgång till tidigare skolformer är inte
möjlig. Friheten att välja skola är här för att stanna.

Samtidigt måste varje skolledning, kommunal eller med
annan ägare, ta det ansvar som kunskapsförmedlingen krä-
ver. Skolpengens trubbiga utformning är därvid inte opti-
mal, särskilt i förhållande till lärarlegitimationen.

Enligt Skolverket är 2021 ungefär 80 procent av lärarna i
den svenska grundskolan behöriga. Det låter bra. Men för
tio år sedan var motsvarande siffra 87 procent. Kommunala
skolor har fler obehöriga lärare än friskolor, låt vara att vari-
ationen är stor men obestridlig.

Vad kan och bör göras åt detta?

Motståndare till det fria skolvalet tenderar att göra just
skolvalet ansvarig för alla brister. Men en anledning till att
fristående skolor har lägre andel behöriga lärare är – utöver
skollagens 2 kap. 30 § som förbjuder skolor att fastanställa
obehöriga lärare – att det bland icke behöriga lärare finns
många som är skickliga pedagoger och som gör stora insat-
ser för eleverna.

Likväl bör behörighet premiäras. Det kan ske genom att
anställning av obehöriga lärare belastas med en särskild pro-
centuell avgift utöver vanliga sociala avgifter. Det skulle göra
anställandet av behöriga lärare ”billigare” utan att ta bort
enskilda skolors möjlighet att anställa lärare som utan att
vara behöriga uppfyller skolans önskemål och krav på att ge
dess elever bästa möjliga undervisning.

Liberalerna bör bejaka denna skolornas ekonomiska valfri-
het inom elevernas valfrihet att välja skola.

B155. Ett särskilt mentorsyrke i skolan

Marcus Willershausen, Solna
Martin Norrby, Lidingö
Adam Simonsson, Haninge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att mentorskapet i skolan flyt-
tas från lärare till personal med särskild kompetens för
arbetsuppgifterna

Lärare ska lära ut till sina elever, men i dag har vi dumpat
en enorm arbetsbörda på dem utöver lärandet. Det är där-
för vi i Liberalerna har tagit ställning för fler lärarassisten-
ter i syfte att minska deras administrativa börda, men det
är något som bara kommer lösa halva problemet. Fällan för
dagens lärare är nämligen mentorskapet. Utöver alla elever
man undervisar i ett ämne ska man ha särskild koll på att
antal elever och veta hur det går för dem i alla ämnen i sko-
lan, hur närvaron ser ut, hur man mår och ifall man hade
med sig matsäck till friluftsdagen. Det här är ett helt orimligt
system där både lärare och elever blir lidande. Lösningen är
i stället särskilda mentorer som har bredare kompetens i allt
vad det innebär att vara mentor för eleverna.

Med både fler lärarassistenter och mentorer skulle den
administrativa bördan lätta rejält för Sveriges lärare. Då
kommer de kunna göra mer av det lärare ska göra: lära ut
till sina elever.

B156. Friskolereform i liberal anda

Amie Kronblad, Värmdö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att införa obligatoriskt skolval alltså att alla familjer ska
göra ett aktivt skolval.
2. att införa en mer samordnad antagning, det vill säga
att på statlig nivå reglera och tvinga kommunerna att
införa kommunala gemensamma kölistor till samtliga
skolor i kommunen. Systemet ska vara rättsäkert och
transparent. En fördelningslista med erbjudande av
platser med en spridning som är likvärdig med kom-
munens ska eftersträvas.
3. att information finns samlad på kommunens hemsida
över samtliga skolor i kommunen, ett likställt nationellt
informationssystem ska användas, digitalt och tillgäng-
ligt på flera språk och även som lättläst variant.

Friskolorna fyller en viktig funktion inom utbildning i Sve-
rige. Friskolor har fler elever med icke-svensk bakgrund
än de kommunala skolorna. Det är friskolorna som leder
mycket av skolutvecklingsarbetet, som till exempel Järvasko-
lan, <http://www.jarvaskolan.se/sv-SE>.

Friskoleelever når något bättre resultat än elever i kom-
munala skolor, även med hänsyn tagen till olikheter i famil-
jebakgrund. Personalen trivs bättre än i kommunala skolor.
Vinsterna i fri- och förskolebolagen är inte särskilt höga
(rörelsemarginal 3,5 procent i genomsnitt vilket är betydligt
lägre än för näringslivet i stort.) Friskolor måste värnas och
Sverige behöver sina friskolor men lagstiftningen och refor-

men behöver vässas som redan har skett genom förslag från Friskoleutredningen.

Sverige ser mycket annorlunda ut i dag än för trettio år sedan när friskolereformen och kommunaliseringen genomfördes. Många idealiserar skolorna innan reformernas genomförande och tror att ett förstatligande är universallösning men det räcker inte. Reformerna måste vara framåtblickande och bygga på erfarenheter och skyttekrig måste undvikas i friskoledebatten. Kvalitetskraven ska vara höga på skolor i Sverige oavsett huvudmannaskap där är alla överens men debatten om friskolor, skolval och skolsegregation är politiserad och därför bör kvalitetskrav och likställighet vara fokus före ägandeskap.

B157. Lottning vid platsbrist i grundskolan

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg

Linnea Bjärum, Malmö

Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att använda lottning i stället för kötid som huvudsakliga urvalskriterium när en skola har fler sökande än platser.

2017 föreslog skolkommissionen i sin utredning ”samling för skolan” att lottning var en bra princip när en skola har fler sökande än platser. Det är god tid för Liberalerna att ansluta sig kommissionens förslag. Skolans roll är nämligen att ge alla chans till en likvärdig start i livet. Tills dess att skolorna i förorten har samma kvalitet som de på landsbygden eller samma kvalitet som skolorna i Stockholms innerstad så kan man inte låsa dörren för de elever som vill gå i en bättre skola. För dem kan en liten chans genom en lott vara avgörande för deras framtid.

Kö, som vissa högstadieskolor har i dag, är orättvist. Om föräldrar kan ställa barnen i kö från tidig ålder är det barn från rika välutbildade familjer som kommer först. Deras föräldrar har ofta större koll på hur systemet fungerar. Elever vars föräldrar inte har lika bra koll på systemet, som inte ställer sina barn i kö från det att de föds, hamnar då hopplöst efter. Privata skolor kan dessutom sköta sin kö själva utan insyn, det är omöjligt att veta hur de väljer elever.

Det fria skolvalet är och ska såklart fortsätta vara första princip, där elever eller föräldrar får välja den skola de tror är bästa. Men om många elever väljer att söka till samma skola fungerar det inte lika enkelt. På något sätt måste en välja vilka som ska få en plats om inte den populära högstadieskolan har tillräckligt med plats tills dess att eleverna har betyg som kan utgöra urval.

Lösningen på det är ett obligatoriskt skolval med lottning på skolor där det finns färre platser än sökande elever. Då är det inte bara högutbildade föräldrar som gör aktiva val utan alla föräldrar. Segregeringen som uppkommer på grund av kösystemet försvinner och skolan får göra det den ska: Ge alla oavsett bakgrund goda chanser i livets start.

B158. Kötid är inget bra urvalsinstrument

Bertil Östberg, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att kötid inte ska få användas av friskolor som urvalsmetod

Att använda kötid vid urval till skolan leder till ökad segregation. Det torde de flesta vara överens om. Liberalernas förslag för att komma tillrätta med detta är att till de fristående skolor som väljer kötid som urvalskriterium ska man kunna ställa barn i kö tidigast ett år före förväntad skolstart.

Detta minskar sannolikt något den negativa effekten av kötid. Det kan säkert fungera hyggligt på friskolor som inte är särskilt attraktiva. Men det fungerar inte på skolor som är mycket attraktiva och där man kan förvänta sig att det finns många fler intresserade än det finns platser.

För att förstå hur kö fungerar om man får anmäla sig en viss tid i förväg kan man titta på andra verksamheter där man tillämpar ett sådant system, såsom idrottstävlingar och kulturarrangemang.

Till till exempel Vasaloppet och Vätternrundan kan man anmäla sig ungefär ett år i förväg. Det finns en angiven dag och ett klockslag där man kan börja anmäla sig. Det gäller självfallet att ha full koll på denna tidpunkt, att se till att man har en bra dator och en bra uppkoppling och också lite tur, för alla platser brukar gå åt på 3–4 minuter. Det är givetvis inte genomförbart att alla friskolor ska ha datorkapacitet eller köpa sådan för att kunna klara ett sådant urval.

Och även om alla friskolor ska ha sådan datorkapacitet så blir det sannolikt ändå inte bra. Den som inte har bra datorutrustning och bra uppkoppling har svårare att hävda sig. Det är sannolikt också så att kunskapen om när anmälningen ska ske inte sprids lika bra i alla grupper, det vill säga de resursstarka gynnas. Det blir också ofrånkomligt ett inslag av slump som avgör vem som kommer fram de första minuterna.

Liberalernas förslag om kö en viss tid före är alltså inte i praktiken genomförbart på attraktiva friskolor. Och även om det skulle finnas datorkapacitet m.m. för att genomföra en anmälan en viss tid före så blir urvalet ändå inte det önskvärda utan de resursstarka gynnas

Kö bör därför inte användas som urvalsmetod av friskolor.

B159. Reformera elevpengen

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg
Linnea Bjärum, Malmö
Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att dagens elevpeng ersätts med ett mer rättvist finansieringssystem av svensk skola.
2. att Liberalerna tar ställning för att komplettera dagens elevpeng med en klasspeng.

Liberalerna är Sveriges skolparti. Vår kamp för att uppnå en skola i världsklass fortsätter, och inför nästa mandatperiod är våra chanser att införa ett statligt huvudmannaskap bättre än någonsin. Ett sådant huvudmannaskap kommer ändra hela den skolpolitiska spelplanen, och det gäller för oss liberaler att fortsätta stå i bräschen för att förbättra skolan. Nu när vi riskerar tappa vår kanske enskilt viktigaste fråga, i det statliga huvudmannaskapet, behöver den liberala skolpolitiken breddas och nya radikala förslag för en bättre skola utformas.

Det absolut viktigaste vi kan göra för att skapa en mer jämlik skola är att reformera elevpengen. Att skolor nästan ensamt finansieras av denna är nämligen smått bisarrt.

I en klass där 28 elever går är det i princip kostnadsfritt att lägga till ytterligare en elev i klassen. Ändå får skolor lika mycket för den eleven som för klassens första elev. Detta gör i sin tur att klasstorleken på svenska skolor alltid kommer pressas uppåt. Helt enkelt är elevpengen ett dåligt incitament, som kommer leda till att Sveriges skolor alltid kommer välja nya datorer eller skönare matsalsstolar över den ökning av personalitet för att möjliggöra fler klasser. Detta kan enkelt motverkas genom införandet av en klasspeng, så att incitament skapas för skolor att faktiskt organisera sig på ett sätt som maximerar kunskapsinläringen.

Utöver detta skapar elevpengen ojämlikhet. Alla elever kostar inte lika mycket, ändå är elevpengen för de allra flesta elever i varje kommun relativt jämn. Detta gör att vinstdrivande friskolor får ett intresse att ta in de billigaste, mest självgående eleverna, i stället för de svaga eleverna som behöver det fria skolvalet som mest.

Hur elevpengen ska ändras kan ingen svara på exakt, många faktorer spelar roll och ett gediget arbete för att motverka dessa negativa effekter måste utredas. Men att dagens system snedvrider marknaden är omöjligt att förneka. Att bygga om elevpengen och skapa en incitamentsstruktur så att den bästa skolan faktiskt intresserar sig i att ta emot den svagaste eleven bör vara ett liberalt vallöfte inför nästa val. Så fortsätter Liberalerna vara Sveriges skolparti.

B160. Minska vinstincitamenten i friskolesystemet

Mårten Hemström, Sala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att skolpengen avskaffas och ersätts med ett statligt skolsystem för grundskola och gymnasium
2. att om skolpengen bevaras så ska vinstuttaget begränsas
3. att reglerna för vad skolor ska erbjuda eleverna villkoras mycket mer än i dag, t.ex. läroböcker och timplaner för alla stadier

Skolsystemet som tagit form de senaste 30 åren fungerar sämre än det äldre skolsystemet. Problem med allvarliga brister i form av glädjebetyg, bristande likvärdighet och försämrade skolresultat visar att det knappast räcker med mindre justeringar. En övergripande förändring av hela skolsystemet är nödvändig.

Kommunaliseringen, skolvalsreformen och idéer om att läraren skulle vara coach präglade 1990-talet och blev tillsammans en mix som inte gynnade svensk skola. De idéer om framtiden som 1990-talets politiker presenterade i samband med skolvalsreformen var annorlunda mot hur utfallet senare kom att bli. Man talade t.ex. om landsbygdsskolor och om idéburna skolor med annan pedagogik, inte om stora skolkoncerner som prioriterar icke kostnadskrävande elever eller om att glädjebetyg skulle bli lönsamt. Med andra ord, det var inte så här det var tänkt att bli.

Modellen med vinstdrivna friskolor, skolpeng och skolval är extrem i ett internationellt perspektiv. Inget annat land har valt denna modell. Ledande liberala företrädare har under senaste årtiondet ofta varit passiva i att bemöta bristerna i det nuvarande skolsystemet. Retoriken har betonat valfrihet men undvikit problemen med t.ex. glädjebetyg och skadliga incitament i skolvalsmodellen, som restaurangmat och gratis gymkort. Även kommunala skolor dras med i denna virvel.

Friskolor har vidare kunnat lägga ner verksamheter utan att ta ansvar för att elever ska kunna fullfölja sina utbildningar, och kommunerna har fått ta ansvaret i efterhand. Samtidigt har skolpengens utformning inte kompenserat kommuner för det mer övergripande ansvar man har i jämförelse med friskolor. Friskolornas prioritering av mindre kostsamma elever har varit logisk ur den enskilda skolans vinstperspektiv, men skadlig ur ett samhällsperspektiv. Att offentlighetsprincipen åsidosatts visar också på problemen med att tillåta vinstdrivande skolkoncerner.

Medborgarnas skattepengar har inte använts optimalt i det nuvarande skolsystemet. Pengar går i alltför stor utsträckning till vinster och marknadsföring.

Det är alltså inte ideologiska skäl som ligger bakom våra yrkanden, för valfrihet är i grunden liberalt, utan en bedömning av orsakerna till de problem dagens skolsystem uppvisar. Kort och gott har det nuvarande skolsystemet fler brister än styrkor jämfört med äldre skolsystem.

Kontrollsystemen är i dag otillräckliga. Att utöka övervaknings- och kontrollapparaten blir sannolikt en dyr historia.

Det är mer rationellt att ändra incitamenten i systemet. Därför bör modellen med vinstincitament förändras. Politikens roll måste vara att företräda ett skolpolitiskt allmänintresse, inte att se skolpolitiken som en form av företagsstöd.

Liberalerna har historiskt haft ett stort förtroende hos väljare i skolpolitiken. Detta förtroende måste återvinnas, och vi tror att det finns ett stort stöd bland allmänheten för en reform av friskolesystemet.

B161. Förhindra godtyckliga nedläggningar av skolor

Thomas Söderström, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för en tydlighet i vad som gäller och krävs när man lägger ned skolor och främst vad som ska gälla för mindre skolor på landsbygd.
2. att partistyrelsen tar fram ett förslag på hur man i någon form kan skapa ett statligt stöd eller på annat sätt stöttar de mest utsatta landsbygdsskolorna.

Skoldöden är i dag ett faktum, överallt i hela Sverige lägger kommuner ned skolor och ersätts av stora och ofta väldigt dyra och centraliserade skolbyggnader.

Oftast är det landsbygdsskolor och stadsdelsskolor som läggs ned. Argumenten som används är "ekonomi" men även andra argument som "svårighet att rekrytera personal" och "barnens bästa" finns med.

Som liberaler kan vi inte acceptera godtyckliga nedläggningar men såklart kan och bör skolor ibland läggas ned, främst bör det vara skolor som inte levererar kvalitet. Ibland kan även ekonomi vara en del av beslutet men det ekonomiska beslutet är olika i olika kommuner då vissa prioriterar skolan mer än andra vilket gör att när en nedläggning sker i en kommun hade den räddats i en annan kommun på grund av att den politiska majoriteten helt enkelt prioriterat annorlunda. Olika kommuner tänker tyvärr olika i när en skola är "ekonomisk" vilket bara det i sig skapar godtycklighet. Att känna sig pressad som kommun att lägga ned en skola på grund av skolekonomi (då det oftast endast handlar om perspektivet i skolförvaltningen och inte för kommunen som helhet) för att t.ex. skolförvaltningen tagit fram statistik (som inte alltid är jämförbar då olika kommuner jobbar på olika sätt) är också något som skapar godtyckliga och svåra beslut.

Liberalerna vill förstatliga den svenska skolan genom att ta över huvudmannaskapet från kommunerna, med det kommer staten mest troligt också ta över bestämmandet av var och hur skolan ska verka i landet. Frågan vi liberaler ska ställa oss är, vilken skolstruktur vill vi att staten ska få ta över när det väl är dags för förstatligandet? en utarmad struktur där vissa delar av landet har landsbygdsskolor medans andra inte har det, eller om vi tycker det är klokt att i högsta möjligaste mån värna både den stora och den lilla skolan oavsett vart i landet vi bor?

Det finns få ämnen som engagerar så mycket som just skolnedläggningar, och det borde vi liberaler ha full förståelse kring, skolan är viktig oavsett var den finns, därför bör vi ha en attityd som i högsta möjligaste mån värderar skolan

högt oavsett vart den befinner sig. När medborgarna protesterar så gör de det i välvilja för sitt bostadsområde, det är något vi därför behöver lyssna och uppvärdera om vi verkligen vill vara ett lyssnande parti.

Att skapa både en tydlighet i hur man får lägga ned en skola och även se till att de mest utsatta skolorna också stötts där det är befogat trots att det kanske rent skolekonomiskt inte är värt att vara kvar vore klokt av ett bildningsparti att verka för.

B162. Mer verkstad, mindre krångel

Richard Fallqvist, Arboga

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna inte ska bidra till alltför krångliga och administrativ tunga statsbidrag.

Vi som parti har haft en stor ambition om att göra skolan bättre, det är bra och det ska vi fortsätta med, men i all iver att förbättra och ställa krav så har vi bidragit till en större administrativ börda för huvudmännen, och för de mindre huvudmännen så har detta blivit en böra, mer än en möjlighet. Självklart ska vår förbättringsambition fortsätta, men vi bör verka för att det blir mer verkstad och mindre administration.

B163. Riskkapitalbolag ska inte äga eller driva skolor

Nils Fredrikson, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna bör verka för en lagändring som innebär att riskkapitalbolag inte tillåts att äga eller driva skolor

Friskolor utgör ett viktigt komplement till kommunala skolor. Riskkapitalbolag hör dock inte hemma i skolvärlden.

Riskkapitalbolag spelar en viktig roll inom näringslivet. Deras primära syfte är att få god avkastning på sitt kapital. Det innebär även att de inte alltid har ett långsiktigt intresse av att verka inom den verksamhet man går in i. Om riskkapitalbolag bedriver skolverksamhet blir friskolans pedagogiska- eller annan specialinriktning underordnad avkastningskravet och det finns även osäkerhet om hur långsiktigt intresse man har att vara kvar i verksamheten. Ytterligare ett argument mot att riskkapitalbolag tillåts som aktörer inom friskoleverksamhet är att de kan ge friskolor generellt sett ett oförtjänt dåligt rykte hos allmänheten. I media beskrivs riskkapitalbolag ofta som både stora och oseriösa aktörer i samband med skolverksamhet.

B164. Sätt högre krav på friskolan

Patrik Szefer, Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna driver igenom att man för att kunna starta en friskola ska ha en speciell inriktning på skolan.

Det kan gälla t.ex. att lära sig mer om sin närmiljö, vattendrag eller svensk historia

Värna om friskolor men sätt högre krav. Jag yrkar på att Liberalerna driver igenom att man för att kunna starta en friskola ska ha en speciell inriktning på skolan. Det kan gälla t.ex. att lära sig mer om sin närmiljö, vattendrag eller svensk historia. Det gör att den kommunala skolan alltid utvecklas och drar lärdom av nya lärosätt. En inriktning på en skola kan få andra barn motiverade så att det även blir mer motiverade i de ämnen de har det svårt i.

Friskolor hade också behövt få krav på sig att minst en gång per år visa Skolverket att man håller studiekvaliteten.

Friskolor har de fördelarna att skolmaten får en bättre kvalitet som är mer näringsrik, och man kan jobba mer mot speciella inriktningar i skolan och även med fler temaveckor. Lärare kan få en mer flexibel arbetstid och friare lägga upp scheman och arbetssätt som även gynnar eleverna.

Inriktningen på en skola skulle kunna vara extraundervisning, temadagar kring miljön för världen, hemlänet och vad man kan tänka på för att förbättra i sin hembygd för miljöns skull. (Det kan t.ex. handla om vattendrag, djurliv med mera.) Det ger en bredare utbildning, och har man en skolinriktning så har eleverna en morot även i de svårare ämnena.

Kommuner har nog svårt att få behöriga lärare att bo kvar, och ibland är en friskola en bra lösning för att höja kvaliteten och få personal att trivas i längden då det är en mindre skola med många möjligheter.

Man måste tänka kreativt, det gynnar nog landsbygden samt gör att fler utbildar sig till lärare om arbetet hela tiden känns mer utvecklande.

B165. Skärpta krav för att äga och driva friskola

Marcus Willershausen, Solna
Martin Norrby, Lidingö
Adam Simonsson, Haninge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att kraven på långsiktighet och kompetens för att äga och driva friskolor i Sverige skärps.

Det senaste året har debatten om friskolesystemet tagit ny fart. Regeringens Åstrandutredning som presenterades i april 2020 lyfte bland annat förslag om gemensamt antagningssystem mellan kommunala och fristående skolor, samt en sänkt ersättningsnivå på skolpengen för friskolor. Förslagen har fått blandad kritik, men stödet för att systemet behöver göras om på något sätt har ökat.

En ny lag om ägarprövning för friskolor kom 2019, sex år efter att Jan Björklund och Anders Borg ville sätta stopp för kortsiktiga riskkapitalister i skolan. Lagen innebär att det krävs att alla personer med ägarmakt inte har begått brott eller har skulder hos Kronofogden. Däremot står det inget om långsiktighet eller skolkompetens. Enligt Skolinspektionen finns det därför inget hinder för att stoppa kortsiktiga ägare i svenska skolor. Det måste ändras på. Ägarprövningen måste bli skarpare och ställa krav på just långsiktighet och kompetens för att man ska få tillstånd att driva en skola.

B166. Framtiden för landsbygdens skola

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna utreda förenklningar till att starta en friskola om man har en fullständig plan med behöriga lärare

Som liberaler tycker vi att folkinitiativet i Tjautjasjaure i Gällivare kommun bör fullfölja sin plan nu när man fick tag i mer behöriga lärare. Dessutom är en av dem specialpedagog och man fick in intresseanmälningar även från närmaste tätort om att elever vill börja hos dem.

Efter samtal med en del bybor kring tankegångarna kring en friskola hade det höjt kvaliteten på skolan i sin helhet och fått elever från Koskullskulle att börja där eftersom buss går till byn.

Friskolor har de fördelarna att skolmaten får en bättre kvalitet som är mer näringsrik och att man kan jobba mer mot speciella inriktningar i skolan och även med fler temaveckor. Tjautjasjaure är i en fjällmiljö och man hade kunnat ha en inriktning på lära kring miljön för världen, Norrbotten och vad man kan tänka på för att förbättra i sin hembygd för miljöns skull. Det kan t.ex. handla om vattendrag, djurliv med mera.

Detta är en utvecklingsby där medelåldern är låg och folk nu byggt nya hus på nya tomter.

Det är inte värt att fortsätta lita på att den kommunala skolan gör skillnad i detta läge där skolan några gånger varit nedläggningshotad. Då hade det skett tidigare, och nu fick man tag i mer utbildad personal om en friskola hade startats. Det hade gett tillväxt till byn, fler hade flyttat in och påsikt hade någon i byn kanske utbildat sig till lärare och haft nära till sin arbetsplats.

Gällivare kommun har nog svårt att få behöriga lärare att bo kvar och flytta hit och ibland är en friskola en bra lösning för att höja kvaliteten och få personal att trivas i längden då det är en mindre skola med många möjligheter.

Man måste tänka kreativt. All tillväxt är viktig. Bara en bensinpump kan göra att t.ex. besöksnäringen växer och att fler människor dras till en fjällnära eller annan attraktiv miljö. Det är en viktig tanke för alla Sveriges regioner om landsbygden ska överleva. Har man en plan och fått tag i personal måste det även gå snabbare än två år att starta upp en skola. Det var det som bromsade dem att orka fullfölja sin plan.

B167. Upprätta minimikrav på skolans lokaler

Richard Fallqvist, Arboga
Håkan Sandberg, Arboga

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Skolverket eller annan lämplig myndighet upprättar en standard för vad som bör ingå i skolmiljön

Dagens skolsystem möjliggör för fler aktörer att starta upp skolverksamhet. Flera aktörer är bra för bredden av möjligheter och det ger dessutom incitament till den traditionella kommunala verksamheten att vara med i utvecklingen för

att inte bli bortvald. Men många skolor i dag saknar väsentliga lokaler för sin verksamhet, och därför blir den pedagogiska verksamheten av låg kvalitet. Allt mer forskning tyder på att lokalens utformning har en väsentlig påverkan på elevernas möjlighet till att lära sig. Lokaler finns inte reglerat i varken skollagen eller läroplaner, utan individuella bedömningar görs från huvudman till huvudman hur de ska uppnå sina mål i respektive ämne. Lokaler är kostnadsdrivande och prisökningar på lokaler är en allt större del av en huvudmannens totala utgift, och därmed blir det allt för ofta bortprioriterade. Det finns i dag skolor som saknar gymnastiksal, eller som permanenta specialsalar i till exempel kemi. Det finns gymnasieskolor med yrkesinriktningar som förlitar sig allt mer på att den praktiska utbildningen ska komma på den arbetsplatsförlagda praktiken.

Varje dag så går cirka 1,5 miljoner barn och cirka 150 tusen lärare och båda har skolan som sin arbetsplats. Det är dags att vi definierar kraven på vad en skola behöver innehålla.

B168. Bättre kunskap om kulturer

Patrik Szefer, Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna värnar om jämlik skola i hela landet och tar ställning för att religiösa friskolor inte är okej

Vi ska acceptera kulturskillnader i möjligheternas land och få ökade kunskaper redan i skolan om andra kulturer för att få bättre förståelse för andra människor.

Detta ska inte ses som att det har med förbud eller förtryck att göra mot någon kultur eller religion, men Sverige behöver helt enkelt en jämlik skola i hela landet. Folk kan för lite om Sveriges bakgrund och kulturer, t.ex. samer, kväner och tornedalingar, och även om andra kulturer som invandrat till Sverige i decennier.

Redan då handlade mycket om att Sverige saknade kompetens och hade svårt att få arbetskraft till vissa yrken som gruvindustrin i norr, pappersbruket i Hallstavig, taxichaufförer, vårdbiträden, städerskor med mera. T.ex. min faster drev ett städbolag i Stockholm och sedan en presentbutik med importerade glasdetaljer, och kom ursprungligen från Polen. Men än i dag finns vardagsrasism och fördomar även för polacker i samhället, och på småorter vet jag polacker som varit läkare på små hälsocentraler som t.ex. flyttat för att barnen stötts ut av okunskap. Många gånger är det nog vuxna som överför saker till barnen så utländska barn drabbas, för barn tänker oftast inte i dessa tankar. Därför måste arbetet med integrering verkligen börja redan i förskolan. Då har barn chans att säga ifrån även hemma och skydda sin kompis. Även jag drabbades under min barndom av fördomar om efternamnet med mera. Det påverkar även när man söker jobb om man inte får träffas eller komma på intervju.

B169. Inget etableringsstopp för skolor med konfessionell inriktning

Gunnar Asserhed, Norrköping

Gunilla Almesåker, Linköping

Annika Carp, Falköping

Telason Getachew, Järfälla

Ilona Heikka, Sundbyberg

Bengt Olsson, Linköping

Katarina Wendsjö, Mölndal

Lars-Erik Zackrisson, Jönköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna uttalar att skolor med konfessionell inriktning som följer skollagen, FN:s konvention om mänskliga fri- och rättigheter samt barnkonventionen och övriga regler som följer av etableringen ska välkomnas

Att Liberalerna ställt sig bakom införande av etableringsstopp för fristående skolor med konfessionell inriktning är mycket olyckligt. Friskolereformen var och är en frihetsreform som går helt i linje med att liberaler alltid vill ge den enskilde stor frihet. Detta måste också få gälla rätten att välja skola. Att socialistiska partier vill inskränka och helst förbjuda s.k. religiösa friskolor är naturligt med deras syn på samhället och människan. Men för ett liberalt parti borde detta vara främmande.

Frågan om s.k. religiösa friskolor berör religionsfriheten som är ett grundfundament för liberalismen. För liberaler har rätten till religion hittills varit lika viktig som rätten från religion. Att så ensidigt stämpla s.k. religiösa friskolor med etableringsstopp är diskriminerande. Staten ska naturligtvis med skollag och läroplaner föreskriva vad varje elev har rätt till. Skolinspektionen ska ges tillräckliga resurser och verktyg att se till att detta garanteras och genomförs.

Cirka 80 procent av alla s.k. religiösa friskolor har kristen eller judisk huvudman. De är ofta små lokalt och ideellt förankrade, välskötta och följer skollagen och de regler som följer av ett godkännande. Genom Liberalernas ensidiga beslut har dessa friskolors elever och föräldrar blivit utpekade och sårade. Många undrar också var gränsen går för beslutet. Förskolor, grundskolor, gymnasier, folkhögskolor ja t.o.m. högskolor. Ska dessa också begränsas bara för att de har kristen eller judisk anknytning i någon form?

Friskolor med konfessionell inriktning har utretts enligt SOU 2019:64. Utredningen har haft uppdraget att lämna förslag som behövs för ett etableringsstopp samt att redovisa vilka konsekvenser detta får i förhållande till Grundlagen, EU-rätten, Sveriges internationella åtaganden samt befintliga fristående skolor med konfessionell inriktning.

Ett etableringsstopp innebär enligt utredningen utmaningar när det gäller grundläggande fri- och rättigheter, religionsfrihet, näringsfrihet samt när det gäller likabehandling och diskriminering.

Vidare slår utredningen fast att etableringsstoppet framstår som problematiskt i förhållande till barnkonventionen. Där fastslås barnens rätt att anta och utöva föräldrarnas religion. Enligt barnkonventionen har enskilda och organisationer rätt att inrätta och driva utbildningsinstitutioner och

att mänskliga rättigheter där ska respekteras. Utredningen menar också att etableringsstoppet får konsekvenser för de befintliga friskolornas framtid som på sikt kan omöjliggöra skolverksamheten. Det är tydligt att utredningen ställer upp ett antal viktiga invändningar för genomförande av ett etableringsstopp för s.k. religiösa friskolor.

Med hänvisning till utredningens klarlägganden samt inte minst Liberalernas ansvar för den enskilda människans religionsfrihet och valfrihet föreslår vi landsmötet besluta i enlighet med yrkandet ovan.

B170. Avveckla marknadsskolan

Henrik von Mentzer, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att marknadsskolan avvecklas;
2. att Liberalerna ska arbeta för att begränsa möjligheterna att ta ut vinst ur skolan
3. att Liberalerna ska arbeta för att skolpengen görs om i enlighet med Åstrands utredning
4. att Liberalerna ska arbeta för att skollovet revideras och blir mer centraliserat och jämlikt
5. att Liberalerna ska arbeta för att offentlighetsprincipen införs för samtliga huvudmän
6. att Liberalerna ska arbeta för att kommuner har veto-rätt vid nyetablering av friskolor
7. att Liberalerna ska arbeta för att svenska är det primära undervisningsspråket

Motionen består av flera olika delar som är viktiga tillsammans.

Marknadsskolan har nått vägs ände. Segregationen ökar och likvärdigheten minskar. Konkurrenten om barnen skapar betygsinflation och skolpengens konstruktion skapar stora ekonomiska problem för fler och fler kommuner. Samtidigt har flera friskolekoncerner etablerats sig och tillåts plocka ut stora vinster från våra gemensamma skattepengar. (De senaste 3–5 åren har mer än fyra miljarder kronor tagits ut i vinst.) Pengar som i stället bör gå till fler lärare, mer och bättre läromedel, bättre EHT-team och skolbibliotek.

Detta behöver vi nu komma till rätta med. Vi behöver se sanningen i vitögat och erkänna att det som var tanken med friskolereformen inte har uppnåtts. Tvärtom.

Skolan är en av de absolut viktigaste samhällsinstitutionerna vi har och den är avgörande för att skapa ett demokratiskt och sammanhållet samhälle. Skolan ska vara likvärdig och till för alla. En gammal liberal princip om EN SKOLA behöver återupprättas och att även värna det som är för det allmännas bästa är en viktig liberal princip. Private good kan inte vara viktigare än common good om det bara gäller för vissa grupper i samhället. Att värna möjligheten att uppnå frihet för individen är en stor del av det liberala arvet. Dagens skolsystem möjliggör bara att vissa människor uppnår den friheten. Det är inte acceptabelt.

Förslaget är därför följande:

Minska ersättningen (skolpengen) till friskolor till 85 procent av vad de kommunala skolorna har. Detta minskar den i dagsläget orättvisa fördelningen. Detta ligger i linje med hur systemet såg ut från början. Ger en bättre möjlighet för kommunerna att hantera det större ansvar som finns med utbudsansvaret.

Begränsa möjligheterna att ta ut vinst från skolverksamhet kraftigt. Inför om nödvändigt krav på att företag som driver skolor ska vara registrerade som aktiebolag utan vinstsyfte (SVB -särskild vinstutdelningsbegränsning). Detta ligger helt i linje med en majoritet av vad svenska folket vill (se SOM-undersökningar).

Inför veto-rätt vid etablering av friskolor. Med dagens skolpengssystem urholkas kommunerna ekonomi när friskola etableras. Därför behöver kommunerna ha möjlighet att säga nej till en etablering.

Engelska ska inte tillåtas vara det dominerande undervisningsspråket. En mängd forskningsrapporter visar på att det försämrar kunskaperna i både svenska och även i många fall engelska. Att undervisa på engelska verkar tvärtom segregera och möjliggör även att lärare utan behörighet rekryteras i många fall till lägre löner.

Skollovet bör göras om så att det säkerställer rättvisa. I huvudsak bör Liberalerna kunna stötta det förslag om ligger kring skollovet i Åstrands utredning.

Detta förslag kan ge Liberalerna en valvinnarfråga som väldigt många människor skulle vilja att ett borgerligt och liberalt parti driver. Det skulle locka tillbaka lärare och återigen profilera Liberalerna som det riktiga skolpartiet.

B171. Lyft fram individuell akademisk frihet i partiprogrammet

Esbjörn Nyström, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande formulering förs in i partiprogrammet, avsnitt 2.2.5, som inledning till det andra stycket: "Individuell akademisk frihet ska vara en bärande princip för all offentlig verksamhet inom forskning och högre utbildning."

I forskningspropositionen (prop. 2020/21:60), som Liberalerna var med om att förhandla fram, initierades en viktig förändring av högskolelagen, som i april också röstades igenom i stor politisk enighet i riksdagen. Högskolelagens 1 kap. 6 § inleds fr.o.m. 1 juli 2021 med orden: "I högskolornas verksamhet ska som allmän princip gälla att den akademiska friheten ska främjas och värnas." I propositionen finns följande viktiga förtydligande: "Med akademisk frihet avses här den individuella akademiska friheten avseende både forskning och utbildning". Distinktionen är central: Den ger en tydlig signal om att det är de enskilda forskarna och universitetslärarna som ska åtnjuta friheten samt om att samtalsklimatet på alla nivåer inom lärosätena ska vara öppet, att alternativa synsätt och perspektiv ska kunna brytas mot varandra och bemötas sakligt, inte med maktspråk eller ignorans.

Liberalernas talesperson Maria Nilsson förutskickade i riksdagsdebatten att vårt parti också ”vill [...] se en parlamentarisk utredning för att föra in den akademiska friheten i grundlagen”. Det är välkommet och visar på vårt partis ambition att stärka skyddet för denna viktiga frihetsprincip.

Den som läser Liberalernas gällande partiprogram, delen om högre utbildning och forskning, tvingas dock konstatera att den individuella akademiska friheten inte omnämns där. Den nu gällande ordalydelsen är en tydlig produkt av det högskolepolitiska klimatet runt 2010, då lärosätenas organisatoriska autonomi ansågs vara den viktigaste frågan. Detta var och är inte oproblematiskt, då det finns tydliga konflikter mellan ökad administrativ frihet för lärosätesledningarna och enskilda universitetslärares och universitetsforskares akademiska frihet.

Partistyrelsens svar på min motion till landsmötet 2013 med ett liknande innehåll som denna visade att partiet då ensidigt prioriterade lärosätesledningarnas frihet som arbetsgivare. Mot bakgrund av de ställningstaganden som Liberalerna har gjort under senare tid utgår jag ifrån att detta är ett passerat stadium.

Som jag skrev redan för åtta år sedan är individuell akademisk frihet en gynnsam faktor för nytänkande och kvalitet, men framför allt innebär principen att de som bedriver forskning och högre utbildning ses som kompetenta att självständigt bedöma vilka ämnen, frågeställningar och metoder som är relevanta för deras respektive forskning och insatser inom högre utbildning. Detta synsätt borde vara näraliggande för ett liberalt parti som betonar kompetens och individuella rättigheter.

Att föra in en tydlig formulering om värdet av den individuella akademiska friheten i partiprogrammet framstår som än mer naturligt nu när Liberalerna faktiskt driver frågan politiskt. Det passar bäst som inledning till det andra stycket i avsnitt 2.2.5, före formuleringarna om institutionellt oberoende.

B172. Översyn av högskole- och universitetssystemet

Tobias Berg, Stockholm
Emil Rapp, Stockholm
Benjamin Malinowsky, Huddinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för en översyn av högskole- och universitetssystemet för att fler studenter ska läsa mer yrkesinriktat och komma in på arbetsmarknaden tidigare i livet

Alltför många svenskar läser i dag högskolekurser som inte är direkt relaterade till deras (framtida) yrkesliv. Dessutom kommer även svenskar ut på arbetsmarknaden betydligt senare än invånare i många andra jämförbara länder. Detta leder till stora utgifter för staten medan det också innebär förlorade inkomster för individen på både kort och lång sikt (genom pensionen). I takt med att Sveriges befolkning åldras och att arbetskraften på sikt kommer minska är det nödvändigt för staten att motverka denna utveckling för att säkra

finansieringen av Sveriges framtida välfärd då utgifterna kommer öka.

För att spara pengar och skapa incitament för svenskar att både läsa mer yrkesinriktat och komma ut på arbetsmarknaden tidigare kan till exempel alla universitets- och högskolestudier utöver individens första kandidat, magister och masterexamen (eller motsvarande) avgiftsbeläggas – likt Nederländernas system. För att motverka att studenter väljer en inriktning de inte vill fullfölja kan möjlighet ges till att läsa kurser på grundnivå inom olika ämnen i början av högskole- och universitetsstudierna (exempelvis första året) utan att studenten behöver binda sig till något specifikt program.

B173. Det fria skolvalet måste ha skolskjuts som möjliggör valfrihet för alla

Johanna Ek, Flen
Rebecca Burlind, Kungsör
Jesper Ek, Västerås
Bengt Eliasson, Kungsbacka
Tobias Josefsson, Mjölby
Ulf Larsson, Västerås
Ulf Lindström, Piteå
Susanna Makstin, Vadstena
Fredrik Sneibjerg, Värmdö
Karolina Wallström, Örebro

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att skolskjuts erbjuds även till de elever som valt en annan skola än hemskolan.

På Liberalernas hemsida står: ”Det är värdefullt för alla elever och föräldrar att själva kunna välja skola. Det kan finnas många skäl till att en elev föredrar en särskild skola. Det kan handla om allt ifrån att en elev vill gå på en skola med en särskild profil, eller vill byta från en skola som hen inte trivs på. Liberalerna vill att alla, oavsett tjocklek på plånboken, ska ha möjlighet att välja skola.”

På Skolverkets hemsida står: ”en elev som går i en fristående förskoleklass, grundskola eller grundskola inom kommunen har som huvudregel inte rätt till kostnadsfri skolskjuts. Kommunen ska dock anordna skolskjuts för en sådan elev om det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen.”

Det fria skolvalet är en viktig liberal valfrihetsreform som är värd att försvara men finjusteringar behöver göras för att valfriheten ska gälla alla och att skolsegregationen ska minska. I dag hänvisar många kommuner till ovanstående text från Skolverket när de avslår skolskjuts till annan skola än hemskolan. Det innebär att de familjer som aktivt söker en annan skola än den kommunala närmast hemmet många gånger själv måste ombesörja skolskjutsen. För somliga innebär det att betala för ett kollektivtrafikkort och för andra kan det innebära en besvärligare situation, om bostaden inte ligger i anslutning till kollektivtrafiken, med föräldrar som tvingas skjutsa sina barn. Det är dock förståeligt att kommuner väljer att avslå skolskjuts av ekonomiska skäl och därför behöver finansiering av skolskjuts utredas.

När skolskjutsregler inte stödjer det fria skolvalet så är det endast de elever vars föräldrar har ekonomisk möjlighet eller flexibla arbetstider som i praktiken kan göra ett aktivt skolval. Dessutom är det en påfrestning på klimatet att fler tvingas skjutsa sina barn i stället för att kommuner bistår med skolskjuts till alla elever.

B174. Barnfokus när grundskoleelever har vårdnadshavare i olika kommuner

Liberalerna Uppsala län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna bör driva att det görs en översyn av kommuners ansvar för skolskjuts för att skapa ett regelverk med barn- och familjefokus för i kommunen folkbokförda elever som har vårdnadshavare i olika kommuner. I översynen bör ingå en analys av möjligheten till skolskjuts från kommungräns, från bostad nära kommungräns och från tåg-/busstation.

Barn har rätt att bo med båda sina föräldrar. Barnen har också skolplikt. I dag krockar dessa rättigheter. En grundskoleelev i skola med offentlig huvudman har rätt till kostnadsfri skolskjuts fram och tillbaka till skolan om det behövs. Rätten påverkas bland annat av färdvägens längd, av trafikfaror och trafikförhållanden och av om barnet har en funktionsnedsättning. Barnet har enligt praxis rätt till kostnadsfri skolskjuts till och från båda vårdnadshavares hem, men bara om hemmen är inom samma kommun. När föräldrar bosatta i Östhammars och Tierps kommuner fick avslag på ansökan om skolskjuts och överklagade, konstaterade Högsta förvaltningsdomstolen (HFD 2014 ref. 34) att kommuner endast i undantagsfall har ansvar för skolskjuts om en elev bor växelvis i olika kommuner. Justitierådet Bull var av skilljaktig mening.

Dagens regelverk är stelbent. Visserligen kan en kommun inte förväntas betala för skolskjuts över stora sträckor över länet eller landet, men en kommun bör få ett större ansvar för dessa barns skolväg från den plats i kommunen där barnet kliver av buss eller ett lokaltåg eller korsar gränsen till den kommun där han eller hon går i skola. Möjligheten till flexibilitet behöver ses över när barnets andra bostad ligger i nära anslutning till kommungränsen.

B175. Släpp lärosätena fria – inför en ny myndighetsform för lärosäten

Christoffer Heimbrand, Stockholm

Victor Bolander, Örebro

Claes Ekstrand, Göteborg

Frida Gommel, Uppsala

Viktor Janrik, Uppsala

Willhelm Sundman, Örebro

Erik Svalling, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att lärosäten ges en ny myndighetsform, som ger lärosäten större autonomi från regeringsmakten.

Fria och oberoende lärosäten är grundbulten i alla moderna demokratier. Det är endast genom att ge förutsättningar för en fri och oberoende forskning, en fri utbildning och ett fritt akademiskt samtal som vi framtidssäkrar vår demokrati. Dessvärre är den akademiska friheten i dag hotad såväl från vänster som höger. Vi liberaler måste göra allt i vår makt för att säkra lärosätenas oberoende. Ett grundläggande steg i riktning mot att stärka den akademiska friheten i Sverige är att ändra lärosätenas myndighetsform.

I dag klassas universitet och högskolor nämligen juridiskt sett som vilka andra myndigheter som helst. Med andra ord finns det inget som juridiskt sett skiljer Uppsala universitet från Alkoholsortimentsnämnden. Problemen med dagens ordning är både principiella och praktiska.

För en liberal är det uppenbart att det finns en grundläggande konflikt mellan att svenska lärosäten är föremål för statlig styrning på samma sätt som andra myndigheter, och den liberala tanken om akademins frihet och oberoende. Ett tydligt exempel på denna konflikt illustreras av att myndigheters grundlagsstadgade skyldighet att lyda under regeringen. En kontroll som bland annat utövas genom den så kallade utnämningmakten, genom vilken regeringen utnämner alla chefer för statliga myndigheter. Sverige har fortfarande en ordning där rektorer för statliga lärosäten utses av regeringen. Detta står i rak strid mot idén om akademisk frihet.

En annan konsekvens av dagens ordning är att lärosäten inte kan äga eller förvalta fastigheter, vilket innebär att donationer till lärosäten automatiskt blir statens egendom. Detta har genom åren lett till rent oskäliga konsekvenser, då fastigheter som efter en donation i generationer ägts och förvaltats av en viss fakultet, genom ett enkelt beslut kunnat tilldelas en annan fakultet. Dessutom gör denna ordning att incitamenten att donera fastigheter till lärosäten i dag är i princip obefintliga.

Ett förslag som ofta lyfts i sammanhanget är att ombilda lärosäten till högskolestiftelser. Vi är inte övertygade om att detta är den rätta vägen att gå. Slutsatsen av departementspromemorian Ds 2013:49 Högskolestiftelser är att även om det finns principiella fördelar med stiftelseformen är det inte realistiskt med en sådan generell förändring. Lärosätenas förutsättningar och behov är så varierande över landet att en sådan form inte hade passat för alla. Goda exempel som Chalmers och Handelshögskolan i Stockholm kan inte jäm-

föras med lärosäten som Högskolan Dalarna eller Linneuniversitetet.

En mer realistisk linje är därför att gå emot en annan myndighetsform, något som förespråkas av bland annat Sveriges universitetslärare och forskare samt Svenskt Näringsliv. Myndighetsformen hade löst de problem med autonomi och ekonomisk självständighet som i dag finns, samtidigt som det hade inneburit ett mindre avsteg från dagens reglering än övergången till stiftelseform.

B176. Säkerställ genusperspektiv som en del i forskningen

Cecilia Elving, Stockholm
Monica Wahlström, Vännäs
Helene Adell, Boden
Lovisa Aldrin, Halmstad
Adela Brkic Carlsson, Ulricehamn
Pernilla Ekelund, Svalöv
Birgitta Granquist, Göteborg
Jessica Hellström, Malung-Sälen
Sarah Karlsson, Härnösand
Anna Manell, Sollentuna
Jacqueline Tjällman, Skövde
Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att forskningsmedel från det offentliga fortsätter att inkludera köns- och genusperspektiv

Tillämpning av köns- och genusperspektiv i forskning handlar om att inkludera såväl sociala som biologiska aspekter av kön och könsidentitet i forskningens metoder, analyser och resultat. Finansiering av forskning där köns- och genusperspektiv är inkluderat är en del av regeringens arbete för jämställdhet.

Ett integrerat genusperspektiv i forskning innebär bättre studier och bättre lösningar. Förslag har lagts kring att ta bort genusperspektivet i forskning, trots att det är en grundläggande insats för att ta steg framåt när det kommer till jämställdhet. Utan genusperspektiv riskerar forskningen att missgynna stora grupper av människor – inte minst kvinnor.

För att genusperspektiv ska vara en del av forskningen även i framtiden, måste forskningsfinansiärerna även fortsatt ta ansvar för denna forskning. Liberala Kvinnor anser att de statliga forskningsfinansiärerna även i fortsättningen ska främja att köns- och genusperspektiv integreras i forskningen, när det är relevant.

B177. Lärosäten ska inte vara utbildningsfabriker

Christoffer Heimbrand, Stockholm
Victor Bolander, Örebro
Claes Ekstrand, Göteborg
Frida Gommel, Uppsala
Viktor Janrik, Uppsala
Willhelm Sundman, Örebro
Erik Svalling, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att reformera resurstilldelningsmodellen för högre utbildning så att andra värden än genomströmning premieras vid anslagstilldelning till lärosäten.

Dagens resurstilldelningsmodell för högre utbildning lämnar mycket att önska. Enkelt beskrivet består modellen av en utbildningspeng som varje år tilldelas lärosätena inom ramen för ett takbelopp. Hur stor peng som lärosätet tilldelas avgörs av tre faktorer: vilken utbildning som lärosätet bedriver, hur många registrerade helårsstudenter som finns på lärosätet, och hur många studenter som slutför sin utbildning och tar sina högskolepoäng.

Det största problemet med denna modell (för det finns tyvärr flera) är att resurstilldelningen helt och hållet baseras på en faktor: genomströmning. Eftersom anslag ges baserat på antal registrerade helårsstudenter och antal studenter som tar högskolepoäng har lärosätena incitament att anta och godkänna så många studenter som möjligt i syfte att maximera utbildningsanslagen. Detta får en rad negativa konsekvenser för utbildningssystemet:

1. Sänkta krav. Eftersom utbildningsanslaget baseras på antalet studenter som klarar sig genom utbildningen har lärosätena inga som helst incitament att tillämpa höga krav för godkända betyg. Tvärtom premierar dagens system att så många studenter som möjligt slussas igenom utbildningen.

2. Inga incitament för kvalitetshöjningar. Av det som beskrivs ovan följer även implicit att lärosäten inte har några incitament att höja kvaliteten på utbildningen. Eftersom genomströmning är det enda som premieras skapas inga incitament för lärosätena att premiera andra värden som högre kvalitet, mer samverkan eller större forskningsanknytning.

3. Populära utbildningar med högt söktryck förvandlas till "kassakor". Ett symptom av den nuvarande resurstilldelningsmodellen är att fakulteter, för att få ihop utbildningsbudgeten, expanderar utbildningar som är populära för att erhålla utbildningsanslag. Pengarna kan sedan användas för att finansiera utbildningar med lägre söktryck.

4. Matchningen på arbetsmarknaden är satt ur spel. Ungefär vart fjärde rekryteringsförsök misslyckas på svensk arbetsmarknad (Svenskt Näringsliv 2018). En förklaring kan sannolikt finnas i att lärosäten i dag inte har några som helst incitament att premiera utbildningar som ger stora chanser till arbete efter examen. Som beskrivits ovan har lärosätena i stället incitament att expandera utbildningar som är populära.

Det ensidiga fokuset på genomströmning har förvandlat svenska lärosäten till utbildningsfabriker. Inte helt olik

fabrikerna i Sovjets planekonomin, som enligt skrönan ska ha tillverkat endast små vänsterskor, examinerar svenska lärosäten i dag studenter på löpande band. En reformering av resurstilldelningsmodellen, så att en större del av anslagen viktas mot faktorer såsom exempelvis kvalitet, forskningsanknytning eller arbetsmarknadsrelevans, skulle möjliggöra för högre kvalitet, arbetsmarknadsrelevans och diversitet i utbildningsutbudet.

Lärosäten är inte utbildningsfabriker. De bör premieras för kvalitet – inte genomströmning.

B178. Revidering av det svenska studiestödssystemet

Henrik Estander, Ljusdal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att CSN (Centrala studiestödsnämnden) höjer beloppet på Tilläggsbidrag för dig som har barn
2. att fribeloppet inom studiemedel tas bort permanent, studiestödet om 3 312 kronor ska alla studerande ges, oavsett vad du tjänar.

På regeringens hemsida kan man läsa att ”det svenska studiestödet är ett av världens mest omfattande studiestödssystem”, gott så men inte tillräckligt. Regeringen menar att det omfattande studiestödssystemet ska möjliggöra för vidare studier efter slutförd skolgång eller studier senare i livet. Att som ensamstående förälder studera på heltid är nästintill absurd.

Sverige ska vara möjligheternas land, för alla. Med anledning av det behöver därför skolpolitiken reformeras och ge större möjligheter för ensamstående föräldrar att vidareutbilda sig på lika premisser som andra. För en förälder med ett barn som studerar på heltid landar den totala inkomsten från såväl CSN (studiemedel och tilläggsbidrag) och Försäkringskassan (barnbidrag) på stort sätt 12 806 kronor, medan en person utan barn som studerar heltid har en inkomst från CSN (studiemedel) om 10 928 kronor.

Att skillnaden av intäkterna skiljer så lite är inte annat än ett medel för att hålla ensamstående föräldrar utanför skolvärlden. Utbildning ska uppmuntras och drivkrafterna stärkas för att de ska ha möjlighet att avstå arbete till förmån för att ta sig an en utbildning som kommer att gynna dem hela livet. Ett system som bygger på att individer utan barn ska ha bättre förutsättningar att utbilda sig är fel. Alla, oavsett vem man är, hur familjesammansättningen ser ut eller var man kommer ifrån, ska ha lika möjligheter att utföra en utbildning som inte enbart stärker individen utan också staten.

2013 presenterades den största undersökning som CSN gjort med fokus på studerande föräldrar. Rapporten fastslog att många föräldrar avstår att vidareutbilda sig när de skaffat barn och att dessa vanligtvis väntar med sina studier tills högre ålder. Tilläggsbidraget för studerande föräldrar som implementerades 2006 var en bra start men fortfarande avstår, särskilt ensamstående, föräldrar från att utbilda sig för att den ekonomiska stimulansen inte är tillräcklig. Och

vem kan egentligen klandra dem? Jag har svårt att tro att många ser 12 806 kronor som en tillräckligt hög summa för att upprätthålla en god livsstandard som exempelvis en individ utan barn kan upprätthålla med sina 10 928 kronor.

Högre studier blir allt mer viktigt och för att Sverige ska vara möjligheternas land måste vi säkerställa att de som vill studera vidare ska ha möjlighet att göra det och inte begränsas på grund av ett felaktigt studiestödssystem.

Oavsett om du har barn eller inte kan det finnas vissa individer som vill arbeta samtidigt som man studerar. I kölvattnet av covid-19-pandemin togs fribeloppet inom studiemedlen bort, detta måste självklart vara regel, inte undantag. Huruvida en individ har en arbetsinkomst eller inte ska aldrig styra om en student får studiestöd eller inte. I dag vittnar vi om att ensamstående föräldrar, särskilt kvinnor, tvingas ta extrajobb för att ha råd med en dräglig livsstil. Då kan de inte riskera att studiestödet minskar, det kan heller inte någon annan riskera.

B179. Avskaffa fribeloppet för studiestöd

Liberalerna Östermalm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna omedelbart verka för att fribeloppet för studiestöd avskaffas

Liberalerna ska verka för att avskaffa fribeloppet för CSN bidrag och lån.

Varje år börjar runt 90 000 på Sveriges universitet och högskolor. Många börjar för att de ser högskola och universitet som vägen till ett mer kvalificerat jobb med bättre förutsättning för att skapa ett bättre liv. Oavsett anledning så är högre studier centralt för att öka Sveriges konkurrenskraft och välstånd. Under senare år har också antalet äldre som påbörjat högre studier, ökat.

Men, de flesta som studerat vet också att det vanligtvis är fler dagar kvar i månaden än vad det är pengar kvar i plånboken. För att dryga ut inkomsten arbetar därför många studenter extra. Enligt Centrala Studiestödsnämnden, CSN, arbetar 43 procent av landets studenter extra någon gång under året.

Men friheten att arbeta jämte studierna är i dag begränsad. Om du som student tjänar mer än 64 531 kronor per år, motsvarande 5 377 kronor per månad, riskerar du bli av med delar eller hela studiestödet. Detta är fel.

Att ha möjligheten att arbeta jämte studierna är bra av flera skäl. Inte minst har vården nu efter att regeringen tillfälligt slopat fribeloppet fått tillgång till kompetent arbetskraft när den behövt det som mest. Men det är inte bara under pandemier eller andra kriser som fribeloppet måste avskaffas.

Att ha möjligheten till extra-arbete innebär en chans, också för dem som inte har anhöriga som kan sponsra studierna, att utbilda sig och förändra sin livssituation. Exempelvis kan det som äldre eller ensamstående vara ett stort hinder att gå från ett fast arbete till att under flera år leva enbart på studiestöd.

Ett tredje skäl att avskaffa fribeloppet är att de som arbetar vid sidan av studierna inte bara skaffar väl behövda extrapengar, de skaffar sig också värdefull yrkeserfarenhet – erfarenhet som i sin tur stärker deras attraktivitetskraft på arbetsmarknaden.

Nuvarande regering planerar att under 2021 återinföra maxtaket och de studenter som går över gränsen kommer bli tvungna att betala tillbaka stora delar eller hela studie-stödet. Detta riskerar i sin tur leda till att studenter i stället kommer söka sig till svartjobb eller välja att helt ställa sig utanför arbetsmarknaden. Avsaknaden av arbetslivserfarenhet förklarar dessutom en stor del av akademikers arbetslöshet i Sverige i dag.

För att ytterligare öka möjligheten för alla, oavsett ålder eller ekonomisk bakgrund, att skaffa sig en högre utbildning föreslår vi att Liberalerna omedelbart verkar för att fribeloppet för studiestöd avskaffas.

B180. Forskning för Sverige

Rikard Lind, Helsingborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partiet ställer sig bakom ett ökande av incitament med mer jämställda villkor vid tillsättande av doktorandtjänst
2. att partiet i riksdagen verkar för att tillsätta en utredning avseende vilka alternativ landet har för att sänka kostnaden för att tillsätta en svensk person till en tidsbegränsad forskartjänst vid en forskningsinstitution.
3. att partiet verkar för ett statligt bidrag som möjliggör för en forskningsledare att tillsätta en person skriven i Sverige som doktorand till samma kostnad som för en icke svensk medborgare.
4. att en proposition i motionstextens anda godkänns

Våra forskningsinstitutioner har en budget och ett mål. Målet är forskning vilket mäts i publikationer (publicerade artiklar). En budget kan betala för utrustning, material eller tillsättande av en eller flera forskare, t.ex. en doktorand eller en postdoktor som är en tidsbegränsad forskartjänst som doktorander kan söka efter avslutad disputation.

Sveriges forskningsinstitutioner, t.ex. universitet är ofta uppdelade i olika avdelningar med egen budget. Avdelningens kostnad för att tillsätta en doktorand skriven i Sverige är 65 000 kronor per månad (inkluderar grundlön 30 000 kronor plus sociala avgifter och kringkostnader). Avdelningens kostnad per månad för att anställa en postdoktor varierar dock. Om avdelningen tillsätter en svensk person är kostnaden per månad cirka 80 000 kronor (grundlön plus sociala avgifter och kringkostnader) men om avdelningen tillsätter en utländsk person är kostnaden för avdelningen ofta månadskostnaden av ett stipendium på cirka 20 000–25 000 kronor per postdoktor.

Detta har visat fantastiska resultat för forskningen i Sverige som har kunna hålla sig framme i internationella sammanhang och visa på goda framsteg inom forskningsområden som är viktiga för landet.

Det är dock ett stort problem att kostnaden är så hög vid tillsättandet av en svensk postdoktor, att universitet av förklarliga skäl hellre tillsätter tre utländska personer som är minst lika duktiga som svenska och på så vis ökar avdelningens produktivitet och kapacitet. Tyvärr har Sverige visat oss vara dåliga på att integrera dessa postdoktorer i våra samhällen så att de i stor utsträckning i stället valt att i flytta härifrån med sin erfarenhet och kompetens efter avslutad forskartjänst.

Grant Thornton gick i början av 2021 ut med resultaten från en stor undersökning: ”Nästan en tredjedel av de svenska företagen förväntar sig att brist på kvalificerad personal ska påverka verksamheten. Undersökningen visar att det här är en kritisk fråga för företagets fortsatta tillväxt.”

Företag i Sverige pekar på en bristande tillgång till kompetens som våra universitet och högskolor producerar på löpande band. Hur får vi fler doktorander att stanna i Sverige efter avslutade forskningstjänster och göra Sverige lite smartare?

Vi måste absolut säkerställa en integration och migration värd namnet i vårt land, men det får utgöra grund för andra motioner. Just den här motionen föreslår att Sverige måste säkerställa att det inte är ekonomisk idioti att till en tidsbegränsad forskartjänst tillsätta en person som är skriven i landet där universitetet eller högskolan ligger och verkar.

Kostnaden för en utredning bör motsvara kostanden som krävs för en grundlig utredning, ett klagörande av vad utmaningen består i och dess omfattning inklusive möjliga risker, men även kloka alternativ för hur utmaningen hantearas eller avhjälpas.

Finansiering av en utredning bör kunna fördelas från riksdagens budgetpost för oförutsedda utgifter.

B181. Satsning på rymdforskning

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att rymdforskning i världsklass är något vårt land bör klara av och eftersträva som strategiskt mål kommande decennium

Satsning på rymdforskning, ger stora effekter på annan forskning och näringsliv

Vi har en egen rymdforskningsbas i Kiruna. Forskare världen över kommer dit för olika projekt. Detta är något vi bör satsa mer på och utveckla. För att bli en rymdnation av rang krävs mycket mer resurser. Detta kan komma åter i form av världsledande forskning, infrastruktur och nya möjligheter i näringslivet. Dessutom ger det något att ge nationell stolthet över, att eftersöka hur det ser ut där ute, utanför den lilla planet vi bor på. Storleksordningen 500 miljarder kronor extra på tio år skulle ge ett fokus och en spjutspets mot framtiden som hela världen var behjälpta av.

B2. KULTUR, IDROTT OCH CIVILSAMHÄLLE

B201. Värna svenskt matkulturarv, både i Sverige och internationellt

Anton Sjöstedt, Arvika

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att värna och främja det svenska matkulturarvet
2. att Liberalerna ska arbeta för att bevaka och utöka Jordbruksverkets och Livsmedelsverkets arbete med det svenska matkulturarvet

I ett avsnitt av Sveriges Radio P1:s program Meny påpekades det att över 1500 produkter har ursprungsmärkning i EU. Men bara elva produkter från Sverige. Martin Ragnar, författare och ledamot i Kålrotsakademien som arbetar för att främjandet av det svenska matkulturarvet, påpekar att allting som får ett erkännande internationellt har ett värde. Matkultur är därför lika viktigt som annan kultur, särskilt i globaliseringens tidevarv.

Håkan Jönsson, matforskare på Lunds universitet, påpekar i programmet Meny att fler produkter med ursprungsmärkning kan stärka Sverige kommersiellt, eftersom producenter som uppfattas göra unikt svenska produkter blir synligare, och för turister som vill njuta av inhemsk mat och dryck i Sverige. Han menar också att en fördel är att öka medvetenheten hos den svenska befolkningen om att det finns något unikt med svensk matkultur. Det kan öka stoltheten och intresset för matproduktion lokalt och i landet. Kommersiella argument och självkänsla är lika viktiga enligt Jönsson. Dessutom kan ett större fokus på mat också få konsumenterna att ställa högre krav på vad de äter.

Vid Unescos generalkonferens år 2003 antogs konventionen om tryggheten av det immateriella kulturarvet. Syftet är att höja medvetandet om det immateriella kulturarvet. Sverige har i sin förteckning bland annat inkluderat matkulturarv som fika och surströmming och bereder andra.

Håkan Jönsson menar att svenska politiker haft beröringskräck när det gäller kulturarvsfrågor. Enligt honom ligger skrällen i att lyfta fram ett kulturarv över något annat och att kultur och historia kopplat till en plats skulle exkludera människor som inte funnits på platsen under generationer. Han menar att detta är ett felslut, därför att om det är några som skulle vinna mycket på att få anknytning till den plats där de nu befinner sig och vill rota sig på så finns inget bättre sätt att göra det på än genom maten och måltiden. Om de förvägras detta blir det svårare att få den kopplingen och låta rötterna växa.

Skydd av immateriella kulturarv, mat eller annat, är inget nationalistiskt projekt. Det är precis motsatsen. Det är ett

internationellt projekt. Till exempel Eiffeltornet är inte bara fransk kultur. Utan Eiffeltornet blir världen fattigare. I dag arbetar Jordbruksverket och Livsmedelsverket med dessa frågor, men arbetet behöver bevakas och utökas.

B202. Ideella ledare bör få avdragsrätt

Liberalerna Västerbotten

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att ideella ledare för ungdomar inom framförallt idrott och kultur får rätt att göra avdrag för kostnader för uppdraget

I dag har vi svårare och svårare att få ideella ledare att ställa upp som tränare för idrott och kultur och på något sätt måste vi försöka bromsa denna utveckling.

Värdet på de timmar i Sverige där ideella ledare ställer upp med gratis för att leda andras barn och ungdomar är enormt stora pengar för samhället. Vi vet också att organiserade ungdomsaktiviteter, t.ex. idrott, är oerhört viktiga för demokratin i Sverige. För att ideellt ställa upp och leda andras barn borde man inte behöva betala för att göra detta.

Det är rimligt att man kan få göra avdrag för de kostnader man har när man arbetar gratis för samhällets bästa i former där samhället i andra former stöttar (aktivitetsstöd etc.) verksamheten.

B203. Mer resurser till frivilligorganisationer

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna för fram goda exempel och visar på hur mycket som faktiskt sker, samt arbetar för att statliga resurser i större omfattning riktas till dessa olika frivilliga insatser då de står för ett stort, viktigt och oavlönat arbete där varje krona ger mer resultat än i det offentliga administrationen. Mer resurser till frivilligorganisationer, mer gjort billigare för vad det offentliga borde gjort

Vi har runt om i landet många goda exempel på hur frivilliga tar ansvar för saker som det offentliga egentligen borde göra. Städning av sjöar och skogar, provtagning av gifthalter i naturen, nattvandringar, skyddade boenden etc. Listan kan göras lång.

Genom dessa frivilliga görs massor som annars inte skulle blivit gjort alls, eller i en mer långsam takt.

Dessa insatser går ofta tyst och obemärkt förbi i debatten.

B204. Funktionshindermuseum

Charlotte Hedendahl, Malmö
William Hedendahl, Malmö
Torbjörn Karlsson, Malmö
Charlotte Söderlund, Bromölla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ett Funktionshinder museum byggs i Sverige.
2. att vi med ett museum kan belysa de orättvisor som personer med funktionshinder har fått utstå allt från misshandel kränkningar och svält.
3. att detta museum hjälper till att belysa och undervisa så att historien inte upprepar sig.
4. att detta museum byggs kan ge en typ av upprättelse och en början av den ursäkt som staten är skyldig personer med funktionsnedsättning.

Vi tycker att det är dags att Sverige får ett funktionshinder-museum.

Vi vill att man genom detta synliggör levnadsförhållandena för personer med funktionsnedsättning och samhällets synsätt och åtgärder ur ett historiskt och samtida perspektiv.

Man behöver samla in dokumentera och gestalta hur funktionshindrades liv har sett ut.

Förbättra dokumentationen för att öka kunskapen om föremål relaterade till funktionshindrades liv och erfarenheter och synliggöra föremålen i sin kontext

Vi vill genom detta öka inkludera människor med funktionsnedsättning innehållsmässigt och genom utställningar.

Vi vill öka medvetenheten och kunskapen om både hinder i samhället och om funktionsnedsättningar liksom mer allmänt mer utbildning.

B205. Kulturens samhällsekonomiska betydelse

Agne Furingsten, Sala
Henrik Östman, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att Sverige får en offentlig statistik som också innefattar kulturens och de kreativa näringarnas samhällsekonomiska betydelse.

Kulturen har ett stort egenvärde och främjar och vidgar våra perspektiv, utmanar oss och ger oss en mängd olika upplevelser och erfarenhet. Kulturen har vidare även operativa värden av olika slag: folkhälsa, främjande av kreativitet och kreativa näringar och även samhällsekonomi etc.

Sedan 1980-talet har olika typer av forskning kommit att intressera sig för sambandet mellan kultur och regional utveckling: regionalekonomi, kulturgeografi och även företags- och nationalekonomi. Sverige var tidigt ute inom detta forskningsfält, bl.a. genom professor Åke E Anderssons forskning kring det han kallade "K-samhället", där han kunde påvisa ett tydligt samband mellan kultur, kunskap, kommunikationer och kreativitet. Under senare år har forskning som vidareutvecklar dessa tankar förts fram av den amerikanske professorn i kulturgeografi, Richard Florida, som bl.a. genom sitt "tolerance index" fört in ytterligare kunskap om kulturens betydelse för en god samhällsekonomisk

utveckling. Den svenska professorn Charlotta Mellander i Jönköping har vidare utvecklat dessa tankar i sin forskning.

Likaså har under en längre tid dessa frågor lyfts bl.a. vid Handelshögskolan i Göteborg, som i vetenskapliga rapporter har kunnat påvisa hur mycket det offentliga samhällets insatser på kultur får en mångdubbel samhällspolitisk effekt. Som ett exempel har Nordiska akvarellmuseet i Skärhamn på Tjörn varit föremål för en sådan undersökning där det offentligas insatser beräknades till drygt tolv miljoner kronor, medan den samhällsekonomiska (positiva) värdet beräknats till 256 miljoner kronor.

Inte minst för de många småföretagarna inom besöksnäringen skulle sådana årliga analyser/rapporter vara värdefulla att ge dem styrka i förhandlingar med kommun, region och stat beträffande samhällets insatser visavi denna bransch.

Sverige saknar dock i dag en offentlig redovisning och statistik över kulturens samhällsekonomiska betydelse. Tidigare fanns ett tidsbegränsat uppdrag till Tillväxtverket i samarbete med vissa andra myndigheter som t.ex. Myndigheten för kulturanalys, som resulterade i rapporten Kreametern, men sedan 2017 är det uppdraget borttaget och inte överfört på någon annan. Mot bakgrund av kulturens och de kreativa näringarnas samhällsekonomiskt stora betydelse är det av stor vikt att detta kan redovisas för att finnas med också som en grund för näringspolitikens inriktning. Som jämförelse kan nämnas att kulturen och de kreativa näringarna i Tyskland är den näst största branschen efter bilindustrin, medan vi i Sverige just nu på grund av denna brist inte vet hur stor branschens samhällsekonomiska betydelse är.

Vi anser därför, på grund av frågans stora vikt, att Liberalerna driver denna fråga med kraft.

B206. Idrottens samhällsekonomiska betydelse

Agne Furingsten, Sala
Henrik Östman, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att Sverige får en offentlig statistik som också innefattar idrottens samhällsekonomiska betydelse.

Idrotten har ett stort egenvärde och främjar och vidgar våra perspektiv, utmanar oss och ger oss en mängd olika upplevelser och erfarenhet. Idrotten har vidare även operativa värden av olika slag: folkhälsa, främjande av ledarskap, social gemenskap och även samhällsekonomi, etc.

Till skillnad från många olika branscher i vårt samhälle har idrottens samhällsekonomiska betydelse inte beforskats i någon större utsträckning. Självklart finns det statistik på hur mycket det offentliga, kommun, region och stat, bidrar med till idrotten. Det ger dock bara en liten del av den totala samhällsekonomiska betydelsen av idrotten. Det finns ingen total bild av exempelvis sponsringens betydelse. Både av storföretagens satsningar, men inte heller av de små lokala företagens av lokala idrottslag o/e idrottare.

Inte heller har man systematiskt gjort undersökningar över den samhällsekonomiska effekten av stora idrottsevene-

mang eller återkommande matchers betydelse för branscher som handel, hotell- och restaurangbranschen och transportsektorn.

En liten aning av vad idrotten har för samhällsekonomisk betydelse kan man hämta i viss regionalekonomisk forskning som sedan 1980-talet har bedrivits inom angränsande branscher, fr a. inom kultursektorn och de kreativa näringarna. Forskningen som fr.a. bedrivits i regional- och nationalekonomi kan delvis ge en antydning om idrottens samhällsekonomiska betydelse, men bara genom specifika projekt.

I dag saknas alltså en samlad offentlig statistik och analys av idrottens samhällsekonomiska betydelse. Till skillnad från kulturen och de kreativa näringarna som fram till och med 2016 har behandlats, så gäller det inte idrotten. Beklagligtvis har analysen av kulturen och de kreativa näringarna, den s.k. Kreametern, upphört.

Vi anser att denna brist behöver åtgärdas. Att Liberalerna driver på för att uppdrag ska ges om detta, för att kontinuerligt följa idrottens betydelse för den totala samhällsekonomi. Lämplig statlig myndighet skulle kunna vara Tillväxtverket, som liksom för den tidigare Kreametern, skulle kunna samarbeta med SCB och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och eventuellt andra myndigheter genom analyser i ärendet och återkommande rapporter.

Ska samhällets stöd till idrotten utvecklas på ett rätt och positivt sätt behövs ett ordentligt faktaunderlag för att kunna fatta kvalitativa beslut på både lokal, regional och statlig nivå.

Vi anser därför, på grund av frågans stora vikt, att Liberalerna driver denna fråga med kraft.

B207. Inrätta ett nationellt museum för fotografi

Daniel Andersson, Göteborg
Lovisa Aldrin, Halmstad
Henrik Edin, Göteborg
Ann Catrine Fogelgren, Göteborg
Agne Furingsten, Sala
Cristina Glad, Malmö
Maria Lundqvist-Brömster, Nordmaling

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar i enlighet med motionen för inrättandet av ett nationellt museum för fotografi.

Fotografi som konstform och uttryck lever i Sverige i dag på undantag som en del av samtidskonsten samtidigt som fotografiets betydelse i vår vardag sällan varit större. Vi tar foton, kommunicerar med foton och tar del av foton i högre grad än någonsin. Ett bra foto kan röra oss i vårt innersta och hjälpa oss förstå verkligheter som är främmande för oss.

Det är dags att lyfta fotografiet från samtidskonsten och se den för det mediet och den konstform den är i egen rätt. Områdena är många för ett nationellt fotografiskt museum att täcka in. Det historiska fotografiet som dokumenterat vårt lands transformation och kulturarv. Bildjournalistiken som fångat stora och små händelser som berört. Det vardagliga fotografiet som genom åren fångat människor i fest,

vardag och på semester. Fotografiet i dag som kommunikationsmedel i sociala media med retuschering och filter som förhårligar och förvränger verkligheten.

Oavsett om det varit i tryck i en tidning eller i en ram. Om det varit från en ateljé, ur den enkla lådkameran till Kodak och Agfas 24-bilders rullar. Om det är diabiliden eller den digitala bilden skickad via Instagram eller Snapchat så har generationer av människor haft och har en relation till fotografiet.

Ett museum ska enligt den internationella definitionen införskaffa, bevara, beforska, kommunicera och ställa ut det förgängliga och oförgängliga arvet från mänskligheten och dess livsmiljö i utbildnings-, studie- och nöjessyfte.

Ett nationellt fotografiskt museum bör inte skilja sig från detta uppdrag så att det inte bara blir ett galleri för häftiga bilder. Det pedagogiska uppdraget borde ligga starkt i institutionens uppdrag för att människor bättre ska bli medvetna om fotografiets kraft och betydelse i att påverka oss.

Sverige har en stark fotografisk historia med kända fotografer som Lennart Nilsson, Sune Jonsson, Bitte Alling-Ode, Hasse Persson eller Elisabeth Olsson-Wallin för att bara nämna ett fåtal. Även när det kommer till verktyget är Sverige hem för Hasselblad vars kameror togs med ut i rymden och förmedlade bilder från månens yta och över vår blå planet.

Fotografiet är till sin natur möjligt att reproducera vilket med modern teknik kanske innebär att ett museum av den här arten inte bara behöver vara en fysisk byggnad utan en verksamhet som dyker upp och finns på olika platser eller i olika sammanhang runt om i landet, permanent eller temporärt.

Vidden och betydelsen av fotografiet i Sverige historiskt liksom i vår samtid är stort och den samlande museala uppgiften i detta fattas oss. Det är dags att Sverige inrättar ett nationellt museum för fotografi.

B208. Nationell minnesdag för Seyfo/armeniska folk mordet

Robert Hannah, Göteborg
Metin Hawsho, Södertälje

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en minnesdag för Seyfo/det armeniska folk mordet

Sedan år 2019 är den 24 april en nationell minnesdag för Seyfo/det armeniska folk mordet i Frankrike. Det finns flera skäl för även Sverige att utlysa den 24 april till en nationell minnesdag för Seyfo/det armeniska folk mordet.

Turki förnekar än i dag – över hundra år senare – sitt folk mord på landets kristna minoriteter armenier, syrianer/assyrier och pontiska greker. Det är ett brott enligt turkisk lag att hävda att folk mordet har skett. Dessutom är folk mordet det första större folk mordet från 1900-talet och inspire rade Förintelsen. Det lämpligaste datumet för minnesdag är därför den 24 april, vilket är den dag som de utsatta folkslagen gemensamt har valt för att hålla årliga minnesstunder.

B209. Stärk och uppmuntra civilsamhället

Anita Brodén, Alingsås
Anders Aronsson, Uppsala
Maria Jern, Falköping
Jessica Johnson, Vallentuna
Björn Ljung, Stockholm
Nancy Mattsson, Lidingö
Gunnar Nordmark, Växjö
Åsa Nilsson Söderström, Spånga
Katarina Wendsjö, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uppmanar partistyrelsen att mer frekvent lyfta fram civilsamhällets betydelse.
2. att landsmötet uppmanar partistyrelsen att driva frågan att tillskapa goda förutsättningar för idéburen verksamhet att bedriva offentligt finansierad välfärd.
3. att landsmötet uttalar sitt stöd till civilsamhällets viktiga roll inom biståndet rörande bl.a. demokratiutveckling, mänskliga rättigheter och minskad fattigdom.
4. att landsmötet uppmanar partistyrelsen att föra fram socialt företagande och social innovation som en naturlig del i utvecklingen av ett hållbart samhälle.

Civilsamhället, det civila samhället, utgör kittet i vårt samhällsbygge. Folkrorelsernas betydelse är enormt, såväl demokratiskt som genom delaktighet och engagemang för människor i alla åldrar. Folkrorelserna har, inte att förglömma, bidragit till att utveckla den svenska välfärdsmodellen.

Civilsamhället är inte enbart kittet utan själva ryggraden där människor i folkrorelserna, föreningarna, kooperativen, församlingarna, samfundet och andra sammanslutningar engagerar sig. Detta engagemang genererar utöver alla mänskliga värden åtskilliga miljarder till statskassan genom frivilliga och obetalda insatser.

Det civila samhället utgörs av enskilda människor, grupper och organisationer som agerar tillsammans för gemensamma intressen. Det kan exempelvis vara kvinnors, barns och minoritetsgruppers rättigheter, klimat- och miljöfrågor eller politiska sammankomster.

Utredningen ”Palett för ett stärkt civilsamhälle” innehåller ett antal konkreta och utvecklande förslag.

Under senare år har andelen idéburna utförare i välfärden ökat. Det är viktigt att skapa goda förutsättningar för idéburen verksamhet att bedriva offentligt finansierad välfärd.

Socialt företagande och social innovation behöver bli en naturlig del i utvecklingen av ett hållbart samhälle.

Civilsamhället är självstyrande, bygger på frivillighet och är åtskilt från staten och marknaden. Därför har det en särskilt viktig roll i att påverka politiken, granska makthavare och försvara de mänskliga rättigheterna.

Det har en viktig roll i samhällets utveckling och därför också inom biståndet genom att bidra till att länder utvecklas demokratiskt, att respekten för människors rättigheter ökar och att fattigdomen minskar. Det kan också stötta människor som drabbas av kriser och katastrofer.

Trots dess stora betydelse för vårt land hör man sällan ledande liberala politiska företrädare lyfta fram detta. Med tanke på att det främst varit liberaler som gått i bräschen

för folkbildnings- och folkrörelsefrågor vore det naturligt att påminna allmänheten och uppmuntra alla de människor som på ideell basis engagerar sig.

B210. Den kommersiella idrotten en av Sveriges viktigaste näringar

Lars G. Mellberg, Sigtuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska bli idrottens amatör så väl som elitidrottensparti
2. att Liberalerna utreder frågan om tillståndsgivning när det gäller kommersiella idrottsevenemang
3. att Liberalerna ser till att idrotten uppgraderas och ses som en av vårt lands viktigaste näringar

När man ser internationell politik, när jag jobbat inom näringslivet och när man sitter på jobb debatterar ofta senaste resultaten från olika idrottsevenemang ett OS, VM och Superbowl eller ett slutspel i ishockey. Eller när man är på konferens i Europa så ser man gärna på idrott. Man njuter och lider på läktare, känner sammanhang hejar så väl på tjejer, som killar unga som gamla sitter och sjunger med. Unga som gamla skapar en otrolig stämning för många är det ett andra hem en gemenskap.

Jag minns en berättelse från denna pandemi, där en som spelar träffar sin gamle senile far på långvården där han på andra sidan ett plexiglas visar upp en gammal Bajenmatch, där fadern skiner upp för en stund. De sjunger tillsammans, han känner igen matchen. Sonen gråter. Elitidrotten är värd så mycket mer än den icke kärlek den får från politiken. Vi som är möjligheternas parti ska ta den.

För många är det ett sätt att hitta ut ur destruktivt liv, för unga tjejer och killar med olika bakgrund, så är det en dröm och en chans att göra karriär på., man tränar och drömmer om att få spela inför publik. Den kärlek som du kan få från publik och av att få vinna titlar, resa till olika turneringar och är för många en väg ur hopplöshet och utanförskap.

För så många är detta livet, men tyvärr så finns det för få politiker i Sverige som bryr sig om frågan och man vill inte ta i den med tång. De flesta regeringar i Sverige oavsett partifärg, ger det till någon som ett tröstpris, samtidigt som vårt landets största parti smart äger frågan genom att på de viktigaste posterna tillsätta partivänner vilket effektivt gör att många frågor som rör proffsidrotten inte hanteras.

Vi ser nu under denna pandemi hur lite det kommuniceras kring sporten och hur den tillskillnad från många andra näringar slits mellan hopp och förtvivlan. Kommunikationen är katastrofalt dålig, i vilket annat land kan man bete sig så.

Samma sak gäller hanteringen av problemen vid olika arrangemang där de flesta politiker har en skev bild av vad problemen är. Varför förslag till lösningar är lika dåliga som hanteringen av pandemin.

Dags för oss liberaler att ta tag i dessa frågor och lyfta en verksamhet som betyder så mycket för jämställdhet, integration och möjligheter till jobb. Det är liberalt att stå upp för

elitidrotten precis som vi står upp för skolan. Därför vill jag att vi liberaler ser till att utveckla en politik som tar elitidrotten på allvar. Att vi sätter oss in i tillståndsgivning, i kriser som pandemier och när det gäller publikarrangeman.

B211. Sommar-OS i Sverige år 2048

Eva Edwardsson, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för ett svenskt värdskap för de Olympiska sommarspelen om cirka 25 år.

Liberalerna bör verka för att Sverige söker värdskap för de Olympiska sommarspelen om cirka 25 år, alltså någon gång mellan år 2044 och 2052.

Sverige har alla förutsättningar att lyckas. Inte för OS ger några ekonomiska vinster, utan för att målsättningen – att inte bara arrangera de bästa och mest klimatsmarta olympiska spelen någonsin, utan också att vinna dem – skulle kräva det bästa av oss alla, vare sig vi bott i Sverige i generationer eller bara några år.

Ett land som vill vinna OS kan inte låta utanförskapsområden existera. Till varje årskull av barn som växer upp i Sverige skulle vi kunna säga: ”Du behövs! Ett OS väntar om hörnet och vi vill veta om du är en framtida olympier eller en funktionär, volontär, arkitekt, sjukvårdare, ekonom, bussförare, IT-specialist m.m.”

Fördelen med att nu bestämma sig för att under den kommande mandatperioden lägga en proposition/motion om att Sverige ska söka värdskap för en sommarolympiad om cirka 25 år är att målet är tydligt, men planeringshorisonten lång. Inga ställningstagande är givna. Vilken plats i Sverige medger de mest klimatvänliga transporterna? Vilka arenor, transportsystem och bostäder kan byggas så att de ger maximal nytta både före, under och efter ett OS? Hur kan konstnärliga, kreativa och entreprenöriella krafter bäst samverka för att utforma de svenska olympiska spelen på ett sätt som lyfter fram det bästa vad Sverige har att bjuda i fråga om bl.a. design, ingenjörskunnande, användande av IT och AI, turismnäring och frivilligarbete? Vilka idrottsgrenar skulle Sverige kunna uppnå världsklass i?

Den svenska idrottsrörelsen gör redan i dag mycket gott, särskilt för barn. Men en undersökning från WHO som Folkhälsomyndigheten refererar på sin hemsida visar att Sverige hamnar i botten bland 48 undersökta länder när det gäller fysisk aktivitet bland skolbarn. En del medelklassbarn har så många fritidsaktiviteter att det framkallar stress hos dem. För andra barn finns inga aktiviteter utöver skolgymnastiken och fritids.

Med målsättningen att en svensk eller ett svenskt lag ska kunna bli olympisk mästare i varje enskild OS-gren om cirka 25 år måste vi tänka nytt. Sverige måste försöka bli bra även i grenar där vi i dag saknar utövare. Varje barn kan introduceras till fysisk lek och aktivitet i unga år, få prova på många olika idrotter för att kanske fastna för någon och sedan lotsas vidare till mer träning. En bieffekt av arbetet med att hitta de idrottsaktiviteter som passar varje barn är att även den absoluta majoritet som aldrig kommer att vara i närhet av att

kvalificera sig för ett OS kanske hittar ett par idrotter som de sedan fortsätter med hela livet.

Naturligtvis kommer förslaget Sverige ska söka sommar-OS år 2048 få många kritiker. I fråga om OS är emellertid målet ingenting – vägen är allt. För att travestera president John F. Kennedy. Sverige ska söka värdskap för Olympiska spelen och dessutom försöka vinna varje gren, inte för att det är lätt. Utan för att det är svårt.

B212. No more sportswashing

Pia Långström, Stockholm

Mats Andersson, Stockholm

Ulf Larsson, Västerås

Susanna Makstin, Vadstena

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att Sverige ska ta avstånd från sportswashing.
2. att Liberalerna ska tillsätta en utredning för hur auktoritära regimers vittvättande av brott mot mänskliga rättigheter och liknande ska hanteras av den svenska staten.
3. att Liberalerna ska driva utvecklingen av policy för att idrottsutövare och idrottsorganisationer ska slippa ta ansvar för hur Sverige ska förhålla sig till etiska dilemman som uppkommer i samband med OS, VM osv.
4. att Liberalerna ska verka för att det utvecklas ett samarbete med aktörer som IOC, FIFA m.fl. för att hantera sportswashing.
5. att Liberalerna ska verka för ett gemensamt hantlande av sportswashing på EU-nivå.

Sportswashing innebär att auktoritära regimer använder sig av OS och VM för att vittvätta sin image samt visa upp valda delar av sitt land där brotten mot mänskliga rättigheter skyfflats under mattan, på bekostnad av lokalbefolkningen och idrottsutövarna som ofrivilligt bidrar till att polera fernissan. Idrottsutövare och -organisationer ska kunna fokusera på idrott och inte behöva ta ansvar för utrikespolitiken om ansvariga ryggradslöst vänder kappan efter vinden. På sistone har det varit sponsorerna som löser problemet. Detta är under all kritik och människor som lever i icke-demokratiska system, idrottsutövare m.fl. ska kunna lita på att omvärlden ser och agerar. Det högaktuella exemplet är nu OS i Peking, där lokalbefolkningen har engagerat sig för att eventet inte ska få genomföras i Kinas regi med tanke på det kinesiska kommunistpartiets övertramp mot mänskliga rättigheter vad det gäller uigurerna, Hongkongborna och förtrycket av den egna befolkningen genom projektet www.stopbeijing2022.com som går under benämningen stopbeijing2022. Det minsta omvärlden kan göra är att inte ytterligare bidra till vittvättandet samt hjälpa människor som kämpar för sin frihet. Den här typen av regimers agerande är även ett globalt problem vilket visar sig i lokala diplomaters agerande i andra länder som t.ex. Sverige, hot om man inte får göra affärer som man vill t.ex. vad gäller 5G, hot och smutskastning av svenska journalister, bortförande av icke-kinesiska medborgare som Gui Minhai eller kanadensarna Michael

Kovrig och Michael Spavor som svar på att Kanada placerade en kinesisk telekomchef i husarrest, eller hanteringen av coronaviruset och de som försökt minska effekterna genom information som t.ex. den nu fängslade Zhang Zhan. Listan kan tyvärr göras oändlig och det finns flera kandidater som inte bör tillåtas polera fernissan genom att arrangera prestigefyllda sportevenemang. No more sportswashing – för att frihet måste försvaras!

C1. INTEGRATIONSPOLITIK FÖR JOBB OCH EGEN FÖRSÖRJNING

C101. Marginal effekter i bidragssystemen

Liberalerna Stockholms län

Förslag till landsmötesbeslut:

- att rubriken och beslutet i punkt 2 i Förortslyftets delrapport Fler i egen försörjning får följande lydelse: "Modernisera bidragssystemen. Att gå från försörjningsstöd till att jobba ska alltid löna sig. I dag kan flera bidrag sammantaget skapa oönskade marginal-effekter. Utred hur ett modernt bidragssystem som bättre stödjer arbetslinjen kan utformas. Utredningen ska särskilt beakta hur hänsyn ska tas till det lokala kostnadsläget och ett fortsatt säkerställande av skäliga levnadsvillkor."

Ekonomiska incitament spelar roll för människors beteende och val. Därför är en viktig princip att arbetslinjen ska råda i utformningen bidragssystemen. Kombinationen av höga bidragsnivåer och låga löneinkomster försvagar incitamenten. Punkt 2 i rapporten Fler i egen försörjning vill stärka dessa incitament genom att införa ett danskt bidragstak som ska sänka den sammantagna bidragsnivån.

Bidrags- och socialförsäkringssystem är komplexa nationella system som samverkar och att föra över en del av ett system från ett land till ett annat kan ge andra effekter än i ursprungslandet. En del av de svenska bidragen är även den som arbetar berättigad till, såsom barnbidrag och bostadsbidrag, och ett danskt bidragstak skulle i Sverige kunna få större konsekvenser.

I Danmark, som sänkt bidragsnivåerna och som rapporten hänvisar till som förebild för reformen, har man sett en positiv effekt på sysselsättningen i ett inledande skede, men inte på längre sikt. (Godmorgon världen, Sveriges radio, 2 maj 2021) Ekonomiska incitament är främst verkningsfulla för den som har ett val, det vill säga personer som står nära arbetsmarknaden och har möjlighet att komma i arbete direkt eller genom utbildning eller praktik. I Danmark har de olika sammantagna bidragsänkningarna lett till effekten att fler kvinnor lämnat arbetsmarknaden helt. Det är därför helt avgörande att sänka bidragsnivåer inte sker isolerat utan måste ske i kombination med lägre anställningskostnader och med utbildnings- och arbetsmarknadsinsatser.

Barnfattigdomen i Sverige är främst koncentrerad till hushåll med låg grad av förvärvsarbete. I Danmark kopplar forskare en ökning av stölder som begås av unga till att barnfattigdomen i landet har ökat. Både effekten med ökad barnfattigdom och att kvinnor lämnar arbetsmarknaden går på tvärs med Liberalernas ambitioner för Förortslyftet.

Med detta sagt behöver det svenska bidragssystemet ses över i sin helhet. Incitamenten för arbete behöver stärkas. En viktig princip är att det alltid ska löna sig att ta ett arbete eller gå upp i arbetstid, samt att bidragssystemet beaktar lokala kostnadslägen och ett fortsatt säkerställande av skäliga levnadsvillkor.

C102. Nytt försörjningsstöd för arbetsföra

Liberalerna Stockholms län

Förslag till landsmötesbeslut:

- att följande mening stryks ur punkt 3 i Förortslyftets delrapport Fler i egen försörjning: "Stödet för arbetslösa som mottar försörjningsstöd bör vara lägre än för personer med annan problematik."
- att sista meningen kompletteras med "Då kopplingen mellan arbetsmarknadsinsatser, vuxenutbildning och ekonomiskt bistånd snarare behöver stärkas än fragmenteras ytterligare." så att punkten lyder: "3. Nytt försörjningsstöd för arbetsföra. Allt för många som mottar försörjningsstöd gör det för att de helt enkelt saknar ett jobb. En ny form av statligt finansierad dag-ersättning, med utgångspunkt i Långtidsutredningen 2011, bör införas för arbetslösa. Människor med annan problematik bör fortsatt ha försörjningsstöd. Denna ordning skulle renodla offentliga aktörers uppdrag och kompetenser och stärka arbetslinjen. Inför en reform bör konstruktionen av relationen mellan stat och kommuner särskilt utredas då kopplingen mellan arbetsmarknadsinsatser, vuxenutbildning och försörjningsstöd snarare behöver stärkas än fragmenteras ytterligare."

Försörjningsstödet är i dag inte högre än att motivera skälig levnadsnivå, oavsett om en individ är arbetslös eller behöver försörjningsstöd av annat skäl. Det innebär att försörjningsstödet inte kan sänkas för arbetslösa utan att ligga under skälig levnadsnivå. Med detta följer ökad utsatthet och barnfattigdom.

Att förstatliga försörjningsstödet skulle stärka kopplingen mellan statens ansvar för arbetsmarknadsinsatser och kostnaderna för försörjningsstöd. Det är positivt. Samtidigt finns en risk att kopplingen mellan kommunala utbildningsinsatser och arbetsmarknadsinsatser försvagas. Förhoppningen är givetvis att de kommunala arbetsmarknadsinsatserna blir överflödiga om staten tar sitt fulla ansvar för arbetsförmedling och arbetsmarknadsinsatser. Men åtminstone initialt finns en risk att kopplingen mellan arbetsmarknadsinsatser och utbildningsinsatser försvagas. Redan i dag finns en

mängd olika aktörer som agerar på olika nivåer i ett fragmenterat system. Att undvika att individer faller mellan stolarna blir en viktig prioritering.

C103. Yrkesskolan

Liberalerna Stockholms län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 10 i Förortslyftets delrapport Fler i egen försörjning får följande lydelse: "Inför yrkesskolan och ge dem som saknar gymnasieutbildning chansen till utbildning inom bristyrken. Alla ska ha en möjlighet att jobba. Även den som är särskilt svag på arbetsmarknaden och som exempelvis saknar gymnasieutbildning måste ha en väg till att stärka sin kompetens och utbildas till ett bristyrke. Gymnasiala yrkesutbildningar spelar en viktig roll bland annat för att fler nyanlända ska komma i arbete, men är i dag otillräckliga. Därför vill vi införa en ny utbildningsform: Yrkesskolan, en yrkesutbildning för vuxna som fokuserar på att ge yrkeskunskaper som är attraktiva på arbetsmarknaden, med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen ska vara öppen för alla som saknar gymnasiekompetens, men vara särskilt anpassad för att kunna följa fullgjord SFI. Utbildningen ska långsiktigt fokusera på bristyrken där det finns goda chanser att få arbete som exempelvis inom bygg, logistik, vård och personlig assistent."

Det råder en stor matchningsproblematik på svensk arbetsmarknad. Samtidigt som arbetsgivare vill anställa och arbetsmarknaden lider av kompetensbrist står många arbetslösa väldigt långt ifrån arbetsmarknaden. En gymnasial yrkesutbildning är en av de viktigaste vägarna till jobb. Detta är i dag kommunernas ansvar, både inom gymnasieskolan och inom yrkesvuxenutbildning (yrkesvux). Arbetsplatsförlagt lärande (praktik) är en fastlagd och integrerad del av läroplanen. Att kunna kombinera yrkesvux med SFI är också en viktig prioritering.

Satsningar görs både från stat och kommuner för att finansiera det ökande behovet av yrkesvux, för att möjliggöra för fler att läsa yrkesvux och för att guida individer till just yrkesvux som leder till anställning inom bristyrken. Utbudet av utbildningsplatser är ofta större än efterfrågan bland eleverna. Samtidigt erbjuder även staten yrkesutbildningar.

En utmaning är att kommunernas ansvar är att erbjuda grundskoleutbildning och gymnasieutbildning, medan det i dag finns ett ökande behov av kortare vägar in i jobb. Individer med bristfällig skolgång bakom sig, och som har svårt att ta till sig en hel gymnasieutbildning på svenska, med alla de skolämnena som ingår, kan ändå arbeta, bidra till samhället och vara attraktiv på en arbetsmarknad som skriker efter yrkeskompetens. Här finns ett behov att fylla och en roll för staten att spela. En ny skolform, yrkesskola, kan erbjuda yrkeskunskaper med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande och anpassning för att integrera SFI i utbildningen eller kombinera med SFI.

Att skapa en ny utbildningsform som är snarlik den kommunala vuxenutbildningen men med statligt huvudmanna-

skap förstärker de gränsdragningsproblem som råder redan i dag mellan stat och kommuner vad gäller arbetsmarknadsinsatser. Risken ökar ytterligare att individer bollas mellan stat och nivå för att få samma typ av utbildning helt enkelt för att skjuta kostnader ifrån sig.

C104. Utsatta områden

Göte Edvinsson, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna utvecklar en politik att förändra situationen för de boende alla utsatta områden oavsett etnisk sammansättning

Liberalerna har tagit fram en politik för att utveckla och avskaffa de så kallade utsatta områdena. Det finns också områden som har liknande problem, men där befolkningen huvudsakligen är svensk. Jag tänker till exempel på tidigare brukssamhällen. De har ofta liknande problem som de utsatta områdena – låga utbildningsresultat, arbetslöshet, bidragsberoende och stor känsla av utanförskap. I dessa miljöer har ofta Sverigedemokraterna stort stöd. Vi måste betona att vi vill satsa på alla områden med ovanstående problem oavsett etnisk sammansättning.

C105. Lås inte in nyanlända i åtgärder

Eva Svendén, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att nyanlända kunder på Arbetsförmedlingen som är klara med Etableringsprogrammet inte går direkt in i Jobb- och utvecklingsgarantin utan i stället först måste söka jobb i 14 månader och försöka få jobb som alla övriga sökande, innan de kan komma in i Jobb- och utvecklingsgarantin

Nyanlända arbetssökande på Arbetsförmedlingen har rätt att skrivas in i Etableringsprogrammet, i detta program är de sedan i två år och erhåller en ersättning. Efter att de dessa kunder har avslutat Etableringsprogrammet och då fortfarande skulle vara arbetslösa, så har de rätt att direkt skrivas in i Jobb- och utvecklingsgarantin och då åter också erhåller en ekonomisk ersättning. Det betyder att dessa nyanlända arbetssökande inte får något incitament att söka jobb, eller att utbilda sig för att bli gångbara på arbetsmarknaden eller att lära sig svenska, utan kan bara gå från ett program till ett annat och få ersättning. Det gynnar ingen, varken den arbetssökande, Arbetsförmedlingen eller samhället. Inga andra vuxna arbetssökande kan komma direkt in i Jobb- och utvecklingsgarantin utan måste först söka jobb, och kommer först in i Jobb- och utvecklingsgarantin efter att de har varit arbetslösa och jobbsökande i tolv månader (om de har A-kassa) och i 14 månader (om de ej har A-kassa). Samma regler borde givetvis gälla även för nyanlända.

C2. INTEGRATIONSPOLITIK FÖR JÄMSTÄLLDHET OCH DEMOKRATISKA VÄRDERINGAR

C201. Stadsbyggnad i de mest utsatta bostadsområdena

Liberalerna Stockholms län

Förslag till landsmötesbeslut:

- att punkt 8 i Förortslyftets delrapport Demokrati och jämställdhet skrivs om och får följande lydelse: "8. Förnya stadsbyggnaden i de mest utsatta bostadsområdena. En plan bör tas fram för att även bortom 2030 lyfta de områden där utsatthetsproblem kvarstår på grund av bebyggelsestrukturen. Ombyggnation samt omdragningar av vägar och andra strukturförändringar kan användas för att skapa tryggare och trivsammare miljöer. Det bör tillsättas en utredning för att ta fram innovativa metoder för bebyggelseutveckling och strukturförändring inom befintliga miljonprogramområden."

Äganderätten är och ska vara stark i ett liberalt samhälle. Det har liberaler i alla tider värnat. Tidigare rapporter inom förortslyftet har hanterat frågan om fastigheter som missköts eller används i kriminella syften och hur vi ska komma till bukt med den typen av problem vilket är viktigt och klokt. Även samverkan med fastighetsägare för att skapa ökad trygghet har varit fokus i den rapport som berörde bostadspolitiken inom förortslyftet.

I denna rapport går man dock ett steg längre. I punkt 8 i rapporten Förortslyftet: Demokrati och jämställdhet så föreslås att strategiska rivningar ska göras av hus för att möjliggöra nybyggnation. Detta är både ett intrång i äganderätten och ett förslag som riskerar skapa oro bland de som bor i våra utsatta områden. Det kan inte vara en statlig utredningsroll att peka ut hus som någon äger och som någon bor i som strategiskt viktiga att riva. Även om expropriationsrätten används en del i dag när t.ex. en ny väg ska dras fram så bör den användas sparsamt och där det är absolut nödvändigt för att tillgodose ett anmält intresse. Annars bör det enskilda intresset väga tyngre.

C202. Låt de boende vara med och utveckla sitt område

Anne-Marie Ekström, Borås

Reza Aghapoor, Borås

Jens Christian Berlin, Alingsås

Anita Brodén, Alingsås

Seidi Is, Borås

Fredrik Nilströmer, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

- att i rapporten Demokrati och jämställdhet en punkt läggs till som anger att utvecklingen av utsatta områden ska göras i samverkan med de som bor där.

Av namnet Demokrati och jämställdhet att döma borde rapporten handla om demokrati och delaktighet. Till viss del är det sant. Det är oerhört viktigt med kunskap om demokratiska värderingar och att mänskliga rättigheter är det som gäller. Men hur demokratiskt är det när Liberalerna talar om för andra hur man ska uppnå demokrati och delaktighet utan att inkludera dem det berör. Olika problem ska bekämpas och andra ska kartläggas och det ska informeras och undervisas enligt rapporten. I rapporten saknas genomgående hur de som bor i utsatta områden kan bli delaktiga i sitt områdes utveckling. Det handlar om att skapa tillit. Det gör man inte genom att uppifrån tala om hur det ska vara utan det gör man genom dialog. Utgångspunkten bör vara att de som bor i ett område ska vara delaktiga i dess utveckling. Utveckling skapas inte genom en rapport där Liberalerna talar om hur det ska vara.

Vid en föreläsning sa Hans Abrahamsson, forskare vid Göteborgs Universitet, följande

"Den positiva säkerheten och den lokala sociala tilliten kan inte enbart stärkas genom olika åtgärder uppifrån och ner. De komplexa samhällsfrågorna gör att samhället inte längre på samma sätt som tidigare med hjälp av god social ingenjörskonst kan byggas för människor utan alltmer måste byggas tillsammans med människor. Medskapande med berörda samhällsengagerade medborgare blir legio liksom användandet av medborgardialog."

I rapporten Demokrati och jämställdhet bör ett avsnitt införas kring invånarnas deltagande i utvecklingen av det egna området, exempelvis genom det som kallas Medskapande dialog

C203. Förortslyftet Demokrati och jämställdhet

Nina Lundström, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 6 i programmet Förortslyftet Demokrati och jämställdhet utgår

I punkt 6 beskrivs villkor för permanenta uppehållstillstånd. Egen försörjning, kunskaper i svenska språket och samhälle samt god vandel ska enligt punkten vara villkor för permanent uppehållstillstånd. Den utveckling som pågår inom migrationspolitiken på nationell nivå, och som innebär att permanenta uppehållstillstånd inte längre kommer vara huvudregel, skapar nya utmaningar. I riksdagen finns sannolikt en majoritet för att tillfälliga uppehållstillstånd blir huvudregel. Det kommer då krävas ett tillfälligt uppehållstillstånd för att kunna ansöka om ett permanent uppehållstillstånd. Det kan innebära att det tillfälliga uppehållstillståndet gäller under många år genom förlängningar innan ett permanent uppehållstillstånd kan bli aktuellt. Kraven för permanenta uppehållstillstånd är redan i dag betydande. Att i detta läge ytterligare villkora permanenta uppehållstillstånd med nya villkor är inte rimligt. Skyddsskålen måste stå i fokus. Ett annat problem är att skillnaden mellan krav för permanent uppehållstillstånd kontra krav för medborgarskap minskar. Ur integrationssynpunkt är tillfälliga uppehållstillstånd sämre än permanenta uppehållstillstånd. Speciellt när vissa tillstånd endast löper på 13 månader. Den osäkerhet som människor lever under gynnar inte integrationen. Båda av humanitära skäl samt ur integrationssynpunkt är det bättre med familjeåterförening än att hålla barn och föräldrar åtskilda. Genusperspektivet borde genomsyra både migrations och integrationspolitiken. Kvinnor drabbas på många olika sätt i migrationen och ur integrationssynpunkt. Både genom svår tillvaro i flyktsituationen och sedan sämre möjligheter till arbetsmarknadsanknytning och därmed lägre inkomster. Kvinnor som lämnar en våldsam relation kan riskera att endast få ett tillfälligt uppehållstillstånd som löper 13 månader där förlängning måste sökas och beviljas. Om dessutom inkomstkrav enligt punkt 6 inte uppnås är det omöjligt för kvinnan att söka ett permanent uppehållstillstånd. Denna utsatthet riskerar leda till att kvinnor, och barn, tvingas vara kvar i relationer som innebär risk för att utsättas för nya kvinnofridsbrott. Frågor som rör uppehållstillstånd är dessutom migrationsfrågor och borde behandlas sammanhållet i ett migrationspolitiskt program där helheten framgår vad gäller möjligheten att söka skydd och erhålla skydd inte minst för kvinnor och barn som lever under extra stor utsatthet.

C204. Begränsa rätten till avgiftsfri tolk

Mårten Hemström, Sala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att rätten till avgiftsfri tolk begränsas, så att den endast ges i max två år
2. att undantag från detta beviljas personer som har begränsad språklig förmåga
3. att det tas ut en avgift för personer som uteblir från möten där avgiftsfri tolk erbjuds

Tolk är ett typexempel på sådant som bör bekostas av individens egna prioriteringar i en liberal stat. Under de första två åren är det rimligt att staten står för kostnaden, eftersom två år är en rimlig tid för att lära sig svenska. Därefter ska individen stå för sina egna kostnader, eftersom det är egen prioritering. Det ska inte vara möjligt att bo i Sverige i tiotals år utan att lära sig språket, men ändå få sina omkostnader för tolk bekostade av skattebetalarna.

En invändning är att det i vissa fall rör sig om liv och hälsa, och i dessa fall är det rimligt att personen som behöver tolk prioriterar tolk, trots att personen i fråga borde ha prioriterat annorlunda tidigare och lärt sig svenska. Kostnaden ska man då stå för själv.

Det är rättvist att individen bekostar sina egna utgifter och prioriteringar, och dessutom blir en begränsning av rätten till avgiftsfri tolk ett incitament för att lära sig språket i det land där man bor. Då ökar integrationen och det individuella ansvaret.

C205. Begränsa statens ansvar att betala för tolkar

Eva Svendén, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att statens ansvar för att betala för tolkar för nya medborgare drastiskt begränsas
2. att statens endast ska vara ansvariga för att betala för tolkar för nyanlända i max tre år från det att en person har fått sitt första uppehållstillstånd i Sverige- undantag från detta kan finnas om personen t.ex. har någon funktionsnedsättning som gör att de har svårare att lära, inlärningssvårigheter, med mera
3. att undantag från att minska statens ansvar för att bekosta tolkar för nyanlända till de tre första åren från första uppehållstillståndet t.ex. vara: om personen till exempel har någon funktionsnedsättning som gör att de har svårare att lära, har inlärningssvårigheter, eller om det gäller akut sjukvård/tandvård eller eventuellt sjukvård/tandvård i stort

I dag finns det ingen tidsgräns för hur länge staten är skyldiga att bekosta tolkkostnader för nyanlända och för övriga nysvenskar som har kommit till vårt land och bosatt sig här. Det betyder att vi har personer som aldrig ens försöker lära sig svenska och efter årtionde i Sverige kan ringa om någon svenska, vilket innebär stora kostnader för staten, det

vill säga skattebetalarna, medborgarna- pengar som kunde användas till annat.

Det bör också betraktas som respektlöst och totalt oansvarigt av personer som väljer att leva i Sverige och vilka också gives denna möjlighet att de inte lär sig svenska – svenska som också är nyckeln in i det svenska samhället, in på arbetsmarknaden. Det betyder att många av dem som inte kan svenska aldrig kommer att få ett jobb, aldrig kommer att bli självförsörjande. Genom att staten inte har någon gräns för hur länge den bekostar tolkar, så understödjer staten att många inte lär sig svenska.

Därför måste statens ansvar för att bekosta tolkar drastiskt begränsas till förslagsvis tre år från att den nyanlända har fått sitt första uppehållstillstånd- därefter är det den enskildes ansvar att bekosta tolk. Undantag kan så klar behöva göras om personen exempelvis har en funktionsnedsättning som påverkar inlärning, andra inlärningssvårigheter. Och möjligen vid akut sjukvård, och eventuellt vid viss annan sjukvård/tandvård.

C206. Hbtqi-frågor i Förortslyftet

Mats Nordström, Täby
Anne-Marie Ekström, Borås
Richard Brodd, Göteborg
Peter Edholm, Solna
Carl Otto Engberg, Stockholm
Inez Holst, Mölndal
Robin Nilsen, Stockholm
Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro
Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ett eget kapitel införs i rapporten Demokrati och jämställdhet för att stärka hbtqi-personers rättigheter i utsatta områden med följande punkter: att hbtqi-personers rättigheter finns med i den obligatoriska samhällsundervisningen, att hedersförtryck och hedervåld mot hbtqi-personer måste motverkas, att inga bidrag ges till föreningar som exkluderar hbtqi-personer och/eller förnekar hbtqi-personers rättigheter och att asylsökande hbtqi-personer ska ges permanent uppehållstillstånd
2. att det i rapportens punkt 8 ska skrivas in att hbtqi-flyktingar ska undantas från försörjningskrav för permanent uppehållstillstånd¹

I de utsatta områdena kommer många personer från kulturer och länder där det inte är accepterat att vara hbtqi-person. I alltför många länder riskerar hbtqi-personer att straffas med döden. Därför är dessa personer särskilt utsatta i förortsområdena. Även om hbtqi-personer nämns på en del ställen i rapporten ”Demokrati och jämställdhet” saknas ett särskilt avsnitt som lyfter de frågor som behöver uppmärksammas när det gäller hbtqi-personer. På samma sätt som kvinnor rättigheter lyfts. Rättigheter för hbtqi-personer är mänskliga rättigheter.

De punkter som är aktuella handlar om samhällsorientering, bidrag och uppehållstillstånd.

Det behöver säkerställas och förtydligas att den obligatoriska samhällsorienteringen också inkluderar vilka rättigheter hbtqi-personer har och att det är helt lagligt i Sverige att få älska den hen vill. Alla former av hedersförtryck och hedersvåld även mot hbtqi-personer måste motarbetas.

I Sverige har vi ett rikt föreningsliv som ska vara tillgängligt på lika villkor för alla. Att delta i en förening bidrar till att få kunskap om demokrati och delaktighet. För att ingen ska exkluderas behövs före utbetalning av olika former av bidrag till en förening eller annan organisation göras en ordentlig kontroll om föreningen inte exkluderar någon och att föreningen är demokratisk.

En person som söker asyl på grund av att hen inte kan leva öppet som hbtqi-person i sitt hemland kan förmodligen inte under överskådlig tid återvända dit. Därför är det logiskt att en hbtqi-person direkt får permanent uppehållstillstånd.

C207. Inför ett nationellt slöjförbud i grundskolan

Alexander Werne, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att införa ett nationellt slöjförbud i grundskolan

Få politiska frågor är så kontroversiella som den om slöjförbud i skolan. Fast frågan är så kontroversiell så saknar gemene man fundamentala grundkunskaper om frågans ursprung och dess effekt på individen.

För att hitta grunden till slöjan får man vända till islams heliga text Koranen samt till haditherna. Den omnämns bland annat i vers 31 i den 24:e suran i Koranen samt i Sahih Bukhari-hadithen 6:60:282. Från dessa texter är det enkelt att dra slutsatsen att grunden till slöjan kommer ifrån religiösa texter där syftet är att dölja kvinnan från män. Målet med denna motionen är befria de muslimska flickorna som bär slöja men som inte vill göra det.

Trots alla artiklar om frågan har jag inte hittat någon som har frågat unga muslimska flickor vad de tycker. Med ett anonymt formulär som tog upp frågor så som ”Går du i grundskolan i Malmö?”, ”Av vilka skäl använder du slöja?” och ” Hur ställer du dig till ett slöjförbud i skolan? Det vill säga att man inte får bära slöja i skolan under skoltid?” ville jag ändra på detta.

På första undersökningsdagen någonstans i Malmö fick jag ett extraordinärt svar på mitt formulär. En flicka i en av Malmös grundskolor som bär slöja av religiösa skäl uppgav att hon var positiv till ett slöjförbud i grundskolan. För att förverkliga denna flickan så kallar vi henne för Alima.

Tanken var först att samla ihop ett större statistiskt underlag. Men så länge antalet flickor som bär slöja mot deras vilja är mer än noll är det totala antalet egentligen irrelevant. Alima får därför bli symbolen för alla de flickor som bär slöja och som vill se ett slöjförbud i grundskolan.

Nu antar frågan en rent ideologisk form där olika värderingar ställs emot varandra. Alima är en flicka vars åsikt för-

1. Yrkande 2 besvaras under avsnitt H1.

modligen avviker från den stora gruppen, eller kollektivet, som inte vill se ett slöjförbud. Vi måste därmed bestämma oss för vilken sida vi ska hålla med, individen eller kollektivet. För mig är svaret enkelt. Individens frihet är överlägset viktigare än någon religion och dess yttringar.

Men för dem som inte vill se ett slöjförbud, de som vill att Alima ska fortsätta bära slöja mot sin vilja, måste svara på följande frågor. Hur många Alima, om det är antalet som är problemet, måste komma fram för att ett åsiktsskifte ska ske? Varför ska Alima redan i grundskolan förpassas till ett religiöst förtryck till skillnad från alla andra barn i det sekulariserade Sverige? Vad skulle du säga till Alima om hon frågade dig varför du inte hjälper henne?

Att vända Alima ryggen i denna avgörande frihetsfråga är att bortse från liberala värden. Att välja bort Alima och de andra flickorna är att välja bort individerna för kollektivet. Även fast vi inte kan ge Alima en hel vardag utan religiöst förtryck kan vi åtminstone ge henne så mycket tid som möjligt. Och eftersom det inte finns något laghinder för förslaget så är ett slöjförbud det effektivaste och absolut snabbaste sättet för att frigöra Alima från ett religiöst förtryck i Sverige.

C208. Förortslyftets förslag om föräldraförsäkringen

Liberalerna Stockholms län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 14 i förortslyftets delrapport Demokrati och jämställdhet utgår med hänvisning till att landsmötet redan har fattat ett mer långtgående beslut i frågan tidigare.

Landsmötet beslutade 2017 om en ny modell för föräldraförsäkringen. Målet med förslaget till en modernare och mer flexibla föräldraförsäkring var att göra uttaget av föräldrapenning mer jämnt fördelat mellan föräldrarna. En kvinnofälla som då identifierades var de så kallade garantidagarna, det vill säga de 90 dagar som kan tas ut till en lägstannivå/grundnivå. Förslaget som landsmötet röstade igenom innebär att dessa dagar skulle slopas till förmån för fler ersättningsdagar med inkomstskydd. Detta minskar den totala tiden som föräldraledighet kan tas ut men gör att ersättningen ligger på samma nivå för samtliga dagar.

I punkt 15 i förortslyftets delrapport Demokrati och jämställdhet förslås dessa garantidagar i stället ska öronmärkas. Redan i dag pågår ett arbete för en öronmärkning av dessa dagar. En utredning pågår om Sveriges genomförande av det så kallade balansdirektivet (ett EU-direktiv om balans mellan arbete och privatliv för föräldrar och anhörigvårdare som Liberalerna har ställt sig bakom) och utredningen väntas inom kort att förslå att de 90 dagarna till lägstannivå ska öronmärkas. Vilket är ett välkommet steg i rätt riktning men fortfarande långt ifrån det förslag som landsmötet ställt sig bakom.

Liberalerna bör därför stå fast vid det förslag om en modern och mer flexibel föräldraförsäkring som antogs på landsmötet 2017 och där de så kallade garantidagarna ska

slopas vilket är mer avgörande för ett jämställt uttag än att dagarna öronmärkas.

C209. Nej till kartläggning av könsstymning

Anne-Marie Ekström, Borås

Reza Aghapoor, Borås

Anita Brodén, Alingsås

Seidi Is, Borås

Fredrik Nilströmer, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkten 15 i rapporten Demokrati och jämställdhet om kartläggning av könsstymning utgår

Könsstymning är något vi alla fördömer. Det begränsar flickors och kvinnors liv. Självklart ska det motverkas på alla sätt att fler utsätts för detta liksom att de som har utsatts ska få hjälp och stöd för att få ett så bra liv som möjligt. Hälso- och sjukvården ska ha särskild kompetens och specialistmottagningar för behandling. Vårdpersonal och skolpersonal ska få utbildning så att de kan upptäcka flickor och kvinnor som har problem.

Frågan är däremot hur en relevant kartläggning av hur många som är könsstympade i Sverige ska kunna göras, utan att den personliga integriteten påverkas. Det är bättre att lägga pengarna på att utbilda och öppna mottagningar där flickor och kvinnor kan få hjälp i stället för en omfattande kartläggning. Som jämförelse kan nämnas att när Uppsala gjorde sin kartläggning av hedersvåld- och förtryck uppskattades kostnaden för kartläggningen till en miljon kronor.

C210. Använd idrotten för integration

Liberalerna Västerbotten

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att inrätta stödfunktioner där idrotten kan söka medel för att bekosta aktiviteter där man arbetar aktivt för att få in fler i idrotten med integration som ett av målen.

Idrottsrörelsen är en av de största och starkaste rörelserna vi har i landet med lång erfarenhet av att få ungdomar att röra sig, få vänner samt i många fall stor del av uppfostran och gränsdragning samtidigt som det är ett bra sätt att minska risk för drogberoende och ensamhet. Idrotten är också en viktig demokratispridare i samhället.

Sverige har senaste åren tagit emot många ensamkommande flyktingar men även andra invandrare, vi satsar i dag på skolan och polisen bland annat av det skälet. Men var är satsningarna på något vi VET fungerar, idrotten?

I dag går många idrottsföreningar på knäna, nya föreningar skulle lätt kunna skapas och många fler ungdomar skulle kunna rymmas inom detta paraply om resurserna kunde ökas.

Klubbarna får i dag stor del av sin intäkt från medlemskap och aktivitetsstöd, dock har denna grupp av personer varken eller. I och med att personnummer saknas får klubbarna och de ideella ledarna bekosta allt själva med stora

utgifter samt att de måste tacka nej till många personer som konsekvens.

Vi vill se riktade medel där staten, gärna med Svenska Spel som avsändare, går in och skapar en fond eller stödfunktion där idrottsföreningar kan söka pengar för att öka möjligheterna att arbeta med integration inom idrotten. Detta för att bilda nya föreningar eller ge möjlighet att hjälpa fler utsatta personer. MUCF eller RF skulle kunna hantera stödet.

C211. Demokrati och jämställdhet, punkt 22

Niklas Lehresjön, Karlstad

Anton Sjöstedt, Arvika

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 22 i partistyrelsens förslag, om ungdomsförbund i skolan, i rapporten Demokrati och jämställdhet avslås/stryks
2. att skolans demokratiuppdrag breddas och säkerställer att alla elever har möjlighet att komma i kontakt med politiska företrädare från olika partier. Urvalet ska ske objektivt och regler om opartiskhet ska följas.

Partistyrelsen föreslår i rapporten Demokrati och jämställdhet, punkt 22: ”Ungdomsförbund ska få besöka skolor. Bredda skolans demokratiuppdrag för att säkerställa att alla elever under sin skolgång ska ha möjlighet att komma i kontakt med politiska ungdomsförbund. Gymnasiektorer ska ha ett särskilt uppdrag att skapa kontaktytor mellan ungdomsförbund och ungdomar i skolan. Det kan ske genom regelrätta debatter, bokbord eller klasspresentationer. Skolagens regler om opartiskhet ska följas.”

Syftet är behjärtansvärt men riskerar att snarare begränsa än vidga skolornas möjlighet att leva upp till demokratiuppdraget. Rektorer omfattas redan i dag kravet om objektivt urval vid inbjudan av politiska partier – det är bra. Och kanske kan kraven på tillgång till en mångfald av politiska åsikter i skolan vidgas. Att särskilt tvinga skolor att bjuda in just ungdomsförbund kan dock tränga undan andra medel för att åstadkomma detta. Vid ett objektivt urval kan i stället t.ex. företrädare från moderpartierna, politiker i egenskap av en viss roll såsom riksdagsledamot, kommunalråd, regionråd etc. också tjäna syfte att uppfylla och vidga skolans demokratiuppdrag. Även om detta inte står i motsats till att bjuda in ungdomsförbund, riskerar det förslaget att minska skolans praktiska möjlighet att faktiskt fatta beslut om de metoder som för aktuell skola är mest tidseffektiv och bäst möter opartiskhet och krav om mångfald av åsikter.

Geografi och huruvida ungdomsförbund ens finns etablerade på orten ska inte begränsa möjligheten till mångfald. Vidare bör politiken vara försiktig med att gå in och styra metoder för hur demokratiuppdraget ska genomföras men vara tydlig med dess syfte och nödvändighet.

C212. Stärk folkbildningen – utveckla kontrollen

Monica Brohede Tellström, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 26 i rapporten Förortsluft demokrati och jämställdhet ska ges lydelsen Stärk folkbildningen – utveckla finansiering och kontroll.

Folkbildningen spelar en viktig roll för demokratiutveckling, bildning och för att forma nya sociala nätverk, och att stärka denna verksamhet kan bidra konstruktivt till integration och för att främja människors personliga utveckling, inte minst i utsatta områden. Samtidigt behövs en översyn av finansieringsmodellen och kontrollen av studieförbundens verksamhet. Kommunala, regionala och statliga bidrag till den fria folkbildningen i studieförbund och folkhögskolor ska säkras mot bidragsfusk och finansiering av antidemokratiska organisationer. Konkreta insatser måste vidtas för att förbättra transparensen och uppföljningen.

Folkbildningen har spelat en central roll i civilsamhället för att fritt och frivilligt erbjuda människor bildning, utbildning, socialt nätverkande, kulturutövande samt aktivt deltagande i samhället. Statens syften med stödet till folkbildning är följande:

1. stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin
2. bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen
3. bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället
4. bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Dessa syften är i högsta grad relevanta för att stärka individens utveckling och aktiva roll i samhället och en väl fungerande folkbildning bidrar till en god integration.

Det är angeläget att folkbildningen även fortsatt kan vara en viktig del av civilsamhället, och ha en stark legitimitet. Rapporten Förortsluft demokrati och jämställdhet belyser i punkt 26 vissa allvarliga problem som uppstått i en del av studieförbundens verksamheter, och detta måste självklart åtgärdas. Dagens modell för finansiering samt uppföljning av folkbildningen behöver därför ses över för att motverka risker för bidragsfusk och stöd till antidemokratiska organisationer. Det är dock viktigt att påpeka att den övervägande delen av statliga, kommunala och regionala bidrag till studieförbund och folkhögskolor har gått till bra verksamheter som uppfyller folkbildningens syften. Ökad tydlighet i finansieringsmodell, utvärdering och kontroll är viktigt, och samtidigt bör folkbildningen stärkas och utvecklas.

C213. Civilsamhället viktigt i utsatta områden

Anne-Marie Ekström, Borås

Reza Aghapoor, Borås

Seidi Is, Borås

Fredrik Nilströmer, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ersätta punkt 19 och 20 i rapporten om demokrati och jämställdhet med motiveringstexten samt i själva beslutssatsen: "Stärk civilsamhällets roll med särskilt fokus på studieförbunden i utsatta områden för utveckling av föreningslivet och främjande av demokratiska värderingar. Samtidigt måste kontrollen för utbetalning av bidrag skärpas för att motverka föreningar där demokratiska värderingar inte följs eller fusk förekommer."

Civilsamhällets roll är särskilt viktig i utsatta områden. Civilsamhällets organisationer är en resurs som måste tas tillvara i samhällsutvecklingen.

Studieförbunden är en aktör som borde vara viktiga i utvecklingen av ett utsatt område. Tyvärr har studieförbunden den senaste tiden fått dåligt rykte på grund av fusk och att demokratiska värderingar åsidosatts av en del. Detta måste med kraft motverkas genom noggrann kontroll. Alla studieförbund ska inte drabbas på grund av att några missbrukar förtroendet de fått.

Med det arbetssätt som studieförbunden har, där delaktighet i lärandet finns med, stärks individerna och det blir lättare att ta till sig nya kunskaper när man har dialog. Det som studieförbunden kan bidra med är till exempel både återkommande samhällsorientering med fokus på demokrati och mänskliga rättigheter och språkutveckling. Dessutom kan studieförbunden vara en resurs för föreningslivet i stort genom att medverka till att utbilda föreningar där demokratiska värderingar styr. Genom detta ökar civilsamhällets roll i utsatta områden.

Offentligt statligt eller kommunalt stöd kan vara avgörande för att en förening kan starta och fortgå. I detta sammanhang är det självklart oerhört viktigt att noggrann kontroll görs innan bidrag betalas ut till en förening så att det inte går till verksamhet som främjar segregation eller motverkar demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter.

Ett alternativ är att i stället för rena bidrag göra ett samarbete mellan kommun och förening/föreningar i form av så kallat Idéburet Offentligt partnerskap (IOP). För att säkra att inte några tveksamheter uppstår bör villkoren ses över och förtydligas.

D1. KLIMAT, ENERGI, MILJÖ- OCH NATURVÅRD

D101. Liberalernas klimatpolitik ur ett 2030-årsperspektiv

Camilla Ifvarsson, Täby

Patrik Ferm, Täby

Eva Fogelquist, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. Vi yrkar att landsmötet uppdrar till partistyrelsen att arbeta igenom och tydliggöra Liberalernas klimatpolitik och formulera vad som ska genomföras för att nå klimatmålen ur ett 2030-årsperspektiv.

Klimatkrisen är en kris för mänskligheten. Utsläppen måste minska. Vi kan inte fortsätta att se Arktis isar smält, haven smutsas ner och extremväder tvinga människor på flykt. Vi måste agera nu. Vid FN:s toppmöte i september 2015 antog världens stats- och regeringschefer 17 globala mål för en hållbar utveckling – Agenda 2030. I och med Agenda 2030 har Sverige åtagit sig att fram till år 2030 leda landet mot en hållbar framtid. Ifall vi ska klara av att hantera klimatkrisen och nå målen i Agenda 2030 är det nödvändigt med ett politiskt ledarskap som inser vilka förändringar som krävs och som vågar driva en politik därefter.

Enligt en Sifo-undersökning från 2018 så tänker nästan hälften av svenskarna på klimatet som de pekar ut som en av de viktigaste samhällsfrågorna. I undersökningen säger var tredje ung kvinna olycklig på grund av klimathotet. Hela 76 procent uppger att de tycker att det är viktigt att det parti de röstar på satsar på klimatfrågan. En klar majoritet tycker att politiker och beslutsfattare borde göra mycket mer för att begränsa klimatförändringarna. Liberalerna bör vara det partiet som tar täten och visar vägen när det kommer till det arbetet.

Liberalerna har under flera år arbetat med och tagit fram förslag på lösningar i klimatarbetet. Vi pratar om mer EU-samarbete, om europeisk koldioxidskatt och flygskatt, teknikutveckling och klimatinvesteringar. Lika viktigt som att mängden utsläpp minskas är att det sker snart. Vad som görs åren fram till 2030 är avgörande. Om utsläppen inte minskas radikalt kommer med stor sannolikhet den globala uppvärmningen överstiga 1,5 grader. Det medför att mer tundrar och polarisar smälter. Vilket i sin tur ökar uppvärmningen. Varje år som går utan att utsläppen minskas måste kompenseras för med ännu kraftigare åtgärder.

Åtgärder som beslutas i dag kommer också att ta tid innan de får effekt på utsläppen.

Vi anser att vi redan har förlorat alltför mycket tid när det gäller klimatarbetet. För att nå den framgång som krävs måste Liberalerna precisera vad olika förslag innebär, men

framför allt sätta skarpa krav avseende tidsaspekten. Världen kan inte stanna vid att diskutera och analysera klimatfrågan, vi måste också aktivt agera och visa våra väljare att Liberalerna menar allvar då vi pratar om åtgärder avseende klimatet. Vi tycker därför att Liberalerna kan bli tydligare och skarpere med tidsatta förslag som kan förverkligas inom en tioårsperiod.

Vi anser därför att landsmötet bör ge partistyrelsen i uppdrag att arbeta igenom och tydliggöra Liberalernas klimatpolitik och tydligt, med tidsatta ramar, formulera vad som ska genomföras för att nå klimatmålen.

D102. Sveriges nettoutsläpp av växthusgaser ska ned till noll senast år 2035

Patrik Ferm, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för, att målet att Sverige inte ska ha nettoutsläpp av växthusgaser senast 2045, ska i stället sättas till år 2035

Att lösa klimatförändringarna skulle vara det mest fantastiska som mänskligheten någonsin har gjort säger Bill Gates, grundare av Microsoft och B&M Gates Foundation.

Enligt IPCC ligger människan bakom huvuddelen av temperaturökning som skett sedan 1900-talets mitt. På norra halvklotet har de senaste årtiondena varit de varmaste under 1400 år. Nivån av växthusgaser i atmosfären har jorden inte haft på 800 000 år. Halten av koldioxid är 50 procent högre jämfört med industrialismens början. Ökningstakten är alarmerande, var slutar det?

Enligt antagna klimatmål ska Sverige senast 2045 ska inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp – detta betyder att utsläppen av växthusgaser från svenskt territorium ska vara minst 85 procent lägre år 2045 än utsläppen år 1990. De resterande utsläppen för att komma ned till noll kan uppnås genom kompletterande åtgärder.

Jag anser att Liberalerna måste ta det politiska ledarskap som krävs för att lösa klimatkrisen från ett svenskt perspektiv, politiken behövs för att skapa en folkopinion – att göra tvärtom och i huvudsak vänta in krav på snabba förändringar från boende i Sverige, kommer dock att ta för lång tid. Sverige behöver ta ledarskap genom handling och drastiskt öka förändringstakten genom ett bredd spektrum av åtgärder. Åtgärderna ska bland annat omfatta innovation och tekniska lösningar, men även motivera individer att ändra livs-

stil avseende konsumtionsmönster för att minska det egna klimatavtrycket.

I praktiken har Sverige redan släppt Parisavtalets mål – den nuvarande planen är tyvärr otillräcklig. För att ett ge en stark signal behöver Sveriges klimatmål skärpas – jag anser att målet att Sverige inte ska ha nettoutsläpp av växthusgaser senast 2045, borde sättas till år 2035 i stället. Som stöd för min slutsats refererar jag till Ekots lördagsintervju den 15 maj 2021 med Johan Kuylenstierna, ordförande för Klimatpolitiska rådet – han pekar på att Sverige behöver öka ambitionsnivån och ett sätt är just att tidigare lägga ”nettoll-målet”.

Jag anser att Liberalerna måste ta huvudansvaret för det politiska ledarskap som krävs för att lösa klimatkrisen från ett svenskt perspektiv. En bieffekt av att ”axla denna mantel”, skulle även kunna ge ett kraftfullt svar på frågan varför Liberalerna behövs i svensk politik.

D103. Grön liberalism för en global klimat- och miljöpolitik

Karin Karlsbro, Stockholm
Anita Brodén, Alingsås
Nicke Grahn, Dorotea
Amie Kronblad, Värmdö
Mathias Lasu, Vallentuna
Nina Lundström, Sundbyberg
Ylva Mozis, Vallentuna
Emma Lilja Sjödin, Stockholm
Anton Sjöstedt, Arvika
Gabriela Tidblad, Solna
Sverker Thorén, Västervik
Lars Tysklind, Strömstad
Annika Westh, Göteborg
Urban Wästljung, Uppsala
Filip Zackrisson, Varberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att utveckla handeln med utsläppsrätter inom EU och för att en koldioxidskatt på EU-nivå införs
2. att Liberalerna arbetar för att integrera klimataspekterna i handelspolitiken
3. att Liberalerna arbetar för att principen om att förorenaren ska betala även gäller importerade utsläpp i form av s.k. gränjusteringsmekanism
4. att Liberalernas klimatpolitik går hand i hand med skydd för den biologiska mångfalden och viktiga naturvärden
5. att Liberalerna arbetar för en så kallad due diligence-lagstiftning på EU-nivå för att säkerställa att brott mot mänskliga rättigheter eller allvarliga miljöbrott inte förekommer i de globala värdekedjorna¹
6. att Liberalerna arbetar för en cirkulär ekonomi, inklusive pant- och återvinningssystem för elektronik såsom batterier, datorer och mobiltelefoner nationellt och inom EU

De globala koldioxidutsläppen måste snabbt minska radikalt. EU är världens största ekonomi och handelspartner. EU är också världens mäktigaste och mest ambitiösa miljöorganisation genom lanseringen av ”The Green Deal” och klimatlagen med bindande mål för utsläppsminskningar är viktiga steg på vägen.

Klimatpolitik och skydd för biologisk mångfald samt viktiga naturvärden måste gå hand i hand. Detta helhetsperspektiv är grunden för grön liberalism och bara så när vi hållbar utveckling, ekonomiskt, ekologiskt och socialt. Försiktighetsprincipen och principen att förorenaren ska betala, är hörnstenar för liberal politik som stimulerar tillväxt med hänsyn till människor och miljö.

En europeisk koldioxidskatt, skulle vara en av de mest effektiva åtgärderna för att minska utsläppen samt bana väg för innovation och grön teknik. Genom en sådan skatt kan EU även med trovärdighet trycka på för att få fler länder att följa efter. Skatten ska tas in på EU-nivå och vara en intäkt till EU-budgeten. Som ett första steg bör en harmoniserad lägstanivå för koldioxidbeskattning i EU:s medlemsländer införas.

EU:s system för handel med utsläppsrätter (ETS) utgör ryggraden för unionens nuvarande arbete med att minska utsläppen av växthusgaser. Systemet behöver vidareutvecklas, så att sektorer som i dag står utanför ETS som huvudregel införlivas i systemet. Samtidigt bör mängden tillgängliga utsläppsrätter kontinuerligt ses över och minskas eftersom priset på utsläppsrätter är och historiskt har varit allt för lågt. Ett gemensamt golv för priserna i det europeiska handelssystemet för utsläppsrätter kan bli ett viktigt steg på vägen mot en gemensam europeisk koldioxidbeskattning.

Vi vill se ett stopp för alla former av subventioner till fossila bränslen, på alla politiska nivåer inom EU och att alla transportslag bär sina egna klimatkostnader.

EU ska visa globalt ledarskap för klimat och miljö. EU ska kräva att handelspartners lever upp till åtaganden i Parisavtalet och arbeta för grön omställning i den globala ekonomin. Principen om att förorenaren ska betala för klimatutsläpp ska även gälla importerade varor och därför ska en WTO-kompatibel s.k. gränjusteringsmekanism för klimatet ska införas.

Regler för att komma till rätta med avskogning på grund av import av t.ex. soja, palmolja, kött, kakao eller timmer bör skrivas in i alla handelsavtal. EU:s arbete med att licensiera importerat timmer som inte avverkat illegalt bör utvidgas till produkter som har stor risk att leda till avskogning. En due diligence-lagstiftning för aktörer på EU:s inre marknad behövs för att säkerställa att brott mot mänskliga rättigheter eller allvarliga miljöbrott inte förekommer i de globala värdekedjorna.

Åtgärder för en mer cirkulär ekonomi behövs och fler varor måste märkas ur livscykelperspektiv och klimatbelastning. Pant- och återvinningssystem för batterier, datorer och mobiltelefoner måste komma på plats både nationellt och inom EU.

1. Yrkande 5 besvaras under avsnitt E4.

D104. Fast omställningsplan för miljö och energi

Patrik Szefer, Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna för klimatets skull och för att förbättra människors hälsa samt djur och natur jobbar inom EU att få bort all kolkraft, i t.ex. Tyskland, Polen och andra länder, inom en tioårsperiod

Man bör kika på olika exempel som jag läste om på nätet och med hjälp av en del forskare komma fram till det mest realistiska, då länder inte heller kan få elbrist om vi ska kunna övergå till mer transporter via järnväg, elbilar med mera.

Förslag jag kikar på är:

1. Nya reaktortyper, så kallade generation fyra, med torium och plutonium ska ge obegränsad energi utan långlivat avfall. Men trots forskning i femtio år finns inga i kommersiell drift?
2. En del hushåll kan använda belysning som solenergi, helst fritidshus.
3. I vissa fall kan det fungera med vindkraftsparker där det inte förstör närområdena.
4. På en del ställen kan man nog ha vågkraftverk.

Man bör med ett samarbete inom EU göra en snabb omställning samtidigt som man forskar fram nya alternativ.

Vi bör ställa krav på regeringen och EU att en omställningsplan ska finnas om ny kärnkraft i stället för kolkraft, vindkraft som påverkar naturen och besöksnäring. Tillsammans med EU måste vi snabbare få fram en förändring med hjälp av verkliga krav från vårt parti.

D105. Effektivare miljöpolitik ur ett globalt perspektiv

Per Lampinen, Arjeplog

Förslag till landsmötesbeslut:

1. Verkar för ökad andel globala satsningar på klimat och miljö

Under 2019 uppgick de totala koldioxidutsläppen till 38 miljarder ton medan Sveriges territoriella utsläpp enbart uppgick till 50 miljoner ton, det är 1,3 promille av världens totala utsläpp. Även utsläppen per capita är låga, till och med bland de lägsta inom OECD. Under 2018 var Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp 80 miljoner ton varav 57 procent skedde utomlands. Detta sammantaget visar att Sveriges mål att minska och till och med bli fossilfria har i det närmaste ingen effekt på de globala utsläppen av växthusgaser och klimatförändringen. Därför bör Sverige som innovationsland använda sin teknik för att tillsammans med länder minska de globala utsläppen av växthusgaser. Forskning på fjärde generationens kärnreaktorer pågår redan, men takten behöver öka om vi ska klara våra klimatmål. Allt eftersom tillväxten ökar i många länder byggs ny fossil elkraft för att möjliggöra detta. Som exempel kan nämnas att Kina under 2020 startade ett nytt kolkraftverk varje vecka, detta borde ha varit kärnkraftverk för klimatets skull. Medan vi minskar våra territoriella utsläpp kommer produktion flytta till län-

der som till större del använder sig av fossila bränslen inom energi- och elproduktion, en sektor som står för den största andelen koldioxidutsläpp globalt.

Även inom avfallshanteringen bör Sverige jobba mer globalt. Många tillväxtländer saknar i dag fungerande avfallshanteringen vilket leder till att avfallet och framför allt plast hamnar i våra hav. Det är inte bara tillväxtländer i Asien som står för nedskräpningen även många EU-länder längs medelhavet står för stora delar av nedskräpningen i havet. I Sverige har vi en fungerande avfallshantering med återvinning av de flesta fraktionerna, men även här finns mycket kvar att göra.

Klimatförändring och miljöförstöring är ett globalt problem och Sverige bör därför jobba globalt för att förändra detta. Även om vi inte ska stanna av våra åtgärder för ett bättre klimat och bättre miljö nationellt bör vikten av vårt miljöarbete vara internationell. Även om Sveriges utsläpp skulle bli noll av både avfall och växthusgaser skulle det inte göra någon skillnad för de globala utsläppen. Varje investerad krona ska ge maximal klimat- och miljönytta globalt, för klimat och miljö är en global fråga. Därför föreslår jag att Liberalerna ska verka för att Sverige jobbar mer för att minska de globala utsläppen och att pengarna vi lägger på förbättrad miljö och klimat ska ge en högre global effekt än de gör i dag.

D106. Klimattullar och återbetalning till medborgarna

Bertil Friman, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna fortsätter att starkt arbeta för klimattullar, men för att väljarna ska acceptera de höjda priserna på importerade varor, bör inkomsterna i sin helhet återbetalas till medborgarna som en årlig utbetalning i slutet av varje år.

Det är positivt att höra att alla större företag verkar vara inställda på en omställning till koldioxidfri produktion och koldioxidfria transporter. Plötsligt finns det lösningar som så sent som för några år sedan kändes väldigt avlägsna.

Det är också positivt att höra att Liberalerna arbetar för att införa koldioxidtullar för import från länder som inte beskattar koldioxidutsläpp eller beskattar de lägre än i EU.

Det senare, koldioxidtullar, innebär också att man öppnar dörren för att varor och tjänster som innebär utsläpp av koldioxidutsläpp blir dyrare.

Detta innebär stora fördelar, eftersom enskilda människor och företag då antligen har en realistisk möjlighet att ta hänsyn till koldioxidutsläppen i alla sina dagliga beslut om inköp, resor och transporter.

Det innebär också indirekt att utveckling av koldioxidfri produktion stimuleras, utan statliga ingripanden.

En ytterligare effekt kan också bli ett ändrat beteende, där man behåller och låter laga sina saker i stället för att kasta och köpa nytt, så fort en vara hinner bli litet sliten.

Om det blir så, kan det leda till framväxten av småskalig företagsamhet för att reparera och renovera existerande pro-

dukter, ungefär som de små verkstäder som i dag finns för att laga smartphones, men utvidgat till nya områden.

En fråga som uppstår är: Vad ska man göra med de pengar som kommer in från koldioxidtullarna. Syftet är ju att göra koldioxidutsläpp dyra, inte att höja skatterna. För närvarande talas det om att finansiera diverse gröna projekt.

Risken med detta är att tullen i praktiken blir en ny skatt, vilket kommer att skapa ett sådant motstånd att det kan bli svårt att lägga tullen på tillräckligt hög nivå för att det ska kunna påverka koldioxidutsläppen. Eftersom en stor del av produktionen sker i Kina, med energi från kolkraftverk, kan dessa varor bli betydligt dyrare än i dag.

I denna motion föreslår jag därför att Liberalerna fortsätter att starkt arbeta för klimattullar, men för att väljarna ska acceptera de höjda priserna på importerade varor, bör inkomsterna i sin helhet återbetalas till medborgarna som en årlig utbetalning i slutet av varje år.

D107. Koldioxidskatt enligt ekonomer

Harald Enoksson, Sundbyberg
Tobias Davidsson, Stockholm
Sebastian Dennerhag, Sundbyberg
Per Håkansson, Sundbyberg
Jan Lenander, Göteborg
Helena Mischel, Järfälla
Ulf Paulsson, Lund
Natalie Selin, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för ett svenskt avgifts- och utdelningssystem för minskade koldioxidutsläpp, i enlighet med "Economists' statement on carbon dividends"

Många av oss bryr oss om klimatet, men vad är rätt att göra? Ekologiskt eller inte? Ny elbil eller gammal fossilbil? Närödlad eller importerat? Vindkraft eller kärnkraft? Diskussionerna går långa bland oss.

Och vissa bryr sig inte alls, utan tänker att politikerna ska fixa det här åt oss. Så vad ska vi då som politiker göra?

3 585 nationalekonomer, varav 28 nobelpristagare, har tillsammans skrivit under en text (se hodler.se/econstatement för länkar) som anser att:

1. Koldioxidskatten är den mest kostnadseffektiva åtgärden för att få ner utsläppen.
2. Koldioxidskatten ska höjas varje år tills utsläppen är åtgärdade, och höjningen ska inte påverka statens budget, så att vi inte fastnar i diskussioner om statens storlek.
3. En allomfattande och stigande koldioxidskatt gör att vi sänker utsläppen på ett teknikneutralt sätt, och kan ta bort mindre effektiva politiska åtgärder för att minska utsläppen.
4. Koldioxidskatten måste inlemmas i handelspolitiken, så att vi förtullar varor mer om de kommer från länder utan koldioxidskatt (CBAM på EU-språk).
5. Skatten bör delas ut bland medborgarna, lika per huvud, vilket är det enda sättet att göra en stigande koldioxidskatt politiskt gångbar.

Punkt 5 illustreras väl av Kanada och Frankrike, som båda försökt höja sina koldioxidskatter. I Kanada delas pengarna ut, i Frankrike gör de det inte. Därför har Frankrike sänkt sin koldioxidskatt igen, efter att "gula västar" orsakat de värsta politiska våldsamheterna i landet sedan 1968. Därför bör även vi dela ut koldioxidskatten, så att den politiskt sett kan existera, och höjas.

Nationalekonomer har ofta fel. Men världens hittills största nationalekonomiska konsensus, har inte fel. Det här är precis det vi ska göra.

D108. Avgift och full utdelning: för att frihet måste försvaras

Pia Långström, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska ta ställning för att införa en stigande prislapp på föroreningar med full utdelning, "carbon fee and dividend"
2. att Liberalerna ska tillsätta en utredning för hur Sverige kan följa Kanadas exempel med en stigande prislapp på föroreningar och full utdelning
3. att Liberalerna ska verka för samarbete inom EU för att möjliggöra "carbon fee and dividend" i medlemsstaterna
4. att Liberalerna ska vara drivande i arbetet för att introducera en stigande prislapp på föroreningar med full utdelning, värna om individens frihet att själv disponera denna, säkerställa relevanta åtgärder för glesbygden och fortsatt fungerande konkurrens på utsatta marknader
5. att Liberalerna ska ta ställning till att avgift och full utdelning ska införas på alla typer av transporter, inklusive flyg
6. att Liberalerna ska verka för att avgift och full utdelning ska omfatta klimatskadliga biobränslen enligt EU:s direktiv 2003/96/EG som stipulerar att biobränslen ska hanteras som motsvarande fossila bränslen

Liberaler är överens om att klimatet inte kan vänta och att förorenaren ska betala. Samtidigt är det oerhört viktigt att värna om individens frihet. Det är en svårt nöt att knäcka på individnivå utan att kränka den personliga integriteten, idealet vore ju en personlig utsläppspott och det innebär ett intrång i den personliga integriteten om staten ska bokföra och kontrollera folks resor eller konsumtion.

Därför är tanken med koldioxidavgift och utdelning, "carbon fee and dividend", ingen dum idé. Kanada med Justin Trudeau i spetsen blev först i världen att introducera en prislapp på föroreningar, price on pollution, på federal nivå i hela landet 2019. Även i EU börjar man nu överväga systemet för att adressera klimatkrisen. I praktiken innebär det en koldioxidskatt med full utdelning. Genom att göra koldioxidutsläpp från fossila bränslen dyrare med en stigande prislapp och fördela hela intäkten lika över den myndiga befolkningen får förorenaren betala utan att skattetrycket höjs. Precis som i Kanada bör boende i glesbygd få en relevant extrautdelning eftersom det i stor utsträckning saknas alter-

nativa transportmedel i vårt avlånga land. Skatten på fossila bränslen är satt till 20 kanadensiska dollar per ton koldioxid i år och stiger till 50 kanadensiska dollar per ton 2022. Även konkurrensutsatt industri bör skyddas. I Kanada har man valt ett produktionsbaserat system, output-based pricing, där priset styrs av standarder för utsläpp per produktionsenhet, emission per unit of output. Miljöforskare har länge diskuterat hur man ska kunna minska utsläppen genom att visa sambandet mellan individer och deras faktiska individuella klimatavtryck. I försöken i den kanadensiska provinsen British Columbia ökade BNP med 17 procent medan utsläppen minskade med 4,7 procent mellan 2007 och 2015.

Detta är en lösning som värnar om individens frihet, man själv väljer hur man vill prioritera att använda sin utsläppspott. Den som släpper ut mer får också betala mer. I Kanada har det visat sig att över hälften av hushållen tjänar ekonomiskt på systemet med en ökad disponibel inkomst. Administrativt finns redan ett fungerande utdelningssystem genom skattemyndigheten. Initialt kommer det att behövas en pott med utdelningspengar innan intäkterna har flödat in. Barriärerna för att genomföra detta på EU-nivå verkar minska och fördelen är att det inte handlar om en EU-skatt utan om en avgift som även bör omfatta klimatskadliga bio-bränslen enligt EU-direktivet från den 27 oktober 2003. För att frihet måste försvaras.

Lästips:

<https://klimatsvaret.se/forslag/>

<https://www.euractiv.com/section/transport/news/eu-to-launch-adjacent-carbon-market-for-transport-buildings/>

<https://www.canada.ca/en/services/environment/weather/climatechange/climate-action/pricing-carbon-pollution/output-based-pricing-system-technical-backgrounder.html>

https://www.theguardian.com/environment/climate-consensus-97-per-cent/2018/oct/26/canada-passed-a-carbon-tax-that-will-give-most-canadians-more-money?CMP=share_btn_tw

D109. Utred svenskt avgifts- och utdelningssystem

Maria Nilsson, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att utreda svenskt avgifts- och utdelningssystem för minskade koldioxidutsläpp

Det är väl känt att koldioxidhalten i atmosfären är den främsta orsaken till de klimatförändringar som vi ser. FN:s klimatpanel IPCC visade i sin rapport från 2018 att uppvärmningen av planeten går i mycket snabbare takt än vad som tidigare var känt. Rapporten poängterar att de närmaste tio åren kommer att vara kritiska för att vända utvecklingen av global uppvärmning. Parisavtalet 2015 förbinder de länder som skrivit under avtalet att begränsa temperaturökningen till väl under två grader. För att kunna klara målet krävs det radikala förändringar som främst måste riktas mot att få till stånd utsläppsminskningar.

Ett sätt att göra detta är att tillsätta utredning för att införa en svensk avgift och utdelningssystem för minskade

koldioxidutsläpp. Ett avgifts- och utdelningssystem ökar inte skattetrycket och tillåter marknaden att spela stor roll i att reglera koldioxidutsläppet. Grunden i systemet utgörs av en kontinuerligt stigande koldioxidavgift samtidigt som en kompensation delas ut till allmänheten, genom att statens hela intäkt från denna avgift delas ut, varje månad. Systemet måste också konstrueras så att det tar hänsyn till människor som av geografiska skäl fortfarande är tvingade att använda sig av fossila bränslen för att få vardagen att gå ihop, till exempel genom att glesbygdabor får extra utdelning.

Kanada kan tjäna som förebild med sitt lagförslag från 2018 som i sin tur bygger på erfarenheter från delstaten British Columbia som var först ut med ett avgifts- och utdelningssystem.

D110. Informationskampanj om hur individer påverkar det egna klimatavtrycket

Patrik Ferm, Täby

Camilla Ifvarsson, Täby

Eva Fogelquist, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. Liberalerna ska verka för, genom ett regleringsbrev från regeringen, ett uppdrag till Naturvårdsverket att utforma och ta fram material för en konkret och handfast informationskampanj om klimatrisen och individens möjlighet att påverka det egna klimatavtrycket, med två målgrupper: elever i tredje klass och elever i sjunde klass
2. att Liberalerna ska verka för, genom ett regleringsbrev från regeringen, ett uppdrag till Skolverket att skyndsamt genomföra att framtagna informationskampanj om klimatrisen, enligt Naturvårdsverkets beslutade upplägg/innehåll

Att lösa klimatförändringarna skulle vara det mest fantastiska som mänskligheten någonsin har gjort säger Bill Gates, grundare av Microsoft och B&M Gates Foundation.

Enligt IPCC ligger människan bakom huvuddelen av temperaturökning som skett sedan 1900-talets mitt. På norra halvklotet har de senaste årtiondena varit de varmaste under 1400 år. Nivån av växthusgaser i atmosfären har jorden inte haft på 800 000 år. Halten av koldioxid är 50 procent högre jämfört med industrialismens början. Ökningstakten är alarmerande, var slutar det?

Enligt SIFO ligger klimat-/miljöfrågan runt placering sex i betydelse. Varför är så det så här, när vetenskapen visar att klimatförändringen är ett existentiellt hot mot hela mänskligheten?

Kanske har Per Espen Stoknes, som har forskat på hur människor tar till sig information om klimatrisen, svaret?

- Klimatförändringen upplevs avlägsen
- Beslut fattas i svårpåverkade klimatförhandlingar
- Domedagsperspektivet väcker känslor av skuld och flykt
- Katastrofvarningar engagerar inte, människor vänjer sig mentalt

Enligt Gates måste förändringen för att lösa klimatkrisen börja med politiskt ledarskap. Politiker behöver opinionsbilda genom att säga som det är och utgå från att klimatkrisen är en kris för mänskligheten. Har något parti verkligen insett att den förändring som krävs börjar med det egna ledarskapet – alltså inte med att vänta in en folkopinion?

Greta Thunberg säger att vi måste lyssna på vetenskapen. Stoknes håller med, men menar att Thunberg behöver förändra sin kommunikation och att vi människor har en ”undergångsbarriär” i hjärnan. I stället för engagemang blir resultatet passivitet, eller aktivt avståndstagande. Enligt Stoknes behövs en mer balanserad berättelse, med fokus på lösningar.

Vi anser att Liberalerna måste ta det politiska ledarskap som krävs för att lösa klimatkrisen från ett svenskt perspektiv. Ledarskapet för att lösa klimatkrisen behöver stå på flera ben. Ett ben är definitivt att utgå från entreprenörskap och teknikutveckling. Ett annat ben, som snarare utgör fundamentet, är det personliga beteendet och det egna förhållningssättet.

Det egna beteendet påverkar självfallet utsläpp av växthusgaser, men kanske än viktigare: det påverkar andra individer, inkluderande makthavarna. Det är först när vi har en verklig folkopinion för de drastiska åtgärder som krävs för att bryta den negativa klimatutvecklingen, som en tillräckligt snabb förändring kan ske.

Syftet med motionen är snarare att presentera ett smörgåsbord av konkreta lösningar att reflektera över, än att ovanifrån försöka detaljstyra. Individen ska inte skambeläggas, ge i stället fakta och konkreta uppslag.

Ett möjligt sätt att höja medvetenheten om det egna klimatavtrycket, kan göras genom att informera skolelever i grundskoleåldern – strategiskt och taktiskt sett väljs denna åldersgrupp genom att de naturligt är öppna för kunskap och är nyfikna, men också för att de i många fall är effektiva att påverka sina föräldrar.

D111. Koldioxidbudget för kommuner

Eva Fogelquist, Täby
Patrik Ferm, Täby
Camilla Ifvarsson, Täby
Mats Nordström, Täby
Agneta Sjölin, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att regeringen ålägger kommuner att årligen sammanställa en koldioxidbudget över utsläpp från aktiviteter där kommunen har rådgivning
2. att Liberalerna verkar för att regeringen ålägger kommuner att årligen planera för aktiviteter för att minska utsläpp
3. att Liberalerna verkar för att regeringen ålägger kommunerna att årligen följa upp effekten av utförda aktiviteter

Sverige har åtagit sig att minska utsläpp av växthusgaser till netto noll 2045. Det innebär en minskning på 6–10 procent varje år. För att klara 1,5-gradersmålet behöver dessutom den större delen av den minskningen ske de närmaste tio åren. Enligt klimatpolitiska rådets rapport är vi långt ifrån att uppnå det målet. 2019, det senaste år som vi har officiell statistik från, var minskningen endast 2,4 procent.

För att få fart på omställningen krävs insatser på alla nivåer. Kommuner kan bidra genom minskning av utsläpp i egen verksamhet, kravställning vid upphandling och styrning av fysisk samhällsplanering. Dessutom kan kommuner spela en viktig roll som länk mellan olika aktörer och individer som vill agera för ökad hållbarhet.

Många kommuner rapporterar på eget initiativ utsläpp av växthusgaser. 53 av 290 kommuner har upprättat en koldioxidbudget och ungefär lika många anger att de har påbörjat arbetet enligt Kommunranking 2021 av Aktuell Hållbarhet. Så ungefär hälften av kommunerna har inte påbörjat arbetet. Det saknas också ett gemensamt ramverk för vad som ska ingå i redovisningen. En årlig redovisning av utsläpp och planerade minskningar skulle bidra till ökad förståelse inom kommunen och transparens för kommuninvånarna. Det skulle också driva på att aktiviteter löpande identifieras och prioriteras.

Att räkna på utsläpp av växthusgaser är komplicerat och kan göras på flera olika sätt. För att beräkna svenska utsläpp summerar Naturvårdsverket samtliga utsläpp som sker inom Sveriges gränser, s.k. territoriella utsläpp (52 milj. ton koldioxidekvivalenter 2018). Det är de territoriella utsläppen som Sverige har åtagit sig att begränsa enligt Parisavtalet. I tillägg räknar Naturvårdsverket ut hur mycket utsläpp som svensk konsumtion orsakar, både i Sverige och i Världen. S.k. konsumtionsbaserade utsläpp (82 milj. ton koldioxidekvivalenter 2018). Detta kompliceras ytterligare av att officiell statistik av utsläpp har en eftersläpning av två år.

På kommunal nivå bör i första hand en koldioxidbudget omfatta aktiviteter som kommunen har rådgivning över. Det vill säga egen verksamhet, inklusive upphandlad verksamhet och fysisk samhällsplanering. Dessutom utsläpp från trafik

inom kommunen. Detta för att kommunen ska kunna ha ett reellt ägarskap över budgeten och planerade minskningar.

Förutom en koldioxidbudget kan det vara intressant att också sammanställa totala utsläpp. Totala utsläpp skulle innefatta också utsläpp från aktiviteter sker i kommunen men utanför dess direkta rådigheter. Exempelvis kan byggnadsprojekt utlagda på entreprenad, privata friskolor och trafikutsläpp orsaka stora utsläpp inom en kommun och att bara ha en koldioxidbudget utan dem kan vara direkt missvisande. Information om de totala utsläppen i en kommun är en väsentlig information till invånarna. En bättre helhetsyn kan också öppna upp för dialog mellan kommunen och andra aktörer kring relevanta åtgärder.

D112. Ålägg kommuner att sammanställa samtliga utsläpp

Eva Fogelquist, Täby

Patrik Ferm, Täby

Camilla Ifvarsson, Täby

Mats Nordström, Täby

Agneta Sjölin, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att regeringen ålägger kommuner att årligen sammanställa ett estimat av utsläpp från samtliga aktiviteter, också där kommunen inte äger rådighet

Sverige har åtagit sig att minska utsläpp av växthusgaser till netto noll 2045. Det innebär en minskning på 6–10 procent varje år. För att klara 1,5-gradersmålet behöver dessutom den större delen av den minskningen ske de närmaste tio åren. Enligt klimatpolitiska rådets rapport är vi långt ifrån att uppnå det målet. 2019, det senaste år som vi har officiell statistik från, var minskningen endast 2,4 procent.

För att få fart på omställningen krävs insatser på alla nivåer. Kommuner kan bidra genom minskning av utsläpp i egen verksamhet, kravställning vid upphandling och styrning av fysisk samhällsplanering. Dessutom kan kommuner spela en viktig roll som länk mellan olika aktörer och individer som vill agera för ökad hållbarhet.

Många kommuner rapporterar på eget initiativ utsläpp av växthusgaser. 53 av 290 kommuner har upprättat en koldioxidbudget och ungefär lika många anger att de har påbörjat arbetet enligt Kommunranking 2021 av Aktuell Hållbarhet. Så ungefär hälften av kommunerna har inte påbörjat arbetet. Det saknas också ett gemensamt ramverk för vad som ska ingå i redovisningen. En årlig redovisning av utsläpp och planerade minskningar skulle bidra till ökad förståelse inom kommunen och transparens för kommuninvånarna. Det skulle också driva på att aktiviteter löpande identifieras och prioriteras.

Att räkna på utsläpp av växthusgaser är komplicerat och kan göras på flera olika sätt. För att beräkna svenska utsläpp summerar Naturvårdsverket samtliga utsläpp som sker inom Sveriges gränser, s.k. territoriella utsläpp (52 milj. ton koldioxidekvivalenter 2018). Det är de territoriella utsläppen som Sverige har åtagit sig att begränsa enligt Parisavtalet. I

tillägg räknar Naturvårdsverket ut hur mycket utsläpp som svensk konsumtion orsakar, både i Sverige och i Världen. S.k. konsumtionsbaserade utsläpp (82 milj. ton koldioxidekvivalenter 2018). Detta kompliceras ytterligare av att officiell statistik av utsläpp har en eftersläpning av två år.

På kommunal nivå bör i första hand en koldioxidbudget omfatta aktiviteter som kommunen har rådighet över. Det vill säga egen verksamhet, inklusive upphandlad verksamhet och fysisk samhällsplanering. Dessutom utsläpp från trafik inom kommunen. Detta för att kommunen ska kunna ha ett reellt ägarskap över budgeten och planerade minskningar.

Förutom en koldioxidbudget kan det vara intressant att också sammanställa totala utsläpp. Totala utsläpp skulle innefatta också utsläpp från aktiviteter sker i kommunen men utanför dess direkta rådigheter. Exempelvis kan byggnadsprojekt utlagda på entreprenad, privata friskolor och trafikutsläpp orsaka stora utsläpp inom en kommun och att bara ha en koldioxidbudget utan dem kan vara direkt missvisande. Information om de totala utsläppen i en kommun är en väsentlig information till invånarna. En bättre helhetsyn kan också öppna upp för dialog mellan kommunen och andra aktörer kring relevanta åtgärder.

D113. Elektrifiering av vägtransporter och laddinfrastruktur

Peter Lintin-Wold, Göteborg

Helena Holmberg, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att texten i punkt 18 i klimatrapport ändras till: Utbyggnad av laddinfrastruktur ska främjas genom ändrade byggregler, genom att underlätta för utbyggnad av lokal och regional laddinfrastruktur för tyngre fordon
2. att en ny punkt i klimatrapport läggs till: "Liberalerna bör verka för implementering av laddinfrastruktur för personbilar och lätta fordon i stadsmiljöer där tillgång till privata laddmöjligheter är begränsade. Utgångspunkten ska vara att installation och drift bekostas av användarna, samt att laddinfrastrukturen ska vara tillgänglig för alla medborgare och alla fordon oavsett tillverkare."

För att möta kommande behov av laddning av både lätta och tunga fordon är det som det poängteras i klimatrapporten viktigt att omgående börja bygga ut laddinfrastruktur. I rapporten nämns speciellt elvägar som en specifik teknisk lösning att fokusera på. För närvarande utvecklar få om några lastbilstillverkare fordon som avser använda elvägar. Forskning och utveckling görs framför allt på batteri elektriska fordon och elektriska fordon som drivs av bränsleceller och vätgas. Då elvägar för närvarande inte förefaller vara någon lösning som förespråkas av industrin, och då begreppet enkelt går att inrymma under den generella termen laddinfrastruktur för tyngre fordon är det lämpligt att begreppet tas bort.

Gällande laddning av personbilar har personer med tillgång till uppställning av fordon på privat mark goda förutsättningar att bekosta egen laddutrustning. Den som däre-

mot bor i flerbostadshus i centrala delar av städer har det tyvärr svårare att på egen hand skaffa laddinfrastruktur för nattparkeringen. Det är därför viktigt att vi i Liberalerna driver på för att kommuner tillgodoser möjlighet att ladda bilar som står på allmänplatsmark under natten i städer.

D114. Fossilt bränsle

Thomas Högberg, Munkedal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ta bort indexuppräknings på drivmedel till personbilar och mindre fordon.
2. att ge mindre skatt på bränsle som innehåller biomassa.
3. att vill ge mindre skatt på bränsle som ej innehåller fossilt bränsle

I Sverige i dag har vi en skattepolitik för att jämna ut orättvisor och skapa ett jämlikt förhållande för alla på alla platser i Sverige. Skatter har i dag blivit ett politiskt medel för att lösa problem, på många eller alla nivåer. Jag ser detta som ett problem för den enskilde individens valmöjligheter att skapa sig eget mål i dagens snabba samhällsutveckling. När jag lagt fram min motion med mina förslag har jag fått till svar att "en fråga kan väl inte hjälpa miljön".

I dag i Sverige har vi den största urbaniseringsvägen någonsin och ingen pratar om den.

I dag flyttar människor konstant ifrån mindre orter till större, av olika skäl.

I dag finns det områden på landsbygden som står och förfaller.

I dag vill unga ha jobb, bostäder, nöjen, utbildning, högskola m.m. och då flyttar man till större orter som kan ge detta som unga vill ha.

Det finns ingen eller mycket lite politik för att man ska göra det möjligt för att vanliga Svensson ska trivas eller flytta till landet (mindre orter).

För cirka tio år sedan stängde man cirka 2000 bensinstationer med tanke på miljön, vilket gjorde att servicen försämrades.

I dag vill man ytterligare stänga fler bensinstationer med hänsyn till miljön, ytterligare försämringar för service på landsbygden.

Miljön är viktig och ska vara viktig men miljöpolitiken i Sverige är inte konsekvent och drabbar fel klienter. I nya Liberala förslag ser jag en konsekvens av logik och handlingsplaner. Elektrifiera lastbilar på motorvägar är ett mycket bra exempel på att gå i bränslen för ett hållbart samhälle. Där man ger industrin en pekpinne att följs och där det kan bli att andra länder kan följa vår Sveriges politiska agenda. I mitt sätt att utvecklingen av att rädda miljön från koldioxidutsläpp hjälper inte att ta bort Sverige koldioxidutsläpp från klimatet, det är för litet. I Sverige i dag släpper vi ut cirka 0,1 världens koldioxidutsläpp. Det innebär att vi i Sverige inte kan påverka fysiskt utsläppet endast att hjälpa till.

I min motion vill jag ge ett förslag till att påverka människor på landet att stanna kvar på landsbygden och att flytta

till landsbygden. Att förklara för oss som liberaler att vi vill hjälpa människor till en bättre livsmiljö för att kunna bo och verka på landsbygden.

Jag tycker att dagens priser på drivmedel inte är bra för miljön på landsbygden. Den som blir drabbad av denna prispolitik är den som arbetar, går i skolan, kör barnen till träning, unga som vill träna i fotbollslaget m.m., ofta människor som inte har ett alternativ. I dag finns det en Facebook-sida som har 600 000 medlemmar som pratar om de dagliga problem som det innebär att jobba, köra barn till dagis, träning m.m. Många av dessa kan inte se eller förstå varför politiken förstör den dagliga verksamheten för att man vill ha sitt liv på landet.

Jag vill komma med ett liberalt förslag om att jag som individ ska få bättre möjligheter att bo på landsbygden.

Låt Liberalerna få ett förslag som ger oss landsbygdens perspektiv.

D115. Enklare och effektivare fordonsskatt

Niklas Lehresjön, Karlstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att bonus-malus-systemet i nuvarande form avskaffas.
2. att Liberalerna verkar för en översyn av fordonsskattningen i syfte att få teknikoberoende, enkla och överskådliga regler, som styr mot miljövänligare fordon samtidigt som livscykelperspektivet också omfattar andrahandsmarknaden och "nästan nya bilar".

Förutsättningarna att klara sig utan bil och förutsättningarna för vilken typ av bil som man faktiskt har praktisk möjlighet att välja, ser olika ut i vårt land. Därför behöver de ekonomiska förutsättningarna vara enkla att förstå, överskådliga och styra rätt & rättvist.

I juli 2018 infördes så bonus-malus. Incitamenten för den som har en relativt ny bil att byta till en ny ännu miljövänligare bil blev då små. Bonus-malus-systemet ger en väsentligt högre fordonsskatt de första tre åren, varefter den sjunker. Detta är fallet för i princip alla nya bensin- och dieslbilar. Andrahandsvärdet blir också högre på en nästan ny bil, när fordonsskatten efter tre år sjunker. Det försvårar för andra- och tredjegangsköpare att byta till sig en relativt sett miljövänligare bil.

Vi behöver nya, miljövänligare bilar men utan att bestraffa dem som faktiskt måste använda bilen i sin vardag, där inga andra alternativ finns. Ibland inte ens alternativ till en bil, begagnad bil. Andrahandsmarknaden behöver därför fungera – det är också en del av livscykelperspektivet.

Elbil är inte alltid ett alternativ. Behöver man köra långa distanser i glesbygd och kyla samt dra tunga släp efter bilen, saknas i dag rimliga elbils-lösningar. Systemet bonus-malus är både orättvist, krångligt och styr fel. Tillkrånglade system tenderar att misslyckas, det har vi sett upprepade gånger i miljöpolitiken. Behöver man nämna Etanol-pumparna? Liberaler har kritiserat bonus-systemet men även malus styr fel. I synnerhet om inte malus tas ut i sin helhet vid inköpet.

D116. Felaktigt utformad flygskatt

Peter Hagström, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att flygskatten förändras till att logiskt träffa det den uppges ska träffa.

Dagens flygskatt bärs av den individuella resenären med det uppgivna syftet att minska flygresandet. Detta är ett logiskt felslut. Vill man minska flygandet så är det detta man ska beskatta, m.a.o. avgångar. Jämför med trängselskatten där man tar ut avgift per bil ej hur många passagerare som finns i bilen. Tvärtom, ju fler per bil ju bättre och ju fler flygpassagerare per flygplan ju bättre. Flygbolagen kan ju välja att höja priserna, men beskatta det som man vill påverka. Nuvarande politik är ett exempel på reflexmässighet, ej regeringsduglighet.

D117. Flygförbud under 50 mil gynnar miljö och landsbygd

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det införs ett förbud mot flyglinjer under 50 mil

Flyg behövs endast som färdmedel över 50 mil. Sverige måste tänka på klimatet och vara en förebild för Europa i att minska på klimatproblemen, samt stärka landsbygden så att besöksnäringen kan öka i Sveriges landsbygd. Med en centralisering skulle staten och kommuner kunna få loss pengar till annat som även gynnar landsbygdens infrastruktur i form av tåg och eventuellt busstrafik. I övrigt måste ändå vissa landningsbanor finnas kvar för t.ex. ambulansflyg och försvaret.

Liberalerna är det nya gröna. Det mest realistiska är att vi på sikt ska få dubbelspår i Sverige som gör att tågen ska kunna stanna på fler sträckor i landsbygden. Flygets största osäkerhet är vid start/landning även för boende. Det är viktigt att små flygplatser läggs ned, liksom flygplatser i centrum som t.ex. Bromma, och att man satsar på bostadsområden och parker. Annars är allt ett hyckleri mot miljön och människors säkerhet.

D118. Förändrad rabatt på energiskatten

Anna Östholm, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för en utredning av nuvarande rabattsystem på energiskatten för företag

I dag ges en energirabatt för kunder som förbrukar över 300MWh. Historiskt sett har den energikrävande industrin varit beroende av en stor arbetskraft. Energirabatten har använts för att skapa arbetstillfällen. Alla anställda betalar skatt och företagen betalar arbetsgivaravgifter. I dag finns en ny energikrävande sektor, serverhallar och webhotell, som inte kräver förhållandevis lika stor arbetskraft. Är det rimligt att dessa verksamheter som inte bidrar till lika många arbetstillfällen får lika stor rabatt på energin?

D119. Låt marknadskrafterna hjälpa vårt elsystem

Liberalerna Svalöv

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska initiera en skatteutredning som kan visa på hur energiskattens punktutformning kan ersättas med procentuell beskattning i syfte att ta tillvara och främja ett mer aktivt energianvändande.

Det nordiska elsystemet, likt omvärldens, är i kraftig förändring. Planerbar kraftproduktion blir en allt mindre del av systemet då mer intermittenta kraftkällor som vind och sol tar större plats. Norden med sin stora tillgång på kärnkraft och vattenkraft har goda chanser att hantera dessa förändringar men inte utan utmaningar. En varierande kraftproduktion tillsammans med en varierande förbrukning kan resultera i ett kraftigt varierande timpris på el över ett och samma dygn. Allt enligt marknadskrafternas grundprincip av tillgång och efterfrågan. Prisskillnaden kan bli än större om överföringsförmågan i stamnätet dessutom når sitt max. Det vill säga: dyra timmar kan bli ännu dyrare i t.ex. södra Sverige. I grunden är ett varierande elpris bra, det är en konsekvens av en fungerande avreglerad marknad som i viss mån balanserar sig själv. Men i takt med att efterfrågan på el ökar och produktionen övergår till mer av intermittenta kraftslag måste marknadens inbyggda reglerförmågor utvecklas med behoven. Lösningen på vår energiförsörjning är inte en enkel "quick-fix" utan en palett av tjänster, åtgärder och kraftslag. Om konsumenter, privatpersoner som företag till exempel skulle flytta sin konsumtion ifrån dyra till billigare timmar skulle de förutom att spara pengar också hjälpa systemet att hantera en varierande kraftproduktion. Till exempel producera varmvatten, ladda bilen på billigare timmar (billigare timmar = timmar med mycket el tillgängligt) i stället för i dag helt slumpmässigt. Elpriset i elområdet SE4 kan variera från 0 till 3 kronor per kilowattimme (ibland högre och även negativt). Men att flytta last från en timma då elen kostar 70 öre till en timma för 30 öre upplevs i dag inte så lönsamt för kunden, eftersom varje kilowattimme i dag beskattas med en punktskatt på 35,60 öre (exklusive moms). En kilowattimme kan därmed aldrig bli

billigare än 35,60 öre även om själva elen den timman kostar 0 öre per kilowattimme. Hade skatten däremot varit procentuell skulle skatt och moms fungera som en hävarm för att göra billiga timmar ”billiga” och dyrare timmar dyrare. Incitamentet för att skifta last ifrån höglasstimmor (dyra timmar) till låglasstimmor skulle då öka och konsumenterna skulle genom sitt förändrade beteende då förutom att sänka sina elkostnader även hjälpa systemet att reglera last efter produktion.

D120. Samma skatt för samma skada

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg
Linnea Bjärum, Malmö
Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att avskaffa undantag i energiskatten och koldioxidskatten, samt verka för att metan, lustgas och andra ämnen som bidrar till växthuseffekten beskattas.

En viktigt liberal princip inom klimatpolitiken är ”polluters pay”, att förorenaren ska betala för sina utsläpp. Skatter på utsläpp är därför legitimt, men det är också ett effektivt styrmedel att påverka företag, individer och marknaden att ställa om till klimatvänliga alternativ. Det uppmuntrar till koldioxidnålhet och straffar koldioxidintensiva tekniker. En enhetlig koldioxidskatt är rättvis, effektiv och sänker risken för att minskade utsläpp i en sektor ger ökade utsläpp i en annan. Men i dag är den inte enhetlig. Det finns nämligen undantag för branscher och utsläpp som inte inkluderas in i systemet för klimatskatter. Svenskt jordbruk, skogsbruk och vattenbruk subventioneras genom sänkt skatt på koldioxid och energi. Även tillverkningsprocesser i industriell verksamhet får skattelättnader på el och uppvärmningsbränslen. Reduktioner på energi- och koldioxidskatten för dessa industrier gör att energieffektivisering lönar sig mindre och skapar obalanser. De bör därför tas bort. Ett annat exempel är det fossila bränslet torv som utvinns i våtmarker vilket undantas även det från energi- och koldioxidskatt. Sveriges växthusgasutsläpp till följd av torvproduktion uppgår till cirka 0,2 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Det handlar också om den slopade energiskatt för datorhallar, som är en direkt subvention för IT-jättar såsom Facebook. Även det snedvrider marknaden och kan leda till ökade utsläpp om inte Sverige säkrar en grön elproduktion

Dagens system håller inte, klimatet bryr sig inte om utsläppen kommer från en bil, stålfabrik eller ko. Därför måste undantagen avskaffas och klimatskatterna gälla alla utsläpp.

D121. Ändrat stöd till förnybar, flexibel och tillgänglig energiproduktion

Per Perttu, Krokom

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för ett bidragssystem som styr investeringarna mer mot flexibel och tillgänglig energiproduktion

Elproduktion bör delas upp i olika kategorier beroende på de olika produktionernas bidrag till elnätets distribution. Ett produktionsslag kan ha följande olika typer:

Flexibilitet – kan produktionen stängas ner snabbt eller ej. Exempelvis kärnkraft går ej att variera med så många procent på kort tid.

Tillgänglighet – kan produktionen garantera tillgänglighet. Sol och vind är enbart tillgängliga när solen skiner och/eller vinden blåser.

Fossilfria – olika produktionsslag har olika klimatavtryck. Exempelvis vattenkraft är ett bra energislag eftersom det är relativt flexibelt, har bra tillgänglighet och är fossilfritt.

Befintliga stöd hittas under denna länk: <https://www.energimyndigheten.se/fornybart/stod-och-bidrag-pa-fornybartområdet/>

Stödet för energilagring snuddar vid det som denna motion utgår ifrån genom att försöka förbättra tillgängligheten och flexibiliteten hos energislaget.

Utförande

Föreslår en ändring från solcellsstöd till stöd till fossilfria produktion med olika stöd beroende på produktionsslagets flexibilitet och tillgänglighet. Exempelvis bör mer stöd utgå till en pelletsdriven ångcykel eller stirlingsmotor än till solceller.

D122. Inkludera mer kärnkraft i de svenska energi- och klimatmålen

Alexander Werne, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att ändra det svenska energimålet gällande elproduktion för 2030 och framåt till ”Elproduktionen ska år 2040 vara 100 procent fossilfri”

Sverige har som mål gällande elproduktion för 2030 och framåt att ”Elproduktionen ska år 2040 vara 100 procent förnybar (men det är inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft)” (<https://www.energimyndigheten.se/klimat-miljo/sveriges-energi-och-klimatmal/>). Detta mål förminskar och i förläningen förhindrar kärnkraftens roll som är enligt mig ett av svaren på den globala uppvärmningen. Kärnkraft, som inte släpper ut någon koldioxid, räknas som ett fossilfritt energislag men inte förnybart.

Den vedertagna forskningen som ligger till grund för hur vi som samhälle ska möta klimatfrågan utgörs av FN:s klimatpanel IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change). Genom regelbundna rapporter syftar IPCC till att förse världen med ett tydligt vetenskapligt perspektiv på klimatfrågorna.

I IPCC:s sammanfattning för beslutsfattare (https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/05/SR15_SPM_version_report_LR.pdf) som baseras på rapporten "Global Warming of 1.5 °C" (<https://www.ipcc.ch/sr15/>) så studeras samhällsmässiga tillvägagångssätt och utvecklingar för att nå de uppsatta klimatmålen. Dessa tillvägagångssätt redovisas i fyra scenarier ("pathways" i rapporten). I alla fyra scenarier kommer mängden kärnkraft att öka mellan 59 och 106 procent fram till 2030, och mellan 98 och 501 procent fram till 2050 (sidan 14). Forskarna slår härmed fast att kärnkraft kommer vara en del av framtidens energitjänst och en del av lösningen på den globala uppvärmningen.

Därför bör då Sverige ta Greta Thunbergs budskap till sig och lyssna på vad forskningen säger och ändra sitt energimål från "Elproduktionen ska år 2040 vara 100 procent förnybar (men det är inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft)" till: "Elproduktionen ska år 2040 vara 100 procent fossilfri". Detta för att inte utesluta en energikälla som enligt forskningen är en del av lösningen till den globala uppvärmningen.

D123. Stimulera en kraftigt utbyggd energiproduktion i Sverige

Fritjof Nilsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en massiv utbyggnad av klimatvänlig energiproduktion i Sverige, med ett planeringsmål på minst 160 TWh elektricitet ytterligare till 2040
2. att Liberalerna verkar för att staten tar ett större helhetsansvar för att säkerställa elnätets stabilitet, bl.a. genom investeringar i energilagring (vätgas, batterier etc.) och energiöverföring.
3. att Liberalerna verkar för att energibesparande åtgärder premieras ytterligare, både för företag, föreningar, kommuner och andra organisationer och privatpersoner
4. att Liberalerna verkar för att energiproduktion främst beskattas i den region där den genereras¹

Den globala uppvärmningen är vår tids ödesfråga och innovativ teknik är ett måste för att kunna hantera dess konsekvenser. Elektrifierade transporter, fossilfritt stål och klimatvänligbetong är några av de verktyg som krävs för att få ned utsläppen av växthusgaser till hållbara nivåer. Dessa nya verksamheter kräver dock enorma mängder fossilfri el samt stora investeringar i energilagring och energidistribution för att begränsa volatiliteten i energisystemet. Sveriges elförbrukning kommer sannolikt att minst behöva fördubblas från cirka 130 TWh år 2021 till cirka 290 TWh år 2045 (SvD 2021-02-28). Det ökade behovet kommer från bland annat LKAB/SSAB, H2GS, Cementa, Northvolt, elfordon och serverhallar. För energiföretag i oligopolställning kan en viss elbrist vara ekonomiskt motiverad eftersom priserna då kan höjas, men för klimatet och samhället vore det förö-

dande. Staten bör därför säkerställa en massiv utbyggnad av Sveriges energiproduktion samt ta ett helhetsansvar för elnätets stabilitet, bland annat genom att främja investeringar i energilagring och energidistribution. Eftersom produktionen av energi ofta har en negativ inverkan på närmiljön bör energiproduktion huvudsakligen beskattas i den region där den genereras.

D124. Biobränsle är klimatpositivt

Urban Wästljung, Uppsala
Lennart Ljungblom, Värmdö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet beslutar att avsnittet om bioenergi på s.28–29 ersätts med motsvarande text i motionens motivering
2. att landsmötet beslutar att punkten 33 ska lyda: "Användningen av biomassa får ökas enbart så länge den årliga återväxten och kolsänkan är större i LULUCF-sektorn än uttaget. Ytterligare inlagring av kol stimuleras med bio-CCS och användning av biomassa i beständiga material, byggnader och infrastruktur."

Klimatrapporten är mycket välskriven och fylld med djup kunskap. Avsnittet Biobränslen lider dock av ett antal missuppfattningar och förslag som är oförenliga med Klimatkonventionens och EU-reglernas sätt att redovisa utsläpp från bioenergi. Det här förslaget rättar till felaktigheterna och skärper kraven ytterligare.

Biobränslen är viktiga för att ersätta fossila bränslen i sektorer som inte är rationella att elektrifiera. De behövs också under övergången till full elektrifiering i andra sektorer. Biobränslen kan ofta ersätta fossila bränslen till exempel i förbränningsmotorer, i värmeverk eller som råvara för industrin. På sikt behöver dock den biomassa som kan tas ut på ett hållbart sätt användas där den har högst förädlingsvärde, inom andra tillämpningar i bioekonomin än bränsle och där den binder in kol åtminstone för en tid.

Biobränslen inom transportsektorn sänker utsläppen från de återstående förbränningsmotorfordonen. På sikt gör dock biobränslena större nytta i andra sektorer. Förädlingsvärdet och möjligheten att binda kol på lång sikt ska styra allokeringen så att bidraget blir så stort som möjligt i klimatarbetet samtidigt som den utnyttjas samhällsekonomiskt effektivt.

Det blir problem om uttaget av bränsle är större än återväxten. Uttaget bokförs i LULUCF och sätts därför till noll i den sektor där förbränningen sker. Nettoupptaget i svensk skog och skogsmark ligger på cirka 35 miljoner ton koldioxid per år enligt Riksskogstaxeringen och skulle kunna öka. Även kolförrådet i åkermark är stabilt, men det är mer osäkert om svenska jordar kan binda ökande mängder kol.

Således är uttaget av svensk biomassa långsiktigt hållbar, skogen är en kolsänka. Genom rapporteringen av statistik till EU och FN:s klimatkonvention finns det en god kontroll på förändringar i kolförrådet som hindrar att uttaget blir för stort. Eftersom upptaget av kol i LULUCF-sektorn är så betydande har biobränslen positiv klimateffekt och använd-

1. Yrkande 4 besvaras under avsnitt E3.

ningen av bioenergi ger inget nettotillskott av koldioxid till atmosfären.

Länder med god tillgång på biomassa som Sverige, bör inte bygga sin biobränslestrategi på import. Inhemsk produktion behöver byggas ut och biobränslen användas klokt.

Det är marknadens sak att avgöra allokeringen av resurser. På biobränsleområdet intervenerar dock staten genom olika former av styrmedel. Det finns risker förknippade med det och på sikt behöver mer av biomassan användas för annat än energiändamål i en växande bioekonomi, men under tiden hålls det kolet borta från kretsloppet.

Biogas framställs i många kommunala reningsverk, inom jordbruket och i andra rötningsanläggningar. Små biogasanläggningar utan koppling till gasnätet kan positivt bidra till värme- och elproduktion och minskar behovet av deponier. Matavfall bidrar till utsläppen och behöver minska men det avfall som trots allt uppstår ska användas klimatsmart. Kommunerna bör öka återvinningen av matavfall för att använda det vid framställning av biogas.

D125. Massiv utbyggnad av kärnkraft

Carl-Åke Utterström, Västerås
Henrik Östman, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna gör en realistisk bedömning av framtida elbehov.
2. att Liberalerna med detta som bas förordar planerbar kraft.
3. att Liberalerna aktivt upplyser om kärnkraftens relativa farlighet.
4. att Liberalerna informerar om förlängd kärnkraft till 80–100 år
5. att Liberalerna poängterar kärnkraftens potential, 75 terawattimmar utbyggd på tio år.
6. att Liberalerna poängterar att Olkiloutu 3 motsvarar mer än en och en halv reaktor

Vi måste göra en massiv utbyggnad av kärnkraft.

Per Langer Fortums förre VD prognosticerade ett framtida elbehov år 2045 på 240 terawattimmar. Detta var före att LKAB med sin järnsvampstillverkning aktualiserade ett behov av ytterligare 55 terawattimmar och SSAB:s ståltillverkning ytterligare tio terawattimmar.

Bill Gates talar om en tredubblad elförbrukning till år 2045 och en dansk utredning överförd till Sverige pekar mot ett behov av runt 500 terawattimmar på grund av digitalisering, serverhallar, batterifabriker och även flera tunga processer som övergår till fossilfria exempelvis Cementa. Merparten av dagens sektorer såsom jordbruks-, skogsbruks-, gruvnäring-, entreprenad- som hela fartygs- och flygsektorn väntas övergå till eldrift. Plus hela transport- och fordonssektorn. Med det som bas är 500 terawattimmar inte alls en omöjlig uppskattning.

Hur ska vi lösa detta? Ja, eftersom detta massiva ökade energi- och även effektbehov bör vi kanske i högre grad för-

lita oss på i högre grad planerbar produktion då vi under drygt tio år byggde ut kärnkraften med 75 terawattimmar.

Beträffande valet av leverantör kan vi under en övergångstid upphandla kinesiska reaktorer som byggts parvis identiska på stipulerad tid och till stipulerad kostnad och detta gäller även för koreanska reaktorer.

På runt tio år byggde vi ut kärnkraften med resultat 75 terawattimmar en betydligt snabb utbyggnadstakt och vi kan under en övergångstid likaväl bygga kinesiska kärnkraftverk som byggts parvis identiska på stipulerad tid och till stipulerad kostnad. Dessutom med en livslängd på 80 – 100 år.

Kärnkraften har gett ett förhållandevis fåtal dödade med tanke på dess produktion. Totalt ett 40-tal dödade under hela dess livslängd. Tjernobyl i dag har avger en årsdos om 800 millisievert enligt tidigare mailkontakt med före detta SSI (Strålskyddsinspektionen), i dag SSM. Runt 200 personer bor i dag inom avspärrat område i högönsklig välmåga.

Strålningen från Fukushima om årsdoser på 120 millisievert ger en ökad lungcancer-risk på en procent medan rökning 1 500 procent. Detta enligt universitet i Kiev som utvecklat mätutrustning som följde med Marslandaren för att detektera den ackumulerade strålningen som en astronaut skulle utsättas för eller 350 millisievert under uppfärd och vistelse på Mars. Resultat tre procent ökad lungcancer-risk.

Upplyst faktabaserad info om kärnkraftens relativa farlighet bör spridas så mycket som möjligt och därmed få det på en sansad nivå. Allt levande är radioaktivt och radioaktiviteten tillhör livet. Rådjur skjutna i Gävletrakten före Tjernobyl hade förhöjda strålvärden och bakgrundsstrålningen var mycket högre på 1960-talet som funktion av ovanjords-sprängning i Nevada öknen av atombomber.

D126. Nej till kärnkraft

Mats Nilsson, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att texten i partiprogrammet ska lyda: Kärnkraften bidrar till den globala uppvärmningen och har ingen plats i framtidens energiförsörjning. Inga nya kärnkraftverk ska uppföras i Sverige.

Det finns de som tror att kärnkraftens bidrag till uppvärmningen av planeten är försumbar. Det är inget seriöst påstående. En enda av Forsmarks reaktorer ger en värmeeffekt kring 3000 MW. Utväxlingen i form av el är cirka 700 MW, vilket ger en verkningsgrad av 35 procent. 65 procent av energin går alltså bort i värme. Sannerligen inte imponerande. Till det kan läggas att elen i ett senare skede också ger en uppvärmning.

Värmen ger upphov till ökad halt av vattenånga i atmosfären. Vilket är den mest betydelsefulla faktorn bakom det som kallas växthuseffekten.

Någon ny generation kärnkraftverk är inte i sikte, och det skulle inte heller ändra på det faktum att tekniken fortfarande går ut på att värma upp kärnbränsle till tusentals grader för att i sin tur värma vatten till hundratals grader och i slutändan värma upp byggnader till någonstans kring 20

grader är absurd. Som det har sagts är detta som att skära smör med motorsåg.

Vad som dock är än värre är att den energi man här släpper loss, aldrig försvinner. Energi kan, som bekant, aldrig utplånas. Bara omvandlas. Ser man det hela globalt, vilket man kan och ska göra, innebär det att de ökande utsläppen av växthusgaser kombinerat med kärnkraft ger en synnerligen effektiv uppvärmning. Dock ingen önskvärd sådan.

I partiprogrammet står det att partiet vill öppna för att bygga ut ny kärnkraft. Det vore ett ödesdigert misstag.

D127. Sol, vind och vatten: förnybar elproduktion och avvecklad kärnkraft

Johny Samuelsson, Simrishamn

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för en avveckling av kärnkraften och ska verka för en fossilfri och förnybar elproduktion som sol, vind och vatten och i övrigt en effektiv och produktiv elanvändning samt stödja forskning som kan bidra till utveckling av andra miljövänliga energikällor.

Kärnkraft i Sverige produceras 2021 vid sex aktiva kärnreaktorer, fördelade på tre anläggningar: Forsmarks kärnkraftverk (tre reaktorer), Oskarshamns kärnkraftverk (en reaktor) och Ringhals kärnkraftverk (två reaktorer). Tillsammans producerar dessa reaktorer 30 procent av den totala elproduktionen i Sverige medan vattenkraften står för 45 procent, vindkraften för 17 procent och kraftvärmens fyra procent av den totala produktionen.

Det råder inte elbrist i Sverige men överföringsbrist det vill säga otillräckligt med elledningar. Om det råder det stor enighet. Det gör det däremot om vi ska ha kärnkraftverk eller inte. Vid folkomröstningen 1980 röstade man för att kärnkraften skulle avvecklas i den takt som var möjlig. Senare undersökningar från SOM-institutet vid Göteborgs universitet visar att fler vill avveckla kärnkraften än bygga ut den. Vi ska avveckla kärnkraften av följande skäl:

1. Risken för haveri. "Så osannolikt att det inte kan hända." De ironiska orden är Tage Danielssons i ett tidigare inlägg i debatten om kärnkraftens vara eller icke vara efter Harrisburgolyckan. Sedan dess har flera olyckor inträffat som varit mycket värre. I Sverige har under åren drygt ett tiotal incidenter och tillbud inträffat.
2. Om det skulle hända. Statens arbete med att förebygga kärntekniska olyckor har vissa brister. Inte heller beredskapen att handskas med konsekvenserna av en olycka är tillräckligt god, visar Riksrevisionens granskning av säkerhetsarbetet vid kärnteknisk verksamhet.
3. Miljöpåverkan. All gruvbrytning påverkar miljön. När uranmalm bryts frigörs radioaktiva gaser och damm, liksom att radioaktiva sönderfallsprodukter blir kvar i gruvavfallet och riskerar att läcka ut.
4. Inte moraliskt försvarbart. Från och med 2018 är det förbudet att bevilja tillstånd för urangruber i Sverige.

Det innebär att vi måste importera uran från andra länder. Det kan ifrågasättas om det är moraliskt försvarbart att utsätta andra länder för miljörisiker för att vi ska kunna få bränsle till kärnkraftverk.

5. Osäker lagring. Lagring av det använda kärnbränslet sker i tre led. Ett år på kärnkraftverket. 40 år i basängar femtio meter under markytan i Oskarshamn. 100 000-tals år i kapslar 500 meter ner i urberget förbereds i Östhammar. Där "ska kunna vara säkert" enligt SKB som är ansvariga för att ta hand avfallet från kärnkraftsreaktorerna.
6. Våra barn, barnbarn etc. Vänsterpartiet lägger ansvaret på våra barn, barnbarn etc. och kommande generationers axlar att ta konsekvenserna av våra handlingar i dag. I en tid då vi lagstiftat om barns rättigheter och skyldigheten att genomföra barnkonsekvensanalyser i alla ärenden för barns bästa äventyrar vi kommande generationers framtid utan hänsyn till hur de ser på saken.

D128. Bygg ny kärnkraft av typ SMR och FoU

Henrik Östman, Västerås

Agne Furingsten, Sala

Bror Larsson, Västerås

Örjan Rosell, Västerås

Carl-Åke Utterström, Västerås

Erik Ödmansson, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna lägger fram konkreta förslag och finansiering för att bygga en forskningsreaktor enligt Generation IV, så kallade SMR ("small modular reactor"). Den bör byggas i anslutning till någon av de fyra etablerade orterna för kärnkraft, förslagsvis Oskarshamn.
2. att Liberalerna initierar forskning och utveckling av hanteringen av utbränt kärnbränsle för raffinering till bränsle för en modern SMR-reaktor
3. att denna forskning/utveckling sker tillsammans med resurser från Westinghouse bränslefabrik i Västerås och att en testanläggning byggs i anslutning till CLAB i Oskarshamn, det vill säga det centrala mellanlagret för utbränt svenskt kärnbränsle
4. att regeländring i lagstiftningen görs så att denna forskning och utveckling blir möjlig att påbörja i Sverige.

Sveriges årliga elproduktion är för närvarande större, 150 terawattimmar, än den inhemska konsumtionen av el, cirka 135 terawattimmar. Däremot råder under kortare och längre stunder effektbrist i olika delar av landet som då får kompenseras med import eller egen produktion av fossilbaserad el. Vid dessa tillfällen är också effektutnyttjandet så högt att man har svårt att upprätthålla rätt frekvens och utlovad effekt vilket kan äventyra produktionen i industriella processer och energiproduktion, särskilt då i södra Sverige. En bättre stabilitet i elnäten erhålls av en viss andel tung, roterande utrustning som större generatorer i vatten- och kärnkraftsproduktionen ger. Effektbristen hotar när de väder-

beroende elproduktion från vindkraft och solceller utblir temporärt. En del tror att detta löses med en kraftig utbyggnad av stamnäten för eldistribution, men detta är både dyrbart och tidsödande och på sikt finns inte något ytterligare elöverskott i Norrland som kan försörja södra Sverige.

Om 10–20 år hotar nedstängning av de kvarstående sex kärnkraftsreaktorerna med ett bortfall av cirka 40 procent av dagens elproduktion, samtidigt som nya stålprojekt i Norrland – där kolreduktion ersätts av vätgas, som produceras av el. Dessutom fortsätter elektrifiering av transporter och övrig industri så att det kommande elbehovet inom 20 år beräknas till närmare 200 terawattimmar per år. För att lösa detta behov behövs ytterligare elproduktion, där både sol, vind, vatten, vätgaslagring och ny kärnkraft måste samverka för att vi ska få en ekonomiskt, säkert och tekniskt väl fungerande elproduktion. Den nya kärnkraften måste baseras på små, modulära och säkra reaktorer, som byggs standardiserat och typgodkänns som en produkt som sedan kan levereras som flera moduler till flera orter där stabiliserande effekt och elenergi behövs.

Dessutom kan bränslet till dessa reaktorer baserat på utbränt svenskt kärnbränsle som kan anrikas och raffinerats till fullödigt användbart bränsle i dessa moderna Generation IV reaktorer av svensk eller utländsk tillverkning. Det svenska utbrända kärnbränslet som mellanlagras i CLAB i Oskarshamn räcker till närmare 1000 års drift i ett 100-tal nya SMR-reaktorer. Vi löser på detta sätt både ett långsiktigt bränslebehov utan att behöva bryta nytt uran och delar av den slutförvaring som nu planeras till det svenska urberget vid Forsmark.

D129. Sverige bör gå med som medlem i Gen4 International forum

Urban Wikman, Umeå
Maria Lindvall, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Sverige ska gå med i Generation IV International Forum som aktiv medlem

Generation IV International Forum bildades 2001 med syfte att samarbeta för forskning och utveckling av nästa version av kärnkraft, det vill säga GEN4, före år 2030.

Sverige var en av de ledande nationerna avseende forskning och produkter inom kärnkraft före valet med Asea-Atom med flera och Sverige har en enorm kunskap och fokus på säkerhet, miljö och kvalitet och kan starkt bidra inom många områden för att skynda på denna utveckling.

Globalt använder vi i dag 160 000 terawattimmar per år där 85 procent är fossila bränslen vilka ska ersättas. I dag produceras 9000 terawattimmar per år via vatten, sol, vind och kärnkraft med detta måste ökas till cirka 70 000 terawattimmar för att klara av att ställa om från de fossila bränslena.

Europa producerar cirka 2000 via dessa i dag och vilket behöver ökas till cirka 9 000 och i Sverige producerar vi cirka 140 terawattimmar vilket kommer att behövas ökas till cirka 700 terawattimmar för att vi ska klara av detta.

Vi kommer att behöva alla energislag för att lyckas och det krävs cirka 2 000 vindturbiner för att producera tio terawattimmar. En reaktor, Forsmark 3 (gen2+) ger lika mycket där livslängden är cirka 100 år på en ny reaktor. Motsvarande är 25 år på en vindturbin och kostnaden i dag är cirka fem miljoner euro för en ny reaktor gen3+ mot 30 miljoner kronor för en vindturbin.

Bara för att ställa om stålproduktionen i Sverige (4,5 miljoner ton) krävs cirka 20 terawattimmar (Hybrit) och i Europa är stålets behov på cirka 170 miljoner ton vilket ger ett behov av 600 terawattimmar bara för stålet.

På grund av det inom kort enormt ökade behov av energi bör Sverige gå med i samarbetet inom Gen IV International Forum där länder som Canada, Korea, Japan, UK, Schweiz, USA m.fl., totalt tretton länder, deltar i dag.

D130. Avskaffa nätmonopolet

Pia Långström, Stockholm
Björn Ljung, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska ta ställning för att avskaffa nätmonopolet
2. att Liberalerna ska ta ställning för att avskaffa anslutningskostnaden, nätavgiften, för konsumenten
3. att Liberalerna ska vara drivande i konsumentens fria val av ett enda energibolag för både nätanslutning och energiförsörjning med en enda räkning som i EU
4. att Liberalerna ska vara drivande för att den svenska energimarknaden ska närma sig EU, anpassa affärsmodellen, avskaffa nätavgiften för konsumenterna, tillåta trafikavgifter finansiera nätet
5. att Liberalerna ska verka för en fri energimarknad som främjar konkurrens och stärker konsumenten genom att avskaffa nätmonopolet och finansiera nätet med trafikavgifter så konsumenten får EN räkning från valfritt energibolag
6. att Liberalerna ska verka för ökade konkurrensmöjligheter i EU med export av förnyelsebar energi genom att avskaffa nätmonopolet, undanröja hinder för svenska bolag att närma sig EU:s energimarknad, främja utveckling, innovation och en fri energimarknad.

Liberalerna värnar om fria öppna marknader utan handels hinder som främjar konkurrens, utveckling och konsumenternas valfrihet. För att en fungerande energimarknad överhuvudtaget ska bli möjlig bör Liberalerna ta ställning för att avskaffa nätmonopolet och nätavgiften, det vill säga konsumentens anslutningsavgift till nätet, och tillåta att nätet i stället finansieras med trafikavgifter.

Det nuvarande nätmonopolet innebär att svenska konsumenter faktureras och betalar två gånger för energiförsörjningen och inte fritt tillåts välja ett energibolag som skickar en enda, begriplig räkning till hushållet som i övriga EU. En skev marknad urholkar konsumenternas position, plånbok och valfrihet.

Den svenska energimarknaden fungerar fortfarande bristfälligt och karakteriseras av kartellbildning, oligopol samt

svårmanövrerade barriärer för att ta sig in och etablera sig på den svenska marknaden. EU har vid flera tillfällen ifrågasatt varför det är så svårt för små, nya aktörer att lyckas på den svenska marknaden. Etablerade giganter fortsätter att styra och ställa som de vill och kan främja egna intressen samt undvika att satsa på utveckling och innovation som bidrar till en hållbar samhällsutveckling och medvetna konsumenter.

Även ur det perspektivet är avskaffandet av nätmonopolet och anslutningsavgiften, nätavgiften, en knäckfråga. Trafikavgifter bör finansiera nätkostnaden precis som i övriga EU, vilket även stärker den fria konkurrensen och möjliggör fri handel.

Ytterligare ett starkt skäl till att avskaffa nätmonopolet är att det annars blir mycket svårt att anpassa den svenska energimarknadens affärsmodell till EU:s, vilket i praktiken innebär sämre, färre och dyrare valmöjligheter för svenska konsumenter i avsaknad av fri handel på en fri fungerande energimarknad.

Den nödvändiga anpassningen till EU:s energimarknad främjar export av förnyelsebar energi och eventuellt överskott av vind- och solkraft till länder som är beroende av kol. Det är dock en myt att lagring är avgörande för vind- och solkraft eftersom man enkelt balanserar nätet genom att spara på hydrokraften och stänga dammluckorna vid överproduktion. Till skillnad från kärnkraft finns ingen startsträcka för att snabbt aktivera vattenkraften igen när efterfrågan ökar. Sveriges fina vattenkraftresurser innebär med andra ord att behovet av att lagra vind- och solkraft i batterier inte har någon större betydelse eftersom man kan balansera utbud och efterfrågan med vattenkraft.

Liberalerna verkar redan nu för att den svenska och nordiska energimarknaden ska närma sig den europeiska för att möjliggöra en fri fungerande marknad, säker och tillförlitlig energiförsörjning samt valfrihet för konsumenterna.

Det kräver dock avskaffandet av både nätmonopolet och anslutningsavgiften till nätet, nätavgiften, som i stället bör finansieras med trafikavgifter för att möjliggöra en fungerande, innovativ energimarknad med fri konkurrens som gynnar svenska konsumenters valmöjligheter och en hållbar samhällsutveckling.

D131. Säker energiförsörjning och kapacitet

Pia Långström, Stockholm
Björn Ljung, Stockholm
Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att gemensamt förverkliga den nordiska kraftkabeln och koppla ihop Sverige och Finland genom att ansluta Gotland, Öland och Åland till varandra samt respektive fastland och därmed säkra en tillförlitlig energiförsörjning samt export-/importmöjligheter
2. att Liberalerna ska vara drivande i utveckling, uppgradering samt utbyggnad av kraftnätet och möjliggöra en marknadsdriven utvecklingstakt av vindkraft som

tillvaratar möjligheter för fossilfri energiproduktion och export

3. att Liberalerna ska låta vindkraften nå sin fulla potential på Gotland och Öland och bidra till den nationella elproduktionen samt möjliggöra export till Finland genom att investera i den kritiska kraftkabeln till fastlandet
4. att Liberalerna tar ställning för expansion av en nordisk kraftkabel till EU-länder runt Baltikum och Östersjön för energisäkerhet samt import-/exportmöjligheter
5. att Liberalerna verkar för att Svenska Kraftnät ska ta emot grön el från prosumenter.

Kapacitetsbrist i svenska elnät är en flaskhals som förhindrar tillväxt, nya industrier och klimatomställningen. För att inte tala om beroendet av rysk gas. Omställning till elbilar är en förutsättning för att nå nationella och globala klimatomål. Liberaler river ju barriärer för en fri fungerande marknad och handel med EU. Energisektorn står för minst 25 procent av alla växthusgaser, transformationen brådskar. Investeringar krävs för att utveckla kraftnätet, trygga en tillförlitlig säker energiförsörjning och tillvarata vindkraftens snabba utvecklingspotential. Svenska Kraftnät saknar kapacitet att ta emot grön el från vindkraftsprojekt som Åsheda, beräknad årlig produktion en terawattimme. Det är dålig affär att fortsätta låta ren, fri energi blåsa bort.

Gotland och Öland har outnyttjade vindresurser, Åland siktar på att bli helt självförsörjande. Stoppklossen är transportkapaciteten eftersom det fortfarande saknas en kraftkabel för att koppla ihop öarna med fastlandet på båda sidor av Östersjön. Finland är en naturlig samarbetspartner med liknande energimarknad, samhällsstruktur och behov. Båda länderna har hittills klappat sig själva på axeln för gamla utsläppsmeriter. Det råder stiltje på grund av infrastrukturbarriärer och handelshinder, samtidigt som teknikutvecklingen och klimatförändringarna går blixtnsabbt.

Östersjöregionen har nytta av en marknadsdriven, snabb utvecklingstakt som tillvaratar gemensamma möjligheter för fossilfri förnyelsebar energiproduktion. En nordisk kraftkabel inverkar positivt på ekonomin, miljön, klimatet och samhället genom att minska effekterna av klimatförändringarna, beroendet av andra energikällor och bidra till en levande skärgård, innovation och jobb. Samarbete minskar risker, kostnader och ökar tillförlitlighet, säkerhet, kunskap och möjliggör skalekonomier.

Vindkraftsmotstånd baseras på okunskap och lösa farhågor sedan förra seklet som nu saknar grund tack vare snabb teknikutveckling, anpassning till miljö och samhälle, gedigen kunskap om hur vindkraftverk bör införlivas i miljön samt produktutveckling som tar hänsyn till ljud, fladdermöss, fåglar m.m. Ljudet från rotorbladen försvinner och blandas helt med naturliga ljud vid den optimala vindhastigheten 8–10 meter i sekunden. Det är en myt att lagring är avgörande för vindenergi eftersom man enkelt balanserar nätet genom att spara på hydrokraften och stänga dammluckorna vid överproduktion. Till skillnad från kärnkraft finns ingen startsträcka för att snabbt aktivera vattenkraft när efterfrågan ökar. För Sverige innebär det att man kan balansera utbud/efterfrågan med vattenkraft. En nordisk kraftkabel säkerstäl-

ler en tillförlitlig och säker energiförsörjning med kapacitet som främjar tillväxt, nya industrier och klimatomställning.

Lästips:

- <https://www.svd.se/tranga-elnat-kommer-att-sta-sverige-dyrt>
- <https://www.svd.se/utan-elnat-bli-det-ingen-ny-industri>
- <https://second-opinion.se/tranga-elnat-hindrar-tillvaxt/>
- <http://elbilsnytt.se/elbilen-ar-en-viktig-komponent-for-en-hallbar-omstallning/>

D132. Separation av elabonnemang

Per Perttu, Krokomb

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att utreda en möjlig uppdelning av elabonnemangen för att optimera effekten i elnäten bättre.

Ett elabonnemang i dag definieras utifrån de inkommande säkringar som fastigheten har. Dessa dimensioneras efter fastighetens maximala effektuttag från elnätet och abonnenten betalar efter storleken på abonnemanget. Detta innebär att elnätet också måste dimensioneras efter den maximala förbrukningen. Dock är det för de flesta abonnenter ej nödvändigt att den maximala effekten utnyttjas utan olika processer kan oftast styras till att köras när förbrukningen är låg.

Exempelvis så duschar oftast en stor del av befolkningen innan de går till jobbet och direkt när varmvattnet förbrukas så börjar varmvattenberedarna att producera nytt varmvatten men detta varmvatten behövs normalt ej förrän de boende återkommer från jobbet 8–10 timmar senare. Om i stället varmvattenberedaren styrs att producera vattnet när elförbrukningen är låg så kan effektuttaget begränsas, detta brukar sammanfattas inom begreppet ”smarta elnät”.

Tyvär är abonnemangskostnaden ett för grovt verktyg för att få dessa system installerade.

Utförande

Föreslår att abonnemangskostnaden delas upp i två delar ”Normalabonnemang” och ”Garantiabonnemang” där normalabonnemangen motsvarar dagens abonnemang och garantiabonnemanget motsvarar en mindre del av normalabonnemanget som elnätsbolaget ska garantera för abonnemangsgävern i större utsträckning.

När effekten i elnätet börjar närma sig gränsen för vad det klarar kan då elnätsägaren begränsa elnätet till ”Garantinivå” varvid en signal skickas som slår om t.ex. en relälösning som lägger om de aktuella elcentralerna i garantiläge. När detta skett så går elcentralerna på en lägre säkring.

De olika delarna i abonnemanget ska naturligtvis även prissättas olika och tiden som ett abonnemang går i garantiläge ska också vara billigare för abonnenten.

Genom att göra detta skapas ett incitament för abonnenter att skapa interna smarta elnät med styrning av sina förbrukningar.

För nätägaren skapas ett mer flexibelt nät som denne kan styra inför t.ex. kalla perioder i samordning med svenska kraftnät.

För samhället innebär detta att en bättre planering av den totala produktionen kan utföras och troligen kan områden med brist i dag i ett slag få möjlighet till fler abonnenter.

Svenska kraftnät talar i dag om risken för partiell nedstängning. Detta skulle i stället innebära en partiell begränsning av kapaciteten i elnätet.

D133. Omprövning av vattendomar som tillåter torrläggning av älvfåror

Nicke Grahn, Dorotea

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet beslutar att Liberalerna ska verka för omprövning av miljökadliga vattendomar
2. att vattendomar som tillåter torrläggning av älvfåror ska prioriteras
3. att verka för att torrlagda älvfåror återfår strömmande vatten

Många vattendomar i Sverige är mycket gamla, och en del beslut innehåller tillstånd att helt eller delvis torrlägga älvsträckor. Detta är ett enormt ingrepp i miljön och omöjliggör en återställning av förstörda vandringsfiskbestånd. Liberalerna har en lång tradition att värna naturvärden och levande vattendrag. Vårt parti bör verka för att gamla vattendomar omprövas och att fler älvfåror återfår en del av vattnet. Detta kan ske med relativt små förluster av elenergi. Miljövinsten kan bli enorm.

D134. Dammrivningar och fria fiskvägar för lekvandring

Mathias Lasu, Vallentuna
Kristoffer Andersson, Knivsta
Elise Backman, Sundsvall
Nicke Grahn, Dorotea

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att avveckla ineffektiva eller olagliga dammar.
2. att Liberalerna uppmanar staten till stötta alla kraftverks- och dammägare med likvida medel för att ha råd att riva dammar.
3. att Liberalerna verkar för att återställa förstörda vattenmiljöer. Undantag kan göras för synnerligen skyddsvärda dammar med historiskt eller kulturellt värde.

Det finns tusentals kraftverksdammar i Sverige som knappt ger någon effekt alls i fråga om att skapa elektricitet. Vad de gör är att effektivt hindra fiskvandringar, för lek och migration mellan olika delar av vattendragen. Dessutom är många av dammarna olagliga och saknar tillräckliga försäkringar. Att riva dem är dyrt för den enskilde ägaren men där borde staten kunna gå in och stötta. Att återställa vattendrag bör vara en vital fråga för Liberalerna då levande åar och älvar ger stor nytta i naturvärden och biologisk mångfald. Dessutom kan vandringsfisk som till exempel havsöring och lax ge intäkter till landsbygden i fråga om sportfisketurism.

Dammar är enskild egendom men förstör för så stor del av naturens livsmöjligheter och möjligheter för människor till att utnyttja den i fråga om allemansrätt.

D135. Riv bort småskalig vattenkraft

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att riva bort småskalig vattenkraften i vårt land och i stället satsa mer på att utveckla den befintliga vattenkraften och miljöanpassa denna med t.ex. fångstgaller för fisk och att torrfåror försvinner med ledande fiskefåror så att t.ex. laxen igen kan flöda i Porjus i Norrbotten där historien en gång började.

Enlig Älvräddarna så finns det forskning på att småskalig vattenkraft inte ger någon större energi. Med tanke på dagens teknik om ny kärnkraft och landsbygdens överlevnad med besöksnäring så bör man riva bort all småskalig vattenkraft för fiskens och naturens skull.

D136. Ökad investeringsvilja och färre tillstånd för vindkraftsprojekt

Pia Långström, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att avskaffa kommunernas vetorätt
2. att Liberalerna ska verka för att lagstadga att kommunerna inte får lägga in veto för projekt i områden som kommunen pekat ut i översiktsplaner eller som avsatts som riksintresseområden för vindkraft
3. att Liberalerna ska tillåta att identifierade och utpekade riksintresseområden och områden för vindkraft i översiktsplaner ska innebära att projektörer är garanterade tillstånd att bygga vindkraft, endast villkoren för hur samt antal verk och vindparkens utformning ska kunna diskuteras som i andra länder
4. att Liberalerna ska verka för att samma krav på vetenskaplighet ska ställas på både projektörer och prövande myndigheterna
5. att Liberalerna verkar för att vindkraftsprojektörer kompenseras finansiellt om tillståndsprocessen förhållas
6. att Liberalerna verkar för att miljöbalken justeras så att klimatnyttan som vindkraften bidrar med får större tyngd när den vägs mot andra intressen

Vindkraft är nyckeln till en tillförlitlig, säker energiförsörjning och en fri fungerande energimarknad. Liberalerna bör vara drivande för en marknadsdriven fossilfri energimix med konkurrerande alternativ. Investeringsviljan i sol- och vindkraft ökar kraftigt men få nya ansökta tillstånd för vindkraft beviljas, vilket kan leda till en inbromsning av elektrifieringstakten samt att Sverige förlorar i konkurrenskraft för investerare. Enligt Svensk Vindenergi får i dagsläget 41 procent av alla tillståndsansökningar avslag. Vindkraftslagen som trädde i kraft 2006 visade att regeringen hade ambitioner att

tillvarata vindkraftens snabba utvecklingspotential genom att förändra tillståndsprocessen för vindkraftsbyggnationer. Vindkraftsprojekten förhållas och stoppas ofta genom kommunalt veto. Detta trots att det sedan landsmötet 2017 gjorts en del försök runt om i landet för att motverka det kommunala vetot. Utifrån ser det ut som att det skett en ökning, men det beror på att de ansökningarna och tillståndsprocesserna startade för länge sedan. Faktum är att antalet tillstånd har minskat ordentligt från 836 verk per år mellan 2014–2016 och endast 402 och 157 verk för 2017 respektive 2018. ”Just nu pågår flera avgörande utredningar på klimat- och miljöområdet: klimaträttsutredningen, artskyddsutredningen, miljöprövningsutredningen och utredningen om det kommunala vetot mot vindkraft, för att nämna några. Det är jätteviktigt att dessa baserar sina förslag på korrekta uppgifter. Vi tror att vår nya granskning kan hjälpa till här, säger Daniel Badman, vd på Svensk Vindenergi.” (Mer info finns här: <https://www.vindkraftsnyheter.se/20210423/6588/viljan-att-investera-i-vindkraft-ar-stor-men-manga-vindkraftverk-far-avslag>). Trots etableringen av vindkraftsamordnare 2006 är problemet fortsatt bristfälligt samarbete mellan aktörerna. Nu, drygt 15 år senare, visar Statskontorets utvärdering (<http://www.statskontoret.se/globalassets/publikationer/2016/201617.pdf>) att hindren kvarstår i form av oklarheter och godtycklighet i tillståndsprocessen. Sverige saknar fortfarande tydliga och tillförlitliga spelregler, beslutsprocesser, ansvarsfördelning och acceptans för vindkraft som en konkurrenskraftig produkt. Projektörer ska kunna lita sig på att identifierade riksintresseområden och områden för vindkraft i översiktsplanering innebär att projektörer får byggnadstillstånd som i andra delar av världen. Fakta bör ligga till grund för beslut och motiveras med vetenskapliga bevis. Okunskapen saknar grund tack var den snabba teknikutvecklingen med anpassning till både miljö och samhälle. Hänsyn tas till ljud, fladdermöss och fåglar i produktutvecklingen. Det finns gedigen kunskap om hur vindkraftverk bör införlivas i miljön. Ljudet från rotorbladen försvinner och blandas numera helt med lövprassel och andra naturliga ljud vid den optimala vindhastigheten 8–10 meter i sekunden (för mer information om myter etc. läs Tore Wizelius Vindkraft i teori och praktik, 2015).

D137. Vindkraftsmoratorium

Sven Olof Andersson Hederöth, Simrishamn
Reidar Svedahl, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för ett omedelbart tvåårigt moratorium för vidare utbyggnad av storskalig vindkraft (enheter större än 500 kW effekt).
2. att Moratorietiden ska användas till att utreda vindkraftens inverkan på juridik och rättssäkerhet, miljö, människors hälsa och levnadsvillkor, ekonomi och vindkraftens funktion i det svenska elproduktionssystemet.

Den snabba utbyggnaden av vindkraften i Sverige väcker oro och motvilja i stora delar av befolkningen, särskilt de som bor på landsbygden. Den tekniska utvecklingen har dri-

vit på storleken av anläggningarna. Påverkan av nya vindkraftverk med 300 meter höga torn som avger infraljud och ett ständigt blinkande ljus på nätterna är oprövad, oreglerad och eventuellt farlig. Närboende riskerar att bli ruinerade eftersom fastigheter i närheten av vindkraftsanläggningar inte går att sälja, och ekonomisk kompensation utgår ej.

1. Vindkraftens bidrag till svensk elförsörjning är begränsat. Ofta ger Sveriges 4500 vindkraftverk mindre än fem procent av den totala produktionen.

2. Argumentet att vindkraft minskar koldioxidutsläppen är felaktigt. Svensk elproduktion varit koldioxidfri i 40 år.

3. Ett vindkraftverk kan beräknas ha en ekonomisk och teknisk driftperiod om högst 15–25 år. Den låga livstidsproduktionen i ett vindkraftverk gör att materialflöde, transporter m.m. blir mycket stora per producerad energienhet, upp till cirka 20 – 50 ggr mer betong och stål per producerad energienhet än för ett kärnkraftverk.

4. Infraljud påverkar människor och djur i stor omfattning. Nya studier från bl.a. Finland visar på ohälsoeffekter upp till 15 km från ett vindkraftverk, med sömnstörningar, migrän, psykisk ohälsa m.m.

5. Miljöbalkens bestämmelser bör ses över så att sakägarnas rättssäkerhet förstärks.

6. De vindkraftverk som planeras och byggs i dag skiljer sig avsevärt från de som byggdes för 10–20 år sedan. Nya verk är betydligt större och regelverk och lagstiftning måste uppdateras för att bättre avspegla dessa förändringar.

7. Påverkan på fastighetsvärden i närheten av vindkraftverk ska analyseras för att möjliggöra en rättvis kompensation för de drabbade.

8. Vindkraften är ett stort hot mot biologisk mångfald. Rovfåglar, insekter och fladdermöss förgås i stora mängder.

9. Det finns inget sätt att återvinna de kompositmaterial som rotorbladen är tillverkade av och de måste därmed direktdeponeras. Detta måste utredas, inte minst för att undersöka konformitet med svensk och europeisk lagstiftning.

10. Under driftperioden avger vindkraftverkens vingar stora mängder epoximaterial på grund av erosion av turbinbladens ytskikt. Bisfenol sprids i naturen med förödande inverkan på djurliv och människor och mikroplastpartiklar sprids i naturen med överskådliga effekter på fauna, såväl på land som i havet.

11. Vindkraftsanläggningar begränsar allemansrätten eftersom områdena betraktas som riskområden, där allmänheten inte kommer att ha fullt tillträde. Därmed begränsas också utnyttjande av friluftsområden som i dag används för rekreation och motion.

12. Vindkraftsanläggningar bryter mot de globala målen i agenda 2030 där insatserna för klimatet ställs emot bevarande av natur, miljö, sjöar och hav och människors hälsa, samt ekonomi.

13. Byggandet av vindkraft skapar minimalt med arbetstillfällen i Sverige. Däremot blockerar det annan ekonomisk verksamhet, t.ex. besöksnäringen. Den samhällsekonomiska vinning som ställs i utsikt, kompenserar inte den attraktivitetsförlust som blir resultatet av vindkraftsetableringen.

14. Vindkraft är inte lönsamt utan generösa subventioner. Två tredjedelar av all svensk vindkraft har utländska ägare. Svenska elkonsumenter bidrar därmed till subventionerad export till Europa. Eventuell ekonomisk vinst kommer att hamna i utländska fickor och ska vägas mot de naturvärden som går förlorade.

D138. Skydda rovfåglar mot vindkraftverk

Liberalerna Norberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna på samtliga nivåer ska driva på för att nya vindkraftverk uppförs med sådan teknik att så få rovfåglar skadas som möjligt.

Sveriges elnät håller nu på att förstärkas av vindkraftverk-sparker. Studier har gjorts som visar att genom att måla en av vingarna svarta så minskar rovfågelsdöden kring vindkraftverken med drygt 70 procent. Detta är således en relativt enkel åtgärd för att ändå kunna säkra biologisk mångfald även i de områden där nu vindparksfälten breder ut sig. Liberalerna bör verka för att djurlivet skyddas i den mån det kan skyddas.

- <https://feber.se/samhalle/svart-farg-kan-gora-vindkraftverk-mindre-dodliga/415031/>
- <https://www.ekocentrum.se/svartmalade-rotorblad-minskade-rovfagelsdod-vid-vindkraftverk/>
- <https://www.vindkraftcentrum.se/index.php/arkiv/718-malad-vinge-raeddar-oern>

D139. Landsbygd = skrotupplag för vindkraftverk?

Liberalerna Norberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att det upprättas en nationell plan för hur vindkraftverk ska avvecklas och hur deponering av rotorblad ska ske.
2. att Liberalerna verkar för att en nationell fond upprättas så att inte enskilda kommuner ska bekosta deponering av de delar som inte går att återvinna på ett vindkraftverk.

Sveriges elnät håller nu på att förstärkas av vindkraftverk-sparker. Det som ännu lyser med sin frånvaro är vad planen är när det är dags att avveckla dessa. Andra länder har fått stora problem bland annat med rotorblad som är svåra att återvinna till fullo.

Vi som bor i områden med vindkraftparker ser inte bara vår natur förstöras av dessa utan oroar oss också för framtiden när dessa ska avvecklas. Det är viktigt att Sverige har en plan för detta. Bör en fond upprättas för skrotning av vindkraftverk? Vem ska deponera rotorbladen när vindkraftverket monteras ner eller behöver förnyas? Vi som bor i kommuner som kommer att försörja andra delar av Sverige med el, oroar oss över ett framtida skrotberg som Sverige gemensamt borde planera för att ta hand om. Ska landsbygden ännu en gång stå för lösningen?

https://www.energimyndigheten.se/globalassets/forn-ybart/framjande-av-vindkraft/aterbruk-och-atervinning-av-vindkraftverk_webb-final.pdf

<https://www.bbc.com/news/business-51325101>

D140. Vätgaslager på strategiska ställen vid det svenska elektriska stamnätet

Örjan Rosell, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ger partistyrelsen i uppdrag att verka för att en utredning tas fram syftande till en plan för att uppföra vätgaslager. Lagren avses fungera som energilager för att säkerställa elförsörjningen. Lagren bör placeras på strategiska vid det elektriska stamnätet.
2. att landsmötet ger partistyrelsen i uppdrag att verka för att utreda om vätgaslagren kan ge möjlighet att, via gasledningar, mata närliggande gastankstationer för vägfordon, placerade vid lämpliga vägar.

Bakgrund

Att hålla stabiliteten i den svenska elkraftsförsörjningen har blivit allt svårare, då energimängden från icke styrbar elproduktion (t.ex. vindkraft) har nått en allt högre andel av den totala produktionen. Energilager kan fylla en viktig funktion genom att leverera ut eleffekt vid bristsituationer.

Vid lagring av stora energimängder framstår vätgaslager som attraktiva, då lagringsutrymmet (vätgastanken) är billigare jämfört med batterier i ett batterilager.

Vätgasen i lagren produceras med elektrolys när det finns överskott av el i stamnätet, då priset på el också är lågt.

D141. Vätgas

Jan-Håkan Otterberg, Skövde

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna satsar på att vätgasdrift enligt förklaringar nedan blir ett verkligt fossilfritt alternativ till drift av elmotorer, elmaskiner i industrin med mera.
2. att Liberalerna stödjer raffinaderier och oljebolag att ställa om produktion till vätgas.
3. att Liberalerna stödjer näringslivets omställning till lagring och leveranser av vätgas.
4. att Liberalerna underlättar för dagens bensin- och dieselstationer att även förse fordonsparken med vätgas.
5. att Liberalerna i en första utvecklingsfas av vätgasdrift enligt ovan bidrar med skattemedel.

När utmaningarna angående klimatet diskuteras propageras det ofta för bara en lösning. Det är synd, då det troligen kommer att behövas flera alternativa lösningar.

Ett ytterligare alternativ är vätgas. Vätgas är ett helt klimatvänligt sätt att driva elmotorer i olika storlekar utan att använda stora batterier. Batteriframställning kräver vissa metaller som bryts i bland annat Kina och skapar stora miljöproblem.

Jag har varit på ett studiebesök och där fått en beskrivning och även praktisk förevisning av hur vätgas kan användas till personbilar, lastbilar, tåg med mera.

Principen är genial:

Sol och vatten omvandlas i en process till vätgas. Vätgasen omvandlas med hjälp av en bränslecell till el som driver en elmotor. Som restprodukt blir det vatten som släpps ut.

I dag finns det en fungerande anläggning i Mariestad som nu drivs av Mariestads kommun.

Nu sker det en hel del utveckling. I Europa kan nämnas att i Tyskland byggs vätgastankstationer i ett stort antal, siffran 400 tankstationer nämns. Frankrike, Danmark och Norge har utbyggnad på programmet. Men Sverige verkar nästan helt sakna intresse. Sverige har i dag fyra stycken, varav en i Mariestad.

Det kan bli Liberalernas stora grej att lansera detta på stor bredd. I början krävs det subventioner från staten. Del av pengarna kan tas från att inte satsa på höghastighetståg. Vätgasdrift är mycket viktigare för klimat och miljö än höghastighetståg.

Läs mer på vatgas.se.

D142. Sverige måste ta initiativ till användning av vätgas

Annika Westh, Öckerö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalernas landsmöte tar initiativ till att verka för att skapa en infrastruktur för vätgas i form av pipelines.

Vätgas är och kommer att bli ett än viktigare komplement till andra fossilfria i drivmedel, vilket krävs om vi ska kunna nå klimatmålen. Utan vätgas kommer vi helt enkelt inte att ha tillräckligt med miljövänliga och kraftfulla drivmedel, när el inte kommer att räcka. Vätgas är det enda hållbara komplementet eftersom ensidig batteridrift inte kommer att räcka till. Men Sverige ligger dessvärre efter i utvecklingen av att skapa goda förutsättningar för vätgas.

Elförsörjningen i landet kommer exempelvis inte att räcka till för en fordonsflotta av endast eldrivna fordon.

Det är särskilt viktigt att byta ut drivmedel för de tunga transporterna, eftersom det är dessa som spyr ut mest avgaser i känslig natur. Men för att kunna använda vätgas, krävs även att det finns tillgängligt utefter vägarna. Så är alltså inte fallet i dag trots att EU har fattat beslut om att använda vätgas. Sverige ligger hopplöst efter.

Ett förslag till lösning som bör prövas är att bygga en infrastruktur av pipelines för säker och billig transport av vätgas. Den bör etableras längs med ostkusten och in i inlandet. Förslaget innebär att man inte behöver kyla eller komprimera vätgas för frakt efter vägar. Därmed blir det mest kostnadseffektiva och säkraste sättet att transportera vätgas via pipelines.

Till detta resonemang ska läggas att om ett nät av pipelines planeras parallellt med E12 så kan även produktion av vätgas finnas i nära anslutning till nätet. Här finns en marknad att erövra.

Produktionen och användningen av vätgasfordon kommer inte att komma igång så länge det saknas ställen att tanka dem på. Därför måste arbetet med pipelines inledas nu.

Liberalerna ska vara ledande i miljöfrågor och ta initiativ. Det gäller även i miljöfrågor som gynnar hållbara transporter och kommunikationer.

Yrkande landsmötet uppdrar åt partistyrelsen att vidareutveckla förslaget om en infrastruktur för vätgas som en del av Liberalernas program för att minska klimathotet.

D143. Infrastruktur för vätgas

Bror Larsson, Västerås
Liane Blom, Norberg
Anita Lilja-Stenholm, Fagersta
Örjan Rosell, Västerås
Carl-Åke Utterström, Västerås
Henrik Östman, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att införa infrastruktur för vätgas, vätgasmackar och vätgasdistribution

För att vätgasen är den enda energibäraren som är både miljö- och klimatneutral

För att klara uppsatta klimat- och miljömål inom Sverige samt Europa

Vätgasinfrastrukturen kommer avlasta elnäten då energin till många processer inom industrin kan ersättas med vätgas, samt genom minskat antal batteribilar som ska laddas från elnäten

Infrastrukturen för vätgas kommer vara en mycket viktig energikälla då det råder samhällskris (långa strömbrott) i Sverige. Vätgasen kan tankas även då det råder totalt elavbrott på elnätet, är elnäten nere går det inte ladda batterier

Gårdarna på landsbygden kan ha sin egen lokala vätgasinfrastruktur. Vätgas kan produceras lokalt med hjälp av stora solcellsanläggningar på stora gårdsbyggnader. Vätgasen som produceras kan distribueras och säljas, samt användas för eget bruk.

Vätgasen kan också produceras av metangasen från djurhållningen.

Sol- och vätgasenergi blir en bra inkomstkälla för landsbygden.

Viktigt att stötta och ta vara på forskningen inom vätgasen som pågår i Sverige, Europa och övriga världen.

D144. Produktion och lagring av vätgas

Bror Larsson, Västerås
Liane Blom, Norberg
Anita Lilja-Stenholm, Fagersta
Örjan Rosell, Västerås
Carl-Åke Utterström, Västerås
Erik Ödmansson, Västerås
Henrik Östman, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att införa produktion samt lagring av vätgas i det Svenska Energisystemet

Att producera vätgas i stora anläggningar när elpriset är lågt skulle ge en stabilare elbörs, samt ett lågt produktionspris på vätgasen

- Att producera vätgas av mänskligt avfall gör att avfallet blir till en viktig samhällsnytta, samt ger ett lågt produktionspris på vätgasen
- För att vätgasen ska finnas i tillräckligt stor mängd vid distribution måste vi ha stora och små lager av vätgas, varje kommun bör ha eget vätgaslager
- Att lagra vätgas är viktigt då vi kan producera olika mycket vätgas över tid. Exempelvis då elen är billig genom vindkraft och solkraft.
- För att producera el då den är dyr (bränsleceller och vätgasturbiner), kommunala kraftvärmeverk skulle fungera utmärkt för denna typ av el och värmeproduktion
- För att producera el då det är effektbrist (vätgasturbiner)
- Energi-lager av vätgas är viktigt och kan användas vid olika typer av samhällskriser inom energiförsörjningen, exempelvis som bränsle till egen reservkraft i äldreboenden och sjukvården m. m.
- Som bränsle till fordon, att jämföra med elfordonen som inte har någon möjlighet till laddning av sina batterier då elnätet är överbelastat eller nere
- För att avlasta elnäten från laddning av elfordon
- Bilar/fordon som går på vätgas kräver inga lokala utbyggnader av elnäten, inom tätbebyggda områden i synnerhet
- Viktigt att stötta och ta vara på forskningen inom vätgasen som pågår i Sverige, Europa och övriga världen

D145. Top runner-program

Pia Långström, Stockholm
Ylva Mozis, Vallentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska utreda och ta ställning till hur man kan införa ett s.k. top runner-program i Sverige med inspiration från det japanska programmet samt utredningen från Naturvårdsverket.
2. att Liberalerna främjar samarbete med näringslivet för att förverkliga programmet.
3. att Liberalerna utreder möjligheten att Konsumentverket spelar en roll i den svenska motsvarigheten.
4. att Liberalerna verkar för ett skyndsamt genomförande av programmet för att stävja klimatkrisen.
5. att Liberalerna ska verka för att programmet genomförs på EU-nivå.

Samhället behöver snabbt ställas om till att bli mer hållbart och resilient, och företagen har en viktig roll givet att de ges rätt förutsättningar. "Top-runner"-programmet som inleddes 1999 har varit framgångsrikt, och Naturvårdsverket granskade förutsättningarna för ett liknande program i EU men sedan dess (2005) har mycket lite hänt. (Rapporten finns här: <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5515-1.pdf>) I korthet går programmet ut på att skapa standarder som siktar högt, men är nåbara, för att främja konkurrensen mellan företag där ett "grönt" tänk utgör en konkurrensfördel när konsumenterna gör sina val. Det kräver även att konsumenterna har information att göra korrekta bedömningar av alternativen – och i Sverige är konsumenterna relativt välinformerade tack vare konsumentverket. En del av den japanska strategin utgick även från "name and shame" där de dåliga alternativen lyftes upp och bidrog till att öka innovationstakten i kombination med utmärkelser och priser för lysande innovativa insatser som bidrar till att minska klimat- och miljöpåverkan utifrån produktens hela livscykelanalys (LCA) från råmaterial till återanvändning. Nu är det bråttom #forclimatessake! För att frihet måste försvaras.

D146. Energimätning för energisparande

Örjan Rosell, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ger partistyrelsen i uppdrag att verka för införande av timbaserad elenergimätning och informationsöverföring av priset på elenergi till elkonsument.

Elpriset varierar både efter vilken tid på dygnet det är och vilken tid på året. Priset på el avspeglar tillgång och efterfrågan. I dag sätt det ett pris på el för varje timme av elproducenterna. Om en del av elförbrukningen kan styras till de tider då priset är lågt, dvs. då tillgången på el är störst, så får man en utjämnning av elförbrukningen över tiden. Elkonsumenten får också en besparing av sina energikostnader.

En jämnare elförbrukning minskar både driftskostnader och kapitalkostnader för de elproducerande anläggningarna och för elkraftsnätet. Samtidigt kan koldioxidutsläppen minskas.

För att hushåll och företag ska kunna flytta sin elkonsumtion till tider med lågt elpris och få ekonomisk vinning av det, så behövs två saker:

1. En elenergimätning med timdebitering. Mätningen ska ske både för konsumerad energi och för producerad "egenenergi" (från t.ex. solceller), som då kan säljas ut på elkraftsnätet.

2. Information om pris för innevarande timme och prognoser för de närmaste kommande timmarna. Informationen kan sändas till hushåll och företag med ett IT-system och dels presenteras på en display och dels ges som insignal till automatiska energistyrssystem för att styra t.ex. elbilsladdning.

Timbaserad elenergimätning kombinerad med onlineprisinformation ger möjlighet för en energisparande elkonsumtion och för lokal energiproduktion. Hushållen får ett ekonomiskt incitament, genom att de kan styra sin elkonsumtion till tider med lågt pris.

D147. Avskaffa energideklarationen

Mattias Reinholdson, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en energideklaration bara ska krävas vid försäljning av fastigheter och
2. att fastighetsägarna själva ska kunna göra deklARATIONEN på nätet på heder och samvete

Det ringde en energisk kvinna från ett konsultföretag. "Hej! Vi har besökt Boverkets register och din bostadsrättsförening har ingen giltig energideklaration. Om ni inte skaffar en sådan genast kan ni få betala upp till 50 000 kronor i vite." Jag sa att det ändå var någon av oss i styrelsen som måste plocka fram alla uppgifter åt konsultfirman för så var det förra gången. "Vi kan kontakta ditt energibolag om vi får dina inloggningsuppgifter", sa kvinnan.

För att bli kvitt henne accepterade jag erbjudandet om en offert och kunde lägga på luren.

Den offert min förening fick skulle gå på 8 000 kronor plus moms. Det kan vi göra ganska mycket för, som att byta ut gamla lampor mot LED, installera motorvärmare vid p-platserna, byta ut ett gammalt torkskåp i tvättstugan och annat som skulle sänka energiförbrukningen, alltså verkliga klimatinsatser.

Ska vi få alla svenskar att ställa upp för det nödvändiga klimatarbetet måste åtgärderna kännas vettiga och kostnaderna måste vara proportionerliga till nyttan. Det är inte energideklarationen. Varje gång jag sprättar upp kuvertet med räkningen från vår fjärrvärmeleverantör får jag en nyttig påminnelse om att styrelsen i min brf kunde ha gjort mer för att spara energi. På stämmorna diskuterar vi vad vi kan göra enskilt och tillsammans för att sänka våra boendekostnader och kostnaden för värme och el syns mycket tydligt i

bokslut och budget. Alla som betalar räkningar får redan all nödvändig stimulans för att spara energi.

Den som röstar nej till min motion måste förklara varför var och en av oss 24 medlemmar ska betala 417 kronor till en certifierad energikonstult och hur det leder till en ökad vilja att göra insatser för miljön. Jag kan som styrelseledamot fixa deklARATIONEN på en timme. Jag behöver plocka fram bokföringspärmarna och addera ihop hur många kilowattimmar ström och megawattimmar fjärrvärme vi köpt. På senaste fastighetsdeklARATIONEN står redan förtryckt exakt hur många kvadratmeter bostadsyta, lokalyta och gemensamma utrymmen föreningens båda hus innehåller.

I min kommun kan man ansöka på nätet om byggnadslov och om vilken skola ens barn ska gå i. Väldigt många av oss deklarerar våra inkomster på nätet. Det kan inte ta många dagar för Boverket att fixa en blankett där jag som villaägare eller styrelseledamot i en brf på heder och samvete får fylla i hur mycket energi mina hus krävde i fjol. Om den här byråkratin över huvud taget behövs skulle man också kunna ge Boverket rätt att ta in kontrolluppgifter från energileverantörerna och Skatteverket för stickprovgranskningar.

Onödig byråkrati ska bekämpas. Myndigheterna ska bara begära in nödvändiga uppgifter. Energikostnader syns på räkningarna.

D148. Avskaffa påsskatten

Michael Westin, Sundsvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att avskaffa skatten på plastpåsar

När Sverige införde en skatt på plastpåsar var det uttalade syftet att färre påsar hamnar i havet.

Nu cirka fyra år efter skattens införande köper vi svenskar fler papperspåsar än någonsin och trots det är det ingen som tror att detta gör någon skillnad för världshaven. Svenska plastpåsar har nämligen aldrig hamnat i havet i någon större utsträckning. Svenskarna har burit hem sin mat i påsen och därefter använt den som soppåse varefter den gått till förbränning. Vi hade ett väl fungerande kretslopp som nu ersatts av ett system där man behöver köpa både plastpåse till sina sopor och en påse av annan kvalitet för att bära hem varorna.

Myten om att plastpåsen skulle vara en miljöbov blir ännu svårare att upprätthålla om man tittar på påsens klimatpåverkan. Där vinner plastpåsen stort över papper eftersom den väger mindre och således kan transporteras mer klimatsmart. Tygpåsen är egentligen ännu värre miljöbov och behöver användas flera tusen gånger innan den blir lika klimatsmart som en plastpåse.

Till råga på allt har vi valt att beskatta påsar som inte ens är gjorda av miljöfarlig plast. Enligt ett nyligt avgörande i Högsta förvaltningsdomstolen ska även påsar som är fullt nedbrytbara beskattas såsom plastpåsar därför att de "ser ut som plastpåsar". Vi har alltså infört en skatt som hämmar innovationer för att ersätta plastpåsar. Det är så att man tar sig för pannan.

En professor i miljöekonomi har kallat skatten "feltänkt och ett skolboksexempel på en dåligt genomförd miljöskatt". Det är verkligen det minsta man kan säga.

I bästa fall har påsskatten ingen påverkan alls på miljön men mycket talar för att den rent av är kontraproduktiv. Detta är inget annat än ännu ett sätt att stärka statskassan inlindat i dåliga miljöargument.

Motionären har inget emot att vi vidtar åtgärder för miljön. Men då ska det vara riktiga åtgärder som gör verklig miljönytta.

D149. Cirkulär ekonomi

Nina Lundström, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ställer sig bakom motionen gällande den cirkulära ekonomi och upphandlande enheters möjlighet att bidra till återbruk av produkter och material

Om dagens produkter var tillverkade för återbruk och återvinning kunde materialen återvinnas i högre utsträckning. Cirkularitet innebär att förbrukade produkter blir råvaror. Det finns många regelverk som sätter hinder i vägen för den cirkulära ekonomin. Det behövs ett standardiserat märkningssystem inom EU som uppmuntrar till att produkter återbrukas eller återvinnas. De flesta tillverkare som för in varor på den inre marknaden slipper i dagsläget att ta ansvar för kostnader och miljöproblem. Offentlig upphandling kan börja köpa uppgraderade varor, särskilt inom inköpsområden som har en hög materialanvändning t.ex. bygg- och anläggning, fordon, möbler, textil och IT. Livscykelanalyser har under senare år blivit kraftfulla verktyg för att ge en helhetsbild av den miljöpåverkan som en produkt har under hela sin livslängd. I en sådan analys ingår en bedömning av den miljöpåverkan som sker i samband med bland annat råvaruuttag, tillverkningsprocess och avfallshantering kopplat till produkten. Genom livscykelanalyser ges en mer rättvis bild av olika produkters miljöpåverkan och bättre möjligheter att jämföra dem med varandra. Dessutom ger livscykelanalyser producenter möjlighet att rikta miljöinsatser mot de områden där deras produkter har som störst negativ miljöpåverkan. Byggnaders miljö- och klimatpåverkan sker inte bara under driften utan en väsentlig del av påverkan sker redan när husen byggs. Denna påverkan bör i högre grad synliggöras genom livscykelanalys. Den kan omfatta dels olika byggmaterial, dels olika metoder för om- och nybyggnation. En effektiv livscykelanalys måste genomföras på ett transparent sätt. Den färdiga analysen bör vara lättillgänglig, och den kan därmed komma att på sikt utgöra en grund för olika aktörer inom byggsektorn. Genom att integrera livscykelanalyser kan byggsektorn bidra till minskad klimatpåverkan. Många upphandlande enheter vill vara med och bidra till ett bättre klimat genom att köpa miljövänliga fordon som också är miljövänligt producerade. Det behövs utökade krav på redovisningen av fordons totala klimat- och miljöpåverkan.

D150. Underlätta återanvändning

Elin Andersson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att göra det lättare för Sveriges invånare att återanvända sina saker genom att ställa krav på att återanvändning är normen (där så är möjligt) och därför ska underlättas på landets återvinningscentraler.
2. att det, när nya återvinningscentraler byggs eller gamla byggs om, ställs krav på att utforma dessa på ett sätt som inbjuder till återanvändning snarare än materialåtervinning. Att lämna till återanvändning får aldrig vara svårare, krångligare eller jobbigare än att lämna till materialåtervinning.

För att minska klimatavtrycket av vår konsumtion, behöver vi bli bättre på att återanvända produkter och ge dem nytt liv.

De senaste åren har insamlingen för återanvändning ökat på återvinningscentraler och det är en fråga kommunerna arbetar aktivt med. I dag har knappt 60 procent av landets återvinningscentraler enklare mottagning av material för återanvändning, som exempelvis husgeråd och möbler, ofta i samarbete med hjälporganisationer som säljer eller skänker materialet vidare. Det finns också återvinningscentraler med kretsloppsparkar som har en mer utbyggd verksamhet, som reparationer och försäljning.

Tyvärr är de flesta återvinningscentraler gamla och från början utformade i första hand för materialåtervinning och förbränning. I de fall där återvinningscentraler byggts om för att hantera mer återanvändning i stället för materialåtervinning, är det ofta svårare och krångligare för invånaren att lämna till återanvändning än till materialåtervinning. Kanske finns någon container för att placera saker som kan gå till second hand-försäljning, i något hörn av tomten men det kräver ofta en osmidig omväg, om man ens lägger märke till möjligheten. Normen måste vara återanvändning och återvinningscentralerna behöver utformas därefter.

D151. Modernisering av Sveriges återvinning

Per Perttu, Krokom

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en förnyad lag om återvinning där nya tekniker tas tillhanda.

Det finns fortfarande stora möjligheter att förbättra återvinning och återbruk av olika avfall i dag.

Exempel 1: Tekniker för återvinning av bomull och polyester är under införande

Exempel 2: Byggavfall kan i dag sorteras bättre med robotsortering

Det bör därför vara möjligt att förbättra dagens återvinning genom att ställa högre krav på branschen. Det är också viktigt att staten följer den utveckling som pågår så att de som tillhandahåller ny teknologi också ser att marknaden skapas för dem med hjälp av förordningar.

D152. EU ska konsumera klokt och hållbart

Liberalerna Svalöv

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en garantitrappa för elprodukter inom EU, där kraven skärps årsvis. Exempelvis år 2025 ska alla sålda elprodukter sålda inom EU omfattas av 3 års garanti, år 2030 ,5 års garanti osv.
2. att Liberalerna verkar för att förbrukningsdelar av en produkt, likt batteri i en mobiltelefon och vattenpump i en diskmaskin ska vara enkel att ersätta och att reservdel ska finnas fem år efter att produkten gått ur produktion.
3. att Liberalerna nationellt verkar för högre krav på garanti för elektriska produkter.

Världen konsumerar som aldrig förr, som konsekvens stiger världens rikedomar i takt med allehanda miljöproblem. Men EU har gång efter annan visat prov på att reglering kan få stor inverkan inte bara i Europa utan även i hela världen. Utsläppskrav på fordon är ett gott exempel, marknaden hade inte självmant antagit denna utmaning om kraven inte funnits. I dag har elprodukter sällan längre garantitid än två år. En TV behöver alltså inte fungera längre. I takt med den tekniska utvecklingen är det i dag möjligt att också designa teknisk utrustning med ett inbyggt åldrande. Att producera, transportera och i viss mån återvinna är alla steg som kräver resurser. Det är därför ansvarslost att vi tillåter marknaden översvämmas av tekniska produkter med låg kvalitet vars låga pris även bidrar till att konsumenterna slänger och köper nytt utan att protestera. EU ska ha en fri marknad av produkter med god kvalitet för ett hållbart och långsiktigt ägande.

D153. Ett skattesystem som gynnar klimatet

Fritjof Nilsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att göra det mer ekonomiskt fördelaktigt för företag, organisationer och privatpersoner att infånga växthusgaser alternativt producera egen elektricitet.
2. att Liberalerna ska verka för att höja priset på utsläppsrätter inom EU, uppmuntra utomeuropeiska länder att ansluta sig till systemet för utsläppsrätter samt uppmuntra flyget att ingå i systemet.
3. att Liberalerna ska verka för att Sveriges skattesystem samt reglerna för statliga, regionala och kommunala upphandlingar och investeringar i Sverige ska ses över för att minska klimatavtrycket.

Den globala uppvärmningen är vår tids ödesfråga. Förutom användning av innovativ energiteknik krävs ett skattessystem som bidrar till att minska klimatutsläppen. Klimathänsyn ska tas vid större statliga och kommunala upphandlingar och investeringar.

D154. Inför krav för koldioxidinfångning

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg
Linnea Bjärum, Malmö
Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna bör verka för att ett krav ställs mot verksamheter som producerar utsläpp, såsom avfallsanläggningar, att från och med 2040 måste utsläpp fångas in och lagras.

Det räcker inte bara att minska utsläpp, så snart det är möjligt måste Sverige nå minusutsläpp för att kompensera för historiska synder. Därför kommer det vara nödvändigt att fånga in och lagra koldioxid, särskilt i sektorer som troligtvis kommer släppa ut koldioxid en lång tid framöver, såsom avfallssektorn. I majoriteten av alla tänkbara scenarion som vi klarar klimatkrisen är koldioxidlagring inkluderat. Tekniken finns och blir bättre för varje dag. På Värtaverket, som är Stockholm Energis största kraftvärmeverk, testas tekniken med stora framsteg och företaget räknar med att både minska utsläppen och dessutom kunna göra stora ekonomiska vinster i framtiden. Det finns alltså en stor potential för tillväxt samtidigt som det bidrar till minskade utsläpp. Det som saknas är alltså inte tekniken, det är den politiska viljan. Politiken måste göra mer för att skapa rätt incitament för att snabba på lagringen av koldioxid. Därför bör Liberalerna driva för att Sverige ställer krav att sektorer som även i framtiden kommer släppa ut koldioxid måste fånga in och lagra den samma. För att Sverige ska nå klimatmålen och skapa förutsättningen för grön tillväxt.

D155. Ersättning för koldioxidinlagring i skyddad skog

Inger Larén, Torsby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta nationellt och internationellt för att skogsägare som låter gammal skog stå orörd ska ersättas för kolbindningen

I klimatprogrammet föreslås att den som samlar in och lagrar koldioxid ska ersättas. Det är bra, men inget nämns om det ojämförligt största koldioxidlagret – skogen. Sveriges skogar binder mer än hela det totala svenska utsläppet av koldioxid.

Det råder delade meningar om det är bättre att lämna skogen för fri utveckling för att öka inlagringen än att driva aktivt skogsbruk som binder mer kol ju mer det växer. Liberalernas hållning tycks vara ett mellanläge där vi både vill skydda gammelskogen som aldrig utsatts för trakthyggesbruk och att produktionsskogsbruket ska bedrivas effektivt.

Skogsbruk som producerar virke kan vara lönsamt utan att kompenseras för kolinlagringen men den orörda skogen behöver kompenseras för koldioxidlagringen. Detta gäller även för den regnskog som vi i västvärlden tycker ska skyddas, men som lokalbefolkningen vill avverka för ökade intäkter.

D156. Grön liberalism för stärkt naturvård och biologisk mångfald

Karin Karlsbro, Stockholm
Anita Brodén, Alingsås
Nicke Grahn, Dorotea
Mathias Lasu, Vallentuna
Nina Lundström, Sundbyberg
Ylva Mozis, Vallentuna
Emma Lilja Sjödin, Stockholm
Anton Sjöstedt, Arvika
Gabriella Tidblad, Solna
Sverker Thorén, Västervik
Lars Tysklind, Strömstad
Annika Westh, Göteborg
Urban Wästljung, Uppsala
Filip Zackrisson, Varberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna fortsätter att arbeta för, både juridiskt och resursmässigt, stärkt stöd för naturvård och skydd av den biologiska mångfalden
2. att Liberalerna verkar för snabbt och effektivt genomförande av EU:s biodiversitetsstrategi i Sverige
3. att Liberalerna fortsätter verkar för skydd av skogen
4. att Liberalerna slår vakt om strandskyddet genom en balanserad reformering av reglerna som gör det möjligt att upprätthålla allemansrätten men samtidig ökar möjligheterna att bo nära vatten, särskilt på landsbygden¹
5. att Liberalerna verkar för stärkt skydd för Östersjön inklusive ökat skydd mot utfiskning av strömming

Klimatförändringarna måste stoppas. De leder till både extrema väderleksförhållanden och naturkatastrofer. Samtidigt skövlas livsviktig skog och den biologiska mångfalden utarmas. Arter och ekosystem hotas. Risken för framtida pandemier ökar.

Klimatpolitik och åtgärder för att skydda den biologiska mångfalden och viktiga naturvärden måste gå hand i hand. Detta helhetsperspektiv är grunden för grön liberalism och bara så kan vi säkra en hållbar utveckling, ekonomiskt, ekologiskt och socialt.

Biologisk mångfald och de ekosystemtjänster naturen ger i form av livsmedel och dricksvatten, råvaror för virke och bioenergi, kolbindning och pollinering ska stärkas.

I coronatider vistas allt flera utomhus i naturen och friluftsliv i skyddade områden blir allt viktigare.

Den mest värdefulla naturen ska skyddas och bevaras – det gäller skogar, älvar, kust och hav, fjäll och kulturmarker. Vi ska leva upp till EU:s biodiversitetsstrategi att skydda minst 30 procent av havs- och landytan, varav minst tio procent ska vara strikt skyddat. Vi behöver flera skyddade områden i form av naturreservat och antal nationalparker ska öka. Skyddade områden är en allt viktigare förutsättning för utvecklingen av landets turism.

Vi vill satsa på skydd av skog som är viktig för biologisk mångfald, kolinbindning och våra internationella åtaganden. Äganderätten måste värnas, reglerna vara tydliga och

1. Yrkande 4 besvaras under avsnitt E3.

skogsägare ska få rätt ersättning snabbt. Anslagen måste därför vara höga och det är bra att Liberalerna bidragit till ökad frivillighet för skogsägare när det gäller skydd av skog. Uttaget av skogsbiomassa måste vara långsiktigt hållbar. Skog behöver skyddas mer och skogen behöver bli mer motståndskraftig mot till exempel stormar. Skogens miljömål om biologisk mångfald och genetisk variation bör ges ökad betydelse för en långsiktigt hållbar skogspolitik.

Många av Sveriges stränder har varit skyddade sedan 1950-talet, vilket gör att de i dag är en stor tillgång för allemansrätten och friluftsliv. Men att bo vid vatten är också viktigt för oss människor. Vi vill balansera ett fortsatt starkt skydd av stränder med ökade möjligheter att få bygga vid vatten på landsbygden, så den kan utvecklas. Där det finns ont om obebyggda stränder ska strandskyddet vara fortsatt starkt.

Läget för havet är fortsatt dåligt. Vi måste fortsätta arbetet med att minska övergödning, sanera vrak, ta upp spökgarn och anpassa yrkesfisket. Den nya diskussionen om strömmingens tillstånd i Östersjön måste tas på allvar och vi vill flytta ut trälgränserna.

D157. Bevara naturen

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna som det nya miljöpartiet bör tillsätta en utredning på att arbeta för att man i Norrbotten ovan Luleå ska bevara skog, vattendrag, bäckar. En inventering måste ske så att de inte påverkas av byggnationer, industrier, avlopp och så att man får till ett förbud mot att kalhugga skog. Därtill behövs en undersökning om regler att man endast får ta ut något träd här och där när det gäller tall och gran i gamla skogar. Efter Norrbotten bör man arbeta för liknande utredningar och inventeringar i övriga Sverige, men det viktigaste är att bevara skog med höga naturvärden och där skog inte växer lika fort som söderöver

Vi måste bevara orörd natur i vårt land och ta ut skog på ett mer hållbart sätt. Vissa växter, djur, jakt och fiske och besöksnäringen blir påverkad i delar av vårt land om vi inte börjar tänka till redan nu. Våra närområden som ligger omkring centralorter är en viktig del. Allt kan inte handla om att bara bevara fjällvärlden. Vi måste vara rädda om våra närområden och vattensystem som skapar ett hållbart samhälle och ett friare liv på många sätt.

Alla människor är måna om vårt naturvärde och att det även i framtiden ska finnas fisk i sjöar och vattendrag som ska kunna återproducera sig själv på ett naturligt sätt.

D158. Vårda naturen i Norrland, den har bara ett liv

Patrik Szefer, Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att skydda vattendrag och natur i vårt land och inte börja plantera nya snabbväxande träd och udda arter i Norrland

Vi måste bevara orörd natur i vårt land och ta ut skog på ett mer hållbart sätt. Vissa växter, djur, jakt och fiske och besöksnäringen blir påverkad i delar av vårt land om vi inte börjar tänka till redan nu. Våra närområden ligger runt centralorter är en viktig del. Allt kan inte handla om att bara bevara fjällvärlden. Vi måste vara rädda om våra närområden och vattensystem som skapar ett hållbart samhälle och ett friare liv på många sätt.

Alla människor är måna om vårt naturvärde och att det även i framtiden ska finnas fisk i sjöar, vattendrag som ska kunna återproducera sig själv på ett naturligt sätt.

D159. Allemansrätten är bra, fast nu kan regelverket behöva uppdateras

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för en utredning gällande hur Allemansrätten kan uppdateras, med möjlighet att göra tillfälliga begränsningar när så krävs för att säkerställa en oskadad och fortsatt hälsosam natur.

Allemansrätten är bra, fast nu kan regelverket behöva uppdateras

Denna svenska klassiker har tjänat oss väl, däremot är det nu så att den både missbrukas och utnyttjas.

Vi har kunnat se hur naturområden tar skada av ett alltför stort utnyttjande av denna rätt, av många människor på kort tid.

D160. Reformera allemansrätten

Adam Simonsson, Haninge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning till att kommersiellt bruk av markägares mark utan dess inblandning med hänvisning till allemansrätten ska förbjudas.

”När du kommer in i en vingård som tillhör din nästa, får du äta så mycket druvor du vill så att du blir mätt, men du får inte lägga något i ditt kärl. När du kommer in på din nästas sädesfält, får du plocka ax med din hand, men du får inte röra din nästas säd med en skära.”

Citatet är hämtat från Femte Moseboken och visar en mer än tretusen år gammal förebild till våra dagars allemansrätt. Alltså är det inget nytt med regler och sedvänjor som styr vad vi får plocka på andras mark.

För att förstå allemansrättens utformning kan vi se skillnaden i det moderna och urbaniserade samhället gentemot hur man relaterade till naturen historiskt. För exempelvis fattiga

innebar äganderätten att de kunde plocka den potatis som blev kvar efter skörden och därmed tillfredsställa sitt grundläggande behov av mat. Detta syfte uppfyller troligen inte dagen bärplockning utan är snarare ett kryphål i lagen.

Det är också där dagens problem ligger. Själva ordet fri-luftsliv osar frihet, och tack vare allemansrätten kan vi njuta av den härliga svenska naturen. Men genom samma lag kan också företag helt fritt bedriva kommersiell verksamhet på andras mark, utan markägarens inblandning.

Vi skulle i princip kunna starta Martin, Marcus och Adam AB och tjäna pengar på att hämta alla fallna löv i skogen, plocka oändligt med bär och svamp och sälja dem. Allemansrätten utgör en inskränkning i allemansrätten och att man kan tjäna pengar på en annan persons mark får vi anse vara djupt problematiskt. Vill man tjäna pengar på någon annans mark är det självklart att markägaren bestämmer spelreglerna. Därför yrkar vi på att kommersiellt bruk av markägares mark utan dess inblandning med hänvisning till allemansrätten ska förbjudas.

D161. Underlätta för miljövänligare turism

Elin Andersson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att göra det tillåtet att tälta en natt även i naturreservat, där så är möjligt.
2. att detta blir en del av partiets miljö- och klimatpolitik.

I Sverige har vi en fantastisk möjlighet att uppleva storslagen natur tack vare allemansrätten som gör det möjligt att tälta enstaka nätter på fantastiska platser. Denna möjlighet finns tyvärr inte i naturreservat.

Det är i dag sällan möjligt att tälta i naturreservat. Ibland finns särskilt angivna platser för tältning men oftast saknas detta helt. Det leder till att det enda sättet att besöka de flesta naturreservat är att köra dit med bil eller (motor-)båt, besöka reservatet under dagen och därefter ta sig därifrån innan kvällen. För att möjliggöra en mer miljövänlig turism, såsom cykelturism, vandring och kajakpaddling bör dessa regler ändras så att man kan övernatta en natt även i naturreservat. Speciellt öar är svåra att besöka i och med att hotell och vandrarhem ofta saknas och avstånden kan vara för långa att paddla fram och tillbaka för dagsturer. Givetvis finns det särskilt skyddsvärda platser i naturreservat där det aldrig bör vara tillåtet att tälta och på dessa ska det givetvis råda fortsatt tältförbud. Problemet i dag är att i stort sett all mark i naturreservat är förbjudna att tälta på, vilket inte är motiverat och endast försvarar för att besöka naturreservaten på ett miljövänligt och ansvarsfullt sätt. Normen bör vara att det ska vara tillåtet på alla ställen där det inte finns specifika skäl för att förbjuda det.

D162. Skogsrenen

Kristofer Andersson, Knivsta
Elise Backman, Sundsvall
Ann-Cathrin Larsson, Tierp
Mathias Lasu, Vallentuna
Niclas Svedberg, Mark
Lotta Wiström, Knivsta

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att skogsren åter ska leva vilt i Sveriges natur.
2. att skogsrenen etableras i området söder om nuvarande renbetesland med en buffertzon däremellan så att skogsrenen inte direkt konkurrerar med eller bebländar sig med samernas renar.

Tidigare förekom skogsrenen i stora delar av norra, men också delar av östra Europa. I Sverige levde skogsrenen vilt en bit in i artonhundratalet då den utrotades genom jakt. De sista levde i mellersta delen av landet. Försök att skydda vildrenen gjordes, men det var tyvärr för sent. Vid andra världskriget fanns arten endast i Ryssland, men vandrade åter in i Finland. I dag återfinns bara några tusen skogsrenar vilt i mellersta Finland och Ryska Karelen.

Skogsrenen (*Rangifer tarandus fennicus*) är en underart inom rensläktet och skiljer sig från samernas renar som kommer från en annan gren och som präglats av människan. Skogsrenen har historiskt haft en naturlig roll i landets natur som allsidigt djur som kan klara sig på olika sorters föda och inte nödvändigtvis konkurrera med nuvarande större växtätare. Skogsrenen skulle i framtiden kunna utgöra ett byte för svenska jägare, bli ytterligare ett byte för rovdjuren och bidra till naturturism. Genom att arten tillåts etableras i Sverige ökar chanserna för att arten ska överleva i vilt tillstånd för framtiden. I Norge, Finland och Ryska Karelen finns i dag vilda renar och de borde åter få ströva vilt i Sverige också.

D163. Grön vertikal genom Sverige

Nicke Grahn, Dorotea

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet beslutar att Liberalerna ska verka för ett nord-sydligt bälte skyddat natur i Sverige som täcker en mångfald av naturtyper

Skogsutredningen föreslår att ett bälte av skog längs fjällkedjan ska skyddas från skogsbruk. Den svenska fjällskogen är unik, men den har på många håll redan olika grader av skydd. Sverige skulle i stället behöva ett sammanhållet nord-sydligt bälte av naturtyper som skyddas mot långtgående exploatering. Här skulle t.ex. nationalparker och naturreservat kunna ingå, och skulle ge ett bättre sammanhållet skydd än vad ett fjällskogsbälte skulle ge. Det är inte nödvändigt att avstå från skogsbruk om det kan ske på ett sätt som inte motverkar ändamålet med skyddet.

D164. Skydda skogen för klimatet och den biologiska mångfalden

Eva Fogelquist, Täby
Patrik Ferm, Täby
Nina Lundström, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att skydda kvarvarande naturskog i norra Sverige från avverkning
2. att Liberalerna verkar för att återställa ytterligare minst två miljoner hektar produktiv skog i södra Sverige fram till 2030
3. att Liberalerna verkar för att använda minskad skogsavverkning som ett verktyg för att nå svenska utsläppsmål av växthusgaser

Klimatforskare menar att väsentlig minskning av utsläpp av växthusgaser måste ske inom de närmaste tio åren. 999 arter som hör hemma i svenska skogar är hotade. Avverkning av skog och ensidig odling är orsaken till att många arter rödlistas. Fler och fler människor är övertygade om att kraftfulla åtgärder är nödvändiga.

I Sverige är tre av 23,5 miljoner hektar produktiv skogsmark formellt skyddat eller frivilligt avsatt. Det vill säga drygt 20 miljoner hektar brukas för produktion av skogsprodukter. Endast en liten del av produkterna är långlivade. Den vanligaste typen av skogsbruk är det s.k. trakthyggesbruk, som resulterar i skogar som är känsliga för klimatförändringar, extremväder och olika angrepp. Även om större naturhänsyn på senare tid har tagits även vid trakthyggesbruk har antal rödlistade arter inte minskat utan ökat.

Sammanhängande naturskog som blivit avverkad går inte att återställa. Därför föreslår Skogsutredningen En statlig satsning för bevarande och utveckling av de stora sammanhängande naturskogarna med mycket höga naturvärden (SOU 2020:73 del 2.2) Skogsutredningen pekar vidare på att ökat produktionsuttag ur skogen är i konflikt med nuvarande mål om biologisk mångfald och andra värden. Ytterligare två miljoner hektar produktiv skog skulle behöva återställas för att ge tillräckliga förutsättningar för svenska skogarters överlevnad.

Träd som växer tar upp koldioxid. När träd faller släpps koldioxiden ut via nedbrytning eller förbränning, alternativt lagras vidare i långvariga produkter. Efter de stora avverkningarna i början av 1900-talet växer fler träd än vad som faller i Sverige och skogen som helhet har ett nettoupptag av koldioxid. Om avverkningarna minskas kan skogen ta upp mer koldioxid. När skogen slutat växa, slutar den ta upp ny koldioxid. Men, det är de närmaste tio åren som utsläppen behöver minska drastiskt. Detta är svårt att åstadkomma utan stora inskränkningar på människors friheter (typ covid-19-pandemin). Tekniska lösningar för att fånga och lagra koldioxid (CCS) i stor skala är ännu inte utvecklade. Att låta avverkningsredo skog stå kvar skapar utrymme för CCS och andra klimatåtgärder att genomföras.

Skogsindustrin är en svensk basnäring och exporterade 2020 för 145 miljarder kronor. Det finns alltså starka ekonomiska intressen av att bibehålla och öka produktionen. En ökad produktion efterfrågas också av dem som menar

att biobränsle ska spela en stor roll då fossila drivmedel ska ersättas. Det är risk att kombinationen av starka ägarintressen, värnande om arbetstillfällena och en vision om skogen som en grön energikälla gör att ett överutnyttjande av skogen som resurs fortsätter och ytterligare eskalerar så att de naturvärden som finns i dag inte kan återställas.

Att bevara skogstyper och arter är ett samhällsintresse, liksom att bekämpa klimatkrisen utan att försämrade förutsättningarna för biologisk mångfald. Alltså bör åtgärder för bevarande av biologisk mångfald och minskad skogsavverkning beslutas om.

D165. Livsmedelsförsörjningen och skövlingen av Amazonas regnskogar

Gabriela Tidblad, Solna
Nils Fredrikson, Solna
Kristina Nordin, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska driva ett temporärt försäljningsstopp i svenska butiker av alla produkter med klara samband till Amazonas avskogning.
2. att Liberalerna sätter press på regeringen att inte godkänna handelsavtalet mellan EU och Mercosur-länderna fram till att den franska expertrapportens påpekanden har undersökts fullständigt och eventuella klimatrelaterade åtgärder vidtagits (se nyhetsnotisen <https://caneurope.org/eu-mercotur-climate-costs-higher-than-economic-benefits-new-report-shows-2/>)
3. att Liberalerna inte ska acceptera ett avtal som kan bidra till fortsatt avskogning.

Liberalerna bör visa vägen i kampen mot klockan för klimatet och visa att liberalism också innebär hållbart ansvarstagande.

Amazonas är världens största regnskogsområde, den mest artrika skogen på jorden. Regnskogens har en viktig roll i den globala kolcykeln, men nu har en artikel i den vetenskapliga tidskriften "Nature Climate Change" påvisat att Amazonas, på grund av avskogningen, för första gången läcker mer koldioxid än den binder. Mellan 2010 och 2019 läckte Amazonas 16,6 miljarder ton koldioxid, medan den bara band 13,9 miljarder ton. Fortsätter den negativa utvecklingen kan regnskogen sakta förvandlas till savann.

Dessvärre har Amazonas avskogning slagit nytt rekord i april i år enligt ny rapport från Brasiliens rymdforskningsinstitut (INPE). Rapporten visar att minst 58 000 hektar regnskog skövlades – den största ytan någonsin för april månad och en ökning med hela 43 procent jämfört med 2020.

Vad händer med vår planet om vi inte tar hand om våra regnskogar? Vi vet att klimatförändringarna förutom massutrotning av arter, kommer leda till ekonomisk och politisk instabilitet i många regioner.

EU har under de senaste 20 åren förhandlat frihandelsavtal med Argentina, Brasilien, Paraguay och Uruguay, så kallade Mercosur-länderna. Men enligt franska regeringens expertrapport (se nyhetsnotisen <https://caneurope.org/eu-mercotur-climate-costs-higher-than-economic-benefits-new->

report-shows-2/) riskerar det nya handelsavtalet att leda till ökad ödeläggelse av Amazonas samt fler av Sydamerikas regnskogar och naturområden.

Rapporten pekar på risken för en ökning av exporten av varor som är kopplade till destruktiv skogsskövling. Avtalet ger heller inget utrymme att agera och införa sanktioner ifall något av länderna skulle bryta mot överenskommelserna i Parisavtalet. Enbart nötköttsproduktionen i Mercosur-regionen skulle till följd av avtalet påskynda avskogningen med minst 25 procent per år och förstöra 36 000 kvadratkilometer skog per år.

Godkännas avtalet kan det leda till att nötkött, sojammjölk och etanol för biodrivmedel kommer flöda till EU-marknaden i ännu större utsträckning, med en motsvarande ökning av miljökostnaden.

Fram till att EU har ändrat och skärpt avtalet behöver vi agera nationellt och sluta konsumera varor med koppling till skövlingen. Samma åtgärder kan motiveras för andra regioner och skogstyper, men denna motion är främst riktad mot Amazonas regnskog där vi måste agera snabbt innan ”tipping point” oåterkalleligt passeras. Vi liberaler måste visa att vi tar ansvar för alla sidor av frihandeln, och att vi aldrig accepterar klimatförstörande i den liberala frihandeln.

Denna negativa utveckling kan fortfarande stoppas och Amazonas regnskogar bevaras om vi agerar snabbt. Nya träd måste planteras i Amazonas och avskogningen måste upphöra. Vi måste agera nu för våra barns skull och för nästkommande generationers skull. De närmaste åren är kritiska. Omställningen orsakad av corona pandemin har visat att vi kan ta mer djärva åtgärder om vi måste. Låt oss vara en förebild för resten av Europa.

D166. Fokus på miljömålen i skogspolitiken

Nina Lundström, Sundbyberg
Eva Fogelquist, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet beslutar att skogens miljömål om biologisk mångfald och genetisk variation bör vara vägledande och ges ökad betydelse för en långsiktigt hållbar skogspolitik

I 1903 års skogsvårdslag gavs skogsvårdsstyrelsen möjlighet att ingripa mot sådan avverkning som äventyrade återväxten. Dagens skogspolitik beslutades av riksdagen år 1993 med de två målen miljö och produktion. Miljömålet innebär att en biologisk mångfald och genetisk variation i skogen ska säkras. Skogen ska brukas så att växt- och djurarter som naturligt hör hemma i skogen ges förutsättningar att fortleva under naturliga betingelser och i livskraftiga bestånd. Hotade arter och naturtyper ska skyddas. Skogens kultur- miljövärden samt dess estetiska och sociala värden ska värnas.

Produktionsmålet innebär att skogen och skogsmarken ska utnyttjas effektivt och ansvarsfullt så att den ger en uthålligt god avkastning. Skogsproduktionens inriktning ska ge

handlingsfrihet i fråga om användningen av vad skogen producerar.

Skogspolitiken två mål om miljö och produktion ställs ofta mot varandra i det ständigt pågående debatten och produktionsperspektivet väger alltid tungt. Avskogningen i världen och inom EU leder till betydande miljö- och klimatkonsekvenser vilket föranlett internationella överenskommelser. Beslutsfattare och experter ser i allt större utsträckning behovet av en snabb omställning för att undvika de värsta konsekvenserna av klimatförändringarna och förlusten av biologiska mångfald. Denna insikt kommer påverka, och påverkar redan, företag i val av affärsmodell. Kopplingen med långsiktigt hållbar utveckling och finansiell utveckling är en tydlig trend.

Både i Sverige och internationellt används så kallade ESG som betyder ansvarsfulla investeringar, och står för miljöhänsyn, socialt ansvar och bolagsstyrning. Under de senaste åren har EU:s taxonomin bidragit till förutsägbarheten. Arbetet med att definiera hållbarhet inom skogspolitiken och markanvändning är en viktig fråga. Användningsområdena för den svenska skogsråvaran blir allt fler. Stigande efterfrågan, export av traditionella skogsprodukter samt export av nya produkter som ersätter fossila produkter. Skogsresursen kan dock inte tillgodose alla behov och uppfylla alla relevanta mål. Därför finns målkonflikter kring skogsresursens användning.

Uttaget av skogsbiomassa måste vara långsiktigt hållbar. Skog behöver skyddas mer och skogen behöver bli mer motståndskraftig mot stormar, skadeinsektangrepp, torka och stora regnmängder. Monokulturer som till exempel granplantager kan leda till många klimat- och miljöutmaningar. Skogens miljömål om biologisk mångfald och genetisk variation bör ges ökad betydelse för en långsiktigt hållbar skogspolitik.

D167. En liberal naturvård i skogen

Urban Wästljung, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Sverige fortsätter ha både produktionsmål och miljömål i skogen
2. att skogsforskningen tar fram kunskap om miljöanpassat skogsbruk, regler om hyggesstorlekar och hur "vardags-skogen" kan fortsätta existera i brukat tillstånd
3. att tillräckliga medel avsätts för reservatsbildning så att en kedja av skyddad natur genom hela landet kan ge en grön infrastruktur som bevarar artrikedomen
4. att det tydliggörs hur skyddad natur ska mätas, hur internationella naturskyddsmål ska uppfyllas och hur artskyddet ska anpassas till verkligheten
5. att människan tillåts vara en del av naturen och ha en roll som förvaltare och brukare av skog.

Debatten om naturvården har de senaste åren allt mer utvecklats i riktning mot ett kulturkrig. Särskilt skogspolitiken visar på motsättningar som i den upplåsta retoriken och i överdrivna påståenden med stöd i intressedrivna agendor snarare än i vetenskapen slår det mesta vi hittills sett i miljöpolitiken.

Det är mycket viktigt att nu se människan i den allt mer uppsplitande kampen innan båda sidor totalt förlorar sig i uppfattningar där den andre demoniseras och verkligheten reduceras till att vara svart eller vit och där endera allt ska exploateras och förpackas i ett industriellt skogsbruk eller allt ska skyddas och isoleras i en tillvaro där människa och natur totalt har fjärmats från varandra.

Sanningen är att människan är och alltid har varit en del av naturen även om många har flyttat till stan.

Naturen har sedan jägarstenåldern påverkats av mänskliga aktiviteter och andra krafter och är ett resultat av alla dessa krafter.

Tillståndet i den svenska skogen är summan av dynamiska processer som har pågått sedan istidens slut och begreppet skog som vi känner den i dag har varit något annat i stora delar av landet. Snarare har skogen varit en rätt gles samling träd som karaktäriserats av bete, kolning, virkesfång och andra aktiviteter. "Storskog" eller "gammelskog" har främst funnits i Norrlands inland men även den har påverkats av dynamiska processer och mänsklig aktivitet.

De växter och djur som är skogen tål helt enkelt rätt mycket och är anpassade till dynamiken i landskapet och små och stora störningar. Sen kommer människor som blivit förfrämjagade från skogen från olika håll och håller för givet att den endera måste skyddas från allt möjligt eller att den enbart består av granar och tallar som med industriell precision ska vårdas och skördas.

Sanningen är att de värden vi ser i skogen i dag – både skogsbrukets företrädare och den ideella naturvården – till stor del är resultatet av människans omsorger eller brist på omsorger om skogen.

Liberaler måste hjälpa till att hyfsa debatten. Vi behöver fortsätta att ha både produktionsmål och miljömål i skogen. Det behövs en fortsatt generös politik för att skydda värde-

full natur. Januariavtalet har varit ett enastående instrument för att uppbära statliga medel till reservatsbildning och att förbereda regelverk. Vi måste få tydliga riktlinjer för hur man ska definiera och mäta skyddad natur – om Sverige räknade som Tyskland skulle vi uppfylla EU:s naturskyddsmål med råge. Vi måste få en skyddslagstiftning som inser att skogslevande arter flyttar på sig och följer skogens naturliga utveckling.

Men vi måste också inse att människan har en given plats i naturen, att hon är med och formar utvecklingen och ska tillåtas vara en del i allt detta, bedriva anpassat skogsbruk och ta sitt ansvar för att förvalta naturresurserna. Det är inte rimligt att några tusen enskilda skogsägare i fjällranden ska förnekas rätten att äga och bruka skogen för att staten ska bevisa att den skyddar värdefull natur.

D168. Det statliga hotet mot äganderätten i den svenska skogen

Finn Cromberger, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna förhåller sig till skogsutredningens förslag enligt vad som beskrivs i motionen.

Mycket positivt finns i den statliga utredningen om Sveriges framtida skogsbruk (SOU 2020:73), populärt kallad Skogsutredningen. Jag har tillskrivit flera liberaler med inflytande i partiet och Riksdagen om utredningsförslagen men vill ändå motionsvägen söka klargörande om hur vårt parti förhåller sig till förslagen.

1. Förslaget att tvångsinlösa huvuddelen av den fjällnära skogen från Tretriksröset ner till norra Dalarna för bildandet av naturreservat eller motsvarande, skrotas och hamnar i papperskorgen. Vill man köpa skogen ska det ske på frivillighetens grund från säljarna. Det är frågan om ett cirka 100 mil långt skogslandskap, som i dag brukas av många tusen näringsidkare. Värdet av det är flera miljarder kronor.

2. För reservatsändamål önskvärd skog, varhelst i Sverige den finns, må kunna köpas av staten till överenskommet marknadspris eller bytas mot ersättningsskog men det måste ske med frivillighet från ägaren och med skyndsamhet från staten.

3. Reservatsbildning ska ske utan tidsutdräkt. Att som i dag förhålla processen flera år kan hindras genom att ersättningen beläggs med ränta från dag brevet om bildande dimper ner i brevlådan.

4. Beskattningen av inkomster från reservatsbildning måste kunna periodiseras på samma sätt som inkomst från skogsbruk medels typ skogskonto.

5. "Smusslet" från myndigheter måste upphöra. Man bör som markägare få full insyn i hanterandet vid letande efter eventuellt intressanta objekt, enklast genom brev eller mail. Vid öppenhet finns bara vinnare

6. Alla statliga ingrepp som påverkar ägarens möjligheter att bruka sin fastighet måste gå att överklaga och inte vara som i dag att det räcker för en tjänsteman att skriva "nyckelbiotop" så omöjliggörs skötsel/brukande av sin skog.

7. Dagens målsättning i EU:s art- och habitatdirektiv är orealistisk och måste förändras skriver utredningen. Liberalerna bör ställa sig bakom den uppfattningen. Gränsen mellan att bevara skogen ur natur/miljöskäl kontra använda den som personell och nationell resurs måste klargöras.

8. Sveaskog, statens egna skog bör i mycket större utsträckning kunna avsättas för natur- och miljöskäl, särskilt i fjällskogsbältet där Sveaskog är stor markägare

Utredningsdirektivet måste följas, nämligen att värna och stärka äganderätten och göra det enklare att bedriva skogsbruk inom givna realistiska ramar med en växande cirkulär bioekonomi

D169. Rätt faktaunderlag gällande skyddad skog

Michael Helmersson, Filipstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partiprogrammet håller sig till offentligt publicerade fakta och anger rätt procentsatser för skyddet av såväl produktiv skogsmark som all skogsmark samt att siffrorna för de formellt skyddade arealen kompletteras med siffrorna för den totalt skyddade.
2. att återge korrekt information bör vara ett liberalt partis plikt, speciellt om det avser att inte gå någon annan parts ärenden i sitt politiska arbete än den egna synen på människan, dennes möjligheter och problem.

Avseende partiprogrammets avsnitt om svenskt skogsbruk har en felaktighet smugit sig in som enkelt kan korrigeras med officiell statistik.

Källa: SCB. Formellt skyddad skogsmark, frivilliga avsättningar, hänsynsytor samt improduktiv skogsmark. Statistiken avser hela Sverige situationen år 2018. Arealer i anges i hektar samt procent, utan överlappning mellan former av skydd. Procentsiffrorna anges i hela procent och är ungefärliga. Dessutom tillkommer till dags datum, efter 2018 ytterligare arealer med olika former av skydd, däribland formella skydd.

Formellt skyddad skogsmark var sex procent av den produktiva skogsmarken eller 1 381 800 hektar. Av total areal skogsmark var nio procent eller 2 335 400 hektar formellt skyddad.

Av markägare frivilligt avsatt produktiv skogsmark där skogsbruk ej sker var 1 210 100 hektar eller fem procent av den produktiva arealen. Av total skogsmark utgjorde detta fyra procent.

Så kallade hänsynsytor som skapas inom produktiv brukad skog utgjorde 425 900 hektar eller cirka två procent av arealen skogsmark.

Improduktiv skogsmark utgörs av skog där virkesproduktionen är för låg för att motivera skogsbruk, exempelvis fjällbjörkskogar, beskogade myrar, hållmarker m.m. Dessa utgör cirka tolv procent eller 3 239 500 hektar.

Således kan konstateras från offentliga data som tillhandahålls av den opartiska svenska statistikbyrån SCB att av produktiv skogsmark hade år 2018 cirka 13 procent av den

produktiva skogsmarken undantagits från skogsbruk och cirka 27 procent av den totala skogsarealen.

För övrigt kan konstateras att cirka 15 procent av Sveriges yta av mark och sötvatten omfattas av någon form av formellt skydd. Talet avser som ovan, avseende skogsmarken, förhållandet 2018.

Av ren anständighet bör partiprogrammets konstaterande om fem procents skyddad areal av skogsmark korrigeras till de fakta som SCB opartiskt och korrekt tillhandahåller. Formellt skydd avser sex procent av den produktiva skogsmarken. I övrigt har skogsbruket valt att skydda ytterligare sju procent. Av arealen skogsmark har nio procent formellt skydd medan ytterligare 18 procent av andra skäl undantagits från skogsbruk. Avseende produktiv skogsmark bör således sex procent och 13 procent anges och tydligt klargöras vad respektive tal redovisar. Om man däremot avser skyddet för all skogsmark ska nio procent anges för formellt skydd och 27 procent för all skyddad areal.

D170. Klövvilt – samförvaltning och försäljning

Liberalerna Norberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att samförvaltning av klövvilt sker i alla regioner, i hela Sverige
2. att Liberalerna verkar för att underlätta försäljning av kött från samtliga arter som går under klövvilt. (punkt 44 i rapporten Bo och leva i hela landet)¹
3. att Liberalerna verkar för att cesiumprover också tas på vildsvinskött till försäljning, framförallt i de områden som har problem med detta (punkt 44 i rapporten Bo och leva i hela landet)²

Som läget är i dag sitter varje Länsstyrelse och utmejslar olika skötselplaner för olika vilt. Några områden har redan planer för samförvaltning av klövvilt och några har separata skötselplaner för respektive djurslag. Mot bakgrund att älgstammen verkar minska på sina håll, vilket är ett orosmoment för en del jägare, så anser vi att Liberalerna bör driva frågan om att samförvaltning av klövvilt bör ske i alla regioner, i hela Sverige.

Olika regioner har olika problem med olika slags vilt. Det vi kan se i dag är att fler djurarter sprider sig norrut. Kron- och dovhjort ökar nu på sina ställen så pass mycket att de tränger undan andra djurslag, bland annat älg. Vildsvinstammen orsakar stor skada på sina håll. Frågan är också komplex då olika intressen står emot varandra. Skogsägare drabbas där klövvilt kan ställa till stora skador på unga träd vilket i sin tur ger stor ekonomisk skada. Jägare, i sin tur, vågar inte skjuta sin andel älg för att de ser stammen minska. Detta leder till konflikter när det inte ens är säkert att det är älgen som orsakat skadan från början.

Liberalerna bör verka för att samtligt klövvilt samförvaltas eftersom de alla är en del av ekosystem som måste fungera. Liberalerna bör också verka för att utvidga förslaget ”Bo

1. Yrkande 2 besvaras under avsnitt E3.

2. Yrkande 2 besvaras under avsnitt E3.

och leva i hela landet” så att även kött ifrån övrigt vilt kan säljas. Denna typ av kött är klimatsmart eftersom viltet ändå finns där och det kan också öka motivationen till att skjuta djurarter som nu breder ut sig på andra arters bekostnad. För att säkerställa kvaliteten på köttet som säljs så bör utöver trikinster på vildsvin också cesiumprover tas på vildsvin från de områden som fortfarande har problem med höga cesiumhalter efter Tjernobyl (Västmanland, Uppsala och Gävleborgs län).

<https://www.livsmedelsverket.se/livsmedel-och-innehall/onskade-amnen/radioaktivitet-och-bestraling/radioaktivt-cesium-i-vildsvin-fragor-och-svar>

D171. Samverkan mellan liberala ledamöter i viltförvaltningsdelegationer

Liberalerna Norberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna skapar en rikstäckande plattform för viltförvaltningsfrågor inom partiet
2. att liberaler, som sitter i viltförvaltningsdelegationer (VFD) ges möjlighet att samverka mellan länsgränserna
3. att en liberal riksdagsledamot som hanterar frågor inom viltförvaltningsdelegationernas område också är med i gruppen som nämns ovan, så att koppling till Liberalernas politik på riksnivå finns

Inför en plattform för liberaler som sitter som ledamöter i viltförvaltningsdelegationer (VFD) och övriga intresserade liberaler i Sverige. Tanken med viltförvaltningsdelegationerna är att de ska sprida information inom partier och intresseorganisationer. Detta fungerar olika bra på olika ställen i Sverige. Vi anser att det behövs en gemensam plattform för att diskutera dessa frågor – över regiongränserna. Som läget är nu kan delegater i norr argumentera mot delegater i söder på varsitt håll, vilket kan ge ett splittrat intryck. Det vore således önskvärt med ett rikstäckande forum där vi inom partiet kan diskutera dessa viktiga frågor. Det vore också önskvärt med någon form av riksdagsinblandning så att partiets inriktning på riksnivå förankras.

D172. Samerna och rovdjuren

Finn Cromberger, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det samlade rovdjurstrycket minskas genom avskjutning så att man snabbt når det av riksdagen uppsatta målet.
2. att det i renbeteslandet inte ska finnas några fasta etableringar av varg, (vilket det lär finnas riksdagsbeslut på). Det innebär att gränsen från norra Dalarna och norrut blir ett fredat område från varg.

Liberalerna hissar med stolthet Prideflaggan men nästan aldrig har jag hört eller sett att de ägnat samerna motsvarande uppmärksamhet eller ens hissat flaggan. Inget ont med Pride, men visst kan man fundera varför det ser ut så här. Vårt husorgan tidningen NU hade en kort artikelserie

19/20, men man undvek nogsnamt det aktuella problemet, rovdjuren. De fem stora, björn, varg, lo, järv och örn. Alla fem stora rendräpare.

Landets renskötande samer är i en av staten skapad krisbransch som i sin yttersta förlängning har orsakat flera självmord.

Statistiken visar tydligt vilket är väl känt att unga samer mår dåligt.

Händer inget i närtid upphör rendriften som näringsgren och den yttersta glesbygden blir än mer öde på mänsklig aktivitet.

Staten har lagstiftat att samerna inte ska behöva tåla ett högre rovdjurstryck än tio procent av höststammen årligen men i många samebyar är rovdjurstrycket 30–40 procent.

Självklart blir det dödsstöten för denna näring och kultur om inget görs.

Det i sammanhanget absolut största hotet är om vargen tillåts etablera sig i renbetesland. En varg dödar inte bara utan den splittrar även renhjorden över stora områden vilket ger ett enormt extraarbete.

Naturvårdsverket har nyligen tillåtit vargetablering i det närmaste gränsområdet innebärande tio vargar i Härjedalen. Detta beslut har överklagats med negativt resultat men kommuner och länsstyrelse har varit negativa för att inte tala om folkviljan. Ett dåligt beslut av Naturvårdsverket.

D173. Landets vargstam måste minska

Finn Cromberger, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna uttalar sig i frågan med uppmaning till dem som fattar beslut om jakt på varg att stammen snarast skjuts ner till det antal riksdagen beslutat.
2. att de liberaler som sitter på sådana platser där beslut fattas om vargjakt blir underrättade om att partiet står bakom riksdagsbeslutet om cirka 200 frilevande vargar i Götaland och Svealand, samt vill att det efterlevs

Vad jag förstår har riksdagen fattat beslut om en vargstam om cirka 200 djur i landet söder om renbetesområdet. Själv tycker jag det är för mycket men som demokratiskt skolad medelsvensk finner jag mig i beslutet och accepterar det. Men vad jag förstår har vi i dag, en vargstam som vida överstiger riksdagsbeslutet. Det finner jag mig inte i utan protesterar å det kraftigaste. Jag är glad att man börjat acceptera licensjakt och nu bedriver sådan samt att länsstyrelserna börjat bejaka skyddsjakter på oönskade individer. Men det räcker inte.

D174. Rovdjurspolitik enligt riksdagsbeslutet 2013

Magnus Bohman, Fagersta

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna agerar för att riksdagsbeslutet dec 2013 avseende rovdjursförvaltning efterlevs och att antalet vargar i Sverige anpassas efter taget riksdagsbeslut.

2. att ett nytt riksdagsbeslut tas avseende rovdjursförvaltning om tidigare riksdagsbeslut anses strida mot ny seriös forskning.

Förmågan att kunna kommunicera, ta in åsikter från alla, för att sedan genom vårt demokratiska system besluta i frågan i vår folkvalda riksdag, är grunden för hela vår västerländska demokrati. Ett riksdagsbeslut är alltid det som gäller. Detta självklara påstående måste dock bevakas och tyvärr har den känsliga vargfrågan inte hanterats enligt fattat riksdagsbeslut. Liberalerna måste här stå upp för våra grundläggande demokratiska värderingar. Även landsbygdens frihet måste försvaras. Den respektlöshet från myndigheter som landsbygden upplever vidgar gapet mellan stad och land.

Mina personliga upplevelser är en av orsakerna till varför jag vill lämna in denna motion. Ett vargpar med åtta valpar hade etablerat sig på våra marker och under det kommande året dödades fem hundar och cirka 30 får, två hästar blev svårt rivna, kvigor med kalvar skrämdes ner i ån, vargar påträffades i motionsslingan och ett stenkast från förskolan. Människors vardag var sönderripen. Länsstyrelsen avrådde från att släppa hundar. Att bedriva löshunds jakt, vilket är en del av friluftslivet på landet, var uteslutet. Man skickade i stället ut tjänstemän som skulle informera om vargens ofarliga och naturliga beteende. Barn fick smeka vargpälsar. Befolkningen fick höra på informationsträffar att den uppkomna situationen var något som man måste vänja sig vid. Alla drabbade kände sig förnedrade och ilskan kokade.

Efter att ha utrett vargfrågan med beaktande av alla intressen och en lång remissrunda, beslutade vår svenska riksdag, december 2013, att det räcker med 170–270 vargar för att uppnå alla krav, däribland biologisk mångfald, art- och habitatdirektivet. Endast Miljöpartiet och Vänsterpartiet röstade emot. Den svenska landsbygden andades ut, riksdagsbeslutet låg inom den acceptabla ramen. När Socialdemokraterna och Miljöpartiet sedan tog över makten 2014 höjdes dock nivån till 300 vargar.

Globalt sett är vargstammen inte utrotningshotad. I dag uppskattas vargstammen bestå av 365 vargar i Sverige. Efter beslutad licensjakten och naturlig nettotillväxt, kommer vargstammen att ligga på ungefär 50 procent mer än den övre gränsen i riksdagsbeslutet 2013. Risken för att den illegala jakten kommer att öka igen är uppenbar. Övergripande i EU:s direktiv är att rovdjurspolitik måste vara förankrad bland de som berörs för att kunna fungera. Det gör den uppenbarligen inte i Sverige, då det förekommer omfattande illegal jakt och man ignorerar riksdagsbeslut.

D175. ID-märk och registrera alla hundar med mikrochip

Urban Wikman, Umeå

Maria Lindvall, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att införa krav på ID-märkning och registrering av alla hundar i Sverige och de hundar som hämtas hit från annat europeiskt land.

Hundar blir alltmer populära och priserna ökar vilket höjer risken för smuggling och valpfabriker

Ungefär en miljon hundar finns det i Sverige i dag och tyvärr ökar insmugglingen av både valpar och unga hundar. Smugglingen slutar i många fall tragiskt både för hundarna och de nya hundägarna samt medför risker för att vi får in sjukdomar såsom rabies, ekinokockos eller andra typer av dvärgbandmask vi inte vill få in i vårt land vilka är dödliga för människan

Det vore eftersträfvansvärt att försvåra import av icke kontrollerade hundar till Sverige. Sverige borde därför införa krav på ID-märkning redan i utförsellandet vid import av hundar och valpar. Finland för nu år 2021 in detta som ett krav just av anledningarna ovan.

Förutom att minska risken för importerade sjukdomar så skulle vi vinna minskat djurplågeri av hundarna. Vi skulle samtidigt på ett bättre sätt att ha koll på att alla hunduppfödare är seriösa och djurvänliga och det skulle minska risken för uppkomsten av ”valpfabriker” utan etiska och moraliska spårar i sin behandling av hundarna och valparna

D176. Främja hästnäringen och ridsporten

Nina Lundström, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ställer sig bakom motionen om att främja hästnäringen och ridsport

Ridsporten är en av de mest populära idrotterna bland flickor. Av Svenska Ridsportförbundets medlemmar är mer än 90 procent flickor/kvinnor. Ridsporten är en av våra största sporter, och varje dag går tusentals barn och vuxna till stallet för att träna, arbeta med djur eller umgås med vänner. I stallet lär sig barn och ungdomar att ta ansvar och de utvecklar goda ledaregenskaper. Hästsporten är dessutom en sport där män och kvinnor tränar och tävlar på lika villkor. I stallet kan barn och unga få fysisk aktivitet, hitta en gemenskap och få möjlighet att vistas nära djur och natur, vilket gynnar både det psykiska och det fysiska välbefinnandet.

Hästnäringen har blivit allt viktigare för våra öppna landskap. Hästnäringen är samhällsekonomiskt viktig och bidrar till en levande landsbygd men likställs inte med andra djur inom lantbruket. Det innebär att regler och myndighetstolkningar särbehandlas och särbehandlingen bromsar utvecklingen av näringen. All djurhållning innebär att åtgärder behövs för att minimera miljökonsekvens som till exempel näringsläckage. Gödsel bör samlas in och förvaras på säkert sätt innan den återförs till åkermark som näring eller t.ex.

blir råvara i biogasproduktion. Den största andelen hästgödsel produceras utanför jordbruk vilket innebär att en stor del av den resurs som hästgödseln utgör, inte tas till vara. Omkring 76 procent av Sveriges hästar finns i tätortsnära områden och där kan det vara svårt att få till ett fungerande kretslopp för hästgödseln. Det är viktigt att myndigheterna samverkar med hästnäringen för att utveckla metoder och kunskap kring åtgärder för miljön. Myndigheter ska agera möjliggörare. På landsbygden på platser med få hästar är problemen relativt sett mindre än i geografiska områden med många hästar. Sveriges cirka 350 000 hästar betyder mycket för landskapsvården har många positiva effekter bl.a. på folkhälsan, fritidssysselsättning och landsbygden. Det är viktigt att främja hästnäring och ridsport och riva, och förebygga, hinder för att verksamheter som betyder så mycket för så många ska kunna fortsätta att utvecklas.

D177. Öka syresättning av Östersjön

Mats Sahlin, Stockholm
Charlotta Hedendahl, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att havsbaserade vindkraftsprojekt bör komma tillstånd för att öka syresättning och förutsättningarna för marint liv i Östersjön i enlighet med van som anförts i motionen

Den marina miljöövervakningen visar att de döda bottenarna i Östersjön är tre gånger så stora som vid millennieskiftet. Utvecklingen är skrämmande. Det verkar som om algbloomingarna bara ökar och fiskbestånden mår allt sämre. Orsakerna är övergödning, allt varmare vattentemperaturer och att Östersjön är så beroende av de trånga inflödena av syrerikt saltvatten via Öresund och Bälten i söder.

Sverige med sin långa kustlinje i Östersjön har ett särskilt ansvar. Arbetet att stoppa näringstillförseln från ett intensivt jordbruk och från reningsverken runt Östersjön måste fortsätta med oförminskad kraft. Men forskares bedömningar är att det inte kommer att räcka för att hejda den negativa utvecklingen. På kort sikt måste även inflödet av syrerikt ytvatten öka till Östersjön.

En möjlighet till detta har öppnats, nu när Tyskland och Danmark lägger om stora delar av sin fossilberoende elproduktion. Inom några år ska kapaciteten från havsbaserad vindkraft femfaldigas i Tyskland och båda länder bygger just nu stora vindkraftsparker i södra Östersjön. Flera nya stora projekt är på gång och det kan komma ännu fler, även initierade från svenska kraftbolag.

Dessa stora konstruktioner till havs har stor potential att verka positivt för att syresätta Östersjön om vi tar vara på möjligheterna. Genom pilotstudier i Byfjorden och Kanholmsfjärden har forskare vid Göteborgs universitet visat att det är effektivt att pumpa ner syrerikt ytvatten till havsbotten. Ibland blåser det mycket till havs och all producerad energi kan inte tas om hand av elnäten just då. Överproduktionen skulle då kunna utnyttjas till att driva storskaliga pumpar, som kunde driva ner syrerikt ytvatten till djupare vatten. Miljöuppföljningen för Öresundsbron har visat att

stora pelare och konstruktioner under vatten kan fungera som fäste för musslor och som skydd för flera viktiga marina arter, till exempel ålgräs. Vindkraftsanläggningarna kunde troligen anpassas, så att de fungerade ännu bättre i detta syfte.

I Liberalernas hållning till elcertifikaten nämns havsbaserad vindkraft i förbigående, och i något skeptiska ordalag. De kommande investeringarna i havsbaserad vindkraft i Östersjön bör dock ses som positiva satsningar i stället för problem. Liberalerna bör därför verka för att vindkraftsparkerna i Östersjön ska kunna ge positiva effekter på syresättningen och för den biologiska mångfalden i Östersjön. Ett sätt är att lyfta in frågan i arbetet med EU:s Östersjöstrategi, ett annat är att i remisser uttala sig positivt om dessa möjligheter. Det handlar alltså om att påvisa möjligheter och att sätta villkor för att samma projekt ska kunna göra flera saker samtidigt: elproduktion, syresättning och fäste och skydd för marint liv. Liberaler ser på detta sätt möjligheter med den nya tekniken och bejakar smarta och kostnadseffektiva sätt att värna och utveckla vår havsmiljö.

D178. Gifttunnor som dumpats i Östersjön

Nina Lundström, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ställer sig bakom vad i motionen anförts om att ta upp och identifiera gifttunnor i Östersjön

Sanering av miljögifter både på land och till havs är viktigt. Det i första hand är den som bedrivit verksamheten och orsakat föroreningen som ska betala när ett förorenat område behöver åtgärdas i enlighet med principen att det är förorenaren som ska betala. Det finns ett saneringsanslag och statliga bidrag för att mycket förorenade områden ska bli sanerade om det inte finns någon som anses vara ansvarig för kostnaderna. Det behövs bättre kunskap om förorenings-situationen i Östersjön och om dumpade gifttunnor. Det ska finnas 23 000 gifttunnor med kvicksilverhaltigt innehåll i havet utanför Sundsvall som dumpades på 50- och 60-talet. För några decennier sedan var det fullt lagligt att dumpa tunnor med farligt avfall ute på öppet vatten. Det handlar om cirka åtta till nio ton kvicksilver som riskerar att komma ut i miljön. Sveriges geologiska undersökning (SGU) gör bedömningen att merparten av de 23 000 dumpade tunnorna kan lokaliseras. Tunnornas plåthölje rostar sönder och innehållet vittrar vilket gör att det miljöfarliga innehållet kan komma att spridas och tas upp av fisk.

Hittills har inte uppseendeväckande höga halter av kvicksilver uppmätts i dumpningsområdet, men undersökningarna betraktas inte som heltäckande. Länsstyrelsen Väster-norrland skriver att "området kan utgöra en mycket stor risk för människors hälsa och miljön". Om tunnorna rostar sönder kommer mängder av kvicksilver drabba havsmiljön och fisket i Östersjön. Det primära bör vara att ta upp tunnorna och undvika en miljökatastrof. Vi kan inte vänta på utredningar om vilka företag som är ansvariga.

D179. Rädda Sveriges hav och stränder

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för ett arbete över hela landet som leder till att man ska kunna äta fisk från Östersjön. Det ska inte finnas några frågetecken kring det. Den kända kalixlöjrommen ska kunna exporteras, och fiskarter som torsk, gös, abborre, sik och lax ska kunna säljas i lokala restauranger och butiker utan tveksamheter

I dag tänker man på vad äter. Om man fortsätter blunda kommer det till slut att även drabba våra stränder och vår attraktivitet som besöksmål från andra länder. Med hjälp av EU kan vi även ställa krav på andra länder om man kommer fram till orsakerna som försämrat allt.

Det viktigaste för Sverige just nu är att sätta ned foten och se till att med hjälp av provtagningar och forskning omgående sätta stopp för alla föroreningar som påverkar Östersjön, Bottenhavet och Bottenviken så att den levande fisken och andra organismer ska kunna fortsätta föröka sig. Det behövs även för ett hållbart yrkesfiske och för besöksnäringen.

Som det ser ut nu rekommenderas det inte att man äter mycket av fet fisk som är fångad och absolut inte för små barn och gravida. En del av dessa fiskar vandrar upp i våra bäckar med olika slags svampinfektioner samt med höga halter av giftigt dioxin.

Målet måste vara att vi liksom på västkusten ska kunna äta den fisk vi tar upp utan att behöva fundera vad vi får i oss.

Den som tänker på miljön måste i första hand jobba för att miljön inte försämras i vårt land innan vi tänker på globala frågor. Båtkyrkogårdar, farliga och gamla industrier som finns längs kusterna måste bort, och med bra samarbete inom EU kan man trycka på andra länder som påverkar oss.

Detta är verkligen en av våra tiders största naturkatastrofer i Sverige, och just nu tittar vi mest bara på.

Lästips:

- <https://www.lansstyrelsen.se/norrboten/miljo-och-vatten/miljoovervakning.html?fbclid=IwAR1CGJ6xJRKxG5IuP4jvjdZ9I9D7kigghZ9Cn59Cw1cWfx04mQy-fIJ-hZ1Y0>
- https://www.livsmedelsverket.se/?fbclid=IwAR0Y7cOttty_jNhPEERH2pVkvzEsYaLkiW5p4BnQ6shb0EOFH1XNWxYBgKE
- https://sverigesradio.se/artikel/7576843?fbclid=IwAR3T-DQ31p-vu45KoqArMpW1Hp1XkF_LwScmsAwoSFOlqXI9-mvbpan7QjEM

D180. Dags att komma i kapp med inventeringen av de enskilda avloppen

Sara Gunnarsson, Karlstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att kommunernas inventeringstakt av de enskilda avloppen ökar till minst fem procent av det totala beståndet per år.
2. att Liberalerna verkar för att prioritera inventering av enskilda avlopp nära större vattentäcker och miljömässigt känsligt områden.

I Sverige finns det i dag cirka 700 000 enskilda avloppsanläggningar. Enligt Havs- och vattenmyndigheten behöver cirka 400 000 av dessa åtgärdas. Dessa enskilda avlopp släpper bland annat ut fosfor och kväve som bidrar till övergödning. De kan även släppa ut smittoämnen som kan vara farliga för människor och djur.

Många av de avloppsanläggningar som i dag inte är godkända saknar efterföljande rening och släpper med andra ord ut sitt avloppsvatten rakt ut i vatten och mark. Efterföljande rening har varit ett lagkrav sedan miljöskyddslagens införande 1969. Många fastighetsägare har inte heller kunskap om sin vattenbrunn, grannars vattenbrunnar eller andra viktiga vattenförekomster. Områden där det är särskilt viktigt att avloppsvatten inte släpps ut utan rening. Liberalerna har i sitt klimatprogram tydligt pekat ut att det är viktigt att vi ska skydda våra vattentäcker i Sverige – ska det vara möjligt behöver de dåliga avloppsanläggningarna också hanteras.

En traditionell avloppsanläggning har i snitt en förväntad livslängd på cirka 20 år. Fastighetsägaren ansvarar för att sin anläggning når upp till de satta kraven och kommunen ansvarar för att inventera att fastighetsägaren sköter sitt ansvar.

Att byta en dålig avloppsanläggning innebär för de allra flesta fastighetsägare en stor kostnad. Av den orsaken är det många fastighetsägare som i stället för att åtgärda problemet, inväntar kommunen inventering. En inventering som i många kommuner är nedprioriterat till förmån för annan tillsyn.

De enskilda avloppen släpper ut ämnen som vi inte vill ha i vår natur. Därför är det viktigt att vi i Liberalerna verkar för att få till en förändring på denna front.

D181. Ställ mer krav på andra länder

Patrik Szefer, Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att i EU-samarbetet ställa mer krav på Ryssland, Polen och andra länder att skärpa miljökraven och börja rensa upp stränder och se till att påbörja ett miljöarbete och att reservsystem ska finnas för länders avloppsanläggningar (en del vattendrag och floder är i dag förgiftade)
2. att Liberalerna verkar för att i EU-samarbetet ställa krav att också kolkraften måste börja arbetas bort med en tidsplan

EU måste ställa mer krav på länder om miljötänkande på ett realistiskt sätt. Vi har inte hur många chanser som helst innan det är försent.

Regimer ska inte kunna ställa till det för andra människor och vi måste ha ett hållbart ekosystem med fiske, mer närproducerad mat med mera.

D182. Fisket är hotat

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att fisket och Natura 2000-vatten håller tillräcklig kvalitet för att fiskbestånden ska kunna återhämta sig. Liberalerna bör också verka för att fiskarter som kanadarödingen inte får planteras ut i Sverige och ska utrotas om så är möjligt

I dag håller många älvar inte tillräcklig vattenkvalitet för öring eller harr på grund av gruvors utsläpp i Natura 2000-vatten. Gruvor som LKAB har cirka fem procent av världsmarknaden, en nål i en höstack, och finns endast på grund av den höga kvaliteten på malmen. Men om gruvan läggs ned eller malmen tar slut, hur har gruvan då i generationer påverkat miljön och människor utanför gruvan samt vår besöksnäring? Vad ska vi då leva på här uppe?

När det gäller kanadarödingen är det en rovfisk som planteras ut bland annat i den svenska fjällen men är ett hot mot övriga bestånd som öring, som många gånger är utrotningshotad i många vatten. Enligt fakta ångrar man sig att man ens satt ut denna art på vissa ställen. Liberalerna bör verka för att befintliga naturliga fiskebestånd ska stärkas i Sverige, framförallt öring, harr, sik, vanlig röding och lax.

D183. Mät luftkvaliteten på trafiknära skolor

Anton Sjöstedt, Arvika

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för lagstiftning som ställer krav på kommuner att börja mäta luftkvaliteten på vissa förskolor

Utomhusluften vid förskolor är ofta sämre än miljömålet för halter av luftföroreningar – det har en grupp forskare vid Lunds universitet kommit fram till. Samtidigt är det bara

ett fåtal kommuner som undersöker luftkvaliteten vid just förskolor, visar forskarna i en ny rapport.

Det borde ställas krav på kommuner att börja mäta luftkvaliteten på vissa förskolegårdar. Detta enligt forskare som upptäckt hälsoskadliga nivåer av luftföroreningar på förskolor i trafikutsatta miljöer. Bara drygt tio procent av kommunerna har någon gång mätt luftkvaliteten på en förskola, visar en enkät bland Sveriges kommuner.

Det här är den mest sårbara gruppen och det är en grupp som växer, framförallt stadsbarn. Vi ska ha kontroll över barnens inne och utemiljöer. Emilie Stroh, forskare i miljö och arbetsmedicin vid Lunds universitet, säger: ”Jag tycker det är illa, jag tycker det behöver lagstiftas kring detta.”

Luften har blivit bättre i våra städer de senaste 50 åren, och i Sverige är också luften renare än på många andra platser.

Men de partikelhalter som Emilie Stroh och hennes kollegor själva har mätt upp vid ett antal trafikutsatta förskolor i Malmö, visar bland annat på halter som kan kopplas samman med en ökad risk för att utveckla astma och kronisk bronkit och att barnen där riskerar sämre lungfunktion i vuxen ålder.

D184. Minska onödiga ljusföroreningar

Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar sig an ljusproblematiken och verkar för att svenska åtgärder vidtas för att minska onödiga ljusföroreningar.
2. att Liberalerna verkar för att lagstiftningen också ska ta hänsyn till ekologiska värden, till exempel vid bygglov för fasadbelysning.
3. att Liberalerna arbetar för att alla kommuner ska göra en belysningsutredning och ljusplanering där djurlivsperspektivet inte förbises

Vi lever i en allt ljusare värld. Belysning från artificiella ljuskällor ökar med 2–6 procent varje år över hela jorden och inte bara energiförbrukningen utan också så kallade ljusföroreningar har blivit ett miljöproblem.

I dag är det bara en femtedel av jordens befolkning som upplever naturligt mörker.

Det har blivit svårt att följa månens rörelse och att se stjärnor.

Detta stör bl.a. navigering och rovdjursskydd för djurlivet och ses som en stor anledning till insektsdöd (främst nattfjärilar), försämrad pollinering och stora problem för nattaktiva djurarter t.ex. fladdermöss.

Alla arter av fladdermöss har ett strikt skydd inom hela EU på grund av utrotningshot men sedan fasadbelysning blev populärt har fladdermuskolonier på vissa håll halverats.

En enkel åtgärd skulle vara att bara belysa från ett håll eller släcka vid vissa tidpunkter för att ge en mörk flygväg in och ut.

Ett annat exempel är den fridlysta ålen vars fortplantning förhindras av upplysta vattendrag. Ålen vandrar bara i mörker.

Belysning vid till exempel promenadstråk, broar och parkeringsplatser vid vattnet är ett problem för ålen men trygghetsskapande för människor.

Den tryggheten får absolut inte förringas, men det finns en del åtgärder man kan vidta för att minska problemen för nattdjuren och samtidigt behålla trygghetseffekten.

Det är också till viss del estetiskt och mysigt med ljussättning, motionens avsikt är definitivt inte att släcka landet. Den handlar om att bara använda ljus där – och när – det verkligen behövs. Utomhusbelysning kan till exempel styras av rörelsedetektorer.

Andra förslag på åtgärder är delvis släckta vägsträckor, släcka onödigt ljus några nattimmar, undvika blått ljus, montera bländskydd och nedåtriktade lampor, se över ljusnivåerna i skyltar m.m.

I naturreservat och andra värdefulla naturområden bör belysning inte förekomma alls.

Frankrike, Tyskland och Nederländerna är exempel på länder som har vidtagit åtgärder.

I t.ex. Paris har man valt att släcka belysningen på offentliga byggnader och i skyltfönster några timmar på sommarnatten.

Ett svenskt exempel finner vi i Växjö där ett område för fladdermöss stördes av vägbelysningen från väg 25. Trafikverket beslutade att en del av lamporna ska släckas under sommarhalvåret. Vissa platser längs vägen kommer fortfarande vara belysta av trafiksäkerhetsskäl.

Belysningsutredningar har gjorts i fler svenska kommuner där djurlivsperspektivet har fått plats sida vid sida med de mänskliga behoven.

Det regelverk som finns kring bygglov för uppförande av ljusanordningar i detaljplanerade områden tar hänsyn till grannarna men inte djurlivet. (Plan- och byggförordningen 3 §)

Människan är troligen inte heller opåverkad av problematiken. Vår biologiska klocka påverkas av ljus och har direkt betydelse för till exempel hormonproduktion och immunförsvar, men än så länge är det ett forskningsområde vad som händer med oss när det aldrig blir natt på riktigt.

D185. Bekämpa nedskräpningen

Jonas Lostelius, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna lyfter bekämpning av nedskräpningen i Sverige som en profilfråga
2. att bekämpning av nedskräpningen i Sverige skrivs in i partiprogrammet
3. att partistyrelsen får i uppdrag att ta fram konkreta åtgärder på hur nedskräpningen ska bekämpas

Avläsningen av aktuella samhällsproblem ger vid handen att nedskräpningen i Sverige har nått nya höjder under coronapandemin. Det finns goda skäl att tro att den höga graden av nedskräpning har lett till attitydförändringar hos delar av befolkningen som gör att nedskräpningen kommer att kvarstå på den nya höga nivån även efter coronapandemin.

Nedskräpning nämns sällan som ett samhällsproblem men nedskräpning är en viktig fråga av flera skäl:

- 1. En stor del av skräpet är plast och plast bryts inte ned av naturen undan sönnerfaller i små partiklar som tar sig in i ekosystemet med konsekvenser som vi ännu inte har kunskap om.
- 2. Trygghet och trivsel påverkas negativt av skräp. Ser det skräpig ut på gator och torg, i naturen och längs rikets vägar så skickar det en signal om att samhället inte bryr sig eller har dragit sig tillbaka.
- 3. Skräp påverkar köp-, kund- och turismupplevelsen negativt och kan därigenom få negativa ekonomiska konsekvenser.
- 4. Skräp föder mer skräp. Är det skräpig på en plats, i en stad eller i ett land ökar risken för att det skräpas ned ännu mer.

Av det sistnämnda skälet följer att det krävs nationella åtgärder för att bekämpa nedskräpningen. Att bekämpa nedskräpning är komplext. Ofta är det svårt att snabbt identifiera vem som är ansvarig för en viss yta och skräp känner därtill inga gränser utan kan förflytta sig med hjälp av väder och vind. Aktörer som är potentiellt ansvariga skyller också gärna ifrån sig. För att lyckas bekämpa nedskräpning krävs olika typer av åtgärder på flera samhälls nivåer. Ansvar och kontrollansvar behöver tydliggöras. Sanktionsmöjligheterna behöver utökas. Stimulans till kommuner, fastighetsägare, medborgargrupper med mera behöver utökas. Opinionsbildare behöver prata mer om att nedskräpning är fel och straffbart. Nedskräpning hotar liberala värden eftersom det på ett eller annat sätt hotar eller direkt inskränker individens friheter och/eller rättigheter.

D186. Rennäring i inhägnade områden

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska främja människors lika värde och starta en utredning om hur man kan utveckla rennäringen mer produktivt i inhägnade områden men ändå låta vildrenar finnas, för naturen med rovdjur måste kunna ha sin gång. Bland annat lodjur är utrotningsshotade och är attraktiva för en besöksnäring. Samma gäller fjällmiljöer där lokalbefolkningen i dag är starkt begränsad

I dag gäller det lika värde. En annan människa kan inte komma och säga att man ska bruka mark på privata marker eller att man ska ta tillbaka eller kunna ta över mark som staten äger och förvaltar.

Det har varit nog med odemokratiska krig i världen där man försöker begränsa människor i vissa områden på grund av egna särintressen och där man utnyttjar historia. Norge gav mer eller mindre bort sin mark i Finnmark på grund av att det inte fanns några större intressen att vistas där Sverige bör inte följa med det odemokratiska värde Finland och Norge bidragit till. Vi bor också i norr. Det som hör till övertagande av mark, krig och övergrepp av folkslag i Sverige hör faktiskt till historien.

Dagens värde är människans lika värde inte efter en ras eller ursprung. Ändå tillät sig staten förra året att bli överkörd i Girjasdomen av en grupp samer som försöker ta tillbaka delar av Sverige hellre än att vi som också bor här uppe ska kunna nyttja hela vårt land fritt på nästan lika villkor, och i ett land som Sverige finns det dessutom något som heter allemansrätten.

I århundranden har andra också bott här uppe som brukat mark på olika sätt och i dag drar alla nytta av det moderna samhället samtidigt som man ändå har närheten till friheten, rent vatten och orörd natur.

Vi ska ju också kunna köra skoter och fiska fritt på ett hållbart sätt. Ingen äger vattnet, miljön i ett land och i Sverige råder frihet, demokrati. Landet måste kunna fortsätta vara möjligheternas land för alla på mer lika villkor med viss hänsyn till våra medmänniskor och natur utan att någon ska ta över statens mark.

ILO-konvention 169 erkänner urfolkens behov av att bevara och utveckla identitet, språk och religion. Men det ska ju utvecklas med samhället som allt annat och kulturer ska få vara kvar då det gynnar alla på många sätt inte minst vad gäller besöksnäringen, lokalproducerad mat och produkter av olika slag som t.ex. hantverk. Man ska helt enkelt inte behöva backa bandet så att allt måste ske som förr i tiden mer än att man håller historien, kultur vid liv, bevarar vissa byggnader och gårdar för framtida generationer.

När det gäller renskötselmetoder så precis som jordbruket så går ju utvecklingen framåt på flera sätt men man bevarar ju både historia och kultur på olika museum i Norrbottnen och på annat sätt. Tänk att innan järnvägen skedde de första malmtransporterna med hjälp av ren och ackja.

Vildrenar är nog också viktigt i dag för naturens gång när det gäller lodjur och andra arter för att de inte ska utrotas.

Att ge samerna ensamrätt på t.ex. hållbart yrkesfiske i fjäl- len är en sak att tänka på eftersom det gynnar närproducerat till butiker, att behålla kulturen och det gynnar besöksnäringen.

Att fisken ska kunna återproducera sig själv är något människan måste tänka på att inte fortsätta förstöra miljön och miljöer för både fisk och djurliv. naturvärden.

Till Pajala måste ett stickspår byggas från stambanan eftersom järnvägskrav för en gruva är viktigt.

Vi är som en bortglömd del av Sverige och i dag ska det vara människors lika värde. Vi som bor här uppe ska t.ex. fritt kunna köra skoter även i en nationalpark. Det är ingen som mår dåligt av det så länge det är snötäckt men vi ska ändå respektera kulturer och natur. (Frihet under ansvar.)

Inte hade andra människor i Sverige accepterat om vi t.ex. här uppe hade börjat begränsa andra att bara få vistas i delar av Sveriges skärgård av olika skäl eller bara på vissa platser.

Vi är som en bortglömd del av Sverige och i dag ska det vara människors lika värde.

D187. Motarbete inte miljövänligare livsmedelsproduktion

Claes Nysell, Gotland

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att all offentlig upphandling av livsmedel ska uppfylla svenska lag- och miljökrav på livsmedelsproduktion

Livsmedelsproduktion och lantbruk omfattas av olika lagar och regler runt om i världen. Även inom EU finns det stora variationer. Sverige ser sig gärna som föregångare när det gäller god djurhållning och miljöbättre livsmedelsproduktion. Effekten av detta är många gånger att svensk produktion får högre kostnader gentemot omvärlden. Svenska livsmedel får konkurrensnackdelar. I det långa loppet riskerar svensk livsmedelsproduktion att slås ut. Frihandel är en liberal grundsten. Det kan inte betyda att vi ska ha hårdare krav på svenska producenter och använda offentliga medel för att upphandla livsmedel där produktionskostnaderna varit lägre på grund av mildare lag- och regelverk. En fri handel förutsätter lika villkor.

Genom att införa ett krav vid offentlig upphandling av livsmedel till minst svenska produktionsvillkor ger vi förutsättning för:

- Utveckling av miljövänligare livsmedelsproduktion både i Sverige och utomlands
- Förutsättning för svensk livsmedelsproduktion att konkurrera på lika villkor
- Att bibehålla svensk livsmedelsproduktion
- Ökad självförsörjning i landet

D188. En framtida EU:s gemensamma jordbrukspolitik

Anton Sjöstedt, Arvika

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att vad EU:s framtida gemensamma jordbrukspolitik Common Agricultural Policy (CAP) ska baseras på påminner om Världsnaturfondens (WWF) fyra principer och tre nivåer

EU:s gemensamma jordbrukspolitik Common Agricultural Policy (CAP) i sin nuvarande utformning bidrar inte till ett långsiktigt hållbart jordbruk. Det krävs en genomgripande reform där Pelare 1 – gårdsstöden – tas bort och ersätts med stöd till de lantbrukare som producerar kollektiva nyttigheter. Det krävs även rättvisa regler som gäller för alla. I stället för att som i dag dela ut arealbaserade stöd oberoende av prestation ska stödet bygga på att åtgärder genomförs för att nå gemensamma mål.

CAP bör, enligt Världsnaturfonden (WWF) Sverige baseras på fyra principer:

1. Förorenaren betalar. Principen om att förorenaren betalar innebär att den som orsakar skador i miljön ska betala uppkomna samhällsekonomiska kostnader. Konkurrens ska ske på lika villkor och det finns ingen anledning att betala någon för att följa lagarna, vilket sker med dagens jordbrukspolitik.

2. Kollektiva nyttigheter. Principen om att gemensamma resurser ska användas för kollektiva nyttigheter säger att skattepengar ska reserveras för att säkra nyttigheter som den fria marknaden inte klarar att tillhandahålla, exempelvis minskad övergödning, öppna landskap och en levande landsbygd.

3. Tydliga och konkreta målsättningar. Principen om att ekonomiskt stöd ska kopplas till tydliga och konkreta målsättningar. Dagens gårdsstöd delas ut till alla – ju större jordbruk desto mer pengar.

4. Konkurrens på lika villkor. Principen om konkurrens på lika villkor. I dag får Europas bönder stöd baserat på historiska belopp. Bönder i rika medlemsländer får avsevärt högre stöd än kollegor i nya medlemsländer, ett förhållande helt i strid med EU:s grundläggande principer. Det fortgår enbart för att de rikaste och mäktigaste medlemsländerna inte vill mista denna extrainkomst.

WWF har förslag på en framtida jordbrukspolitik, som enligt organisationen bör bygga på ett nytt kontrakt mellan samhället och lantbrukarna. Baserat på ovanstående principer består den nya politiken av tre nivåer:

1. En juridiskt bindande grundnivå. En juridiskt bindande grundnivå med kravet att alla som brukar jord följer de lagar och förordningar som beslutats inom EU och nationellt. Inget ekonomiskt stöd utgår för att man följer lagen.

2. Ett arealbaserat stöd till lantbrukare som bidrar till kollektiva nyttigheter. Kriterierna för att få stöd utformas för att uppnå mål som satts upp av samhället inom miljö, klimat, landsbygdsutveckling osv. Nivån på stöden bör läggas så att åtminstone 70–80 procent av den brukade arealen når upp till dessa krav.

3. Riktade stöd för att uppnå mer komplexa miljömål. Stöd som används för långtgående miljöåtgärder – till exempel skötsel av värdefulla natur- och kulturmiljöer. Medel kan utgå för engångsinvesteringar eller som ersättning för löpande åtgärder.

D189. Avskaffa jordbrukssubventionerna helt

Olle Johnsson, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att införa nästa CAP-reform helt avskaffa subventionerna till jordbruk

EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP) är ett planekonomiskt och protektionistiskt misslyckande. Kostnaden för denna politik bärs inte bara av EU:s skattebetalare utan också de bönder i övriga världen som får se sig utkonkurrerade när EU:s överproduktion dumpas på världsmarknaden.

Liberalerna drev inför valet 2019 för att stöden skulle halveras. Inför nästa långtidsbudget och CAP-reform bör Liberalerna verka för att subventionerna helt fasas ut.

D190. Småskaligt kustfiske och fritidsfiske

Nina Lundström, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ställer sig bakom motionen om att värna det småskaliga kustfisket samt fritidsfiske

Det småskaliga kustfiskets och fritidsfiskets förutsättningar bestäms i grunden av tillgången på fisk.

Det storskaliga industriella fisket, där stora flottor dammsuger havet på t.ex. strömming, skapar följdverkningar. Tillgången på fisk påverkas negativt och tillgången påverkar möjligheten till näringsverksamhet i samhällena och till förädling av fisken som råvara. Fisket behöver vara miljömässigt och socialt hållbart. Sverige behöver levande kustsamhällen och deras potential att utveckla det lokala näringslivet och besöksnäringen. Genom att arbeta hållbart värnas även de miljömässiga förutsättningarna. En långsiktig hållbar utveckling av fiskbestånd kräver ett fungerande

ekosystem. Den långsiktigt hållbara utvecklingen för fiskbestånd beror både på uttaget av fisk men till viss del även på hur fiskens livsmiljö fungerar. Vandringshinder och bottenfauna kan påverka utvecklingen av bestånden negativt. Vandringshinder kan bestå av dammar, kraftverk, vägtrummor och andra fysiska åtgärder som hindrar fiskens vandring och påverkar därmed fiskarnas möjligheter att leka. Fritidsfiskets uttag av fisk är ofta tämligen begränsat i förhållande till effekten på

bestånden av det storskaliga industriella fisket. Utbredning av säl och skarv kan påverkas genom skydds jakt. Fritidsfiskarna bidrar till miljöåtgärder som till exempel att undanröja vandringshinder eller att återställa bottenfauna. Det krävs många olika insatser för att bidra till en positiv utveckling för fiskbestånden. Fisk som landas genom småskaligt kustfiske och fritidsfiske ger ett stort samhällsekonomiskt värde i förhållande till fisk som landas i storskaligt fiske. Möjligheten till det småskaliga kustfisket och fritidsfiske avgörs av tillgången till fisk och fiskets långsiktiga villkor bör stärkas för att möjliggöra levande kustsamhällen. Det kan handla om att skydda vissa områden från industriellt fiske samt att flytta trålgränsen. Det behövs miljöåtgärder som minskade utsläpp och restaurering av ålgräsängar. Det krävs åtgärder på EU nivå och/eller bilaterala förhandlingar gällande storskaligt industriellt fiske vilket Liberalerna bör vara pådrivande för.

D191. Östersjöns fiskekatastrof

Bertil Andersson, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ett initiativ för att motverka trålning/dammsugning av Östersjöns botten av stora EU-flottor

Bakgrunden för min del är en artikel av Karl Axell Falls i Kvartal som väl belyser den katastrof som pågår. I sammanhanget bör det även finnas utrymme för att stödja ett småskaligt kustnära fiske. Så frågan inbegriper många politikområden som miljöpolitik, näringspolitik, glesbygdspolitik och inte minst EU politik.

Ett bra bidrag till vår utmärkta men inte så kända miljöpolitik.

D192. Begränsa trålfiske i svenska vatten och EU:s territoriella kustnära vatten

Amie Kronblad, Värmdö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna skyndsamt ska arbeta för att freda Östersjön från trålfiske och omförhandla de bi- och trilateral avtalen som Sverige har med sina grannländer. Svenska myndigheter kan gynna de fiskare som fiskar med garn, krok och burar och ansluta sig till de länder som förbjuder bottentrålning i sina vatten. Sverige kan driva frågan om minskad bottentrålning i hela EU och globalt

Lagstiftare och förvaltare måste tillse etik och ekologisk hållbarhet inom yrkesfisket. Internationella havsforskningsrådet ICES siffror om utkast på 10–20 procent per år sedan 2015 fram till dags datum innebär i grova drag att 50 miljoner torskastats döda över bord i Östersjön. Ett massivt resursslöseri som måste stoppas.

En striktare reglering av bottentrålning globalt skulle få många av de problem som vi i dag förknippar med fiske att minska och här kan Sverige gå före och leda utveckling mot ett framtida ekologiskt fiske. Genom en kraftig begränsning eller upphörande av bottentrålning skulle skadeeffekterna minska betydligt och intakta bottenekosystem skulle ges möjlighet att läka och återuppstå och skydd och stabilitet skulle ges till de fiskarter som man fiskar efter och på de flesta djur som lever i havet.

Källor:

<https://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/rapport-bottentrålning-fiska-for-framtiden-2016.pdf>

- <https://www.di.se/debatt/stoppa-den-storskaliga-tralningen-i-ostersjon/>
- https://www.ices.dk/sites/pub/Publication%20Reports/Advice/2019/2019/BalticSeaEcoregion_FisheriesOverviews.pdf

D193. Maxstorlek på fiskefartyg i svenska vatten i Östersjön

Urban Wikman, Umeå

Maria Lindvall, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att utreda införande en maxlängd på fiskefartygen så att trålning där inte är möjligt

Fisket är under kris i många vatten i världen och Östersjön i synnerhet.

Sverige har haft restriktioner av fiske i många år inom svenska vatten och i östersjön har fisken tack vare det haft några år av bra utveckling. Men under fiskesäsongen 2020 kom ett (1) fartyg in i östersjön och i det närmaste rensade havet från torsk och många andra arter.

De stora fartygen är visserligen effektiva men det kostar men är det smakar att släppa in dessa i ömtåliga vatten. Fiskefartygen kräver stora fångster för att gå runt ekonomiskt och slår därför ut det småskaliga fisket men framför allt minskar bestånden på ett oroväckande sätt.

Genom att införa ett krav på maxlängd på dessa större fiskebåtar i Östersjön skulle vi effektivt stoppa de stora fartygens framfart i ömtåliga miljöer och ge det småskaliga fisket en möjlighet att överleva utan bidrag, var gränsen bör ligga måste utredas men gärna med en gräns där trål inte fungerar.

D194. Trålning i Stockholms skärgård

Mathias Lasu, Vallentuna

Kristoffer Andersson, Knivsta

Elise Backman, Sundsvall

Hans-Peter Carlson, Storuman

Nicke Grahn, Dorotea

Ylva Mozis, Vallentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att all trålning av strömming utanför och i Stockholms skärgård bara ska få ske inte närmare än tolv sjömil utanför baslinjen

Den nuvarande trålgränsen går nu fyra sjömil från baslinjen och ibland ges dispenser för trålare att fiska närmare land än så. Att stora trålare kommer till Stockholms skärgård och tar upp oerhörda mängder med strömming kan inte ha undgått någon med intresse för någon form av skärgårdsliv. Många röster vittnar om fallande småskaliga fångster (sportfiskare, husbehovsfiskare och småskaliga yrkesfiskare). Om det kustnära fisket av trålare upphör kan rovfiskepopulationer som lever av strömming återhämta sig, det lokala kustfisket kunna ta upp mer strömming vilket gynnar lokal handel och möjlighet till fastboende samt ge möjligheter till sportfisketurism när rovfisken, som abborre och gädda, har fått återhämta sig.

D195. Fisk i haven – inte plast

Hans-Peter Carlson, Storuman

Birgitta Corin, Storuman

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ställer krav på ett hållbart fiske
2. att Liberalerna verkar för ett system med spårbara fiskeredskap
3. att Liberalerna verkar för att freda vissa vatten helt för fiske
4. att Liberalerna verkar för ett mer småskaligt fiske

Utan levande hav dör vi – de ger oss mat, de reglerar temperaturen och de suger upp mängder av koldioxid. Ändå gör vi mycket för att ta död på dem i högt tempo.

Bortåt hälften av all plast i haven består av trasiga fiskeredskap, huvudsakligen trålar och nät, som fiskeriindustrin dumpat där. Detta måste få ett stopp. Enklast genom att man inför en registrering och spårbarhet av fiskeredskap.

Vissa havslevande arter är på väg att utrotas helt. Många vanliga matfiskar kommer inte att finnas för våra barn och barnbarn om vi fortsätter ta upp dem i samma tempo som nu. Därför måste stora delar av våra hav fredas från fiske helt och hållet. Bestånden måste få återhämta sig. Det är dessutom bråttom. Många av arterna är på väg mot kollaps.

De stora industriella fiskeriföretagen dammsuger vattnen på fisk, ofta med stora bifångster som inte tas tillvara. Det gör att det kustnära och småskaliga fisket inte längre fungerar, när fisken är borta. Därför behöver kvoter, tilldelningar och redskap begränsas i storlek så att småskaligt kustnära fiske premieras. Det är mycket mer hållbart och ger snabb effekt på kustnära bestånd vilket gynnar ekologi och ekonomi längs kusterna.

D2. BOSTADSPOLITIK OCH SAMHÄLLSBYGGNAD

D201. Förebyggande bostadspolitik

Ulla-Britt Hagström, Skövde

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ger partistyrelsen i uppdrag att aktivt verka för en förebyggande bostadspolitik

Det finns olika faser i livet då vikten av en ny bostad är särskilt hög. Som ung med önskan att flytta hemifrån, när önskan är att bilda familj och när önskan är att finna en trygg bostad för sin ålderdom växer. Dagens bostadspolitik och marknadens övertag gör att "rika" personer har möjlighet att fritt välja hyreslägenhet, bostadsrätt, villa eller annat boende. Ungdomar utan sparkapital kan få vänta i flera år. Växande familjer riskerar att få bo för trångt och äldre kan ofta inte flytta för att de nya insatserna och hyrorna är för höga. Flera tvingas också mot sin vilja att flytta när fastigheter renoveras därför att de inte klarar de nya hyreskostnaderna. Segregerade bostadsområden missgynnar integrationen.

Som jämförelse kan nämnas att Norge har ett bospårande för unga som redan kan påbörjas av föräldrarna. Finland gynnar förstagångsköpare med statliga garantier. Tyskland har ett system med bosparkassar. Frankrike och Storbritannien har system med statligt subventionerade statslån. I Sverige är en utredning på gång som är viktig att följa.

I dessa tider arbetar alltför hemifrån. Pandemin har lett till nya behov av möjligheter i bostaden. Flera kan ha behov av kontor i sin bostad för att kunna arbeta avskilt i lugn och ro. Det kan också innebära fördelar, då behov av långa resor till arbetet minskar. Trenden att förtäta centralt i medelstora och större städer kan lugna ned sig. Konkurrenten med allt högre hyressättningar kan minska. Alla städer har inte allmännytta i dag och ofta har de som finns kompensatoriska uppdrag.

I dag råder en s.k. bostadsjämlighet. Ofta ser man rubriker som Rättvis bostadspolitik, Social bostadspolitik, Bostad mänsklig rättighet eller statens ansvar, Hemmet – skadlig plats för barn, Rättigheter hemmet, Hemlöshet och sociala bostäder, Forskare varnar för stigande bostadspris, Bostad först osv. Många frågor kan ställas. Varför ska den våldsutsatta kvinnan behöva flytta och våldsvärkaren bo kvar? Problemen uppstår när bostadspolitiken leder till olika livsförutsättningar. Lösningen är ofta bostadsbidrag och hyresgarantier. Delegation 2030 har arbetat med att undersöka vår tids bostadspolitiska utmaning och möjligheter. Flera rapporter har släppts, nu senast "Bara bostad för de rika. En granskning av direktiven till utredningen om fri hyresättning i nyproduktion", "Insatser i 'utsatta områden'" osv.

Det behövs en förebyggande statlig politik som tydligare visar på kommunernas ansvar. Den generella bostadspolitiken måste vara tillräckligt bred för att möta alla. Det känns helt naturligt att det är Liberalerna som blir föregångare.

D202. Minska bostadssegregationen för ensam- och låginkomsttagare

Jessica Johnson, Vallentuna

Telason Getachew, Järfälla

Martin Johansson, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna i sin bostadspolitik ska anamma social housing som ett verktyg att bekämpa det sociala utanförskapet som rådande bostadsmarknad i många fall leder till
2. att Liberalerna i sin bostadspolitik testat social housing i pilotprojekt föra att utvärdera som verktyg i syfte att bekämpa det sociala utanförskapet som rådande bostadsmarknad i många fall leder till
3. att när kommuner upplåter mark eller låter bygga bostäder ska en fastställd del av dessa vara hyresrätter för ett mer blandat bostadsbestånd, där en del av hyresrätterna ska vara socialt boende med lägre hyra
4. att sträva efter att alla kommuner i markanvisningsprocessen föreskrivs att en viss andel av hyresrätterna ska ha väsentligt lägre hyra än andra identiska lägenheter (i enlighet med Liberalernas riksdagsmotion 2017/18)
5. att dessa lägenheter ska preliminärt fördelas med hänsyn till hyresgästernas inkomst

Var fjärde kvinna vill men kan inte skilja sig på grund av ekonomiska skäl. De har inte råd att flytta till ett eget boende, utan är beroende av partnerns ekonomi. Det innebär att det även finns kvinnor som stannar kvar i våldsamma förhållanden. Några av dem med barn.

Många barnfamiljer i storstäderna bor trångt eller i socialt utsatta områden där den sociala servicen inte är tillräcklig och möjlighet att välja en bra skola är nästintill obefintlig. Samtidigt finns områden och kommuner i eller i nära anknäring till storstäderna där den sociala servicen och möjligheten att välja skola är utomordentligt bra. Det råder alltså ett glapp i systemet och människor hamnar i mellan. Något som kan få ödesdigra konsekvenser för många barns framtidsutsikter.

Sveriges misslyckade bostadsmarknad har inneburit en stor segregation med svåra inläsningseffekter som ger många missade klassresor och ökade samhällsspänningar i

takt med att inkomstskillnaderna växer. Vi liberaler brukar slå oss för bröstet och tala om vikten av ett mångfacetterat samhälle men när det kommer till bostadsmarknaden så är mångfald ofta ett frånvarande begrepp i analysen.

Bostadsmarknaden är komplex och det finns mycket att göra för att den ska bli bra.

Det finns i dag områden och kommuner som nästan inte har några hyreslägenheter alls. Dessa områden blir konforma och exkluderande. Det finns i dag områden och kommuner som nästan inte har några hyreslägenheter alls. Dessa områden blir konforma och exkluderande. Det är dags att införa mer av socialt boende och boende som är prisvärt och som människor som bor i ensamhushåll har råd med. Många andra länder i Europa har det, t.ex. Storbritannien.

Det är dags att införa mer av socialt boende och boende som är prisvärt och som människor som bor i ensamhushåll har råd med. Många andra länder i Europa har det, t.ex. Storbritannien.

I en liberal motion i riksdagen 2017/18:3580* står det att en så kallad social housing-modell ska antas av riksdagen. Vidare står det om ett projekt i Göteborg med nybygge av hyresrätter där det genom politiska beslut i markanvisningsprocessen har föreskrivits att en viss andel av hyresrätterna ska ha väsentligt lägre hyra än andra, identiska lägenheter. Dessa lägenheter ska preliminärt fördelas med hänsyn till hyresgästernas inkomst. Detta ligger påtagligt nära vad som brukar kallas ”social housing”, där vissa lägenheter öronmärks för låginkomsttagare.

Med anledning av att en liberal motion redan lagts i riksdagen ser vi inte att ett landsmötesbeslut i frågan vore särskilt kontroversiellt.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/en-liberal-bostadsmarknad-med-fler-bostader-och_H5023580/html

D203. Inför bostadsgaranti för alla medborgare

Marie Ericsson Drotte, Strängnäs
Tiina Ihatsu-Harder, Strängnäs

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att alla medborgare har rätt till en bostad av enklaste standard

Utan bostad kan man inte bygga ett liv.

Vårt land har ett välbyggt socialt skyddsnet, ändå finns ingen garanti emot hemlöshet. I dag är flera tusen personer i Sverige hemlösa mot sin vilja. Vi som land borde ha som högsta prioritet att se till att alla individer har en säng att sova i, tillgång till vatten, värme och en dörr att stänga om sig. Någon typ av bostadsprogram behöver startas för detta.

D204. Rätten att återuppbygga nedbrunnet eller totalförstört bostadshus

Birgitta Berggren Hedin, Nacka
Martin Sääf, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ett nedbrunnet/totalförstört bostadshus ska få återuppbyggas även om det i dag inte är planenligt

Man skulle kunna tro att ett nedbrunnet eller totalförstört bostadshus alltid får återuppbyggas med samma utseende och på samma plats. Men i minst tre olika situationer är detta inte tillåtet.

1. Bygglov för det förstörda huset kan ha getts för länge sedan genom undantag eller dispens från bestämmelserna i en fortfarande gällande äldre stadsplan. Det är inte ovanligt.

2. Rättsutvecklingen kan ha gjort byggnaden planstridig, t.ex. genom nya definitioner på begreppet våning.

3. En ny detaljplan kan ha medfört att byggnaden blir planstridig. Utan bestämmelse på detaljplanekartan att huset trots detta får återuppföras kan bygglov inte lagligen ges.

En lagändring innebärande att en återuppbyggnad tillåts även när den saknar stöd i detaljplanen, skulle bättre rymma med allmänhetens förväntningar under förutsättning att det nya huset upplevs ha samma utseende, mått och placering som det förstörda.

D205. Demokratisera detaljplaneprocessen

Morgan Hjalmarsson, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att lagstiftningen ändras så att bygglovsprocessen blir transparent

Att ta fram en detaljplan är en process som är komplicerad och i många fall berör en stor mängd människor. Det blir i slutändan ett förslag som ger ett avtryck på lång sikt. Människors livsmiljö förändras, och kanske inte på ett positivt sätt. Därför är det mycket viktigt att processen är transparent och alla beslut runt detaljplanen är tydliga och lättförståeliga.

När någon vill ändra eller göra en ny detaljplan skickas en förfrågan in till kommunen. Redan här blir förfrågan offentlig då ärendet diarieförs. I många kommuner är det kommunstyrelsen som sedan bifaller eller avslår att en detaljplan ska genomföras. Här är det ett politiskt beslut som tas i KS. I Borås liksom många andra kommuner har vi öppna KS-sammanträden. De berörda av detaljplanen har redan i detta skede möjlighet att höra hur politikerna diskuterar och fattar beslut i ärendet. Sedan blir processen både sekretessbelagd och offentlig.

När samhällsbyggnadsnämnden (byggnadsnämnden) har en politisk diskussion inför samråd, granskning och slutligt beslut så sker detta bakom lyckta dörrar. Däremot är både samrådet och granskningen offentligt och tillgängligt för alla som information och/eller för synpunkter När/om detaljplanen sedan ska beslutas i fullmäktige blir den politiska diskussionen offentlig.

Jag vill att Liberalerna verkar för att hela detaljplaneringsprocessen ska ske i offentlighetens ljus och att Liberalerna tar upp frågan om en lagförändring för att detta ska kunna ske.

D206. Avskaffa länsstyrelsens rätt upphäva detaljplaner

Tobias Davidsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att länsstyrelsen blir av med sin särskilda rätt att upphäva detaljplaner

Länsstyrelser har en väldigt unik ställning inom den komplicerade processen att anta en detaljplan. Länsstyrelsen ska tillgodose statens intressen gentemot kommunerna i deras arbete med att ta fram detaljplaner. Främst genom den obligatoriska remissinstansen som länsstyrelsen är för detaljplaner angående strandskyddet, riksintressena, miljöbalken, samordningen mellan kommunerna och ett mer luddigt ansvar om att den föreslagna bebyggelsen inte ska bli olämplig. En synnerligen svävande skriven lag som i praxis kan omsättas i nästan vad som helst som länsstyrelsen anser vara olämpligt.

Länsstyrelsen fungerar både som en kunskapsbank med åsikter värda mycket i remissförörandet men också som en form av överrock då de på egen hand kan upphäva kommunernas beslut, vid sidan av den vanliga överklagan om detaljplaner. Kommunerna kan på egen hand ha gjort kompetenta lokala avvägningar om målkonflikter om byggnader, markanspråk, parkering, miljö, klimat osv och kommit fram till en bra kompromiss men länsstyrelsen kan gå in och kan kasta allt det åt sidan på egen hand utifrån lämplighetsprövningen. Länsstyrelsens åsikter i remissrundan får därmed ett extra tungt värde där kommunerna oftast väljer att anpassa sig till länsstyrelsen för att undvika upphävandet och långa processer. Kommuner kan ta en juridisk strid med länsstyrelsen, vilket i vissa fall också händer. Men oftast blir det ingen regelrätt juridisk prövning utan en ständig anpassning till lokal praxis. Denna praxis kan skilja sig stort mellan olika delar av landet och även beroende på vilka handläg-

gare som jobbar med det specifika detaljplaneärendet. Just det faktum att kommuner väljer att anpassa sig till vad länsstyrelsen önskar gör deras röst orimligt viktig och kör över det kommunala självbestämmandet och urholkar värdet på övriga remissrespondenters svar då det svar som verkligen betyder något är om länsstyrelsen kommer godkänna eller ej.

För privata företag som vill bygga är det väldigt svårt att navigera detta. Om kommunen väljer att anpassa sig i remissen utan en juridisk prövning så kan företaget inte veta vad som är och inte är tillåtet i exakta kvadratmeter, höjder, färgval, stilval och materialval utan det blir en gissningslek om vad som är acceptabelt och ofarligt nog på så många sätt som möjligt. Det är en nedslipning till vad som blivit tillåtet tidigare utifrån en ovilja att få sitt projekt fast i långa processer. Detta är en bidragande faktor till varför byggbolag är så tråkiga i modern arkitektur. Det är också en faktor till varför byggande är så dyrt. Företag vet inte, vilket innebär risker vilket innebär högre kapitalkostnader.

Om Länsstyrelsen skulle bli av med sin speciella rätt att upphäva detaljplaner och i stället precis som övriga remissrespondenter bli hänvisade till den vanliga överklagandeprocessen så skulle det bli en tydligare juridisk prövning gentemot lagtexter. Det skulle minska riskerna och göra det enklare för kommuner och privata aktörer att planera. Det skulle sänka kapitalkostnaderna i nyproduktion och antagligen leda till mer vågad arkitektur.

D207. Mer arkeologi

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar initiativ till utredning om hur arkeologin oftare och mer bör användas vid byggprojekt, såväl större som mindre

Regelverken för när och hur arkeologiska undersökningar ska göras vid byggnationer i dagens samhälle är för snäv. Mer borde undersökas och mer borde grävas ut för att få bättre koll på hur olika platser, orter och samhällen växt fram genom historien. Vi vet inte vår egen väg framåt innan vi vet var vi varit. Kunskap om historien är otroligt viktig. Vid byggnationer är det alldeles för lätt att förstöra gamla spår av vad som varit.

D208. Människans hälsa

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ingen människa ska behöva bo närmare än 500 meter från stängslet från ett industriområde där gruvverksamhet bedrivs. Gör man det ska man omgående få huset inlöst av den industrin och få ett likvärdigt nyckelfärdigt hus och tomt om man själv vill

Vi yrkar på att Liberalerna driver denna fråga i regeringen med tanke på människors hälsa.

I Koskullskulle, nära Malmberget som i århundraden varit nära LKAB, dammar det och ändå fortsätter man satsa där det går tung trafik och är nära en stor gruvindustri.

Det är inte bra för människors hälsa att få in dammet som lägger sig på fönster och på tvätt, liksom på bär och potatis som folk odlar och äter.

Det är en sak att folk tvingas jobba i en industri eftersom det är en av få arbetsgivare på en liten ort, men att tvingas bo nära en industri utan att i dag själv kunna välja bort det är inte bra. I dag vet man mer och har mer koll på farligheter man andas in och äter.

D209. Möjliggör drömmen om eget hus

Nina Lundström, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ställer sig bakom åtgärder för att fler ska kunna realisera drömmen om ett eget hus

Pandemin påverkar utvecklingen på bostadsmarknaden. Många arbetar på distans hemifrån vilket har lett till att behoven och förutsättningarna för distansarbete leder till behovet av att byta bostad. Pandemin kommer sannolikt påverka hur vi arbetar långsiktigt. Fördelen med distansarbete för dem som kan jobba på distans leder till många positiva bieffekter som mindre klimatbelastning på grund av resor och större möjligheter att få livspusslet att fungera tidsmässigt. Nackdelen är att bostäder inte är anpassade för att en eller flera i ett hushåll arbetar eller studerar på distans. Behovet av utrymmen ökar. Distansarbete gör det också möjligt att ändra sin livsmiljö. Distansarbete kan möjliggöra längre avstånd mellan bostad och arbetsplats. Prisutvecklingen på villamarknaden på platser där utbudet är begränsat gör det svårt eller omöjligt för många hushåll att realisera drömmen om ett eget hus. Många kommuner har avvecklat tomtköer. Kommuner planerar för tät stadsbebyggelse med flerbostadshus i stället för att befrämja framväxten av egnahemsområden. Konsumenternas möjlighet till valfrihet begränsas och utvecklingen för ett arbetsliv som är mer klimatsmart hämmas i stället för att främjas. Det behövs en ny egnahemsrörelse. Liberalerna bör ta initiativ i kommuner, regioner och i riksdagen för att riva hinder och möjliggöra drömmen om eget hus. Det behövs tillgång till tomtmark, detaljplaner som tillåter småhus, infrastruktur samt skatteregler som gynnar ägande.

D210. Ägarlägenheter ökar utbudet av hyresrätter

Nina Lundström, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ställer sig bakom vad som i motionen anförs om att möjliggöra ökat utbud på hyresmarknaden genom att underlätta byggandet och ägandet av ägarlägenheter

Med ägarlägenheter ökar mångfalden i bostadsområden. Hyresmarknaden saknar det småskaliga ägandet vilket finns i andra länder och utomlands är det lättare att snabbt kunna hyra en bostad. I Sverige finns den möjligheten på villa- och fritidshusmarknaden. Där kan man hyra av en privatperson och besittningsskyddet som gäller efter två år kan förhandlas bort. Man kan hyra möblerat eller omöblerat samt med olika standard. Avsaknaden av ägarlägenheter, som kan hyras ut vid behov, hämmar utbudet av hyresbostäder på bostadsmarknaden. Den svenska hyresmarknaden som domineras av stora aktörer i form av bostadsbolag ger inte en mångfald i utbudet. Konsumenten har därför begränsad valfrihet. Om privatpersoner hade möjlighet att investera i ägarlägenheter och hyra ut skulle utbudet snabbt kunna ökas. Tyvärr hindrar regelverken framväxten av ägarlägenheter. Det är en stor skillnad mellan en bostadsrätt och en ägarlägenhet. Det kollektiva ägandet i bostadsrättsförening innebär endast nyttjanderätt till bostaden. Alla bostadsrättsinnehavare är delägare i den ekonomiska föreningen vilket innebär ett kollektivt ansvar. Boendeformen är reglerad både vad gäller vad enskilda kan göra i sin lägenhet och uthyrningsregler. Det råder gemensamt ansvar för drift och skötsel av föreningen. Därför är begränsningen i att hyra ut i andra hand en realitet. Det stora gemensamma åtagandet i både föreningens ekonomi och skötsel kräver att de som har bostadsrätten måste tåla vissa begränsningar.

En ägarlägenhet är en ägd bostad i likhet med ett småhus. Rätten att vidta åtgärder invändigt begränsas enbart av tekniska frågor såsom bärande väggar. Lägenheten kan hyras ut med förstahandskontrakt. Föreningen för ägarlägenheter består av en samfällighet som gemensamt ansvarar för tak, yttre väggar, garage och gård och driften finansieras genom en samfällighetsavgift. Genom att samfälligheten inte har några lån blir avgiften fördelaktig. Det innebär också att föreningen inte hamnar i ekonomiska svårigheter om bostadsmarknaden får problem. Ägarlägenheten är det vanligaste ägarformen i flerbostadshus i många länder, inte bostadsrättsföreningar. Det behövs flera åtgärder för att ägarlägenheter ska kunna byggas och ägas. Tyvärr finns det en rad hinder för att ägarlägenheter. Ägarlägenheter kan endast bildas i samband med nyproduktion. En ägarlägenhet ska ingå i en sammanhållen enhet om minst tre ägarlägenheter. Bestämelsen hindrar bl.a. att ett småhus delas upp i två ägarlägenheter. Uthyrningsregler, skatteregler samt regelverk för infrastruktur och abonnemang behöver moderniseras för att underlätta byggandet och förvaltandet av ägarlägenheter. Fler ägarlägenheter skulle snabbt öka utbudet av hyreslägenheter.

D211. En mer mark- och byggstyrd bostadspolitik

Gunnar Andrén, Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna beslutar i syfte att stimulera bostadsbyggande verka för att kommunalt fastställda en obebyggda avgiftsbeläggs

Runt om i Sverige, 2021 i omkring 230 av landets 290 kommuner, råder brist på bostäder.

Däremot är det på många håll ingen brist på mark – eller planer. Det finns till och med en betydande markreserv i form av detaljplanebeslutad mark men där ägaren – det må vara enskilda, aktiebolag, stiftelse, bostadsrättsföreningar eller andra associationer, kommunen själv eller rent av staten – som av någon anledning, inte sällan en spekulation om på grund av förväntad värdestegring, gör att markägaren beslutar att vänta, vänta, vänta och åter vänta med att bygga.

En årlig kommunal avgift på detaljplanebeslutad mark skulle med visshet få intressanta följor.

Om förslagsvis kommunens byggnadsnämnd, strikt lagstyrd som den är av rättssäkerhetsskäl, skulle kunna beslut om en avgift, dessutom högre än den fastighetsavgift som numera vanligen inte tas ut under flera år, skulle det vara ett starkt incitament för ägaren att nyttja beslutade detaljplaner.

(Man skulle också sannolikt slippa kostnader för detaljplaner som aldrig kommer att nyttjas av ägaren, en betydande kostnad för skattebetalarna i många kommuner.)

Att äga mark där man fått tillstånd att bygga men avstår, skulle bli mycket mer ekonomiskt oförmånligt än det är i dag.

Nu ligger ägare – inte minst stora byggbolag och kommuner – på stora markarealer där ägaren väljer att göra ingenting i väntan på värdestegring.

Bostadsföretag är, inte heller kommuner när det gäller exploateringsobjekt, är några välgörenhetsorganisationer.

En sak har de dock gemensamt: De kan räkna – och vet att gratis pengar inte finns.

En kommunal avgift – utformningen kan ges olika skepnader – med betydligt högre belopp än i dag av på färdigplanerad mark, och särskilt om kommunen gjort investeringar i vägar, vatten, elektricitet, bredband, planerat skolor, äldreboenden och annat som behövs för framtida byggnation av bostäder eller arbetsplatser, skulle få dramatiska effekter.

Att inte göra någonting, är i dag fruktansvärt lönsamt för alldeles för många markägare.

D212. Dags för marknadshyror

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg

Linnea Bjärum, Malmö

Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att marknadshyror införs på den svenska bostadsmarknaden

Dagens hyressystem subventionerar de som redan har attraktiva bostäder på bekostnad av dem som inte har det. Det är en insider-outsider-marknad. Det innebär att det är enkelt och billigt för människor som redan har en hyresrätt, medan för den som står utanför bostadsmarknaden är det nästintill omöjligt att hitta ett eget hem.

En reform som många nationalekonomer och experter är övertygade om skulle öka rörligheten är en övergång till marknadshyror. Dock vet inte svenssonsvensson vad det är Liberalerna egentligen tycker. Är vi för eller emot nuvarande system genom att säga att vi vill se marknadshyror på nyproduktion? Det är inte helt enkelt. Därför motionerar Liberala Ungdomsförbundet om att Liberalerna i denna fråga ska vara glasklara.

Det är helt uppenbart att Sverige har en dysfunktionell hyresmarknad. Köerna är längre än vad väntetiden för en östtysk Trabant var, med den genomsnittliga kötiden på drygt nio år hos Stockholms bostadsförmedling. Det resulterar i att unga människor har svårt att hitta sin första bostad, att årsrika har svårt att flytta från den stora villan och utsatta individer ser det som omöjligt att lämna destruktiva relationer. Bristen på rörlighet på den svenska bostadsmarknad är därför inte bara ett stort problem, det är en frihetsfråga.

Marknadshyror skulle leda till att hyrorna ligger i paritet med vad människor faktiskt är villig att betala för bostaden och alltså skapa en riktigt marknad, likt andra välfungerande marknader. I dag har vi redan marknadshyror på en marknad vi förpassas till – andrahandsmarknaden – här finns det bara höga hyror men ingen trygghet.

Vi liberaler tror på marknadsekonomin. Det bör rimligtvis också gälla för bostadsmarknaden. En tydlig ställning till marknadshyror skulle föra med sig att Liberalerna kan driva förslag om att luckra upp de regleringar som stänger så många ute.

Marknadshyror skulle föra med sig positiva effekter speciellt för dem som i dag betalar dyrt för andrahandskontrakt eller för att bo inneboende. De skulle ha chans till förstahandskontrakt och i många fall förmodligen betala mindre. Samt att fler skulle kunna bo i en bostad som faktiskt uppfyller individens behov.

Finland har visat att det inte är omöjligt att gå från en reglerad hyresmarknad till en friare med marknadshyror, med goda resultat dessutom.

Det finns två problem med svensk bostadsmarknad, det ena är brist på bostäder, det andra är en brist på marknad.

D213. Täpp till kryphålen i Attefallsreglerna

Liberalerna Huddinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för en översyn av de så kallade Attefallsreglerna i PBL så att dessa revideras i syfte skapa hållbara planeringsförutsättningar för Sveriges kommuner samtidigt som bestämmelsernas ursprungliga intention upprätthålls, i enlighet med vad som anförs i motionen

Vi vill inleda med att understryka att intentionen med Attefallsreglerna är bra. Att du som fastighetsägare enkelt ska kunna utveckla din fastighet utan att dra igång en kostsam byråkratisk process är bra för såväl den enskilda fastighetsägaren och för kommunen.

I befintliga villaområden är detta oftast inte något problem. Huvudbyggnaden finns redan på plats och den tillkommande "extralägenheten" anpassas till den befintliga villans utformning. Problem uppstår när nya villaområden planeras på tidigare oexploaterad mark, eller i områden som omvandlas från fritidshusbebyggelse till permanentbostadsområde.

Ponera att en kommun tar fram en detaljplan som reglerar markanvändningen i ett område med bestämmelsen "Enbostadshus, maximal byggnadsarea 150m², högst två våningar". Detta innebär att den tillhörande planeringen dimensioneras utifrån byggnation av tvåplansvillor på cirka 300 kvadratmeter. Utifrån kunskap om hur den demografiska sammansättningen i bostäder av den typen brukar se ut prognosticeras behovet av förskolor, skolor, gator, lekplatser, fotbollsplaner etc. och erforderlig mängd mark och resurser för dessa ändamål reserveras i detaljplanen och i övrig kommunal planering.

Vid maximal tillämpning av Attefallsreglerna kan dock exploitörer som köpt flera tomter i ett område välja att bygga hus på 300 kvadratmeter, men interiört bara inreda halva byggnaden med en bostad på 150 kvadratmeter. När slutbesked för denna bostad givits så inreds andra halvan, med stöd av Attefallsreglernas bestämmelse om att inreda ytterligare en bostad i ett enbostadshus, med en identisk bostad om 150 kvadratmeter. I samband med detta byggs även ett komplementbostadshus. Eftersom tomten sedan tidigare varit oexploaterad kan exploitören redan från start planera bebyggelsen så att Attefallshuset blir möjligt att delvis "gräva ned" och därmed bygga en större komplementbyggnad. I stället för det planerade enbostadshuset på 300 kvadratmeter innehåller fastigheten efter detta tre lägenheter på mellan 55 och 150 kvadratmeter.

Detta leder till följdproblem. Med tre gånger så många bostäder som planerat uppstår problem med tillgången till platser i förskola och skola. Gatornas kapacitet räcker inte till för den ökade trafikmängden. Det är inte säkert att infrastrukturen för VA, avfallshantering etc. är tillräcklig. När dessa problem uppdragas är exploitörerna sedan länge borta och kvar med Svarte Petter sitter kommuninvånarna. Dels de boende som flyttat till ett område i tron att och att tillräcklig samhällsservice och infrastruktur ska finnas på plats i ett helt nyplanerat område, dels kommunens övriga invånare

som får vara med och betala för dyra akutlösningar för att tillgodose områdets behov.

Syftet med Attefallsreglerna var att förenkla för den enskilde villaägaren. Det är fullt möjligt att bevara denna intention utan att det behöver leda till de problem som beskrivs ovan. En lösning skulle vara en revidering av bestämmelserna så att anmälan om Attefallsåtgärder kan göras först fem år efter slutbesked för huvudbyggnaden getts.

D214. Utveckla samverkansmodeller för levande och trygga stadsdelar

Carina Wellenius, Stockholm

Stefan Ennerfelt, Stockholm

Pia Lindgren, Stockholm

Louise Minnhagen, Stockholm

Hanna Wistrand, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att etablera samverkansmodeller för lokalsamhället vid stadsplanering i syfte att förbättra lokalmiljön, öka lokal service, förbättra trygghet och förebygga brottslighet. Detta ska gälla såväl nya områden som vid upprustning och förnyelse av befintliga områden

Det finns oftast många intressenter i en stadsdel t.ex. privata och offentligt ägda (allmännyttan) flerfamiljsbostäder, andra fastighetsägare, näringsverksamhet i form av tjänsteutbud och närservice för livsmedel, vård, restauranger med mera. Och kommunerna ansvarar t.ex. för sin parkmark och gatue- och parkeringsfrågor.

Alla sköter sin del – det blir "stuprörstänk" – det saknas ofta helhetssyn. "Utformningen" av ett visst område kan troligen förbättras för intressenterna och de som bor/vistas i området, om samverkan kan organiseras så att fler deltar vid arbetet att arbeta fram vad som ska åstadkommas.

Arbetet att hitta en gemensam lösning i ett visst område kan också kräva finansiering som kan behöva delas av de samverkande intressenterna. Även vid genomförandet av viss "utformning" i ett område kan de samverkande intressenterna behöva bidra finansiellt men då kan alla också gynnas av en bättre lösning.

Ibland finns företagarföreningar t.ex. i vissa centrum- och läggningar, som organiserar en del gemensamt. Men det rör sig troligen oftast om mer kortsiktiga aktiviteter kopplat till t.ex. årstider eller kampanjer. Vid mer långsiktiga satsningar och där fler intressenter deltar finns det inga för oss bra, tydliga och välkända samverkansmodeller.

Kommunala bostadsbolag har till uppgift både att tillhandahålla bostäder och ge boende i form av hyresrätter men har också ibland lokaler i sitt bestånd. De ska också erbjuda hyresgästerna möjlighet till boendeflyttande. De kommunala bolagen har därför möjlighet att åstadkomma mer i sina bestånd avseende t.ex. förbättrad trygghet och utemiljö som hyresgästerna efterfrågar än vad som kan vara fallet med privata hyresvärdar. Och framförallt kan det se olika ut mellan de olika fastigheterna beroende på vem som äger. Tillgång till kulturlokaler i närmiljön där människor bor är något

som också bör täckas och finnas med i en samverkansmodell för en levande och trygg stadsdel.

Lokal service har växande konkurrens av e-handel. Det kommer innebära förändringar, men ännu så länge är det vår uppfattning att levande miljöer med t.ex. lokal handel och andra aktiviteter efterfrågas av många människor och ökar tryggheten i ett område.

Vi tänker också att det kommer att behövas nya och innovativa samverkansmodeller i Förortslyftet där intressenterna i utsatta områden tillsammans skapar tryggare och bättre stadsmiljöer.

Hållbarhetstänk och därmed följande förändrade beteendemönster kommer också att påverka hur man vill planera lokalsamhället och att olika intressenter vill vara med och påverka utformning.

Kanske kan samverkansmodeller bygga på t.ex. samfälligheter eller BID ("business improvement districts"). Men framförallt menar vi att det behövs innovation och nya modeller för samverkan kring levande och trygga stadsdelar.

D215. Hus ska användas, inte stå tomma

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en ny lagstiftning i motionens andemening, där tvångsinlösen kan börja användas på fastigheter och byggnader där det riskerar bli öde och oanvänt, med risk till förfall i stället för att användas och rustas

Runt om i landet finns många fastigheter där byggnader står tomma, eller där användandet av dessa är högst begränsat. Ofta är det ödehus på landsbygden där ingen bor kvar längre och slakten tycker det är mer jobb att ta hand om, riva eller sälja, än att bara låta det stå.

Ibland syns hur i större samhällen lägenhetshus får förfalla, i stället för att användas. Inte sällan är dessa gamla byggnader av visst eller högt kulturhistoriskt intresse. Trots detta och trots att bostäder behövs får husen helt enkelt stå kvar tomma och övergivna.

Med en starkare lagstiftning, där det framgår att byggnader ska användas, skulle stat eller kommun kunna tillåtas i mångt större omfattning göra tvångsinlösen på fastigheter utan intresserad ägare. Fastigheter kan då börja användas igen, hus kan göras beboeliga och i slutändan kan det ge nya försäljningsintäkter till det offentliga

D216. Långsiktig socialliberal bostadspolitik

Mattias Reinholdson, Lidingö

Karl Alexanderson, Lidingö

Jonas Högarth, Lidingö

Mats Jonsson, Lidingö

Maria Wall Petrini, Lidingö

Göran Tegnér, Lidingö

Anders Ulfvarson, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att utreda förslag som underlättar flyttkedjor i syfte att frigöra fler bostäder till marknaden genom en ändrad skattelagstiftning
2. att Liberalerna verkar för att utreda förslag som förbättrar hyresmarknaden i socialliberal riktning genom att ändra principerna för markanvisningen i kommunerna så att människor med måttliga inkomster ges rimliga möjligheter att träda in på hyresmarknaden (exempelvis "åtkomliga bostäder")
3. att Liberalerna verkar för att utreda förslag som avskaffar de statliga reglerna för amortering

Nyamko Sabunis "Marshallplan för förorten" har målet inga utsatta områden 2030. Hon framhåller att vi ska ställa ambitiösa reformkrav för skolan, bostadspolitiken, arbetsmarknaden, socialtjänsten och rättsväsendet. Vi måste tänka nytt för att få olika människor att mötas i vardagen. Vi måste skapa förutsättningar för sociala möten vid förtätning och exploatering. Att bygga för en blandad befolkning motverkar segregering. Det räcker inte med höjda bostadsbidrag. Bostadsmarknadens dysfunktionella karaktär måste avlägsnas.

En socialliberal bostadspolitik bör utgå från marknadsmässiga lösningar som gynnar både producenter och konsumenter. Stat och kommun bör förstärka incitamenten till en bättre fungerande bostadsmarknad.

Utan tvekan subventionerar vi redan friska och resursstarka heltidsarbetande med billiga månadskort i kollektivtrafiken till cirka 50 procent. Det är då inte orimligt att även stödjande mindre resursstarka inom bostadssektorn, där behoven är ännu större.

Vi anser det möjligt att styra med markanvisningar. Det kan göras genom att 20 procent reserveras för "åtkomliga bostäder". Denna lösning praktiseras framgångsrikt i flera andra länder. Det ger där bostäder med måttlig hyra, med godtagbar kvalitet i ett mindre attraktivt läge i samma område som de dyrare bostadsrätterna. De dyrare bostadsrätterna får betala lite mera. Nettot ger ändå byggherren marknadsmässigt intressanta intäkter totalt för bostadsprojektet. Förslaget blir inget hinder för bostadsmarknaden. Begreppet "åtkomliga bostäder" är myntat av KTH-professor Hans Lind i en rapport han skrev åt Studieförbundet Näringsliv och Samhälle.

För dem som argumenterar mot denna princip med hänvisning till eventuell konkurrens-lagstiftning vill vi framhålla att välbärgade kan se bostadsfrågan ur ett nytt perspektiv. För att få köpa platsen för en attraktiv bostad på vår gemensamt ägda kommunala mark måste vi vara med och tillse att området får en blandad befolkning, och att undvika segre-

gering för att få en naturligt trivsamt boendemiljö. Detta ger en kvalitet i staden.

En gammal tumregel är att man med normal inkomst kan sträva efter att lägga ungefär 30 procent av inkomsten efter skatt på boendet. Bostadsutgifternas andel av den privata konsumtionen har visserligen sjunkit från 34 procent år 1980 till 24 procent år 2018. År 2017 var den andelen dock hela 39 procent för enpersonshushåll över 65 år för hyresrätter.

Kvadratmeterpriserna för nybyggda flerbostadshus har stigit med över fem procent per år i riket (5,8 procent per år i Stor-Stockholm) åren 1998–2019. Detta kan jämföras med att den disponibla inkomsten har stigit med cirka 1,7 procent per år. Dessa fakta visar att det saknas en rättvis social-liberal bostadspolitik.

D217. Avskaffa det kommunala planmonopolet

Alex Nilsson, Sundsvall
Anton Holmlund, Västerås
Alexander Karlsson, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att avskaffa det kommunala planmonopolet

Sveriges bostadsmarknad är i kris. Vi har årslånga köer, på tok för lite byggande och överregleringar. Detta slår hårdast mot unga och nyanlända som oavsett hur mycket man försöker inte kan få in en fot på bostadsmarknaden. Man kan säga att det finns två problem med Sveriges bostadsmarknad: det finns inga bostäder och det finns knappt någon marknad.

För att försöka komma till bukt med detta har LUF tillsatt en bostadspolitisk arbetsgrupp som har fått i uppdrag att ta fram förslag till en förbättrad bostadsmarknad. Gruppen har tagit del av många olika aktörers synvinklar och kommit fram till ett antal förslag som vi tror kommer ge bostadsmarknaden en knuff i rätt riktning.

Vi vill därför lägga fram förslag om att avskaffa det kommunala planmonopolet, slopandet av båda amorteringskraven och halvera kontantinsatsen vid lån av bostad.

Att avskaffa det kommunala planmonopolet är en viktig reform för att öka byggtakten. Det skulle ge marknaden möjlighet att komma med egna förslag för de folkvalda att ta ställning till. Kommunerna har inte incitament nog att höja byggtakten. Det beror på att det finns starka intressegrupper med stor möjlighet att påverka som motsätter sig nybyggnation. Dessa intressegrupper kan i många fall på egen hand avsätta folkvalda. Det hämmar kommunernas möjlighet att tillgodose bostadsbehovet. Kommunerna kommer såklart fortfarande ha möjlighet att lägga egna planer och fatta beslut om dem, men att ge andra aktörer möjlighet att planera sin egna mark är både en frihetsfråga och en pragmatisk lösning för att lindra bostadsbristen.

D218. Ökning av samboende i svenska bostäder

Per Perttu, Krokomb

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för ett ökat samboende i Sverige

Dagligen matas vi med nyheter om problem med brist på bostäder på den svenska bomarknaden vilket anses primärt ska lösas genom ökat byggande. Det snabbaste, billigaste och mest hållbara sättet att minska problemen vore dock att utnyttja befintliga bostäder mer effektivt. I debatten saknas detta perspektiv helt (i alla fall har motionens författare ej hört detta).

Jag föreslår en utredning om vad som kan göras för att öka utnyttjandegraden i svenska bostäder. Det kan handla om information till fastighetsägare/befintliga hyresgäster eller skatteändringar etc.

D219. Avskaffa flyttskatten på privata bostäder

Mattias Reinholdson, Lidingö
Jonas Högarth, Lidingö
Amelie Tarschys Ingre, Lidingö
Mats Jonsson, Lidingö
Suzanne Liljegren, Lidingö
Nancy Mattsson, Lidingö
Maria Wall Petrini, Lidingö
Erik Öberg, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partiet i fortsättningen ska arbeta för att flyttskatten avskaffas helt för privata fastigheter, max två fastigheter, efter ägande av fastighet i tio år eller mer
2. att partiet i fortsättningen ska arbeta för att efter fem år halveras flyttskatten för berörda fastigheter
3. att partiet i fortsättningen ska arbeta för att bibehålla flyttskatten som den är i dag med de milstolpar som angivits i yrkande 1 och 2 ovan

Vi vill att privatpersoner som tar en risk med att köpa sitt boende för att bilda ett bra och tryggt hem för sin familj och som generellt kontinuerligt lägger ner mycket tid, energi och pengar på underhåll och för att utveckla sitt boende inte ska drabbas av flyttskatt.

En lämplig tidsgräns när man slipper att betala flyttskatt helt bör vara tio år som får lov att anses vara ett långt ägande som inte är byggt på spekulation och efter fem år ska flyttskatten halveras. Medelvärdet för ett äktenskap i Stockholm 2014 var tio år vilket då skulle sammanfalla att både män, kvinnor och barn måste få möjlighet att kunna gå vidare i livet utan att behöva drabbas allt för mycket av ökade kostnader och skatter.

Förslaget underlättar också för 40-, 50-, och 60-talister med utflugna barn som eventuellt vill flytta till ett mindre boende som då möjliggör att barnfamiljer kan köpa ett större boende med plats för den större familjen. Vi får en

positiv flyttkedja och man kan skapa sig ett boende utefter de olika faserna i livet.

Avskaffande bör i huvudsak gälla två fastigheter inklusive bostadsrätter och ägarlägenheter per person, dels huvudbostaden där man betalar kommunalskatt och en fritidsfastighet.

D220. Paket för en bättre bostadsmarknad

Alex Nilsson, Sundsvall
Anton Holmlund, Västerås
Alexander Karlsson, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att av slopa alla amorteringskrav
2. att Liberalerna ska verka för att höja bolånetaket till 92,5 procent

För att försöka komma till bukt med bostadskrisen har LUF tillsatt en bostadspolitisk arbetsgrupp som har fått i uppdrag att ta fram förslag till en förbättrad bostadsmarknad. Gruppen har tagit del av många olika aktörers synvinklar och kommit fram till ett antal förslag som vi tror kommer ge bostadsmarknaden en knuff i rätt riktning.

Vi vill därför lägga fram förslag om att avskaffa det kommunala planmonopolet, slopandet av båda amorteringskraven och halvera kontantinsatsen vid lån av bostad.

Amorteringskravet är dåligt för människor som vill in på bostadsmarknaden. För alldeles för många människor innebär amorteringskraven en oproportionerligt stor del av månadskostnaderna, i synnerhet bland unga personer. 50 procent av alla 25–29-åringar kan inte köpa en genomsnittlig etta i Stockholm (2017). Amorteringskravet innebär i det fallet en ökad månadskostnad med 6000kr. Utan amorteringskrav hade 80 procent av alla 25–29-åringar kunnat köpa en genomsnittlig etta i Stockholm.

Amorteringskravet syftar till att öka hushållens motståndskraft mot konjunktursvängningar genom att sänka hushållens skuldsättning. Det är ett bra mål men amorteringskraven minskar hushållens likviditet vilket gör det svårare för dem att upprätthålla samma konsumtion och levnadsstandard under en kris. Faktumet att kraven temporärt slopats under coronakrisen avslöjar hur ineffektiva de är som krisförmildrande policy.

Halvera "kontantinsatsen": Kontantinsatsen försvårar för unga att komma in på bostadsmarknaden och för arbetstagarare att flytta till jobb i tillväxtregioner.

Moderaterna vill redan i dag höja bolånetaket till 90 procent och således minska kontantinsatsen med en tredjedel. Liberalerna borde gå steget längre och halvera kontantinsatsen. Bankerna kan själva avgöra hur stor risk en låntagare bär med sig.

I rapporten Sparande utan bostad från Skandia (2019), är en av slutsatserna att möjligheterna för unga personer att köpa sin första bostad är för begränsad i dag. Rapportförfattarna menar också att om ett helt barnbidrag, vilket motsvarar 324 176 kronor, sparas kommer inte det räcka för en kontantinsats för en normalstor etta i varken Storstockholm

eller Storgöteborg. Om ett halvt barnbidrag sparas, vilket motsvarar 162 088 kronor, kommer inte heller det räcka för kontantinsatsen för en etta i 15 av Sveriges 25 största städer. Det förutsätter dessutom att ungdomen har ekonomiskt starka föräldrar som kan erbjuda den sparmöjligheten.

Sverige har väldigt hårda kreditregler och är relativt unik med att ha ett bolånetak på 85 procent gentemot länder i vårt närområde. Detta bolånetak medför ofta att onödiga blacolån tas ut för att finansiera kontantinsatsen samt skapar höga trösklar för unga som vill ta sig in på bostadsmarknaden.

D221. Byggregler för tystare bostäder

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar initiativ till en översyn av regelverket med syfte att skärpa reglerna för hur mycket ljud en bostad behöver ta in utifrån och från grannar

Byggregler bör ses över för att få tystare bostäder. Samtidigt som det byggs allt mer och förtätas i städer blir det samhällseliga omgivande bullret allt intensivare. Trafik, levnadsljud och hemmabiosystem hörs genom golv och väggar. Forskning visar att detta buller, vilket allt oönskat ljud är, försämrar vår hälsa. Sömnproblem, stress och migrän är några effekter på buller. När det byggs måste reglerna skärpas så att alla kan känna sig lugna och trygga i sin egen bostad.

D222. Ett modernt förvärvslån för förstagångsköpare

Malin Danielsson, Huddinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att ett modernt förvärvslån för förstagångsköpare ska införas

Undersökning på undersökning, däribland Hyresgästföreningens egna, visar att en majoritet av svenskarna vill äga sitt egna boende. Samtidigt har förutsättningar för att bygga fler bostadsrätter och egna hem försvårats av ytterligare amorteringskrav och höga kalkylräntor. Färre har möjlighet att ta sig in på den ägda bostadsmarknaden trots att de har sparat ihop till kontantinsatsen.

Under slutet av 80-talet och början av 90-talet fanns något som kallades förvärvslån. Det riktade sig till flerbarnsfamiljer som var berättigade till bostadsbidrag. Kommunala nämnder fattade beslut om att ingå borgen för lånet för familjen.

På dagens bostadsmarknad är det långt ifrån bara flerbarnsfamiljer med ansträngd ekonomi som stängs ute från den ägda marknaden. Undersökningar visar att i 13 av 26 regioner i Sverige har inte en 28-åring med fast jobb möjlighet att få lån för att köpa en bostad. Så även unga vuxna med relativt höga inkomster och som sparat ihop en kontantinsats klarar ändå inte bankernas "kvar att leva på kalkyl" och därmed inte får lån. Att bara kunna få ett startlån till kontantinsatsen är inte tillräckligt.

Därför är det dags för ett nytt modernt förvärvslån som riktas sig till förstagångsköpare så att fler kan komma in på den ägda marknaden. Det är inte bara bra för individen utan kommer även stimulera nyproduktion av nya bostäder.

D223. Förenkla regelverket för tillgänglighetsanpassning av studentbostäder

Christoffer Heimbrand, Stockholm
Willhelm Sundman, Örebro
Viktor Janrik, Uppsala
Victor Bolander, Örebro
Claes Ekstrand, Göteborg
Frida Gommel, Uppsala
Erik Svalling, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att regelverket för tillgänglighetsanpassning av studentbostäder ska bli mer flexibelt. Alla nya studentbostäder ska inte behöva vara tillgänglighetsanpassade

För många studenter finns det i dag en oro som groer även efter att antagningsbeskedet till utbildningen har kommit. Många studentbostäder har bostadsbrist och det är svårt att få tillgång till någonstans att bo. En av anledningarna till detta är att utbudet är för lågt – det har byggts alldeles för få studentbostäder i förhållande till det behov som finns.

En av anledningarna till att det inte byggs tillräckligt många studentbostäder är de krav och regleringar som finns. Dessa är i mångt mån legitima och viktiga för att säkra god kvalitet och tillgänglighet av de nya bostäderna. Men kraven som finns gällande tillgänglighetsanpassning skapar ineffektivt nyttjande av bostäderna och en överanpassning.

Studentbostäder har andra krav än andra typer av bostadsformer. Detta för att den behöver bland annat vara mer kostnadseffektiv och bostaden är tillfällig då den endast ska nyttjas under studieåren vilket gör att man kan ställa lägre krav. Det regelverk som finns gällande tillgänglighetsanpassning håller tillbaka de andra, lägre kraven som ställs på studentbostäder och gör dessa mindre effektiva. Ett exempel på detta är små studentbostäder som har badrum som tar upp stor del av bostadens yta, just för att klara av regelverket för tillgänglighetsanpassning.

Det är viktigt att alla har samma möjlighet att kunna studera, och därmed tillgång till studentbostäder. Men regelverket som det ser ut i dag är för brett och gör att byggkostnader stiger och fastigheten inte används så effektivt som möjligt. Liberalerna borde driva att förenkla regelverket för tillgänglighetsanpassning, så att vi fortsatt ser till det finns ett tillräckligt stort bestånd med bostäder som är tillgänglighetsanpassade. Men dagens regelverk slår mot alla studenter och gör att den totala mängden studentbostäder inte växer i den takt som behövs. Regelverket behöver därför förenklas så att oro över boendesituationen inte kommer som ett brev på posten med antagningsbeskedet.

D224. Ge byggbranschen en fair chans att visa produktivitetsförbättringar

Bertil Andersson, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att verka för att byggbranschen ges en fair chans att visa ökad produktivitet till fromma för Sveriges ekonomi och bostadssituation

Bakgrunden är att byggbranschen de senaste 40 åren underpresterat jämfört övriga industrisektorer. De flesta industrisektorer har vässat sin produktivitet medan byggbranschen inte gjort så till stora men för Sveriges ekonomi (Byggbranschen står för mer än tio procent av Sveriges BNP). Tänk hur mycket en bil eller TV skulle kosta i dag om ingen produktivitetsförbättring skett i dessa sektorer på 40 år.

Och den enkla förklaringen är inte bristande konkurrens utan ett antal strukturella problem ofta med politik som grund. Det finns i dag över 100 000 företag i branschen och de fem största har en mycket begränsad marknadsandel med undantag för ett fåtal mycket speciella projekt typ Öresundsbron, Karolinska etcetera.

Ett exempel från dagens (16/5) DI är ett uttalande från Hans Lind professor i fastighetsekonomi KTH och ledamot i DI:s Bostadsråd. ”Den normala tiden från en markanvisning från Stockholms stad till dess att spaden kommer i marken är åtta år. Byråkrati och ändringar gör att det är enormt segt”

För att verkligen lära mer om detta problem rekommenderas boken ”Den ineffektiva byggbranschen – en förändringsagenda” av Mikael Anjou, tidigare vice koncernchef och operativt ansvarig på Einar Matsson.

D225. Att få hyra lägenhet trots betalningsanmärkning

Charlotte Hedendahl, Malmö
William Hedendahl, Malmö
Torbjörn Karlsson, Malmö
Charlotte Söderlund, Bromölla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att hyresvärderna enbart får söka efter hur du har skött hyran, om det finns några hyresskulder och vad du har för inkomst

Allt fler människor får i dag betalningsanmärkningar och genom det får många också problem med att få ett hyreskontrakt för att hyra en lägenhet. De flesta hyresvärdar kräver att du har en inkomst som är två gånger hyran eller ibland tre. Hur ska ett vårdbiträde med barn få ett hyreskontrakt? En betalningsanmärkning behöver inte bero på misskötsel eller att människor lever över sina tillgångar. Det finns i stället orsaker bakom som kraftigt försämrad postgång, oseriösa företag som skickar fakturor utan att skicka påminnelser. Människor som känner sig trygga med handel på nätet kan få oönskade fakturor som man måste polisanmäla och bestrida. Det finns andra orsaker som vi ser i pandemins fotspår som t.ex. utebliven a-kassa, aktivitetsersättning eller sjukersättning m.m. Det finns olika typer av brottslighet som

har ökat och påverkar skötsamma både unga och äldre. Unga människor som vill flytta hemifrån kan få problem. Alla kan vi någon gång drabbas av detta. ID-stölder eller andra bedrägerier blir också allt vanligare. En betalningsanmärkning gör det svårt att få ett hyreskontrakt. Vi har undertecknat barnkonventionen som säger att inga barn ska vräkas till hemlöshet. Ensamstående föräldrar är överrepresenterade. 72 procent är kvinnor.

En vräkning leder till utestängning från bostadsmarknaden och hemlöshet men kostar dessutom i personligt lidande för den drabbade och för samhället. Barnens välmående är vår gemensamma investering. Vårt land har antagit en nollvision som säger att inga barn ska bli vräkt (2008).

Vi måste visa väljarna att vi är ett parti som tänker på den enskilde medborgare som råkat illa ut under pandemin eller på andra sätt, t.ex. som hamnat i kläm mellan olika myndigheters utövande.

Därför anser vi att Liberalerna bör göra det lättare för människor som behöver hyra sin bostad.

kommuner att investera i VA-infrastrukturen. I dagsläget är detta dock inte fullt ut möjligt. Utöver detta behöver även den långsiktiga VA-kompetensen stärkas genom riktade satsningar på yrkesutbildningar och kompetensutveckling inom VA.

D226. Säkra Sveriges dricksvatten

Louise Eklund, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att landets VA-organisationer ges tillräckliga resurser för att genomföra nödvändiga reinvesteringar och nyinvesteringar utöver den dagliga driften
2. att Liberalerna ska verka för att utbildningar inom VA, i synnerhet på landsbygden, förstärks resursmässigt
3. att Liberalerna ska verka för att utreda möjligheten att ändra vattentjänstlagen så att kommuner ska kunna ta ut en högre VA-taxa än vad självkostnadsprincipen tillåter
4. att Liberalerna ska verka för att utreda de hinder som finns, bland annat i vattentjänstlagen, mot att ta in externt kapital och extern finansiering av VA-infrastrukturen, samt lämna förslag på hur sådan finansiering kan möjliggöras

Tillgång till rent dricksvatten har länge varit en självklarhet i Sverige. Med torkan 2018 i färskt minne är det tydligt att vi inte längre kan ta detta för givet. Lokal vattenbrist, kapacitetsproblem och stora investeringsbehov i VA-näten är den verklighet vi har att förhålla oss till. Förutsättningarna att tillgodose behovet av dricksvatten har försämrats. Även hotbilden mot viktig infrastruktur från främmande makter växer.

Sverige behöver nu säkerställa att dricksvattenförsörjningen säkras och att VA-infrastrukturen prioriteras. Av vikt är att se till att finansiering för att rusta upp befintliga nät och investera i ny vatteninfrastruktur kommer på plats. Nya miljökrav från EU samt skärpta nationella miljökvalitetsnormer kommer att ställa nya och högre krav på den reningsteknik som används. För mindre kommuner och VA-organisationer kommer investeringarna för att möta dessa krav att bli kostsamma. Att ta in externt kapital, exempelvis genom pensionskapitalet, skulle göra det möjligt för mindre

D3. TRAFIK, IT-POLITIK OCH INFRASTRUKTUR

D301. Kilometerskatt för bättre miljöanpassning och rättvisa

Urban Wästljung, Uppsala
Thomas Glennow, Lund
Christina Zoric Persson, Lund
Urban Wikman, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en stor trafikskattereform som innefattar skatteväxling mellan drivmedelsskatt och en ny avståndsbaserad skatt som är miljömässigt och regionalt differentierad

Drivmedelsskatter och fordonsskatt genererar årliga intäkter om cirka 65 miljarder kronor. Investerings- och underhållskostnader för vägnätet ligger på drygt 20 miljarder kronor. Under det närmaste decenniet kommer miljöpåverkan från trafiken att minska till följd av ökad inblandning av bio-drivmedel och elektrifiering.

Motionen föreslår en skatteväxling mellan drivmedelsskatten och en ny avståndsbaserad skatt. Traditionellt har liberal miljöpolitik gått ut på att det ska kosta att belasta miljön. Ytligt kan motionen ses som ett avsteg från den principen, men i själva verket används nu ett annat styrmedel, reduktionsplikten, för att minska utsläpp från fossila drivmedel.

Sverige har kommit långt i användningen av förnybart drivmedel till trafiken med hjälp av skatteundantag. Sedan 2018 har en övergång skett till reduktionsplikt, en obligatorisk inblandning av förnybart som ökar successivt. Trafikens klimatmål till 2030 ska nås med en kombination av reduktionsplikt, elektrifiering och effektivisering.

Allt bränsle inom plikten beskattas likvärdigt, alltså även den förnybara delen. Allt annat lika skulle skatteintäkterna från drivmedel öka, men skattesatserna har justerats för att hålla priset konstant.

Ett ytterligare motiv för drivmedelsskatt, förutom att minska utsläpp, har varit att täcka kostnader för väginfrastruktur. Om vi nu ska minska utsläppen med ett annat styrmedel, reduktionsplikten, kan ju vägkostnader också kan betalas på något annat sätt, mer i proportion till hur mycket man sliter på vägen.

Ett sätt att få ihop ekvationen vore att göra en skatteväxling från drivmedelsskatt till en kilometerskatt som träffar alla vägfordon, både personbilar och lastbilar. Skatten ska gälla även för utrikesregistrerade fordon.

Då kan Sverige sänka drivmedelsskatten till EU:s minimivå för energiskatt på drivmedel och ha kvar koldioxidskatten men successivt sänka i proportion med hur mycket

förnybart som blandas in i allt drivmedel enligt krav från en upptrappad reduktionsplikt.

Skatten differentieras beroende på var man kör. Sådan teknik är standard för lastbilar och kan även tillämpas för personbilar. Om man har en gammal personbil och inte vill eftermontera sådan IT-utrustning schablonbeskattas man efter mätarställning vid besiktning.

För att undanröja integritetsproblem och möjligheten att spåra var någon varit behövs anpassningar i infrastrukturen. Genom att dela in vägnätet i olika zontyper som spänner över innerstad, tät trafikmiljö, motorväg, glesbygd osv. och registrera hur mycket som körs i varje zon, inte var fordonet uppehåller sig, kan man lösa det problemet.

Kilometerskatten ska differentieras mellan tätort och glesbygd men också efter fordonets miljöprestanda. I glesbygd betalar personbilstrafiken med råge sina samhällsekonomiska marginalkostnader enligt Trafikanalys medan det omvända gäller för tätorter. Med en sådan differentiering skapas rättvisa och konflikter mellan stad och landsbygd minskar.

D302. Inför miljözoner

Niklas Lehresjön, Karlstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att trängselzonerna i våra största städer också används som miljözoner, där bilar med högre utsläppsnivåer inte får köra in

I vårt grannland Tyskland började man för snart 15 år sedan införa miljözoner, först i de större städerna sedan i de mindre, men med god framförhållning. Det gjorde det attraktivt och lönsamt för människor som bodde eller hade för avsikt att köra inne i städerna att byta till en ny bil. Följden blev kraftigt sänkta priser på halvgamla bilar, vilket i sin tur gjorde att även de begränsad ekonomi, alternativt valde att ställa bilen utanför stads kärnorna, kunde byta bort sin riktigt gamla bil mot en som ändå var bättre. Bilparken förnyades i ett rasande tempo.

Styrningen mot miljövänligare fordonsflotta bör vara tydlig, förutsägbar och använda marknadens snabba anpassningsförmåga för att styra mot miljövänligare alternativ. Mindre krångliga system ger större positiv effekt, både för den enskildes ekonomi och för miljön. I Sverige kan vi använda ett enklare system än de plaketter som i Tyskland klistras på rutorna. I Sverige finns redan kameror för trängselavgifter på plats i de större städerna och de skulle kunna användas också för att förhindra miljövänliga bilar att köra

in i staden. Sannolikt skulle det öka incitamenten att förnya bilparken och minska andelen försäljning av törstiga, fossilbränsle drivna bilar. I synnerhet i köpstarka grupper där ekonomiska styrmedel inte är lika starka. Om dessa inser att de inte får köra med bilen i stadskärnan, då väljs sannolikt ett annat fordon. Det skulle också snabbt leda till fallande priser på en andrahandsmarknad och möjliggöra byte till en något bättre, nyare bil med minskade utsläpp som följd. Även i de delar av landet där bilen är ett måste och där en elbil inte duger till att dra vedlasset.

D303. Reformera reseavdraget

Christoffer Heimbrand, Stockholm

Willhelm Sundman, Örebro

Viktor Janrik, Uppsala

Victor Bolander, Örebro

Claes Ekstrand, Göteborg

Frida Gommel, Uppsala

Erik Svalling, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att fasa ut reseavdraget
2. att Liberalerna ska verka för att andra statliga subventioner av fossila bränslen avskaffas

I en liberal klimatpolitik fyller staten en roll för att garantera att den som smutsar ner eller släpper ut ska betala för det. Det finns även andra situationer när staten på ett teknikneutralt sätt kan snabba på den gröna omställningen. Men liberal klimatpolitik borde även handla om vad staten inte ska göra. Att svenska skattekonor går till subventioner av sådant som vi vet är dåligt för miljön och klimatet är under all kritik. Globalt går hela 6,5 procent av BNP till subventioner av fossila bränslen. I Sverige är den siffran 30 miljarder kronor för 2017, enligt Naturskyddsföreningen. Dessa subventioner motverkar direkt de satsningar som görs för att minska utsläppen. Genom indirekt styrning försvårar staten för marknaden att klara klimatutmaningen.

En del av dessa subventioner följer av Sveriges internationella åtaganden, men många andra kan och bör fasas ut ur statsbudgeten. En femtedel av de statliga fossilsubventionerna går exempelvis varje år till reseavdraget. I dag vill Liberalerna att reseavdraget ska begränsas i storstäder där det finns välutbyggd kollektivtrafik, men samtidigt att avdraget ska höjas på landsbygden. Även den nya bygdepolitiska rapporten innehåller liknande skrivningar. Det är en kompromisslinje som präglas mer av pragmatism än liberalism. Individerna bör bära sina egna kostnader oavsett var de bor i landet – särskilt om de skadar någon annan och planeten genom sina utsläpp.

Att fasa ut och på sikt avskaffa reseavdraget ger inte bara ett mer enhetligt skattesystem utan är också populär klimatpolitik. Kantar Sifo har på uppdrag av Naturskyddsföreningen tagit fram siffror som visar att sex av tio svenskar vill få bort statliga subventioner som skadar klimatet. Att fortsätta subventionera klimatskadlig verksamhet under pågående klimatkris är att skjuta sig själv i foten. Vill Liberalerna

vara ett klimatparti att räkna med är det hög tid att man sätter ner foten om reseavdraget.

D304. Hållbara transporter

Fritjof Nilsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Trafikverket ges i uppdrag omarbete sin långtidsplan så att den blir förenlig med Sveriges klimatmål. Fokus bör ligga på kollektivtrafik, cykelbanor och pendlarparkeringar
2. att avdragsmöjligheterna för resor justeras så att de bättre främjar klimatmålen
3. att bilar måste vara både energieffektiva och ha låga direkta koldioxidutsläpp för att skattemässigt räknas som miljöbilar

Ett klimateffektivt transportsystem är nödvändigt för att begränsa växthuseffekten till hållbara nivåer. Trafikverket planerar dock för en massiv utbyggnad av Sveriges motorvägar och järnvägar baserat på ett antagande om en kraftig trafikökning med 40 procent 2010–2030 respektive 70 procent 2010–2040. Detta beskrivs i Trafikverkets rapport "Inriktningsunderlag inför transportinfrastrukturplaneringen för perioden 2022–2033 och 2022–2037". Om denna plan genomförs kommer den med största sannolikhet medföra att det blir omöjligt för Sverige att bli klimatneutralt till år 2045. Trafikverkets förslag har därför fått mycket hård kritik från alla miljörelaterade remissinstanser, inklusive Naturvårdsverket, Naturskyddsföreningen, Greenpeace, Energimyndigheten etc. Vägverkets förslag måste dras tillbaka och omarbetas fullständigt så att den blir förenlig med Sveriges klimatmål.

Med rätt åtgärder från samhällets sida kan Trafikverkets prognosticerade trafikökning reduceras radikalt, exempelvis genom att uppmuntra till fortsatt bruk av videokonferenser, hemmakontor, cykling, kollektivtrafikanvändande och delningsekonomi. Transportsubventionerna bör också reduceras, exempelvis reseavdragen och tjänstebilförmånerna.

När miljöbelastningen för olika transportslag jämförs analyseras ofta utsläppen från "avgasröret" snarare än livscykelutsläppen, vilket gör att utsläppen från elfordon underskattas. Livscykelutsläppen från en elbil är visserligen lägre än för en motsvarande bensin/dieselbil, men de är långt ifrån försumbara. Se till exempel rapporten "How clean are electric cars? T&E's analysis of electric car lifecycle CO₂ emissions" från tankesmedjan "Transport & Environment". Notera också att "marginal-elen" i både Sverige och resten av världen fortfarande är kolkraft även om den genomsnittliga energimixen är betydligt bättre. Marginaleffekter är väl studerade i klassisk ekonomi men försummas fortfarande ofta i dagens miljöforskning, inklusive i den citerade rapporten.

En elektrifiering av fordonsflottan är absolut nödvändig för att nå klimatmålen, men eftersom utsläppen från elfordon är större än noll måste samhället också sträva efter att fordonen blir energisnålare och att transporterna minskar. En stor, tung elbils-SUV genererar mer utsläpp än en liten snål dieselbil. Incitamenten för att köpa mer energisnåla

bilar kan ökas genom att uppdatera miljöbilsdefinitionerna så att en miljöbil måste vara både energieffektiv och ha låga direkta utsläpp.

D305. Individualiserad fordonsskatt

Peter Lintin-Wold, Göteborg

Maria Nilsson, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna bör verka för införande av ett nytt fordons- och vägskattesystem som bättre speglar de klimatutmaningar som samhället står inför
2. att skatt eller avgift bör tas ut baserat på fordonets utsläpp av växthusgaser sett till fordonets hela livscykel. Ett fordon med hög klimatpåverkan betalar högre procentuella avgifter
3. att fordonsskatt och vägavgift bör kopplas till var och när fordonet körs. Resor i glesbygd och områden med begränsad kollektivtrafik ska betala en lägre avgift än liknande resor i tätbebyggda områden
4. att det nya fordons- och vägskattesystemet bör ersätta trängselskatten, vägtullar och fordonsskatt och ska ha samma totala skattetryck som nuvarande skattesystem
5. att den framtida utformningen av fordon- och vägskatter ska vara progressiv så att styrande effekt blir samma för alla oavsett inkomst

Liberalerna har som mål att den som förorenar ska betala. Detta är en mycket god princip. Liberalerna anser att marknadskrafterna är starka incitament för att ändra beteende. Avgifter och skatter har historiskt sett visat sig vara effektiva styrmedel för att komma till rätta med miljöproblem.

En förutsättning för att du som individ ska kunna välja ett miljövänligt transportsätt är dock att ett mindre miljöpåverkande transportsätt finns, Möjligheten att välja alternativa transportsätt är större i städer och tätorter med väl utbyggd kollektivtrafik.

Tekniken finns i dag som möjliggör kilometerbaserad skatt utifrån var och när ett fordon framförs. Sverige har en redan i dag stark lagstiftning kring datalagring och personlig integritet som skulle behöva uppdateras i samband med ett eventuellt införande av en individualiserad fordonsskatt.

En person som väljer att pendla med bilen på en sträcka i storstäderna under rusningstid, och där man har tillgång till kollektivtrafik, ska betala mer för sin resa än en person som kör till nattpasset på landsbygden. Sverige behöver växla om till ett mer hållbart resande samtidigt som landsbygden kan fortsätta fungera

D306. Fordon ska köras med syfte

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna som tidigare kunnat kalla sig Alliansens grönaste parti tar debatt om nöjesåkande och denna motorkultur med mål att en ny lagstiftning kommer som ger rätt att använda miljöförstörande motorfordon endast när så verkligen är nödvändigt

Vi har i många delar av landet en motorkultur där syftet bara är att köra, för körandets skull. I dagens miljömedvetna samhälle borde detta vara tabu. För att ta miljöutmaningarna på allvar krävs en oerhört kraftig minskning av nöjesåkande. Att glida runt i fordon som släpper ut mängder av miljö- och klimatförstörande gifter bara för kul skull bör helt enkelt inte vara tillåtet.

D307. Höjning av den statliga milersättningen

Tiina Ihatsu-Harder, Strängnäs

Marie Ericsson Drotte, Strängnäs

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att den statliga milersättningen höjs

Tanken är att milersättningen ska stå för den förslitning och förbrukning av drivmedel som uppkommer vid körning i tjänsten. Den skattefria milersättning som en anställd kan få för användande av egen bil i tjänsten är 18,50 kronor per mil.

Beloppet är oförändrat sedan 2007 då en höjning skedde från 18 kronor till 18,50 kronor.

Snittpriset på bensin år 2007 var 11,65 kronor. Snittpriset på bensin 2021 är i genomsnitt 14,56 kronor.

Även andra bränslen och övriga bilkostnader har stigit och det är uppenbart att det nu är dags att höja den skattefria milersättningen.

Med dagens bensinpris så får den anställda inte full kompensation för sina kostnader med egen bil i tjänsten.

D308. Höj ersättningen för resor med egen bil

Liberalerna Västerbotten

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att höja ersättningen för resor med egen bil i tjänsten till 40 kronor per mil

Grunden är att anställda inte ska behöva betala för att arbeta.

Lagen säger detta i dag:

För resor i tjänsten får du i dag skattefri ersättning på:

- 18:50 kronor per mil för egen bil
- 9:50 kronor per mil för din egen, närståendes eller sambos förmånsbil om du kör på något annat än diesel, t.ex. bensin, el eller etanol
- 6:50 kronor per mil för förmånsbil om du kör på diesel.

Vissa arbetsgivare ger en högre ersättning av 18.50 per mil, dock är den högre delen i dag skattepliktig samt underlag för arbetsgivaravgift. Långt ifrån alla arbetsgivare ger

ytterligare ersättning utan många följer Skatteverkets riktlinjer på 18.50 per mil.

I Finland är följande regler:

Kilometerersättning om du använder din egen bil under arbetsresan

Om du använder din egen bil för en arbetsresa, betalar arbetsgivaren en skattefri kilometerersättning för användningen av din egen bil. Ersättningsbeloppet fastställs i Skatteförvaltningens årliga beslut. År 2019 är grundbeloppet på kilometerersättningen 0,43 euro per kilometer (0,42 euro per kilometer år 2018). Ersättningsbeloppet påverkas bland annat av om det är fråga om din egen bil eller en tjänstebil och om andra personer åker med dig i samma bil.

Norge har följande regler. Liknande som Finland med 35 kronor per mil (3,5 kronor per km).

I praktiken kan ingen köra en trafiksäker, modern bil på 18,50 per mil. Det kostar avsevärt mycket mer. Att då inte tillåta en ren kostnadsersättning utan att beskatta den eller belägga den med arbetsgivaravgifter innebär helt enkelt att man missgynnar anställda och företag som behöver resa mycket för att bedriva sin verksamhet.

Det är dags att göra det lite mera rättvist för dem som kör egen bil i tjänsten.

D309. Stopp för äldre fordon utan katalysator

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för ett generellt förbud mot bilar utan katalysator. Äldre bilar bör skrotas och återvinnas om inte synnerliga skäl finns

Kraven på katalysator för motorfordon gäller från årsmodell 1988. Detta var en viktig milstolpe i miljöarbetet gällande trafikens utsläpp.

Nu är det dags att fasa ut äldre bilar. Gamla fordon gör sig bäst som återvunnet material.

D310. Tågförbindelse mellan Stockholm och Oslo på under tre timmar

Liberalerna Arvika

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att järnvägsförbindelsen mellan Stockholm och Oslo på under tre timmar, i enlighet med projektet Oslo-Sthlm 2.55, snarast blir verklighet

Två huvudstäder i Skandinavien på ett avstånd av lite drygt 40 mil. Ett stråk genom Sveriges befolkningsrikaste område där närmare 3,5 miljoner människor bor. En länk mellan två av Europas just nu snabbast växande städer, unikt sammanlänkade i handel, affärer och kultur. Det låter som en självklarhet att det skulle finnas tillräckligt bra infrastruktur för att möjliggöra ett rimligt resande med tåg under sådana förutsättningar. Ändå är det inte så.

En bättre järnvägsförbindelse är avgörande för ett nytt hållbart resande, tillväxt och utveckling. Oslo-Sthlm 2.55, ett

offentligt ägt bolag ägt av Karlstads kommun, Region Värmland, Region Västmanland, Region Örebro län, Västerås stad och Örebro kommun, driver på utvecklingen för att förverkliga den förbindelse som borde byggts för länge sedan. Deras arbete visar dessutom att projektet är lönsamt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv och, i stora delar, ur ett företagsekonomiskt perspektiv. Så lönsamt att de vågar påstå att det är Skandinavien mest lönsamma järnvägsprojekt.

Med förbättringar av dagens infrastruktur och ett par nya länkar skulle en restid på två timmar och 40 minuter kunna uppnås mellan huvudstäderna. Med fyra eller fem stopp längs vägen klarar ett vanligt tåg med hastigheten upp till 250 kilometer i timmen en restid under tre timmar

Norges infrastrukturminister Knut Arild Hareide har bekräftat att arbetet med att utreda förutsättningarna för en snabbare järnvägsförbindelse mellan Oslo och Stockholm har påbörjats. Ministern sade till tidningen Dagsavisen att Sverige och Norge har en gemensam överenskommelse och att en dialog upprättats mellan såväl departement som ansvariga myndigheter på båda sidor gränsen.

”Om Sverige nu kan samla sig till ett historiskt hållbart trafiklyft, med nya stambanor som en viktig del, då behöver också Oslo-Sthlm 2.55 få startsignal för att hela Sverige ska bli en del av lyftet och trafikpolitiken ska uppfattas som legitim och välbalanserad. Det är därför vår mening till riksdagspartier och regeringen: det är nu järnet är varmt i Norge, tappa då inte det historiska tillfället att starta bygget av Oslo-Sthlm 2.55!” skriver avslutningsvis ledande centerpartistiska företrädare i kommuner och regioner i det melansvenska bältet mellan Oslo och Stockholm. Många liberala företrädare tycker samma sak.

D311. Satsningar på höghastighetståg

Ulf Paulsson, Lund

Christer Kedström, Lund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att underhållet och förnyelsearbetet i det befintliga järnvägsnätet ökas radikalt
2. att Liberalerna verkar för att utbyggnaden av flerspårrighet i det befintliga järnvägsnätet ges hög prioritet
3. att Liberalerna verkar för att rejält med pengar avsätts för att myndigheterna noga ska kunna följa och i praktiken testa den snabba tekniska utvecklingen inom området höghastighetståg, men inte i nuläget göra några fysiska investeringar i höghastighetståg
4. att Liberalerna verkar för att man ska bortse från den eventuella prestige och upp-märksamhet som ett visst projekt för höghastighetståg kan generera och enbart fördela de resurser som tilldelas järnvägsområdet baserat på hur de kan ge största möjliga samhällsnytta

Denna motion ska ses som en komplettering till motion till riksdagen 2020/21:3235 av Helena Gellerman m.fl. (L).

De i Sverigeförhandlingen föreslagna tågsatsningarna utgår i stort från dagens teknologi. Genom att ha separata spår med en bana med större kurvradier, nya kraftfullare

tågsätt samt reservera banan för enbart höghastighetståg för persontransporter kan restiderna kortas betydligt.

I dagsläget finns under utveckling och i vissa fall även i drift ett flertal olika intressanta alternativ till de traditionella höghastighetstågen liksom utformningen av spårsystemet baserade på helt nya teknologier.

Redan om något år kommer inrikesflyget i Sverige och delvis även mellan de nordiska länderna att börja vara eldrivet. Och flyg inom Europa kommer alltmer att använda sig av biobränsle. Detta måste tas med i beräkningarna när vi bedömer det framtida behovet av snabba persontransporter med tåg. Likaså den ökande användningen av video-möten.

För byggandet av ett helt nytt järnvägsnät åtgår det stora mängder betong och stål. Tillverkning av betong respektive stål leder med dagens produktionssätt till mycket stora utsläpp av koldioxid. Utvecklingsarbete pågår dock med syfte att göra det möjligt att framställa stål respektive betong utan några utsläpp av koldioxid alls. Vad gäller fossilfri stål-tillverkning är redan en pilotanläggning under byggande i Luleå (Hybrit). En senareläggning av satsningen på en höghastighetsjärnväg skulle därför sannolikt innebära att projektet kan genomföras med betydligt lägre utsläpp av koldioxid än i dag.

Avsätt med pengar för att möjliggöra en effektiv omvärldsbevakning av den snabba tekniska utvecklingen av höghastighetståg, studiebesök i utlandet och byggande av test-anläggningar. Fördjupa även analysen av var höghastighetsbanor lämpligast förläggs. Gör i nuläget inga fysiska investeringar i höghastighetståg. Gör däremot betydande investeringar i det befintliga järnvägsnätet framför allt vad avser underhåll och utbyggnad av flerspårighet.

D312. Knyt ihop Arlanda och Västerås flygplatser

Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för inrättande av magnetståg Arlanda–Västerås
2. att Liberalerna verkar för minskade koldioxidutsläpp genom Park & Ride Västerås
3. att Liberalerna verkar för avlastning av Arlanda
4. att Liberalerna verkar för att Västerås utses till reserv-flygplats
5. att Liberalerna verkar för att Arlanda och Västerås blir tvåkärnig storflygplats

Nu när beslutet tagits att behålla Västerås flygplats då den genomförda folkomröstningen givit ett tydligt nej till nedläggning.

Nu kanske det i stället är lämpligt att förorda ett annat alternativ. I en annan motion har föreslagits en dubbelspårig magnetstågsbana mellan Västerås och Stockholm.

För att kraftfullare knyta ihop Arlanda med Västerås flygplats föreslås en komplettering de fem milen mellan Enköping och Arlanda med ett enkelspårigt magnetståg.

Den upphöjda magnetbanan kan dras någorlunda fritt närmaste vägen då dess konsekutiva pelarstöd var tjugo-

femte meter möjliggör fortsatt lantbruk under dess bana. För att minska skuggverkan kan banan även höjas ytterligare. Markbehovet under banan är 2,1 kvadratmeter per löp-meter bana. Magnetståget avger betydligt lägre ljudnivå än konventionella tåg. Vid besök på testbana i Tyskland sommaren 2011 var det subjektiva ljudet mindre störande än från närbelägen 70-väg åtminstone i 160 kilometer i timmen respektive 350 kilometer i timmen. Det helt beröringsfria förarlösa magnetståget alstrar enbart luftljud.

Den dubbelspåriga magnetbanan Västerås–Stockholm avlänkas i Enköping via växel i riktning mot Arlanda där avlänkningsväxeln in på enkelspårsbanan (vänstertrafik). I riktning från Arlanda passerar den dubbelspåriga banan på en höjd av tio meter över denna för att sedan sjunka ner och ansluta i plan (klarar stigningar på tio procent) med Stockholm–Västeråsbanan.

Västerås/Hälla Park & Ride, gränsland E 18 vid Hälla, är både lokal- och regionalstation. Tanken är att E 18-bilister västerifrån ska kunna kort- och långtidsparkera i närområdet för att sedan åka vidare antingen till Stockholm eller Arlanda.

Från Arlanda går ett tre vagnars magnetståg med 92 passagerare per ändvagn. I mitten finns en låst bagagevagn med incheckat bagage i vagnar som transporteras till Västerås flygplats. Enkelresan på 10–12 minuter möjliggör avgång var tjugofemte minut från respektive ändstation.

Magnetståget i Shanghai har en bemanning på tio man för de tre stycken fem-vagnars tågsätten. För enkelbana krävs fyra à fem man. För tre mil dubbelbana är bemanningen 20 man eller i klass med Arlandabanan. Tågen övervakas av ett par man per skift i kontinuerligt femskift och delas med Västerås–Stockholmsbanan.

Underhållet är till stor del en ren lönekostnad (en miljon kronor per man) då reparatör i Shanghai säger att ”det räcker med byte av batteri och kretskort”.

Särkostnaden för den förarlösa driften är i stort sett elkostnaden som i en konstant hastighet av 400 kilometer i timmen uppgår till 52 wattimmar per kilometer och sittplats. En trevagnars Transrapid har normalt 286 sittplatser. Sträckan Arlanda–Västerås på 90 kilometer ger, vid ett storförbrukaravtal om 40 öre per kilowattimme, 52 wattimmar per sittplats och kilometer, totalt 535 kronor eller tre kronor per passagerare vid full beläggning.

Förutom Londonflyg och andra tillkommande flygrutter kan vissa avgångar med fördel överflyttas till Västerås då det motsvarar bussning ut till platta.

D313. Gör Oslo–Stockholm till teststräcka för höghastighetsmagnetståg

Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att teststräcka för del av Oslo–Stockholm utverkas
2. att Liberalerna förordar ett kompletterande magnetståg Oslo–Stockholm samlokaliserat med motorväg E 18/E 4 (närmast Stockholm)

3. att Liberalerna verkar för ett infrastruktursystem ska uppfylla såväl fjärrtrafiks- som regionaltrafiks mål
4. att Liberalerna verkar för att respektive stads resecentrum ska ligga centralt. Detta ska vara ett uttalat krav på ny infrastruktur
5. att Liberalerna verkar för att kundernas krav på infrastruktur uppfylls: nåbar, kostnadseffektiv, användarvänlig och frekvent
6. att Liberalerna verkar för att Trafikverket åläggs att utverka funktionsspecifikationer som infrastrukturleverantörer måste uppfylla

Framtida tåg kommer med stor sannolikhet att vara magnet-tåg för höghastighet om 500 till 600 kilometer i timmen och över. Förmodligen 800 utan vakuumsrör.

Dagens tänkta tåg Oslo–Stockholm med restid två timmar och 55 minuter är en dyr och ineffektiv lösning jämfört med magnet-tåget. Enbart underhållskostnaderna för ett tåg med maxfart 250 kilometer i timmen uppgår till högre kostnad än både att bygga och underhålla magnet-tåget. Enligt Dornier Consulting i Berlin förhåller sig underhållskostnaderna för systemet för ett tåg med maxfart 250 kilometer i timmen i icke blandad trafik som faktor 1:0.3 trots magnet-tågets både bättre acceleration och högre toppfart. I blandad trafik blir förhållandet 1.5:0.3.

Det nya kinesiska magnet-tåget CM1 som kommersialiseras till nästa år får en toppfart på 600 kilometer i timmen. Accelerationsprestanda är inte kända. Men kolfibertåget väger endast 13 ton och kan skjutas av ett barn.

Redan tågsättet Transrapid med maxfart 500 kilometer i timmen tillryggalägger på samma tid två till två och en halv gång så lång körsträcka som HSR (High Speed Rail).

Utöver att färdigställa dagens system Oslo–Stockholm med maxfart 250 kilometer i timmen genom delvis ändrad banddragning respektive komplettering till dubbelspår av enkelspårsträckor föreslås dessutom en separat upphöjd magnetbana samlokaliserad med motorväg E 18 i slutändan. Den banan blir självfinansierande, vilket en bana med en kapacitet på 250 kilometer i timmen inte blir.

För att övertyga Trafikverket så kan initialt en teststräcka byggas, lämpligen Västerås–Stockholm. Då, framför allt i Stockholms närhet, trängseln är mycket stor torde en komplettering i Stockholms närområde vara befogad.

Kina kommer att till 2025 bygga merparten av ett närmare 10 000 kilometer dubbelspårigt magnetbanenät, bl.a. sträckan Hongkong–Shanghai–Guangzhou. Sveriges totala järnvägsnät i sammanhanget omfattar 16 500 kilometer med i många fall enkelspår.

Två kinesiska kostnadsberäknade projekt finns. Det ena är en förlängning av dagens Shanghaibana till regionhuvudstaden Hangzhou och företagsparken Ningbo plus därefter under vattnet till den utanför liggande ön. Det andra är Kunming–Lijiang, där Lijiang ligger 2 900 meter över havet. I bägge fallen kostnadsfördyrande förhållanden, ändå till en kilometerkostnad av 32 miljoner euro.

Det högt automatiserade montaget med ytterst liten bemanning torde peka på att motsvarande kostnad i Sverige hamnar på 25 miljoner euro per mil. Detta är mindre än hälften gentemot Ostlänkens 16 mil för 84 miljarder kronor.

Magnet-tåget kan via en smäcker bro (markbehov 2,1 kvadratmeter per löpmeter bana dubbelspår) dras ända fram till respektive resecentrum för att där hamna en våning upp. Magnet-tågets kostnad inkluderar stationer och tågflotta. De tåg som stannar på mellanliggande stationer avlänkas från motorvägen till dess resecentra i annat fall passeras respektive ort ihop med motorvägskorridoren.

Magnet-tåget med sin snabba acceleration lämpar sig betydligt bättre för stop-and-go-trafik, vilket gör att det gynnar både fjärrförbindelser och regionalförbindelser och detta till en betydligt lägre anläggningskostnad och minimalt underhållsbehov trots nära dubbla topphastigheten.

D314. Satsa på järnvägen i hela landet inte bara delar

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det byggs dubbelspår Luleå–Kiruna samt stickspår mot gruvan i Pajala

Dubbelspår Luleå–Kiruna och stickspår mot gruvan i Pajala är viktigt för miljön, utveckling och annan tillväxt i norr på alla sätt. Det gynnar även arbetspendling mellan orter i norr och till en ökad besöksnäring från öst om man lättare kan ta sig söderut genom Sverige även från öst det gynnar all landsbygd med butiker.

Man får inte glömma bort ovan Luleå och dess flaskkallar med tunga transporter från industrin som spårar ur eller tunga transporter i landsbygd till och från Pajala som förstör vår miljö och hotar vår säkerhet, på grund av tunga fordon på våra vägar som inte hade behövt finnas.

Aitik körde tidigare tunga transporter på våra vägar in till Gällivare, men en barnfamilj ska inte på våra vägar behöva möta timmerbilar och liknande transporter som kan köras på järnväg. Det är dags att Norrbotten får bort sina problem som man i dag brottas med på flera sätt, men det är även viktigt att flaskhalsar byggs bort och dubbelspår byggs ut mer i hela landet. Ett tåg på 200 kilometer i timmen räcker. Bygg hellre ut banorna innan man satsar på annat. Alla vill nog komma till Riksgränsen i tid utan att vänta på LKAB vid urspårning och vara tvungna att byta färdmedel.

D315. Införande av biltåg

Per Perttu, Krokombil

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för införande av biltåg

Detta är en gammal ide som bör väckas upp på nytt. Införandet av biltåg på svenska järnvägar har ett behov hos ett flertal grupper:

Långåkare (till exempel semesterfamiljer) som behöver få sin bil från punkt A-B där de behöver sin bil.

Elbilsägare som behöver kunna transportera sin elbil till det område de behöver vara i och där elbilens räckvidd gör det utmanande att ta sig dit. Exempelvis säljare.

Personer som behöver bilen men som ej orkar köra de långa sträckor som vårt land ibland kräver för att ta sig från A-B

För att få till detta kan ny teknik också komma ifråga se exempel på länk nedan:

<https://www.flexiwaggon.se/>

Problem som kan uppkomma för detta är framförallt ekonomiska i form av låg bokningsgrad i början samt möjligen trängsel på spåren.

Som information så finns detta att tillgå i Finland.

<https://www.vr.fi/sv/biltag>

Utförande

Föreslår införandet av nya biltåg på svenska järnvägar som främst går nattetid. Alternativt en utredning för att nå detta.

D316. Viktigt att anamma revolutionerande ny teknik

Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för mest tåg för pengarna
2. att Liberalerna verkar för självfinansierande tågssystem
3. att Liberalerna verkar för att stoppa miljardrullningen på höghastighetståg
4. att Liberalerna verkar för ett tågssystem i världsklass
5. att Liberalerna verkar för fjärr- och regionaltrafik
6. att Liberalerna verkar för att stannande tåg avlämnas medan övriga tåg passerar samlokaliseras med motorväg- eller riksvägskorridor
7. att Liberalerna verkar för att funktionsupphandling rekommenderas.

Stora delar av Asien men även USA satsar nu på magnetståg.

Kina har sitt magnetståg med maxfart 600 kilometer i timmen framme till nästa år. Det är utvecklat utgående från tyska Transrapid via så kallad reverse engineering.

Kinesiska CRRC vill nu återstarta teststräckan i Tyskland för att utveckla fler varianter och detta gärna ihop med europeiska tillverkare.

Max Boegl har också tagit fram ett förarlöst automatiskt magnetståg för 150 kilometer i timmen för lokaltrafik. Vid testkörning hos samarbetspartner i Kina nått 167 kilometer i timmen.

Det är av yttersta vikt att Sverige och Europa hänger på. Vi hänger ju på inom flertalet andra teknikområdena.

En invändning som hörs är att det inte är kompatibelt. Men Japan med 50 års erfarenhet slår fast att det är tack vare helt separata banor men stopp på gemensamma stationer som de har uppnått en hög rättidighet endast slaget av magnetståget i Shanghai.

Att köra i blandad trafik sänker kapaciteten och tidshållningen och ökar definitivt underhållet. För höghastighetståg med maxfart 250 kilometer i timmen i blandad trafik ökar behovet med 50 procent.

En annan invändning är att det sägs att Kina inte går vidare med magnetståget. Inte alls så utan till 2025 ska man

bygga merparten av ett magnetstågsnät om närmare 10 000 kilometer dubbelspårig bana där Sveriges järnvägsnät omfattar 16 500 kilometer med stor andel enkelspåriga avsnitt.

En tredje invändning är att det skulle vara oöprovd teknik för längre sträckor. På den tre mil långa banan i Shanghai har Tyska Transrapid TR08 varit i drift sedan 31 december 2003 med en initial tillgänglighet på 99,7 procent för att i dag ligga på 99,98 procent. Total daglig försening ligger på sekundnivå. Om några år har vi erfarenhet av ett antal magnetstågssträckor på 100 mil vardera, det vill säga långt innan Västlänken är tänkt att påbörjas 2025–2027. Varför inte avakta detta. Magnetståget går ytterst fort att bygga. De tre milen byggdes på nio månader utan prefabricerade banskektioner som ytterligare snabbar upp monteringen.

Varför bör magnetståget implementeras?

Ur ekonomisk synvinkel: Höghastighetsbanorna kostar upp mot 300 miljarder kronor medan ett magnetstågssystem hamnar på 180 miljarder kronor och detta inklusive tåg och stationer i centrala lägen.

Ur förläggningstekniska skäl: Då magnetståget klarar snäva kurvradier och stigningar på tio procent kan banorna med fördel samlokaliseras med befintliga motorvägskorridor.

Ur driftsäkerhetssynpunkt: Magnetståget är ett oerhört robust system som har klarat kraftiga väder med full drift. Då tåget delvis omfamnar banan är urspårningsrisken minimal. Därmed få inställda och försenade tåg.

Ur underhållssynpunkt: Ytterst minimalt underhåll, enligt reparatör i stort sett byte av batteri och kretskort. För ett höghastighetståg med maxfart 250 kilometer i timmen är kostnaden i icke blandad trafik i förhållandet 1:0.3, i blandad trafik 1.5:0.3. Magnetstågets underhållsbehov är oberoende av hastighet, vilket gäller vid både 500, 600 och 800 kilometer i timmen.

Överlägsen prestanda: Sexvagnars tågsätt med 677 sittplatser accelererar till 300 kilometer i timmen på 4,2 kilometer medan höghastighetståg kräver 22–28 kilometer. Det gynnar både fjärr- och regionaltrafik.

D317. Bygg höghastighetsbana även på sträckan Linköping–Borås

Jimmy Ekström, Aneby
Reza Aghapoor, Borås
David Gerson, Jönköping
Niklas Henriksson, Falun
Anita Jernberger, Norrköping
Mari Lindahl, Habo
Ewa Magnusson, Vaggeryd
Mats Sahlin, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att höghastighetsbana bör byggas även på sträckan Linköping–Borås.

Sedan tidigare har Liberalerna tagit ställning för utbyggnad av höghastighetsbanor på sträckorna Järna–Linköping och Göteborg–Borås. En utbyggnad av höghastighetsbanor har mycket gynnsamma effekter för miljön, möjligheterna till

arbetspendling, regional utveckling och att göra Sverige lite rundare och närmare.

Med en fullt utbyggd höghastighetsbana mellan Göteborg och Stockholm skulle det ta cirka två timmar att resa mellan de två städerna. För alla städer och områden på sträckan mellan skulle en utbyggnad vara mycket betydelsefull – och det skulle göra att arbetspendling skulle bli möjligt mellan i princip samtliga dessa städer. Det skulle vara en fantastisk utveckling och skulle fungera som en lyft för dessa regioner med förbättrade möjligheter för näringsliv, utbildningsinstitutioner, arbetsmarknad m.m.

Tågtrafiken i Sverige har ökat mycket kraftigt under de senaste årtiondena. Det gör att vi på många sträckor redan i dag nått kapacitetstaket. För att mer trafik ska kunna styras över till järnväg krävs en utbyggnad av banor.

Forskningen visar också på mycket tydliga miljöeffekter av en ökad järnvägstrafik. Järnvägen är energieffektiv och den elektrifierade trafiken mycket ren. När en resa understiger tre timmar kommer också en betydande del av trafiken att gå över från flyg- och biltrafik till järnväg. För klimatets skull är en utbyggnad mycket betydelsefull.

Vi är medvetna om de höga kostnaderna för att bygga höghastighetsbanor. Vi menar att man bör titta på alla möjliga alternativ för att hålla kostnaderna på en rimlig nivå. Bygga på pelare och bygga med prefabricerade element är två exempel på lösningar som diskuterats, och Trafikverket har även uppdraget att hitta lösningar för att sänka kostnaderna.

Vi menar även att en något lägre hastighet, t.ex. 250 kilometer i timmen i stället för 320 kilometer i timmen, kan vara acceptabel om det kan sänka kostnaderna och göra en utbyggnad möjlig (en sådan sänkning av hastigheten skulle bara göra resan från Göteborg till Stockholm 15 minuter längre). Dock bör stationerna huvudsakligen ligga inne i städerna för att de ska fylla sin roll för arbetspendlare. Med stationer långt utanför stadskärnorna förloras en viktig del av banorna uppgift.

Liberalerna har sedan tidigare tagit ställning för utbyggnad av höghastighetsbanor på sträckorna (Stockholm) Järna – Linköping och Göteborg – Borås. Det innebär att sträckan mellan Linköping – Borås (via Jönköping) fattas för att banan ska nå sin fulla kapacitet. Utan den mellanliggande sträckan blir det ingen höghastighetsförbindelse mellan Stockholm och Göteborg och heller inte mellan de mellanliggande städerna. Vi menar därför att Liberalerna även bör ta ställning för byggandet av höghastighetsbana även på den kvarvarande sträckan Linköping – Borås.

Det är självklart viktigt att få en så bred uppslutning för byggandet som möjligt, men det är inte heller rimligt att den som vill minst ska styra allt.

D318. Utbyggnad av järnvägen

Peter Lintin-Wold, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna bör verka för snabb utbyggnad av ny stambana mellan Göteborg och Stockholm via Borås,

Jönköping, Linköping och Norrköping genom uppläning utanför statsbudgeten

2. att ny stambana mellan Göteborg och Stockholm bör byggas som höghastighetsjärnväg
3. att Liberalerna bör verka för infrastruktursatsningar inom Sverige som tillser att en ny höghastighetsjärnväg byggs mellan Oslo-Göteborg-Köpenhamn-Hamburg inom ramen för Trans-European Transport Network (TEN-T)
4. att Liberalerna bör verka för snabbtåg mellan Oslo-Göteborg-Köpenhamn
5. att Liberalerna bör verka för kraftigt förbättrad kapacitet för gods på järnväg till och från Göteborgs Hamn.

Järnvägen är ett av de transportsätt som har absolut bäst förutsättningar att bidra till en hållbar ekonomisk tillväxt. Frankrike och Japan är exempel på länder som sedan länge förstått vikten av att satsa på järnväg. Sverige och övriga Norden är mycket väl lämpat för denna typ av infrastruktur. I likhet med andra länder i Europa har vi täta befolkningsområden med landsbygd och relativt långa avstånd emellan.

Ett slag inte bara för miljön, men även för ekonomisk integration vore att knyta samman Sveriges och nordens storstadsregioner i ett logistiskt nätverk med Göteborg som ett naturligt nav.

D319. Åtgärda farliga järnvägs korsningar innan svindyra ekodukter byggs

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att farliga järnvägs korsningar åtgärdas innan svindyra ekodukter byggs.

Det är huvud- och ansvarslost att lägga 100-tals miljoner kronor på ekodukter innan Sveriges 1000-tals farliga järnvägs korsningar först åtgärdas, för att undvika ännu fler dödsolyckor med bl.a. ungdomar inblandade. Viltolyckor kan dessutom förhindras mycket billigare med viltstängsel.

D320. Bygg ut Västra stambanan Göteborg-Alingsås med två nya spår

Ulla-Britt Hagström, Skövde

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ger partistyrelsen i uppdrag att aktivt verka för utbyggnad av Västra stambanan

Trafikverket anser att Västra stambanan är en av Sveriges viktigaste järnvägar och att banans maximala kapacitet nu är nådd. Banan behöver höja såväl kapacitet som kvalitet. Stambanan behövs för Sverige, för Stockholm och norrlandstransporter. Cirka 70 procent av godset till Göteborgs hamn är beroende av Västra stambanan.

För att uppnå trygga godstransporter på järnväg till hamnen i Göteborg som är Nordens största hamn måste "flaskhalsen" Göteborg-Alingsås lösas med två nya spår. Miljön kommer att bli bättre, restiden förkortas och fler väljer tåget. Näringslivet har länge påtalat behovet. Åtgärden beräknas

vara samhällsekonomiskt lönsam. Enligt senaste åtgärdsvalsstudien beräknas kostnaden till 13–15 miljarder kronor.

Runt Sveriges två andra storstadsområden är fyrspar utbyggt. Runt Stockholm och Malmö är det i princip färdigbyggt. Till och från Göteborg är det i särklass sämst – också bantekniskt sett. Av de 35 problempunkter/områden som finns på Västra Stambanan finns 28 på sträckan Göteborg–Alingsås. Detta ger trafikrisker, trängsel och förseningar.

Liberalerna har i Trafikutskottet genom januariavtalet lyckats få fram en höjning på 21 procent mot tidigare ramar för Infrastrukturpropositionen. Det är nu av högsta vikt att partistyrelsen får uppdraget att påverka innehållet så att Sveriges värsta ”flaskhals” åtgärdas.

D321. Minska på tunga transporter på vägarna

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att tunga transporter som timmer, malm och långväga post och annan frakt ska gå på järnväg

Vi måste minska antalet tunga transporter på våra vägar för att öka trafiksäkerheten i hela landet och tänka mer på miljön. Det är inte rimligt att ha lastbilar i onödan ens på en sträcka Luleå–Gällivare som drabbar landsbygd med buller av tunga transporter och tvinga möta dessa på vägarna.

Därför bör Liberalerna yrka på att slopa höghastighetståg och i stället arbeta för att se till att det byggs ut järnväg och dubbelspår där det krävs framförallt för miljön och tillväxtens skull.

Det går framåt i Stockholm med infrastruktur, men i Norrbotten? Tung transporter som timmer, långväga post, frakt och mineraler ska gå på järnväg.

I norr mellan Luleå och Kiruna hade vi behövt dubbelspår, utbyggd infrastruktur för Kaunisvaara (Pajala) för att hjälpa miljön och de människor i området som i dag drabbas av tunga transporter.

Järnväg skapar även annan tillväxt i ett område och människor kan lättare och bekvämligare ta sig till större sjukhus och andra orter när det behövs.

D322. Dags att börja planera för en andra Ölandsbro

Liberalerna Kalmar län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna i framtida infrastrukturplanering ska verka för en ny förbindelse mellan Öland och fastlandet

Liberalerna i Kalmar län är överens om att det är dags att börja planera/projektera för en ny Ölandsbro. Kalmar och Öland behöver varandra, något som vi blivit allt tydligare de sista åren. Tack vare närheten till varandra har vattenkriser kunnat lösas, IKEA etablerats och turismen utvecklats.

Ölandsbron är 50 år gammal och ska, enligt planen, stå i ytterligare 50 år. Vad som står klart är dock att bron redan i dag inte klarar av sitt ursprungliga uppdrag och inte lever

upp till moderna krav på tungt trafikerade leder. Det finns t.ex. inte längre någon cykelbana och det saknas mitträcke.

Trafikvolymerna har ökat och är i dag långt större än vad konstruktörerna föreställde sig för 50 år sedan. Ölandsbrons årsdygnstrafik år 2019 var 18 596 fordon, vilket är i paritet med den mycket bredare Öresundsbrons 20 422 fordon. När bron invigdes räknade man med att drygt en miljon fordon skulle passera årligen. Nu är vi snart uppe i sju miljoner fordon. Det är inte rimligt att vänta 50 år till på att en ny bro står klar.

En ny bro innan 2070 kommer kräva politiska initiativ på alla nivåer. Liberalerna i Kalmar län har beslutat om vårt regionala handlingsprogram där ny bro är en av punkterna.

Liberala riksdagsledamöter har på vårt initiativ lämnat in enskilda riksdagsmotioner på temat ”En ny Ölandsbro” tre år i rad (2020/21:1428, 2019/20:2804, 2018/19:471).

Med hänvisning till ovan motiverade skäl bör Liberalerna verka för att regeringen ger Trafikverket i uppdrag att i kommande infrastrukturplanering se över förutsättningarna för en andra Ölandsbro.

Regionalt hade detta ställningstagande av Liberalernas landsmöte varit mycket betydelsefullt för vår valrörelse i Kalmar län 2022.

D323. Sårbarhet och förändringar i infrastrukturen

Ulf Paulsson, Lund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att det vid alla projekt som syftar till att förändra infra-strukturen ska vara obligatorisk att ha en rubrik som heter "Sårbarhetsperspektivet" där man analyserar projektets konsekvenser för sårbarheten i den aktuella infrastrukturen.

Väldigt lite av de vi i dag behöver producerar vi själva. Vi är beroende av vår omvärld och av att olika infrastrukturer fungerar. Som exempelvis att ha kontinuerlig tillgång till el, vatten, avlopp, bredband och fungerande kommunikationer. Även ganska korta avbrott i exempelvis elförsörjningen får snabbt stora negativa konsekvenser. Samtidigt förändrar vi ständigt våra infrastrukturer. Många gånger utan att tänka på konsekvenserna för sårbarheten.

Ett exempel är godstransporter per järnväg mellan Skåne och kontinenten. I dag kan dessa transporter gå via Ystad, Trelleborg eller Öresundsbron men alla tåg måste passera sträckan mellan Åkarp och Postnords terminal i norra Malmö, en sträcka på några kilometer. Det finns visserligen flera parallella spår med dessa ligger tätt intill varandra. Exempelvis skulle en järnvägsvagn med farligt gods som råkade spåra ur och välta lätt kunna orsaka omfattande skador på samtliga spår och leda till ett längre avbrott. Det skulle, speciellt om det rör sig om mer än några dagar, lamslå stora delar av den svenska exporten och importen. Men även de nordiska grannländerna skulle drabbas. På 50-talet hade Skåne ett nätverk av järnvägslinjer och det fanns flera alternativa banor till de olika hamnarna. Men flertalet av banorna är i nuläget nedlagda. Fram till Öresundsbrons öppnande fanns det ett alternativ till sträckan Åkarp – Postnord och det var de speciella järnvägsfärjor med god kapacitet som gick mellan Sydhavnen i Helsingborg och Tuborg hamn i Köpenhamn. Så fort bron invigdes lades emellertid denna färjelinje ner, spåren revs upp och marken bebyggdes. Sedan dess måste alla godståg till/från kontinenten passera de få kilometrarna mellan Åkarp och Postnord i norra Malmö. Genom byggandet av Öresundsbron så ökade visserligen totalkapaciteten men samtidigt ökade också, genom nedläggningen av färjelinjen Helsingborg-Tuborg, sårbarheten avsevärt. Om det hade varit obligatoriskt att beakta sårbarhetsaspekterna så skulle sannolikt denna färjelinje lagts i malpåse i stället för att helt avvecklas.

Ett annat exempel är de fyra kärnkraftverk i södra Sverige som lagts ner utan att i tillräcklig utsträckning ersättas med ny elproduktion i södra delen av landet eller ökad överföringskapacitet från norra Sverige. När sydvästlänken som skulle överföra el från norr till södra Sverige så försenas år efter år blir därför läget snabbt kritiskt. Om det vid varje beslut om nedläggning av ett av dessa kärnkraftverk varit obligatoriskt att inkludera sårbarhetsperspektivet i beslutsunderlaget så skulle man sannolikt kommit fram till att de kunde avvecklas först när sydvästlänken var klar och när den fossilfria elproduktionen i Sydsverige ökat tillräckligt.

D324. Lokalt förarlöst automatiskt magnetåg

Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att lovorda att detta prövas seriöst
2. att Liberalerna verkar för att städer byggs som funktionella enheter.
3. att Liberalerna förordar digitalisering och automatisering av del av lokaltrafik.
4. att Liberalerna verkar för konkurrenskraftig kollektivtrafik gentemot bil.
5. att Liberalerna verkar för att EU-bidrag utverkas.
6. att Liberalerna verkar för att Kompetenscentra K2 forskar om detta.

Vårt samhälle digitaliseras och automatiseras. Dags för kollektivtrafiken. Tillämpbart i varje stad av någorlunda storlek.

Ett tyskt företag har nyligen fått sitt förarlösa magnetåg med maxfart 150 kilometer i timmen godkänt och vid testkörning hos samarbetspartner i Kina uppnått 167 kilometer i timmen.

Banan består av prefabricerade sektioner som gör montaget snabbt, smidigt. Upphöjd förläggning, på marknivå eller som tunnelbana.

Föreslås en bana i upphöjt montage ihopkopplad med dagens radiella bussystem för smidig nåbarhet till sjukhus etc.

Ett möjligt etableringsalternativ: Västerås har tänkt sig en kollektivtrafikbana som knyter ihop ytterområden med centrum i form av ett upp- och nervänt U. Banan föreslås kompletteras till en loop i form av ändlös slingbana. Samtliga stadens entréer förses med infartsparkering med bananslutning en våning upp plus strategiska hållplatser i tättbebyggda ytterområden, evenemangs- och sportcentra, industriområden. Hälla Park & Ride-station gränsland E18. Både lokal- och regional tågstation. Möjliggör snabba tvärförbindelser som direkt konkurrerar med egen bil i restid

Anslagstavlor informerar om valet Stockholm med egen bil på 85 minuter eller magnetåget på 16 minuter med tre, fyra avgångar per timma. Lokalbanan börjar och slutar på resecentras övre plan.

En testanläggning bör byggas.

Genom den beröringsfria upphöjda driften får vi ett kollektivtransportssystem med minimalt underhållsbehov. T.ex. i Changsha har deras magnetåg med maxfart 120 kilometer i timmen varit i drift sedan 2016 utan en enda incident. Magnetågets snabba acceleration gör att topphastighet uppnås och utklassar tunnelbanans 80 kilometer i timmen.

Kapacitetsmässigt så har varje två-vagnars tågsätt 125 stående passagerare/vagn. Den högre medelhastigheten i kombination med stor passagerarkapacitet gör systemet överlägset buss, BRT, spårvagn och tunnelbana. Kapacitetsmässigt motsvarar ett tåg 17 bussar à 75 stående passagerare. Lämpligt för EU-bidrag och forskningsprojekt ihop med Kompetenscentrum K2?

Ett komplett turnkey-projekt inklusive tåg och stationer etc. hamnar på 3–5 miljarder kronor per mil, med ett varv om 2–3 mil. Årlig räntekostnad per två tåg och 1,5 procents ränta blir 45–225 miljoner kronor jämfört med enbart förarkostnad 2×17 bussar $\times 3$ förare = 102 miljoner kronor (en miljon kronor per man). Magnetstågets livslängd är 30 år medan bussens är tio år. Kan detta ge dels anskaffningskostnad på 3×34 bussar (å tio miljoner kronor) dels service (å en miljon kronor)?

Magnetstågets särkostnad (el) per varv med storförbrukaravtal uppskattas till 50 kronor så det lämpar sig för anropsstyrd trafik på icke tidtabellbunden tid.

Det vi uppnår är ett tydligt system som är tyst, komfortabelt, billigt, överblickbart, helt utan mekaniskt slitage, icke barriärskapande, effektivt, miljövänligt, kapacitetsstarkt och kraftfullt kompletterar dagens radiella buss nät.

Kina kommer att bygga lokala magnetståg med maxfart 160 kilometer i timmen i 150 städer och på 107 turistdestinationer, varav 30–100 är miljonstäder. Det är den konkurrensen vi jobbar mot.

D325. En likvärdig fördelning av statliga medel för infrastrukturinvesteringar

Johanna Wyckman, Oskarshamn
Sebastian Hallén, Öland
Maria Björklund Strömberg, Mönsterås
Sverker Thorén, Västervik

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en likvärdig fördelning av statliga medel för infrastrukturinvesteringar

Kalmar län är ett fantastiskt län att bo, leva och verka i. Men här finns också utmaningar – som långa avstånd och kompetensförsörjning. I jämförelse har vi inte lyckats minska antalet arbetsmarknadsregioner som andra län gjort. Att skapa större arbetsmarknadsregioner är viktigt eftersom upptagningsområdet för företagen ökar möjligheten att hitta rätt kompetens, och ger arbetssökande fler möjligheter att pendla till ett arbete.

En mycket viktig faktor för att skapa större arbetsmarknadsregioner är en välfungerande infrastruktur. En utökad pendling förutsätter att man kan koppla ihop arbetsmarknaden med vägar, tåg och bussar. I Sverige investeras 0,8 procent av BNP varje år på väg och järnväg. Den största delen görs av staten via Trafikverket.

Sydsvenska Handelskammaren har i en rapport jämfört Planerad investering per invånare för ett antal regioner. I de tre senaste nationella planerna, som täcker sammanlagt nästan 20 år, har Kalmar län tilldelats mycket låga investeringsnivåer. Tittar vi på perioden 2018–2029 uppgår investeringarna i Kalmar län till 2000 kronor per invånare medan riksgenomsnittet är 24 000 kronor per invånare. För perioden 2010–2021 är motsvarande siffror 4 000 kronor och 20 000 kronor.

Det är orimligt att vår region årtionde efter årtionde får extremt låg tilldelning av statliga investeringar i infrastruktur. Det statliga ansvaret måste gälla hela landet. Det finns

dessutom inte bara regionala utan också nationella samhällsvinster att vinna på att åtminstone ge vår region samma tilldelning som riksgenomsnittet.

Vår region har nämligen mycket mer att bidra med till Sverige, vi har viktiga områden där förädlingen skulle kunna öka, både inom tillverkningsindustri, träindustri, livsmedel och turism. Just nu finns enligt mätningar också ett högre intresse att flytta från storstadsområden till mer glesbefolkade områden som Kalmar län.

Vi vill bidra mer till tillväxten i Sverige och infrastrukturen är medlet. I vår region kan skattebetalarna få stor effekt på förhållandevis små investeringar.

Dessutom, om våra ambitiösa klimatmål ska nås så måste hela trafiksystemet vara fossilfritt. Det duger inte att bara fokusera på megaprojekt i storstadsregionerna. Ingen kedja är starkare än dess svagaste länk. Kalmar läns regionala transportsystem kan, med hjälp av ny teknik, bli fossilfritt till en jämförelsevis väldigt låg kostnad.

Vi föreslår alltså landsmötet att bifalla motionen om en likvärdig fördelning av statliga infrastrukturinvesteringar för ökad tillväxt, ett hållbarare transportsystem och för att hela Sverige ska vara möjligheternas land för alla.

D326. Planera och utveckla infrastruktur över nationsgränserna

Helena Holmberg, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att få till stånd en nordeuropeisk infrastrukturplan, genom en formaliserad infrastrukturplaneringsprocess över nationsgränserna gemensamt med de nordiska grannländerna och norra Tyskland.

Infrastruktur formar samhällen och regioner. Infrastruktur skapar förutsättningar för hållbar tillväxt, ett blomstrande och kunskapsstungt näringsliv och utbyte mellan människor, platser och städer. Trots insikterna om det ömsesidiga beroendet med nordiska grannländer och Europa är planering och utveckling av transportinfrastruktur påtagligt nationellt enögd. Länderna i vår del av Europa arbetar fram och lägger fast nationella infrastrukturplaner med regelbundenhet. Men systematiska processer för transnationell strategisk infrastrukturplanering saknas. Ett konkret exempel på en effekt av detta är de undermåliga järnvägsförbindelserna mellan Oslo och Köpenhamn. Detta trots att ett pärlband av Nordens största städer ligger längs med sträckan. Det faktum att Göteborgs hamn är kanske Norges största importhamn leder till enorma godstransportvolymerna som enbart kan tas på väg. Sträckan är den enda outbyggda i Sverige som sedan många år prioriteras inom det TEN-T-nätverket över strategisk infrastruktur på europeisk nivå, vilket ger möjligheter till europeisk medfinansiering vid en utveckling av sträckan. Den inom några år färdiga bron över Fehmarn-Bält kommer att driva fram en helt ny dynamik i förbindelserna mellan Skandinavien och Tyskland. Trots detta saknas kraft och systematik i planering av modern järnväg på sträckan Köpenhamn–Oslo, liksom flera andra viktiga transnationella infra-

strukturprojekt som skulle stärka samband över gränserna, knyta samman städer, platser, regioner och samhällen i våra grannländer och skapa stora nyttor. Liberalerna bör verka för att nationella infrastrukturmyndigheter i Sverige, våra nordiska grannländer och norra Tyskland utvecklar en formaliserad planeringsprocess för infrastruktur som överskrider nationsgränserna. Liberalerna bör verka för en nord-europeisk infrastrukturplan som stärker och kompletterar nationell infrastrukturplanering.

D327. Renovering av broar nationellt, bättre broar och fler arbetstillfällen

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna väcker motion i riksdagen över en nationell strategisk samling för inventering och renovering av landets samtliga broar i enlighet med andemeningen i denna motion

Runt om i landets olika kommuner finns mängder av mindre och större broar. Vissa har riksintresse medan andra bara används av lokalbefolkning via vägföreningar. Gemensamt för alla broar är att de behöver tas om hand och underhållas för att kunna fortsätta vara driftsäkra. Mindre broar i glesbygd är ibland så små, eller gamla, att de bara klarar trafik i en riktning. att göra något åt dessa kan för lokala intressenter vara oöverskådligt dyrt. Staten bör kunna ta denna kostnad som del i en ny infrastruktursatsning.

En nationell samordnat kraftig plan för att inventera och renovera broar borde i nationens intresse kunna ge ett bra stöd till kommunerna som ofta inte har råd med detta själva och ge arbetstillfällen under många år. På köpet får vi ett bättre vägnät totalt. Inventeringen ger också en historiskt intressant dokumentation över denna infrastruktur.

D328. Möjliggör snabbare bredbandsutbyggnad

Liberalerna Lund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en snabbare utbyggnad av bredband i hela landet och utökat medel för detta
2. att Liberalerna verkar för att hitta lösningar för en snabbare utbyggnad av bredband i hela landet och utökat medel för detta

Liberalerna driver redan att Sverige behöver bra mobila och digitala kommunikationer med god geografisk täckning. Att bredband och digital uppkoppling är en grundläggande infrastruktur i ett modernt samhälle. Dessvärre går utbyggnaden av bredband för långsamt i vissa delar av landet. Då Liberalerna inte anser att staten ska ansvara för bredbandsutbyggnaden, men underlätta den, är det hög tid att hitta lösningar och möjliggöra en snabbare utbyggnad i områden där marknadskrafterna brister.

Många som bor i lands- och glesbygd har fortfarande sämre tillgång till bredband och digital uppkoppling än de som bor i städerna. Även i områden som geografiskt ligger

mycket nära städer är möjlighet till acceptabel uppkoppling ibland i stort sett obefintlig. Detta är både ett demokrati- och näringslivsproblem. I dagens samhälle så bygger många av våra gemensamma samhällstjänster på att vi kan nå information och kommunicera med varandra digitalt. Kommuner investerar även mycket i digital teknik i sin samhällsservice. Staten riskerar att bli en bromskloss om de inte infriar sina mål om bredbandsutbyggnad.

Möjligheterna att arbeta hemifrån, att kunna utföra skolarbete eller bedriva näringsverksamhet utanför urbana center är helt avhängigt av den digitala tekniken. Att de kvarvarande vita digitala fläckarna byggs bort är en viktig uppgift framöver. Lands- och glesbygden måste få bättre it-kapacitet. Det är även en viktig förutsättning för att lyckas med nödvändig klimatomställning. Bättre digitala kommunikationer kan till exempel minska pendlande och onödiga resor.

Liberalernas inställning är redan nu att staten vid behov ska kunna vara med och finansiera kostnaden för bredbandsutbyggnad utanför städerna och i glesbygd. Möjligen skulle statens finansiering till privata bolag vara villkorat att för varje utbyggt hushåll i ett lönsamt område, måste bolaget även bygga ut bredband till hushåll i ett olönsamt område.

Det behövs en snabbare utbyggnad av bredband och medlen för detta behöver ökas rejält. Om Sverige ska bli ett möjligheternas land för alla måste vi lösa detta problem omgående.

D329. Erbjud alternativa lösningar till uppkoppling

Birgitta Berggren Hedin, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att icke-digitala lösningar alltid finns som alternativ till de digitala, så att alla kan vara med i samhället på lika villkor

Tillgänglighet i betydelsen fysisk tillgänglighet är en liberal hjärtefråga, eftersom vi liberaler anser att alla människor har rätt att vara med i samhället på lika villkor. Bristande tillgänglighet är diskriminering. I dag behöver begreppet breddas och inte bara syfta på fysisk tillgänglighet. Att som enda möjlighet erbjuda samhällets kontakter och tjänster i digital form är att helt utestänga minst 700 000 personer som av olika skäl inte kan använda internet eller som gör det begränsat och sällan. Enligt Sveriges Radios program "Nedkopplad" beräknas cirka 400 000 personer över 65 år och cirka 300 000 yngre personer stå utanför det digitala samhället.

Skälen till att inte vara uppkopplad är flera. Ålder är inte det enda hindret. Sjukdom kan medföra att tidigare digitaliserade personer av rent fysiska orsaker inte längre kan hantera tekniken. Olika funktionshinder i alla åldrar är en annan orsak. Och därtill har många inte råd. Internet lär ingå i normen för försörjningsstöd, men många som inte kvalificerar för försörjningsstöd har i realiteten ändå inte råd med alla de kostnader som tekniken kräver.

Ofta hänvisas det i debatten till att mer utbildning och stöd skulle leda till att alla på sikt blir digitala. Seniornet m.fl.

bedriver en utmärkt verksamhet för äldre och funktionsnedsatta, men utbildning är inte svaret för alla. För full tillgänglighet till samhällets tjänster krävs därför att icke-digitala lösningar alltid erbjuds som alternativ till de digitala.

D330. Ett IT-lyft inom offentlig sektor

Malin Danielsson, Huddinge
Hendrik Andersson, Boden
Maria Bratt, Täby
Anne-Lie Elfvén, Stockholm
Nicole Forslund, Haninge
Andreas Froby, Botkyrka
Tobias Hammarberg, Haninge
Anna-Lena Hammarin, Sundbyberg
Tobias Josefsson, Mjölby
Ulf Larsson, Västerås
Johan Lisspers, Stockholm
Inger Lundberg, Älvsbyn
Pia Långström, Stockholm
Helena Mischel, Järfälla
Ylva Mozis, Vallentuna
Maria Noleryd, Stockholm
Daniel Ny, Linköping
Anna Porsaeus, Västerås
Emil Rapp, Stockholm
Peter Sedlacek, Umeå
Chris Smith, Huddinge
Jens Vollmer, Botkyrka
Reza Zarenoe, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för ett IT-lyft inom offentlig sektor

290 kommuner upphandlar eller utvecklar sina egna skolplattformar för kommunikation mellan lärare och elev och mellan hem och skola. Miljardbelopp läggs på detta.

Antalet attacker mot IT-systemen inom offentlig sektor ökar. Vid flera tillfällen har kommuner utsatts för hackerattacker och bland annat uppgifter från socialtjänsten har befarats läcka ut. En undersökning av socialstyrelsen visar på att endast 13 procent av kommunerna har system som lever upp till säkerhetskraven för system som hanterar personuppgifter.

21 regioner ansvarar för att upphandla sina egna journalssystem. Dessa journalssystem ska dessutom kommunicera med skolhälsovårdens journalssystem i de 290 kommunerna. För ett antal år sedan när en region bytte system så hade detta missats och konsekvensen blev att skolsköterskorna i regionen blev de som för hand fick sitta och lägga in elevernas längd- och viktkurvor.

Inom brandförsvarsförbunden i landet finns exempel på mindre bra egenutvecklade lösningar för GPS och andra system som faktiskt kan vara skillnaden mellan liv och död beroende på hur de fungerar.

Att adekvat kompetens för att ställa rätt krav på kvalitet, funktionalitet och säkerhet i alla dessa upphandlande myndigheter finns är inte troligt eller ens rimligt

IT-system bör kunna hanteras på bättre sätt än vad som görs i dag. I andra länder finns exempel på nationella journalssystem eller skolplattformar. Inom forskningen höjs röster för nationella basystem där grunddata finns och säkerställs att den klarar kvalitets- och säkerhetskrav och att marknaden kan utveckla applikationer som gör att data blir användbar i verksamheterna. Liberalerna borde som det framtidsorienterade, innovationsvänliga och teknikoptimistiska parti vi är vara de som går i bräschen för ett IT-lyft inom offentlig sektor.

D331. Ge DIGG i uppdrag att ta fram gemensamma digitala lösningar

Maria Bratt, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att ge DIGG i uppdrag att utveckla gemensamma lösningar som myndigheter kan nyttja

Inom myndigheter är digitalisering en prioriterad fråga och oavsett vilken storlek en myndighet har så ligger digitalisering och digital transformation högt upp på agendan. Många – för att inte säga alla – tittar på hur de kan implementera digitala tjänster för att allmänheten ska kunna kommunicera med myndigheten på ett informationssäkert och integritets-säkert sätt. Detta leder till att alla myndigheter – ibland var och en för sig, ibland genom att några få samverkar – lägger resurser på att ta fram arkitektur och kodlösningar som skulle kunna vara en tjänst alla kan använda sig av.

Ett konkret exempel som redan finns i dag är Min myndighetspost som förvaltas av Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) och som alla myndigheter kan ansluta sig till och skicka säker post digitalt till personer och företag.

Det finns ett stort antal tjänster som DIGG skulle kunna ta fram och förvalta på ett liknande sätt, exempelvis en plattform för e-tjänster med inloggningslösning och möjlighet till eget utrymme. Utmaningen är att det inte får ta så lång tid som det gör i dag när myndigheter ska ta fram lösningar eftersom den digitala utvecklingen i så fall springer ifrån lösningen innan den är byggd.

Liberalerna bör arbeta för att ge DIGG i uppdrag att utveckla gemensamma lösningar som myndigheter kan nyttja. Det är både resurseffektivt och ger även små myndigheter möjlighet att kunna erbjuda allmänheten digitala lösningar.

D332. Vägled offentlig sektor kring molntjänster

Maria Bratt, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att IMY och/eller MSB får i uppdrag att ge vägledande juridiska och tekniska bedömningar av de största branschledande tjänstebaserade och/eller molnbaserade digitala plattformarna oavsett om de finns inom Sverige, EU eller i tredje land.

Efter Schrems II-domen pågår en intensiv debatt bland personer som arbetar med informationssäkerhet och personlig integritet huruvida det är möjligt att använda några digitala tjänster som hanteras av en annan part än en själv. Det är en debatt där olika personer kommer till olika slutsatser. Bl.a. har Skatteverket och Kronofogden valt att inte använda sig av Teams som tjänst med hänvisning till amerikanska övervakningslagar samtidigt som Teams ingår i plattformen Office365/Microsoft365 – samma plattform som Stockholms stad har valt att bygga sin skolplattform på.

I dag måste varje enskild personuppgiftsansvarig på varje enskild myndighet eller annan organisation inom offentlig sektor – oavsett hur stor eller liten organisationen är – göra en egen analys av mottagarlandets lagstiftning och det avtal som ligger på bordet för att säkerställa att den digitala tjänsten inte leder till att hanteringen av information strider mot lagar och förordningar i Sverige. Förutom att det i dag ger oss olika bedömningar så är det slöseri med resurser att alla kommuner, regioner och myndigheter ska göra en egen analys och utvärdering av t.ex. Teams och om den plattformen går att använda inom offentlig förvaltning. Här borde Integritetsmyndigheten (IMY) och/eller Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) göra en analys och vägleda övriga.

Liberalerna bör verka för att IMY och/eller MSB får i uppdrag att konkret vägleda övriga myndigheter och andra organisationer inom offentlig sektor när det gäller användning av molntjänster eller andra tjänster som levereras över internet. IMY och/eller MSB bör certifiera de största branschledande tjänsterna.

D333. Ny politik för informationsteknologi och digitalisering

Liberalerna Skåne

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tillsätter en arbetsgrupp om informationsteknologins utmaningar avseende tech-bolagens opaka inställning till hur informationen som samlas in används och säljs samt tech-bolagens monopolliknande ställning.
2. att arbetsgruppen utreder det eventuella behovet av ytterligare reglering och lagstiftning.
3. att Liberalerna inför valet 2022 presenterar ett politiskt program rörande dessa frågor.

De senaste decenniernas tekniska framsteg har varit omvälvande. Världen är öppnare, mer

sammankopplad, information finns i överflöd – vilket skapat företag, livschanser, nytänkande och innovationer. Det demokratiska samtalet har getts öppnare utrymme; slutna, auktoritära regimer har fått det svårare att undanhålla information vilket ökat medborgarnas frihet. Ett gränslöst samhälle med informationsutbyte i realtid har blivit möjligt för fler och används av miljarder människor varje minut.

Samtidigt har tech-jättarna har en nästan monopolliknande ställning. Sökhistorik, hälsouppgifter, rörelsemönster och ekonomiska transaktioner är några av de uppgifter som

samlas in för att på olika sätt tjäna pengar. Även anonymiserad information går att koppla till individer om tillräckligt med material är tillgängligt. Algoritmer optimerade för att få oss att stanna längre på plattformen styr flödet genom att skapa reaktioner – det kontroversiella och extrema syns mest. Hur påverkas det offentliga samtalet?

All information vi lämnar från oss ger företagen möjlighet att nyttja kunskapen på ett för individen oacceptabelt sätt. FN har uppmärksammat Facebooks roll i förtrycket av rohingyerna i Myanmar. Stormningen av Capitolium förstärktes genom sociala medier. I Indien, med över 300 miljoner Facebookanvändare, rapporteras allvarliga problem med ökande polarisering mellan folkgrupper.

Man kan kartlägga en individs eller grupps politiska, religiösa, sexuella, ekonomiska, hälsomässiga preferenser. Vi har sett exempel på detta, bl.a. i det amerikanska valet 2016. Lagstiftningen i dag består av en mängd detaljregleringar, användaravtalen fungerar som en friskrivning för att informationen ska kunna användas. Är det rimligt att anse att avtalen ingås mellan jämbördiga parter? En fri marknad förutsätter konkurrens och att användaren förstår konsekvenserna av sina beslut.

I Sverige och EU förs diskussioner för att svara på medborgarnas frågor och oro. GDPR var ett viktigt steg, men reglerar inte meta- eller platsdata. EU menar att tydliga regleringar är nödvändiga för att skydda individen samt skapa en bättre, rättvisare digital marknad och har därför presenterat två omfattande lagförslag i syfte att stärka konkurrensen och öka öppenheten.

Flera länder utanför EU, som Australien och USA, ser över regelverk och lagstiftning. Enskilda EU-länder som Tyskland har vidtagit åtgärder för att öka transparensen hos bolagen. En diskussion om statliga/överstatliga regleringar är den enda vägen att gå pågår: Garanteras yttrandefriheten bättre på nationell nivå i länder som Ryssland och andra totalitära regimer? Eller är det en fördel att detta fortsatt i första hand är en fråga för de privata aktörerna och deras plattformar? Facebook har svarat på kritiken genom att inrätta ett "Oversight Board" som leds av förra statsministern i Danmark, Helle Thorning-Schmidt.

Liberalerna bör som ett framstegsoptimistiskt parti bejaka framstegen och samtidigt agera för att utvecklingen inte får oönskade effekter.

D334. Stoppa utländska serverhallar

Patrik Szefer, Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna bör tillsätta en utredning om man ska stoppa utländska serverföretag att etablera sig i Sverige och samtidigt undersöka om Sverige på något sätt kan tjäna på dessa hallar. I så fall kan man låta dem etablera sig, men i dagsläget ser det mörkt ut mer än att det ger arbetstillfällen vid uppbyggnad

Serverhallar tjänar utländska företag på i Sverige på grund av billig el. Det vi får ut av det är endast några få vaktmästare. Extra skatt bör de även få betala i Sverige.

Vi har redan problem vid de kallaste dagarna i landet att överföra el och dessa hallar drar mer el än det smakar. Vem får betala för utbyggnaden av våra elnät när fler av dessa företag etablerar sig utan att ge några större arbetstillfällen? Dessa företag är ingen vinst för vårt land. På landsbygden kan man i stället satsa mer på kulturvården, industrier och annan besöksnäring.

<https://www.breakit.se/artikel/26444/serverhall-drar-som-halvt-karnkraftverk-jattarnas-etablering-kan-ge-elbrist?fbclid=IwAR3QWTFKZSrfnjUPxl5IC7RUQUmIO4MQxvGwN-6vO9ibxUGcaWa7YYm9Lys4>

https://www.aftonbladet.se/ledare/a/dde2pj/nya-jobb-stoppas-av-elnatets-brister?fbclid=IwAR1837hN_52Pt8kQj6FVNql_ccnhq8wVueKgQkL2PHwpGF6N5saKi2_JQ0

D335. Skapa förutsättningar för ökade delningstjänster av fordon

Mats Sahlin, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att en mångfald av delningstjänster bör stimuleras genom att definiera all delning av fordon som kollektivtrafik och därför ge delningstjänsterna sänkt moms, oavsett affärsmodell.
2. att landsmötet uttalar att en ekonomisk stimulans införs för delning av fossilfria fordon mellan privatpersoner för uthyrning av som ett sätt att gynna den växande andelen förnybart drivna bilar i bilparken
3. att landsmötet uttalar att kommunerna ges rätt att reservera platser för alla typer av delade fordon oberoende av affärsmodell.
4. att landsmötet uttalar att Boverket eller Trafikverket ges i uppdrag att upprätta ett system för kommuner att ansluta sig till för att underlätta ansökningsprocessen för delningsföretag, så att ett tillstånd kan gälla i alla kommuner som anslutit sig.

Ju fler fordon som kan delas, desto mer kan vi få ner behovet av egen bil, vilket bidrar till klimatmålen. Därför ska vi gynna delade fordon, som då kan utgöra en del av det hållbara resandet ihop med kollektivtrafik, cykel, gång och mikromobilitet.

Tyvärr missade bilpoolsutredningen sin chans att kratta manegen för delade fordon. Bland alla möjligheter såg utredningen mest hinder. Utredningen utestängde vissa affärsmodeller ur definitionen bilpool när man i stället borde öppna för en mångfald av delningstjänster. Fordon som delas mellan privatpersoner bygger på existerande fordon och kan egen bil, precis som fordon som hyrs ut genom en hyrbilsfirma. De är viktiga komplement till fordonspooler, med olika upplägg beroende på behov.

För delning av fordon mellan privatpersoner kan en stimulans för uthyrning av fossilfria fordon behöva införas, som ett sätt att gynna den växande andelen förnybart drivna bilar i bilparken.

Bilpoolsutredningen menade att delade fordon inte är kollektivtrafik – trots att andra EU-länder tolkar det annorlunda och ger tjänsterna sänkt moms. År 2016 fattade Bel-

giens finansministerium beslut om att cykeldelningstjänster skulle räknas in, vilket också gav tjänsterna den lägre momsen. Irland har en halverad moms på korttidshyra av bilar. Här finns alltså en möjlighet att bana väg och Sverige kan gå före.

Fordon som hyrs ut utan förare, både tillgängligt för alla och som en del i en pool för till exempel en bostadsrättsförening, hyrs ut för att utföra det som kollektivtrafiken inte klarar. De räknas i praktiken dit redan i dag genom olika samarbeten mellan bilpooler och bussbolag – därför kan de också räknas som kollektivtrafik och av den anledningen få lägre moms.

En utredning ska underlätta utvecklingen, inte försvåra den.

D336. Samåkningstjänst

Per Perttu, Krokomb

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att starta en statlig samåkningstjänst.

Alla som är ute i trafiken kan ibland fascineras över att stå i kö med hundratals andra bilar där det enbart åker en person. Det finns dessutom inte många som kan säga att de vet var samtliga inom en omkrets på 500 meter från hemmet åker varje dag. Därmed är det troligt att många människor kör ensamma i sina bilar efter varandra från sitt hem till en adress som ligger på vägen till den adress en granne åker ensam i sin bil till. Potentialen bör därför vara stor för samåkning och den miljömässiga fördelen är lätt att inse. Problematiken är att få samtliga parter som kan samåka att hitta varandra och att ge dessa ett reglemente att följa för kostnadsdelning.

Risken med denna tjänst är att den slår ut en del kollektivtrafik men då är det också till fördel för dem som åker och reglerna kan anpassas för att skydda kollektivtrafiken.

Jag föreslår en utredning för att få till en statlig samåkningstjänst som bilpendlare kan anmäla sig till och få paras ihop med andra som samåker åt samma håll och vid samma tider. I tjänsten bör också de ekonomiska ramarna för samåkingen bestämmas då detta medför en hög risk för konflikter om privatpersoner själva ska göra detta.

D337. Skydda cyklister – inför 1,5-metersregel

Nina Lundström, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ställer sig bakom en 1,5-metersregel för att öka trafiksäkerheten för cyklister

I dag regleras inte avståndet vid omkörning av cyklist. På samma sätt som när en bilförare kör om en annan bil ska en bilförare, när han eller hon kör om en cyklande, enligt 3 kap. 33 § trafikförordningen, lämna ett betryggande avstånd i sidled mellan det egna fordonet och det fordon som körs om. Det är i dag upp till bilföraren som gör en omkörning att avgöra vilket avstånd som är lämpligt. Detta bör ändras

så att det är möjligt att genom trafikskyltning reglera var motortrafik måste hålla ett avstånd på minst 1,5 meter från cyklister vid omkörning. Skälet till detta är att farliga omkörningar skulle kunna

förebyggas. Fordon kan i dag påbörja en omkörning även vid mötande trafik vilket ofta sker på länsvägar som är avsedda för blandtrafik. Detta utsätter cyklister för stor fara inte minst när vägrenen är obefintlig. Regeln om minsta avstånd vid omkörning finns redan i många länder i världen och syftar till att öka hänsynen gentemot cyklister. Antalet cyklister ökar på många håll vilket är glädjande, och många har på grund av den pågående pandemin sett fler fördelar med att förflytta sig på cykel inte minst för att kunna hålla social distans. Cyklister gör en stor insats för klimatet och det är viktigt att underlätta och premiera klimatsmart mobilitet. Cyklister möter dock många utmaningar såväl sommar som vinter. Det handlar om trafiksäkerhet, trafikregler, vägs skyltning och många andra faktorer som påverkar intresset för att cykla negativt. Trafikregler tar inte tillräcklig hänsyn till hur cyklismen kan underlättas. Korta transportsträckor till trafikknutpunkter såsom busshållplatser och tågstopp skulle även kunna ske på cykel om exempelvis länsvägar med blandtrafik var mer trafiksäkra och hastigheterna lägre. Underlätta för cykling – det är klimatsmart att cykla.

D338. Öka investeringarna i cykelinfrastruktur

Mats Sahlin, Stockholm
Maria Leissner, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att en nationell cykelstrategi med rejäla satsningar på ökad cykelsinfrastruktur bör tas fram

Cykel är ett transportmedel utan utsläpp och med klara fördelar för folkhälsan. För att stimulera utbyggnaden av en sammanhängande infrastruktur för cykling krävs en bättre nationell samordning samt ökade investeringar.

En nationell cykelstrategi kan innehålla delar som att:

- Säkra ungas möjligheter att cykla till sina skolor och fritidsaktiviteter
- Uppmuntra unga att cykla mera
- Ge Boverket i uppdrag att särskilt uppmärksamma cykelfrämjande stadsplanering
- Skapa säkra pendlarparkeringar med laddmöjligheter vid kollektivtrafiknoder
- Bygga snabba cykelvägar mellan stora målpunkter
- Skapa säkrare och bekvämare P-platser med laddningsmöjligheter för elcyklar och andra eldrivna mindre fordon

D339. Gå till vänster när du promenerar

Bertil Andersson, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att det blir ordning på våra gångbanor, cykelvägar och skogsstigar och därmed minska konfliktnivån mellan olika grupper

Bakgrunden är många års erfarenhet som bilförare och mer nyblivna erfarenheter som cyklist. Det känns som att regeln om att man går till vänster på vägar med biltrafik är väl accepterad och efterlevd. Men när det gäller hur cyklister och gående ska samverka på cykelbanor och stigar blir det ofta kaos. Mitt förslag är således att gående alltid håller till vänster. Detta gäller även i rulltrappor där gående går till vänster och stillastående står till höger.

D340. Klimatsäkra sjöfarten

Nina Lundström, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att Sverige bör kraftfullt driva på för en kostnadseffektiv minskning av den internationella sjöfartens klimatpåverkan samt vara pådrivande för att samordna hamnavgifternas miljödifferiering med övriga EU länder.

Det vore bra för klimatet om större andel gods- och persontransporter flyttades över till sjöfarten. Svensk sjöfart inkluderas i utsläppsmålet om att minska växthusutsläppen med 70 procent mellan 2010 och 2030, vilket kommer att kräva åtgärder. Fartyg har en lång livslängd, vilket innebär att enbart inköp av nya energieffektiva fartyg inte kommer lösa utsläppsproblematiken på kort sikt, utan att resurser även måste läggas på att minska utsläppen från befintliga fartyg.

Sjöfarten står i dagsläget för flera procent av de globala växthusutsläppen. Sjöfarten verkar på en global marknad och ytterligare nationella regleringar riskerar att svensk sjöfart och industri får konkurrensnackdelar i jämförelse med andra länder. Dessutom har nationella särkrav relativt liten verkningsgrad i jämförelse med internationella åtaganden. Mot denna bakgrund är internationella åtgärder inom ramen för FN:s internationella sjöfartsorganisation, IMO, viktiga för att minska utsläppen från den internationella sjöfarten.

IMO har tidigare fått påtryckningar från EU, som vid den senaste uppgörelsen om framtidens utsläppshandel beslutade att inkludera sjöfarten, om den inte vidtagit åtgärder senast år 2023. Sverige måste kraftfullt driva på för en kostnadseffektiv minskning av den internationella sjöfartens klimatpåverkan.

Kostnaderna för hamnavgifter står för en betydande andel av den totala transportkostnaden för sjöfarten och har en stor potential att bidra till miljö- och klimatförbättringar. En studie utförd på uppdrag av EU-kommissionen visar att 20 procents rabatt på hamnavgifter för energieffektiva fartyg med låga utsläpp skulle minska sektorns totala uppsläpp med omkring fyra procent år 2030. Sverige bör ta initiativ

till att samordna hamnavgifternas miljödifferiering med övriga medlemsländer i EU.

Ett kostnadseffektivt sätt att minska sjöfartens klimatpåverkan är att öka fyllnadsgraden i transporterna. I dag är problemet att farledsavgifterna skapar en hög marginalkostnad när ett fartyg ska gå in i en hamn och hämta gods. Därför kör fartyg ofta inte med full last; i stället åker de förbi hamnarna utan att hämta upp gods. Detta gods får därmed transporteras med andra trafikslag, oftast lastbil. Sverige bör utreda ett system som möjliggör för fartyg att göra många hamnanlöp längs med kusten och öka fyllnadsgraden.

D341. Båtregister för fritidsbåtar

Mathias Lindow, Österåker

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att ett nytt båtregister för fritidsbåtar ska införas

I dag finns det drygt 850 000 fritidsbåtar i mer eller mindre sjödugligt skick. 1993 tog man bort båtregistret för fritidsbåtar men i dag är det många som ser stora fördelar med ett nationellt båtregister. Inte minst ur stöldskyddsskäl är ett register att föredra. Både från polis och andra myndigheter har frågan väckts på senare tid. Även för konsumenter är det en trygghet att säkerställa att säljaren också är ägaren av båten. För oss som en skärgårdskommun ser vi allt mer och mer övergivna båtar, då skrotningskostnaden allt för ofta överstiger värdet på båten. Det finns i dag många större fritidsbåtar från 50- och 60-talet som nu börjar närma sig sin livslängd. Ett motorbyte överstiger med stor marginal värdet av båten. Övergivna båtar är också svåra att flytta på då vi som kommun inte får flytta på dem hur som helst utan ägarens medgivande. Med ett register kan vi spåra ägarna och därmed få möjlighet att städa upp och se till att inte fler dumpas längs med kusten och våra sjöar.

D342. Gamla båtmotorer stor miljöfara

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att skärpa miljöreglerna för båtar, genom att bland annat förbjuda gammal tvåtaktsteknik i båtmotorer inom tre år

Vi har kunnat höra rapporter om hur stor del av landets båtar som fortfarande drivs framåt av en gammal och miljöfarlig tvåtaktsteknik.

Det är inte rimligt att sätta allt större krav på vägtrafiken samtidigt som små båtar tillåts släppa ut så mycket gifter rakt ut i vattnet

D343. Likvärdigt resande med färdtjänst

Käte Alrutz, Umeå

Björn Alrutz Boman, Umeå

Maria Lindvall, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att systemen för resor i annan kommun (riak) och riksfärdtjänst samordnas i hela riket.
2. att den enskildes färdtjänstkort ska digitaliseras för att lagra resor och effektivisera biljetthantering både för färdtjänst i annan kommun och för riksfärdtjänst.
3. att utreda hur riksfärdtjänsten kan bli rikstäckande

Färdtjänst är per definition en transportform för dem som har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller resa med allmänna kommunikationsmedel. Varje person med rätt till färdtjänst måste vid behov även ansöka om riksfärdtjänst.

Riksfärdtjänst Sverige AB är en specialiserad researrangör som i dag har avtal med hälften av landets kommuner och administrerar cirka 50 000 riksfärdtjänstresor per år.

Färdtjänst inom annan kommun administreras av den kommunala tillståndsgivaren i vistelsekommunen som då också ansvarar för att ordna lokala färdtjänstresor för resenärer som tillfälligt besöker kommunen, s.k. riak-resor.

För en person med rätt till färdtjänst krävs i dag en hel del planering såväl inför resor inom hemregionens kommuner som med riksfärdtjänst. Det går inte att boka en resa på stående fot. Att ordna en akut resa av familjescäl är därmed ogörligt. Personen som ska resa har att ta hänsyn till de olika villkoren för beställning av resor som olika kommuner har. Det gäller hur lång tid i förväg som resan måste bokas och hur många kollin som är tillåtna, hur av- eller ombokning ska ske, var i en kommun en taxi stannar för att överlämna personen till denna kommuns taxibolag och det gäller villkor för medresenärer m.m. Lokala och regionala reglementen

hakar i varandra vid tillståndsgivningen och det finns även skillnader i egenavgifter. Fortfarande används pappersbiljetter i många kommuner, så när resan väl är bokad kommer biljetterna vanligen per post. Sammantaget blir allt detta väldigt komplext och svårt att överskåda för den som vill resa. För många blir hindren så stora att en de helt låter bli att resa.

Resor inom den egna kommunen är betydligt enklare. Resenären har då ett personligt färdtjänstkort där all nödvändig information finns lagrad. Vi anser att detta kort även borde kunna användas för riak-resor och för riksfärdtjänst. Med digitaliseringens möjligheter torde detta vara enkelt att genomföra och ge förbättringar för resenärerna samt minskad administration för tillståndsgivarna. För att nå likvärdiga och mindre krångliga färdtjänstresor krävs både översyn av befintliga regler och lagar men även ett utökad uppdrag till riksfärdtjänsten som bör omfatta alla kommuner. Målet är enklare resande och en friare fritid för personer med funktionsnedsättningar.

D344. Samordnad särskild kollektivtrafik

Bengt Eliasson, Kungsbacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för att det skyndsamt utredas förutsättningarna för ett samordnat eller gemensamt betal- och biljettsystem för hela landets särskilda kollektivtrafik (färdtjänst samordnat med riksfärdtjänsten).

I takt med att kraven på mer, bättre anpassad och högre kvalitet inom den allmänna kollektivtrafiken så måste även den särskilda kollektivtrafiken, färdtjänsten utvecklas och förbättras. Resenären, oavsett om det är en person med funktionsvariation eller ej, måste uppleva att det är enkelt att planera, köpa/beställa och genomföra en resa. I många landsändar finns det för liten samordning mellan de regionala kollektivtrafikmyndigheterna när det gäller att göra det lättare för medborgarna att välja kollektivt resande framför den egna bilen. Särskilt gäller detta betal- och beställningssystem. Inom färdtjänsten är också kommun och regiongränsen ett begränsande problem för resenären.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning baseras på individuellt självbestämmande, icke-diskriminering, lika möjligheter och deltagande i samhällslivet samt tillgänglighet. För att möjliggöra detta måste personer med funktionsnedsättning, både i städer och på landsbygden, få bättre tillgång till ändamålsenliga persontransporter.

För detta krävs ett förbättrat och gemensamt betal- och biljettsystem i hela landet, ett enhetligt biljettsystem där färdtjänst och riksfärdtjänst integreras i ett enda resenärskort för hela Sverige.

För att uppnå en större frihet och ett bättre arbetsliv för alla krävs en ny förbättrad färdtjänst. Regionala kollektivtrafikmyndigheter, eller den till vilken befogenhet överlämnats, ska ha möjlighet att ställa krav på operatörer som bedriver kommersiell trafik att ingå i ett gemensamt betal- och biljettsystem. Varje kommun och region kan ha sina egenavgifter och begränsningar inom ett sådant system men den enskilde drabbas inte av dessa gränsdragningar.

Ett införande av ett gemensamt betal- och biljettsystem inom färdtjänsten/riksfärdtjänsten tjäna sitt syfte när det gäller den enskildes frihet, kommunala, regionala och statliga stimulanser för att öka på det kollektiva resandet och möjligheter till arbete och fritid.

Det bör vara obligatoriskt för alla kommuner och regioner att ansluta sig till systemet. Liberalerna bör gå i främsta ledet för att öka friheten för alla människor och ta bort hinder i vardagen. Därför bör det skyndsamt utredas förutsättningarna för ett gemensamt betal- och biljettsystem för hela landets särskilda kollektivtrafik (färdtjänst samordnat med riksfärdtjänsten) liksom inom den allmänna kollektivtrafiken.

D345. Parkeringsplatser bör förses med laddstolpar

Mats Sahlin, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att ekonomiska styrmedel och bygglovregler bör tas fram som verkar för att större soliga parkeringsplatser enkelt kan byggas ut med solceller och laddstolpar.

Omställningen till ett mer miljövänligt och klimatsmart samhälle måste ske på så många områden som möjligt. Framtidens bilar bör i största möjliga mån vara eldriven. För att stimulera framväxten krävs en infrastruktur som gör det möjligt att ladda elbilar vid till exempel parkeringsplatser, arbetsplatser m.m.

D346. Underlätta omställningen av fordonsflottan

Mats Sahlin, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att Liberalerna ska verka för att ett teknikneutralt stöd införs till utbyggnad av laddstolpar och annan infrastruktur för elektrifierade vägtransporter, bränslecells- och vätgasbilar.
2. att Liberalerna verkar för att det utvecklas elvägar för tunga lastbilar längs de stora godsstråken.
3. att Liberalerna verkar för ett förenklat regelverk för utbyggnad av elvägar.
4. att Liberalerna verkar för att ge Energimyndigheten i uppdrag att ta fram en strategi för elektrifieringen av vägtransporterna.

Teknikerna för elvägar har utvecklats kraftigt de senaste åren. År 2016 invigdes världens första elväg på E16 mellan Sandviken och Kungsgården. Lastbilar som körs med denna teknik står i princip inte för några utsläpp av växthusgaser samtidigt som bullret som vanligtvis uppstår från den här typen av transporter minskas. Infrastrukturen kring elvägarna kan också användas för att ladda elbilar.

Elektrifiering är en av nycklarna för att nå våra klimatmål och minska utsläppen från transportsektorn. För att fler ska köpa en elbil behöver det finnas en infrastruktur som gör att människor kan ladda längs med våra vägar.

Ett teknikneutralt stöd bör införas till utbyggnad av laddstolpar och annan infrastruktur för elektrifierade vägtransporter, med fokus på utbyggnad där det är samhälls-ekonomiskt motiverat, men där det ännu så länge inte finns marknadsförutsättningar att bygga ut. Stödet bör kunna användas till att medfinansiera investeringar i bland annat publik laddinfrastruktur upp till och med 50 procent. Stödet bör också omfatta till exempel bränslecells-/vätgasbilar.

Det bör utvecklas elvägar och vätgasinfrastruktur för tunga lastbilar längs de stora godsstråken.

Det saknas i dag en nationell strategi för elektrifieringen av våra vägtransporter, och experter vid Statens väg- och transportforskningsinstitut, VTI, slår fast att Sverige inte är redo. I dagsläget saknas kapacitet i bland annat elnätet för

den ökade mängden elbilar som förväntas komma. Vi vill av den anledningen ge Energimyndigheten i uppdrag att ta fram en strategi för elektrifieringen av vägtransporterna. Det behöver också tas fram ett förenklat regelverk för utbyggnad av elvägar.

D347. Tillgängliga laddstolpar och parkeringsplatser för elfordon

Maria Lindvall, Umeå
Käte Alrutz, Umeå
Björn Alrutz Boman, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att platser för laddning av elbilar ska vara tillgängliga
2. att laddstolparna ska vara tillgängliga

I dag saknas regler för arean på p-platser för handikappfordon vid laddstolpar. Det behöver utredas hur laddplatser kan bli tillgängliga för personer med funktionshinder så att de kan parkera och ta sig fram till laddstolpen.

Laddstolpar har heller inga regler för tillgänglighet vilket innebär att personer med olika funktionsnedsättningar som synskada, kortväxthet och rörelsehinder t.ex. personer med svåra balansproblem hindras från att använda laddstolpar på ett adekvat sätt eller inte alls kan använda de.

D348. Ändra på regler kring a-traktor

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att lagen om a-traktor ändras tillbaka så att åldersgränsen blir till 16 år och hastigheten höjs till max 50 km i timmen för trafik i tätort och max 80 kilometer i timmen för trafik efter landsväg. Samt en ökad utbildning med övningskörning och halkbana via trafikskolan

A-traktorerna blir större och tyngre och fler med de nya reglerna, men bromsar då upp trafiken på många håll i tätorterna med den ökning av traktorer som skett. Förut fanns det på en liten ort kanske bara ett 30-tal A-traktorer, som mest. I dag är det flera hundra och en fortsatt ökning sker.

Det är en risk för fotgängare när femtonåriga ovana förare kommer i trafiken efter att ha kört upp med moped för mopedkort men i dag även får köra A-traktor.

Liberalerna bör verka för en sundare förändring som skapar frihet för ungdomar men även en möjlighet för en besöksnäring för landsbygder, andra orter och landsbygdens tillväxt.

En femtonåring som inte kan åka kollektivt från sin hembygd till skolan bör dock kunna få dispens för att tidigare få påbörja utbildning. Men hastigheten måste höjas med en utbildning som för körkort för att hänga med trafiken som i dag skapar problem med att blockera och skapa risker även landsväg och korta sträckor på motorväg.

D349. Låt A-traktorer köra 45 kilometer i timmen

Mathias Lindow, Österåker

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att A-traktorer får köras i 45 kilometer i timmen

Att skaffa moped är för många ungdomar en enorm frihets känsla. Att inte vara beroende av att skjutas hit och dit utan själv kunna styra sin fritid. För komfortens skull regniga och vintriga dagar har mopedbilen blivit ett väldigt populärt inslag i trafiken. På senare år har även antalet A-traktorer skjutit i höjden. Ett fordon som förr i tiden var mer vanligt ute i landet har nu blivit en naturlig del även i storstäderna. Utvecklingen har tagit fart efter att mopedbilarna kom till Sverige. En mopedbil får köra i 45 kilometer i timmen med ett AM-körkort. Samma körkort krävs också för A-traktorerna, som dock bara får köra i 30 kilometer i timmen. Trafiksäkerhetsmässigt är en A-traktor (en ombyggd personbil) överlägsen en mopedbil, som har en kaross av plast, när det gäller till krocksäkerhet. Att det mindre säkra fordonet ska vara det som får framföras i en högre hastighet är något som bör förändras. Eftersom en A-traktor givetvis ska framföras på väg och inte cykelbana så rimmar 45 kilometer i timmen också bättre med trafikrytmen i städerna där bashastighet är 50 kilometer i timmen. Det skulle därmed skapa en bättre rytm i trafiken och därmed ta bort onödiga och ibland vårdslösa omkörningar och därmed bli mer trafiksäkert för alla trafikanter

D350. Inte heller flyget ska leva i bidragsberoende

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg
Linnea Bjärum, Malmö
Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att öka marknadskrafternas inflytande i driften av Sveriges flygplatser, och arbetar mot kommunalt och regionalt slöseri av skattepengar i form av flygplatssubventioner.

Det finns två problem med kommunala flygplatser, det ena är att de är kommunala, det andra att de är flygplatser. Kommuner har kärnuppdrag, såsom leverera kostnadseffektiv och kvalitativ utbildning och äldreomsorg. Ett kommunalt kärnuppdrag är däremot inte att äga en kommunal flygplats med charterresor till Mallorca.

I Timbros rapport "Vingar för skattepengarna" kom författaren fram till att de kommunalt ägda flygplatsernas resultat har gått med nästan 2,7 miljarder kronor i förlust under perioden 2012–2018, alltså redan innan pandemin slog hårt mot flygbranschen. Det finns flygplatser som är riksintressen, men långt ifrån alla är det. Därför är det inte försvarbart när dessa också går med förlust.

Det är dags att Sveriges kommuner slutar tvinga den ensamstående undersköterskan som knappt har råd med vinterkläder till sina barn att med världens högsta inkomst-

skatter finansiera poänglösa, lokala flygplatser som under alla år i modern historia gått back, trots att hon själv aldrig kommer använda flygplatsen.

D351. Klimatvänligare utrikesflyg

Urban Wästljung, Uppsala
Mats Sahlin, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att det införs ytterligare miljödifferentiering för start- och landningsavgifter som uppmuntrar till investeringar i mer bränslesnåla plan och inblandning av biodrivmedel
2. att Liberalerna ska medverka till att införa krav på erbjudande om klimatkompensation som ett tillägg vid biljettköp
3. att Liberalerna ska medverka till ökad takt i implementeringen av Single European Sky
4. att Liberalerna ska medverka till att Sverige ska ta en aktiv roll för att EU ska driva på för en omförhandling av Chicagokonventionen i syfte att sluta en global överenskommelse om en nationell minimiskatt baserad på koldioxidutsläpp från flygbränsle.

Om man vill komma fram snabbt och bekvämt är ofta flyget det enda alternativet. Att resa till nya platser är en stor del av den personliga friheten. Därför har prisvärda flygbiljetter varit en stor lycka för många. Att minska på semesterflygandet är nog en av de saker svenskarna minst av allt vill spara in på.

Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp motsvarar i genomsnitt 9–10 ton per person, vilket är högre än det globala genomsnittet. För många är det flygresorna som har störst klimatpåverkan på individnivå. Vanorna motsvarar i genomsnitt cirka 1 ton koldioxidekvivalenter per person. Den svenska befolkningen flyger i genomsnitt utomlands en gång per år, vilket är dubbelt så ofta jämfört med nitioalet, och fem gånger mer än det globala genomsnittet. Innan coronakrisen stod flyget för 2–3 procent av människans totala koldioxidutsläpp, men räknar man in effekterna av flygets utsläpp av vattenånga och kväveoxider på hög höjd är talet det dubbla, 4–6 procent.

För att klimatsäkra det internationella flyget, måste Sverige samarbeta med andra nationer, framförallt inom EU.

Ett sätt är att flyget tilldelas egna utsläppsrätter i EU:s handelssystem. Sverige bör inom ramen för EU verka för att flera länder ansluter sig till EU:s system för handel med utsläppsrätter. EU har länkat samman sitt system med Schweiz motsvarighet. Fler länder bör ingå för att öka effektiviteten.

Klimatkompensation kan användas till utveckling av nya biodrivmedel. Då bör det vara obligatoriskt för aktörer som säljer flygbiljetter att erbjuda klimatkompensation som ett tillägg vid biljettköp.

Man bör ytterligare miljödifferentiera start- och landningsavgifter i syfte att uppmuntra till investeringar i mer bränslesnåla plan och inblandning av biodrivmedel. Differentiering kan tillämpas på fler flygplatser än i dag. Flygre-

sor som orsakar mindre utsläpp ska innebära lägre kostnader för flygbolagen och vice versa.

EU:s program Single European Sky bidrar till ett effektivt och miljömässigt användande av luftrummet genom att möjliggöra ett gemensamt europeiskt luftrum där flygbolag kan frångå landgränser och i stället flyga den rakaste sträckan. Det skapar kortare väntetid i luften innan flygen kan landa. Utsläppen skulle minska med tio till tolv procent genom att ett gemensamt luftrum. Det är oroande att arbetet med att få systemet på plats drar ut på tiden.

Chicagokonventionen (Convention on International Civil Aviation) tillåter ingen beskattning av flygbränsle och ICAO:s medlemsstater vill inte göra några förändringar. I stället har ICAO valt att införa ett globalt marknadsbaserat klimatstyrmedel för det internationella flyget, kallat Corsia (Carbon Offsetting and Reduction Scheme for International Aviation). Systemet baseras på målet att nå en koldioxidneutral tillväxt från år 2020. Det mest effektiva vore att införa en möjlighet till internationell koldioxidbeskattning av flygbränslet, som till skillnad från den svenska flygskatten baseras på utsläppen och inte resorna i sig.

D352. Klimatsäkrat inrikesflyg

Urban Wästljung, Uppsala
Mats Sahlin, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att staten fortsättningsvis säkrar flyglinjer från Arlanda till Kiruna, Luleå, Umeå, Östersund, Skellefteå, Örnsköldsvik, Ronneby och Visby.
2. att Liberalerna verkar för att ersätta flygresor med digitala möten, där det är lämpligt.
3. att Liberalerna verkar för att flygresor ersätts med tåg på de sträckor, där tågresans sammanlagda restid mellan målpunkterna är kring tre timmar.
4. att Liberalerna verkar för reduktionsplikten ska gälla även inrikesflyget.
5. att Liberalerna medverkar till att uppmana alla relevanta myndigheter och verk till samordnade inköp av sådant bioflygbränsle som är producerat på ett hållbart sätt.
6. att Liberalerna verkar för forskning och utveckling för att främja framväxten av el- och vätgasflyg.

Inrikesflyget stod 2017 enligt Naturvårdsverket för tre procent av transportsektorns utsläpp. Antalet inrikes flygpassagerare hade sin topp redan 1990, och antalet har inte växt i takt med befolkningsökningen såsom andra trafikslag.

Under coronakrisen har flygandet minskat med mellan 85 och 90 procent på Arlanda. Många affärsflygresor har ersatts av digitala möten, som i många fall är både bekväma och effektiva. Det är mycket osäkert om affärsflygandet kommer att kunna fortsätta som innan efter krisen. I ett modernt välfärdsland måste flygtransporter måste finnas i de delar av landet där det inte finns några alternativ.

Innan coronakrisen gick det över 15 000 flyg per år mellan Göteborg till Stockholm. Majoriteten var passagerarplan. Om passagerarna i stället hade valt tåget skulle utsläppet av

koldioxid stannat på cirka 1,3 ton i stället för 174 000 ton. Att ersätta inrikes flygresor med tåg på sådana sträckor där tågresans sammanlagda restid är konkurrenskraftig mot flygets, (upp till 3,5 timmar), är ur klimatsynpunkt en mycket god idé.

Runt om i världen pågår hoppningivande projekt för att minska flygets klimatpåverkan, till exempel pågår flera försök att ta fram elflyg och vätgasflyg. Svenska flygbranschen förutspår att redan inom några år kommer mindre passagerarflygplan med eldrift finnas i trafik i Sverige. Fördelarna med elflyg är många. De klimatpåverkande utsläppen minskar både under flygningen och vid tillverkningen av planen. Dessutom minskar bullernivåerna.

Företag i flygbranschen måste de ges förutsättningar att investera i ny teknik, effektivisering, modernisering, flygsätt och drivmedel. Tillgången på biodrivmedel för flyget är fortfarande begränsad, men precis som för vägtransportsektorn krävs långsiktiga styrmedel för att skapa en efterfrågan. Det kan man göra genom att införa en reduktionsplikt för ökad inblandning av biodrivmedel i flygplansbränsle, enligt samma principer som gäller för reduktionsplikten för vägtransporter.

Swedavia har redan påbörjat en samordnad upphandling av bioflygbränsle med Swedavia, SOS Alarm och Systembolaget. Mängden är hittills mycket liten, men ger en utsläppsminskning på 80 procent av fossil koldioxid jämfört med konventionellt flygbränsle. Bioflygbränslet kommer att blandas upp med vanligt flygbränsle upp till 50 procent och tankas på Arlanda. Inköpen av bioflygbränsle till Försvarets flygningar liksom andra myndigheters flygningar bör med fördel kunna samordnas för att ge förutsättningar till större beställningar av biobränsle. Det är viktigt att biobränslet är framställt av restprodukter från hållbart skogs och jordbruk.

Att ersätta affärsflygande med digitala möten, att ersätta flyg med tåg på lämpliga sträckor, att använda allt mer bioflygbränsle och på sikt styra om till elflyg eller vätgasflyg kan hjälpa till att minska inrikesflygets klimatpåverkan drastiskt.

D353. Kommuner ska inte äga olönsamma flygplatser

Christoffer Heimbrand, Stockholm
Willhelm Sundman, Örebro
Viktor Janrik, Uppsala
Victor Bolander, Örebro
Claes Ekstrand, Göteborg
Frida Gommel, Uppsala
Erik Svalling, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att slopa de offentliga flygplatssubventioner som inte ger en samhällsekonomisk vinst
2. att Liberalerna ska verka för att privatisera de kommunala flygplatser som inte är beredskapsflygplatser.

I coronakrisens fotspår har det blivit smärtsamt tydligt hur eftersatt sjukvård och äldreomsorg är runt om i landet. Lös-

ningen är inte fler skattehöjningar, utan att kommunerna renodlar sitt uppdrag och prioriterar det som är viktigt på riktigt. Den andra sidan på det myntet är att välja bort sådant som inte tillhör välfärdens kärna. Ett sådant område, som dränerar de kommunala resurserna, är de 26 kommunala flygplatserna runt om i landet.

År av offentliga subventioner och kommunalt ägande har skapat en överkapacitet på flygplatser i flera delar av landet. Det gör att privata aktörer kan pressa priserna på kommunernas bekostnad. I praktiken blir det omöjligt att uppnå lönsamhet när relationen mellan tillgång och efterfrågan är satt ur spel. En rapport från tankesmedjan Timbro (Vingar för skattepengarna, 2020) visar att om de tolv mest olönsamma kommunala flygplatserna hade avvecklats skulle kommunerna undvika samhällsekonomiska förluster på 850 miljoner kronor. Det är pengar som hade kunnat gå till annan verksamhet. Bara i Västerås skulle en nedstängning av flygplatsen innebära att kommunen skulle kunna anställa 85 vårdbiträden, 70 undersköterskor, 55 sjuksköterskor, 50 lärare och 50 socialsekreterare.

Ett föregångsland där flygplatserna har privatiserats är Storbritannien. På 1980-talet genomfördes en rad liberaliseringar som innebar att den sista statliga flygplatsen såldes år 1996. Privat ägande av flygplatser innebär att underskottet inte längre blir det offentligas ansvar. Den samhällsekonomiska nyttan kvarstår dock vid privat ägande.

Kommunalt ägda flygplatser är inte en förutsättning för framtidens elflyg. Små regionala flygplatser kommer att behövas, men den efterfrågan löser marknaden bäst. Att sätta marknadens logik ur spel, till förmån för statligt planerande kan aldrig vara godtagbart för ett liberalt parti. I stället borde flygplatssubventionerna slopas och de flygplatser som i dag är kommunala privatiseras.

D354. Arrendering av Kastrups flygplats

Martin Klerung, Ödeshög

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att Sverige försöker teckna ett avtal med Danmark om att Sverige ska arrendera och ansvara för Kastrups flygplats

Färdas man på E20 över Öresundsbron från den svenska sidan av gränsen är Kastrup det första man kommer till. Innan man ens kommer in i Köpenhamn. Från den svensk-danska gränsen mitt på bron till Kastrups flygplats är det exakt en mil, ett avstånd som är så kort att det egentligen hade kunnat vara ett gångavstånd, om det inte vore för det faktumet att fotgängare är förbjudna på Öresundsbron. Kastrup må geografiskt och politiskt ligga i Danmark, men ligger så nära svenska gränsen och används så frekvent av även svenska resenärer att det finns fog för att påstå att det som händer där angår många svenskar också.

Under coronapandemin har vi sett många exempel på stängda gränser, och trots att Kastrups flygplats används så frekvent även av svenska resenärer så har det i rådande pandemi-situation i praktiken blivit omöjligt att ta sig dit från Sverige. Detta är något som inte är hållbart i framtiden och

för att undvika en liknande situation igen bör Sverige försöka teckna ett avtal med Danmark om att ta över driften av Kastrups flygplats. Att ett område rent geografiskt ligger i ett land men att det de facto är ett annat land som ansvarar för området (och därmed utövar viss jurisdiktion över det) är inget unikt. Historiskt sett finns det flera exempel. Två av de mest kända torde vara Suezkanalen som sköttes av Storbritannien och Panamakanalen som sköttes av USA. Gemensamt för dessa är att de har en tråkig historia då dessa avtal egentligen tecknades i strid med Egyptens och Panamas vilja. Det finns dock exempel i nutid som visar att länder på fredlig väg kan komma överens om sådana lösningar. Ett bra exempel på detta är Saima kanal som geografiskt ligger i både Finland och Ryssland men där länderna på helt frivillig basis har enats om att Finland får arrendera den ryska delen av kanalen (vilket leder till att passformaliteter inte äger rum vid den faktiska gränsen mitt på kanalen utan när man landstiger i Viborg). Motionären menar att en sådan lösning bör gälla även när det gäller Kastrups flygplats.

Motionären är fullt medveten om att detta är ett avtal som båda berörda länder, Sverige och Danmark måste gå med på, och säger Danmark nej går det inte att göra något. Det är dock större chans att Danmark säger ja om man får en svensk förfrågan än om man inte får frågan alls. Representanter för de båda länderna får sedan enas om praktiska frågor som exempelvis arrendetid, kostnad för arrende osv. sinsemellan.

D355. Utred en ny fast förbindelse mellan Sverige och Danmark

Simon Chrisander, Malmö
Ewa Bertz, Malmö
Linda Eklund, Malmö
Louise Eklund, Malmö
Roko Kursar, Malmö
Philip Sandberg, Lund
Torkild Strandberg, Landskrona
Sara Wettergren, Malmö
Allan Widman, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att snarast tillsätta en bred mellanstatlig utredning som studerar behoven av och ger förslag om minst en ny fast förbindelse mellan Sverige och Danmark, som kan komplettera den befintliga Öresundsbron.

När Fehmarn Bält-tunneln mellan danska Rödby och tyska Puttgarden öppnar 2029 uppstår en möjlighet att kraftigt öka järnvägstrafiken mellan Sverige och Tyskland. Tunneln ska korta järnvägssträckan mellan Köpenhamn och Hamburg med 160 kilometer, vilket betyder att restiden med tåg kommer minska från dagens cirka 4,5 timmar till cirka 2,5 timmar. Från Malmö, Lund och Landskrona kommer det att gå snabbare att ta sig till Hamburg än till Stockholm med tåg.

Men förutsättningen för att kunna öka järnvägstrafiken är att Öresund inte blir en flaskhals. Därför behöver järn-

vägsförbindelserna mellan Danmark och Sverige också förbättras. Detta är en fråga av stort nationellt intresse. Ska vi minska trafikens klimatpåverkan behöver godstågstrafiken kunna öka, och det behövs snabba fjärrtåg som går mellan Sverige och övriga Europa.

Ett annat skäl att satsa på fler fasta förbindelser är Öresundsregionens betydelse för den svenska och danska ekonomin. Öresundsregionen har vuxit med över 320 000 invånare på tio år, och vid årsskiftet 2020/2021 bodde det närmare 4,1 miljoner invånare i regionen.

För att få en dynamisk och växande ekonomi måste det gå smidigare att resa och pendla över sundet för både arbetskraft och studenter. Det handlar om att skapa förutsättningar för fler kvalificerade jobb. I Öresundsregionen finns ett av Europas ledande Life science-kluster och i Lund etableras nu två världsledande forskningsanläggningar, Max IV-laboratoriet och European Spallation Source (ESS). Vill vi fortsätta denna utveckling är rörligheten och utbytet mellan Sverige och Danmark en nyckelfråga. Det är inte bara en regional angelägenhet, utan en fråga som påverkar hela Sverige.

I januari 2021 presenterades den så kallade HH-utredningen, en mellanstatlig utredning som studerat förutsättningarna för en fast förbindelse mellan Helsingborg och Helsingör.

Andra förslag som diskuteras är att bygga en tunnelbaneförbindelse mellan Malmö och Köpenhamn för att flytta persontrafik från Öresundsbron, eller att bygga en fast järnvägsförbindelse mellan Landskrona och Köpenhamn, det så kallade Europaspåret.

En ny fast förbindelse kommer att vara en stor infrastruktursatsning som tar tid att genomföra, det behövs lång framförhållning. Vårt förslag är att landsmötet tar ställning för att det ska tillsättas en ny mellanstatlig utredning, där Sverige och Danmark tillsammans tittar på behoven av en ny fast förbindelse över Öresund.

Förslagsvis är det en bred utredning, som studerar och jämför de olika alternativ som diskuteras – för att besvara frågan vilken lösning som bäst tillgodoser behoven, och som är mest genomförbar. Faktorer som behöver vägas in är exempelvis behoven av godstågstrafik, pendlartrafik och fjärrtågstrafik till kontinenten – men också kostnader och mottagligheten på den danska och svenska sidan. En ny fast förbindelse behöver kunna ansluta till befintlig eller planerad infrastruktur, annars krävs ytterligare investeringar för att förslaget ska gå att förverkliga.

D356. Dags för tunnel under Öresund mellan Helsingör och Helsingborg

Liberalerna Varberg

Liberalerna Bjuv

Liberalerna Halmstad

Liberalerna Hylte

Liberalerna Åstorp

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att danska och svenska staten beslutar bygga Helsingör–Helsingborg-förbindelsen i form av en motorvägstunnel och en tågtunnel
2. att Liberalerna verkar för att förbindelsen ska vara i drift senast 2035
3. att Liberalerna verkar för att Sverige går vidare med projektet och tar huvudansvaret även vid ett eventuellt danskt ointresse
4. att Liberalerna arbetar för att möjliggöra för regioner att bidra och vara delägare i förbindelsen

Det är dags att under Öresund bygga en Helsingör–Helsingborg-förbindelse i form av en motorvägstunnel och en passagerartågtunnel, även förkortat HH-förbindelse. Ett ersätande av färjor kommer avsevärt förbättra miljön i Öresund och minska klimatpåverkan.

HH-förbindelsen behövs för att öka kapaciteten över Öresund. Kapacitetstaket är snart nått på Öresundsbron. Sverige och Skandinavien får en kortare resväg och restid till kontinenten samt möjlighet att passera förbi Köpenhamn i stället för igenom.

Med förbindelsen går Öresund från att vara ett infrastrukturmässigt U till att bli en integrerad cirkel med möjlighet att resa på olika håll. Öresundsregionen eller Greater Copenhagen är Skandinaviens största storstadsregion med över fyra miljoner invånare och en motor för ekonomin i Sverige och norra Europa. En HH-tunnel förbinder Sverige, Skandinavien och inte minst regionerna i södra Sverige med Danmark och kontinenten.

Nu när Fehmarn bält-tunneln byggs mellan Danmark och Tyskland skapar en HH-tunnel en direktförbindelse till Hamburg och Köpenhamn från Sverige i allmänhet men från Helsingborg, Göteborg och Stockholm i synnerhet.

Vi liberaler är kraften som behövs för att stärka miljö, klimat, infrastruktur, integration och ekonomin såväl i regionen som denna del av Europa efter pandemin. Därför ska vi bygga HH-förbindelsen och en finansieringsmodell likt den för Öresundsbron bör vara att föredra.

Trafikverket och danska Vejdirektoratet har mellan 2018 och 2020 på uppdrag av de svenska och danska regeringarna utrett frågan och resultatet är nu presenterat. Förutsättningarna och möjligheterna som presenteras bör tas till vara för att nu gå vidare med ett förverkligande av HH-förbindelsen.

Liberalerna som det mest Europavänliga partiet bör jobba för att förbinda norra Europa.

D357. Strängare regler för att få och behålla körkort

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar initiativ till utredning på områden hur antalet körkort ute i samhället kan begränsas, nya krav på körkortsinnehavare, när körkort kan återkallas och vad som krävs för att ett återkallat körkort åter kan bli aktuellt

Vi har sett en alltmer accelererad brottslighet knutet till motorfordon och bilkörning under senaste decennierna. Det kan vara transport av olagligt gods, användande av fordon som murbräcka mot byggnader, riskabelt aggressiv körning i trafiken eller helt enkelt ignorering av vanlig efterlevnad av trafikregler. Människor tycker att de har rätt att köra och att köra på sitt eget sätt.

Samtidigt är det inte lätt att återkalla körkort. Det krävs ofta något allvarligt. Med strängare kontroll på vem som har körkort och en möjlighet att lättare återkalla körkort kan det bli mer attraktivt att köra klokt så du är berättigad till det.

D358. Maxantal ägda bilar, färre fordon och stoppa bilmålvakter

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar initiativ till utredning på området hur många fordon som är rimligt att äga, med syfte att komma åt kriminella som inte äger sina egna fordon, samt minska totala antalet motorfordon i samhället

Vapenlagstiftningen är strikt i hur många skjutvapen du får inneha och varför. När det gäller bilar som kan användas som vapen finns inga begränsningar. Att förbjuda människor att äga bilar kan ses som extremt, men i skenet av både kriminalitet och miljöförstöring kan det vara nästa steg att ta.

D359. Obligatorisk hälsoundersökning för fortsatt körkort efter 80 år

Christina Soldan, Skellefteå

Inger Lundberg, Älvsbyn

Ingrid Sundman, Skellefteå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att införa obligatorisk hälsoundersökning för fortsatt körkort efter 80 år.

Kravet på en läkarundersökning faktiskt vara till stor hjälp. Äldre människor klarar i de allra flesta fall av att själva avgöra när det är dags att sluta köra bil. Men andra klarar inte riktigt att ta det där sista definitiva beslutet på egen hand. Ett annat vanligt problem är att äldre, särskilt kvinnor, underskattar sin förmåga att köra bil och därmed slutar köra bil helt i onödan.

I dag görs inte regelbundna hälsokontroller av äldre bilförare. Därmed är Sverige det enda landet i Norden, och ett av

få i Europa, som inte kräver detta. I stället är läkarna skyldiga att rapportera till Transportstyrelsen när man anser att en människas hälsa inte längre medger bilkörning. När detta sker återkallar Transportstyrelsen körkortet. Men alltför få läkare anmäler, enligt Transportstyrelsen.

Vissa kan hända befarar att en åldersgräns för hälsokontroller riskerar att peka ut en viss grupp vilket lätt kan leda till diskriminering. Men vi ser omvänt på saken, ett kommande beslut om en läkarundersökning vid en viss ålder innebär inte ett kollektivt förbud för äldre att köra bil. Det innebär att de behandlas som individer, precis som i alla andra sammanhang.

D360. Fri skoterkörning

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna bör arbeta för friskoterkörning i naturen, fjällen och nationalparker under ansvar där snömarker är täckta

Det är människans frihet att kunna ta sig runt i sitt land under ansvar. Vi lever inte på medeltiden.

Samerna skyller gärna på rennäringen men i vissa områden kan man begränsa skoterkörning till ett visst antal eller för turism, kanske med en ansökan om att få köra skoter för att kunna hålla nere massturism. men kan en folkgrupp köra i parker så är det alla människors lika värde och helst för oss som bor i Norrland att kunna köra skoter och besöka platser fritt på samma sätt som man kan utforska skärgården. Nationalparker finns mer för att skydda naturen men det ska ju vara lagligt att besöka dem på ett lämpligt sätt i tiden, och skoter är det alternativet för oss i Norrland. När det kommer ren och hjordar kan man ta en annan väg.

E1. EKONOMISK POLITIK OCH SKATTEPOLITIK

E101. Riv upp kejsar Augustus påbud

Hans-Peter Carlson, Storuman
Birgitta Corin, Storuman

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för ett nytt system för kommunalt skatteuttag som är anpassat till ett modernt liv med flexibel geografisk och tidsmässig skattehemvist

Sverige har bland världens högsta skatter. Vi har bra välfärd, men inte alltid den bästa. Vi har också ett system med tre nivåer för skatteuttag: statlig, regionkommunal och primärkommunal. Till detta kommer att man enbart (förutom eventuell statlig skatt) betalar skatt i den region och kommun man bor: den där man är folkbokförd.

Systemet är antikt: "Från kejsar Augustus utgick ett påbud ..."

Kommuner med stor andel delårsboende, exempelvis kommuner med hög andel fritidsbostäder, får inte in skatt motsvarande sin genomsnittliga verkliga befolkningsstorlek (det antal människor som i snitt vistas i kommunen). Andra kommuner, däremot, får in mer skatt än vad som motsvarar deras genomsnittliga verkliga befolkningsstorlek.

Med dagens flexibla arbetsliv, digitalisering, distansarbete, säsongarbete, "gig-ekonomi" och projektstillvaro som några exempel kan man inte låta ett antikt system för folkbokföring styra kommunernas ekonomi.

Vår hemkommun, Storuman, har en mycket hög andel fritidsbostäder, bland de högsta i landet. Den genomsnittliga verkliga befolkningen är tiotals procent över den folkbokförda. Det är frustrerande att se att kommunala tjänster och kommunal service inte betalas av alla som nyttjar den – utan bara av de folkbokförda invånarna. Här kan det till handla om snöröjning, fritidsanläggningar eller informationstjänster för att nämna några exempel.

I ett system där den kommunalskatt man betalar kan hamna på mer än ett ställe skulle det inte vara något problem – och man skulle då också kunna få tillgång till samma tjänster som de "ordinarie invånarna". Exempel på det kan vara hemtjänst, barnomsorg eller liknande.

Den kommunala fastighetsavgiften och det nationella skatteutjämningsystemet, invänder vän av ordning, utjämnar ju problemet? Nej.

Fastighetsavgiften styrs av taxeringsvärden som är mycket olika beroende på fastighetsmarknaden lokalt. Den är dessutom de aktuella fastigheternas bidrag till den kommunala infrastrukturen (gator, gatubelysning, trottoarer etc.). Men renhållningsavgifter och va-avgifter då? De är inte heller utjämnande eftersom alla betalar; invånare eller inte.

Skatteutjämningsystemet baseras på skattekraft – alltså baserat på folkbokföringen.

Sverige behöver ett nytt sätt att ta ut skatt som bygger på var man verkligen är och hur mycket tid man spenderar där; inte på var man råkar bo och vistas vid ett visst bestämt datum under året. Lämpliga parametrar för ett sådant system kan bland annat vara vistelsetid/ort, fastighetsinnehav och arbetsort.

Alla arbetsgivare deklarerar numera inbetald skatt för sina anställda varje månad, mot tidigare en gång om året. Det gör att skattehemvisten skulle kunna flyttas varje månad.

Vi behöver ett helt nytt skattesystem i Sverige och i det sammanhanget behöver folkbokföringen och skattehemvisten förändras radikalt. Vad är mer liberalt än att mina skattepengar följer mig där jag faktiskt är?

Riv upp kejsar Augustus påbud, det börjar bli dags!

E102. Skatt ska betalas i den kommun du arbetar i

Patrik Szefer, Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att hela skatten av en inkomst annars cirka 50 procent av skatten från en inkomst ska betalas in den kommun du arbetar i

I dag sker fly-in-fly-out i hela Norrbotten utan att vi får in skattepengar till vår sjukvård med mera. Det är ändå vår region som bidrar trots lågkonjunkturer som åren kring 2009. Nu senast under covid har ändå Norrbotten klarat sig bra med sina starka basnäringar, men ändå har vi en sämre sjukvård och vägar. Antingen flyttar man hit eller så bör delar av skatten ändå gå hit. Det är den kommun man arbetar i som ska tjäna på det. Vissa kommuner ska inte vara en koloni för andra i Sverige där befolkningen drabbas trots att arbete och bostäder finns.

E103. Möjlighet till delårsskatt

Liberalerna Uppsala län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att människor på egen begäran borde kunna anmäla en "sekundär bostadsort", där de betalar skatt de månader som de faktiskt bor där.
2. att ett alternativ som bör utredas är att den primära kommunen får i uppdrag att vidareförmedla skattemedel till delårskommunen för det antal månader invånarna uppger att de bor i sin andra bostad.

Många människor bor varje år månader i sträck någon annanstans än där de är skrivna, ofta i en älskad stuga eller åldrad släktgård. De har två boenden och vill ha det så, men de kan med dagens regelverk bara betala skatt i sin ena kommun.

De delårsboende behöver ofta använda skattesubventionerad kollektivtrafik, Internet, vatten, bygglovshantering, cykelvägar, renhållning m.m. på orten. Många delårsboende kan så småningom regelbundet behöva hemtjänst, hemsjukvård och annan sjukvård någon annanstans än där de är folkbokförda och betalar skatt.

För en del kommuner ökar befolkningen säsongvis med tusentals invånare, samma personer år efter år, men utan att skatteintäkterna stiger i relation. För delårskommunen ställer det ofta till det när invånare i praktiken bor där, men officiellt ändå inte. Service, skyddsnet och infrastruktur måste ju anpassas även till dessa personer, men för många populära sommar- och semesterkommuner är de helårsbofasta invånarna få och skattebasen tunn. I dag får delårskommunen ersättning för utomlänsvård.

Delårskommunen ersätts för den kostnad som hemkommunen har för hemtjänst, men omsorg är ofta dyrare att ge på landet än i större städer. Annan service och infrastruktur är helt ofinansierad.

Undersökningar tyder på att fastighetspriserna i delårskommuner kan stiga kraftigt på grund av så kallad landsbygdsgentrifiering, det vill säga att köpstarka personer förvärvar permanentboende för att använda som delårsboenden. Detta minskar i sin tur chanserna för mindre köpstarka personer att köpa en bostad och bosätta sig permanent, och på så sätt kan de delårsboende oavsiktligt till och med minska skatteunderlaget för sin fritidskommun.

Dagens regelverk har en föråldrad syn på människors vanor och rörlighet. Lagstiftningen drabbar framför allt små kommuner som har stor andel delårsboende och betydligt färre åretruntboende. Den stelbenta folkbokföringen är helt onödig i ett land med så goda persondata som Sverige.

Stabila, invånarkorrelerade skatteintäkter som motsvarar det faktiska befolkningsunderlaget skulle vara till stor hjälp för små kommuner som har en stor andel delårsboende, ofta turism- och landsbygdskommuner. Det skulle även vara en trygghet för alla de människor som med åren behöver hemtjänst eller sjukvård i mer än en kommun. Därför bör det övervägas att tillåta att Sveriges invånare kan betala skatt på mer än en plats, men med rösträtt och möjlighet att bli förtroendevald enbart i den kommun där de tillbringar den största delen av året.

E104. Säg nej till enhetlig kommunalskatt

Mathias Lindow, Österåker

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att en enhetlig kommunalskatt inte ska genomföras

I Österåker har vi i dag en kommunalskatt på 17,00 procent. För lite drygt 15 år sedan låg vi och Dorotea på nästan exakt samma skattesats. I dag skiljer det över sex procentenheter mellan våra kommuner. Detta kan givetvis uppfattas som orättvist och det diskuteras allt mer en enhetlig kommunalskatt. Men lösningen är inte en enhetlig skattesats, utan denna skillnad måste kompenseras på annat håll, till exempel via utjämningsystemet. Beskattningsrätten är grundbulten i det kommunala självstyret och olika kommuner väljer olika vägar att säkerställa god kvalitet i kärnverksamheterna. Som kommunpolitiker står man alltid inför olika val. Ska vi bygga en ny simhall, höja lärarlönerna, mindre grupper i förskolan, fler särskilda boenden etcetera. Gör vi som Bygdeprogrammet föreslår att flyttar över ansvaret skola och LSS till staten kommer kanske skillnaden mellan kommunalskatt att minska. Men med samma kommunalskatt överallt skulle staten bli ansvarig för fördelningen av alla medel. Det skulle helt förändra den kommunalekonomiska logiken. Behovet av ny skattereform är stor och det är en av punkterna i januariöverenskommelsen, men låt inte kommunernas olika ambitionsnivå eller att vi får ett system där vi som kommunpolitiker måste äska medel från staten för våra satsningar bli en del av denna nya skattereform.

E105. Staten bör ta en större roll vid finansiering av större projekt och utlåning

Urban Wikman, Umeå

Maria Lindvall, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att svenska staten ska ta en större roll vid finansiering och utlåning till stat och kommuner

Landets kommuner är nu skyldiga mer än 700 miljarder kronor och stor del av dessa lån kommer från den internationella kapitalmarknaden.

Under många år har nu stora ekonomiska förflyttningar från samhälle och kommuner till några få privata aktörer skett genom olika bankväsenden på ett sätt där värden skapas från lån och pengarna flyttas från många till få.

Normala producerande företag är nöjda om de har ett påslag på 30–40 procent på sina varor eller tjänster men inom bankväsendet är samma påslag flera 100 procent trots att dessa inte har liknande behov av att täcka kostnaden av forskning, produktutveckling, produktion, marknad och försäljningskostnader och i slutändan skrotningkostnader då produkterna är gamla. Våra och internationella banker har få av dessa kostnader eller risker och konkurrensen är dålig (nästan intill obefintlig) och i dessa fall är staten ofta risktagaren i slutändan då det trots allt avser lån till kommunala och statliga investeringar.

Här borde staten kunna ta en större roll, via SBAB eller liknande där ett statligt företag kan skapa värden genom att låna ut pengar till kommunerna i stället för på den internationella kapitalmarknaden.

Då skulle värdeökningarna och skapandet av valutan stanna i landet. Dessutom skulle utlåning ske med möjlighet till betydligt lägre räntor om kravet på vinst närmar sig normala företag eller tas bort helt då dessa investeringar såsom järnvägar, broar och fastigheter m.m. vilka ändå satsas i befolkningens bästa för ögonen.

E106. Fortsätt sänka inkomstskatten

Bo Daniel Ny, Linköping
Marianne Damström Gereben, Solna
Maria Jern, Falköping
Jessica Johnson, Vallentuna
Rasmus Jonlund, Stockholm
Jan Lenander, Göteborg
Mari Lindahl, Habo
Björn Ljung, Stockholm
Katarina Lorenz, Täby
Erik Nordman, Stockholm
Jonas Noréus, Varberg
Mats Sahlin, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att inkomstskatten för låginkomsttagare bör sänkas t.ex. genom riktade jobbskatteavdrag
2. att landsmötet uttalar att inkomstskatten för pensionärer bör sänkas i enlighet med vad som anförts i motionen
3. att landsmötet uttalar att brytpunkten för statlig inkomstskatt bör höjas

Sedan 1970-talet har inkomstskatterna successivt sänkts, och inte minst gäller det marginals-katten. Folkpartiet/Liberalerna har sedan lång tid arbetat för att inkomstskatterna ska hållas på en nivå som uppmuntrar till arbete, studier och ansvarstagande. Med fler arbetade timmar och högre löner får också staten in större intäkter som kan användas till välfärd och andra offentliga utgifter.

De borgerliga regeringarnas skattereformer på 1970- och 80-talen, den underbara nattens blocköverskridande överenskommelse, århundradets skattereform, Alliansregeringarnas jobbskatteavdrag och nu senast avskaffandet av värns-katten är alla exempel på hur FP/L successivt arbetat för mer rimliga nivåer på inkomstskatterna.

Vi menar att det finns all anledning att fortsätta på den inslagna vägen. Vi ser främst tre delar som bör prioriteras när det gäller sänkta inkomstskatter:

1. Sänkt skatt för låginkomsttagare

Låginkomsttagare betalar en relativt högre skatt i Sverige än många andra jämförbara länder. Effekten blir att det inte alltid är så lönsamt att gå från bidrag till arbete. Vi menar att det vore mycket önskvärt att införa riktade jobbskatteavdrag som sänker inkomstskatten för dem med lägst inkomst, och gör det mer lönsamt att gå från bidrag till arbete. Att

få fler i arbete är en stor utmaning för Sverige, inte minst för dem som står längst från arbetsmarknaden. Utvecklingen i många av våra mest utsatta bostadsområden skulle också påverkas positivt med fler som har arbete och färre som går på bidrag.

2. Sänkt skatt för pensionärer

Pensionsreformen från 1990-talet har gett oss stabila statsfinanser och ett pensionssystem som är oberoende från statens finanser. Runt pensionssystemet finns också en stor politisk uppslutning och enighet, vilket ytterligare stärker systemets robusthet. Samtidigt måste också erkännas att pensionernas storlek från det allmänna systemet är lägre än vad man kunde förvänta sig efter ett långt arbetsliv med inbetalda premier till pensionssystemet.

Att ändra systemet kommer att ta lång tid innan det resulterar i högre utbetalningar av pensioner. För att snabbt förbättra situationen för pensionärerna bör skatten på pensionsutbetalningar sänkas.

3. Höjd brytpunkt för statlig inkomstskatt

När århundradets skattereform genomfördes var idén att endast att de allra högsta inkomsttagarna skulle betala statlig skatt. De flesta skulle bara betala den kommunala inkomstskatten. Dessvärre har allt fler kommit att betala även statlig inkomstskatt. Det innebär att marginals-katten för många kryper långt över 50 procent av inkomsten.

Höga marginals-katter minskar viljan att arbeta och studera och har en negativ effekt på tillväxt och på statens inkomster. Vi menar att brytpunkten för när man börjar betala statlig inkomstskatt bör höjas, så att successivt allt färre personer betalar statlig inkomstskatt.

E107. Översyn av skattepolitiken

Per Lindholm, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det införs en procentuell skattesats på inkomster av arbete och pension

Synen på relation mellan hur mycket den enskilde ska betala till det gemensamma kan se olika ut. Här följer några exempel:

1. Alla betalar lika mycket skatt i kronor (som t.ex. i bostadssamfälligheter och föreningar)
2. Skatt relativt inkomsten, så kallad procentuell skatt. Den som tjänar 50 000 kronor per månad betalar då dubbelt så mycket skatt som den som tjänar 25 000 kronor per månad
3. Progressiv skatt över en viss brytpunkt. Detta system har vi i dag. Procentuell kommunalskatt (29–35 procent) upp till en brytpunkt och sedan 20 procent skatt därtill över brytpunkten.
4. All inkomst beskattas med 100 procent varvid staten sedan delar ut pengar och förmåner till individerna.

I dag tillämpas skattesystemet enligt punkt 3. Eftersom inkomstskatter då och då på kommunal nivå synes höjas med ett antal ören så minskar den del som individen får behålla för egen del. Det borde finnas någon princip som garanterar medborgaren att få behålla sin andel av inkomsten. Vid skat-

tereformen runt 1990 mellan Folkpartiet och Socialdemokraterna var principen att marginalskatten skulle vara max 50 procent. Ett fåtal skulle betala den 20-procentiga statliga skatten. Sen kom värnskatten som såg ut att permanentas innan Liberalerna nyligen fick igenom värnskattens avveckling från 2020.

Mitt liberala förslag är ett enkelt procentuellt skattesystem (punkt 2) med en garanti att den inte får överstiga en viss procentsats (t.ex. 35 procent som maxtak). Enligt denna princip får medborgaren hushålla med sin andel och det gemensamma med sin andel. Förhoppningsvis växer ekonomin och såväl medborgaren som det gemensamma får då ökade resurser.

Ju lägre siffra bland de fyra exemplen desto liberalare. Ju högre siffra desto mer socialistiskt. Punkt 3 och 4 skulle jag kalla konfiskatoriska.

Jag tror detta upplägg skulle uppfattas som rimligt av de flesta och att skatteplanering och skatteflykt skulle minska avsevärt.

Denna motion skickades in till landsmötet 2019. Den skickas nu om på grund av att partistyrelsen inte motiverade sitt förslag till avslag utan bara konstaterade att ”procentuell skatt inte är aktuell”.

E108. Frivillig beskattning

Martin Norrby, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att man frivilligt ska kunna betala mer i skatt under det inkomstår man registrerar det

För oss liberaler kan det tänkas självklart att vilja att människor ska betala så lite skatt som möjligt för att människor ska få behålla mer pengar i slutet av månaden. Som bekant hyser inte alla den åsikten. Därför borde de som anser att skattetrycket är för lågt för närvarande kunna välja att betala mer i skattekostnader.

Om man är övertygad att staten är den som kommer att använda ens pengar på ett bättre sätt än en själv eller om man känner att man vill följa sitt egna samvete borde man få den möjligheten. Rika kändisar som vill öka sin goodwill? Eller den lokala vänsterpartisten som inte gillar skattesänkningar? Få kommer nog göra det men möjligheten borde finnas. Pengarna skulle fortfarande kunna gå till den del av staten där vi anser att vår kärnverksamhet ska finnas.

E109. Införande av att betala skatter med kryptovaluta

Marie Ericsson Drotte, Strängnäs

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att alla skatter betalas med kryptovaluta och på så sätt blir följbara med blockchaintekniken

Ge medborgarna insyn i hur deras skattepengar spenderas. De kan följa sina egna skattepengar och se exakt vad de spenderas på.

Fördelar med skatt genom kryptovaluta:

- Insynen i hur pengarna spenderas blir total.
- Diskussionen hur vi hanterar våra gemensamma tillgångar, skattepengarna, kommer att bli mer relevant, när vi ser vart alla pengar går.
- Effektivisering av våra gemensamma system.
- Lägga pengar på ”rätt” saker.

Se: <https://smartify.se/blogg/hur-fungerar-blockchain/>

E110. Låt medborgarna styra vad tio procent av deras skattepengar ska gå till

Marie Ericsson Drotte, Strängnäs

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ge medborgarna rättigheten att styra vart tio procent av deras skattepengar ska gå.

Medborgarna skulle bli mer delaktiga i hur samhället ska bedrivas och utvecklas. Skattepengarna skulle gå till det som medborgarna/individerna tycker är viktigt.

Vi skulle få igång samhällsengagemanget på riktigt.

E111. En dold skatt att belysa: arbetsgivaravgiften

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg

Linnea Bjärum, Malmö

Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ställer sig bakom lagstadgad rätt till lönespecifikation som bör innehålla relevanta uppgifter som arbetsgivaravgifter, kommunalskatter, avdrag, arbetsgivaravgifter, ersättningar, etc.

En av statens grundläggande uppgifter är att förhindra bedrägerier. Därför skulle en lagstadgad rätt till lönespecifikation vara ett sätt att minska risken för bedrägerier för arbetstagare. Genom att de anställda kan kontrollera att företaget uppger korrekta uppgifter och inte har otillbörliga avdrag ökar insynen och transparensen. Utan lönebesked kan man arbeta svart omedvetet och stå utan lön och andra ersättningar eller utan försäkring vid en olycka.

Utöver det är arbetsgivaravgiften en skatt som är direkt proportionerlig till ens lönenivå. Det är alltså att tolka som en avgift som tas från arbetstagaren – inte minst då det är den som åtnjuter flera förmåner av dessa inbetalda skatter. En grundläggande princip är att alla har rätt att veta vilken nivå deras skatt ligger. På ett lönebesked borde ens bruttolön och ens nettolön presenteras så att arbetstagaren kan kontrollera vad den tjänar och vad som går till skatt.

När insikten i skatters utformande är låg uppstår något man inom nationalekonomisk forskning kallas ”fiscal illusion”, vilket innebär att dolda, spridda eller svårförstådda skatter kan få medborgarna att underskatta eller missförstå skattebördans storlek och fördelning. Målet bör därför vara ett transparent och lättförståeligt skattesystem.

Arbetsgivaravgifterna är den enskilt största skatt som de flesta arbetande betalar. Många känner dock inte till detta

eftersom den oftast inte syns på lönespecifikationer eller skattebesked och ur ett juridiskt perspektiv betalas av arbetsgivaren. Opinionsundersökningar visar att en stor majoritet av svenskarna underskattar hur mycket skatt en vanlig löntagare betalar. Därför behöver lönespecifikationen även innehålla information om arbetsgivaravgifterna. Det skulle synliggöra en av de enskilt största skatterna som de flesta arbetande betalar.

E112. Visa vad folk egentligen betalar i skatt

Christoffer Heimbrand, Stockholm

Willhelm Sundman, Örebro

Viktor Janrik, Uppsala

Victor Bolander, Örebro

Claes Ekstrand, Göteborg

Frida Gommel, Uppsala

Erik Svalling, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att Skatteverket redovisar arbetsgivaravgifterna den anställde betalar på dennes slutskattebesked

I ett demokratiskt samhälle är det viktigt att alla medborgare tydligt kan se vad de betalar in till staten och vad de får ut. Skattesystemet ska vara transparent och lättförstått så att alla kan se vad de bidrar med till statskassan.

I Sverige finns det i dag en skatt som inte redovisas när man får skattebeskedet och det är arbetsgivaravgiften. Inkomstskatt, kommunalskatt, statlig skatt, begravningsavgift och public serviceavgift finns med när det redovisas men inte arbetsgivaravgiften. Detta betraktas som en skatt och den administreras av Skatteverket, som är samma myndighet som skickar ut skattebeskedet. Alla betalar denna skatt på sin lön och från denna skatt går en del till de sociala försäkringsystemen, men en del går direkt till statskassan. För att synliggöra detta bör arbetsgivaravgiften visas på skattebeskedet.

Kunskapen om arbetsgivaravgifterna är låg i samhället och många vet inte om att de betalar denna gömda och glömda skatt. Förslaget skulle inte öka de administrativa kostnaderna eftersom Skatteverket redan administrerar över arbetsgivaravgifterna och enkelt skulle kunna lägga till dem på slutskattebeskedet. Förslaget skulle inte heller tvinga på arbetsgivare mer krångel utan endast kostnadseffektivt upplysa den svenska befolkningen om vad de egentligen betalar i skatt.

E113. 100 000 kronor i grundavdrag

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg

Linnea Bjärum, Malmö

Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ställer sig bakom ett höjt grundavdrag om 100 000 kronor per år och driver detta i framtida skattereformer.

I Förortslyftet föreslår Liberalerna att de första 100 000 i det svenska arbetslivet ska vara skattebefriade för såväl unga som nyanlända. Vi i Liberala Ungdomsförbundet vill gå längre. Vi föreslår ett grundavdrag på 100 000 kronor per år. Detta skulle innebära en skattesänkning på 33–40 miljarder kronor. Miljarder som stannar i människors fickor och som kommer öka låginkomsttagares möjligheter att ta jobb och starta företag.

För medborgare med inkomster under 100 000 blir dagens beskattning absurd. Merparten av skatten måste ändå återföras i form av olika bidrag, att direkt låta arbetsgivaren behålla dessa pengar ökar inte bara incitamenten till att arbeta utan minskar också risken att ta ett svartjobb.

Först efter denna inkomstnivå skulle man betala kommunalskatt. Det skulle innebära sänkt skatt för alla som arbetar, men mest till låginkomsttagare. Resultatet blir större sysselsättning, starkare tillväxt och en högre levnadsstandard. Det är ett viktigt tillskott i ett läge där konjunkturen viker och arbetslösheten växer.

Efter ett års vistelse i Sverige har endast 13,1 procent av flyktinginvandrare någon form av arbete, det är den grupp som allra mest behöver komma närmare arbetsmarknaden. Det tar i genomsnitt åtta år för att mer än hälften av denna grupp ska förvärvsarbeta. Visst är enkla jobb viktiga, något som Liberalerna drivit länge, men det är minst lika viktigt att skapa ekonomiska incitament till att ta ett arbete eller starta företag. Ett höjt grundavdrag ger en skattesänkning till alla och den gör som mest skillnad för dem som behöver den som mest.

E114. Första miljonen skattefri

Bo Källström, Huddinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att den första intjänade miljonen är skattefri

Ge alla en chans att få en bra start på vuxenlivet. Låt den första intjänade miljonen vara skattefri.

Det om något är en frihetsreform värd namnet. Alla får chansen att under eget ansvar bygga upp ett sparkapital. Det kapitalet kan exempelvis användas för kontantinsats i ett boende eller för att satsa på en affärsidé. Några kommer säkert att sätta sprätt på pengarna men de fick i alla fall chansen men tog den inte.

Om det är någonting det svenska samhället har koll på så är det skatteuttaget. Alla våra inkomster (förutom de svarta) registreras per individ. Det är med andra ord enkelt att se när varje individ når en ackumulerad inkomst på 1 000 000.

Det innebär också att politiken inte behöver försöka klura ut speciella sparformer som i slutändan mest gynnar banker och andra finansinstitut.

E115. Skattelättnad på 5 000 kronor per månad till alla egenföretagare

Marie Ericsson Drotte, Strängnäs

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att alla egenföretagare får en skattereduktion med 5 000 kronor varje månad på sitt löneuttag

Genom att ge egenföretagarna denna skattelättnad skulle de få en lite tryggare situation. I dag är man i princip utanför alla trygghetssystem som egenföretagare.

Det här skulle göra att fler vågar starta företag och göra egenföretagarna mer motståndskraftiga mot tillfälliga nedgångar i verksamheten/omsättningen.

Fördelar med denna skattelättnad är att:

- det inte är ett bidrag som måste sökas och medför därför ingen extra administration varken för staten eller den enskilde egenföretagaren.
- de här pengarna behöver tjänas/arbetas in för att få tillgång till skattelättnaden.
- fler egenföretagare skulle ta ut högre lön för sitt arbete.

E116. Ekonomisk politik för jämställdhet

Cecilia Elving, Stockholm
Monica Wahlström, Vännäs
Helene Adell, Boden
Lovisa Aldrin, Halmstad
Adela Brkic Carlsson, Ulricehamn
Pernilla Ekelund, Svalöv
Birgitta Granquist, Göteborg
Jessica Hellström, Malung-Sälen
Sarah Karlsson, Härnösand
Anna Manell, Sollentuna
Jacqueline Tjällman, Skövde
Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det görs lättare att göra karriärbyte. För detta ska en omställningsfond inrättas där arbetstagaren har möjlighet att betala in 1000 kronor till framtida karriärställningar i form av löneväxling
2. att en ny pensionsparandeform inrättas där individen avdragsgillt kan spara ett belopp på högst 1 000 kronor i månaden. Staten i sin tur matchar individens sparande med 20 procent av det sparade beloppet upp till ett sparande om 12 000 kronor per år
3. att utreda möjligheten för att införa två olika lägstanivåer för pensioner, så att det ska löna sig bättre att arbeta

Möjlighet att byta yrke är viktigt i takt med att vi blir friskare och lever allt längre. Därför behöver vi hitta möjligheter för att vara kvar längre på arbetsmarknaden. Redan 2012 öppnade dåvarande statsminister Fredrik Reinfeldt upp för att vi skulle komma att behöva jobba längre. Han underströk också vikten av att kunna byta yrkesbana mitt i livet. Det är en svaghet att dagens offentliga system inte kan utforma villkor för människor att göra karriärbyten. Vi behöver hitta lösningar för att människor ska kunna ställa om.

Sverige anses ofta vara ett feministiskt föregångsland internationellt men vad gäller den ekonomiska jämställdheten är det uppenbart att vi fortfarande har en lång väg att gå. Skillnader mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden leder till att kvinnor har betydligt lägre arbetsinkomst än män, att kvinnor inte har samma förutsättningar till sparande och till en ojämsälld pension.

Ett eget sparande ger frihet att lämna ett jobb man inte trivs med eller möjlighet att förverkliga drömmar och idéer. Kvinnor kan stärka sin egen frihet genom att göra medvetna ekonomiska val. Alla kvinnor bör ha ett eget "dra-åthelvet" kapital på banken. Sedan regeringen införde schablonbeskattningen på investeringssparkontot (ISK) finns det ingen sparandeform som är avdragsgill. Vid alla sparformer tvingas man till dubbelbeskattning, det vill säga du betalar inkomstskatt på dina pengar och sedan skatt igen när du tar ut pengarna som pension. Ur ett liberalfeministiskt perspektiv är det mycket olyckligt att det inte finns några incitament för att öka sitt pensionsparande. Framför allt för kvinnor som inte får pensionen att räcka till. Liberala Kvinnor vill rikta insatserna till låg- och medelinkomsttagarna, som oftast är kvinnor. En sparandeform som uppmuntras av staten som vi föreslår, motsvarar kostnaden för flerbarnstillägget, men ger bättre jämställdhetseffekt.

Ett ojämsälldt arbetsliv leder till en ojämsälld pension där kvinnor i genomsnitt tar ut 30 procent mindre i pension jämfört med män. Vi lever allt längre vilket gör att pensionen minskar eftersom den ska räcka längre. När pensionsnivåerna sjunker är det kvinnorna som blir de stora förlorarna. Om utvecklingen fortsätter i liknande takt kommer 50 procent av de kvinnliga och 35 procent av de manliga pensionärerna ha en låg ekonomisk standard år 2060, (det vill säga en disponibel inkomst under 60 procent av medianen i befolkningen) och därmed behöva leva på garantipension.

Grupper av pensionärer har de senaste åren halkat efter markant ekonomiskt. Var tredje kvinna över 75 år lever på en pension som ligger under EU:s fattigdomsgräns, vilket motsvarar 12 000 kronor i månadsinkomst efter skatt och olika bidrag.

För många kvinnor, som har låg lön, kommit till Sverige senare i livet eller varit borta från arbetsmarknaden i perioder, kan pensionen bli så låg att den blir marginellt högre än någon som inte jobbat alls. Det måste alltid löna sig att jobba och även låglönejobb måste kunna ge en rimlig pension.

E117. Jämställt ägande

Cecilia Elving, Stockholm
Monica Wahlström, Vännäs
Helene Adell, Boden
Lovisa Aldrin, Halmstad
Adela Brkic Carlsson, Ulricehamn
Pernilla Ekelund, Svalöv
Birgitta Granquist, Göteborg
Jessica Hellström, Malung-Sälen
Sarah Karlsson, Härnösand
Anna Manell, Sollentuna
Jacqueline Tjällman, Skövde
Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att fastighetsregistret för könsuppdelad statistik av lagfartsinnehavare
2. att Liberalerna är drivande för en utredning om genuskillnader i ägande, för att utreda orsaker och konsekvenser av det ojämslidda ägandet

Jämställdheten har kommit långt, men siffrorna talar fortfarande sitt tydliga språk. Kvinnor äger sammantaget ungefär hälften så mycket fastigheter, företag, sparkapital, värdepapper, patent, upphovsrätter, bilar, skog och mark. Enligt siffror från Lantmäteriet äger män 2,5 gånger mer än kvinnor av landets yta, vilket knappast är värdigt ett land som utger sig för att vara så jämställt som Sverige.

Klyftan mellan män och kvinnors ägande ökar med åldern och störst skillnad uppstår under de år de flesta har barn hemma. Det finns med andra ord anledning att tro att kvinnor förlorar ekonomiskt även i detta avseende på att ta större ansvar för hem och barn. En rad andra orsaker som inte har med familjepolitik eller skillnad i arbetsinkomst, som diskriminering, stereotyper, tilltro till sin egen förmåga och skillnader i sociala nätverk, har också pekats ut.

Ett ojämslidd ägande i familjen påverkar jämvikten i förhandlingarna över "köksbordet" om vem som ska vara hemma med barnen, varpå skillnaderna tenderar att bli självförstärkande. Egna pengar är vägen till kvinnors frihet och egenmakt att förbättra sin livssituation, genom alltifrån ökad inkomst till att kunna lämna en destruktiv relation. Liberala Kvinnor anser det därför av stor vikt att utreda och åtgärda de skillnader i ägande och ekonomi som sätter hinder för kvinnor och för jämställdheten.

E118. Avveckla avdragsrätten

Gunnar Andrén, Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar till 100 procent för att ta bort 100 procent av rätten att göra avdrag för utgiftsräntor

En del liberala grundteser tål att upprepas. En sådan är:

Man ska leva på sin lön, inte på lån.

Breda skattebaser, inklusive samma skatt på mat som andra varor och tjänster, och låga skattesatser, måste vara grunden för liberal skattepolitik.

2015 års landsmöte tog, efter alltför många års försiktigt tassande viktiga steg i den riktningen. Ett sådant var att verka för att minska avdragsrätten för skuldräntor.

Tidigare liberala landsmöten hade, bland annat efter över tjugo års motioner från bland annat övertecknad, visat stor konsekvens i förmågan att försvara en totalt orimlig ståndpunkt.

Till saken hör också att avdragsrätten för räntor mer än annat – utöver den ekonomiska klyfta som skapas mellan arbete och arbetslöshet – bidrar till att skapa möjligheter för den som redan har men försvårar för den som inget har.

2017 års landsmöte tog ett ytterligare steg i rätt riktning att avskaffa avdragsrätt för betalda räntor, dock med den oklarhetsskapande formuleringen från partistyrelsens sida "att helt avskaffa ränteavdragen skulle dock destabilisera bostadsmarknaden och är inte aktuellt".

I själva verket förhåller det tvärtom.

För ska andra skattebetalare subventionera andras konsumtion genom 30-procentig avdragsrätt för räntor (upp till 100 000 kronor, därefter 21 procent)?

Nu bör mitt förslag, väckt för mer än två decennier sedan, en plan som tydliggör för varje låntagare att ränteavdragen ska fasas ut. Mitt förslag för nu mer än 20 år sedan var att avdragsrätten skulle avskaffas genom att den minskades med en procentenhet per år. Om så skett, skulle det dels vara förutsebart för varje låntagare och långivare, dels hade avdragsrätten 2021 varit borta till ungefär fem sjättedelar, den hade varit fem procent inför 2022, inte 30 procent.

Det finns många som vill ha kvar denna orättvisa: byggare, banker, partier, personer. Men en i motsats till vad som ofta sägs skulle en tydlig plan för avdragsrättens avskaffande göra det klart för alla att man inte kan räkna med att bostadspriser och andra tillgångar "dopas" i framtiden med avdragsrätt för räntor.

Jag föreslog 2019 att man skulle öka takten från en procent per år till två. Det skulle innebära att avdragsrätten 2022 blir 28 procent, 2023 26 procent och 2027 vara helt försvunnen.

En sådan avdragsminskningsplan skulle öka rättvisan mellan den som har tillgångar och de som inte har.

Liberalerna har möjligheten att – liksom 1902 och 1990 – bidra till det som då kallades Århundradets skattereformer med att också sätta ramen för tjugohundratalets skatteprinciper. Avveckla ränteavdragseländet.

E119. Avskaffa ränteavdraget helt

Romina Pourmokhtari Sundbyberg

Linnea Bjärum, Malmö

Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för ett avskaffande av ränteavdraget i sin helhet

Med ränteavdraget subventionerar staten bolån och uppmuntrar folk att låna pengar, samtidigt som staten vill minska svenskarnas belåningsgrad genom amorteringskrav. Det är inget annat än motsägelsefullt. OECD har uppmanat Sverige flertalet gånger att minska eller slopa avdraget.

OECD menar är att det leder till ohälsosam hög skuldsättning och att det blåser upp bostadsbubblan. Samtidigt har experter på KI varnat att kostnaden för ränteavdraget skenar iväg och beräknas uppnå 65 miljarder kronor 2027, mer än vad hela polisen kostar. Det är alltså varken en rimlig prioritering av skattepengar eller hållbar politik för Sverige på lång sikt.

Det är inte en rimlig liberal politik att staten subventionerar välbärgade individer att låna pengar. Bidragspolitik är inte mindre socialistisk för att den gynnar rika. Liberalerna bör därför vara modiga, tro på vår egen politik och på riktigt ställa oss bakom att avskaffa ränteavdraget snarast.

E120. Höj det skattefria beloppet för hyresintäkter

Maria Bratt, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att höja det skattefria beloppet för hyresintäkter från uthyrning av del i privatbostad

Det råder stor bostadsbrist i många kommuner i Sverige. Inte minst i storstäder och studentstäder finns en efterfrågan på boende som inte marknaden klarar av att täcka i dag.

Många ung vuxna har svårt att ta sig in på bostadsmarknaden och tvingas bo kvar hemma länge samtidigt som många studenter har svårt att hitta boende på studieorten och tackar nej till en utbildning på grund av bostadsbristen.

Ett sätt att öka mängden boenden på marknaden är att få fler att hyra ut ett rum eller en del av villan och ett incitament är då att höja det skattefria beloppet för hyresintäkter från uthyrning av del i privatbostad. I dag är beloppet 40 000 kronor per år, vilket tillsammans med de 20 procenten av hyresintäkterna som du också kan dra av (och en del begränsningsregler), ger att du kan hyra ut för 48 000 kronor per år eller 4 000 kronor per månad skattefritt. Hyresmarknaden i framför allt storstäder har betydligt högre hyror än 4 000 kronor per månad även för ett rum och om vi skulle vara generösare med det skattefria beloppet skulle det troligen öka mängden boenden på de marknader som har brist.

Liberalerna bör därför arbeta för att höja – helst fördubbla – det skattefria beloppet för hyresintäkter från uthyrning av del i privatbostad.

E121. Öppenhet för fastighetsskatt

Jonas Andersson, Partille

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna är öppna för att förändra nuvarande fastighetsbeskattning som en del i en nödvändig skattereform för Sverige.

Liberalerna har historiskt arbetat hårt för att få ett hållbart skattesystem som prioriterar förutsägbarhet, tydlighet, logik och rättvisa, och ett skattesystem som strävar efter att minska inkomstskatterna för att öka människors frihet, skat-

teväxla för att hårdare beskatta miljöskadlig verksamhet och göra det mer lönsamt att utbilda sig eller arbeta mer.

Partiets landsmöten har de senaste åren pekat på ett stort behov av en genomgripande skattereform för att få ett mer hållbart skattesystem som bland annat kan uppnå ovanstående mål.

Tyvärr har Liberalerna under våren 2021 drivit någon form av kampanj mot ett återinförande av den fastighets-skatt som avskaffades av Alliansregeringen. Det finns mig veterligen inga förslag eller krav från några politiska partier att återinföra den fastighetsskatt som fanns i Sverige fram till för drygt tio år sedan och jag tror inte heller att den önskan finns hos Liberalernas medlemmar. Det som är beklagligt med vårens kampanj är att den ger intryck av att Liberalerna över huvud taget inte kan tänka sig någon form av ökad beskattning på fastigheter, och det vore olyckligt.

De allra flesta ekonomer är överens om att fastigheter är ett av de bästa skatteobjekten då rörligheten i princip är minimal. Ska det vara möjligt att åstadkomma en skattereform där vi liberaler kan få genomslag för de principer som vi länge varnat om vore det mycket olyckligt att utesluta en förändrad beskattning av fastigheter. Om vi önskar vara trovärdiga med våra önskemål och krav på en större skattereform bör vi också vara tydliga med att vi både kan och vill förändra dagens beskattning av fastigheter som en del i en större skattereform.

E122. Prisomräkna inköpspriset innan reavinsten räknas ut

Maria Bratt, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för att inköpspriset för ett boende ska prisomräknas till penningvärdet vid försäljningsdagen innan reavinsten räknas ut

Om du säljer ett boende med vinst ska du betala 22 procent i skatt på vinsten. Hur detta räknas ut finns bra beskrivet på Skatteverkets hemsida och e-tjänsten för deklarationen ger bra stöd för att få försäljningen rätt redovisad och rätt beskattad.

Ett problem är dock att du betalar skatt på inflation och om du haft boendet under många år så blir det stora belopp i skatt som egentligen inte är en reell vinst i dagens penningvärde. Ett radhus som köptes för 75 000 kronor 1975 och säljs för 7 500 000 kronor i slutet år 2020 skulle minska skatten med cirka 75 000 kronor om inköpspriset prisomräknades före uträkningen av skatt. Det rimliga är att inköpspriset omräknas till penningvärdet det år som boendet säljs innan reavinsten räknas ut.

Liberalerna bör arbeta för att justera beräkningen av reavinsten genom att låta säljaren räkna om inköpspriset till dagens penningvärde.

E123. Reavinstbeskattning vid försäljning av privatbostad

Per Lindholm, Kalmar
Ann-Margret Lindholm, Öland

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att reavinstvinstskatten vid beräkning av vinst från försäljning av bostadshus tar hänsyn till inflationen vid beräkning av avdraget för bostadens inköpspris

När man säljer en bostadsfastighet uppstår vanligtvis en vinst. Reavinsten beräknas som skillnaden mellan försäljningspris och inköpspris jämte vissa avdrag för förbättringar. Skatteeffekten på reavinsten är 22 procent.

Har ägandet pågått i många uppstår vanligtvis en ansenligt stor vinst, främst på grund av inflationseffekten. Att utgå från det nominella inköpspriset är orimligt med tanke på inflationseffekten.

Vår förhoppning är att Liberalerna på riksnivå tar med motionens problembeskrivning i översynen av det nuvarande skattesystemet. Vi är medveten om att svensk kapitalbeskattning till sin karaktär är nominell men hyser stor tilltro till Liberalernas förmåga att finna tekniska lösningar för att lösa problemet.

E124. Stämpelskatter

Michael Helmersson, Filipstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att inför nästa skattereform grundligt utreda konsekvenserna av stämpelskatternas utformning.

En del i vår skattelagstiftning som oftast undgår diskussion är de ålagda stämpelskatter som utgår vid ägarbyten av fastigheter. En enkel sammanfattning säger att stämpelskatt utgår för att få lagfart och skatten är 1,5 procent av köpskillingen för privatpersoner medan företag debiteras 4,25 procent. Så tillkommer en expeditionsavgift på 825 kronor. Vid arv eller bodelning slipper ägaren betala stämpelskatt. Då debiteras enbart expeditionsavgiften.

Vid in-teckning och uttag av pantbrev i fastigheten ska stämpelskatt betalas. Stämpelskatten är då två procent på in-teckningsbeloppet. Den beräknas på hela tusentals kronor och avrundas nedåt. Även i detta fall tas en expeditionsavgift ut. I detta fall 375 kronor per in-teckning.

Avseende gåva kan den skattskyldige behöva betala stämpelskatt om man övertar lån eller betalar något för gåvan. Då jämförs taxeringsvärdet från föregående år med summa som är en ersättning för gåvan. Uppgår summan till 85 procent eller mer av taxeringsvärdet ska stämpelskatt betalas, som vid ett köp.

Om en granne köper sin grannes bostad uppstår en kostnad i stämpelskatt, för att staten håller ett register. Skatten varierar såväl efter varans pris som efter fysisk eller juridisk person. Köper grannen i stället sin grannes jaktvapen debiteras en summa per licens oaktat vapnets pris, för här följs principen att inte debitera högre kostnad än staten faktiskt har.

Statens arbetsinsats i samtliga exempel är i stort sett inget annat än registerhållning. Hur orimligt framstår då inte dessa kraftigt skilda nivåer av debitering enbart utifrån en varas värde och inte utifrån statens kostnader.

E125. Enhetlig moms, javisst

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg
Linnea Bjärum, Malmö
Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att momsen ska göras enhetlig.

Ett exempel på detta är de många gränsdragningsproblem som uppstår på grund av undantagen. Koriander i kruka är livsmedel och ska därför ha nedsatt moms medan en tomatplanta är en krukväxt och ska därför ha full moms. Samtidigt som man ger en ensamstående mamma en fyra kronor rabatt på en falukorv ger man nämligen en resursstark individ åtta gånger så stor rabatt på hummer. Den differentierade momsen resulterar i att lobbyisternas regler styr konsumtionen och inte medborgarna.

Partistyrelsen har i tidigare uttalanden i denna fråga hävdat att helt enhetlig moms inte är den mest främsta moms-konstruktionen eftersom priskänsliga varor ska momsbeskattas lägre. Detta är ej hur momsen är konstruerad alls i dag – det skulle leda till att exempelvis mat, hyra och transporter ska få högre moms än andra varor – knappast något Liberalerna driver.

En majoritet av alla ekonomer är överens om att det är mer samhällseffektivt att lösa resursbrist bland köpsvaga grupper genom bidrag eller sänkta skatter i stället för sänkta moms-satser. Det finns beräkningar om att den differentierade momsen i dag skapar kostnader på en miljard kronor – pengar som bara används för att utreda vilka skattesatser som är tillämpliga. Bortsett är det i dag ingen ordning på vilka tjänster som är undantagna moms. Att hyror, banktjänster och försäkringar är undantagna är orättvisa subventioner till vissa branscher.

En enhetlig moms snedvrider inte konsumtion, är lätt att förstå för såväl medborgare som företag och lägger sig inte i vuxna människors konsumtionsval. I grunden är momsen en bra skatt. Den ökar inte procentuellt i takt med din inkomst, den är lätt att begripa för konsumenterna, den är svår att trixa med för säljarna, den erbjuder få möjligheter till avdrag och den gör dessutom att skatteintäkterna sprids ut över tid vilket gör statens intäkter mindre konjunkturkänsliga. Men det finns inga relevanta skäl till att den ska vara differentierad. Det kostar oss mer än vad det någonsin kommer hjälpa individer med låga inkomster.

E126. Sänkt moms för enmansföretag i tjänstesektorn

Anna Östholm, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för en sänkning av momssatsen för egenföretagare inom tjänstesektorn, till exempel frisörer

I spåren av covid-19-pandemin så finns en sektor som har droppats extra hårt på grund av restriktioner avseende social distansering, det är ensamföretagare inom frisör, fotvård och massage. För att motverka smittspridning så har dessa personer kunnat ta emot färre kunder per dag. Antalet konkurser bland frisörer är otroligt högt. En viss del av dessa frisörer klipper nu svart för att kunna försörja sig.

Detta är en stor förlust för individen som inte kan behålla sitt företag. Ingen inkomst, ingen inbetalning till den framtida pensionen. Det är även en stor förlust för samhället genom minskade skatteintäkter under yrkeslivet samt behov av extra bidrag vid pensioneringen.

För att motverka denna förödande utveckling så föreslår jag att momsen för dessa företag sänks från dagens 25 procent till 12 procent. Med detta förslag så skulle marknaden för svart verksamhet minska. Arbets- och förslitningsskador skulle minska. Skatteintäkterna skulle öka. Vanliga människor skulle fortfarande ha råd att betala för dessa tjänster. En konstnär som säljer egna verk betalar i dag 12 procent i moms. En frisör kan likställas med en konstnär. Fotvård och massage hjälper människor att klara sig längre utan att behöva uppsöka sjukvården och det är en enorm samhällsekonomisk vinst. Även här är social distansering svårt, därför bör även dessa ingå i förslaget.

E127. Socialavgiftslagens basbeloppsregel borde gälla även friluftslivet

Elisabeth Rytterström, Eskilstuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att undantaget i socialavgiftslagen från att erlægga socialavgifter upp till ett halvt basbelopp ska gälla även för friluftsföreningar.

Ersättningar som är undantagna från socialavgifter är ersättningar under 1 000 kronor (en gräns som funnits länge och egentligen borde höjas) samt vissa ersättningar till idrottsutövare.

I socialavgiftslagen (2000:980) 2 kap. 19 § står det: ”En ersättning till en idrottsutövare från en ideell förening som har till ändamål att främja idrott och som uppfyller kraven i 7 kap. 4–6 och 10 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) är avgiftsfri, om ersättningen från föreningen under året inte har uppgått till ett halvt prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.”

I förarbetet till socialavgiftslagen (prop. 1990/91:76 s.10) framgår det att med idrottslig verksamhet avses sådan verksamhet som anordnas av en organisation som är ansluten

till Sveriges Riksidrottsförbund, RF, eller annan jämförlig organisation.

Paraplyorganisationen Svenskt Friluftsliv som organiserar föreningar verksamma inom friluftslivet borde anses vara jämförlig organisation, så är det tyvärr inte i dag.

Det går inte att skilja idrott och friluftsliv. Några exempel ur verkligheten:

Om Sportfiskarna genomför en ungdomssatsning och lär barnen om ekologin under vattenytan samtidigt som man fiskar gäller regeln om 999 kronor. Om däremot Castingförbundet genomför en aktivitet (utan ekologiska inslag) och kastar prick med samma utrustning på land gäller ett halvt basbelopp.

Om Svenska Livräddningssällskapet lär människor att simma gäller 999 kronor. Om Svenska Simförbundet lär människor att simma i samma bassäng gäller ett halvt basbelopp.

Om Kryssarklubben lär barn och ungdomar att segla i optimistjollar gäller 999 kronor. Om Svenska Seglarsällskapet lär samma barn att segla i likadana båtar gäller ett halvt basbelopp.

När Friluftsförbundet ordnar skidskola gäller beloppet 999 kronor. När en förening ansluten till Svenska Skidförbundet ordnar skidskola gäller ett halvt basbelopp.

Det kan inte vara rimligt att friluftsföreningarna inte omfattas av detta undantag.

E128. Turismmoms

Michelle Winkel, Lilla Edet
Helena Gellerman, Lerum

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att turismmomsen utreds och om möjligt blir mera enhetlig.
2. att turismmomsen ses över så att den är konkurrenskraftig inom EU.
3. att svensk turismmoms jämförs och utvecklas i linje med våra nordiska länders turismmoms.

Turismen är en framtidsnäring med stor utvecklingspotential som lockar turister till Sverige från hela världen. Den växer kontinuerligt och räknas numera som en av Sveriges basnäringar som till skillnad från många andra näringar är lokal och måste konsumeras på plats. Den kan inte flyttas till utlandet som många andra företag. Turismen har stor betydelse för tillväxt och arbetstillfällen i både stad och på landsbygd.

Inom turismnäringen finns många momssatser 0, 6, 12 och 25 procent. Till exempel inom naturturism som växer nu – på en guidad promenad i naturen är det 6 procent och en guidad stadspromenad i en stad är det 25 procent.

Likvärdiga konkurrensvillkor med turismföretag i andra länder måste eftersträvas.

Vi vill att Liberalerna ser över turismmomsen i Sverige.

E129. Dela upp ROT och RUT och nej till trygghets-RUT

Cecilia Elving, Stockholm
Monica Wahlström, Vännäs
Helene Adell, Boden
Lovisa Aldrin, Halmstad
Adela Brkic Carlsson, Ulricehamn
Pernilla Ekelund, Svalöv
Birgitta Granquist, Göteborg
Jessica Hellström, Malung-Sälen
Sarah Karlsson, Härnösand
Anna Manell, Sollentuna
Jacqueline Tjällman, Skövde
Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att RUT- och ROT-avdraget delas upp i två olika pottor
2. att Liberalerna arbetar för ett avskaffande av trygghets-RUT

RUT-reformen är en av Alliansens mest framgångsrika reformer, som sedan den infördes 2007 har skapat mer än 30 000 jobb. RUT-tjänsterna har varit en viktig integrationsmotor och gett många som har kommit till Sverige chansen till en fot in på arbetsmarknaden. Enligt SCB var, år 2017, 49 procent av de kvinnor som drev företag inom RUT-sektorn utrikesfödda. Av de anställda i RUT-företagen var 63 procent kvinnor, jämfört med 50 procent i stort.

Ytterligare ett argument för RUT-avdragets inrättande var att underlätta för män och kvinnor att kombinera arbetsliv och familjeliv på lika villkor. I en studie från 2018 redogör Skatteverket för att kvinnor utnyttjar RUT-avdraget i högre utsträckning än män. Ett positivt samband har belagts mellan antalet timmar köpta hushållstjänster och kvinnors arbetsinkomster.

ROT- och RUT-reformen har ändrats och reformerats i olika omgångar under tidens gång. Den socialdemokratiska regeringen som tillträdde 2014 sänkte taket för RUT från 50 000 till 25 000 kronor. Som en del av flyktinguppgörelsen mellan regeringen och Alliansen 2015 utökades RUT-reformen för att stärka etableringen av nyanlända.

I januariavtalet har taket för ROT och RUT tredubblats till 75 000 kronor och RUT utvidgats till fler tjänster. En viktig punkt har dock missats – den undanträngningseffekt som sker när ROT-tjänster tränger ut RUT-tjänster när hushållens avdragstak är nått.

Konsumtionsmönster visar att man först köper köksrenoeringen innan det blir aktuellt att köpa städning. I praktiken innebär det ofta att köpet av RUT-tjänster helt uteblir eftersom avdraget redan är förbrukat. Liberala Kvinnor anser det nödvändigt att separera avdragen och lägga dem i varsin ”pott”.

Inom ramen för januariavtalet har RUT-tjänsterna bredats till att omfatta säkerhetstjänster. Privatpersoner får skattereduktion för att exempelvis installera larm eller för professionell tillsyn av hemmet vid semester. Satsningar för att öka tryggheten för medborgarna borde rimligtvis gå till polisen.

Trygghets-RUT riskerar att bli ett förslag för de rika där gated communities vaktas av skattesubventionerade väktare. En av Liberalernas grundtankar är att underlätta för fler människor att göra en klassresa och för det har RUT-reformen varit viktig. Trygghets-RUT riskerar i stället att befästa och spä på de socioekonomiska skillnader som finns mellan olika grupper i samhället.

Liberala Kvinnors centralstyrelse la en liknande motion som denna till Liberalernas landsmöte 2019. Partistyrelsens svar var att de undanträngningseffekter vi åberopar som stöd till vår första att sats bör utredas, vilket vi inte kan se har gjorts. Vidare ansåg partistyrelsen att vår andra att-sats skulle avslås med motiveringen att det reglerades i januariavtalet. Januariavtalet närmar sig nu sitt slutdatum och Liberalerna kan ånyo ha en självständig politik även i de frågor det omfattar. En sådan fråga där vi nu tydligt behöver sätta ner foten är i frågan om ett avskaffande av trygghets-RUT.

E130. Värna RUT

Jessica Johnson, Vallentuna
Marianne Damström Gereben, Solna
Mats Andersson, Stockholm
Ulf Larsson, Västerås
Kajsa Olsson Persson, Sundbyberg
Sabine Pettersson, Stockholm
Hanna Wistrand, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en utvärdering görs efter den nya höjningen för att se vilka konsekvenserna blev kostnadsmissigt och vem det gynnar i huvudsak i förhållande till yrkesarbetande föräldrar
2. att värna ursprungsidén med RUT, lägg inte på fler tjänster som inte stöttar den
3. att ta bort tjänster som inte stöttar ursprungsidén med RUT
4. att RUT och ROT bör hållas separerade för att syftet med RUT ska kvarstå
5. att inte höja taket ytterligare då det ytterligare undergräver RUT-reformens legitimitet

Det första konkreta förslaget för RUT presenterades av Karin Pilsäter våren 1998 tillsammans med Moderater och Kristdemokrater. Något år senare blev även Centerpartiet med. Ursprungsförslaget var tänkt att lösa det så kallade livspusslet med heltidsjobb, barn och hushållslogistiken och att göra svarta jobb vita.

Fortfarande sjukskrivs flest kvinnor för utmattning och därför är RUT en viktig reform som måste värnas. Det innebär att städning är grunden, det vill säga 75 procent. RUT och ROT bör hållas separerade för att syftet med RUT ska kvarstå.

Riksrevisionen gjorde en granskning av rutavdraget 2020 (se källa) som visar att det är långt ifrån självfinansierande för statskassan. Ett av förslagen som kom från politiken till riksrevisionens uppdrag var att höja det sammanlagda taket för rutavdraget per person. Det fanns med i januariavtalet, men borde inte genomförts. Att höja taket för rutavdraget

per person till 75 000 kronor, tjänster för 150 000 kronor, har väldigt lite att göra med att få ihop vardagspusslet med jobb och barn och värnar därmed inte grundidén om att lösa livspussel.

Att ytterligare höja taket och utbudet av tjänster innebär att det kan endast användas av personer med väldigt höga inkomster eftersom det handlar om så mycket pengar, vilket återigen undergräver legitimiteten för systemet. Det gör också olika mer eller mindre krystade tjänster såsom att flytta runt möbler utan att städa eller köra saker till second hand. Det undergräver RUT-reformens legitimitet.

Källa: "Rutavdraget – konsekvenser av reformen." RiR 2020.2. https://riksrevisionen.se/rapporter/granskningsrapporter/2020/rutavdraget--konsekvenser-av-reformen.html?fbclid=IwAR1VX12Em3iPdX2G_wdrnwaQhMf-7MA8IAWrJm1I1MW-FJCboCJl2q8-uUI

E131. Gör svarta pengar vita

Ann-Christin Danielsson, Halmstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att serveringshjälp vid privata fester i hem eller hyrd lokal ska innefattas av RUT-avdraget

Catering av mat för privata fester i hemmet eller på hyrd lokal, blir allt vanligare, inhyrd serveringshjälp likaså.

Maten köps från restaurang, men serveringen oftast betalas med svarta pengar.

Många ungdomar kan få en möjlighet att starta UF-företag genom att på seriöst vis arbeta med servering i hem och/eller tillhandahålla serveringspersonal.

E132. Inför avgift på husdjur

Richard Fallqvist, Arboga
Mona Johansson, Sala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att id-märkning av husdjur för privatpersoner blir obligatorisk.
2. att en husdjursavgift per husdjur tas ut för privatpersoner.
3. att avgiftens storlek utformas så att motionens syfte uppnås.

Den svenska djurskyddslagstiftningen syftar till att säkerställa att djur i Sverige har ett gott djurskydd. Ändå finns det över hundratusen hemlösa katter i Sverige, och det finns många djur som lider och vanvårdas i sina hem. Dessa djur lyder under regler från jordbruksverket och länsstyrelserna har i uppgift att kontrollera att dessa följs. Trots många bra regler så är kunskapen och kontrollen väldigt låg. Många katter ges bort eller säljs för en krona tassen som en symbolisk summa som ska förebygga otur. Många väljer även att bortse från regler om att katterna ska kastreras/steriliseras om de inte är avsedda för avel. Bara hälften av alla katter är försäkrade trots att det kan kosta stora belopp att gå till

en veterinär. I Sverige är cirka tio procent av katterna hemlösa, och en kattkoloni kan snabbt explodera i antal katter som far illa på en enskild plats. Men även många husdjur som har ett hem far illa, och kontrollen och uppföljningar är bristfälliga.

Länsstyrelsen ansvarar för att motverka och omhänderta djur som far illa. När Länsstyrelsen får in sådana fall gällande katter så kan de omhänderta katter och placera dem i jourhem till en kostnad av 100–300 kronor per dygn, andra djur kan vara betydligt mycket dyrare. Denna kostnad betalas till större delen av skattekollektivet.

Syftet med att införa en husdjurskatt är tvådubbel. Det först är att det skulle få en hel del potentiella oseriösa djurägare att införskaffa ett djur. Det andra är att ge länsstyrelserna mer medel och möjlighet att följa upp att de uppsatta reglerna följs samt omhänderta djur som far illa.

E133. Min persondata äger jag

Rikard Lind, Helsingborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en utredning av hur företag och organisationer kan avkrävas en särskild skatt i förhållande till mängden data kopplad till personuppgifter
2. att en proposition i motionstextens anda godkänns

Fem av världens sex största börsbolag är företag vars viktigaste affärsidé är att samla information om människors beteenden och preferenser, och sälja informationen till företag, organisationer och länder. Bolagens ägare förväntar sig att deras företag fortsätter att växa. Alphabet, Facebook och Tencent tjänar sina pengar på reklam och kan bara växa genom att öka antalet användare, hålla sina användares uppmärksamhet längre och samla in mer av sina användares information.

Bolag	Land	Marknadsvärde (miljarder euro)
Microsoft	USA	851,5
Amazon	USA	785,2
Apple	USA	723,8
Alphabet (Googles moderbolag)	USA	642,8
Facebook	USA	383,1
Tencent	Kina	355,4

VAD ÄR PERSONDATA?

Personuppgifter är enligt GDPR all information som direkt eller indirekt handlar om en person. Världens 25 största bolag samlar personuppgifter och över hälften av dem har som enda eller betydande del av sin affärsidé att sälja informationen vidare för att tjäna pengar.

Denna utveckling går emot våra liberala grundtankar. Att individens data måste anses vara ägd av individen själv, är inte avgörande för den här motionen men det förtjänar att

poängteras innan vi går vidare. Vi kan begränsa företags incitament att samla mer data än de behöver genom att beskatta all lagring av persondata. För att den beskattande myndigheten inte heller ska tjäna pengar på persondatalagring skulle skattemyndigheten erbjuda samliga enskilda individer en återbäring på skattsedeln för den persondata som samlats och lagrats om individen.

AVHJÄLPA LÅNGSIKTIGA PROBLEM

Det faktum att det i dag inte finns begränsande inslag i lag och företagen därför uppmantras att samla så mycket information som möjligt kopplat till våra personuppgifter, är en tickande bomb.

TEKNIK

En cookie är en textfil som bl.a. underlättar sökningar och ser till att sidor vi besöker på nätet ser ut på det sättet som vi föredrar, genom att samla information om oss. För nästan tio år sedan (2012) gjorde Wall Street Journal en kartläggning som visade att de femtio mest använda webbsidorna i USA installerade i genomsnitt 64 spårningsprodukter och 3 180 cookie-filer. Integritetsskyddsmyndigheten (tidigare Datainspektionen) publicerade 2020 en rapport med slutsatserna att personer vet att data samlas in om oss men inte hur mycket. Rapporten konstaterade även att framväxten av sakernas internet (IoT) kommer att flytta säkerhetsluckor från internet direkt in i samhällets tidigare uppkopplade delar, samt att vikten av skydd av personers biometriska data ökar avsevärt. Inga konkreta förslag presenterades.

EKONOMI

Kostnaden för en utredning bör motsvara kostanden som krävs för en grundlig utredning, ett klagörande av vad utmaningen består i och dess omfattning inklusive möjliga risker, men även kloka alternativ för hur utmaningen hantearas eller avhjälps. Finansiering av en utredning bör fördelas från riksdagens budgetpost för oförutsedda utgifter.

E134. Beskattning av livsmedel med ohälsosamma halter av sockaros

Anna Drake, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska visa hälsoansvar genom att initiera en utredning för att hitta en ändamålsenlig beskattning av livsmedel med ohälsosamma nivåer av sockaros.

Godis och läsk smakar gott. Det söta triggas våra belönings-system och har så gjort sedan människan letade söta bär och frukter för sin överlevnad. I dag har det söta och goda vänts till välfärdens fiende. Det smakar lika gott men statistiken visar sitt tydliga språk. Varannan svensk är överviktig eller fet. Varannan! Fetma är tre gånger så vanligt i dag som 1980. Enligt WHO kommer nästan var fjärde svensk att lida av fetma om femton år om vi inte lyckas vända utvecklingen.

Men det är väl upp till var och en? kanske någon tänker. Ja, i en lite mer perfekt värld hade vi kunnat kosta på oss den valfriheten. I dag är det en klass- och kulturfråga. Hälsan är

orimligt ojämlig. Den högutbildade lever i genomsnitt 5–6 år längre än en person med kortare utbildning. Det är kunskap och kulturbetingad livsstil som håller oss ifrån överkonsumtion av onyttiga och sötade produkter. De som inte får en uppväxt med någorlunda hälsosamma vanor är de som får betala priset. Redan i dag är var fjärde tioåring överviktig. De kommer att betala med sin hälsa och vi som samhälle kommer att betala skyhöga sjukvårdskostnader för deras kommande sjukdomar. Ohälsan korrelerar med föräldrar utbildning och med socioekonomisk status. Det är hög tid att vända trenden. Vi har utrett, forskat och insett att något måste göras. Vi ligger redan steget efter.

Många länder i Europa har redan infört olika former av beskattning för att dämpa det ohälsosamma sockerintaget. Fanta i Sverige innehåller nästan tre gånger så mycket socker som den i England och nästan dubbelt så mycket som en Fanta i Danmark och Finland. Cancerfonden ställer sig positiva till någon form av punktbeskattning. Det är inte konstigt, för övervikt och fetma ökar risken för minst tretton olika cancerformer. Näst efter rökning är det den största påverkbara orsaken till cancer. Livsmedelsverket och Folkhälsomyndigheten nämner i olika utredningar och underlag behovet av fler konkreta och resoluta åtgärder. Inga åtgärder av det här slaget är tyvärr perfekta. I Norge såg man hur konsumtionen av sötade produkter från Sverige steg till nya rekordnivåer. Danmark backade på beslutet efter bara några år. Vanor och förändrade konsumtionsmönster tar tid att förändra. WHO rekommenderar länder att införa en läskskatt, då fördelarna överväger nackdelarna.

I rädsla för att införa en punktbeskattning som slår orättvist eller upplevs ineffektiv, så utreds dessa frågor, utan att något parti vågar ta steget till faktisk handling. Låt oss liberaler vara lite mer handlingskraftiga. Vi ser ojämlikheten i hälsa och vi gör något åt det. Skatteintäkterna kan med fördel örönmärkas till andra hälsofrämjande satsningar. Win-win, så att säga.

Låt oss visa hälsoansvar genom att initiera en utredning för att hitta en effektiv och ändamålsenlig beskattning av livsmedel med ohälsosamma nivåer av sockaros.

E135. Inför en sockerskatt

Ulf Paulsson, Lund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att det införs en skatt på socker.

Globalt sett beräknas i dag fler människor dö av för stort och felaktigt matintag än av svält. Och problemet ökar hela tiden. För stort och felaktigt matintag leder till bland annat övervikt vilket i sin tur leder till ökad risk för bl.a. högt blodtryck och diabetes 2.

Även i Sverige är detta ett stort och växande problem. Andelen överviktiga utgör i dag cirka 52 procent av den vuxna befolkningen (16–84 år). Speciellt oroade är forskarna över den snabba ökningen av antalet feta och överviktiga barn som på sikt kan få stora negativa konsekvenser för hälsan, livskvaliteten och ytterst livslängden.

Socker innehåller mycket kalorier, s.k. ”tomma” kalorier eftersom socker inte innehåller några nyttigheter. Konsumtionen av socker tenderar att öka i Sverige för varje år. Och så gör övervikten. Och med den de s.k. välevnads-sjukdomarna. En utveckling som vi måste försöka hejda.

En enkel åtgärd är att införa en sockerskatt. En sådan skulle ha en dämpande effekt på den totala konsumtionen av socker i landet eftersom priset på de produkter som innehåller socker skulle stiga. Alla skulle fortfarande ha möjlighet att köpa sitt lördagsgodis men kanske skulle man då stoppa ner lite mindre i sin påse.

E136. Förbjud alla digitala valutor som möjliggör anonyma transaktioner

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att alla digitala valutor som möjliggör anonyma transaktioner förbjuds.

Anonyma transaktioner med digitala valutor öppnar för mycket grov och omfattande brottslighet, med mycket små möjligheter att ens hitta de skyldiga och än mindre lyckas få de lagförda och fällda i domstol med tillräcklig bevisning. Pengatvätt motsvarande miljardtals kronor, handel med droger och/eller vapen samt kriminella beställningsjobb måste försvåras.

E137. Århundradets skattereform

Pia Långström, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska tillsätta en utredning för en omfördelning av skattetrycket som främjar en hållbar samhällsutveckling genom att sänka skatten på inkomst och göra det möjligt att frigöra disponibel inkomst till att bekosta externaliteter (negativ påverkan på klimatet) när de internaliseras i priset. Syftet bör vara att öka efterfrågan på och utvecklingen av hållbara alternativ
2. att Liberalerna ska verka för att folk får behålla en större del av sin lön för att kunna ha råd att betala för de externaliteter som uppstår vid val av icke klimat-/miljövänliga alternativ
3. att Liberalerna utreder på vilka (land)områden kompensatorisk hänsyn bör tas till dem som saknar alternativ
4. att Liberalerna ska främja att kostnader för externaliteter även räknas och synliggörs på EU-nivå
5. att Liberalerna ska utreda om ett komplement kan utgöras av avgift med full utdelning på områden där samhället kan ställa om till andra alternativ inom en kortare tioårsperiod

Samhället behöver snabbt ställas om till att bli mer hållbart och resilient, och lösning är inte högre skatter utan en omfördelning av skattetrycket. Folk, och företag, behöver få behålla en större del av sin inkomst om man på allvar ska kunna ta betalt för den negativ påverkan på klimat och miljö, det vill säga externaliteterna, som bör internaliseras i priset så att det tydligt syns på prislappen vad det kostar. I vissa fall kan det vara lämpligt med en skatt enligt Arthur Pigou och William Baumol, medan det i andra fall kan vara mer fördelaktigt att använda sig av avgift med full utdelning. Framförallt om det handlar om en övergångsperiod där behovet av styrmedel förväntas försvinna när nya hållbara alternativ görs tillgängliga. Detta bör vara tjugohundratalets skattereform, och det brådskar eftersom klimatkrisen är ett faktum som blir dyrare och mer komplex för varje dag som går. De verkliga kostnaderna måste synas på prislappen för att skapa medvetenhet och konsumenten måste ha råd att stå för de kostnaderna tills det finns billigare och mer hållbara alternativ, vilket även innebär konkurrensfördelar för innovativa ”gröna” entreprenörer. Och den som t.ex. väljer att fortsätta ”living on the edge” och vill köra runt i en utsläppsbil, kan göra det men tvingas även i fortsättningen att ta de verkliga kostnaderna. Även om den typen av fordonen förmodligen snabbt byggs om till elbilar. Det måste med andra ord vara möjligt för individer och företag att välja vad de kan avstå ifrån och när de prioriterar att även betala för negativ klimat- och miljöpåverkan samt ha råd med det. Kanske kan externaliteterna hanteras som olika momssatser (0, 6, 12 och 25 procent) beroende på de externa faktorerna och deras eventuella påverkan, vilka sedan justeras i nedåt i takt med produktutvecklingen. En början till en hållbar systemförändring för att stävja klimatkrisen för att frihet måste försvåras.

E2. JOBB OCH ARBETSMARKNAD

E201. Utbildningspott

Robin Alex, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att utforma ett system där människor, genom arbete, kan kvalificera sig till finansierad utbildning. Detta för att möjliggöra samhällsviktiga yrkesförflyttningar.

Mitt förslag är att Liberalerna ska verka för att utforma ett system där arbete kvalificerar människor till möjlig utbildningsfinansiering.

Tanken är människor jobbar ihop sin utbildningspott som sedan kan användas för utbildning och resultera i för samhället prioriterade yrkesförflyttningar. En person som börjar jobba tidigt i livet börjar tidigt generera sin utbildningspott och kan också nyttja den tidigare än den som börjar jobba senare i livet. Nyttjandet av potten ska styras utifrån samhällsekonomi/samhällsnytta.

Behöver vi aktiva insatser för fler samhällsnyttiga yrkesförflyttningar och ökade incitament för utbildning senare i livet? Ja, jag tror att det kan finnas vinster i att få fler människor som har arbete att via utbildning göra en yrkesförflyttning.

Möjliga fördelar med en "utbildningspott".

- Ökade incitament att utbilda sig senare i livet.
- Ökade möjligheter att styra kandidater mot samhällsviktiga yrken.
- Ökade möjligheter att få människor med kvalificerad kompetens att förflytta sig till andra kvalificerade yrken.
- Ökad legitimitet för arbetsmarknadspolitiska insatser genom att signalera att arbetsmarknadspolitiken är till för alla, givetvis utifrån att insatserna bedöms som samhällsnyttiga.
- Minskade utgifter för sjukskrivning/arbetskadorna genom att yrkesförflyttning i större utsträckning sker innan kostnader för ohälsa uppstår.
- Minskad arbetslöshet om fler människor går direkt från arbete till utbildning.

E202. Fortsatta löneskillnader mellan kön

Patrik Szefer, Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att könsbaserad lön inte ska finnas i ett samhälle

Lönegapet fortsätter att minska mellan kvinnor och män. Men är det tillräcklig jämställdhet? I dagens samhälle ska det inte finnas några skillnader eftersom kunskap och erfarenhet är makt. I dag bör Liberalerna yrka på att könsbaserad lön inte ska finnas i ett samhälle.

Kvinnliga ingenjörer får lägre i ingångslön än utbildade på samma tjänster inom t.ex. gruvindustrin. Det gäller även ingångslönen för röntgensjuksköterskor. Ingenstans ska en kvinna få lägre i lön, alla ska behandlas lika. En utbildad inom ett yrke kan ha fått bättre erfarenhet än en utbildad men ändå ger man kvinnor för låg ingångslön och inte efter ett jämlikt människovärde som bygger endast på kunskap och erfarenhet.

E203. Uppdatera reglerna för traktamente

Liberalerna Västerbotten

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för uppdaterade regler för traktamente som leder till att anställda inte längre behöver betala för att arbeta

Traktamente är en ersättning som du som arbetsgivare betalar ut till en anställd för dennes ökade levnadskostnader under en tjänsteresa. Enligt skattereglerna har den anställda rätt till avdrag för sina ökade levnadskostnader under tjänsteresa.

Det krävs alltid minst en hel övernattning (kl. 00–06) för att man ska kunna betala ut skattefritt traktamente.

Vi anser att arbetstagare inte ska behöva betala för att arbeta, detta ska vara grunden.

Tidigare hade Sverige ersättning för ökade kostnader vid tjänsteresor vilket togs bort för ett antal år sedan. Detta drabbar framförallt arbetstagare utanför storstadsregionerna vilka många gånger måste resa över dagen för arbete långt borta från hemorten. Att äta frukost, lunch och middag på t.ex. Arlanda är kostsamt och motionen syftar till att Sverige ska gå tillbaka till tidigare regler, ungefär såsom Finland i dag

Detta är Finlands regler:

År 2019 är beloppet på dagtraktamentet

- partiellt dagtraktamente (arbetsresan varar över sex timmar) 19 euro
 - heldagtraktamente (arbetsresan varar över tio timmar) 42 euro
 - utlandsdagtraktamente
 - måltidsersättning 10,50 euro
- måltidsersättningen kan betalas för sådana arbetsresor för vilka det inte betalas något dagtraktamente till löntagaren.

Dagtraktamentet är en ersättning för högre måltidskostnader än normalt. Om arbetsresan inkluderar en gratis måltid eller en måltid som bekostas av arbetsgivaren, påverkar det beloppet på dagtraktamentet.

Vid övernattningskostnad för arbetstagare 2020, 240kr/dygn i Sverige. Reser man till Frankrike är summan 794kr. Alla inser att man i Sverige inte kan äta för en tredjedel av kostnaden i Frankrike. Det ska inte behöva kosta pengar att arbeta, arbetsgivaren borde få betala ut högre skattefria traktamenten i dag som inte heller ska beläggas med arbetsgivaravgift.

E204. Arbetsförmedlingen – inte en administratör

Eva Svendén, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att kunder som inte vill vara inskrivna på Arbetsförmedlingen, inte vill söka jobb, inte söker jobb, inte tar sitt ansvar för sig som kund på Arbetsförmedlingen, inte ska vara tvungna att vara inskrivna fast de ej vill och så ta tid och resurser i anspråk, för att få A-kassa eller Försörjningsstöd.
2. att kunder som ej sköter sina åtagande på Arbetsförmedlingen, som inte söker jobb, inte följer sin planering, inte kommer på möten, ska kunna skrivas ut från Arbetsförmedlingen. Det går ej i dag, Arbetsförmedlingen får inte skriva ut en kund som säger sig vilja/ vara/r tvungen att vara inskriven (eller att hen måste det för att få A-kassa eller Försörjningsstöd) men inte sköter sina åtagande, tar sitt ansvar och inte söker jobb.
3. att Arbetsförmedlingen inte fortsätter att vara en administratör för andra myndigheter och kommunen

I dag måste kunder som till exempel vill ha försörjningsstöd eller A-kassa skriva in sig på Arbetsförmedlingen som arbetssökande. Självklart ska den som är arbetslös och behöver exempelvis försörjningsstöd söka jobb. Men många av dem som skriver in sig på arbetsförmedlingen vill inte vara inskrivna där, vill inte söka jobb och skriver in sig just för att få försörjningsstöd eller A-kassa. När dessa personer är inskrivna på Arbetsförmedlingen så är det inte ovanligt att de missköter sitt åtagande där- söker inte jobb, tar inte sitt ansvar, följer inte sin planering för att komma i jobb, kommer inte till möten, med mera. Det betyder att dessa kunder bara tar tid och resurser i anspråk, tid och resurser som kunde använts till de arbetssökande på Arbetsförmedlingen som verkligen vill ha ett jobb, som söker jobb, tar sitt ansvar och följer sina åtagande. Tid och resurser som

nu i stället bara försvinner, det vill säga att medborgarnas skattepengar bara slängs ut. Detta måste upphöra. Arbetsförmedlingen ska inte vara en administratör till kommunen eller andra myndigheter. Denna kontroll måste respektive institution själv sköta eller så får det utredas hur det annars kan ske.

E205. Avskaffa Arbetsförmedlingen

Eva Svendén, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Arbetsförmedlingen avskaffas – arbetsgivare och arbetssökande möts på andra arenor i dag
2. att Arbetsförmedlingen avskaffas i sin nuvarande form men eventuellt finns kvar i någon form för att jobba med och för dem med funktionsnedsättningar
3. att om Arbetsförmedlingen avskaffas så kan resurser i stället satsas på kommunen som på ett mycket mer effektivt och kvalitativt sätt i dag också jobbar med att få personer i jobb som står lång ifrån arbetsmarknaden, som till exempel ungdomar
4. att vi inser att många av dem som i dag inte söker jobb, inte vill försöka att få jobb eller göra sig attraktiva på arbetsmarknaden t.ex. genom utbildning, att samhället i dag ger dem möjlighet att agera så genom att vi erbjuder dem en insats hos Arbetsförmedlingen som ger ekonomisk ersättning (insatser som sällan ger pengar). Men också genom att de kan få försörjningsstöd genom att vara inskriven på Arbetsförmedlingen, fast att de inte söker jobb. Om inte Arbetsförmedlingen hade funnits så hade varit tvungna att söka jobb om de ville ha pengar.

Arbetsförmedlingen var tidigare, inte minst under 80-talet en plattform där arbetsgivare och arbetssökande kunde mötas och finna varandra. I dag finns det många andra plattformar för att söka jobb, finna jobb, och för arbetsgivare och arbetstagare kan mötas. Arbetsförmedlingen har dessutom lite tid och möjlighet att underlätta och skapa förutsättningar för folk att bli mer gångbara på arbetsmarknaden. De som har en gymnasieutbildning eller högre utbildning, kan svenska, söker jobb får jobb. Men det är inte Arbetsförmedlingens förtjänst för de får i princip ingen hjälp från Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingen prioriterar inte ens de med funktionsnedsättningar, som är den grupp som har absolut svårast att överhuvudtaget komma in på arbetsmarknaden. De som Arbetsförmedlingen främst jobbar med är de som är nyanlända eller som har varit i Sverige i många år men inte kan svenska, inte söker jobb, inte vill ha jobb, inte vill utbilda sig för att bli gångbara på arbetsmarknaden. De kan få insatser och åtgärder, det vill säga vi belönar dem när de inte försöker ta ansvar för att få jobb med att sätta dem i en insats som ger dem en ekonomisk ersättning. Men samtidigt så gör det att de inte har incitament att söka jobb utan blir kvar i utanförskap. Om Arbetsförmedlingen ej hade funnits och fungerat som i dag så hade de varit tvungna att söka jobb, annars hade de inte fått några pengar. Argumentet att de inte har ett nätverk i Sverige och därför har svårare att

få jobb, är ej relevant- många svenskar har inte heller något närverk men särbehandlas inte för det. Argumentet att de i så fall skulle söka svartjobb är ej hellre relevant då det inte sällan framkommer att de har ett svartjobb bredvid. Arbetsförmedlingen är i dag en stor, kostsam, otymplig och ineffektiv myndighet som främst jobbar med nyanlända eller folk som varit i Sverige i många år men inte tagit ansvar för att söka jobb, lära sig svenska. Mycket av Arbetsförmedlingens arbetsuppgifter görs mer kvalitativt och med mycket bättre resultat av kommunen- om Arbetsförmedlingen läggs ned så kan kommunen få mer resurser för den verksamheten. Att politiker låter Arbetsförmedlingen finnas kvar tror jag främst beror på att de vill dölja den stora grupp nyanlända och andra som varit i Sverige i många år men som ej tar ansvar för att få jobb. Prioritera i stället de arbetssökande med funktionsnedsättningar som sällan eller aldrig får jobb.

E206. Ökad normkritik för att skifta fokus från anställd till företagare

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för att lyfta den enkla egenföretagarens vardag, motgångar, utmaningar och fördelar.

Alla förstår innebörden av att vara anställd och ha en anställning, däremot blir det lätt förvirring kring samtal om inkomst/ersättning/jobbs/investering/avkastning. Att vara företagare låter ofta stort och konstigt, samtidigt som all offentlig debatt kring full sysselsättning genast tolkas som att alla ska ha rätt till en fast månadslön. Det är ett märkligt och förlegat förhållningssätt att en företagare bara finns till för att andra ska få anställning, med tanke på alla små egenföretagare som har sin verksamhet som sin egen försörjning. Normkritik i genusdebatt är vanligt, men här kan det vara bra med lite ny normkritik.

E207. Sveriges viktigaste yrken

Patrik Szefer, Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att yrken inom vård som läkare, undersköterska, sjuksköterska och inom skola, utbildning som lärare, förskolelärare samt blåljuspersonal som ambulans, polis och brandkår ska ses som Sveriges viktigaste yrken och få möjlighet att ta pension vid 60 år samt en extra betald semestervecka för familjen så att yrkena ska framstå som extra stathöjande och viktiga i samhället. Man bör även utreda om rätt till arbetstidsförkortning som ger många yrken i dag ytterligare fyra dagar ledigt per år.

Det är brist inom dessa yrken och de bör ses som attraktiva. Vi bör visa vår glädje över att dessa människor finns i vår vardag på sjukhus, skola och i samhället.

E208. Längre arbetsliv, en nödvändighet

Barbro Westerholm, Stockholm

Gösta Frödin, Arvika

Margaretha Helgesson, Falun

Margaretha Herthelius, Stockholm

Lars Holmgren, Sundsvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för att rätten att vara kvar i arbetslivet successivt höjs till det år då arbetstagaren fyller 75 år
2. att Liberalerna arbetar för ett åldersmedvetet ledarskap på alla nivåer i arbetslivet
3. att Liberalerna arbetar för att höja kunskaperna om värdet av årsrika människors kunskaper och erfarenheter hos arbetsgivare, chefer, rekryterare och personalfunktioner
4. att Liberalerna arbetar för att en god arbetsmiljö skapas genom hela arbetslivet med tillvaratagande av företagshälsovårdens och skyddsombudens kompetens
5. att Liberalerna arbetar för möjlighet till flexibel arbetstid för årsrika i arbetslivet
6. att Liberalerna arbetar för att även de som av olika anledningar inte orkar fortsätta i arbetslivet fram till eller efter normal pensionsålder ska kunna få pensioner som det går att leva på
7. att Liberalerna arbetar för en sänkning av arbetsgivaravgiften för arbetsgivare som anställer människor 60 år eller äldre

Vi lever allt längre och med bibehållen hälsa. En person som i dag är i 70-årsåldern kan i hälsa och funktionsförmåga jämföras med någon som var i 50-årsåldern för 50 år sedan. Det är glädjande men samtidigt problematiskt att vår syn på när det är dags att lämna arbetslivet inte ändrats sedan vi fick fört första pensionssystem 1913 med 67 år som pensionsålder. Då kunde vi räkna med att leva sju år efter pensioneringen, i dag 20 år efter 65 årsdagen.

I dag finns en inställning om att man ska lämna arbetslivet vid 65 års ålder. Det kan betraktas som norm och många människor känner sig därför tvungna att då gå i pension. Det kan bl.a. bero på att 65-årsgränsen finns kvar i olika lagar och avtal men också att man inte tagit till sig att forskning entydigt visar att dagens seniorer är friskare, smartare och mer välutbildade än gårdagens.

Riksdagen har beslutat om successiv höjning av rätten att vara kvar i arbetslivet. 2023 kommer den att ligga på 69 år. Liberala seniorer anser att höjningen bör gå fortare med en höjning av ett år om året. Därmed skulle pensionsåldern 2029 vara 75 år. Med en sådan höjning kan fler som vill och kan fortsätta att stanna kvar i arbetslivet. Höjningen är också viktig för finansieringen av vår välfärd. Vi har inte råd att hindra dem som vill och kan fortsätta i arbetslivet. Vi måste vi kunna sörja för att de som haft slitsamma arbeten och inte orkar fortsätta i arbetslivet ska kunna få pensioner att leva på och en välfärd värd namnet.

Vi anser att Liberalerna i arbetslivet behöver arbeta för ett åldersmedvetet ledarskap där varje arbetstagares kom-

petens och erfarenhet tas tillvara oavsett ålder. Det innebär att arbetsgivare, arbetsledare/chefer, rekryterare och personalfunktioner/HR-funktioner där de finns, måste bibringas kunskap och insikt om vikten av att ta vara både på värdet av de yngres nyare utbildning och energi och de åsrikas erfarenhet, överblick och ansvarstagande. Här krävs aktiva insatser för utbildning men också om arbetsmiljöarbetets viktiga roll för att på så sätt förebygga tidigt utträde från arbetslivet. Vi liberaler måste arbeta för en god arbetsmiljö genom hela arbetslivet för att ett längre arbetsliv ska bli möjligt för fler. Där spelar skyddsombuden och företagshälsövarlden en viktig roll.

För en del kan det kännas tungt att efter uppnådd pensionsålder lämna arbetslivet men också att fortsätta arbeta på heltid. Möjlighet måste därför finnas till successiv nedläggning av arbetstiden eller att dela upp arbetstiden efter önskemål. Det skulle innebära en valfrihetsreform innebärande tillvaratagande av erfarenhet och kunskap hos åsrika människor som i sin tur känner att de vill, kan och med glädje fortsätta i arbetet.

Liberala seniorer anser till sist att arbetsavgifterna behöver reduceras för att göra det billigare att behålla till åren komna arbetsföra personer. Den arbetsgivare som anställer en person 60 år eller äldre skulle t.ex. kunna få en reduktion av arbetsgivaravgiften.

E209. Ökad tillsyn över arbetsmiljöområdet

Liberalerna Varberg
Liberalerna Hylte

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för att tillsynen utifrån arbetsmiljölågstiftningen utökas, för att våra arbetsplatser ska bli "hållbara" och sunda i så stor utsträckning som möjligt.
2. att den tillsynsverksamhet som redan finns utökas så att fysiska besök på arbetsplatser sker för stöd, och då det behövs kunna ge råd och direktiv, så att en arbetsmiljöfokusering säkerställs.
3. att arbetsmiljölågstiftningen efterlevs bättre.

Vi har en arbetsmiljölågstiftning sedan industrialismen började i vårt land och en utbyggd tillsynsverksamhet genom Arbetsmiljöverket

Digitaliseringen och ett hopp om att vunen kunskap inte kräver så stor fysisk tillsyn har gjort att vi i dag har totalt elva platser i landet med arbetsmiljökontor, vilket kräver väldigt långa resor för att upprätthålla kontakt med företag och offentliga arbetsplatser så att fysiska möten och inspektioner kan ske som stöd för ett sunt arbetsliv.

Detta är att jämföra med varje kommuns tillsynsverksamhet inom miljöområdet via miljö- och hälsovårdsenheter för att den yttre miljön ska skyddas (290 stycken).

Vi behöver ett större fokus på våra arbetsplatser, så att de är hygieniska, säkra och sunda och vår arbetsmiljölågstiftning används konstruktivt för ett hållbart samhälle.

E210. Villkor i arbetslivet för transpersoner

Mats Nordström, Täby
Anne-Marie Ekström, Borås
Richard Brodd, Göteborg
Peter Edholm, Solna
Carl Otto Engberg, Stockholm
Inez Holst, Mölndal
Robin Nilsen, Stockholm
Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro
Facundo Unia, Stockholm
Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att sammanställa kunskap om transpersoners situation på arbetsmarknaden.
2. att Liberalerna ska verka för att det statliga stödet till civila samhället/antidiskrimineringsbyråerna utökas i syfte att hjälpa enskilda att pröva diskrimineringslagen och driva fler ärenden
3. att Liberalerna ska verka för att göra en kartläggning av arbetet med aktiva åtgärder och sammanställa goda exempel som kan användas som rådgivning för arbetsgivare
4. att Liberalerna ska verka för att säkerställa att statliga arbetsgivares rekryteringsverktyg inkluderar icke-binära personer.
5. att Liberalerna ska verka för att säkerställa att Arbetsförmedlingens samtliga system fungerar för personer som bytt juridiskt kön, inklusive bland annat kundundersökningar
6. att Liberalerna ska verka för att ta fram riktlinjer för hur statliga myndigheter kan inkludera icke-binära personer i enkäter och undersökningar samt för hur icke-binära ska inkluderas i enkäter och undersökningar samt för hur icke-binära ska inkluderas i könsuppdelad statistik

HBT-liberaler arbetar för att stärka hbtqi-personers rättigheter.

Samtlig personal på samtliga nivåer inom utbildningsväsendet ska vara medveten om och ha skyldighet att utbilda på ett evidensbaserat och fördomsfritt vis om vad överskridda identitet och uttryck betyder och hur det påverkar individen. Det är viktigt att full acceptans, stöd och en miljö fri från hot, våld, diskriminering och kränkningar är en verklighet. Information om gruppen ska ges och finnas tillgänglig genomgripande på alla nivåer inom utbildningsväsendet. En relevant historieskrivning samt kunskapsförmedling som är inkluderande ska vara obligatorisk inom utbildningsväsendet. Osynliggörande måste upphöra. Identitetsskapandet är oerhört viktigt för de berörda grupperna som under lång tid blivit fräntagna möjligheter att identifiera sig med och relatera till personer och händelser i världshistorien som inkluderar en för gruppen positiv roll och beskrivning. En förändring är absolut nödvändig.

Alla former av diskriminering och annan särbehandling på arbetsmarknaden måste upphöra. Lagstiftningen bör uppdateras för att ge optimalt skydd på samma nivå som för alla andra medborgare.

Ingen person ska kunna sägas upp, nekas anställning eller hindras i sin yrkesutövning på grund av könsidentitet och/eller könsuttryck. Inte heller ska exempelvis lönesättning eller annan relevant situation påverkas.

Det är HBT-liberalers övertygelse att arbetsgivare vinner på att stärka alla individers situation på arbetsplatsen och även möjliggöra förmåner, försäkringar och annat som kan ses som relevant för gruppen. Vi uppmuntrar därför uppgörelser kring detta hos arbetsgivare samt mellan arbetsmarknadens parter.

All information om personuppgifter som sparas i skola, yrkesliv, hos myndigheter och inom vården ska vara skyddad och kunna hanteras på sådant vis att en persons historia inte ifrågasätts, avslöjas eller på annat vis komprometteras. Det är viktigt att individen kan känna sig trygg med att förtroenden inte bryts, samt att information rörande inte minst könskorrigering inte faller i fel händer.

E3. REGIONAL UTVECKLING I HELA SVERIGE

E301. Satsa på storkommuner

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att kommunerna blir större så att bättre samarbeten kan ske över gränserna. Storkommuner är också något som kommit i Finland på grund av en minskad befolkning i vissa kommuner

Det är nog effektivt och bra för politik, utbildning, människors hälsa, fritid med t.ex. badhus och en del andra satsningar om kommuner i Sverige går ihop till storkommuner. Det gynnar också landsbygd så rätt satsningar sker.

Bara i Norrbotten är det för många kockar i mycket. Till exempel finns tre kommunalråd i en kommun som Gällivare, vilket är ett frågetecken. Luleå och Boden är rätt jämlika kommuner och delar dessutom sjukhus i Sunderbyn. Mindre kommuner har även svårt att få ihop ekonomin till fiber. Med storkommuner behöver inte människor lida var de än bor och staten tvingar inte folk att flytta.

E302. Lokal beskattningsrätt av företag och naturresurser

Hans Åberg, Upplands-Bro

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna utreder möjligheten att införa lokal beskattningsrätt av företag, kommersiella fastigheter och naturtillgångar och hur ett sådant system skulle kunna utformas.

Inför kommunal beskattningsrätt av företag, kommersiella fastigheter och naturresurser. Det skulle i ett slag förbättra ekonomin för kommuner som är rika på naturtillgångar och förmår utveckla ett dynamiskt företagsklimat. Det skulle smörja upp det kommunalekonomiska hjulet eftersom kommunernas skattekraft inte bara blir beroende av att folk bor i kommunen utan även lokala naturtillgångar som exploateras, företag som etableras lokalt och kommersiella fastigheter som utvecklas blir ett tillskott till den kommunala ekonomin. I Norge har man med framgång tillämpat ett sådant system.

Den lokala beskattningsrätten främsta syfte är att förbättra kommuners ekonomiska självständighet och utvecklingskraft. Förslaget ska INTE ses som ett sätt att höja det totala skattetrycket utan som en omfördelning av befintligt skatteuttag mellan stat och kommun. Lokal beskattningsrätt är ett sätt att tillföra fler operativa faktorer i den kommunalekonomiska ekvationen.

Lokal beskattningsrätt kommer bidra till en starkare lokal, kommunal ekonomi, särskilt i landsbygds- och avfolkningkommuner, och därmed till kommunernas förmåga att leverera nödvändig samhällsservice. Det kommer också bidra till att förbättra landsbygdens möjligheter att utvecklas efter sina lokala förutsättningar, tillgångar och potential.

E303. Främja ny elproduktion genom förändrad fastighetsskatt

Liberalerna Svalöv

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska initiera en skatteutredning som skiftar fastighetsskatten på kraftverk till en kommunal fastighetsavgift likt den för privata fastigheter.

Sverige behöver mera elkraft av alla slag. Nät, tjänster och produktion behöver alla byggas ut. Sveriges kraftproduktion ska i framtiden komma överallt ifrån, i stället som tidigare ifrån några få tryckpunkter i landet. Alla vill vi ha el men ingen vill ha produktionen nära. Sveriges demokratiska processer utnyttjas till fullo varje gång en kraftkälla ska byggas. En konsekvens av detta är att utbyggnaden dröjer, elpriset skjuter i höjden på grund av brist och ökade projekteringskostnader. "Not-on-my-backyard" är en realitet och lokal-samhällen ser sällan nyttan. Diskussioner förs om att ta bort alternativt begränsa den kommunala vetorätten för att utbyggnaden av elproduktion inte ska avstanna. Att vetorätten för vindkraft t.ex. behöver förändras för att vara med tidsenligt råder det inga tvivel om men att ta bort den kommunala vetorätten skulle vara djupt olyckligt och något som ytterligare kan göra en infekterad fråga onödigt konfliktfylld och svårlöst. Se möjligheterna i stället för begränsningarna, premiera lösningar och lösningsorienterade kommuner. Skifta fastighetsskatten på kraftverken till en kommunal fastighetsavgift, likt den för privata fastigheter. En sådan avgift skulle kunna ge kommuner en god inkomst av kraftproduktion och stödja glesbygdskommuner där kraftproduktion möjligen har extra goda förutsättningar och extra inkomster kommer väl till pass. Att skifta skatteflöde skulle främja utbyggnaden av ny kraftproduktion utan att göra våld på de demokratiska processerna.

E304. Trygghetsboende på landet

Gunnar Asserhed, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att komplettera landsbygdsprogrammet med behovet av trygghetsboenden på landsbygden i enlighet med motionens intentioner

Liberalernas Bygdepolitiska program bör kompletteras med att satsa på Trygghetsboenden på landsbygden för att uppnå en mänskligare politik för årsrika också på landsbygden.

På svensk landsbygd bor mer än 2,7 miljoner människor. Många är äldre som kanske hela sitt liv varit verksamma som ägare eller anställda i lantbruk eller småföretag. De vill ofta som äldre efter pensioneringen bo kvar i närområdet. Efter pensioneringen görs ofta generationsskiften eller försäljning av verksamheter där människor varit verksamma under lång tid.

Många vill vara kvar i bygden även efter pensioneringen utan att vara en belastning för den generation eller de nya ägare som tagit över. Att på äldre dar behöva flytta från en invand miljö till en större tätort kan vara oönskat och öka risken för ohälsa. Ett mänskligare alternativ är att öka möjligheterna att bygga och driva trygghetsboenden för årsrika i bygden nära den invanda närmiljön där också deras vänner finns.

Satsning på trygghetsboenden har hittills ofta gjorts i större tätorter och städer. Förnärvarande finns ett mindre statligt stöd för uppförande av trygghetsboenden. Om Soci- alstyrelsens och Boverkets definition för trygghetsboende uppfylls bör stat och kommun stimulera till ett ökat uppförande av trygghetsboenden på landsbygden.

E305. Ett flexibelt strandskydd

Urban Wästljung, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att kommuner genom detaljplan eller områdesbestämmelser enklare kan utveckla strandnära områden för bostads- och fritidsändamål
2. att Liberalerna verkar för tillägg av särskilda skäl i miljöbalken som underlättar för enskilda och kommuner att få undantag från strandskyddsregler när saken har liten betydelse för friluftsliv och naturskydd

Bygdeprogrammet föreslår i punkt 20 att "Strandskyddet ska mjukas upp och decentraliseras genom att kommuner ska kunna ansöka om att upphäva strandskyddet med hänvisning till ett lokalt behov av bostadsbyggande. I områden där exploateringstrycket bedöms som exceptionellt högt eller synnerliga skäl föreligger ska fortfarande ett strikt strandskydd tillämpas."

Det är en grannliga uppgift att reformera strandskyddet och balansera krav från olika intressen. Strandskyddet garanterar tillgänglighet till stränderna för friluftslivet och har stor betydelse för naturskyddet. Samtidigt inskränker det markägares rådighet och kan hindra utveckling för tätorter och landsbygden.

Regler om att kommuner ska kunna ansöka om upphävt strandskydd finns egentligen i olika former redan i dag. Kommuner kan peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden) i översiktsplanen. Genom detaljplan kan också strandskyddet upphävas. Den sortens beslut kan överklagas eller upphävas av länsstyrelsen. Därutöver kan enskilda ansöka om dispens.

Som lagen utformats är det dock svårt att göra avsteg från strandskyddet eftersom det krävs särskilda skäl för dispens och ett motiv som anges för att upphäva strandskyddet är att tillgodose ett "angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området". Den enskildes behov kan sällan konkurrera med angelägna allmänna intressen och i alla sammanhang är det ofta enkelt att visa att behovet, i alla fall rent teoretiskt, kan tillgodoses på annan plats.

Det vore dock rimligt att kunna tillämpa strandskyddsreglerna mindre strängt där exploateringstrycket är svagt och för projekt som har liten betydelse för strandskyddet. Det borde gälla både den enskilde som vill bygga en brygga – debatten handlar annars mest om dispenser för bostadsbyggande medan mer triviala företeelser glöms bort – och för en näringsidkare eller kommun som vill utveckla en verksamhet eller bygga bostäder.

Fores har gett ut en liten skrift författad av Eidar Lindgren, som heter "Strandskydd och riksintressen – och mark till bostäder". I den ges intressanta förslag till lösningar på problemen som samtidigt garanterar skydd av stränder och tillgänglighet för allmänheten. Till exempel kan ett nytt särskilt skäl läggas till listan i miljöbalken. Det skulle kunna formuleras som "området är lämpligt för ett angeläget allmänt intresse och har liten betydelse för friluftsliv och naturskydd". Genom enkla tillägg i lagstiftningen och en fortsatt stark tillsyn kan således dispensmöjligheterna öka och tillsynsmyndigheterna kan fortfarande, om det behövs, ingripa mot byggande invid vattnet som hindrar allemansrättslig tillgång till stranden.

Ökad möjlighet för kommuner och enskilda att få dispens från strandskyddsregler där exploateringstrycket är svagt, samtidigt som själva stranden skyddas och i stort ändå görs tillgänglig för allmänheten, skulle förenkla för alla, sänka konfliktnivån i strandskyddsfrågan och fortsatt garantera ett generellt skydd

E306. Ett decentraliserat strandskydd

Mathias Lindow, Österåker

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att strandskyddet decentraliseras genom att kommunerna ska kunna besluta om att upphäva strandskyddet.
2. att andra meningarna i punkt 20 i det bygdepolitiska programmet stryks

Ett på djupet reformerat strandskydd är viktigt då behovet av bostäder är stort i expansiva regioner. Bryggor, båthus med mera utgör ett viktigt karaktärsinslag i skärgården och det pittoreska inslaget bidrar till ger en ökad attraktionskraft för såväl boende som turister. Utgångspunkten är att

uppnå en mer balanserad och flexibel lagstiftning som skyddar stränder och natur där det är som viktigast, samtidigt som de generella restriktionerna avskaffas och att beslutsfattandet i frågor som rör strandskydd decentraliseras så långt det är möjligt. Kommunerna själva ska vara ansvariga för att fatta beslut om strandskydd. Kommunerna besitter planmonopol, vilket borgar för att exploatering sker balanserat. Kommunerna har de bästa förutsättningarna att hantera denna fråga, då närheten till det och de besluten rör och berör är större och lokalkunskapen är bättre. Länsstyrelsen har i många fall orimligt långa hanteringstider för frågor som rör strandskydd. Detta trots att kommunerna redan tvingats göra allt förberedande planarbete och upprättat all nödvändig dokumentation. Många näringsidkare bedriver i dag verksamheter som sträcker sig från areella näringar till turism och annan näringsverksamhet. Detta levandegör såväl landsbygd som skärgård och skapar turismintäkter och arbetstillfällen. Det lokala näringslivet, som agerar utifrån lokala förutsättningar har ofta god kontakt med kommunen och de lokala förtroendevalda

E307. Bort med strandskydd på egen anlagd damm

Liberalerna Norberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. Liberalerna verkar för att dammar, eller andra vattenreservoarer som anläggs för att spara vatten, inte omfattas av strandskydd.

Vi är mitt under pågående klimatförändring. Oavsett om Sverige och världen når målet om en temperaturförändring under två grader eller inte så kan vi konstatera att klimatet blir varmare. Detta kan i sin tur leda till mer regn och/eller längre torrperioder. För att motverka detta behöver bland annat lantbrukare kunna lagra vatten för eventuella torrperioder.

Ett sätt att göra detta på är att anlägga egna dammar. Då är Sveriges lagstiftning problematiskt då dessa, egna anläggningar, också hamnar under strandskyddslagstiftningen. Sverige behöver ha en lagstiftning som gynnar näringsidkare och som kan säkerställa att vi har livsmedelsproduktion även under torrare år.

I anslutning till dammar kan det behöva uppföras byggnader och då bör Liberalerna verka för att regelkrånglet begränsas för att uppföra dessa, när näringsidkare försöker föregå klimatförändringar med miljövänliga alternativ.

E308. Strandskyddsutredningen

Gunilla Almesåker, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att förslagets förenlighet med egendomsskyddet i regeringsformen och i Europakonventionen måste utredas i det fortsatta lagstiftningsarbetet

Betänkandet Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd (SOU 2020:78) har nyligen presenterats.

Motiv nr 12 som anges i avsnittet ”Bakgrund”:

”Att Länsstyrelsens möjlighet att överpröva kommunens beslut i strandskyddsärenden bör ses över för att bättre tillgodose enskildas rätt till domstolsprövning inom skälig tid.”

Motiv nr 4 som anges i avsnittet ”Bakgrund”:

”Att i lagförslaget beskriva hur differentieringen är avsedd att utformas.”

Otydligheten framgår i hela utredningens betänkande

Med anledning av att remissyttranden över betänkandet Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd (SOU 2020:78) nu ska hanteras av riksdagen måste följande skrivning beaktas och uppmärksammas. Betänkandets förslag om förändringar i aktuella lagar och förordningar ska enligt det så kallade Januariavtalet träda i kraft redan den 1 januari 2022.

Uppdraget för utredningsgruppen var att föreslå författningsändringar och andra åtgärder som kan medföra att strandskyddet i miljöbalken görs om i grunden. Det ska ske genom en ökad differentiering som tar hänsyn till att tillgången till sjöar och stränder varierar i landet, liksom befolkningstäthet och exploateringstryck. Detta har inte skett. Betänkandet stramar åt mer i sin skrivning genom följande slutsats: ”Vi bedömer i konsekvensutredningen att våra förslag beräknas få positiva konsekvenser särskilt för små företag och enskilda i landsbygdsområden. Förslagen bedöms även medföra ökad rättssäkerhet, ökad tydlighet och förutsägbarhet samt större legitimitet för strandskyddslagstiftningen” (SOU 2020:78, s. 24). Att göra om i grunden är att få positiva konsekvenser för små företag och enskilda i landsbygdsområden räcker inte, då skärgården står helt utanför den ändrade lagstiftningen och med samma kritiserade regler som tidigare sedan 2014.

Utredningen har dragit slutsatsen att det ska bli enklare att bygga i landsbygdsområden.

Ingen ändring sker dock i skärgårdsområden, varken inom landets inre eller yttre skärgård.

Dessutom sägs: ”I sammanhanget föreslår vi också att det ska bli enklare att ändra gamla beslut om strandskyddets omfattning. Möjligheten att kunna ändra gamla beslut är viktigt för ett anpassat och dynamiskt strandskydd. Länsstyrelsen ska därför kunna upphäva tidigare beslut om undantag från strandskyddet, om området har betydelse för att tillgodose strandskyddets syften. Att kunna återinföra strandskyddet är en viktig motvikt till de lättnader som föreslås. Det innebär även förutsättningar för ett mer likvärdigt strandskydd i landet som helhet med hänsyn till strandskyddets syften. Detta ovan öppnar för att kunna upphäva redan utfärdade dispenser och upphäva strandskydd.

Ändringarna har nedtecknats sammanlagt på fem sidor lagtext med nuvarande lydelse och föreslagen. Som alla kan förstå är det inte fråga om omfattande förändringar.

Det s.k. nya strandskyddet gäller vid havet och vid insjöar som är större än en hektar och vattendrag som är bredare än två meter. Denna paragraf har dock tidigare funnits och är heller ingen förändring, jämfört med tidigare lagstiftning. Det vill säga, undantagna är sjöar av mindre yta än en och en halv fotbollsplan (en plan motsvarar 0,7 hektar). De undantagna vattendragen har en mindre bredd än två sängkuddar.

Det framkommer inte hur differentieringen kan införas på redan tagna beslut av landets Länsstyrelser. Detta visar att lagstiftningen bara bygger på gamla lagar, inte tar bort något för att förenkla.

Egendomsskydd beaktas överhuvudtaget inte i betänkandet.

E309. Samordnade paketleveranser

Mathias Lindow, Österåker

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 30 i Bygdeprogrammet tillförs meningen "Staten ska ha ett särskilt ansvar för samordnade paketleveranser.

Näthandeln ökar ständigt och inte minst under det senaste året ser vi hur viktig den är för både företagare och konsumenter. Men om du bor du till exempel på Ingmarsö i Stockholms skärgård är det inte leverans hem till dörren som gäller. Olika speditörer har olika leveranspunkter vilket för de boende på Ingmarsö kan innebära att du måste hämta paket i Norrtälje, Bergshamra, Ljusterö, Åkersberga, Vaxholm, Västberga, Gustavsberg, Stavsnäs eller Möja. Det kan inte vara rimligt att du som konsument ska behöva undersöka vilket speditörsbolag företaget du beställer ifrån använder sig om du inte vill åka runt i fem olika kommuner och samla ihop dina beställda varor. I skärgården är ju inte heller fågelvägen det samma som dit skärgårdstrafiken trafikerar. Länsstyrelsen i Stockholm har haft ett försöksprojekt med samordnad leverans till ett par platser i skärgården, vilket är en väg att gå. Det finns andra exempel runt om i landet med till exempel leveransneutrala paketboxar.

E310. Inför skrotningspremie för bilar som en del av klimatomställningen

Mattias Cardell, Stockholm

Ola J. Hedin, Norrköping

Christoffer Jönsson, Stockholm

Christoffer Karlsson, Lund

Björn Ljung, Stockholm

Maria Karlman Noleryd, Stockholm

Patrik Silverudd, Stockholm

Sara Svanström, Österåker

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för en skrotningspremie för bilar som en del av klimatomställningen

2. att förslaget om en reformerad skrotbilspremie i punkt 34 "Ökad möjlighet att forsla bort övergivna fordon" i förslaget om bygdeprogram också införs i syfte att underlätta klimatomställningen och skrivs in i punkt 22 i avsnittet om transportsektorn i förslaget om klimatprogram

Transportsektorn står för cirka en tredjedel av Sveriges totala koldioxidutsläpp och personbilar utgör en mycket stor andel av utsläppen. Trots att elektrifieringen antas öka kraftigt kommer inte Paris-målen för transportsektorn att nås i Sverige med dagens takt i omställningen. En orsak är att den gamla fordonsflottan med förbränningsmotorer byts ut för långsamt. Sedan skrotningspremierna togs bort 2007 och ersattes av producentansvar har färre bilar skrotats. För att stimulera förnyringen av fordonsflottan föreslås ett nytt skrotningsbidrag för bilar.

Att byta en äldre bil mot en mer bränslesnål bil eller elbil skulle ge stora klimatvinster. Som jämförelse släpper en bil från år 2000 i snitt ut 200 gram koldioxid per kilometer medan en ny bil i dag släpper ut i snitt cirka 90 gram per kilometer. En nyttillverkad elbil medför koldioxidutsläpp när bilen och batteriet tillverkas men livscykelanalyser visar att det i Sverige är bättre för klimatet att byta en gammal fossildriven bil till en ny elbil. Detta eftersom vi "tankar" fossilfri el medan den gamla bilen fortsätter släppa ut stora mängder koldioxid under hela sin livstid. Samtidigt har inte alla ekonomisk eller praktisk möjlighet att köpa en ny bil eller elbil. En skrotningspremie skulle ge incitament för fler medborgare att bidra till den gröna omställningen genom att stimulera ett utbyte till en nyare och mer bränslesnål bil. En förnyring av fordonsflottan bidrar också till mindre kväveoxidutsläpp, som tyvärr fortfarande står bakom tusentals förtida dödsfall varje år.

Nivå på skrotningspremierna och exakt utformning får närmare utredas men en nivå på 5 000–10 000 kronor per bil skulle kunna räcka för att de äldsta bilarna med de högsta utsläppen skulle sorteras ut. Bidraget kan finansieras i en grön skatteväxling med t.ex. en bredare koldioxidskatt med färre undantag än i dag, eller med differentierade trängselskatter i storstäder. För att undvika import av gamla bilar i syfte att tjäna pengar på skrotningen kan krav ställas på att bilen är registrerad i Sverige vid tidpunkten när skrotningspremierna presenteras. Kombinerat med dagens producentansvar skulle en skrotning också innebära att gamla bilar återförs i den cirkulära ekonomin. Då säkras vi att gamla bilar demonteras och återvinns i stället för att stå och rosta eller skeppas utomlands utan att ge några klimatvinster. En utfasning av bilar i det lägre prissegmentet innebär även att de mest trafikfarliga bilarna försvinner och Trafikverket har av den anledningen föreslagit en skrotningspremie.

Kraftigare politiska reformer inom transportsektorn är alldeles nödvändiga för att klara omställningen. Samtidigt kan reformer vara svåra att införa om människor känner att deras frihet blir begränsad. En skrotningspremie för bilar skulle dock ha mycket högt stöd bland svenska bilägare, vilket företaget Kvdbil 2021 visade i en Sifundersökning.

E311. Punkt 36 i bygdeprogrammet

Michael Helmersson, Filipstad

Förslag till landsmötesbeslut:

- att bygdeprogrammets stycken 36 under kapitel G ges följande lydelse:
"36. Gynna ett aktivt och mer varierat skogsbruk. Sveriges skogar bidrar till vårt välbefinnande genom en mångfald produkter och tjänster, likaså ger skogen en mängd goda miljönyttor, däribland nyttan för vårt klimat att lagra in kol. Effektiv kolinlagring förutsätter långsiktighet i ett aktivt brukande av vitala skogar. Lagstiftningen ska även fortsatt möjliggöra en variation av skogsbruksmetoder, från trakthyggesbruk till kontinuitetsskogsbruk. Det är bra med variation i brukningsmetoder för det ökar den biologiska mångfalden och kan bredda skogsnäringsens inkomstkällor, vilket i sin tur är viktigt för en levande landsbygd. Den svenska skogspolitiken ska även fortsatt vila på två jämställda mål, produktionsmålet och miljömålet. Miljöhänsynen inom skogsbruket kan öka genom att t.ex. avverkningsmetoder, återbeskogning och återvätning av mark anpassas."

Bygdeprogrammets text om skog under kapitel G stycke 36 är kort och alldeles för slätstruken. Skogsbrukets nyttor syns inte tillräckligt väl i texten. Texten bör omarbetas enligt detta förslag i stället.

E312. Punkt 37 i bygdeprogrammet

Michael Helmersson, Filipstad

Förslag till landsmötesbeslut:

- att punkt 37 i det bygdepolitiska programmet ges lydelsen:
"37. Ekologiskt värdefull skog bör skyddas och bevaras. Den mest skyddsvärda skogen kan skyddas genom naturreservat och nationalparker. Skötselavtal som tecknas mellan staten och berörda markägare är ett alternativ till reservatsbildning. De kvarvarande naturskogarna, eller gammelskogarna, bör värnas. Skog som avsätts från virkesproduktion behöver skötselplaner som sedan följs, för om så inte sker förfelas syftet med skyddet och mer mark än nödvändigt riskeras att tas i anspråk för skyddsändamål. Statligt ägd skog ska även fortsättningsvis kunna användas som inbyte för privatägd skyddsvärd skog. Skogsstyrelsen bör ha uppdraget att identifiera skogsmark som är lämplig att återväta av klimatskäl då detta vore en mycket kostnadseffektiv klimatåtgärd."

Det föreslagna bygdeprogrammets andra stycke om skog, kapitel G stycke 37, visar inte på möjligheter att bredda formen av skydd, t.ex. skötselavtal inte heller visar det på de avigsidor som visats när statens befattningshavare missköter reservat och riskerar att syftet med reservatsbildningen går förlorad när naturen på egen hand ändrar livets förutsättningar. Att skötselplaner verkligen följs är en viktig fråga om nyttan med reservatsbildningar ska bestå.

E313. Incitament för året-runt-boende på landsbygd

Erica Markusson, Örnsköldsvik

Anna Eling, Hedemora
Susanna Makstin, Vadsten
Christina Soldan, Skellefteå
Bror Wallström, Örnsköldsvik
Urban Wästljung, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Liberalerna arbetar för att genom skattelagstiftning skapa incitament att stycka av eller sammanföra skogs- och jordbruksmark i anslutning till permanentbostäder.

För många fastighetsägare på landsbygden är det ekonomiska värdet i en fastighet det värde som genereras av skog- och jordbruksmark. I generationer har gårdar vuxit fram och underhållits genom den avkastning som kommer från att äga och bruka marken. Det familjedrivna, småskaliga jord- och skogsbruket skapar samhällsnytta i flera perspektiv, det du äger vårdar du – särskilt om du dagligen ser effekterna av ditt arbete. Fastigheten skapar ett socialt skydds nät och kan gå i arv från generation till generation.

Av skogsutredningen (s.86) framgår att skogen i Sverige ägs till 48 procent av enskilda, privata ägare vilket är fysiska personer, dödsbon och bolag som inte är aktiebolag. Det finns stora geografiska skillnader i ägarstrukturen i Sverige. Enskilda privata skogsägare äger tillsammans cirka 225 000 brukningsenheter varav 67 procent ägs av en ägare som bor i samma kommun som brukningsenheten (närboägda), 26 procent ägs av en ägare i annan kommun än brukningsenheten (utboägda) och sju procent delvis utboägda. De sista tio åren har antalet skogsägare minskat med 1616 skogsägare per år. Även antalet skogsfastigheter minskar genom sammanläggningar.

Skattelagstiftningen ger i dag incitament för t.ex. rationaliseringsförvärv, det ger vissa köpare skattefordelar att förvärva jord- och skogsbruksmark. Syftet med dessa regler är att stimulera sammanslagningar av små brukningsenheter till större och mer rationella och ändamålsenliga brukningsenheter. Motsvarande incitament saknas för att ge mer rationell och ändamålsenlig landsbygd. Rationaliseringsförvärv utan krav på bosättning i en permanentbostad i anslutning till skogsbruksenheten kan leda till att privatbostäder styckas ut och säljs vidare. Privatbostäder utan jord- och skogsbruksmark kräver att fastighetsägaren hittar andra källor för att finansiera sitt boende, vilket skapar hinder för ny- till- och ombyggnationer på landsbygden.

Ett incitament som ger säljaren t.ex. utökat avdragsutrymme att nyttja mot försäljningen av marken kan leda till minskad risk för avverkning i framtid, jämfört med enbart incitament som riktar sig till köparen.

För att bidra till en hållbar landsbygd på alla nivåer föreslår vi att Liberalerna arbetar för att genom skattelagstiftning skapa incitament att stycka av eller sammanföra skogs- och jordbruksmark i anslutning till permanentbostäder.

E314. Omarbetning av punkt 37 i bygdeprogrammet

Olof Hansson, Robertsfors

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 37 under våra förslag omarbetas för att ge bättre skydd till äganderätt och nyttjanderätt till egen mark och skog.
2. att ny expropriering stoppas

Mark kan lösas in om markägaren gör detta frivilligt och om ersättningsmark eller pengar kan erbjudas vid överlåtelsefallet. Finns inte medel till markägaren bör inte staten konfiskera mark och skog

Bygdeprogrammets punkt 22 Värna äganderätten – balans mellan ägande, miljö och behovet av råvaror har en bra intention och viljeinriktning. Miljö- och naturvårdsinsatser ska genomföras i god dialog med markägare som har förvaltat och skött sin skog och jord genom många generationer. Småskalig kraftproduktion ska ha tillstånd enligt miljöbalken, men det är orimligt att den prövas efter samma mall som storskalig produktion. Det finns även skäl att stärka markägarens äganderätt i samband med prospektering av gruvdrift så att det råder en rimlig balans mellan miljö, markägarens intressen och behovet av råvaror.

Punkt 37 i samma program under våra förslag ger en helt annan bild av äganderätten där expropriering ska nyttjas i större omfattning detta är motstridigt till punkt 22 och med detta bör punkt 37 omarbetas. Svenska skogar är skyddade till cirka 28 procent inräknat frivilliga avsättningar, EU har en målsättning att 17 procent av skogen ska avsättas till miljöförvaltande åtgärder så med lite enkel matematik borde staten återlämna elva procent som tidigare exproprierats. Detta lär inte ske men som god liberal bör vi arbeta för att ytterligare intrång i människors ägande eller nyttjande av sina tillgångar inte får fortgå.

E315. Varg i hela landet – inget frikort till norr

Liberalerna Norberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i punkt 41 i rapporten Bo och leva i hela landet stryks sista meningen

I rapporten ”Bo och leva i hela landet” så finns en punkt 41, som statuerar att varg inte ska förekomma inom renskötselområde. En till synes anspråklös punkt men som har stora konsekvenser för hela vargstammen och för Liberalernas rovdjurspolitik i stort. Från att tidigare ha ansett att varg ska finnas i hela Sverige – ska vi nu gå över till att varg ska finnas i Svealand och Götaland. Trots upprepade försök att få karta ifrån gruppen som utformat rapporten så har inte någon sådan kunnat uppbådas.

Det är stor skillnad på skydds jakt och licensjakt. Något som skiljer norr ifrån söder är att skydds jakt oftare beviljas även på varg som ännu inte åsamkat någon skada i norr, jämfört med söder (källa: muntlig kommunikation, VFD Västmanland). Eftersom Sveriges vargstam är gravt inavlad så krävs att varg vandrar in ifrån norr (öster) och fyller på stammen genetiskt, minst en gång var femte år. Detta är en absolut minimnivå för att stammen ska bli livskraftig. Om nu vargen ska hindras från denna vandring så återstår bara flytt av varg som alternativ lösning om nu inte vargen ska skjutas på plats i norr. Flytt kan verka vara en enkel lösning på ett komplext problem. Vargar inte mår bra av att flyttas och det händer även att de vandrar tillbaka.

Vargar som flyttas från norr och som har vandrat in från öster är genetiskt viktiga. Det gör att när de flyttas till söder så kan skydds jakt bli svårt att beviljas i söder även om just den individen ställer till stor skada. Djurägare från t.ex. Tiveden vittnar om detta. Då står således olika intressen mot varandra.

Svealand och Götaland är inte mer positivt inställda till varg än Norrland. Även här kämpar vi med att sprida kunskap och acceptans för varg. Att Norrland nu ska få ett frikort och att Liberalerna, från att inte ha företrätt ägarintressen tidigare, nu ska gå över till att företråda rennäringen anser vi vara ett olyckligt beslut om detta antas vid landsmötet. Detta är ett hot mot acceptansen av varg och går emot Liberalernas politik om en livskraftig vargstam.

Vi har full förståelse för den problematik som uppstår när varg ger sig in i renflokar och skingrar flocken. Att renar inte hålls inhägnat gör att det är mycket svårt att skydda en flock från vargangrepp. Detta problem finns dock också i söder – där vargar ibland går in bland tamdjur och ställer till stor förödelse. Vargen är ett rovdjur och betar sig som ett rovdjur. Skadan är inte mindre allvarlig hos en bonde i söder än hos en renägare i norr. Liberalerna måste verka för en annan lösning än den riktning som utpekats i rapporten.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasternorrland/varg-vandrar-tillbaka>

E316. Partiprogrammets jordbrukspolitik

Olof Hansson, Robertsfors

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att jordbrukspolitiken ska ingå i bygdeprogrammet
2. att skrivningen om att "EU:s jordbrukspolitik måste liberaliseras, jordbruksstödet ska minska – alla direktstöd ska tas bort, stödet ska användas till klimat- och miljöåtgärder" plockas bort från partiprogrammet
3. att Liberalernas jordbrukspolitik omarbetas till nästa landsmöte

Jordbruket i Liberalernas partiprogram tar tidigt upp att Liberalerna arbetar för att EU:s jordbrukspolitik måste liberaliseras, jordbruksstödet ska minska – alla direktstöd ska tas bort, stödet ska användas till klimat- och miljöåtgärder. Frågan jag självklart ställer mig är om det även gäller stöd till den energiintensiva industrin som åtnjuter subventioner för förbrukad el samt andra stöd som t.ex. transportstöd eller är det bara jordbruket som ska bli utan stöd. Självklar är det i en marknadsekonomi så att ingen verksamhet ska drivas med eviga stöd men direktstöden är EU stöd och inte en fråga som vi äger själva. Konsekvensen av att minska de nationella stöden skulle innebära en klart försämrad konkurrenskraft jämfört med våra grannländer och inom EU då t.ex. Finland och Norge har sina nationella stöd kvar. Alla stöd till europeiska jordbruk, vinproducenter, ölproducenter, olivproducenter etc. skulle helt upphöra med den ambitionen till politik. Ett totalstopp för stöd till lantbruken skulle också innebära att EU måste sätta upp handelstullar för jordbruksprodukter för att skydda våra egna jordbruksföretag, inte en politik för frihandel som vi normalt värnar om.

Liberalernas jordbrukspolitik är till stora delar väldigt bra men att jordbrukspolitiken inte finns med i bygdeprogrammet visar tyvärr på en oförståelse för jordbrukets betydelse för landsbygden.

E317. Trikingester är inte problemet

Victor Zetterman, Södertälje

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sista meningen i punkt 44 i Bygdeprogrammet formuleras Underlätta försäljning av köttet vilket är en faktor som kan påverka intresset att jaga vildsvin.

En jägare får i dag inte enskilt sälja eller ge bort vildsvinskött utan att detta passerar en av Livsmedelsverket godkänd vilt-hanteringsanläggning. Detta är det enda viltslag som omfattas av denna lag och ses som ett stort hinder för att fler ska få tillgång till vildsvinskött.

Bygdeprogrammets punkt 44 ger intrycket att trikingesterna är hindret för att vildsvinskött inte når konsumenterna. Inget kunde vara längre ifrån sanningen. Ett trikingest kostar i dag runt 100 kronor och görs enkelt genom ett brev på posten till godkänt laboratorium. I höstbudgeten som presenterades hösten 2020 avsattes även 20 miljoner till subventioner av trikingester, fram till 2025 ska hela 100 miljoner kronor avsättas.

Bygdeprogrammets formulering är alltså ett slag i luften och löser inte grundproblematiken. Denna ligger i förbudet mot att ge köttet som gåva eller för småskalig försäljning. I dag måste många jägare upphöra med jakten när den egna frysen är full då försäljning är för svårt. Det är vad vi borde ställa tillrätta i stället.

E318. Landsbygdsutveckling – värna om friskolan

Patrik Szefer, Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna i varje kommun måste värna mer om tillväxt, och att kunna behålla en skola ger förutsättningar till att skapa mer utveckling för att en bygd ska kunna fortsätta leva

Att behålla en skola gör att fler människor har möjligheten att flytta ut till landsbygden. I dag bromsar kommuner människor på alla sätt till ökad tillväxt, även i de landsbygdsbyar där medelåldern är låg och viljan finns att driva egna företag som skapar arbetstillfällen för andra i ett närområde.

Jag yrkar på att Liberalerna ska jobba för att det ska bli lättare att starta en friskola. Det ska inte behöva ta två år innan den är igång med alla papper om man har en plan. Annars ger folk upp och kommuner har då svårare att få tag i utbildad personal för barnen i landsbygd. Får man ihop en plan ska det finnas en frihet att starta en friskola.

Friskolor har en framtid som Liberalerna ska värna om, där landsbygden ibland kan dra fördel av att det är lättare att få tag i lärare till en friskola.

Friskolor har de fördelarna att skolmaten får en bättre kvalitet som är mer näringsrik och att man kan jobba mer mot speciella inriktningar i skolan och även med fler temaveckor. Inriktningarna kan vara lära kring miljön för världen, om sitt län och vad man kan tänka på för att förbättra i sin hembygd för miljös skull. (Det kan t.ex. handla om vattendrag, djurliv med mera.) Det leder till en bredare kunskap för elever kring t.ex. miljön.

En kommunal skola kan dra lärdom av arbetstid, flexibilitet, lärande och det betyder något för personalen. Med denna skolform kommer det att rädda många landsbygds-skolor och eleverna får en speciell inriktning på lärande. Det gör att skolan i Sverige alltid utvecklas till kreativitet och dem kommunala skolorna får höjda krav.

Det man såg i Gällivare, i en by med fjäll i närmiljön, var att när man skulle ansöka om en friskola i landsbygd eftersom kommunen skulle dra ner på skolan trots att det bara var en barnklapp på ett år var det lätt att få tag i utbildade lärare och specialpedagoger från andra orter.

Man fick även intresseanmälningar från tätorten eftersom buss går dit och kommunen valde därför att fortsätta gå in med pengar av den kommunala delen, men personalen som man hade fått tag i ville då inte flytta till Gällivare. Alltså skulle byborna ha fortsatt sin process som lett till en skola med högre kvalitet än den kommunala skolan.

Där ser man då vilken skillnad och lärdom en kommunal skola kan dra av att arbetstid, flexibilitet betyder något

för personal med denna skolform och det kommer att rädda många landsbygdsskolor och eleverna får en speciell inriktning på lärande.

Det hade även gett mer tillväxt som gör att yngre folk i byn hade utbildat sig till lärare och haft nära till sin arbetsplats.

Man måste tänka kreativt. All tillväxt är viktig. Bara en bensinpump kan göra att turistnäringen växer och att fler människor dras till en fjällnära miljö.

E319. Studieförbundens roll för folkbildning och kultur på landsbygden

Thomas Olofson, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i rapporten Bo och leva i hela landet förs in en ny punkt under rubriken H Utbildning och arbetsmarknad som får följande lydelse: "För att erbjuda folkbildning och kultur i hela landet är Studieförbunden en viktig aktör. För att stärka och utveckla den fria folkbildningen i hela landet är det viktigt med en självförvaltningsmodellen för att vårda relationen men också oberoendet mellan stat och civilsamhälle."

Vi som liberaler är övertygade om att det är genom bildning som individer kan göra klassresor och förverkliga sina drömmar. Ser man ur ett historiskt perspektiv har studieförbunden spelat en stor och viktig roll för att kunna möjliggöra individens bildningsresa.

Studieförbunden jobbar tillsammans med föreningslivet genom tusentals frivilliga och engagerade, de skapar strukturer och arenor för samtal, bildning, kultur och samverkan. Tillsammans motverkar man ofrivillig ensamhet, psykisk ohälsa, bidrar till etablering för nyanlända. Studieförbunden är med sin storhet en aktör som finns i hela landet från Kiruna i norr till Ystad i söder. På många mindre orter och samhällen är Studieförbunden den enda kraften som ger individer, ung som gammal möjlighet till bildning och kultur, de är en samlingsplats för föreningslivet där de kan träffas, verka och utvecklas. Slutsatsen är att studieförbunden och folkbildningen är en viktig del i arbetet för att hela Sverige ska leva och det är därför viktigt att Liberalerna med stolthet lyfter fram och omfamnar detta viktiga arbete.

E320. Avskrivning av studielånet genom flytt till glesbygd

Thomas Söderström, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att avskrivning av studielånet i någon form vid flytt till glesbygd blir verklighet

Glesbygdskommunerna får det allt svårare att behålla utbildad arbetskraft och skattebasen försämras år för år när befolkningen minskar i utsatta kommuner. När man pluggat klart är det många som, i stället för att återvända hem till glesbygden, väljer att stanna på studieorten eller flytta till storstan. Det har resulterat i att det på många håll råder brist på utbildad personal, bland annat lärare och poliser i

glesbygd. Liberalerna vill skapa ett land där trygghet, strävsamhet och utbildning är självklart. Därför behöver vi också se hela landet, så även glesbygden. Ett införande av system för avskrivning av studielån (likt det norska systemet) skapar positiva effekter i den ort som får tillströmning och är ett av flera sätt att möjliggöra att kommuner som i dag har problem med sin skattebas och att locka utbildad arbetskraft.

E321. Ytterligare två punkter i det bygdepolitiska programmet

Kjell Fransson, Motala

Jan Fallsvik, Motala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ytterligare en punkt tillförs det bygdepolitiska programmet där det anges att det lågtrafikerade statliga vägnätet tillförs mer medel, då det är en viktig förutsättning att bo och verka på landsbygden
2. att ytterligare en punkt tillförs det bygdepolitiska programmet där det anges att fler grusvägar på det lågtrafikerade statliga vägnätet beläggs med asfalt, då det är en viktig förutsättning att bo och verka på landsbygden och minskar även underhållet för Trafikverket

Det bygdepolitiska programmet Bygdepolitik är mycket bra. Det tar upp de flesta aspekterna att förbättra villkoren att bo på landsbygden. Dock anser vi att man bör trycka ännu hårdare på att det lågtrafikerade statliga vägnätet måste erhålla mer medel för underhållet av dessa. Det står visserligen i den inledande texten att de statliga lågtrafikerade vägarna är viktiga att de underhålls väl för den tunga trafiken. Men de är även viktiga för dem som bor och verkar på landsbygden. För de flesta är bilen en förutsättning att kunna bo på landsbygden. Då är det viktigt att det finmaskiga statliga vägnätet underhålls ordentligt.

Underhållet av det statliga finmaskiga vägnätet halkar efter varje år. Resurserna läggs framförallt på de högttrafikerade Europavägarna och riksvägarna. Av naturliga skäl. Men det innebär att det inte blir så mycket över för de mindre vägarna. Trafikverket påpekar varje år att underhållet släpar efter på det lågtrafikerade vägnätet.

Därför anser vi att de lågtrafikerade vägarna ska få mer medel till underhållet av dessa, med motiveringen att det är avgörande för att kunna bo och verka på landsbygden. Detta borde därmed få en egen punkt i Bygdepolitik.

Vi anser också att en större andel av grusvägarna på det statliga lågtrafikerade vägnätet beläggs med asfalt. Underhållet för Trafikverket minskas väsentligt om grusvägar beläggas med asfalt. Upp till två tredjedelar minskade kostnader har nämnts. Även slitaget på bilar minskar om man kör på asfalterade vägar i stället för på grusvägar. Särskilt om grusvägarna inte sköts ordentligt, vilket tyvärr inte är ovanligt. Detta borde därmed få en egen punkt i Bygdepolitik.

E4. FÖRETAGARPOLITIK OCH KONSUMENTFRÅGOR

E401. Kommunala villkor för nyetablering av företag

Liberalerna Västerbotten

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet beslutar att ställa sig bakom motionen med uppmaning till liberala företrädare i kommunerna att verka utifrån motionens intentioner.

Nyföretagande är något som av hävd ligger liberaler varmt om hjärtat. Det var liberala reformer som ledde till att näringsfrihet infördes under J. A. Gripenstedts tid som finansminister på 1860-talet.

En viktig faktor när det gäller att underlätta för presumtiva företagare att etablera sig är de villkor som erbjuds lokalt. Det handlar då om saker som en funktion som företagslots och de befogenheter som denne har och de avgifter som företagarna måste erlägga för att få tillstånd till att bedriva verksamheter som handel med livsmedel, utskänkning av alkohol och verksamheter som kräver tillstånd enligt miljöbalken, som bilverkstad och/eller bilvård.

En undersökning utfördes av NNR, Näringslivets regel-nämnd visar att endast en tredjedel av de svarande kommunerna säger sig kunna lämna ett besked om totalkostnaderna vid första kontakt med kommunen eller åtminstone innan ansökning. Dessutom lämnar 36 procent av kommunerna besked först efter särskild förfrågan eller bara genom utskick av fakturorna. När det gäller besked om förväntad total handläggningstid för samtliga nödvändiga tillstånd och anmälningar i verksamheten är det 56 procent av kommunerna som kan lämna ett sådant besked vid första kontakt med kommunens företagsservice eller åtminstone innan en ansökning. Hos 14 procent av de svarande kommunerna lämnas besked först efter särskild förfrågan eller enbart genom utskick av tillståndsbeskeden.

Det är tydligt att de kommunala taxorna behöver göras enklare och mer transparenta så att kollegor inom andra delar av den kommunala förvaltningen lätt kan förstå och beräkna en avgift. Ett fullt rimligt krav är att kommunerna har förmågan att i förväg svara, åtminstone ungefärligen, på frågan "Vad kostar det?" oavsett bransch för etableringen.

Skillnaderna inom andra områden, som utskänkning eller livsmedelsförsäljning, kan vara olika men är i allmänhet ganska stora. Till det ska läggas att det för en del företagare givetvis blir än kostsammare om det inryms mer än ett avgiftsbelagt område inom nyetableringens ram.

Företag inom de branscher som det här är frågan om, ofta nog sådana som drivs av företagare med invandrabakgrund. Eget företagande är en både vanlig och viktig inkörsport till

det svenska arbetslivet för invandrare. Av det skälet är det en viktig faktor för att underlätta integrationen. För liberaler, med en positiv syn på företagande och som ser invandring som något som berikar ett samhälle, finns alla skäl att verka för att underlätta för nyetableringar. Därför är det viktigt att avgifterna hålls på en rimlig nivå och att servicen till företagare som vill etablera sig är god.

E402. Uppmuntra och ge småskaliga välfärdsföretag rimliga förutsättningar

Carina Wellenius, Stockholm

Stefan Ennerfelt, Stockholm

Pia Lindgren, Stockholm

Louise Minnhagen, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att förutsättningarna för mindre välfärdsföretag t.ex. inom hemtjänst och äldreomsorg är sådana att de kan utvecklas och växa och att verksamheten även långsiktigt kan bedrivas småskaligt.

Ofta startas ett litet välfärdsföretag av någon som är mycket duktig på att leverera sin tjänst till kunden och brinner för att utföra sin specialisttjänst till kunden. Och i utvärderingar får dessa företag ofta goda omdömen/betyg.

Det är viktigt för jämställdheten att kvinnor som är i majoritet i välfärdarbete också ges förutsättningar att starta och driva företag i den skala som de önskar. Vill man växa ska det givetvis finnas förutsättningar för det, men småskalighet ska inte missgynnas.

Viktigt att äldre och andra som vill nyttja välfärdsföretag kan välja från vilka företag de får sina tjänster. Vi menar att den här marknaden mår bra av mångfald av olika företag och med fler små företag.

Det finns många exempel på att småskalig verksamhet missgynnas vid upphandlingar och/eller köps upp av större företag trots att de egentligen skulle vilja fortsätta småskaligt.

I glesbygd, där det finns många brukare av t.ex. hemtjänst i perifera orter, kan det vara extra viktigt och bra med småskalig geografisk specialisering.

E403. Offentlig upphandling

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en bredare aspekt måste tas tillvara vid offentlig upphandling så att priser inte kan dumpas för att bara komma in med ett företag på marknaden eftersom det drabbar landsbygdsföretagare. Om en upphandling kan gynna när servicen i en bygd är det något en kommun sparar in mer pengar på och det skapar mer företag och ökar lönsamheten

Att inte ta in alla aspekter vid offentlig upphandling av sjukresor eller färdtjänst påverkar människor och kostar i slutändan samhället mer pengar.

Efter en bra dialog kring upphandling med länstrafiken i Norrbotten borde man tänka på det i framtiden. Vi liberaler i Kiruna, Gällivare och Pajala kommer tillsammans att fortsätta bevaka det.

För en liten ort eller by kan detta vara dödsstöten för när servicen och att man tvingas vänta minst en timme på en bil för att det finns företagare som dumpar priserna gällande körningar åt regionen. Ingen tjänar på det.

Hur ska utveckling kunna ske eller folk kunna bo kvar på landsbygden när eventuella arbetstillfällen samt tryggheten som gynnar alla försvinner?

E404. Betalningsanmärkning

Charlotte Hedendahl, Malmö

William Hedendahl, Malmö

Torbjörn Karlsson, Malmö

Charlotte Söderlund, Bromölla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att betalningsanmärkningar som är betalda där ska pricken tas bort ur systemet
2. att en betalningsanmärkning inte ska ligga kvar mer än 18 månader.
3. att de som låter bli att betala sina skulder och sätter det i system ska vänta tre år innan pricken tas bort.
4. att vi skyddar de som råkat illa ut tillfälligt.

I tider av ekonomisk oro så faller det på oss som liberaler att se till alla våra invånares ekonomiska möjligheter och svårigheter beaktas. Betalningsanmärkningar är något som har ökat. Då får man en prick som ligger kvar i tre år och gör att man inte kan köpa saker på avbetalning, man kan inte få mobilabonnemang, hyra lägenheter eller ta ett banklån. Ibland påverkar det även dina chanser till att få ett jobb. Vi anser att tiden som anmärkningen finns kvar är allt för lång. Om skulden är betald bör pricken tas bort. I annat fall så bör betalningsanmärkningen inte finnas kvar mer än 18 månader. De som har mer än fem betalningsanmärkningar under loppet av ett år eller satt detta i system bör det ta tre år innan betalningsanmärkningarna tas bort.

E405. Försvåra överskuldssättning

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Sverige inför nationellt kreditregister som i Norge
2. att alla banker ska vara skyldiga att rapportera in alla lån som ingår i registret
3. att alla banker ska vara skyldiga att inhämta information från registret
4. att inga lån får betalas ut snabbare än 48 timmar, mot dagens 5–15 minuter
5. att kreditregistret innefattar bolån, billån och kreditkort

Drygt 400 000 personer finns i Kronofogdens register. Den sammanlagda skulden är nu drygt 87 miljarder kronor och ökar snabbt. Effekterna efter covid-19-pandemin har vi inte sett ännu. Det går alltså åt fel håll och mer måste göras för att motverka överskuldssättning.

E406. Skärp reglerna för sociala medier

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att inaktiva konton i sociala media måste raderas efter tre år av verksamheterna som kontrollerar/äger aktuellt socialt media.
2. att reglerna kring sociala media skärps för att motverka ID-kapning, hot och hat – i synnerhet från anonyma konton.

Mängden inaktiva konton i sociala media ökar. Lösenord glöms bort, e-postadresser ändras. ID-kapning av konton ökar. Klimatet på sociala media hårdnar med hot och hat, ofta från anonyma konton. Mer behöver göras för att motverka dessa trender.

E407. Avskaffa kravet på aktiekapital i privata aktieföretag

Christoffer Heimbrand, Stockholm

Willhelm Sundman, Örebro

Viktor Janrik, Uppsala

Victor Bolander, Örebro

Claes Ekstrand, Göteborg

Frida Gommel, Uppsala

Erik Svalling, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att avskaffa kravet på aktiekapital i privata aktieföretag.

Vid bildande av ett aktieföretag måste grundarna bidra med kapital till bolaget. Att täckning finns för kapitalet, det så kallade bundna egna kapitalet, utgör förutsättningar för att starta och bedriva ett bolag utan risk för personligt betalningsansvar. Genom en lagändring den 1 januari 2020 är kapitalkravet i privata aktieföretag 25 000 kronor, jämfört med det tidigare kravet på 50 000 kronor. Sänkningen var

ett steg i rätt riktning och bör följas upp med ett totalt avskaffande.

För det första kan det antas att lägre aktiekapital skapar en större tillgänglighet till aktiebolagsformen för nyföretagare. Bland annat visar erfarenheter från 2010 års sänkning av aktiekapitalet från 100 000 till 50 000 kronor att antalet aktiebolag ökade.

För det andra möjliggör en sänkning av aktiekapitalet för en mer effektiv prissättning av kapital. Kravet på aktiekapital är ett minimikrav. Eftersom andelen eget kapital är av stor betydelse för ett bolags kreditvillkor väljer många bolag att ha mer kapital än så. Ett avskaffande av aktiekapitalkravet skulle med andra ord inte leda till fler bolag utan kapital, utan till att värdet av kapital i bolag lämnas till marknaden att bestämma. Givetvis är marknaden mer lämpad att avgöra hur mycket bundet kapital ett bolag behöver, än lagstiftaren är.

För det tredje skulle en sänkning av aktiekapitalet ha en kostnadsänkande effekt. De bolag vars verksamhet kräver extern finansiering har redan i dag mer kapital i bolaget än vad det lagstadgade minimikravet fordrar. För dessa bolag saknar regleringen betydelse. För bolag vars verksamhet inte kräver extern finansiering är det lagstadgade minimikravet emellertid av stor betydelse. Dels kan det innebära ett hinder mot att över huvud taget starta verksamhet. Dels kan det innebära att pengar reserveras, som annars kunde ha investerats på något annat – för verksamheten mer relevant – sätt. Statistik tyder på att andelen nystartade bolag som saknar extern finansiering, och därmed inte är i behov av ett aktiekapital, uppgår till inte mindre än 80 procent.

Skälen för att behålla aktiekapitalkravet har sedan länge passerat bäst före-datum. När kravet infördes i svensk rätt år 1910 motsvarade det i dagens penningvärde ungefär 270 000 kronor. Då hade aktiekapitalkravet särskilt funktionen av att ge trygghet till bolagets borgenärer vid en eventuell konkurs. I dag är det knappast någon borgenär som känner sig tryggare av att veta att det finns 25 000 kronor i bolaget vid en eventuell konkurs. Om aktiekapitalkravet med andra ord ska återfå någon slags funktion i svensk rätt skulle det alltså behöva mångdubblas från dagens nivå – en ändring som ingen förhoppningsvis vill se.

I dag kan ett privat AB bildas helt utan aktiekapital eller med ett kapital på en euro i 19 av EU:s medlemsländer, däribland Tyskland, Belgien, Luxemburg och Nederländerna. Finland beslutade så sent som 2019 att avskaffa aktiekapitalkravet i privata aktiebolag. Det är dags att Sverige följer med i den utvecklingen.

E408. Ekonomisk politik för jämställt företagande

Cecilia Elving, Stockholm
Monica Wahlström, Vännäs
Helene Adell, Boden
Lovisa Aldrin, Halmstad
Adela Brkic Carlsson, Ulricehamn
Pernilla Ekelund, Svalöv
Birgitta Granquist, Göteborg
Jessica Hellström, Malung-Sälen
Sarah Karlsson, Härnösand
Anna Manell, Sollentuna
Jacqueline Tjällman, Skövde
Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny bolagsform, EAB (embryoaktiebolag), införs som tillåter att man skattefritt bygger upp ett aktiekapital på 200 000 kronor och därefter blir ett aktiebolag på traditionellt sätt.
2. att Liberalerna är drivande i att säkerställa att statliga finansieringsformer och bidrag fördelas på ett jämställt sätt.
3. att berörda regleringsbrev och riktlinjer uppdateras så att de tydligt inkluderar krav på kartläggning av de statliga stödets mottagare utifrån kön.

Även om kvinnors företagande ökar så finns det fortfarande skillnader mellan mäns och kvinnors företagande. Fler kvinnor har en anställning vid sidan av sitt företagande. Män driver oftare sitt företag som aktiebolag, medan kvinnor tenderar att ha enskild firma. Enskild firma är en företagsform där ägaren ansvarar personligen för hela bolagets verksamhet. En kundförlust kan bli kännbar och t.o.m. innebära att ägaren tvingas gå från hus och hem.

För att minska dessa risker föreslår vi att enskild firma helt skrotas som företagsform och i stället införs företagsformen EAB som står för ”embryoaktiebolag”. Den nya företagsformen EAB innebär att fler kvinnor kan starta företag med mindre risk för sin personliga ekonomi. Dessutom får Sverige ett stort antal relativt starka småföretag med trovärdighet, vilket kommer att minska kreditförluster. Som med alla andra företagsformer behöver även denna anpassas till socialförsäkringssystemet.

Inom näringspolitiken och den regionala utvecklingspolitiken finns ett flertal exempel på en ojämn fördelning av olika stödåtgärder mellan kvinnor och män som vill starta eller driva företag. Huruvida kvinnliga och manliga företagare ges tillgång till krediter eller annan statlig finansiering kan påverkas av de bedömningar som görs på de myndigheter eller regioner som ansvarar för stöden.

Endast en procent av allt riskkapital går till bolag med kvinnliga grundare. Där ska staten ha ett större uppdrag att arbeta för bättre jämställdhet i investeringar och stöd.

Staten satsar årligen miljarder kronor som i slutledet når entreprenörer. Det behövs en kartläggning och data-transparens som visar hur offentliga medel till entreprenörer fördelas utifrån kön och ägande som statliga bolag och myndigheter som Almi Invest, Tillväxtverket, innovations-

myndigheten Vinnova, pensionsförvaltning i t.ex. AP6. Statligt riskkapital ska fördelas jämställt.

E409. Minska antalet kokkar i soppan

Christoffer Heimbrand, Stockholm
Willhelm Sundman, Örebro
Viktor Janrik, Uppsala
Victor Bolander, Örebro
Claes Ekstrand, Göteborg
Frida Gommel, Uppsala
Erik Svalling, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att instifta en servicemyndighet för uppgiftsinlämnande

Företagens kostnader för efterlevnad och administrering av regler och lagar ökar med en (1) miljard kronor om året enligt en rapport från Tillväxtverket 2017. Samma myndighet har konstaterat att lagar och regler är ett av största tillväxthindren för företag. Dagens byråkratiska system skadar inte bara svensk ekonomi och företagande genom de kontinuerligt ökande kostnaderna. Det gör även att småföretagare väljer att inte utöka verksamheten, vilket gör att Sverige går miste om såväl anställningstillfällen som skatteintäkter. Företag som växer är de företag som i störst utsträckning upplever att regelbördan är ett hinder för verksamheten. Enligt Företagarna skapas fyra av fem jobb i småföretag. Att minska företagens administrativa börda är därför avgörande för att skapa fler arbetstillfällen i Sverige.

För att på långt sikt lösa problemet med hämmad företags-tillväxt behöver reglerna förenklas. Kortsiktigt kan andra lösningar vara aktuella för att lösa den skenande ökningen av administrativa kostnader. I dag behöver företag ofta lämna samma uppgift till olika myndigheter på grund av bristen på samordning mellan myndigheter. Uppgifterna kan vara så enkla som adresser eller postnummer, vilka måste skickas in löpande till över 90 olika myndigheter som företagen har kontakt med. Bristen på samordning mellan myndigheterna beror bland annat på att myndigheterna faktiskt missgynnas av att dela uppgifter med varandra. Myndigheterna fakturerar varandra för att dela med sig av uppgifter, varför det är bättre för en myndighets budget att begära att företaget skickar in samma uppgift ytterligare en gång.

För företagen är detta en enorm tidstjuv. Småföretagare lägger cirka tio timmar per vecka på myndighetsrelaterad administration, vilket är alldeles för mycket. För att underlätta för företagen behöver staten göra vad den kan för att förenkla hanteringen av uppgifter. Därför bör Liberalerna driva på för att instifta en servicemyndighet för insamlandet av uppgifter från företag och föreningar. Att ge företagen mer tid att driva företag i stället för att fylla i myndighetsblanketter är inte bara positivt för företagsklimatet, utan enligt Liberala Studenters beräkningar, en samhällsekonomisk vinst. En reform som hela Sverige tjänar på helt enkelt.

E410. Staten behöver ingen fiskal gräddfil

Christoffer Heimbrand, Stockholm
Willhelm Sundman, Örebro
Viktor Janrik, Uppsala
Victor Bolander, Örebro
Claes Ekstrand, Göteborg
Frida Gommel, Uppsala
Erik Svalling, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för ett avskaffande av det skatterättsliga företrädaransvaret

Det skatterättsliga företrädaransvaret innebär att en styrelseledamot eller vd för ett företag kan göras personligt ansvarigt företagets obetalda skatteskulder om han uppsåtligen eller av grov oaktsamhet inte betalat dessa senast på förfallodagen.

Regleringen har varit föremål för omfattande kritik från såväl näringslivet som akademien. En kritik som är välgrundad – det skatterättsliga företrädaransvaret är nämligen rakt av företagsfientligt. Torgny Håstad, professor emeritus i civilrätt vid Uppsala universitet, har till och med uttalat att ”om företagare visste vad det skatterättsliga företrädaransvaret innebär hade ingen vid sina sinnens fulla bruk startat företag”.

De huvudsakliga problemen med regleringen är de följande:

1. Regleringen har en konkursdrivande effekt. Ett företag som befinner sig i tillfällig likviditetskris blir automatiskt föremål för företrädaransvar. För att undgå personligt betalningsansvar måste styrelsen begära bolaget i konkurs, ställa in samtliga betalningar eller ansöka om företagsrekonstruktion. Detta innebär att många företag som tillfälligtvis inte har medel för att betala sina skulder begärs i konkurs, för att styrelsen vill undvika personligt betalningsansvar.

2. Regleringen har en avskräckande effekt på benägenheten till företagande. Aktsamhetsnormen för att undvika personligt betalningsansvar är mycket sträng, inte bara ska styrelsen känna till samtliga förfallodagar för skatteskulder, den ska dessutom kontrollera att alla skatteskulder är korrekt beräknade och betalade innan förfallodagen.

3. Regleringen förhindrar rekrytering av externa styrelseledamöter till företag. Betalningsansvaret är solidariskt för företagets styrelse och verkställande direktör, vilket innebär att talan kan riktas mot den som har bäst betalningsmöjligheter oavsett graden av personlig skuld. Detta medför att det blir svårare för företag att locka till sig kompetens i form av externa styrelseledamöter, eftersom de inte vill riskera att träffas av företrädaransvaret.

Med anledning av den allvarliga kritik som riktats mot systemet har utredningen SOU 2020:60 överlämnats till regeringen. Där föreslås vissa förändringar men bland annat Svenskt Näringsliv konstaterar i sitt remissvar att utredningens förslag är otillräckliga och saknar ett helhetsperspektiv.

Det skatterättsliga företrädaransvaret är orättvist och direkt företagarfientligt. I praktiken har företrädaransvaret endast en praktisk effekt: att ge staten bättre förutsättningar än alla andra borgenärer att få utdelning på en kon-

kursfordran – något som har rönt regleringen den träffande beskrivningen ”en fiskal gräddfil utan legitimitet”. Faktum är att det inte heller fyller någon som helst funktion, annan än att ge staten en särställning. Staten kan, i likhet med alla andra borgenärer driva in fordringar eller som konkursborgenär i ett konkursbo. Mot bakgrund av detta förespråkar vi ett totalt avskaffande av det skatterättsliga företräddansvaret.

E411. En svensk ESOP-modell och ökat personalägande i svenska företag

Johan Lisspers, Stockholm
Anne-Lie Elfven, Stockholm
Ulf Lindström, Piteå
Pia Långström, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att en svensk ESOP-modell utreds och genomförs

Företagardemokrati och personalägande har varit en Liberal fråga i många år. 1948 skrevs den liberala antologin Social-liberal Samhällssyn som drev på för ökat arbetarinflytande på arbetsplatserna. Mycket har hänt sedan dess på arbetsmarknaden, men något som är säkert är att just personalägande har utvecklats vidare i många varianter. I rapporten ”Personalägda företag och den amerikanska ESOP-modellen”, framtagen på uppdrag av bland annat Svenskt Näringsliv och Unionen, belyser Patrik Witkowski problematiken i dagens företagarklimat.

I USA är ESOP (”Employee Stock Ownership Plan”) ett väletablerat koncept som är populärt från både demokratiskt och republikanskt håll. Nästan 40 procent av alla anställda i USA har någon typ av finansiellt deltagande i företaget de jobbar för. Bland de stora teknikbolagen är ESOP program något som är en given faktor för att attrahera och bibehålla talang i en konkurrensutsatt marknad.

Men det är inte bara något för stora bolag. I Sverige finns i dag en stor mängd små och medelstora företag som inom de kommande åren ska genomgå generationsskiften. Något som kommer föra med sig en exit-problematik då ägandet ofta är koncentrerat till ett fåtal individer, eller en familj. Företaget i sig kan vara välfungerande med många arbetstillfällen och gå med vinst men för lite för att få intresse från större investerare som ofta har högre krav på avkastning och tillväxt. Det är nästan 200 000 företag och 60 000 anställda som kommer beröras av ett generationsskifte under de kommande åren, en tredjedel av dessa företag tror man kommer läggas ner i brist på köpare eller arvtagare. Risken för en företagardöd är påtaglig. Dessutom återfinns många av dessa företag utanför storstäderna, vilket gör att Sveriges landsbygd till slut blir den stora förloraren. I USA har nästan 75 procent av alla ESOP i onoterade bolag tillkommit vid ett generationsskifte.

EU och framför allt Sverige är långt bakom USA som föregångsland i dessa frågor. I korthet går ESOP ut på att en stiftelse upprättas där de anställda kan förvärva aktier i bolaget.

Genom de skatteförmåner som finns så har både ägare och företag incitament att sälja aktier till en sådan stiftelse.

ESOP är alltså något som är starkt fördelaktigt för både stora och små företag som antingen ska attrahera talanger, eller genomgå generationsskiften. Exempel finns bland annat i Handelsbanken, men tyvärr lyser exempel med sin frånvaro.

Debatten har aktualiserats både genom förslag från Kristdemokraterna (budgetförslag 2020) och Miljöpartiet (motion 2016/17:2633) i olika former. Frågan har även dykt upp från fackligt håll. Nu har Liberalerna chansen att tillskansas sig frågan och göra den till sin.

E412. Ta vara på Sveriges nyföretagaranda

Helena Gellerman, Lerum
Ronny Johansson, Lerum

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att fler utbildningar på gymnasiet genomför Ung företagsamhet och därmed stimulerar unga personer att driva och få insikt i företagande
2. att Liberalerna verkar för att Tillväxtverket får till uppgift att arbeta fram en rutin för certifiering för lokala aktörer, som kan erbjuda kvalificerad rådgivning inom nyföretagsamhet
3. att Liberalerna verkar för att man utreder att inom A-kassan ges möjlighet att pröva att starta eget företag
4. att Liberalerna verkar för att regionerna ser över hur man kan rikta mer av sina resurser till stöd för nyföretagandet

Sverige måste bli bättre på att ta tillvara engagemanget hos alla de individer som bär på en idé och som vill testa den genom att starta ett företag.

Det finns i dag möjligheter som till exempel i olika science park, som regionerna till stor del finansierar. Vi har också Tillväxtverkets startup-verksamhet: <https://tillvaxtverket.se/amnesomraden/digitalisering/startup-sweden.html>

Vi tror dock att det behövs en större satsning på det lilla formatet, lokalt, där folk kan känna en trygghet och få stöttning i en omgivning de känner till. Vi tror dels på att få in företagsamheten på ett naturligt sätt i utbildningen och ett lokalt förankrat nyföretagarstöd.

Vi vill se entreprenörskap i hela utbildningssystemet. En god väg till nyföretagande är utbildningar i entreprenörskap i skolan. Där får ungdomar förverkliga sina idéer och pröva sina vingar som entreprenörer tack vare stöd från ideella aktörer. I dag är det till exempel få hantverksutbildningar på gymnasiet som erbjuder eleverna att driva ett företag genom verksamheten Ung Företagsamhet (UF). Många av eleverna kommer senare i livet att starta eget företag och en grundkunskap från utbildningen kan minska tröskeln för att ta det steget.

Nyföretagandet i Sverige behöver öka som helhet, både regionalt och i våra kommuner. Kvinnligt nyföretagande har en minskande trend, där i dag 30 procent av alla företags-

starter sker av kvinnor. Utrikes födda skulle också kunna starta fler företag. Vi vet att många, cirka 40 procent, av den vuxna befolkningen drömmer om att starta eget företag, cirka 30 procent säger att man är kompetent men få vågar ta steget att starta eget. Snittålder för den som startar företag är cirka 42 år. Lokala aktörer skulle kunna kvalificera sig för att ge rådgivning till dem som drömmer om att starta eget.

Arbetsförmedlingen erbjuder starta-eget-bidrag, som man kan ansöka. Det finns också erbjudande från Arbetsförmedlingen att gå på rådgivning hos avtalsleverantörer. Om du uppstår A-kassa så får du dock inte gå på rådgivning eller starta företag, du riskerar då att tappa A-kassan.

E413. Stötta företagare som drabbats på grund av covid

Eva Svendén, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det görs en analys av hur staten ska kunna hjälpa de företagare som har tagit lån som privatpersoner för att klara sina verksamheter på grund av covid-19-pandemin och nu har hamnat eller riskerar att hamna i personlig konkurs

På grund av covid-19-pandemin har många företagare tagit lån som privatpersoner för att försöka rädda sina företag. Om pandemin håller i sig med restriktioner och inte verksamheter kommer i gång snart, så kommer vi att ha företagare som kommer att stå där som privatpersoner med skulder och personlig konkurs. Hur ska samhället hjälpa dem? Detta är en viktig fråga dels för den enskilda företagaren, dels för samhället och skatteintäkter och för att minska utgifter för arbetslöshet. Men det är också en viktig ideologisk fråga för Liberalerna då det handlar om företagsamhet, om kombinationen av att stötta de individer som har tagit sitt ansvar för sig själv och det gemensamma genom att starta företag. Här är en viktig fråga gällande företagsamhet där Liberalerna utifrån sin ideologi klart kan visa varför den är viktigt och varför vi som liberaler finner den viktig.

E414. Tillåt privat ägande av himlakroppar

Adam Simonsson, Haninge

Martin Norrby, Lidingö

Marcus Willershausen, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att efter att stater i rymden är etablerade bör rymdfördraget (the Outer Space Treaty) omförhandlas med målet att tillåta privat ägande av himlakroppar men samtidigt förhindra ett monopol på ägande

Tänk om det fanns ett sätt att öka incitamenten till rymdforskning och samtidigt minska lidande på jorden? Det man skulle kunna göra för att uppnå både dessa mål är att tillåta privat ägande av himlakroppar. Vi borde underlätta möjligheten till att utforska och utnyttja de resurser som inte används i vårt solsystem. För oss liberaler kan det bli en fan-

tastisk möjlighet till att starta en ny era av rymdforskning som behövs för att vi ska lösa framtida utmaningar.

Rymden är fantastisk eftersom allt från planeter, stoft, galaxer och svarta hål ryms i vårt vackra universum. Äganderättsprinciperna för ägandet av dessa himlakroppar regleras här på jorden av rymdfördraget. Det är en FN-överenskommelse från 1960-talet som stadgar att rymden ska brukas till "alla ländernas nytta och intresse och ska vara hela mänsklighetens provins". Vidare förbjuder överenskommelsen exploatering och ägande av himlakroppar. Precis som vår eminente riksdagsledamot Joar Forssell motionerade till riksdagen (2018/19:511) om så anser vi att rymden borde vara underlagt äganderättsprinciper precis som på jorden.

Ett av de främsta argumenten för privat ägande av himlakroppar är att det kan flytta skadlig verksamhet ut i rymden. Exempelvis skadar gruvverksamhet på jorden både människor, djur och miljön i länder med svagt rättsskydd. I Demokratiska Republiken Kongo lever exempelvis Monica, fyra år gammal, som jobbar på en av de många koboltgruvorna i landet. Tillsammans med andra barn extraherar hon kobolt och andra värdemetaller. Ibland jobbar hon i skift som är längre än tolv timmar. Kobolt och andra konfliktresurser används exempelvis inom elektronik och vinsterna från den försäljningen används för att finansiera fortsatt stridande och allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter runtom i världen.

Vi behöver göra allt i vår makt för att stoppa dessa kränkningar men vi måste också se att genom att flytta gruvverksamheten till rymden kan man minska efterfrågan på jorden. Olika värdemetaller finns i mycket större omfattning i rymden. Exempelvis asteroiden 162173 Ryugu innehåller ämnen till ett värde av 83 miljarder dollar. Den japanska sonden Hayabusa 2 förde med sig provet till jorden efter att ha landat på asteroiden 2019. Det finns alltså redan den tekniska expertisen att genomföra en gruvoperation på en asteroid. Dock är inte det internationella regelverket redo.

Vi borde i stället ändra det regelverk som är decennier gammalt och inte anpassat för den moderna tidsperiod vi lever i. Förhoppningsvis kommer en dag då vi kan titta tillbaka på exempelvis gruvutvinning på jorden som en anakronistisk och farlig period i mänsklighetens historia och i stället blicka uppåt för att se dit ljusare tider leder oss. Precis som vi liberaler vet är ägande grunden för civilisation. Därför kan vi genom att bifalla den här motionen kanske vara ett steg närmare att bosätta oss i rymden.

F1. RÄTTSPOLITIK

F101. Stöd till föräldrar för att minska kriminaliteten

Ulf Hansson, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att i alla socialt utsatta områden införa rutinen att socialtjänsten tillsammans med barnavården gör hembesök hos alla hos nyblivna mammor, och om möjligt båda föräldrarna.
2. att Liberalerna verkar för att i alla socialt utsatta områden införa rådgivning och utbildning som kan hjälpa föräldrar att utifrån beteendeanalytiska principer hantera de olika situationer som finns i vardagen för barnfamiljer.

Det finns en bred samsyn att det är mycket lönsamt att förebygga brott genom tidiga satsningar på barn. Under uppväxten präglas vi i stor utsträckning av sådant som vår omgivning upplever vara positivt och negativt. Föräldrarnas roll för barns normer och livschanser kan därför inte överskattas.

I Stockholms stad gör socialtjänsten tillsammans med barnavården hembesök hos alla hos nyblivna mammor i socialt utsatta områden. Enligt socialborgarrådet Jan Jönsson är det den metod som enligt internationell forskning har den största förebyggande effekten för alla former av sociala problem, som missbruk, kriminalitet och psykisk ohälsa. Syftet är också att förbättra barnens allmänna hälsa och öka vaccinationsgraden. Erfarenheten har visat att en effekt är att föräldrar får större tillit till socialtjänsten och samhället. Detta är en åtgärd som skulle kunna införas på bred front som en del av reformpaketet "Förortslyftet". En möjlig invändning är att familjer i vissa samhällen kan känna sig utpekade och detta är en faktor som behöver beaktas.

Denna åtgärd kan utvidgas med rådgivning och utbildning som kan hjälpa föräldrar att hantera de olika situationer som finns i vardagen. Ett sådant område är anknytningsteori för små barn där föräldrar kan lära sig skillnaden mellan olika föräldrastilar. En sådan stil är att sätta gränser med värme där man är känslig för barnets behov vilket är en stil att eftersträva. En annan stil är en som präglas av kontroll och ofta en nyckfull bestraffning. En tredje är en alltför tillåtande stil med få regler och förväntningar på barnet. Föräldrar får på det sättet en naturlig ingång till grundläggande färdigheter i beteendepsykologi som hjälper dem att ge barnen positiva och negativa konsekvenser, eller med ett annat ord, förstärkning, som gynnar barnens utveckling.

Som referens till motionen hänvisas till utredningen "Koncept för att minska kriminaliteten" som finns tillgänglig på www.ulfhansson.se/koncept-for-att-minska-kriminaliteten/

F102. Minska den kriminella nyrekryteringen

Ulf Hansson, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att väsentligt öka socialtjänstens resurser för att få en tydlig reduktion av den kriminella nyrekryteringen

Det finns en bred samsyn att det är mycket lönsamt att förebygga brott genom tidiga satsningar på barn. Barn som har ett problematiskt beteende behöver få stöd tidigt och där spelar socialtjänsten en central roll. Information ges till föräldrar när barnet börjar i skolan om att skolan använder sig av socialtjänsten som en viktig resurs. För att få acceptans från föräldrar är det väsentligt att avdramatisera socialtjänstens roll. I allvarigare fall, bland annat vid missbruk och våld i hemmet, behöver socialtjänsten ha befogenheter att omhänderta barn och kunna vidta förebyggande åtgärder utan föräldrarnas samtycke. Detta var ett av de 34 förslag som Liberalerna framförde den 7 oktober 2020 för att rusta Sverige mot våldsutvecklingen. I dag har socialtjänsten otillräckliga resurser och en väsentlig ökning av deras resurser är nödvändiga för att få en tydlig reduktion av den kriminella nyrekryteringen.

Som referens till motionen hänvisas till utredningen "Koncept för att minska kriminaliteten" som finns tillgänglig på www.ulfhansson.se/koncept-for-att-minska-kriminaliteten/

F103. Förebygg rekrytering av barn till kriminell verksamhet

Ulf Hansson, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att införa en lag mot att rekrytera barn för att utföra kriminella handlingar som leder till ett straff motsvarande det för vapenbrott. För att polisen ska kunna utföra en visitation ska det krävas ett beslut av åklagare som baseras på underlag från polisens spaning där man ser att en misstänkt person i sin vardag åtföljs av ett eller flera barn.

Finns det ett väl genomfört preventivt program för åldrarna 0–12 år blir det svårare för kriminella att rekrytera barn. Rekryteringsförsök kommer ändå att göras och ytterligare incitament har blivit följden av den vapenlag som infördes den 1 december 2019. Det påverkade de kriminellas beteende eftersom de kunde frihetsberövas direkt om polis upptäckte att de var beväpnade. Det ledde till att kriminella systematiskt började rekrytera barn under 15 år, som inte

kunde frihetsberövas om de bar vapen. Begreppet vapenskap började användas för de barn som kriminella rekryterade för detta ändamål.

Det har i debatten framförts att det skulle vara fördelaktigt att motverka sådana rekryteringar genom att utforma en lag som gör det möjligt för polisen att visitera barn under 15 år. Utifrån ett beteendeanalytiskt perspektiv kan reaktionerna bli mycket negativa eftersom man kommer att hitta vapen mera sällan. En mer träffsäker och rättssäker lag skulle vara att införa en lag mot att rekrytera barn för att utföra kriminella handlingar som leder till ett straff motsvarande det för vapenbrott. För att polisen ska kunna utföra en visitation ska det krävas ett underlag som inhämtas genom polisens spaning där man ser att en misstänkt person i sin vardag åtföljs av ett eller flera barn. Åklagaren fattar i varje enskilt fall beslut om att visitation ska få utföras och det ska leda till att vapen hittas i tillräckligt många fall för att kriminella ska uppleva upptäcktsrisken som så hög att de ändrar sitt beteende. Den spaning som polisen utför i sin vardag gör att man har en god kunskap om personer som rör sig i kriminella kretsar.

Som referens till motionen hänvisas till utredningen ”Koncept för att minska kriminaliteten” som finns tillgänglig på www.ulfhansson.se/koncept-for-att-minska-kriminaliteten/

F104. Genomförande av allvarssamtal med barn för att minska kriminaliteten

Ulf Hansson, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att införa konceptet med allvarssamtal för hela landet
2. att Liberalerna verkar för att skolor undviker att polisanmäla oönskade beteenden av mer allvarlig natur och i stället inför fiktiva polisanmälningar, som man skulle kunna kalla rektorsanmälningar, följt av obligatoriska allvarssamtal
3. att Liberalerna verkar för att genomföra forskning för att få bättre kunskap om allvarssamtal där syftet är att bidra till att konceptet ger bästa möjliga effekt

Ett koncept som Stockholms socialborgarråd Jan Jönsson har spridit i Stockholms stad är allvarssamtal som främst är riktade mot barn under 15 år som har blivit anmälda för ett brott för första gången. Metoden är en tillämpning av beteendeanalys och innebär att barnet har ett möte med en socialsekreterare, en polis i uniform och med sina föräldrar. För att ge bra effekt ska mötet genomföras inom 48 timmar efter det att det misstänkta brottet har begåtts och vara konstruktivt och reflekterande för barnet. Konceptet är lovande och tillämpas bland annat i Stockholm, Linköping och Hudiksvall. Det finns behov att genomföra forskning för att få bekräftelse att metodiken med allvarssamtal ger signifikanta resultat och i det ingår att utvärdera vilken roll som skillnader i genomförandet har i den nuvarande tillämpningen.

En del skolor polisanmäler oönskade beteenden av mer allvarlig natur. En nackdel med detta är att generella slutsatser från forskningen visar att tidiga polisreaktioner kan

öka risken för återfall i brott. Ett sätt att komma runt detta är att i stället införa ett regelverk där skolorna i stället gör en sorts fiktiva polisanmälningar som man skulle kunna kalla rektorsanmälningar. Allvarssamtalen genomförs på samma sätt som för riktiga polisanmälningar.

Som referens till motionen hänvisas till utredningen ”Koncept för att minska kriminaliteten” som finns tillgänglig på www.ulfhansson.se/koncept-for-att-minska-kriminaliteten/

F105. Ekobrottslighet: follow and nail the money

Pia Långström, Stockholm

Ylva Mozis, Vallentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att täppa till hålen i lagstiftningen för att Sverige ska förebygga och lagföra ekobrottslingar.
2. att Liberalerna ska tillsätta en utredning för att identifiera kryphål i lagen samt vidta adekvata åtgärder som täpper till kryphålen och förebygger med avskräckande påföljder.
3. att Liberalerna ska verka för att se över glappet mellan den svenska korruption/mutbrotts- och ekobrottslagstiftningen samt utöka omfattningen av korruptionsbegreppet i Sverige.
4. att Liberalerna ska verka för att förebygga ekobrottslighet, inkl. penningtvätt, genom att inspireras av den amerikanska Foreign Corrupt Practices Act (FCPA) som gör det att lagföra alla transaktioner som någon gång passerar det amerikanska banksystemet.
5. att Liberalerna ska verka för att ett FCPA-liknande system genomförs på EU-nivå för att förhindra att EU:s medlemsländer utnyttjas för penningtvätt, finansiering av organiserad brottslighet, terrorism osv.

I det svenska bankundret – ingen nämnd och ingen glömd – avlöser de oändliga penningtvättsskandalerna varandra och de ryska oligarkerna gnuggar händerna samtidigt som de svenska telekombolagen dras inför skranket i USA i stället och våldsbejakande extremister och terrorister utnyttjar det släppta systemet för att finansiera sin verksamhet osv. Kort sagt, det verkar handla om mer än naivitet och framstår alltmer som en bristande affärskultur där man ser mellan fingrarna med oegentligheter som i sin tur leder till att Sverige och svenska organisationer blir en måltavla för samt importerar organiserad brottslighet. Det går även att ifrågasätta de relativt låga böterna som företag riskerar att få betala – trots höjningen – i Sverige jämfört med t.ex. USA. Brottnar sig alltså även för seriösa aktörer, speciellt när det är individen som tar smällen – som t.ex. Telia Soneras mutskandaler i Uzbekistan. Samtidigt som terrorister utnyttjar kryphålen i ekobrottsparadiset Sverige för att finansiera terrorverksamhet. Finns med andra ord en hel del att göra för att frihet måste försvaras.

F106. Kalla en spade för spade

Gunnar Andrén, Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Liberalerna ska minska acceptansen för bidragsbrott genom att beteckna sådan stöld som bedrägeri

Den 1 augusti 2007 trädde lagen (2007:612) om bidragsbrott i kraft. Efter beslut av regeringen den 30 juni 2016 fick lagmannen i Solna tingsrätt Lena Egelin (ensamutredare) uppdraget att utvärdera lagen med de häpnadsväckande begränsningarna att lagens som sådan inte fick ifrågasättas och att dess verkan på rättsmedvetandet inte omfattades av uppdraget. Lagman Egelin presenterade sin utredning den 28 februari 2018 (SOU 2018:14).

Kartläggningen blev grunden för en proposition den 26 april 2019 som innebar, efter riksdagens bifall, att lagens tillämpningsområde utvidgades, dessutom skärptes maximistraffet för grovt bidragsbrott från fyra till sex års fängelse, preskriptionstiden för brott som betecknas som ringa förlängdes från två till fem år.

Riksdagsbeslutet 2007 innebar att tre nya brott infördes i Sverige: bidragsbrott (§ 2), grovt bidragsbrott (§ 3) och – vid grov oaktsamhet men utan uppsåt – vårdslöst bidragsbrott (§ 4).

Bidragsbrotten gällde från början bidrag, ersättningar och lån från Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, Arbetslöshetskassor, kommuner och landsting (regioner) men omfattar nu även utbetalningar som gäller tandvård och vissa arbetsförmedlingsåtgärder, samt från Skatteverket och Kronofogdemyndigheten.

Hur har antalet ärenden som hanteras enligt 2007 års lag utvecklats? (Siffrorna från Brottsförebyggande rådet)

	Antal inkomna brottsmisstankar	Beslutade brottsmisstankar
2000	3 146	2 223
2009	4 794	4 444
2010	7 155	6 955
2011	7 848	7 110
2012	7 413	8 267
2013	6 666	6 756
2014	7 575	7 526
2015	9 616	9 990
2016	13 365	13 510
2017	13 645	12 614
2018	15 124	–
2019	14 476	–
2020	27 023	–

(Att antalet beslutade brottsmisstankar saknas från 2018 hänger samman med att Brå inte redovisat siffrorna som tidi-

gare, i stället redovisar Brå andelen uppklarade brott, korrekt men inte samma sak.)

Partistyrelsen och landsmötet beslöt 2015, 2017 och 2019 att avslå förslag med samma inriktning med argumentet att ”lagen behövs” och att riksdagsgruppen stöttat lagförslagen. Styrkan i de argumenten får envar bedöma.

Däremot avstod partistyrelsen 2019 visligen från att värdera förslagets grundläggande syfte: Ifrågasättandet av om inte lagen i själva verket motverkar sitt syfte genom att öka acceptansen för den sorts stöld som rymms inom begreppet bidragsbrott och inte klassificeras vad det verkligen handlar om, bedrägeri riktat mot skattebetalarna.

Ordens valör är vare sig innehållslösa eller utanpåverk: En spade ska kallas en spade, ett misslyckande ett misslyckande, stöld ska kallas stöld oavsett vem som drabbas eller motivet för tillgreppet.

Och bedrägeri ska kallas bedrägeri och lagstiftningsmässigt hanteras som sådant.

F107. Minimiantal poliser baserat på procent av befolkningen

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

- att ovan fråga ses över och att partiet tydligt förklarar hur vi ser på detta, i riksdagen och i den offentliga debatten

Minimiantal poliser baserat på procent av befolkningen, spridd på större områden

Så länge jag minns har jag bara hört att vi i Sverige klarar oss med 20 000 poliser. Oavsett regering, oavsett brottsstatistik. Varför inte 50 000, eller 100 000? Logiken har aldrig varit tydligt kommunicerad. Jag föreslår att det bestäms till en procentuell siffra av total befolkning. Att justeras så det finns en jämn fördelning över yta. Det är inte rimligt att i en norrlandskommun ska finnas en patrull att ta till, som dessutom har minst en timmes resväg om något händer. Inte heller att det i en storstad där mycket brukar kunna hända på kort tid i city inte finns resurser för att de omlokaliserats till någon förort.

F108. Utred hur mobila kameror kan öka trygghet och stödja brottsutredningar

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

- att landsmötet uttalar sitt stöd för fortsatt utveckling och användande av kameror och drönare för trygghet i samhället samt löpande översyn av regelverken kring detta

Det är inte alltid ökad kamerabevakning direkt leder till färre brott. Däremot är det lättare att utreda det som hänt och ha koll på om det händer något när det finns kamera-bevakning.

Något som går att utveckla är användningen av så kallade dashcams. Kameror som är till att filma körning från

vindrutan i bilen. Dessa underlättar redan utredning av försäkringsskador och kan med fördel användas av yrkestrafik, samt speciellt blåljusfordon. Ronderande bevakning av väktare ges en ny dimension om allt filmas och kan kontrolleras i efterhand. Stod den bilen där tidigare, var dörren öppen eller stängd, vilka kläder hade personen etc.

Något som också bör utvecklas är drönarbevakning av polisen. Att ha ögon i skyn som direkt kan se vad som händer på marken och följa utan att behöva skicka upp en dyr helikopter är väl använda resurser.

F109. Nej till övervakningssamhället

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg
Linnea Bjärum, Malmö
Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att polisen ej ska få drönarövervaka områden permanent
2. att Liberalerna verkar för att ansiktsigenkänning ej ska få användas av polisen

Att samla in information om en person mot dennes vilja eller medvetande är en integritetskränkning. Detta sker i dag med kameror, genom att övervaka datatrafik eller genom att helt enkelt registrera olika typer av beteenden. Det finns situationer där vissa typer av inskränkningar i den privata integriteten är befogade. Men dessa övervakningsåtgärder är, oavsett syfte, alltid integritetskränkande. Därför måste de alltid motiveras med tydliga bevis och påvisbara resultat. Dessa möjliga vinster måste alltid ställas mot kostnaden. Vi kan inte låta rädsla eller upplevd trygghet motivera grova inskränkningar i människors liv i vilken omfattning som helst.

Polisens drönarverksamhet har växt från en handfull 2018 till flera hundra i dag och väntas öka ytterligare. I vissa områden har permanenta tillstånd för drönarövervakning av vissa områden beviljats, vilket Liberala ungdomsförbundet ställer sig mycket kritiskt till. Denna typ av långtgående metoder måste behandlas med respekt och användas med stor försiktighet vid tydligt motiverade och avgränsade tillfällen. Övervakningen får aldrig bli norm.

Sedan en tid tillbaka har den svenska polisen också börjat använda sig av ansiktsigenkänning med hjälp av AI för att ”effektivera polisarbetet”. Ingen människa hinner titta på alla övervakningskameror hela tiden. Men en dator kan. Med artificiell intelligens i form av ansiktsigenkänning får man ett obegränsat antal ”poliser” som sitter och kollar på vad som händer, i realtid. Det är sedan en längre tid verklighet i auktoritära samhällen som Ryssland och Kina där medborgarna konstant övervakas. I USA har polisen gripit flera personer av misstag, då man litat för mycket på datorns ansiktsigenkänning. Att använda sig av en metod som är så pass integritetskränkande och på samma gång riskerar att leda till att oskyldiga lagförs är inte förenligt med en demokratisk rättsstat.

Liberala ungdomsförbundet menar därför att Liberalerna ska ta ställning emot permanent drönarövervakning och

ansiktsigenkänning i polisarbetet. Vi kan både värna om att brott beivras samtidigt som vi på ett seriöst sätt tar hänsyn till evidens och enskildas integritet.

F110. Kemisk kastration vid sexualbrott

Liberalerna Norberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att sexualförbrytare obligatoriskt erbjuds kastration som del av behandling/straff.

Straffsatserna för sexualbrott i Sverige är löjligt låga. Brottsförändrar offrets liv för evigt, borde ha straff i paritet med det brott som skett. Vi förordar att sexualförbrytare oftare erbjuds kastration som del av sin behandling/del av straff. En studie på Karolinska har visat goda resultat där pedofiler fått välja kemisk kastration som del av behandling.

<https://svenska.yle.fi/artikel/2020/05/12/kemisk-kastring-av-pedofiler-gav-bra-resultat-i-varldsunik-svensk-studie>

F111. Inför fotboja för dömda sexualbrottslingar vid villkorlig frigivning

Urban Wikman, Umeå
Maria Lindvall, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att införa fotboja under villkorlig frigivning vid sexualbrott

Brottslingar fällda för sexualbrott och dömda till fängelse har visats sig svåra att behandla och återfall i sexualbrott har skett redan under den villkorlig frigivningen

De som är dömda till längre fängelsestraff i samband med sexualbrott har gjort någon annan människa illa och under strafftiden vore det med tanke på återfallsrisken bra att kunna följa upp var dessa personer befunnit sig även under tiden för villkorlig frigivning.

Genom att låta elektronisk övervakning bli obligatorisk vid villkorlig frigivning låter vi personerna komma ut i samhället successivt med restriktionen att den dömda är tvingad att använda fotboja fram tills dess att straffet är helt och hållet avtjänat.

F112. Sex och samlevnad

Lars G. Mellberg, Sigtuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar en utredning kring alternativ att lösa problem kring sex och samlevnad.
2. att Liberalerna utreder frågan om bemyndigande till att agera när det kan antas att någon varit illa i en relation där sex eller annat utnyttjade förekommer. Med möjlighet att agera med stöd av socialtjänstlagen – och kunna begära särskilda åtgärder för att skydda och part som är utsatt.

I vårt moderna komplexa samhälle med olika syn på, uppfostran, hur relationen mellan man och kvinna ska se ut och där vi har nya konstellationer med enkönade partnerskap så uppstår det relationsproblem.

I vissa fall leder det till att den ena parten använder någon form av våld, kontroll eller genom sex dominera den andra.

I dessa fall så står ofta ord mot ord, och det är väldigt svårt att inom ramen för den tradition vi har inom straffrätten genom dess höga krav på bevisföring samt att dess sanktioner inte alltid träffar rätt. Trots att antalet anmälda våldtäkter, i nära relation, våldtäkter utan några fysiska skador, upprägningsvåldtäkter och våldtäkter där en part varit i berusat tillstånd har ökat. Leder sällan till fällande dom rätt eller fel.

Sex är inte uteslutande negativt, ett beteende som kan vara önskvärdt i en situation där parternas frivillighet spelar in, men som i ett annat fall betraktas som straffvärt om det sker mot någon partsvilja.

”Just gällande våldtäktsbrottet är sannolikt intresset för brottsoffret att få upprättelse extra stort, alltså rättstrygghetsintresset. Samtidigt finns det kanske få brott som är värre att felaktigt dömas för än våldtäkt. Det får alltså inte ställas så pass höga krav på bevisningen att det blir en omöjlighet att få till en fällande dom, samtidigt som kraven måste vara höga nog för att säkerställa att oskyldiga inte döms till ansvar för våldtäkt. Det är värre att fälla någon oskyldig än att fria någon skyldig – det är utgångspunkten i svensk rätt.”

Tror att en socialtjänst eller en liknande myndighet med expertkompetens inom sex och samlevnad kanske skulle kunna hantera detta bättre och kanske avdramatisera de tillfällena det blir fel.

Socialtjänsten skulle med liknande stöd som finns i socialtjänstlagen kring LVM och LVU agera reglerande och omhändertagande.

Myndigheter som i sin verksamhet regelbundet kommer i kontakt med missbrukare är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de får kännedom om att någon kan antas vara i behov av vård enligt LVM. Även den som inte är anmälningsskyldig, exempelvis en anhörig, kan lämna uppgifter till nämnden. Socialtjänsten gör sedan en utredning. Om den visar att klienten behöver vård enligt LVM gör socialtjänsten en ansökan om tvångsvård hos förvaltningsrätten.

Ny myndighet och eller ett tillägg i socialtjänstlagen med särskilda spetskunskaper inom sex, samlevnad och våld i relationer skulle kunna agera snabbare och skickligare än vad polisen i dag gör. Med stöd av lagen, lösa dessa problem

med välriktade insatser underbyggda på forskning om hur man bäst löser dess problem. Men också ha möjlighet att utfärda eller besluta sanktioner samt att det behövs expertkunskap för att utvärdera rimligheten i en händelse där en part känner sig kränkt. Det skulle kunna komplettera kanske bättre lösa de problem som BrB och RB inte kan lösas via kriminalvården och rättsväsendet.

F113. Förbättra polisens förmåga att öka upptäcktsrisken vid brott

Ulf Hansson, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att systematiskt förbättra polisens och andra aktörers arbetssätt för att öka den upplevda upptäcktsrisken vid brott genom att skapa en stödande och oberoende organisation med uppdraget att ge en fristående bild av hur polisens arbete och kunskap utvecklas och förbättras, samt att samla in förbättringsförslag från professionen som är verksamma inom rättsväsendet. Mottagare av informationen är i första hand polismyndighetens ledning, riksdag och regering. Återkopplande information kan också ges till socialtjänsten och andra lokala aktörer, framförallt för utsatta områden, eftersom det tvärorganisatoriska samarbetet är så väsentligt för att få uthålliga resultat. En sådan oberoende organisation skulle kunna bli en del av Brottsförebyggande rådet. Kan inte oberoendet från polisen garanteras kan Ekonomistyrningsverket eller Statskontoret vara alternativ.

Den upplevda upptäcktsrisken har en stor betydelse på beteendet för dem som har kommit in på den kriminella banan. Polisen har haft problem att fullgöra sitt uppdrag vilket illustreras med fyra exempel.

För att kunna göra analyser av registrerade brott är det väsentligt att det kategoriseras korrekt. Detta arbete förefaller ha stora brister av att döma hur det ser ut för registreringen av dödligt våld. För 2017 registrerades cirka 440 fall i polisens system. Brå gör löpande en manuell granskning för att komma sanningen så nära som möjligt och fann att antalet var 113.

Att döma av utredningar av våld mot kvinnor i nära relationer har polisen kroniska problem att korrigera brister inom organisationen att tillämpa ett systematiskt arbetssätt. I metodiken ingår fyra faktorer:

1. att det finns något vittne som ger stöd till att det anmälda brottet har begåtts
2. att målsäganden deltar i utredningen
3. att det finns en dokumenterad skada
4. att den misstänkte medger gärningen helt eller till viss del

Vissa polisområden tillämpar metodiken år efter år med en hög andel personupplärade ärenden, medan andra inte gör det och får därför väsentligt sämre resultat.

En brist som har framförts från åklagarsidan är att ledtiderna för att få teknisk bevisning genom analyser från Nationellt forensiskt centrum, NFC, är orimligt långa. Det

försvarar förundersökningar och leder till onödigt långa häktningstider. Den svenska polisen har tagit del av erfarenheter från USA som också hade problem med halvårslånga ledtider eller mer. Polisen i USA har kommit ner i ledtider på ett fåtal veckor. NFC:s förbättringsarbete går trögt.

Polisen i Stockholm startade 2009 ett treårigt projekt för nätverksanalys. Grunden är att samla data om kriminella nätverk som begångna brott, vilka de har suttit i fängelse med, ekonomiska transaktioner, telefontrafik. Ju bättre data desto större är möjligheterna att identifiera dolda ledare, potentiella avhoppare och rekryteringar. Nätverksanalyser har en stor potential men används inte i dag trots att skjutningar och sprängningar dominerar debatten. Det som polisen använder är en förenklad version, länkanalys, som gör det omöjligt att få en objektiv bild av ett nätverk. I en forskningsrapport beskriver man dilemmat. "It may seem commonsensical to base enforcement responses and policy decisions on solid, intelligence-led information. Unfortunately, our experience is different. Many police departments and agencies adopt a mindset of 'just do it,' a mindset that rarely produces positive results."

Det finns samtidigt en stark kultur av systematiskt arbete inom polisen i form av metodiken POP och SARA. Man kan dra slutsatsen att polisen behöver få extern hjälp att stärka de interna krafter som fullt ut stöder ett sådant systematiskt arbete. Det behövs en av polisen oberoende organisation för att förverkliga detta.

En referens är utredningen "Koncept för att minska kriminaliteten", se www.ulfhansson.se/koncept-for-att-minska-kriminaliteten/

F114. Stopp för oskuldskontroller och oskuldsoperationer

Cecilia Elving, Stockholm
Monica Wahlström, Vännäs
Helene Adell, Boden
Lovisa Aldrin, Halmstad
Adela Brkic Carlsson, Ulricehamn
Pernilla Ekelund, Svalöv
Birgitta Granquist, Göteborg
Jessica Hellström, Malung-Sälen
Sarah Karlsson, Härnösand
Anna Manell, Sollentuna
Jacqueline Tjällman, Skövde
Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna kräver att Socialstyrelsen tar avstånd från oskuldsoperationer och kommunicerar med alla vårdgivare samt med socialtjänsten
2. att oskuldsmyter exponeras i sexualundervisning och rätt information ges i samhällsintroduktion för nyanlända
3. att krav ställs på alla relevanta vårdgivare att informera om lagstiftning om oskuldskontroller och oskuldsoperationer om de får förfrågningar om att utföra dessa

Oskuldsmyter är en viktig del i det patriarkala hedersförtryck som drabbar upp till 240 000 unga i vårt land. Av

myterna följer oskuldsoperationer och oskuldskontroller. Varken oskuldskontroller eller oskuldsoperationer har någon vetenskaplig förankring utan bygger på en förläggad myt om mödomshinnan, en livsfarlig myt som leder till förtryck av och våld mot kvinnor runt om i världen. Att tvinga unga kvinnor till medicinska undersökningar i underlivet är sexuella övergrepp och har av FN upprepade gånger likställts med tortyr.

Oskuldsoperationer är ett ingrepp där man genomför vad man kallar en reparation av mödomshinnan. Svensk förening för obstetrik och gynekologi (SFOG) har fastslagit att ingreppen inte är förenliga med vetenskap och inte bör utföras. Trots detta förekommer det att unga kvinnor i Sverige betalar stora summor pengar och genomför operationer för att rekonstruera något som inte finns.

Det är fullständigt oacceptabelt att det finns läkare och vårdkliniker i Sverige som utövar medicinsk humbug och hjälper till att upprätthålla hedersrelaterat våld och förtryck. Till landsmötet 2019 motionerade Liberala Kvinnor om att kriminalisera oskuldskontroller och blev bifallna av landsmötet (med vad partistyrelsen anförde). Liberala Kvinnor är glada att Liberalerna nu vill gå ännu längre och i rapporten Förortslyftet – Trygghet på punkt 56 föreslås att kriminalisera oskuldsoperationer och oskuldskontroller med rättsliga påföljder för både beställare och utförare. Den här motionen utgår ifrån att detta utmärkta förslag kommer att röstas igenom på landsmötet. Vi föreslår att Liberalerna ställer sig bakom ytterligare några viktiga förslag för att stoppa oskuldskontroller och oskuldsoperationer.

Liberala Kvinnor vill att Liberalerna kräver att socialstyrelsen agerar mot oskuldsoperationer. Socialstyrelsen tog år 2018 ansvar i frågan om oskuldskontroller och kommunicerade med alla vårdgivare samt med socialtjänsten. Det gav resultat. Socialstyrelsen behöver omgående sätta ner foten även i frågan om oskuldsintyg. Det måste stå helt klart för alla vårdgivare att varken oskuldsoperationer eller oskuldskontroller får utföras i Sverige, oavsett regi. Därför vill Liberala Kvinnor att alla vårdgivare som skulle kunna bli tillfrågade om en oskuldskontroll eller operation ska informeras om att praktiken är olaglig och vad påföljderna kan bli.

Det finns ingen mödomshinna och det går inte att avgöra ens i en gynekologisk undersökning om en kvinna haft vaginalt samlag eller inte. Detta måste vara tydligt i sexualundervisning och rätt information måste ges i samhällsintroduktion för nyanlända. All vårdpersonal i Sverige måste nås av korrekt information oavsett var man arbetar. Nu krävs handling. Oskuldskontroller och oskuldsoperationer måste omedelbart upphöra och den förläggade och farliga myten om mödomshinnan utrotas en gång för alla.

F115. Inför begreppet tillräknelighet och ta bort rättspsykiatrisk vård

Anton Sjöstedt, Arvika

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för begreppet tillräknelighet ska återinföras i svensk lagstiftning

- att Liberalerna ska arbeta för att rättspsykiatrisk vård tas bort

Två statliga utredningar, en i slutet av 1990-talet ledd av Sten Heckscher (psykiansvarskommittén) och en annan som presenterades 2012, har föreslagit att Sverige ska sälla sig till resten av den civiliserade mänskligheten och införa begreppet tillräknelighet för personer som anses kunna ställas till straffrättsligt ansvar. Därmed ska en liten grupp personer som beläggs ha en allvarlig psykisk störning kunna räknas som otillräkneliga. Det har funnits starka instämmande från remissinstanser och politisk enighet bakom förslagen i utredningarna. Det svenska rättssystemet skiljer sig från nästan alla andra system i världen eftersom landet på 1960-talet tog bort begreppet tillräknelighet. Argumentet var att begreppet spelat ut sin roll, eftersom rättspsykiatrin skulle handla om vårdbehov. I resten av världen skiljer rättssystem på straff och vård för den lilla grupp människor som bedöms som otillräkneliga. I dessa system blir otillräkneliga personer frikända, men i vården finns både personens vårdbehov och samhällsskyddsbehoven. Regeringen Persson och Alliansregeringen föreslog båda att införa begreppet tillräknelighet och avveckla rättspsykiatrisk vård, men förslagen blev aldrig verklighet.

Programmet Kaliber i Sveriges Radio gjorde ett program i två delar om personer med intellektuell funktionsnedsättning som straffas för brott. Programmet beskrivs med orden: ”De har svårt att förstå vad de gjort – ändå ställs de inför rätta”. I programmet läses provningar, som sker var sjätte månad, upp om huruvida den dömda personens vård ska förlängas. I några av fallen anser chefsläkarna, som deltar vid provningarna, att rättspsykiatrin inte är rätt plats för den dömda.

Avslutningsvis handlar frågan om tillräknelighet om liberal demokrati, relationen mellan individen och staten och hur ett samhälle behandlar en liten marginaliserad grupp. Det är alltså ett mått på samhällets välmående. Tanken med rättspsykiatrisk vård är att den ska behandla den psykiska sjukdom som en gärningsperson har och att personen ska släppas ut när hen blir tillräckligt frisk. Problemet är att vissa psykiska diagnoser aldrig går över eller förbättras, däribland intellektuell funktionsnedsättning. En rättspsykiatriker som forskat på ämnet menar att rättspsykiatrin har ett annat syfte, brottsprevention, jämfört med dessa människors vårdbehov. Det är inte värdigt ett land som Sverige att ha rättegångar med människor som inte förstår det hela.

F116. Syna digitala hot mot den personliga integriteten

Annika Westh, Öckerö

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Liberalerna verkar för en lagstiftning som uppmärksammar och motverkar integritetskränkande övervakning både såväl som privatperson som anställd. Det ska uttryckligen vara förbjudet att snärja personer i övervakning oavsett vilka tjänster som erbjuds och oavsett om de är frivilliga och används i ditt privatliv

eller om det handlar om system som måste användas i arbetslivet. Det ska gälla både offentliga och privata arbetsgivare.

Digitaliseringen på snart sagt alla samhällsområden innebär många fördelar som måste bejakas av liberaler. Men ett liberalt parti måste samtidigt förhålla sig kritiskt – ett kritiskt förhållningssätt som måste utgå från att den digitala utvecklingen kan hota den personliga integriteten.

Låt mig ta ett vardagsexempel: Att som kund kunna följa sin leverans av något man beställt i realtid, upplever många som en positiv service. Men funderar vi endast något steg ytterligare, inser vi att den chaufför som levererar varan hela tiden är övervakad av ett GPS-system. Minsta stopp på vägen kan följas av alla som önskar. Detta är endast ett exempel på integritetskränkning i arbetslivet, som genast måste uppmärksammas, prövas mot liberala krav på personlig integritet och kanske avbrytas.

Övervakning av människor på olika sätt sker hela tiden och sannolikt med alltmer sofistikerade medel. Övervakningen sker smygande och är ofta svår att upptäcka. Tänk endast på de godkännanden som kunden gör, för att kunna ta del av enkla tjänster på nätet. Ännu ett exempel: Den som använder Google Maps kan i efterhand få en sammanställning över alla platser man besökt. Detta med motiveringen om att ”förbättra dina upplevelser”.

Det står tydligt i det mejlet att det är möjligt att avböja tjänsten om man ej önskar få dessa översikter. Men att göra det är i princip omöjligt. Du leds längre och längre in i mer och mer oöverskådliga dokument som ska godkännas allt eftersom. Till slut ger du upp. Vem klarar av att lägga flera arbetsdagar på att reda ut hur man ska gå tillväga för att inte längre vara övervakad. Alternativen är alltid att inte delta alls, men till priset av att då inte ha tillgång till de tjänster som man i dag är beroende av.

Den liberala slutsatsen är att den personliga integriteten på nätet är allvarligt hotad. Det är en djungel av kontrakt som användaren godkänner, utan att egentligen veta vad de handlar om. Det mesta görs i arbetslivet och det mesta är oreglerat. Det är även därför svårt att säga nej.

Liberalerna ska vara ett parti som värnar integritet. Enligt en aktuell sammanställning av TCO bör vi se över medicinska undersökningar, drogtestar och numera även vaccinationsintyg. Det gäller även utdrag ur register, personlighets-tester, olika prestationsmätningar och övervakning av vilka sidor man använder på internet.

F117. Utradera våld i nära relationer

Liberalerna Varberg

Liberalerna Hylte

Liberalerna Laholm

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Liberalerna tar fram en nationell strategi för att eliminera våld i nära relationer som bygger på åtgärder för att stärka lagarna, straffen, det förebyggande arbetet och frivilligorganisationer roll.

2. att Liberalerna verkar för att stärka kvinnojourernas arbete och säkra deras långsiktighet gällande finansiering. Kvinnojourerna ska finnas för alla våldsutsatta i nära relationer oavsett kön eller sexuell läggning samt inblandade barn.
3. att Liberalerna arbetar för att skyndsamt lägga fram förslag på straffskärpningar för brott mot personer i nära relationer så att de prioriteras högre inom polis- och rättsväsende.

I dag visar statistik på att det dödas en kvinna nästan var tredje vecka av en partner eller före detta partner. För män i motsvarande siffra knappt tre per år. Det är helt oförsvarligt att en enda människa ska behöva sätta livet till för att personen lever i en relation med någon annan. Detta måste Liberalerna utradera.

Liberalerna har gått före i många frågor som rör utsatta personer, minoriteter och jämställdhet. Vi har mycket att vara stolta över. Men vi kan inte en enda dag till acceptera att personer dör för att de lever i en relation.

Detta är en komplex fråga och det krävs att samhället agerar här och nu för att skydda de som blir utsatta och för att straffa de som begår brott. Höjer man straffen så blir brotten mer prioriterade av polis och rättsväsen samtidigt som samhället signalerar att dessa brott är oacceptabla. Samtidigt som detta görs behöver vi också jobba långsiktigt och förebyggande för att säkra att normer och värden i samhället och jämställdheten går framåt så att det inte blir ett alternativ att utsätta sin partner för något som helst våld.

Kvinnjourerna gör ett fantastiskt jobb i hela vårt land. Deras arbete är ovärderligt och helt nödvändigt för att hjälpa utsatta personer och barn. Att de behöver en långsiktig stabilitet och grund att stå på som inte baseras på årliga bidrag från kommunen är en nödvändighet. Liberalerna bör verka för att säkra ett system på kommunal eller statlig nivå där man säkrar en långsiktig finansiering till landets kvinnojourer. Dessa bör också ta emot alla våldsutsatta oavsett kön eller sexuell läggning. Kvinnor är det absolut mest utsatta, men det finns även utsatta män och hbtqia-personer som behöver veta var de kan få hjälp.

För att säkra att vi fångar alla perspektiv och komplexiteten i frågan bör Liberalerna utarbeta en nationell strategi för att utradera våld i nära relationer som jobbar med både insatser här och nu och förebyggande.

F118. Underlätta för dem som vill lämna ett destruktivt förhållande eller miljö

Charlotte Hedendahl, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det finns anständiga lägenheter för dem som flyr missförhållanden
2. att den som flyr ska kunna lita på samhällets säkerhetsnät och får en trygg ekonomi
3. att det alltid är mannen som flyttas ut ur hemmet vid misshandel av kvinnor och barn
4. att det aldrig ska vara kvinnor och barn som måste omplaceras på grund av hot.

5. att barn aldrig ska kunna placeras hos förövaren eller förövarna.
6. att hemmet alltid tillfaller den som har blivit misshandlad, hotad eller förtryckt
7. att Liberalerna måste jobba för ett mer kvinnovänligt och jämlikt ekonomiskt samhälle.
8. att män som får besöksförbud eller döms till misshandel och hot, ska utrustas med fotboja.
9. att unga personer som nekas av sin familj att leva sitt liv på sina villkor, ska få hjälp till annat boende och stödperson.

De med låg inkomst är framförallt kvinnor med barn. Dessa får ofta ett väldigt torftigt liv och detta drabbar barnen. I Sverige är barnkonventionen lag. Självklart vore det bättre om kvinnor själva gjorde karriär men så ser inte verkligheten ut. Många kvinnor i destruktiva förhållanden eller hedersförtryck, stannar kvar enbart för att de inte kan klara sig ekonomiskt. Familjesituationen kan göra att man står långt ifrån arbetsmarknaden och att man inte har kunnat jobba heltid. Du kanske själv har en nedsatt arbetsförmåga / funktionsnedsättning eller har barn många barn eller barn med funktionsnedsättningar. Man kanske lever på försörjningsstöd, uppbär aktivitetsersättning, sjukersättning eller så har man en lönebidragsanställning. Det blir omöjligt att få en hyreslägenhet då din inkomst är för låg. Detta gör att många stannar kvar i det destruktiva förhållandet. Ofta är det en kvinna men det behöver inte alltid vara det utan det kan vara ett barn, tonåring eller en ung vuxen som blir illa behandlad/misshandlad för att man är homo, bi eller transsexuell. Eller riskerar den unge att familjen gifter bort dig.

Problematiken finns även inom familjer med psykiska funktionsnedsättningar med t.ex. missbruk som lever i samsjuklighet där tonåringar/unga vuxna inte lyckas flytta hemifrån för att man inte kan klara sig själv ekonomiskt. De unga får inget hyreskontrakt och klarar sig inte heller ekonomiskt. Det kan även vara unga vuxna från strikt religiösa familjer som vill lämna på grund av att man har en annan uppfattning. Detta är exempel för det finns ju många fler där personer behöver fly för att man upplever att ens livsutrymme kränks, att man inte har den frihet man behöver för att kunna leva självständigt i vårt land. Det finns ingen farligare tid för en kvinna i sitt liv än den när hon lämnar mannen. Då får inte samhället svika. Vi får inte svika de unga vuxna som flyr på grund av sin sexuella läggning eller trosuppfattning. Vi får inte heller svika de som på grund av sin nedsatta arbetsförmåga eller funktionsnedsättning vill lämna en destruktiv familjesituation.

Det är allmänt känt att när ekonomin krisar och besparingar görs inom skola vård och omsorg får det konsekvenser. Det får konsekvenser för kvinnor som arbetar i välfärden och för de kvinnor som måste ta ett ökat ansvar för att ta hand om barn, gamla och sjuka när inte samhället stöttar upp.

Inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män är lika stora i dag som för 25 år sedan och på många områden är jämställdheten till och med mindre i dag.

F119. Erbjud kostnadsfri juridisk rådgivning vid våld i nära relationer

Tobias Berg, Stockholm
Benjamin Malinowsky, Huddinge
Emil Rapp, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att staten erbjuder kostnadsfri juridisk rådgivning till utsatta personer vid misstanke om våld i nära relationer, samt vid och inför rättsliga processer

Sverige är ett av världens mest jämställda länder. Under de senaste hundra åren har Sverige gjort fler framsteg på jämställdhetsområdet än de tusen föregående åren tillsammans. Trots detta finns det många utmaningar kvar, däribland det våld som förekommer i nära relationer vilket framför allt drabbar kvinnor. Denna utmaning kräver ett batteri av åtgärder, men det finns vissa åtgärder som sällan får tillräckligt med uppmärksamhet. En av dessa är att erbjuda kostnadsfri juridisk rådgivning till den våldsutsatta.

En anledning till varför många våldsutsatta stannar kvar i destruktiva förhållanden är för att det är svårt att få tag på den konkreta juridiska rådgivning som krävs för att bryta sig loss. Ofta kan man inte komma i kontakt med jurister förrän man väljer att gå vidare med exempelvis en polisanmälan eller skilsmässa, vilket för många är ett drastiskt steg och i många fall varken önskvärt eller proportionerligt. Dessutom befinner sig många, ofta kvinnor, både i en ekonomisk och social beroendeställning till sin manliga partner. Då det på egen hand kan vara svårt att skatta utfallet av en eventuell bodelning eller vårdnadstvist av barn väljer många att stanna kvar i sina förhållanden och lida i tystnad. Det kan även handla om ett informationsunderskott där den våldsutsatta inte är medveten om, eller undanhålls information om, sina fri- och rättigheter enligt svensk lag – vanligt förekommande inom hederskontext.

Professionell juridisk rådgivning innebär för många våldsutsatta en oöverkomlig kostnad. Detta leder till att det i många fall är ens plånbok som avgör om man får bryta sig loss från sin destruktiva relation eller inte. Och även i de fall då pengar finns kan en synlig transaktion på bankkontot innebära en säkerhetsrisk för den som övervakas av sin partner. Därför måste staten ingripa.

I en liberal demokrati och rättsstat är statens kärnuppgift att skydda sina medborgare, och i synnerhet de mest utsatta. Liberalerna bör därför verka för att rättsväsendet redan vid misstanke om våld i nära relationer erbjuder kostnadsfri juridisk rådgivning till den som är utsatt. Alla har rätt att få den hjälp de behöver för att hantera och bryta sig loss från våld och destruktiva relationer.

F120. Gör kvinnohat till grund för hatbrott

Louise Eklund, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att definitionen av hatbrott utvidgas till att även omfatta kön.

2. att Liberalerna ska verka för att om ett motiv för brott varit att kränka personen för att hon är kvinna, ska brottet klassas som hatbrott och innebära straffskärpning.

Tidigare i år mördades fem kvinnor inom en tidsrymd av tre veckor. Var tredje vecka dödas en kvinna av sin man i Sverige. Mäns våld mot kvinnor fortsätter därmed, tyvärr, att vara en aktuell fråga. Liberalerna har lagt fram flera bra förslag för att komma åt problematiken. Bland annat har elektronisk fotboja och förebyggande arbete vad gäller destruktiva könsrollsuppfattningar föreslagits. Detta är bra! Det skulle dock vara önskvärt med ytterligare insatser.

Våld mot kvinnor är en kränkning av kvinnors grundläggande friheter och rättigheter. När ett brott begås mot en kvinna just för att hon är kvinna är det viktigt att motivet till brottet belyses. Därför borde kön läggas till som grund för hatbrott.

En sådan förändring skulle innebära att ett håll i lagstiftningen täpps till. Grov kvinnofridskränkning tar endast sikte på upprepad brottslighet. Med hjälp av en hatbrottsbestämelse kommer även en enskild misshandel eller ett mord att kunna dömas ut som ett hatbrott mot en kvinna.

F121. Brott mot barn ska alltid ses som allvarigare

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för att brott mot barn alltid ska ses som allvarigare än om det skett mot vuxen samt se över lagstiftningen om det går att differentiera straffskalorna härav.

Brott mot barn ska alltid ses som allvarigare.

Vi kan i våra domstolar se hur brott mot barn i många fall ges väldigt låga påföljder. Misshandel kan ge böter osv.

F122. Inkapacitering på livstid vid upprepade grova våldsbrott

Per Lindholm, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att personer som begår grova våldsbrott två gånger ska inkapaciteras på livstid enligt nedanstående tre punkter: 1) Vid grovt våldsbrott första gången dömes enligt brottsbalken som i dag. Efter eller under fängelsetiden ska den dömda (oavsett ålder) genomgå ett allvarligt samtal om framtiden med lämplig representant för rättsväsendet där denne förklarar att personen vid upprepad grov brottslighet kommer att bli livslångt inkapaciterad i betydelsen att aldrig släppas ut ur fängelset. 2) Den brottsling som döms för grovt våldsbrott för andra gången döms således till livslång inkapacitering, det vill säga att aldrig bli utsläppt från fängelset. 3) Den som dömts för grova våldsbrott två gånger och därefter blivit inkapaciterad på livstid ska ändå kunna ansöka om nåd och om domstol då finner det troligt att personen verkligen vill

leva ett lagligt liv ska personen ges en sista möjlighet att leva i frihet genom försöksutskrivning.

Brottligheten bedöms av kriminalvetenskapen minska i generella termer men den grova brottligheten med skjutningar och sprängningar ökar.

Samhället måste finna metoder att skydda vanliga hederliga medborgare från att utsättas för det ökade våldet. Motionären vill med motionen bidra med förslag i denna riktning.

Jag inbillar mig inte att brottslingar blir bättre av att vårdas i fängelse men om de sitter inne för gott så slipper vi vanliga medborgare drabbas och kan leva vidare i trygghet.

Huvudidén med förslaget är att gärningsmannen vid samtalet ska förstå att han vid upprepad grov våldsbrottslighet aldrig mera kommer att få leva i frihet och att detta budskap ska få personen att avstå från upprepad grov våldsbrottslighet.

Motionens innehåll bidrar till allmänpreventionen på grund av att lagändringarna efter genomförande kommer att bli känt hos allmänheten. Innehållet bedöms också ge individualpreventiva effekter främst genom samtalet enligt förslaget punkt 1.

F123. Skärp straff för människohandel

Liberalerna Varberg
Liberalerna Hylte
Liberalerna Laholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att straffen för människohandel skärps för både dem som säljer och håller människor i fångenskap och dem som köper sexuella tjänster.

Människohandel är ett vidrigt brott som måste stävjas. Det finns människohandel inom flera olika yrken men prostitution är ett av de vanligaste syftena till människohandel. Hur många liv denna fruktansvärda handel skördar varje år är inte känt.

För att få upp dessa brott till en högre prioritet är mycket viktigt, och för att det ska ske krävs det att det är längre straff för människohandel.

Straffet för köp av sexuell tjänst är böter eller fängelse i högst ett år. Detta får en effekt att polisen inte kan lägga tillräckliga resurser för att lagföra individer för dessa brott. Det gör också att det är relativt riskfritt att åka fast. Om man jämför med köp av narkotika som kan ge fängelse upp till tio år beroende på hur grovt brottet anses vara.

Det får inte vara mer riskfritt att kidnappa människor och sälja deras kroppar än det är att till exempel smugla narkotika. Höj straffen rejält för att möjliggöra för polisen att lägga tillräckliga resurser på att eliminera dessa typ av brott.

F123. Skärp straff för människohandel

Liberalerna Varberg
Liberalerna Hylte
Liberalerna Laholm

Förslag till landsmötesbeslut:

2. att Liberalerna verkar för att straffen för människohandel skärps för både dem som säljer och håller människor i fångenskap och dem som köper sexuella tjänster.

Människohandel är ett vidrigt brott som måste stävjas. Det finns människohandel inom flera olika yrken men prostitution är ett av de vanligaste syftena till människohandel. Hur många liv denna fruktansvärda handel skördar varje år är inte känt.

För att få upp dessa brott till en högre prioritet är mycket viktigt, och för att det ska ske krävs det att det är längre straff för människohandel.

Straffet för köp av sexuell tjänst är böter eller fängelse i högst ett år. Detta får en effekt att polisen inte kan lägga tillräckliga resurser för att lagföra individer för dessa brott. Det gör också att det är relativt riskfritt att åka fast. Om man jämför med köp av narkotika som kan ge fängelse upp till tio år beroende på hur grovt brottet anses vara.

Det får inte vara mer riskfritt att kidnappa människor och sälja deras kroppar än det är att till exempel smugla narkotika. Höj straffen rejält för att möjliggöra för polisen att lägga tillräckliga resurser på att eliminera dessa typ av brott.

F124. Jaktbrott och tjänstemannavsvaret

Finn Cromberger, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna i sitt arbete med denna typ av ärenden och efter detta domslut o förväntat avslag från Hovrätten, fokuserar på hur denna typ av jaktbrott prioriteras. Själva detta ärende har säkert sysselsatt ett 50-tal personer inklusive NOA och proffssinsatsstyrka, flera polisbilar, polishelikopter, häkten, domstolsväsendet och har säkert kostat 20–40 miljoner kronor.

Tjänstemannaansvaret måste ses över och omprövas, då jag anser att man i detta ärende och även i andra, typ jaktärenden misskött det.

Samtidigt som dessa pengar förslösats ser vi vad som händer i utanförskapsområden, hedersvåld, kvinnomisshandel där väsentligt större statligt ekonomiskt engagemang måste till.

Vi måste prioritera ner jaktbrottsärenden, bl.a. till förmån för typ de ärenden jag nämnt ovanför.

Ryktet för polisen, åklagarväsendet och domstolsväsendet måste återupprättas.

Skogsmagnaten Karl Hedin från Västmanland har under lång tid mycket tydligt profilerat sig i vargdebatten som en motståndare till dess utbredning i landet. Han har skrivit böcker om det samt varit på föreläsningsturnéer runt om i landet. En mycket uppskattad person i vida kretsar. Hans anhängare räknas i tiotusental i sociala medier.

En välrenommerad person som tycks ha misshagad individer på många betydelsefulla poster i vårt administrativa samhälle. Så till den höga grad att han har blivit gripen för att ha jagat och dräpt varg. Han blev gripen i gryningen, fraktad i handfängsel till Stockholm, där han efter cirka 30 dagar dragits fram till rättssal iklädd fångdräkt och handfängsel och avfotograferad i tidningar och tv. Hans namn offentliggjordes. Han bokstavligen släpades i "dyngan" av rättsväsendet.

När han släppts ut ur häktet har han inte fått tillgång till sina vapen och därmed inte kunnat utöva sitt största intresse, jakt i skog och mark.

Nu tre år senare och efter rättegång har han friats på alla punkter och borde kunna känna sig som en fri man. Åklagaren har totalt misslyckats och många kända o okända lagkloka jurister, advokater och professorer har totalt dömt ut åklagarens argumenteringar och bevisföring.

Trots detta har åklagaren prövat att väcka frågan till Hovrätten och Hedin har ännu inte fått tillbaka sina vapen. Sannolikheten att åklagaren lyckas är mikroskopisk liten, utan man kan förmodligen vänta sig en skadeståndprocess i miljonklassen.

F125. Trafiken ett allt större problem, polisen måste ut mer på vägarna

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna uttalar stöd för att polisen måste ut mer på vägarna.
2. Fördubblade anslag till kontroll av trafiken.

För den som kör ute på landets vägar står snart klart att många inte har något trafikvett. Aggressiv körning, höga hastigheter och livsfarliga omkörningar är vanligt. Polisen är sällan på plats, eftersom resurser går till mer prioriterad verksamhet som gängskjutningar i förorten.

F126. Strängare straff för alkohol- och drogrelaterade trafikbrott

Lars-Erik Zakrisson, Jönköping

Ejlon Johansson, Vetlanda

Ingvar Åkerberg, Jönköping

Annika Carp, Falköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att straffskalan för alkohol- eller drogrelaterade trafikbrott ändras så att straffsatsen ökas rejält för dessa brott

På våra vägar sker årligen en mängd olyckor som slutar med skadade och ibland dödade människor som följd. Familjer drabbas hårt av de skador och dödsfall som olyckorna orsakar där stor sorg följer av dödsfall och oro för hur det ska gå för de skadade. En del av dessa olyckor, cirka 70 procent, förorsakas av alkohol- och drogpåverkade förare. Detta är en företeelse som definitivt inte ska förekomma på våra vägar. Straffskalan för förare som är alkohol- eller drogpåverkade är väldigt låg och i princip lika för den som är påverkad eller inte påverkad.

F127. Ge polisen effektiva verktyg mot bilar som spelar hög musik

Liberalerna Arvika

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för lagstiftning som ger polisen effektivare verktyg för att få bukt med bilar med störande hög musik. Föraransvar och möjlighet att bötfälla på plats är viktiga delar

Bilar med hög musik som kör runt på nätterna var den enskilt största orsaken till att personer ringt till polisen i Värmland och Dalarna under sommaren. Nu efterlyser polisen en tydligare lagstiftning för att få stopp på problemet. Under två sommarmånader har polisen i region Bergslagen fått närmare 600 samtal gällande personer som upplevt sig störda av bilar som spelar hög musik på nätter och kvällar. Under den perioden var det den vanligaste orsaken till att kontakta polisen. Arvika kommun i Värmland är särskilt drabbad.

– Det är i särklass det största problemet för medborgarna i Arvika. Det här är inte enstaka störningar då och då. Det är systematiskt natt efter natt, år efter år. Vi har många medborgare som far väldigt illa av det här. Det finns folk som ringer till mig och berättar att de är sjukskrivna för att de inte kan sova, säger Jonas Wendel, lokalpolisområdeschef i Arvika.

Polisen har saknat effektiva verktyg för att få bukt med problemet. Men nu är en revision av ordningsbotskatalogen ute på remiss och där föreslår riksåklagaren att störande musik ska klassas som föregelseväckande beteende. Jonas Wendel vid polisen i Arvika anser att de skulle behöva möjlighet att ge böter på plats till den som framför fordonet för att komma till rätta med problemet. Gruppchefen för polisens utredningsavdelning i Arvika, Malin Hengärde, menar att problemet är stort men polisens verktyg att agera är begränsade. Hon vill se en annan lagstiftning.

– Dels att det blir ett föraransvar men också att det blir en genomtänkt lagstiftning kring det här problemet. Så det blir en snabb effekt där man får böter på plats, en snabb påföljd direkt.

– Det finns möjlighet att genomföra bötesförelägganden på olika sätt i dag. Om det inte fungerar så måste jag höra varför. Men också varför man inte kan beslagta stereoanläggningar om det är så, säger inrikesminister Mikael Damberg (S).

Nu vill riksåklagaren att det ska bli lättare att bötfälla fridstörarna. Straffet för att spela alltför hög musik föreslås bli böter på 800 kronor.

– Om det blir som jag vill får vi ett föraransvar och möjlighet att bötfälla på plats, säger Jonas Wendel vid polisen i Arvika.

F128. Oberoende resningsinstitut

Birgitta Berggren Hedin, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska driva frågan om inrättandet av ett oberoende resningsinstitut.

Principen är att en fällande dom som vunnit laga kraft ska vara orubblig. Men samtidigt uppkommer numera oftare ett behov av att en fällande – men ibland också en friande – dom omprövas. Forskningsframsteg möjliggör ny teknisk bevisning och en slumpmässig DNA-träff kan vara orsak till att en dom visar sig felaktig. Ibland leder journalistiska eller andra djupdykningar i bevisningen till att resning beviljas. Den som ansöker om resning måste få en objektiv bedömning.

Ett flertal omskrivna ärenden visar att det finns personer som suttit fängslade under lång tid och som endast tack vare journalisters arbete varit framgångsrika med sina resningsansökningar. Många höga jurister önskar att Sverige följer Danmarks och Norges exempel och inrättar ett oberoende resningsinstitut. Även Högsta domstolen har flera gånger yttrat sitt stöd för en sådan oberoende institution.

I svaret på min motion om resningsinstitut vid förra landsmötet ansåg partistyrelsen att det fanns anledning att

studera erfarenheterna hos den resningskommission som Norge inrättat vid sidan av de ordinarie domstolarna. Det är angeläget att frågan på allvar aktualiseras inom partiet.

F129. Möjlighet till fotboja även för åsrika som begått och dömts för brott

Urban Wikman, Umeå

Maria Lindvall, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ta bort kravet på arbete för att kunna avtjäna straff med elektronisk övervakning för att möjliggöra att äldre personer kan avtjäna straffet på så vis

I dag är kravet att dömda personer har ett arbete eller studier för att kunna ansöka om fotboja i stället för fängelsestraff som är kortare än sex månader. Vi har äldre personer som är pensionärer som är dömda för brott och eftersom de inte längre arbetar omfattas de inte av möjligheten att ansöka om att få fotboja. I vissa fall skulle fotboja vara att föredra jämfört med ett fängelsestraff även för personer i denna kategori.

Genom att domstolar oftare än i dag ska få möjlighet döma till påföljden fotboja lättar vi på dagens hårda tryck på tillgängliga fängelseplatser och ger i vissa fall ett mer lämpligt sätt att avtjäna sitt straff till åsrika personer vilka inte behöver fängelse för att de i stället klarar av att genomföra detta straff i det egna hemmet.

F130. Fler och synliga poliser

Liberalerna Norrbotten

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att polisen ska organisera sig så att människor som utsätts för brott oavsett bostadsort inte ska behöva vänta mer än 45 minuter på samhällets stöd.

Visst är det bra med de satsningar som Liberalerna gjort med fler poliser men även med ökat antal poliser så har vi i dag en ökad otrygghet när situationen kvarstår att poliser inte finns närvarande i vardagen i landets samtliga kommuner. En låg brottsstatistik kan aldrig kompensera känslan av otrygghet för den människa som blir utsatt för hot, våld eller inbrott.

Hur lång är egentligen en timme eller två? När någon står på din bro som du inte vill släppa in, är en timme en evighet. I dag har vi i delar av vårt land en situation där en enda tjänstgörande polispatrull kan finnas tre timmar bort och dessutom tjänstgöra i ett distrikt större än hela Svealand.

I SVT:s Veckans brott den 27 april 2021 beskrivs ett fall i Kalix där en kvinna blev allvarligt misshandlad till döds. Men eftersom det saknas poliser så tog det över två timmar innan de kom och när de var på plats var kvinnan död. Så ska det inte vara i en välfärdsstat där människor ska känna trygghet.

F131. Trygga folket med jourpolis

Patrik Szefer, Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att jour ska införas med schema för poliser som inte är i tjänst, samt se över förändringar inom polisyrket och lämna in förslag om förbättringar till regeringen inom polisyrket, samt ha med det i vår valkampanj inför 2022 för hela landet.

Kommuner och avstånd är stora i större delar av landet. Om polisen hade haft jourtjänst i t.ex. Kalix kanske en kvinna i dag hade levt. Jag föreslår att man bör kika över förbättringar inom polisen enligt följande för att trygga för befolkningen och göra arbetet mer attraktivt som polis: lokal närpolis, bättre arbetsvillkor, scheman med mer sammanhängande ledighet, lön, möjlighet till pension vid 60 år och jour för poliser som ej är i tjänst. Det kan göra skillnad när det plötsligt händer.

F132. Individuell prövning för antagning till polisutbildning

Johanna Ek, Flen
Elise Backman, Sundsvall
Rebecca Burlind, Kungsör
Ted Bäck, Katrineholm
Camilla Cederlöf, Eskilstuna
Jesper Ek, Västerås
Roger Haddad, Västerås
Ulf Larsson, Västerås
Martin Melin, Stockholm
Emanuel Norén, Karlshamn
Sofia Norlin, Linköping
Fredrik Sneibjerg, Värmdö
Monica Brohede Tellström, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att antagningen till polisutbildningen ska bygga på individuella bedömningar.

Liberalerna har länge påtalat behovet av fler poliser och har också avsatt ökade resurser för att anställa poliser. Genom högre lön och bättre arbetsvillkor ska fler lockas att söka sig till polisyrket. Däremot är det tyvärr så att alla som vill bli polis inte får chansen.

Det är och ska förstås vara höga krav för att få bli polis och ingen som inte bedöms ha förutsättningar att arbeta som polis bör utbildas. För att antas till utbildningen krävs bland annat medborgarskap, körkort, simkunnighet, god fysik, god syn och hörsel samt psykisk stabilitet. Den som däremot har ADHD, diabetes, epilepsi eller andra hälsotillstånd får däremot inte antas till polisutbildningen. Polisen utgår från att detta är alltför stora hinder för att klara de speciella krav och påfrestningar som poliser kan utsättas för i sin yrkesutövning. Enligt informationen på polisens hemsida finns dock ingen fullständig lista över hälsotillstånd som omöjliggör antagning till polisutbildningen.

Utöver fysiska och medicinska krav görs också bedömningar av den sökandes förmåga att hantera mentala krav och personens psykologiska hälsa. Här blir det ännu svårare

att tydligt beskriva hindren för antagning än vad som gäller för det medicinska. De sökande ska ha grundtrygghet och en grundläggande psykisk stabilitet vilket sedan tycks tolkas som att exempelvis transpersoner inte kan antas till utbildningen.

Vi liberaler vill att alla ska möta förväntningar att lyckas, ges förutsättningar att klara sig själva och få chansen att känna framtidstro. För en del hänger detta ihop med att få jobba som polis och det ska vi inte sätta stopp för utan tillräckligt goda skäl. Vi är alla individer och ska bedömas utifrån våra individuella egenskaper och förutsättningar – inte grupptillhörighet eller förutfattade meningar. Personlighetsdragen hos en person med t.ex. ADHD kan skilja sig åt, precis som att en transperson inte behöver ha en psykisk instabilitet.

Arbetsuppgifterna för en polis är varierande och långt ifrån alla jobbar i yttre tjänst.

Alltför många tänker i dag att de vill undvika att få sin (eller sina barns) sjukdom eller funktionsnedsättning diagnostiserad därför att de är rädda för de begränsningar en diagnos kan medföra under hela livet. Tyvärr bidrar polisutbildningen till att cementera ett sånt destruktivt synsätt som förhindrar att människor kan få rätt hjälp utan att hindra sina framtida möjligheter att välja sitt drömyrke.

F133. Tullkontroll av utgående misstänkt gods

Örjan Rosell, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ger partistyrelsen i uppdrag att verka för att tullpersonal får rätt att kontrollera och kvarhålla misstänkta transporter tills polis anländer.
2. att landsmötet ger partistyrelsen i uppdrag att verka för att det ska ingå i Tullverkets arbetsuppgifter att kontrollera och kvarhålla misstänkta transporter.
3. att landsmötet ger partistyrelsen i uppdrag att verka för att Tullen får tillgång till kommunikationsutrustning för att få information för att kunna spåra stulet gods.

En stor del av det gods som stjäls, transporteras ut från Sverige. I dag har tullpersonal inte legala möjligheter att kontrollera misstänkta fordon på väg ut från Sverige. I arbetsuppgifterna ingår inte heller ett sådant arbetsmoment. Tullpersonal bör kunna kvarhålla misstänkta fordon tills polis anländer. Personalen behöver också hjälpmedel för att kunna spåra stulet gods.

F134. Spårning av stulet gods vid utförelse genom tullstation

Örjan Rosell, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ger partistyrelsen i uppdrag att verka för att Tullen får ett informationssystem, som möjliggör att spårning av stulet gods kan göras vid utförelse genom en tullstation

- att landsmötet ger partistyrelsen i uppdrag att verka för att ett lämpligt informationssystem för spårning av stulet gods tas fram, t.ex. genom samverkan mellan polis, tull och Försäkringsbolagen.

I dag stjäls bilar, motorcyklar, båtmotorer m.m. En stor del av detta transporteras ut från Sverige. För att kunna spåra stulna saker, när dessa passerar ut vi en tullstation, behöver tullen tillgång till information över stulna saker. Informationen kan komma från GPS-system, RFID-system och från databaser över stulet gods. Informationssystem, lämpliga för tullen, bör kunna utvecklas i samverkan mellan polis, tullen och Försäkringsbolagen.

F135. Gemensam tull

Michael Helmersson, Filipstad

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Liberalernas landsmöte i partiprogrammet ställer sig positivt till en utveckling av 27 nationella tullmyndigheter till en gemensam europeisk.

Det samarbete som sker mellan medlemsstaterna inom EU på tullens område regleras inom Neapel II-konventionen. 27 medlemsstater som samarbetar om att utföra i stort sett samma arbete inom en marknad och handel samt människors rörelse över gränser, legalt som illegalt. Konventionen har bred täckning. Den gäller också nationella tullbestämmelser, inklusive sådana som rör narkotika, vapen och barnpornografi, samt icke-harmoniserade punktskatter. Konventionen reglerar överträdelser i vid bemärkelse, inklusive försök till överträdelser och alla former av deltagande, såsom anstiftan och att vara inblandad som medbrottsling, samt samröre med en kriminell organisation och penningtvätt. EU-ländernas myndigheter måste samarbeta med varandra för att framgångsrikt ta itu med tullbedrägerier och gränsöverskridande illegal handel för att möjliggöra åtal och få förövare straffade. Ömsesidigt bistånd mellan tullmyndigheterna ges efter en begäran om information, övervakning, utredning eller delgivning, eller på eget initiativ, utan föregående begäran, inklusive dold övervakning och spontant lämnad information. Det ovan nämnda är exempel på samverkan.

När nu samverkan avses vara så djup faller det sig naturligt att fundera på om inte bäst effektivitet mellan tull och tull kan uppnås med en myndighet, i stället för 27 tullmyndigheter. Den inre marknaden är en, inte 27.

F136. Ett oberoende domstolväsende

Erik Wassén, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

- att landsmötet uttalar sig för att Domstolsverket ersätts av ett domarråd liknande (judicial councils) som finns i andra länder.

Ett oberoende domstolväsende är ett av fundamenten i ett demokratiskt samhälle. Det är viktigt att allmänheten känner förtroende för att domstolarna är oberoende och att

det inte finns någon risk för exempelvis politisk påverkan. Regeringsformen innehåller bestämmelser, dock otillräckliga, som avser att säkerställa domstolarnas och de enskilda domarnas oberoende.

Runt om i världen ser vi exempel på hur demokratin och rättsstaten utmanas. Inte minst höstens val i USA visar viken av oberoende domare som kan stå emot påtryckningar från populister. Även i Polen och Ungern är rättsstaten utsatt för allvarliga hot.

En utredning, 2020 års grundlagskommitté, arbetar just nu med att analysera behovet av att stärka de svenska domstolarnas och domarnas oberoende på lång sikt. Domstolsverkets organisation, styrning och roll ska ses över. Kommittén ska utreda om en styrelse sammansatt huvudsakligen av domare ska inrättas för att leda Domstolsverket, eller om någon annan variant av domarråd kan vara aktuell.

I många rättsstater finns domarråd (judicial councils). Genom sådana råd styr domarna över domstolsadministrationen. Råden är oavhängiga gentemot de andra statsmakterna och består till största delen av domare, valda av landets domare. I domarråden finns också andra ledamöter, som representerar allmänheten och civilsamhället. Domarråden ska utgöra ett skydd för domarnas oavhängighet, så att inte den politiska makten kan påverka dömandet genom domstolsadministrationen.

Det bör vara domare som styr administrationen av domstolarna, inte tvärtom. Dessa domare bör representera hela domarkåren och ha en god förankring i domarkåren.

Domarnas oavhängighet och opartiskhet syftar till att skydda den enskildes rätt till rättvis rättegång inom rimlig tid. Detta intresse är gemensamt för domarna och den rättsökande allmänheten. Genom ett klokt utformat domarråd stärks skyddet för domarnas oavhängighet. Det blir svårare för den politiska makten att försöka underminera domarnas oberoende. Rättsstaten står då på en fastare grund.

F137. Opolitiska nämndemän

Birgitta Berggren Hedin, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

- att verka för att nämndemän blir opolitiska medborgarrepresentanter.

Sedan min motion vid landsmötet 2019 har politiskt valda nämndemän genom olämpliga yttranden, brott mot tystnadsplikten och politiskt färgade ställningstaganden ytterligare bidragit till att skada tilltron till såväl rättssystemets oberoende som till politiska partier. Rättegångar har fått tas om till stora kostnader för skattebetalarna. Det är obegripligt att Liberalerna fortsatt vill vara delaktiga i detta system, som till sin natur är opolitiskt.

Flertalet västliga demokratier har lekmannainflytande, när det gäller allvarliga statliga ingripanden mot enskilda personer. Nämndemännens deltagande i den dömande verksamheten fyller främst den viktiga funktionen att den annars ensamma juristdomaren tvingas diskutera med lekmän och begripligt motivera sitt förslag till dom. Att man sedan blir oense om domslutet är mindre vanligt, men förekommer.

Alla svenska medborgare bör kunna fungera som nämndemän utan inblandning av politiska partier. Uppdraget skulle kunna sökas vart fjärde år hos en tillfällig tjänstemannakommitté hos kommuner och regioner. Antalet uppdrag behöver inte begränsas till nuvarande antal. Med en större pool av godkända nämndemän kan diversifieringen bli större och tjänstgöringsfrekvensen mer utspridd.

I Johan Pehrsons m.fl. motion till riksdagen 2020/21:3272 föreslås liksom i partistyrelsens svar vid föregående landsmöte följande: "För att tydliggöra rågången mellan politik och rättsväsende vill vi göra en översyn av nämndemannasystemet för att minska det politiska inflytandet." Detta är inte tillräckligt. Det är dags för en ordentlig reform.

F138. Nämndemännens ekonomiska ersättning m.m.

Liberalerna Lund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att arvudet för nämndemän höjs till 1 000 kronor, att detta gäller alla dagar och oberoende av tjänstgöringstidens längd och att arvudet för tjänstgöring efter 16.30 (150 kronor) och arvudet för helgtjänstgöring (500 kronor) tas bort.
2. att Liberalerna verkar för att i den mån ersättning inte utbetalas för förlorad arbetsförtjänst ska arvode utgå för förhandling som inställs med kort varsel. Med kort varsel avses dagen innan förhandlingen eller senare. Antalet arvoderade timmar bör vara det antal som beräknats av rätten då förhandlingen utsatts.

Under de senare åren har statsmakten skjutit till allt större resurser till rättsväsendet och mer ser ut att vara på väg. Ingenting av dessa resurser verkar hittills ha kommit nämndemannakåren till del och det ger intrycket av att denna och dess arbete inte värderas särskilt högt. Det är sällan som nämndemännens arbetsförhållanden diskuteras i den allmänna debatten, trots att rättskipningen i landet inte skulle kunna fungera utan nämndemän. Uppdraget som nämndeman har länge setts som ett hedersuppdrag och någon brist på kandidater har såvitt känt är, har aldrig förelegat. Detta kan vara ett av skälet till att ersättningen till nämndemännen sällan eller aldrig förts upp till diskussion i den politiska debatten.

Arvudet till en nämndeman uppgår i nuläget normalt till 500 kronor för en dags tjänstgöring. Understiger tjänstgöringen tre timmar blir ersättningen 250 kronor. Dessa arvoden ha inte justerats sedan 2007, dvs. inte under 13 år. Detta torde vara unikt i fråga om politiska arvoden och då inte minst jämfört med de kommunala.

Ett annat problem är uteblivet arvode vid en inställd förhandling. För att ersättning för förlorad arbetsförtjänst ska utgå fordras att man tagit ledigt från sitt arbete och därigenom fått vidkännas ett löneavdrag. Denna ersättning utbetalas således enbart till personer som har en anställning med reglerad arbetstid, medan personer med oreglerad arbetstid typ vissa chefer eller den som är egenföretagare är exkluderade. Lantbrukare, affärsinnehavare och konsulter kan såle-

des normalt inte komma ifråga för denna form av ersättning. Samma förhållande gäller för pensionärer. Dessa personer måste ofta rensa och stuva om olika uppdrag i sin kalender för att kunna sitta i rätten under en eller flera dagar. Skulle förhandlingen nu bli inställd, vilket inte sällan sker och ofta då med kort varsel utgår i normalfallet ingen ersättning alls. (Undantag: särskilda skäl) Dessutom sitter man då med en eller flera "blanka" dagar, då man kunde ha haft planerat för mycket annat. Detta förhållande är inte rimligt. Även en nämndemans tid måste anses som dyrbar, oberoende av yrke eller anställningsform, och idealiteten har sina gränser.

F139. Kriminalvården

Mats Nordström, Täby
Anne-Marie Ekström, Borås
Richard Brodd, Göteborg
Peter Edholm, Solna
Carl Otto Engberg, Stockholm
Inez Holst, Mölndal
Robin Nilsen, Stockholm
Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro
Facundo Unia, Stockholm
Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att hbtqi-kompetensen stärks inom kriminalvården

Kriminalvården måste ha konkreta och praktiska riktlinjer för att motarbeta diskriminering både bland personal och bland interner. Dessutom måste det finnas förebyggande arbete och ett säkerhetsmedvetande som gör att intagna hbtqi-personer kan vara trygga på häkten och anstalter. Transpersoner är särskilt utsatta, då visitation och förvarstaggande är uppdelat utifrån juridiskt kön.

F140. Inför mer rättssäker och enhetlig vigsel över hela landet

Anne-Marie Ekström, Borås
Reza Aghapoor, Borås
Jens Christian Berlin, Alingsås
Anita Brodén, Alingsås
Andreas Froby, Botkyrka
Kristina Grapenholm, Alingsås
Seidi Is, Borås
Fredrik Nilströmer, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ställer sig bakom att äktenskapsbalken och äktenskapsförordningen ses över utifrån motivtexten.

Landsmötet 2019 beslutade efter en vända i beredningsutskottet att "Det är viktigt att vigselförrättare får den information och utbildning som behövs för den myndighetsutövning som ligger i uppdraget och att reglerna tillämpas enhetligt i hela landet."

Hittills har inget hänt utifrån det beslutet. Därför återkommer samma motion.

Att viga någon är en myndighetsutövning. Oavsett om det sker i kyrkan eller av en borgerlig vigselförrättare. Genom att säga ett muntligt ja vid vigselakten säger man också ja till en hel del juridiska förpliktelser. Vet de som säger ja vilka dessa är. Brukar inte avtal skrivas under med en namnteckning. Ingen sådan när det gäller vigsel.

En myndighetsutövning ska vara rättssäker.

I dag utses vigselförrättare av 22 olika myndigheter. Kammarkollegiet utser de kyrkliga vigselförrättarna och 21 länsstyrelser utser de borgerliga vigselförrättarna.

Enda kravet för att bli borgerlig vigselförrättare är att föreslås av sin kommun och svara på några frågor kring vigsel. Ingen formell utbildning där man kan ställa frågor och diskutera olika situationer som kan dyka upp.

Kommunerna gör väldigt olika. I en del kommuner bokas vigseln av kommunen och sedan tillfrågas en vigselförrättare. Som i Borås då vigselförrättaren träffar paret först vid vigsel tillfället och kommunen sköter allt pappersarbete. I andra kommuner sköter vigselförrättaren allt själv inklusive pappersarbete. Eftersom att vara vigselförrättare anses vara ett hedersuppdrag är det lite betalt. 110 kronor för första vigseln och 30 kronor för de nästkommande. En orimlig ersättning för ett myndighetsuppdrag. I synnerhet för den vigselförrättare som sköter allt själv. Varför då ibland kommunen går in och arvoderar?

En del kommuner tar betalt av dem som vill viga och andra inte. Finns inga regler kring formalia kring själva vigseln? Visa legitimation? Pratar någon inte svenska, ska det finnas tolk? Vem ska i så fall betala? Egen upplevelse med en ung kvinna som inte kunde ett ord svenska. Det kändes som tvångsäktenskap.

Till detta kommer också det att kyrkliga vigselförrättare kan säga nej till att viga till exempel samkönade par vilket inte är acceptabelt.

Myndighetsutövning ska vara transparent, lika och rättssäker.

F141. Äktenskap

Mats Nordström, Täby
Anne-Marie Ekström, Borås
Richard Brodd, Göteborg
Peter Edholm, Solna
Carl Otto Engberg, Stockholm
Inez Holst, Mölndal
Robin Nilsen, Stockholm
Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro
Facundo Unia, Stockholm
Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att myndighetsutövningen i samband med vigsel är enhetlig, rättssäker och fri från diskriminering.
2. att civiläktenskap inrättas

HBT-liberaler arbetar för att stärka hbtqi-personers rättigheter.

I dag ges religiösa samfund rätt att genom myndighetsutövning teckna juridiskt bindande avtal, äktenskap. Sam-

tidigt ges personer med vigselrätt inom religiösa samfund rätt att vägra att viga samkönade par. Rätten att vägra viga samkönade par finns inte för den som är borgerlig vigselförrättare.

Att ingå äktenskap är en juridisk handling som ska vara enhetlig och rättssäker och fri från diskriminering. En religiös eller borgerlig ceremoni som inte är juridiskt bindande kan givetvis fortsatt hållas.

Lagar i Sverige ska inte diskriminera. Därför ska civiläktenskap införas och staten ska vara huvudman för att garantera rättssäkra juridiska avtal, som äktenskap.

F142. Utred äktenskapsbalken

Niklas Lehresjön, Karlstad
Anton Sjöstedt, Arvika

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en utredning av äktenskapsbalken med utgångspunkt i individens frihet och avtalsfrihet. Utredningen bör ta hänsyn till mångfalden av frivilliga familjekonstellationer som vilar på jämlik grund.

Att utredningens syfte är att säkerställa att alla som ingår äktenskap gör det av fri vilja och att inblandade parter är medvetna om avtalets konsekvenser.

Liberalernas partiledning lanserade i maj -21 ett förslag att utreda förbud mot kusingifte. Syftet som anges är att stoppa förtryck och släktbaserade nätverk som tvingar unga till äktenskap. Ett gott syfte. Att endast utreda ett förbud mot ett visst släktskap är dock att göra det lite väl enkelt för sig, förutom att det riskerar att slå i fel riktning. Risken är att vi får diskussioner där udden snarast riktas mot biologiska och moralistiska argument i stället för problemets kärna.

En utredning av hela äktenskapsbalken vore därför att föredra. Familjebegreppet har vidgats och utvecklas sedan lagstiftningen kom till. Familjekonstellationer kan se ut många på olika sätt. Äktenskapsbalken kan ses som ett civilrättsligt, juridiskt paket som är tämligen långtgående. Att säkerställa att alla inblandade därför ingår detta avtal frivilligt och medvetet borde vara utredningens grundprincip. Förbud mot vissa biologiska band löser inte det problemet.

F143. Avskaffa betänketiden vid skilsmässa

Jessica Hellström, Malung-Sälen
Pia Börjeson, Falun
Ann-Sofie Jansson, Borlänge
Jessica Johnson, Vallentuna
Ami Norén, Mora
Maud Pettersson, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att betänketiden vid skilsmässa helt avskaffas

Att skilja sig om och när man så önskar bör vara en rättighet. I dagsläget kan den eller de som önskar skilja sig försättas i

betänketid mellan sex till tolv månader om vissa kriterier föreligger. Att tvingas vara gift med någon mot sin vilja är varken värdigt eller liberalt. Syftet med betänketiden är att ”motverka förhastade skilsmässor” (1), men det kan inte vara statens uppgift att verka för en viss typ av relationsstatus. Det finns heller inget självändamål med att upprätthålla en relation som inte är till belåtenhet, med eller utan barn i bilden.

Därför bör betänketiden vid skilsmässa helt avskaffas och tiden från ansökan till verkställande bör inte vara längre än handläggningstiden för ärendet.

1) <https://www.domstol.se/amnen/familj/skilsmassa/betanketid-och-fullfoljd/>

F144. Avskaffa avgiften för äktenskapsskillnad

Jens Christian Berlin, Alingsås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att ansökan om äktenskapsskillnad respektive upplösning av registrerat partnerskap ska vara avgiftsfri.

Äktenskap, samboförhållande samt registrerat partnerskap är de nuvarande tre formerna av rättslig reglering av förhållandet mellan två personer som lever tillsammans i en relation.

Äktenskap ingås genom en aktiv handling, en vigselceremoni, medan samboförhållande ingås formlost genom att parterna flyttar samman och under en viss tid lever ”under äktenskapsliknande former”. Registrerat partnerskap kunde ingås mellan personer av samma kön under åren 1994 till 2009. När äktenskapsbalken 2009 blev könsneutral upphörde möjligheten att ingå registrerade partnerskap, men de partnerskap som ingåtts tidigare fortsätter att gälla.

Om en eller båda parterna vill upplösa ett samboförhållande så kan detta göras genom att parterna helt enkelt flyttar isär. Om en eller båda makar i ett äktenskap vill upplösa förhållandet så måste en ansökan om äktenskapsskillnad lämnas till domstol. Motsvarande gäller för registrerade partnerskap. En ansökan om äktenskapsskillnad är belagd med en avgift om 900 kronor.

Ansökningsavgiften kan skapa en inlåsningsseffekt då en part som önskar lämna ett förhållande inte har den ekonomiska möjligheten att göra det. Detta gäller särskilt för destruktiva förhållanden där den svagare parten, ofta en kvinna, inte ges den ekonomiska självständighet som krävs för att kunna betala en ansökningsavgift.

F145. Friheten att lämna en destruktiv relation kan inte vara belagd med avgift

Johanna Ek, Flen

Elise Backman, Sundsvall

Jesper Ek, Västerås

Ulf Larsson, Västerås

Gustav Nordin, Stockholm

Sofia Norlin, Linköping

Camilla Rosencrantz, Eskilstuna

Elisabeth Rytterström, Eskilstuna

Fredrik Sneibjerg, Värmdö

Monica Brohede Tellström, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att det ska bli avgiftsfritt att ansöka om skilsmässa.

När kvinnorörelsen startade var mannens makt över kvinnan t.ex. genom att han kontrollerade familjens ekonomi en av de saker som ledde fram till kampen för att möjliggöra för kvinnor att komma ut i arbetslivet och få en ekonomisk frihet. För många kvinnor är det i dag en självklarhet att vara ekonomiskt oberoende men så ser det inte ut för alla och det talas i dag allt mer om det ekonomiska våldet som kvinnor utsätts för av sina män.

I förhållanden där det förekommer fysiskt och psykiskt våld är det också vanligt förekommande med ekonomiskt våld, dock hamnar det ofta i skymundan för andra våldsförmer och blir en gömd problematik trots att det drabbar både kvinnor och barn i hög grad. Enligt äktenskapsbalkens regler ska makar gemensamt sörja för varandras behov efter förmåga och makarna har rätt att leva på samma levnadsstandard men för många kvinnor är verkligheten en helt annan. Genom att mannen styr kvinnans alla finanser blir hon helt beroende av mannens ekonomiska stöd.

Studier visar att kvinnans ekonomi spelar en stor roll när det kommer till hennes beslut att lämna en destruktiv relation. Oron för att inte ha råd med bostad, mat och andra nödvändigheter till sig själv och barnen blir så stor att hon riskerar att bli kvar i en ofri relation.

Många kommuner tar inte ut någon avgift för att viga ett kärlekspar, men tingsrätten har en avgift på 900 kronor för en skilsmäsoansökan. Det är alltså lättare att ingå ett äktenskap än att lämna det, särskilt för dem som lever i en ekonomiskt destruktiv relation.

Friheten att lämna en destruktiv relation kan inte vara belagd med en avgift.

F146. Vårdgraviditet

Mats Nordström, Täby
Anne-Marie Ekström, Borås
Richard Brodd, Göteborg
Peter Edholm, Solna
Carl Otto Engberg, Stockholm
Inez Holst, Mölndal
Nicke Johansson, Stockholm
Robin Nilsen, Stockholm
Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro
Facundo Unia, Stockholm
Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny utredning skyndsamt tillsätts för att utreda och ta fram förslag hur värdmödraskap/surrogatmödraskap ska tillåtas och regleras i Sverige.
2. att en ny utredning skyndsamt tillsätts för att utreda hur barns och föräldrars rättigheter ska tillgodoses vid vårdgraviditet arrangerat i annat land.
3. att en ny utredning skyndsamt tillsätts för att utreda och ta fram förslag på hur de tilltänkta föräldrarna kan bli juridiska vårdnadshavare till barn vid födseln, när det föds genom värdmödraskap utomlands och att faderskap enklare kan fastslås.
4. att Sverige ska acceptera utländska födelsebevis, vilket skulle innebära att det räcker för att påvisa faderskapet när föräldrarna går till ambassaden med sitt barn för att få ansöka om samordningsnummer som i sin tur ska vara grund för ett pass.
5. att en ny utredning skyndsamt tillsätts för att reglera hur svenskar som har nedfrost genetiskt material i Sverige kan få använda detta vid värdmödraskap i Sverige och utomlands

Regeringen har lagt fram proposition 2020/21:176, Moderare regler för bekräftelse av föräldraskap, faderskapsundersökningar och för att åstadkomma könsneutral föräldraskapspresumtion. Detta ser vi positivt på. Dock saknar vi förslag på bekräftelse av faderskap vid värdmödraskap, rätten till sitt egna genetiska material och hur barn och föräldrars rättigheter ska tillgodoses vid vårdgraviditet arrangerat i annat land.

Vårdgraviditet/surrogatmoderskap kan förenklat beskrivas som att en kvinna är gravid, bär och föder ett barn, till tilltänkta föräldrar. Den gravida kvinnan har ingen genetisk koppling till barnet eller något anspråk på att få vårdnaden. Barnen föds tack vare en IVF-behandling. Där ett ägg befruktas med spermie utanför kroppen och ett embryo skapas. Embryot förs sedan in i kvinnan som ska bära barnet.

En viktig förutsättning för vårdgraviditet är att det sker på frivillig basis från alla berörda parter. Föräldrarna förbinder sig att vara barnets vårdnadshavare från födseln. Det råder tyvärr rättsosäkerhet för barnet på grund av att svensk lag ser den som föder barnet som dess moder/vårdnadshavare.

Barn som föds genom värdmödraskap i Sverige får inte sina tilltänkta föräldrar som vårdnadshavare direkt vid födseln. De tilltänkta föräldrarna måste gå igenom legala processer där faderskap fastställs och värdmodern måste avsäga sig

vårdnaden och tillstyrker att den andra föräldern får adoptera barnet.

Samma osäkra rättsläge uppstår när barnet föds utomlands av en värdmoder. Då föds barnet enligt svensk lag både statslöst och föräldralöst. Det gör att barnet hamnar i kläm mellan olika länders lagstiftningar. Denna process är inte ur barnets bästa perspektiv.

Svenskar som på grund av sjukdom eller annan anledning fryst ner genetiskt material (ägg, spermie eller embryo) har ingen rätt att använda det vid värdmödraskap utomlands, då inget genetiskt material får lämna landet. Svenskar ska ha rätt till sitt egna genetiska material bland annat för värdmödraskap utomlands.

Den tidigare utredningens (SOU 2016:11 Olika vägar till föräldraskap) faktaunderlag är tunt. T.ex. blev familjer med erfarenhet av värdmödraskap helt uteslutna från utredningen. De lagändringar som föreslås kommer att skapa en rättsosäker situation för de barn som föds via värdmamma i utlandet.

Många barn hamnar i kläm vid hemkomsten på grund av bristen på tydligt regelverk, vilket ger utrymme för godtycklighet och tolkningar, vilket också refereras till i utredningen. Lagförslaget gör barnen direkt föräldralösa då landet där barnet fötts i, ser endast de svenska föräldrarna som barnets föräldrar. Utredningens förslag skapar också en stor osäkerhet för de barn och familjer som redan finns i Sverige, då utredningen menar att alla myndigheter som kommer i kontakt med en familj kan driva frågan i tingsrätt om att upphäva föräldraskapet.

Allt sammantaget gör att ny utredning skyndsamt bör tillsättas.

F147. Förbättrade möjligheter för gode män och förvaltare

Maria Lindvall, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att när ställföreträdare på egen begäran vill avsluta sitt uppdrag så måste ett entledigande beslutas inom två månader
2. att uppdrag som gode man/förvaltare inte ska präglas av ideell verksamhet
3. att ersättningen till gode man/förvaltare ska motsvara den arbetsinsats som läggs ned på uppdraget
4. att huvudmannens skulder ska tas i beaktande vid beslut om arvode till ställföreträdare
5. att god man/förvaltare inte får förvärpa en skuldsituation genom att underlåta att vidta nödvändiga åtgärder för att minska huvudmannens skulder såsom att inte betala förfallna skulder etc.
6. att det i uppdraget som god man/förvaltare skapas möjlighet att utföra flyttbestyr för huvudmannens räkning med rätt till ersättning för nedlagd tid och utlägg i samband med flytten i form av extraordinärt arbete.

Av förarbete till lagstiftningen, SOU 2004:112 s. 823, framgår att uppdrag som god man eller förvaltare präglas av ett

betydande mått av ideell verksamhet. Det är inte en fråga om anställning utan om ett frivilligt uppdrag och den ersättning som lämnas motsvarar inte på långa vägar arbetsinsatsen som ställföreträdare lagt ned.

Det är känt att det ofta tar lång tid innan gode män och förvaltare kan lämna sina uppdrag när de har begärt sitt entledigande, och att detta försvårar rekryteringen. Ställföreträdaren är som huvudregel skyldig att kvarstå till dess att en ny ställföreträdare har utsetts. En ställföreträdare kan ha rätt att omedelbart frånträda sitt uppdrag men endast om den själv drabbats av allvarlig sjukdom eller om huvudmannen allvarligt hotat eller utövat våld mot ställföreträdaren. Det är inte rimligt att ställföreträdare ska kunna hamna i en sådan låst position att de inte snarast kan lämna ett uppdrag där det förekommer samarbetssvårigheter eller då uppdraget upplevs som alltför betungande eller svårt.

De ekonomiska angelägenheterna omfattar bland annat att se till att inkomster tas om hand, att utgifter betalas i tid och att egendom hålls försäkrad. I ekonomiska angelägenheter ingår också att se till att myndigheter och andra aktörer har rätt uppgifter för att t.ex. kunna göra korrekta utbetalningar. Ett oinskränkt godmanskap eller förvaltarskap omfattar alltså bland annat att ingå avtal om t.ex. el eller telefon, bestrida oriktiga fakturor och ansöka om sociala förmåner och bistånd enligt socialförsäkringsbalken respektive socialtjänstlagen (2001:453). Ställföreträdaren är även behörig att föra den enskildes talan, exempelvis vid domstol, och att förhandla om avbetalningsplan med fordringsägare. Det finns fall när den enskilde inte kan bedöma vad som är bäst för honom eller henne, exempelvis på grund av en funktionsnedsättning eller ett missbruk. Ställföreträdarens uppgift är att i en sådan situation – liksom i andra – alltid handla på det sätt som bäst gagnar huvudmannen.

Det är huvudmannen som i regel ska betala arvodet till ställföreträdaren. Men om huvudmannen har omkostnader, räkningar eller lån som inte hunnit balanseras så riskerar ställföreträdaren att måsta spara på huvudmannens bekostnad i stället för att få betalt av kommunen. Det kan inte vara rimligt eller önskvärt att ställföreträdare i stället för att sanera ekonomin låter räkningar gå till inkasso och till Kronofogden och på så vis åsamka huvudmän mer kostnader.

Ibland behöver en huvudman flytta. En flytt innebär ofta mycket arbete med planering och övervakning så att allt går rätt till. Att t.ex. gå igenom bostadens lösöre och lista värdefull och betydelsefull egendom eller se över vad som kan säljas eller lämnas till förvaring samt att flyttpacka och sortera ägodelar ingår inte i uppdraget. En flytt är ingripande och kräver tid och engagemang och därför bör ställföreträdare ersättas för extraordinärt arbete vid huvudmannens flytt till annan bostad.

F148. Lagarna om arvsrätt behöver moderniseras

Elisabeth Rytterström, Eskilstuna

Johanna Ek, Flen

Ulf Larsson, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att lagarna om arvsrätt ses över och moderniseras.

I dag ser familjesituationen annorlunda ut för många mot när lagen skrevs. Det är vanligare att ha levt i flera förhållanden, det kan finnas barn med olika föräldrar samt att fler väljer att vara sambos. Vilket kan leda till oro för framtida arvsproblem.

Det borde vara möjligt att själv via testamente få bestämma att ens partner ska få ärva först oavsett tidigare egna barn (särkullbarn). Det är inte rimligt att efterlevande partner ska behöva sälja det gemensamma hemmet, företag och/eller avyttra andra tillhörigheter för att kunna lösa ut särkullbarn. Detsamma borde gälla när ett par väljer att leva tillsammans under äktenskapliga förhållanden utan att vara gifta.

Det är dags att se över och modernisera lagarna om arvsrätt.

F149. Valfrihet på begravningsmarknaden

Martin Norrby, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att ändra i begravningslagen för att tillåta valfrihet på begravningsmarknaden och tillåta privata begravningsplatser

I Sverige är privata begravningsplatser förbjudna enligt begravningslagen (1990:1144) vilket betyder att den som vill lägga sig till sista vilan i privat regi enligt egna önskemål inte har möjlighet till det. I stället behöver de vända sig till ett specifikt samfund eller en stiftelse vilket är de som har monopol på begravningsmarknaden. I stället borde vi skapa valfrihet på begravningsmarknaden precis som vi gjorde med skolan och vården.

Alla betalar en begravningsavgift på skatten eftersom begravning är ett offentligt åtagande oavsett om personen är med i Svenska kyrkan eller inte. Den delen av skatten täcker alla delar av begravningsverksamheten och därmed så betalar du inte bara för din egna begravning genom avgiften. Detta betyder också att avgiften kan variera efter huvudmän eftersom olika kyrkogårdar kan ha olika stora kostnader.

Vi borde skapa sund konkurrens på en marknad präglad av monopol eftersom människors frihet att välja var de vill bli begravda är olika. Vissa kanske vill ha en annan sorts utformning på den omgivande växtligheten eller i ett annat område. Alla människors sista önskan borde bli bättre säkerställda. Bifall motionen och bli begravd av ett aktiebolag.

F2. ALLMÄNNA GRUNDLAGSFRÅGOR OCH DEMOKRATIPOLITIK

F201. Ordinarie val ska krävas för en grundlagsändring

Kerstin Hillerström, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna lägger fram en motion i riksdagen att ändra i grundlagen så att den inte kan ändras utan att ett ordinarie val har ägt rum mellan besluten

Som det är nu kan grundlagen ändras efter att ett nyval hållits. Ett nyval kan utlysas i princip direkt efter första beslutet att ändra i grundlagen.

I Sverige krävs två likalydande beslut för att ändra i grundlagen. Det andra beslutet kan tas genom att ett s.k. nyval utlyses, det vill säga man inväntar inte nästa ordinarie val. Denna procedur innebär således att riksdagen kan ta ett beslut att ändra i grundlagen och därefter utlysa ett nyval för att få grundlagsändringen befäst. Nuvarande procedur innebär att det är, jämfört med andra länder i Europa, relativt lätt att ändra i grundlagen i Sverige.

Förslaget läggs för att värna om den demokratiska processen. Frågan är inte ny utan har diskuterats i olika kretsar till och från under ett flertal år. I vår tid känner flera liberaler oro inför förändringar i landets politiska sammansättning. Förslaget skulle kunna bidra till att dämpa en oro för snabba politiska förändringar och får därmed anses ligga väl i tiden

F202. Konstitutionsdomstol och ändring av grundlag

Liberalerna Eslöv

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att utredning för inrättande av författningsdomstol passande svenska förhållanden prioriteras
2. att översyn av grundlagen ska göras
3. att ändring av grundlagen kräver två lika beslut med ett ordinarie riksdagsval mellan besluten
4. att överväga vilken majoritet som bör krävas för en ändring av grundlagen

Vi lever i en värld där demokrati, demokratiskt tänkesätt och liberala idéer minskar i såväl Europa som i resten av världen. Några påtagliga exempel:

USA 6 januari – en mobb uppmanad av avgående president stormar parlamentet – upplopp, kanske försök till statskupp? USA:s starka konstitution står emot men brister i konsekvenser finns då en ”politisk domstol” frikänner president

Trump. Hur hade en politiskt oberoende konstitutionsdomstol, exempelvis som den tyska, dömt i frågan?

Dagens EU: Länder som Ungern och Polen uppvisar allt större benägenhet att beskära mänskliga fri- och rättigheter med bland annat begränsningar vad gäller fri press och media och politisk styrning av rättsväsendet.

I vårt, vid det här laget, sargade parti vad gäller samröre med ytterlighetspartier, ska villigt erkännas att faror för den demokrati, vi hittills sett som självklar, föreligger. Samtidigt måste partiledningens beslut både ses som en åtgärd att, på ett annorlunda sätt, bekämpa ytterlighetspartiernas frammarsch och samtidigt sätta styrandet av landet i fokus genom att sätta sakfrågor i första rummet. Som ett sätt att överbygga motsättningarna inom vårt parti föreslås en starkare grundlagsskyddad demokrati. Detta kan förverkligas genom att

1. Partiprogrammets idéer på en författningsdomstol prioriteras. Domstolen bör vara opolitisk som i till exempel Tyskland, bestå av ett antal jurister och tillsättas av riksdagen – inte av regeringen, som inte får påverka vilka som utvärderar deras eget arbete. Författningsdomstolen ska, förutom att granska regeringens arbete gentemot grundlagen, övervaka att Lagrådets granskning och påpekanden av nya lagar följs. I dagsläget beslutas alltför ofta lagar som går stick i stäv mot Lagrådets påpekanden.

2. Grundlagen ses över bland annat vad gäller pressfrihet och styrning av rättsväsendet – möjligheter till maktmissbruk och misstolkningar ska i möjligaste mån elimineras.

3. Då det för närvarande är alltför enkelt att ändra i grundlagen – två lika beslut med ett extraval emellan är vad som krävs – föreslås att det ska vara ett ordinarie val emellan, det vill säga åtminstone en tid av fyra år.

4. För närvarande krävs endast enkel majoritet för ändring av grundlagen. Är detta tillfyllest? Grundlagen är vår försäkran om att Sverige förblir ett demokratiskt land att leva i.

F203. Säkra den liberala demokratin i Sverige

Björn Ljung, Stockholm
 Lovisa Aldrin, Halmstad
 Mats Andersson, Stockholm
 Gunnar Asserhed, Norrköping
 Peter Backlund, Stockholm
 Eva Bengtsson, Kävlinge
 Tobias Berg, Farsta, Stockholm
 Anita Brodén, Alingsås
 Mattias Cardell, Stockholm
 Linnéa Darell, Linköping
 Peter Edholm, Solna
 Johanna Ek, Flen
 Anne-Lie Elfvärn, Stockholm
 Anita Ericsson, Uppsala
 Joar Forssell, Stockholm
 Andreas Froby, Botkyrka
 Agne Furingsten, Sala
 Telason Getachew, Järfälla
 Mats Hasselgren, Stockholm
 Charlotte Hedendahl, Malmö
 Per Hommerberg, Stockholm
 Anna Horn, Stockholm
 Maria Jern, Falköping
 Rasmus Jonlund, Stockholm
 Linnea Sandström Lange, Stockholm
 Ulf Larsson, Västerås
 Niklas Lehresjön, Karlstad
 Dante Ljung, Uppsala
 Pia Långström, Stockholm
 Nancy Mattsson, Lidingö
 Christina S. Messick, Stockholm
 Dusjan Mijovski, Malmö
 Simona Mohamsson, Göteborg
 Anders Norqvist, Umeå
 Ylva Mozis, Vallentuna
 André Nilsson, Stockholm
 Inga Osbjer, Stockholm
 Rosie Rothstein, Stockholm
 Birgitta Svensson, Solna
 Åsa Nilsson Söderström, Stockholm
 Monica Brohede Tellström, Nacka
 Anders Wallin, Uppsala
 Hanna Wistrand, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att verka för att en författningsdomstol inrättas i Sverige i syfte att stärka den liberala demokratin
2. att detta blir ett viktigt krav i ett eventuellt regeringssamarbete eller för att Liberalerna ska ge sitt stöd till en regering efter 2022 års riksdagsval.

”All offentlig makt utgår från folket” är inledningen av den svenska grundlagen. De allra flesta svenskar tar demokratin och våra fri- och rättigheter för självklara och funderar inte så mycket på det. Det är egentligen bra och naturligt eftersom det indikerar att den i vardagen fungerar som den ska för de allra flesta.

De allra flesta människor som inte upplevt eller upplever demokrati ser den som något önskvärt och eftersträvänt. Både Polens och Ungerns folk förtrycktes av kommunismen innan muren föll 1989. Länderna inrättade demokratiska

styrelseskick på några år och är båda medlemmar av EU. Dessvärre visade det sig att Polen och Ungern på några år nedmonterat demokratin med demokratiska metoder. Ungerns Orbán kallar Ungern för en illiberal nation. Han började som en god liberal och är nu en utpräglad autokrat som nedmonterat rättsstaten och inskränkt pressfriheten mycket kraftigt. Det högnationalistiska och populistiska Sverigedemokraterna ser Orbáns Ungern som ett föredöme.

Kan det Orbán åstadkommit i Ungern också genomföras i Sverige? Ja enligt Olle Wästbergs bok ”Den hotade demokratin. Så kan den räddas i populismens tid”. Teoretiskt kan det vara gjort på 14 månader. Grundlagen kan ändras av en riksdagsmajoritet med en rösts marginal vid två tillfällen med ett extraval emellan. Det är inte särskilt troligt att så skulle ske, men de flesta av oss trodde på en demokratisk utveckling av de forna kommuniststaterna, när kommunismen till slut kollapsade.

Den liberala svenska demokratin behöver ett starkare skydd. Rättsstaten behöver stärkas för att säkra domstolarnas självständighet, där en författningsdomstol är en viktig del. Friheten för muséer, konstutövande institutioner, utbildningsväsende och media måste upprätthållas och säkras. Frihet för media är en annan viktig del som behöver stärkt skydd. Public service har en stark ställning i Sverige men nationalistiska krafter har för avsikt att montera ner den. Public service bör ges ett grundlagsskydd.

En viktig pusselbit till att säkra den liberala demokratin är att inrätta en författningsdomstol som ska ha som sin primära uppgift att granska och att avgöra huruvida förslag och beslut stämmer överens med eller hotar den liberala demokratin och medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter.

F204. Skydda transpersoner i grundlagen

Mats Sahlin, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att transpersoner ges skydd i grundlagen

I regeringsformens 1 kap. 2 § fastslås: ”Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person.”

Det innebär att transpersoner inte omfattas av grundlagens skydd mot diskriminering. I diskrimineringslagens portalparagraf i 1 kap. 1 § stadgas: ”Denna lag har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.”

Transpersoner är fortfarande mycket utsatta och det finns ingen rimlig anledning att de inte ska åtnjuta samma skydd mot diskriminering som andra. Regeringsformen bör därför ändras så att även könsöverskridande identitet eller uttryck skyddas på samma sätt som i Diskrimineringslagen.

F205. Skydda aborträtten i grundlagen

Malin Danielsson, Huddinge
Åsa Andersson, Höganäs
Tobias Berg, Stockholm
Bonnie Bernström, Stockholm
Niclas Bexelius, Halmstad
Jeanette Bohman, Skurup
Anita Brodén, Alingsås
Cecilia Carpelan, Stockholm
Ann-Christin Danielsson, Halmstad
Sukrí Demir, Solna
Anna-Brita Fransson, Falköping
Marianne Damström Gereben, Solna
Pär Gustafsson, Göteborg
Ilona Heikka, Sundbyberg
Maria Jern, Falköping
Jessica Johnson, Vallentuna
Rasmus Jonlund, Stockholm
Jan Lenander, Göteborg
Mari Lindahl, Habo
Björn Ljung, Stockholm
Katarina Lorenz, Täby
Carina Nertlinge, Skurup
Erik Nordman, Stockholm
Birgitta Rydell, Stockholm
Mats Sahlén, Stockholm
Anna Starbrink, Stockholm
Mattias Strand, Åstorp
André Strödin, Örnsköldsvik
Jacqueline Tjällman, Skövde
Hanna Wistrand, Stockholm
Ellena Dellios Vukic, Malmö
Ann-Katrin Åslund, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att aborträtten bör skrivas in i grundlagen, i enlighet av vad som ovan anförts i motionen.

Det görs uppskattningsvis 50 miljoner aborter i världen per år. 30 miljoner är säkra och legala aborter. 20 miljoner av dem är illegala. Varje år beräknas cirka 47 000 kvinnor i världen avlida i samband med illegala aborter, enligt uppgifter från WHO. Endast en tredjedel av världens kvinnor i fertil ålder har i dag tillgång till säkra och legala aborter.

I många länder tvingas flickor och kvinnor att genomgå graviditeten mot sin vilja, även i fall av våldtäkt och incest. I andra länder tvingas kvinnor att fullborda graviditeten även om det hotar kvinnans liv eller hälsa. I länder där abort är totalförbjudet görs inga undantag, även om fostret är så missbildat att det inte kan överleva.

Effekten av de hårda abortlagstiftningarna är förfärande. Kvinnor tvingas till osäkra aborter, ofta utförda under dåliga hygieniska och medicinska förhållanden. Inte minst gäller det flickor och kvinnor som bor i fattiga länder.

Efter lång liberal kamp blev aborter fullt legala i Sverige genom 1974 års abortlag. Lagen ger den gravida kvinnan rätt att i varje situation själv bestämma om hon vill avbryta graviditeten upp till den 18:e graviditetsveckan. Efter 18:e graviditetsveckan tillåts abort efter prövning hos Socialstyrelsen, t.ex. vid grava missbildningar eller svår sjukdom hos

modern. Den absoluta majoriteten av aborter sker tidigt under graviditeten.

Utvecklingen av aborträtten går åt olika håll i olika länder. På Irland liberaliserades exempelvis abortlagstiftningen genom en folkomröstning 2018 där en stor majoritet röstade för en ny och liberaliserad lag. På andra ställen går utvecklingen åt motsatt håll.

I Polen har den strikta lagstiftningen skärpts ytterligare och landet har nu Europas strängaste lagstiftning på området. Inte ens när foster har mycket grava missbildningar är abort tillåtet, utan kvinnan tvingas genomföra graviditeten mot sin vilja.

Den utveckling som skett i Polen och en rad andra länder är mycket oroande. Även om aborträtten har ett genuint stöd i den svenska befolkningen, måste vi vara beredda på att aborträtten kan utmanas även hos oss.

Den svenska lagstiftningen om abort sker genom en vanlig lag. Det innebär att den också kan ändras eller upphöra genom ett enkelt beslut i riksdagen. Vi menar att rätten till abort är en fundamental fråga om rätt till liv och hälsa och att aborträtten därför bör skrivas in i grundlagen. Ett sådant skydd skulle göra det omöjligt att med ett enkelt beslut i riksdagen låta aborträtten upphöra. Ett grundlagsskydd innebär att lagstiftningen inte kan ändras utan två majoritetsbeslut i riksdagen med mellanliggande val.

F206. Gör det möjligt att återkalla svenskt medborgarskap

Eva Edwardsson, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att lagstiftning som gör det möjligt att återkalla svenskt medborgarskap införs

I svensk lagstiftning saknas de möjligheter till återkallelse av medborgarskap som finns i artikel 7 i 1997 års europeiska konvention om medborgarskap. Enligt bestämmelsen kan ett medborgarskap återkallas bland annat i följande fall:

1. om den enskilde har erhållit medborgarskapet genom bedrägligt förfarande, osanna uppgifter eller förtigande av relevanta sakförhållande
2. vid uppförande som allvarligt skadar konventionsstatens vitala intressen.

I fråga om den första punkten är det normala i svensk rätt är att gynnande förvaltningsbeslut får återkallas om den enskilde har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter. Det finns alltså inga principiella hinder vare sig i svensk eller internationell rätt mot att ett svenskt medborgarskap återkallas, om det beviljats till följd av oriktiga uppgifter. Införandet av en möjlighet att återkalla medborgarskap kräver dock en ändring av grundlagen.

Gällande den andra punkten ovan bör till uppförande som allvarligt skadar Sveriges vitala intressen räknas terrorism och andra former av säkerhetshot, men även allvarlig brottslighet som hotar det svenska samhällets vitala intresse av att behålla en sekulär rätts- och välfärdsstat grundad på jämlikhet och jämställdhet. Det bör därför övervägas att svenskt medborgarskap ska kunna återkallas vid systemho-

tande kriminalitet, som organiserad brottslighet, välfärdsbedrägerier, människohandel, hedersförtryck, och brottsliga handlingar som kränker medmänniskors sexuella läggning.

I andra länder, som Danmark, Finland, Norge, Nederländerna, Storbritannien och Tyskland finns redan möjligheten att återkalla medborgarskap. Ibland är det synnerligen stötande att ett svenskt medborgarskap inte kan återkallas, t.ex. i fallet med den irakiska försvarsministern som visade sig vara svensk medborgare. Ett hot om indraget medborgarskap vid hedersvåld kan vara det argument som gör att individer i familjer där hedersförtryck förekommer förmår att stå emot vad släkten i det gamla hemlandet kräver.

Återkallelse av ett svenskt medborgarskap ska endast kunna ske endast om det anses vara proportionerligt. Barnperspektivet ska beaktas. Non-refoulement-principen ska gälla. Ingen får göras statslös.

Kritiker av återkallelse av medborgarskap brukar hävda att svenska medborgare hamnar i ett A- och B-lag och att det vore diskriminering att möjliggöra återkallelse av medborgarskap. Men i vår globaliserade värld har emellertid en del människor anknytning till endast ett land medan andra har anknytning till flera länder. Det är inte diskriminering att behandla olika fall olika. Folkrådet bör få genomslag i denna fråga.

F207. Religionsfrihet utan konflikter

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska jobba för bättre kunskap kring kulturer och att man ska få tillgång till föreningslokaler för att utöva sin religion eller som en samlingspunkt samt att moskéer endast bör finnas som en samlingspunkt i vissa större städer utan böneutrop.

Religion i dag skapar mycket konflikter av olika anledningar men vi alla människor är av lika värde. Böneutrop är inte farligt men massböneutrop är inte okej. Att en person nån gång utövar en bönesamling utomhus är människans frihet men att dagligen eller veckovis ropa ut saker är som att hjärntvätta eller propagera för något. Tänk på vad som hände i Iran 1979. Vill vi verkligen ha det så? Kvinnoförtryck. Att utöva religion är människans frihet men vi bör inte tillåta extremism. En utredning bör ske hur extremism påverkar storstäder som Malmö, Stockholm och Göteborg. Bara att bränna en bok skapade upplopp för Sverige. Är det extremism för att skapa upplopp för en sådan sak?

F208. Nej till förbud mot rasistiska organisationer

Erik Wassén, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar sig mot en straffbestämmelse om organiserad rasism eller en upplösningslagstiftning.

Under våren presenterade en statlig utredning förslag till förbud mot deltagande i rasistiska organisationer. Den liberala utgångspunkten är att rasistisk hets och förföljelse inte bara är förfärlig utan också oacceptabel. Laglydiga medborgare ska kunna utöva sina medborgerliga rättigheter utan att utsättas för våld eller hot om våld.

Men i en demokrati måste yttrandefriheten innefatta skydd för det som kränker, det som chockerar och är obegripligt för den stora andelen medborgare. Det som tillåts yttras i den offentliga debatten kan inte bara vara det som majoriteten accepterar.

Tonläget i Sverige har hårdnat. Sådant som var otänkbart att säga för några år sedan är numera vardagsmat på t.ex. Twitter. Men de nazistiska grupperingarna utgör inte något hot mot samhällsskicket.

Frågan om kriminalisering av organisationer med en extrem politisk ideologi har varit föremål för politisk debatt vid många tillfällen under Sveriges demokratiska historia. Under andra världskriget infördes lagstiftning som gav utrymme för kriminalisering av såväl nazistiska som kommunistiska partier. Denna lagstiftning kom dock aldrig till användning. Det kan således konstateras att inte ens under den extrema situation som rådde under andra världskriget såg man skäl att förverkliga sådana förbud.

Om en grundläggande medborgerlig frihet ska inskränkas måste det enligt regeringsformen finnas så starka skäl att det kan anses "nödvändigt". Om den inskränks utan tillräckliga, men emotionellt välgrundade, skäl vid ett tillfälle knäsatte det en princip för oönskade inskränkningar i medborgerliga friheter vid senare tillfällen.

Bevisbördan för den som anser det nödvändigt att införa förbud är hög. Hur avskyvärda de nazistiska grupperna än är, har inte förbudsanhängarna redovisat övertygande argument för att den svenska demokratin är till den grad hotad att en förbudslagstiftning är nödvändig. Om vi som försvarar demokratin inte känner oss rimligt övertygade om att man kommer åt nazister genom inskränkningar i den liberala demokratin grundvalar finns all anledning att vara försiktig med sådana förändringar. Slutsatsen är därför att det inte finns tillräckliga skäl att vare sig införa en straffbestämmelse om organiserad rasism eller en upplösningslagstiftning.

Det ska dock framhållas att detta inte innebär att staten lämnar "walkover". Förföljelse av människor på grund av etniskt ursprung, hudfärg eller liknande kan aldrig accepteras. Sådana handlingar är i dag kriminaliserade men måste mötas hårdare och mer beslutsamt av bl.a. de rättsvårdande myndigheterna – snarare än att införa nya svårtillämpade brott där gränserna för det straffrättsliga ansvaret i stort överläts åt domstolarna.

Jag tror alltså inte att det är möjligt att få bort rasism genom att bestraffa deltagande i en rasistisk organisations verksamhet eller att upplösa sådana organisationer, hur motbjudande det än är med rasism. Man kan inte försvara medborgerliga fri- och rättigheter genom att inskränka dem.

F209. Rasistiska och våldsbejakande organisationer

Anton Sjöstedt, Arvika
Inger Lundberg, Älvsbyn
Pia Långström, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för ett förbud av rasistiska och våldsbejakande extremistiska organisationer
2. att Liberalerna ska arbeta för en kriminalisering av deltagande i rasistiska och våldsbejakande extremistiska organisationer

Toleransparadoxen innebär att ett överskott av tolerans kommer leda till att tolerans avskaffas. Den beskrevs för första gången av filosofen Karl Popper i boken i "Det öppna samhället och dess fiender". Om vi på ett obegränsat sätt tolererar intoleranta människor, om vi inte är beredda att försvara ett tolerant samhälle mot de intolerantas angrepp, då kommer de toleranta att gå under, och toleransen med dem. Ett demokratiskt och öppet samhälle är således alltid utsatt för förfall inifrån, från människor som drar nytta av de friheter ett tolerant samhälle erbjuder i akt och mening att bekämpa just dessa friheter (till exempel yttrandefrihet). Poppers slutsats utifrån detta är att det därför är berättigat att inte acceptera denna intolerans: "Vi måste därför, i toleransens namn, hävda rätten att inte tolerera de intoleranta."

Filosofen John Rawls kommer till en liknande slutsats som Karl Popper. Han menar att samhället har en rimlig rätt till självbevarelse.

I Europakonventionen artikel elva står följande om mötes- och föreningsfrihet: "Utövandet av dessa rättigheter får inte underkastas andra inskränkningar än sådana som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till den nationella säkerheten eller den allmänna säkerheten, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter. Denna artikel hindrar inte att det för medlemmar av de väpnade styrkorna, polisen eller den statliga förvaltningen görs lagliga inskränkningar i utövandet av de nämnda rättigheterna."

Nyligen skrev TT att de erfar att det inte blir något förslag om förbud från en kommitté som arbetat med frågorna om att förbjuda och kriminalisera deltagande i rasistiska organisationer. Däremot kommer kommittén att föreslå en kriminalisering av deltagande. Liberalerna har sagt nej till båda förslagen. En ledamot i kommittén påpekar att den här upplösningslagstiftningen finns bland annat i Finland, där forskningen hittills kunnat se att det förhindrar verksamhet och att verksamheten dött ut till stora delar jämfört med farhågorna om nybildning med annan yttre profilering eller att organisationerna går under jorden. Det har skett viss

omgruppering, men till exempel Nordiska motståndsrörelsen (NMR) har dött ut. Avslutningsvis anser undertecknade att det är orimligt i en demokrati att rasistiska och våldsbejakande extremistiska organisationer tar sig friheten att begränsa andra människors frihet, genom att dra nytta av friheter för att i slutändan avskaffa samma friheter. Vi tänker till exempel på när organisationen RFSL lämnade återbud till Almedalsveckan i Visby efter att organisationen och dess medlemmar fått motta hot och hat från nazistiska Nordiska motståndsrörelsen (NMR), som fick tillstånd att vistas nära den lokala RFSL vanligen håller till.

F210. Förbjud organiserad rasism och våldsbejakande extremism

Pia Långström, Stockholm
Mats Andersson, Stockholm
Anders Wallin, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska ta ställning för att förbjuda organiserad rasism och våldsbejakande extremism
2. att Liberalerna ska vara drivande för att terrorstämpla organisationer som Nordiska Motståndsrörelsen
3. att Liberalerna ska verka för samarbete inom EU för att förhindra att dessa krafter slår rot
4. att Liberalerna ska tillsätta en utredning för hur Sverige kan följa t.ex. Finlands exempel i förhållande till aktörer som NMR, Soldiers of Odin och liknande extrema aktörer från vänster- till högerkanten, inklusive IS-sympatisörer och liknande
5. att Liberalerna ska ändra uppfattning och stödja förslaget att kriminalisera "organiserad rasism" som nu lagts fram i stället för att göra gemensam sak och sätta käppar i hjulet tillsammans med Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna.

Liberalerna värnar om det fria demokratiska samhället och det är dags att ta de extrema krafter som florerar på allvar. Hela landet ska leva och dessa aktörer ska inte kunna slå rot på landsbygden och få terrorisera i lugn och ro. Exempelvis Dalarna är en del av Sverige om drabbats relativt hårt, och med ett groende missnöje riskerar fler att rekryteras till extrema organisationer. Effekterna på en liten ort som t.ex. Ludvika blir förödande. Därför bör Sverige följa Finlands exempel och hitta vägar för att förbjuda organiserad rasism och våldsbejakande extrema rörelser samt samarbeta över gränserna för att förebygga möjligheterna för dessa aktörer att sprida och etablera sig. Det nuvarande förslaget att kriminalisera "organiserad rasism" gör det inte förbjudet att vara rasist och ger ej heller möjlighet att upplösa rasistiska organisationer (Källa: Märten Schultz, SvD, den 4 maj 2021, hela artikeln finns här <https://www.svd.se/nej-det-blir-inte-forbjudet-att-vara-rasist>). Saknas adekvat lagstiftning bör den ses över för att säkerställa relevant regelverk som förhindrar etablering av extrema miljöer och påverkan på det fria demokratiska samhället. Om det är realisering av existerande lagstiftning som står i vägen så bör detta åtgärdas.

För att frihet måste försvaras.

F211. Utred rättsläget om pornografin

Cecilia Elving, Stockholm
Helene Adell, Boden
Lovisa Aldrin, Halmstad
Adela Brkic Carlsson, Ulricehamn
Pernilla Ekelund, Svalöv
Birgitta Granquist, Göteborg
Jessica Hellström, Malung-Sälen
Sarah Karlsson, Härnösand
Anna Manell, Sollentuna
Jacqueline Tjällman, Skövde
Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en statlig utredning genomförs för att se över oklarheterna i rättsläget kring pornografi

Omfattningen och spridningen av porr, framför allt på internet, har ökat under flera års tid, samtidigt har porren blivit alltmer våldsam. Att internetporren är två klick bort i mobiltelefonen gör att porren även är lättillgänglig för barn och unga.

Porrkonsumtionen ökar bland pojkar och män och debutåldern för att börja titta på porr är tolv år. Enligt Folkhälsomyndigheten porrsurfar fyra av tio killar under 18 år dagligen och en av sju säger att de inte kan styra över sin porrkonsumtion. Den nationella undersökningen Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i Sverige år 2017 konstaterar att unga människors, i synnerhet unga mäns, syn på sexualitet och relationer påverkas av våldspornografi.

Enligt en Sifo-undersökning från år 2020 vill 71 procent av svenska folket ha lagstiftning som begränsar spridningen av pornografi till barn under 18 år på internet. I samma undersökning framgår även att åtta av tio unga tjejer och killar mellan 13 och 17 år vill begränsa pornografin för barn under 18 år.

Vi är glada att det påverkansarbete som vi Liberala Kvinnor och andra aktörer gjort har resulterat i att Barnombudsmannen fått i uppdrag att utreda våldspornografins påverkan på barn och ungas hälsa och relationer och ta fram metodmaterial för hur man kan tala med unga. Det räcker dock inte.

Porren får också konsekvenser för dem som utnyttjas i samband med att den produceras. Svensk lagstiftning ger tydliga riktlinjer till domstolarna i fråga om prostitution, koppleri och människohandel, men när det gäller produktion och distribution av pornografi saknas detta. Nuvarande lagstiftning lämnar alldeles för mycket utrymme för tolkning, vilket bland annat framgår av att koppleri- och människohandelslagstiftningen hittills inte tillämpats på porrindustrin. Vi ser också allt fler gråzoner som växer fram där unga tjejer och killar far illa, såsom sugardejting-sajter.

Det finns lagstiftning om till exempel trafficking, koppleri, samtycke och olaga våldsskildring som i vissa fall även skulle kunna tillämpas på våldspornografi. Sverige har redan i dag en åldersgräns på pornografi. Porr får inte exponeras på barnhöjd i affärer, annonseras i vanliga reklamkanaler eller visas på tv under tider då barn är vakna. Lagstiftningen är dock inte teknikneutral.

Det blir allt mer uppenbart att alla dessa lagliga oklarheter kring pornografin behöver utredas. Skyddet för dem som utsatts för människohandel behöver vara detsamma oavsett om de tvingas till prostitution eller tvingas till sex som filmas. Lagliga gråzoner måste tydliggöras. En statlig utredning bör även undersöka om lagstiftningen för att begränsa spridningen av pornografi på internet till barn under 18 år kan göras teknikneutral och anpassas till dagens digitala flöde.

F212. Dags att införa republik, liberaler

Magnus Simonsson, Stockholm
PerOla Axelsson, Stockholm
Tobias Berg, Stockholm
Anna-Karin Boréus, Nacka
Mariette Bremell, Göteborg
Anne-Lie Elfván, Stockholm
Andreas Froby, Botkyrka
Telason Getachew, Järfälla
Patrik Högfelt, Dals-Ed
Amie Kronblad, Värmdö
Mathias Lindow, Österåker
Pia Långström, Stockholm
Helena Mischel, Järfälla
Mats Nilsson, Umeå
Anders Nordström, Uppsala
Mats Nordström, Täby
Peter Sedlacek, Umeå
Jesper Svensson, Stockholm
Karolina Wallström, Örebro
Ulf Öfverberg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet beslutar att Liberalerna är för republik.

Liberaler har alltid kämpat för demokrati och jämlikhet. För ungefär 100 år sedan var vi med och införde allmän och lika rösträtt för både kvinnor och män. Vårt parti har bidragit till ett samhälle där framgång bygger på individens egna meriter snarare än privilegier och släktskap. Betonandet av individens rättigheter är en del av Liberalernas själ. Vi motionärer anser att dessa grundvärderingar borde leda till att partiet omvärderar synen på monarkin.

För Liberalerna borde det vara omöjligt att stödja ett statskick där landets högsta offentliga ämbete, det som statschef, går i arv inom en utvald familj. Monarkin är en kvarleva från den tid då Sverige styrdes av en liten klick medborgare, är ett allvarligt avsteg från demokratins grunder och strider helt mot liberala värderingar.

Vårt parti får inte leva med missuppfattningen att kungen saknar politisk makt. Det är naivt att tro att positionen som statschef på livstid skulle vara ett ämbete utan makt. I rollen ingår det bland annat att hålla ett tal vid riksmötets öppnande (ett tal som lyfter fram politiska frågor), att representera Sverige vid officiella statsbesök utomlands och att ständigt förekomma i media.

Vi motionärer menar även att rätten att representera Sverige aldrig kan ärvas eller tas. Förtroendet kan endast ges i demokratisk ordning. Medborgarna eller deras representan-

ter ska ha rätten att välja vem som representerar dem och deras land. Det är inte konstigare än att medborgare i demokratiska stater ska ha rätten att välja vilka som sitter i deras beslutande församlingar eller att medlemmar i en förening ska ha rätt att välja vilka som sitter i föreningens styrelse.

Liberalerna ska fortsätta sträva efter demokratiska förbättringar i samhället. Vi ska fortsätta kämpa för ett slut på oförtjänt makt och privilegier. Vi bör stå upp för våra liberala ideal även när det gäller toppen av samhällskroppen. Torekovkompromissen på 1970-talet begränsade kungens makt, men det demokratiska reformarbetet måste fortsätta och det är nu dags att avskaffa monarkin. En liberal demokrati ska inte ha ett ärftligt statschefsämbete.

F213. Införliva hovstaten i den svenska rättsordningen

Martin Norrby, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att hovstaten ska införlivas i den svenska rättsordningen.
2. att Liberalerna tar ställning för att kungens åtalsimmunitet avskaffas

Genom historien så har liberaler stått upp mot skurkstater och maffiagång men vi har glömt vår egna laglösa inomstatliga verksamhet. Denna verksamhet är hovet. Det många inte vet är att hovet inte lyder under den svenska rättsordningen. Det betyder att kontrollmekanismer som tillsynsmyndigheter och straffansvar inte gäller och insynen genom offentlighetsprincip eller redovisningskrav är närmast obefintlig. Därför kan kungen och kungafamiljen använda hovet som ett verktyg för sin egen berikning. Regeringsformens uttryck om att "Den offentliga makten lyder under lagarna" gäller inte vilket betyder att hovet är laglöst och följer endast vad kungen bestämmer.

Kungen kan exempelvis bestämma sin och sin familjs ersättningar och förmåner utan insyn. Dessutom behöver de inte betala skatter eller avgifter på det dem överför till sin privata samling. Lagar som ska förhindra jäv, intressekonflikter och korruption undgår hovet. Allt som inte är förbjudet verkar tillåtet hos kungen, som att hovanställda sköter hans privata aktier, fastigheter, bolag, bilar, båtar och en enorm mängd inre lösöre. För att inte tala om alla hushålls-nära tjänster.

Dessutom har de satt i system att föra över gemensamma kulturskatter till sina privata samlingar trots att de är köpta med skattepengar. Detta åstadkommer man genom bristande redovisning, olika former av komplicerade upplägg med stiftelser, hänvisningar till gamla och bara delvis dokumenterade överenskommelser. De pengar som frigörs från det kan sedan återinvesteras i juveler, konstverk och antikviteter. Vidare får lärarens och sjuksköterskans lön stå för att förvara dessa. På 1990-talet byggdes ett enormt magasin på 7 000 kvadratmeter för motsvarande 60 miljoner kronor, där mestadels smycken, konst och andra värdesaker från kungafamiljens privata samling förvaras. Dessa lösören fungerar

sedan som en privat förmögenhet för när kungafamiljen inte längre kan leva på skattebetalarnas pengar. Dessa handlingar skulle innebära vanära, åtal och uppsägning för alla andra förutom honom.

Det är väl knappast någon som tycker att det är fel att statliga myndigheter står under Riksrevisionens granskningar? Det är ett sätt att förhindra korruption och säkerställa att skattepengar används på ett ansvarsfullt och ändamålsenligt vis. Samma sak bör gälla utövandet av landets högsta offentliga ämbete. Dagens situation borde inte ens den mest hängivna rojalist kunna tycka vara okej.

F214. Religionsfrihet för Sveriges statschef

Anton, Sjöstedt, Arvika

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att religionsfrihet ska gälla för Sveriges statschef.

Följande står i successionsordningen:

"§ 4. Såsom 2 § i 1809 års regeringsform uttryckligen stadgar, att Konung alltid ska vara av den rena evangeliska läran, sådan som den, uti den oförändrade Augsбургiska bekännelsen, samt Uppsala mötes beslut av år 1593, antagen och förklarad är, sålunda skola ock prinsar och prinsessor av det kungl. huset uppfödas i samma lära och inom riket. Den av kungl. familjen som ej sig till samma lära bekänner, vare från all successionsrätt utesluten."

Liberaler lutar ibland mer åt republik än monarki, men som parti har Liberalerna stått bakom Torekovkompromissen som innebar att kungen framtogs all formell politisk makt. Det har också gjorts andra förändringar för att följa Sverige i tiden. Bland annat ändrades successionsordningen för att det äldsta barnet, inte manlig arvsrätt, ska ha företräde till tronen.

I Sverige var den evangelisk-lutherska Svenska kyrkan tidigare nära knuten till svenska staten, och kyrkans lära kan således sägas ha varit statsreligion under åren 1527–2000. Sedan den 1 januari 2000 har relationerna mellan staten och Svenska kyrkan förändrats och kyrkans ställning som självständigt trossamfund etablerats. Genom successionsordningen ska Sveriges statschef tillhöra evangelisk-lutherska Svenska kyrkan, vilket stärker evangelisk-lutherska Svenska Kyrkan som en statskyrka i Sverige. Den är inte längre statskyrka i Sverige och färre är medlemmar i dag jämfört med förr och andra religioner samt icke-troende växer i Sverige. Enligt World Value Survey är Sverige ett av världens mest sekulära länder.

Avslutningsvis. Vi har inte längre en statskyrka i Sverige. Därför borde Liberalerna arbeta vidare för ett kompromissarbete med Sveriges statsskick. Monarki kan vi ha kvar, men religionsfrihet ska gälla för vår statschef som individ och funktion. Vi är ett sekulärt land utan statskyrka och landets högsta representant bör därför omfattas av religionsfriheten.

F215. Erkänn EU:s symboler och gör Europadagen till allmän flaggdag

Anton Sjöstedt, Arvika

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att göra Europadagen den 9 maj till allmän flaggdag
2. att Liberalerna ska arbeta för att Sverige ska erkänna Europeiska unionens symboler. I första hand genom att ansluta sig förklaringen om symbolerna.

Även om flera av symbolerna har använts av Europeiska unionens institutioner ända sedan mitten av 1980-talet har de aldrig erkänts som officiella symboler för unionen i dess fördrag. Genom den europeiska konstitutionen hade de fem symbolerna – flaggan, hymnen, mottot, valutan och Europadagen – blivit erkända som officiella symboler. Förslaget till konstitution avsågs dock i folkomröstningar i Frankrike och Nederländerna under 2005 och kunde därför aldrig träda i kraft.

I det omarbetade förslaget till fördrag, Lissabonfördraget, togs alla referenser till symbolerna bort med hänvisning till att de ansågs ge unionen alltför statsliknande drag. I stället valde 16 medlemsstater – nästan samtliga sådana som tidigare hade ratificerat förslaget till konstitution – att föga en icke-bindande förklaring till Lissabonfördraget där de förklarade att de fem symbolerna ”även i fortsättningen för dem kommer att vara symboler för medborgarnas gemensamma tillhörighet till Europeiska unionen och deras anknytning till denna”. Av de ursprungliga grundarstaterna var det endast Frankrike och Nederländerna, där förslaget till konstitution hade avslagits, som valde att inte ställa sig bakom förklaringen. I oktober 2017 valde dock Frankrikes nyvalda pro-europeiska president Emmanuel Macron att ansluta Frankrike till förklaringen av symboliska skäl. Detta visar också att ett land kan erkänna symbolerna eller inte oberoende av användning. Till exempel har länder som inte använder euron erkänt valutan som symbol medan vissa länder som använder euron inte anslutit sig till förklaringen.

Enligt förordning (1982:270) om allmänna flaggdagar är allmänna flaggdagar följande:

- nyårsdagen,
- den 28 januari: Konungens namnsdag,
- den 12 mars: Kronprinsessans namnsdag,
- påskdagen,
- den 29 maj: veterandagen,
- den 30 april: Konungens födelsedag
- den 1 maj,
- pingstdagen,
- den 6 juni: Sveriges nationaldag och svenska flaggans dag
- midsommardagen,
- den 14 juli: Kronprinsessans födelsedag,
- den 8 augusti: Drottningens namnsdag,
- dag för val i hela riket till riksdagen,
- den 24 oktober: FN-dagen,
- den 6 november: Gustav Adolfsdagen,
- den 10 december: Nobeldagen,
- den 23 december: Drottningens födelsedag,

- juldagen.

Liberalerna är Sveriges EU-vänligaste parti. År 2008, inför det svenska ordförandeskapet i EU, skrev dåvarande riksdagsledamot Cecilia Wikström en motion om att EU-flaggan skulle ta plats i riksdagen med motiveringen att ”EU har spelat en avgörande roll för framväxten av ett enat, fredligt och demokratiskt Europa” och att därför ”Intill den svenska flaggan i riksdagens plenisal bör därför den tolvstjärniga EU-flaggan hänga”. Liberalerna bör av samma anledning arbeta för att Europadagen blir allmän flaggdag.

F216. Gör Europadagen den 9 maj till allmän helgdag

Tobias Berg, Stockholm
Fredrik Brange, Lund
Andreas Froby, Botkyrka
Agne Furingsten, Sala
Metin Hawsho, Södertälje
Thomas Helleday, Täby
Jan Lenander, Göteborg
Mathias Lindow, Österåker
Pia Långström, Stockholm
Pär Löfstrand, Östersund
Benjamin Malinowsky, Huddinge
Emil Rapp, Stockholm
Erika Sandvik, Eskilstuna
Anton Sjöstedt, Arvika
Christina Soldan, Skellefteå
Monica Brohede Tellström, Nacka
Carl-Åke Utterström, Västerås
Victor Zetterman, Södertälje

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att göra Europadagen den 9 maj till en allmän helgdag

Europeiska unionen är fantastisk. Förutom att ha bringat bestående fred till en annars krigsdrabbad kontinent har unionen skapat ett välstånd och en gemenskap över nationsgränser som världen aldrig tidigare skådat. Dessa framsteg firas och uppmärksammas varje år på Europadagen den 9 maj, och för att fler ska få möjlighet att ta del av firandet bör dagen göras om till en allmän helgdag.

Liberalerna är Sveriges mest EU-positiva parti. Det är vi som tar kampen mot de krafter som försöker vrida tillbaka klockan och försvaga unionen. Det är just därför vi bör verka för att Sverige ansluter sig till Luxemburg och gör det självklara: inför Europadagen den 9 maj som allmän helgdag – för att med stolthet visa vår kärlek för unionen.

F217. Återinför annandag pingst som helgdag

Michelle Winkel, Lilla Edet

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att se över möjligheten att återinföra annandag pingst i Sverige

Pandemin har orsakat mycket stora uppoffringar för många människor. En näring som mer än någon annan har drabbats är turismen. Hur många av er som läser denna motion har varit med om följande i pandemitider: Fått uppleva att ens livsverk över en natt plötsligt inte längre har kunder med allt vad det innebär eller på kort tid se sitt familjeföretag gå i konkurs då kunder och bokningar uteblir?

Liberaler, vi måste göra något åt detta och det är nu. Beslut om stöd togs för sent och många turistföretagare har gått i konkurs i pandemin.

Ett sätt skulle vara att återinföra annandag pingst som helgdag och byta den med helgdagen 6 januari. Efter jul och nyårshelgernas ledighet är 6 januari oftast bara en ledig klämdag. I flera av våra grannländer är annandagen pingst en helgdag. Så att återfå tre sammanhängande dagar i början på sommaren gynnar besöksnäringen. En välkommen inkomst för många delar i ett samhälle, mataffär, camping, hotell, restauranger, gästhamnar och reseföretag samt alla andra delar inom besöksnäringen.

F218. Krissäkra demokratiska processer

Anne-Marie Ekström, Borås
Lars Afzelius, Stockholm
Reza Aghapoor, Borås
Jens Christian Berlin, Alingsås
Maria Bratt, Täby
Anita Brodén, Alingsås
Anne-Lie Elfén, Stockholm
Andreas Froby, Botkyrka
Kristina Grapenholm, Alingsås
Patrik Högfelt, Dals-Ed
Seidi Is, Borås
Ulf Larsson, Västerås
Pia Långström, Stockholm
Fredrik Nilströmer, Borås
Birgitta Svensson, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att möjligheten till och villkor för digitala möten, som kan behöva användas vid kris, utreds och lagstadgas.

Under coronapandemin har demokratin på många sätt ställts åt sidan. Människors frihet har begränsats på många sätt. Vissa åtgärder har varit nödvändiga för att minska smittspridning.

Tidigt stod klart att i demokratiskt beslutande församlingar, som fullmäktige och nämnder och även riksdagen, måste begränsningar göras för att kunna hålla avstånd till varandra.

Ingen var förberedd för detta. I en del kommuner och regioner infördes snabbt möjlighet till digital närvaro där mer än hälften (proportionerligt enligt partirepresentation)

ändå var på plats för att kunna fatta beslut om det digitala inte fungerade. På andra håll vara bara drygt hälften på plats. Detta innebar ofta att ingen så kallad 70-plussare fick delta vilket innebar diskriminering. När restriktionerna skärptes gick en del fullmäktigeförsamlingar och nämnder över till helt digitala möten medan en del fortfarande hade fysiska möten med begränsat antal ledamöter närvarande. Vid något tillfälle har ett möte avhållits utomhus på en parkeringsplats.

Det har funnits en otydlighet vad som gäller varför en del kommuner och regioner inte vågat ta steget över till digitalt med risk att någon överklagar mötet. Tyvärr har då samtidigt möjligheten till demokratisk delaktighet i beslutsprocessen för förtroendevalda begränsats. På grund av fullmäktiges beslut men också på grund av oro för den egna hälsan om man deltar fysiskt.

Kommunallagen medger numera möjlighet att delta på distans. Men avsikten till den möjligheten var självklart att det gällde någon enstaka person, inte en hel församling.

Om någon ny pandemi eller annan kris kommer över oss måste vi vara rustade för att säkra den demokratiska processen. Det måste säkerställas att det är möjligt med digitala möten och vad som gäller i ett sådant. Vad åligger kommuner att tillhandahålla? Måste ledamöternas kamera vara på hela tiden? Vad händer om tekniken strular och mycket mer?

F219. Utred och inför valsystem med andrahandsröstning

Anton Sjöstedt, Arvika
Olle Wästberg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att statligt utreda ett valsystem med andrahandsröstning
2. att Liberalerna ska arbeta för att införa ett valsystem med andrahandsröstning

”Unikt läge när tre partier riskerar att åka ur” var en rubrik på Dagens Nyheters hemsida 2021-03-24. Om vi ponerar att tre partier skulle få 3,9 procent av rösterna i nästa riksdagsval skulle det innebära att cirka 700–800 tusen väljare inte blir representerade i riksdagen, baserat på antalet röstberättigade och valdeltagandet i valet 2018. För att inte tala om att fler tusen väljare till röstar på ännu mindre partier. Fria val borde, förutom att ingen tvingar en väljare att rösta på ett särskilt sätt, rimligen också innebära att väljare vågar rösta på sitt förstahandsval. Det finns och har funnits partier som undersökningar visat har eller haft stöd, men där undersökningar också visat att det främsta skälet till att väljarna väljer annorlunda är fyraprocentsspärren. Spärren hör till den svenska demokratins styrelsevärde och bör förbli oförändrad. Därför är ett valsystem med andrahandsröstning ett liberalt alternativ, därför att människor ska känna sig fria att lägga sig röst på sitt förstahandsval samtidigt som de ska känna sig säkra på att bli representerade om deras förstahandsval inte kommer över fyraprocentsspärren.

Utöver ovanstående finns andra fördelar. I programmet Nordegren & Epstein i P1 2021-02-11 redogjorde Andreas

Bågenholm, universitetslektor och forskare vid statsvetenskapliga institutionen på Göteborgs universitet, för andra fördelar. Enligt honom uppmuntrar ett system med andrahandsröstning politiska partier att göra sig omtyckta hos fler väljare och kampanja mindre negativt, eftersom det finns andrahandsväljare att tilltala. Detta kan minska polarisering i ett polariserat samhälle. Det kan också stärka demokratin genom att väljarna uppmuntras till att inhämta ökad kunskap om andra partier än sitt förstahandsval, eftersom det finns en rangordning att ta ställning till.

Avslutningsvis är ett valsysteem med andrahandsröstning en del av en liberal tradition. Liberalerna grundades bland annat på rösträttsfrågan och 1978 skrev, enligt Thomas Nordegren, två folkpartistiska riksdagsledamöter en motion i frågan. Tiden är inne för att göra de svenska valen, om inte alla val åtminstone kommunvalen eftersom det är särskilt viktig för människor att känna sig representerade där de bor, friare och därmed göra Sverige mer demokratiskt.

F220. Förändrade mandatperioder

Niklas Lehresjön, Karlstad
Anton Sjöstedt, Arvika

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna utreder förutsättningarna för förändrade mandatperioder för riksdagen så att val till riksdagen och Europaparlamentet sker på samma dag, vart femte år. Val till primär- och sekundärkommuner sker såsom i dag vart fjärde år

Ur demokratisk synvinkel är det av vikt att valrörelser handlar om de frågor som vi faktiskt beslutar om, i de församlingar som vi håller val till. Det är också viktigt att vi får större valdeltagande. Såväl Europaparlamentet som riksdagen är parlament med lagstiftning på sina agendor och deras respektive ansvarsområden är intimt sammanlänkade. På samma sätt är regionala och kommunala frågor intimt förknippade och kommuner/regioner har en mer likartad politisk organisation.

Genom att förändra mandatperioderna såsom anförs i min att-sats kan vi sannolikt öka fokus på lagstiftande, internationella och nationella frågor samt ideologi, öka valdeltagandet i EU-valet, ge ökat fokus på kommun- och regionfrågor vart fjärde år och allt detta utan att ha fler valdagar och valrörelser än i dag.

F221. Demokratin fyller 100 år

Annika Westh, Öckerö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att det är en huvuduppgift för Liberalerna att uppmärksamma vikten av demokratin aldrig får tas för självklar
2. att partistyrelsen får i uppdrag att utforma ett reformprogram för demokratin som bland annat syftar till att öka delaktigheten och medborgarnas möjligheter att få inflytande över samhällsutvecklingen mellan valen
3. att i detta sammanhang utveckla former för hur demokratin ska kunna förankras ytterligare skolundervisningen
4. att pröva frågan om försöksverksamhet med kommunal rösträtt från 16 års ålder.

Demokratin får aldrig tas för självklar. Den måste ständigt värnas och utvecklas för att inte bli en historisk parentes. Om det inte ska bli en tom fras, gäller det att konkretisera på vilka sätt vi kan bidra till det liberala uppdraget att levandehålla och fördjupa demokratin. Det måste vara vägledande för oss när vi förnyar partiets sätt att arbeta, när vi rekryterar nya medlemmar till vårt arbete, när vi möter vi väljarna mellan och under valen. Och det måste vara vägledande när vi på politisk väg utvecklar demokratin ytterligare bland annat genom att förstärka medborgarnas inflytande mellan valen. Även folkbildningen och andra delar av civilsamhället måste uppmärksammas därför att de är viktiga fundament för det demokratiska samhället. Bildning och kunskaper i skilda ämnen och det ansvarstagande som präglar föreningslivet skapar förutsättningar för delaktighet.

Inte kan vara viktigare än att tidigt vinna nya generationer för demokratin. De politiska ungdomsförbunden har en enastående viktig roll i denna strävan. Även undervisningen i skolan måste bidra; jag har därför i tidigare motioner argumenterat för att demokratin ska bli ett särskilt ämne i skolan. Nu vill jag peka på av att Liberalerna går vidare med det förslag om försök med kommunal rösträtt från 16 års ålder, som väcktes av Demokratiutredningen under ledning av Olle Wästberg.

F222. Sänk rösträttsåldern till 16 år i kommunval

Anton Sjöstedt, Arvika

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att få till stånd en försöksverksamhet där 16-åringar får rösta i kommunval
2. att Liberalerna ska arbeta för att sänka rösträttsåldern till 16 år i kommunval

Rösträttsåldern i Sverige har successivt sänkts. 1945 från 23 till 21 år, 1965 från 21 till 20 år, 1969 från 20 till 19 år, 1975 till 18 år. I och med att Sverige har så långa valperioder är svenska förstagsväljare dock 20 år när de går till valurnan.

16-åringar får rösta i kommunalval i tyska delstater, Skottland, städer i USA, Argentina och Brasilien. Inte i något av

dessa länder är det kontroversiellt. I Österrike har alla medborgare rösträtt som fyllt 16 år senast på valdagen.

Efter en försöksverksamhet i Norge rapporterades det att i de kommuner där 16-åringar får rösta är 16-åringarna långt mer kunniga om lokal politik än 18-åringar i andra kommuner och att Den som röstat första gången när den är 16 år mer benägen att rösta när den är 18 eller 20 än den som fått rösträtt först vid 18.

Om det är på något ställe det är viktigt att känna sig representerad i är det i kommunen där du bor. Detta vet vi. Det är till exempel sedan 1976 inte nödvändigt att vara svensk medborgare för att få rösta i kommunalvalet, men man måste vara bosatt i kommunen.

F223. Riksdagsledamöters onödiga förmåner

Martin Norrby, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att riksdagsbostäder i innerstaden, riksdagsgym, riksdagsskjutbana, och andra förmåner som inte är direkt kopplade till riksdagsarbetet inte ska finansieras av skattepengar.

Det borde te sig självklart att de främsta företrädarna för folket borde vara aktsamma med rikets finanser men som så många andra gånger har det visats sig att så inte är fallet. Särskilt verkar vurmandet för den egna komforten ligga nära hjärtat då riksdagen har attraktiva bostäder i innerstaden, riksdagsgym, till och med en egen skjutbana och annat som inte är direkt kopplat till riksdagens arbete. De borde bekosta det precis som alla andra gör: ur egen ficka. Särskilt med tanke på att Riksdagens arvodesnämnd ökar riksdagsledamöternas arvoden i princip varje år.

F224. Meritokrati

Pia Långström, Stockholm
Mats Andersson, Stockholm
Susanna Makstin, Vadstena

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att det ska krävas adekvat utbildning och erfarenhet för riksdagsledamöter
2. att Liberalerna ska verka för att det ska krävas adekvat utbildning och erfarenhet för ministerposter
3. att Liberalerna ska verka för att det ska krävas adekvat utbildning och erfarenhet för uppdrag i regioner, kommuner och liknande
4. att Liberalerna ska verka för transparens angående folkvaldas meriter och samt att de är tydligt presenterade, tillgängliga och korrekta

I Sverige där alla har möjlighet att utbilda sig tack vare gratis utbildning och studielån finns det inga ursäkter för politiker att inte ha adekvat utbildning och erfarenhet. Meritokrati bör även gälla för folkvalda, och det vore en mer adekvat representation av folket som i Sverige är mer välutbildade än OECD-genomsnittet (<https://www.expressen.se/ledare/linda-nordlund/bedrovligt-lag-utbildning-bland-lof>

vens-ministrar/). Det går att påminna om Lars Leijonborgs ”Sverige ska vinna Nobelpris, inte bara dela ut dem”. Folket genomskådar kunskapsbristen, avsaknaden av koppling till akademi och vetenskap blir ohållbar för trovärdigheten. I slutändan kan bristen på kompetens leda till att folkvalda misslyckas med att skydda befolkningen i en krissituation som t.ex. under en pandemi. För att frihet måste försvaras.

F225. Avskaffa onödiga myndigheter och effektivisera kvarvarande

Patrik Ferm, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för, att väsentligt reducera antal myndigheter genom att en långsiktig målsättning sätts upp för denna reduktion
2. att Liberalerna ska verka för, att ett utmanande årligt mål för produktivitetssökning sätts upp för varje myndighet som inte avses att avvecklas

Enligt Statistiska centralbyrån finns det i dag 346 myndigheter placerade i Sverige. Om även utlandsmyndigheter räknas in stiger siffran till 458.

Skattebetalarnas pengar ska användas produktivt och där byråkrati alltid borde effektiviseras. Antal myndigheter driver kostnader och det är ett varningstecken när myndigheter skapas för att hjälpa och vägleda andra myndigheter. En vägledande princip borde vara att enbart tillåta en renodlad linjeorganisation för myndighetsutövning – där varje verksamhet har ett tydligt och otvetydigt uppdrag. Myndigheter som i huvudsak ”jobbar på tvären” och på så sätt skapar en matrisorganisation, borde snarast avvecklas.

En verksam strategi för att effektivisera borde vara att sätta upp produktivetsmål för varje myndighet som avses att behållas. Produktivetsmålet baseras normalt sett på de kostnader som läggs ned för att driva/administrera verksamheten – om man exempelvis jämför med de bästa branscherna i näringslivet (globalt sett), så ligger ofta utfallen på omkring sju procent produktivetsökning per år (för mogna marknader/produkter). Myndigheter borde åtminstone nå fyra procent produktivetsökning per år.

F226. Alltför många lagar har ett kontraproduktivt utfall

Bertil Andersson, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att verka för att det genomförs en systematisk genomgång av alla lagar som styr vårt samhälle i syfte att finna lagtexter som inte längre tjänar samhällets bästa

Bakgrunden är att det i stort varje dag rapporteras i media om myndigheter som inte kan göra sitt jobb på grund av lagtexter som förhindrar insatser som för allmänheten framstår som självklara. Ofta är det integritetsskäl som förhindrar självklara insatser.

Alliansen drev på sin tid en kampanj för att förenkla regelverk för företagandet. Det är väl något liknande jag tänker mig här.

F227. Utveckla effektivitet och produktivitet inom stat, kommun och regioner

Johny Samuelsson, Simrishamn

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna på ett lämpligt och kraftfullt sätt verkar för att den offentliga sektorn uppnår sina mål och medborgarnas tillit genom att 1) utveckla produktivitet och effektivitet inom stat, kommun och region, 2) Skapa förutsättningar för skärpt och frekvent tillsyn, 3) Åtgärder mot korruption, 5) Utbildningsinsatser, där det behovet finns, 6) En lagstiftning som är i samklang med samhällsutvecklingen och omvärlden, 7) En strukturerad samverkan mellan stat, kommun, region och medborgare, 8) En snävare tidsram för SOU-utredningar och ärendehanteringar, 9) Minskad byråkrati

Den offentliga förvaltningen har en central roll i samhällsbyggnaden. Hur staten, kommuner och regioner utvecklas, organiseras och styrs är avgörande för rättssäkerhet, utveckling, demokrati och medborgarnas tillit.

Men den offentliga sektorn är i olika avseenden svag eller otillräcklig. Måluppfyllelsen och resultaten varierar och medborgarna får inte alltid rättmätiga krav som de har rätt till, tillgodosedda.

Riksvisionen, Statskontoret, JO, Justitiekanslern har över tid haft anledning att rikta kritik mot stat, kommun och regioner i olika avseenden och under rådande pandemi har det blivit tydligt, att myndigheter som till exempel FHM, Skolverket, MSB, Tillväxtverket, IVO m.fl. i olika avseenden inte uppfyllt krav de krav som kan ställas.

Liberalerna har riksdagen motionerat om ett utvidgat tjänstemannaansvar vilket är en viktig åtgärd för att åstadkomma förändringar men även andra åtgärder är nödvändiga.

F228. Återinför ämbetsmannaansvaret

Eva Svendén, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ämbetsmannaansvaret återinförs- men anpassat efter dagens samhälle
2. att ämbetsmannaansvaret omfattar verksamhet som utförs av myndighetspersoner men som inte är egentligt myndighetsutövande t.ex. upphandlingar som sker av myndighetspersoner
3. att stärka ämbetsmannaansvaret och förståelsen för de speciella krav som gäller i offentlig verksamhet
4. att ge ämbetsmännen adekvat och nödvändig utbildning, vidareutbildningar, handledning, resurser och verktyg som behövs för att utföra uppdraget
5. att det blir lätt för ämbetsmän att signalera, slå larm när de inte har resurser, förutsättningar att utföra sina uppgifter och om saker som ej fungerar i myndigheten men också om chefer ej hörsammar detta
6. att stärka ämbetsmannens roll i myndigheten så att de kan hävda sig mot chefer och vågar och kan lyfta frågor när det gäller saker som ej fungerar inom myndigheten
7. att en chef som misskött sitt myndighetsutövande på ett ställe inte ska kunna avtala bort att det inte får nämnas

När myndighetspersoner gör brottsliga saker privat så får det stora konsekvenser. Men när en myndighetsperson begår oegentligheter eller missköter sitt myndighetsutövande så får det ringa om någon konsekvens.

Med ämbetsansvarsreformen från år 1975 avkriminaliserades stora delar av det straffrättsliga ansvaret för offentligt anställda. Straffansvaret för tjänstefel och de särskilda ämbetsstraffen avsättning och suspension avskaffades och ersattes av bland annat brott mot tystnadsplikt och mutbrott och finns reglerade i brottsbalkens 20 kapitel. Det är emellertid ytterst ovanligt att någon döms efter bestämmelserna i brottsbalken, trenden i dag är tvärtom att allt fler anställda inom offentlig förvaltning anmäls för tjänstefel samtidigt som allt färre döms.

Mot denna bakgrund är det väsentligt att offentliga myndighetsutövare som begår tjänstefel tar konsekvenserna av sitt agerande. Det är viktigt i sak men har också ett högt symbolvärde. Myndighetsutövning handlar inte sällan om människors liv. Genom att återinföra ett reellt tjänstemannaansvar inskräps betydelsen av myndighetsutövningen, vilket kan bidra till att upprätthålla människors förtroende för det offentliga, för myndigheter. I dag löses många oegentligheter inom myndigheter vilket sällan leder till konsekvenser motsvarande det brott som sket, men också med föga transparens för medborgarna. Det skadar tilliten och förtroende från medborgarna mot det offentliga, mot myndigheter.

I dag har ämbetsmän allt mer ansvar och deras ansvarsområden omfattar allt mer och större områden även sådant som inte är egentligt myndighetsutövande, som t.ex. upphandlingar. Därför är det viktigt att ämbetsmannaansvaret omfattar också de områdena. När NPM genomsyrar mycket

av myndighetsutövandet så bör en ny lag om utökat ämbetsmannansvar analysera hur lagen ska ta hänsyn till det.

Chefer på myndigheter har i dag mycket att säga till myndighetspersoner som tar beslut kan ha svårt att hävda, och våga hävda sig, påtala om något är fel, om beslut och agerande inom en myndighet inte följer lagverk m.m., men kanske då inte vågar påtala det. Det kan lätt då skapas en kultur av tystnad, lojalitet. Därför är det viktigt att myndighetspersoner stärks genom utbildning, att de får verktyg och redskap, resurser och lagrum som stödjer dem och ger dem förutsättningar att säga ifrån och också till chefer när myndigheten och beslut ej utförs enligt lagverk.

Likaså är det viktigt att chefer, medarbetare som har misskött sitt myndighetsutövande på en myndighet inte kan få tjänst på en annan myndighet och att de fel de begått inte får nämnas. I dag kan chefer inom myndigheter begå fel i sitt myndighetsutövande, säga upp sig och avtala att deras fel inte ska få nämnas för kommande arbetsgivare. Konsekvensen är att kvaliteten och rättssäkerheten i myndighetsutövandet och för individen riskeras.

F229. Tjänstemannaansvar

Torbjörn Jonung, Landskrona

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att återinföra tjänstemannaansvar enligt den finska modellen och ge justitieombudsmannen rätt att väcka åtal för tjänstefel

I Sverige är det mycket svårt att fällas för jäv, försummelse och aktivism. Vi måste få tillbaka ett hedersansvar där både huvudmän och undergrupperingar kan fällas för försumlighet, korruption och lagbrott. Kan inte tjänstemännen ersätta skadorna måste staten bära det yttersta ansvaret.

Enligt finsk lag ansvarar en tjänsteman personligen för att hans handläggande följer finsk lag. Han är ansvarig även för sådana beslut som fattats av en grupp och där han samtycker. Föredragande tjänsteman är ansvarig för föredragna beslut utom då han/hon kräver en notering för en avvikande åsikt i protokollet.

Varje person som lidit skada till följd av överträdelsen eller officiellt lagstridig verksamhet eller försumlighet, ska ha rätt att kräva att tjänstemannen döms till straff eller skadestånd. Den drabbade kan begära ersättning från regeringen eller tjänstemän själv. Som en allmän regel ligger ansvaret hos huvudmannen för de fel och försumlighet som orsakats av tjänstemän eller andra anställda. Dock kan en tjänsteman personligen ställas till ansvar om han/hon bedöms ha orsakat skadan uppsåtligt eller av oaktsamhet.

Det är av största betydelse att justitieombudsmannen får rätt att väcka åtal för tjänstefel.

F230. Antikorruption

Pia Långström, Stockholm
Susanna Makstin, Vadstena
Ylva Mozis, Vallentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att individer i ledande befattningar i offentlig verksamhet och offentliga bolag samt aktörer som tillhandahåller offentlig verksamhet samt service ska genomgå utbildning för hur antikorruption realiserar i praktiken.
2. att Liberalerna ska verka för att personal i utsatta positioner i offentlig verksamhet och offentliga bolag samt aktörer som tillhandahåller offentlig verksamhet samt service ska genomgå utbildning för hur antikorruption realiserar i praktiken.

Liberalerna värnar om det öppna och fria demokratiska samhället som riskerar att ifrågasättas i allt större utsträckning i takt med att korruptionsskandaler, maktmissbruk, jävsförhållanden och andra oegentligheter avlöser varandra. Extra utsatt är gränssnittet mellan den offentliga och privata sektorn. Detta tydliggörs bland annat i samband med offentliga upphandlingar, av sjukhus, IT-system, avfallshantering, snöröjning osv. men även enkla saker som representation och gåvor. Toppen sätter tonen och därför bär ledningen ett stort ansvar för att visa hur organisationen ska agera och även personer i utsatta positioner med makt att påverka t.ex. upphandlingar, fördelningen av resurser osv. bör omfattas av antikorruptionsarbetet som bör inledas med en kurs som t.ex. Institutet mot Mutors (www.institutetmotmutor.se) kurser i antikorruption i praktiken som efter ett par timmar brukar leda till att offentliga aktörer skruvar sig obehävt på stolen när de inser vad som definieras som korruption. Transparency International Sveriges (2021) definition lyder korruption är att utnyttja sin ställning för att uppnå otillbörlig fördel för egen eller annans vinning, vilket sträcker sig längre än givande och tagande av muta och innefattar s.k. vänskapskorruption. För politiker som värnar om vårt demokratiska system handlar det om tillförlitlighet, och när korruptionsskandalerna avlöser varandra och det myglas med fakturor, vaccin osv. naggas trovärdigheten i kanten och samhällssystemets legitimitet riskerar att vittra sönder. Det gäller även hur resurser fördelas och vilka policy- och investeringsbeslut som fattas för att stävja klimatkrisen, korruption har identifierats som en grundorsak till avsaknaden av adekvata och relevanta åtgärder (Pellegri, 2011). Antikorruption handlar alltså både om att säkerställa en hållbar, resilient och demokratisk samhällsutveckling och att sluta slösa resurser som (del)finansieras av skattebetalarna, direkt eller indirekt – samt förebygga politikerförakt. Varje förslösad skattekrona är som bekant en stöld från folket enligt Gustav Möllers bevingade, kloka ord – trots att han var en sosse. För att frihet måste försvaras.

F231. Visselblåsarfunktion

Pia Långström, Stockholm
Mats Andersson, Stockholm
Ylva Mozis, Vallentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska ta ställning för att införa en oberoende nationell hot-line för visselblåsare
2. att Liberalerna ska vara drivande för en gemensam koordinering i EU för visselblåsare att tryggt ska kunna slå larm
3. att Liberalerna ska verka för en oberoende utredning för hur visselblåsare tryggt ska kunna slå larm om misstänkta oegentligheter, korruption, mutor och annan brottslighet nationellt och internationellt
4. att Liberalerna ska ta ställning för det s.k. visselblåsardirektivet som bl.a. innebär att fler ska omfattas av skyddet för visselblåsare inkl. anställda, arbetssökande, egenföretagare, volontärer, praktikanter, personer som ingår i ett företags förvaltnings- och ledningsorgan och aktieägare som är verksamma i bolaget. Lagen föreslås träda i kraft den 17 december 2021.

Liberalerna värnar om det öppna och fria demokratiska samhället som riskerar att ifrågasättas i allt större utsträckning i takt med att korruptionsskandaler, maktmissbruk, jävsförhållanden och andra oegentligheter avlöser varandra. Det gäller alla sektorer, det privata näringslivet som demokratiuppehållande funktioner samt myndigheter. Riktigt allvarligt blir det när de aktörer som har fått i uppdrag att fungera som garant mot oegentligheter i stället slirar och deltar i mörkläggnings samt låter oegentligheterna fortgå. Vem kan t.ex. glömma Riksenheten mot korruptions agerande? Sedan dess har skandalerna rullat in kontinuerligt, nu verkar penningtvätthärvorna avlösa varandra med Finansinspektionens goda minne. I princip alla fall som framkommit har visselblåsare i bästa fall ignorerats om de inte utsatts för repressalier, avsked och andra otrevligheter. Samtidigt visar studier att det är just interna visselblåsare som har bäst insyn i och kan förhindra att oegentligheterna kan fortgå om de vågar blåsa i visslan och någon lyssnar samt agerar. En hel del har gjorts på senare tid för att stärka visselblåsarskyddet både i Sverige och på EU-nivå men det räcker inte eftersom det inte finns någon tillförlitlig aktör att vända sig till. Det föreslagna visselblåsardirektivet är ett steg i rätt riktning (SOU 2020:38) och är i skrivande stund på lagrådsremiss. Den nya lagen föreslås ersätta lagen (2016:749) om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden. Det föreslås vidare ändringar i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) som innebär att sekretess ska gälla vid uppföljningen av rapporter om missförhållanden och i domstol vid tillämpningen av den nya lagen. I korruptionssammanhang talar man om att fisken ruttar från huvudet och det är inte den ljuva doften av surströmming som sprider sig i det "naiva" Sverige. Korruption urholkar förtroendet för vårt demokratiska system och tilliten till förtroendevalda samt kostar enorma summor pengar. Enligt Institutet mot Mutor är "korruptionsindustrin" världens tredje största industri, pengar som skulle kunna gå till

viktiga samhällsfunktioner som infrastruktur, skola, sjukvård, äldreomsorg, polis, försvar samt att hantera klimatförändringarna. Visselblåsarens möjligheter att tryggt göra sig bör stärkas omgående. Det har både pandemin med allt tydlighet visat och det gäller även klimatfrågan, se bara på t.ex. Volkswagens dieselgate. För att frihet måste försvaras.

F232. Inför lagen om heder och samvete

Eva Edwardsson, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att verka för att det införs en "lag om heder och samvete", enligt vilken personer åläggs strikt ansvar för personuppgifter som de lämnar till myndigheter i ärenden som gäller tillstånd, förmåner och registrering och liknande.

Vetskapen att det finns stöd och skyddsnet i form av socialförsäkringar i livets olika skeende och olika former av stöd vid bristande försörjningsförmåga och ohälsa, bidrar till att den enskilda individen kan känna trygghet.

Relationen mellan individen och de sociala trygghetssystemen måste dock med nödvändighet bygga på ärlighet. Varje gång en individ ansöker om en förmån, intygar hen följande:

"Jag intygar på heder och samvete att de uppgifter jag lämnar är riktiga och fullständiga."

Om en enskild ändå lämnar oriktiga uppgifter om sig själv och om sin ekonomiska situation, hälsotillstånd, bostadsadress m.m. vid ansökan om en förmån, utgör det ett brott, t.ex. osant intygande, osann försäkran, bidragsbrott m.m.

För att fallas till ansvar när felaktiga uppgifter har lämnats måste den enskilde ha agerat uppsåtligt. I vissa fall räcker det med vårdslöshet. Väl i domstol måste åklagare bevisa att uppsåt/vårdslöshet förelegat, vilket ofta så pass resurskrävande att polis och åklagare inte prioriterar dessa brott. Risken att drabbas av en sanktion vid oärlighet är därför ganska låg, samtidigt som det tär på allmänhetens förtroende att det förekommer fusk och oärlighet i de trygghetssystem som skattebetalarna finansierar.

Det är en rimlig ordning i en rätts- och välfärdsstat att kräva av individer att de lämnar korrekta uppgifter om sig själva i sina kontakter med myndigheter. Därför bör det införas en Lag om heder och samvete där den enskilde åläggs strikt ansvar för personuppgifter som intygats på just heder och samvete.

Varje gång en myndighet upptäcker att en enskild har lämnat en felaktig personuppgift och uppgiften har kunnat ha betydelse för ett myndighetsbeslut, ska myndigheten skicka underlag för åtal till polis och åklagare. I fall som framstår som rena förbiseenden kan det bli fråga om åtalsunderlåtelse, men i övrigt får straffskalorna följa vad som annars gäller för t.ex. osant intygande.

Ett förslag om strikt ansvar för egna personuppgifter kommer att kritiseras, t.ex. för att det inte passar in i den svenska rättsordningens systematik med strikt ansvar bara i fall som medför fara för andra. Men individers oärlighet om egna inkomstuppgifter och boendeförhållanden innebär faktiskt

en fara för både funktionen hos och tilltron till välfärdssystemen.

Välfärdsstaten finns till skydd för den enskildes trygghet. En lag om heder och samvete bidrar till en rimlig balans mellan den enskildes och samhällets ansvar för ett fungerande trygghetssystem.

F233. Flexibla statliga anställningar

Per Lampinen, Arjeplog

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för flexibla möjlighet att välja anställningsort som statligt anställd

En positiv sak som coronapandemin har lärt oss att möjligheten till digitalt distansarbete är långt större än vi tidigare tänkt oss. Vi har sett att oavsett var företag och myndigheter har sina kontor har vi kunnat arbeta hemma i väldigt stor utsträckning. Därför föreslår jag att Liberalerna ska verka för att alla statliga företag och myndigheter ska erbjuda sina anställda att jobba var de vill i landet. Som ett första steg ska de gälla orter där det redan finns etableringar som exempelvis Lantmäteriet i Kiruna eller Transportstyrelsen i Arjeplog. I dessa lokaler borde den som är statligt anställd på en myndighet erbjudas kontorsplats om personen vill flytta till orten. I stället för att staten ska flytta myndigheters kontor till olika orter kan det vara upp de anställda att jobba på orter de vill.

Många av dessa personer hanterar personuppgifter och annat som kan vara belagt med sekretess. Eftersom det i nuläget inte är tillåtet för myndigheter att byta information hur som helt måste även lagstiftningen ses över. Dels för att möjliggöra denna flexibilitet men även för att öka effektivitet mellan myndigheter.

Mindre orter och orter på landsbygd dras med sviktande befolkningssiffror mycket beroende på bristen på arbete och detta skulle vara ett sätt att råda bot på den bristen och låta människor själv få bestämma var de vill bo.

F234. Statliga anställningsavtal och överklagandenämndernas funktion

Esbjörn Nyström, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en förändring i lagstiftningen som gör att ett statligt anställningsavtal alltid upphör att gälla om anställningsbeslutet ändras i en högre instans
2. att Liberalerna verkar för en förändring i lagstiftningen som gör att en överklagandenämnds ändring av ett anställningsbeslut blir bindande för berörd myndighet

Något av det mest centrala i en rättsstat är att motverka korruption, inklusive vänskapskorruption, och närallgande fenomen som osaklighet och godtycke i offentlig verksamhet. Beslut om statliga anställningar får enligt två likalydande bestämmelser (regeringsformen 12 kap. 5 § 2 st. samt lagen om offentlig anställning 4 §), endast vägledas av sakliga skäl,

såsom förtjänst och skicklighet. Två överklagandenämnder som hanterar anställningsärenden inom olika delar av statens verksamhet – Statens överklagandenämnd och Överklagandenämnden för högskolan – fyller en viktig funktion för att statliga anställningsbeslut som inte motiverats av sakliga skäl ska kunna ändras.

Emellertid har två domar i Arbetsdomstolen (AD) från 2016 och 2018 satt denna funktion ur spel. I det ena fallet går domen ut på att den som av överklagandenämnden fått bifall på sin överklagan ändå inte måste tilldelas en anställning av den ifrågavarande myndigheten. I det andra fallet – och det är lika viktigt – fann AD att ett beslut i en överklagandenämnd, som undanröjer ett felaktigt fattat anställningsbeslut, inte är ett sakligt grundat skäl för uppsägning i lagens (nämligen LAS) mening. Den som fått sin anställning genom ett felaktigt fattat beslut måste alltså få behålla anställningen. AD:s domar pekar indirekt på ett eller flera logiska fel i lagstiftningen.

Flera fall finns belysta i media och genom andra källor står det klart att fenomenet inte är marginellt. Myndigheter obstruerar och försöker undvika att anställa den som fått rätt i en överklagandenämnd genom att hänvisa till AD:s domar. Man har i många fall redan från början ”riggat” ärendet genom att skriva ett anställningsavtal med den man ursprungligen har valt att anställa, ett avtal som inte förutsätter att avtalet kan upphävas genom att anställningsbeslutet ändras. I sådana fall kan den andra personen, som får rätt i överklagandenämnden, erbjudas en anställning men samtidigt varslas om uppsägning på grund av övertalighet. Övertaligheten beror konkret på att myndigheten behåller den person som man ursprungligen anställt.

Enligt uppgift har Statens överklagandenämnd och Överklagandenämnden för högskolan uppmärksammat regeringen på att det på detta område finns en konflikt mellan förvaltningsrätt och avtalsrätt. Inget tycks dock ha hänt. Det som kommer till korta är rättssäkerheten och kampen mot osaklighet, godtycke och korruption i den statliga sektorn.

Det borde gälla generellt för alla statliga anställningar, och skrivas in i alla avtal, att de ovillkorligen upphör om en överklagandenämnd undanröjer beslutet och anställer någon annan. Denna risk borde alla som söker statliga anställningar också vara eller göras medvetna om. På samma sätt måste den som fått ett anställningsbeslut ändrat av en överklagandenämnd utan några som helst om eller men bli anställd av myndigheten.

F235. Reformera utnämningmakten

Marcus Willershausen, Solna
Adam Simonsson, Haninge
Martin Norrby, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att reformera utnämningmakten så att de chefsposter som i dag tillsätts av regeringen ska godkännas av konstitutionsutskottet

Den nuvarande utnämningmakten i Sverige är en kvarleva från ett Sverige då kungen var enväldig i utnämningen av tjänstemän i staten. I dagens Sverige är det i stället regeringen som är enväldigt när det kommer till utnämningar av chefstjänster i staten, exempelvis höga domare, generaldirektörer eller landshövdingar. Detta gör att insynen är begränsad och kraven diffusa.

Per Molander utredde 2006 utnämningmakten i sin utredning "Chefstillsättning i staten", där han konstaterade att det svenska systemet strider mot FN:s konvention om politisk korrupcion. Utnämningmakten används även som ett politiskt verktyg för att erbjuda reträttpositioner till avdankade eller misslyckade politiker.

Därför föreslår vi att konstitutionsutskottet ska bereda och besluta om anställning av höga chefstjänster i staten, för regeringen ska lyda under riksdagen och statsförvaltningen är inte till för S-politikerna utan för medborgarna.

F236. Utbildning av personal i offentlig sektor

Mats Nordström, Täby
Anne-Marie Ekström, Borås
Richard Brodd, Göteborg
Peter Edholm, Solna
Carl Otto Engberg, Stockholm
Inez Holst, Mölndal
Robin Nilsen, Stockholm
Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro
Facundo Unia, Stockholm
Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att personal ska genomgå utbildning i hbtqi-frågor
2. att konkreta, tydliga och praktiskt användbara handlingsplaner eller policys ska upprättas och följas upp. Dessa ska omfatta både bemötandet gentemot de medborgare som nyttjar verksamheterna och gentemot de egna medarbetarna
3. att relevanta styrdokument ska innehålla skrivningar om diskrimineringsgrunden sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck
4. att i all grundutbildning av till exempel lärare, socionomer och vårdpersonal ingår hbtqi-kunskap
5. mötesplatser för unga ska också vara trygga för hbtqi-personer

HBT-liberaler arbetar för att stärka hbtqi-personers rättigheter.

Offentliga arbetsgivare har ett särskilt ansvar att motverka diskriminering av hbtqi-personer. Personal måste få regel-

bunden utbildning och konkreta och praktiskt användbara handlingsplaner eller policys måste upprättas och följas upp. Även kommunernas och regionernas arbetsgivar- och intresseorganisationer har ett ansvar för att motverka diskriminering.

F237. Liberalerna ska verka för puffning ska användas som policyverktyg

Amie Kronblad, Värmdö
Anton Sjöstedt, Arvika

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att beteendevetenskap ska tillämpas som policyverktyg vid beslutsfattande
2. att Liberalerna ska arbeta för att skapa en svensk motsvarighet till BIT och SBST

Puffning (engelska nudging) är ett samlingsbegrepp inom beteendekonometri som används för att beskriva policyverktyg vars syfte är att underlätta för individer att fatta beslut som främjar deras välfärd utan att begränsa deras handlingsfrihet. Detta kan ske genom att man påverkar rutinbeteenden eller förenklar val i situationer med komplex information. Exempel på puffning innefattar försök att erbjuda mindre lunchtallriker för att minska matsvinn eller att införa ett streck i en cykelbana som ska leda cyklisterna till cykelparkeringen. En puff (nudge) är oberoende av ekonomiska incitament, den ger med andra ord inte en belöning till användarna för att göra rätt.

Puffning fungerar ofta på en undermedveten nivå, det vill säga att den gör det mer sannolikt att man tar ett visst val utan att märka det. Ett exempel är att ifall en restaurang sätter ett vegetariskt alternativ högst upp på menyn kommer fler att välja det, utan att veta varför. Ett annat känt exempel är en fluga i en urinoar. Männan märker att det finns någonting och väljer aktivt att sikta på den

Begreppet puffa (nudge) myntades av Richard Thaler som år 2017 tilldelades Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne för hans bidrag till beteendekonometri.

2010 grundade regeringsdepartementet Cabinet Office i Storbritannien (motsvarande statsrådsberedningen i Sverige) Behavioural Insights Team (BIT), den så kallade "Nudge Unit", för att tillämpa puffning i brittiska regeringens arbete. I dag är denna privat. 2015 skapade USA:s president Barack Obama genom en presidentorder en amerikansk motsvarighet, Social and Behavioral Sciences Team (SBST), i USA. Ordföranden Maya Shankar, i dag Global Director of Behavioral Science på Google, sade att målet med SBST var att "hjälpa personer som vill ta ett givet steg men möter barriärer". Deras uppdrag var att ge råd till och hjälpa federala myndigheter med att ta fram policys. I dag är teamet inte längre aktivt, utan arbetet fortsätter i viss mån av General Services Administration's (GSA) Office of Evaluation Sciences.

I Sverige har flera kommuner genomfört projekt med tydlig puffning för att minska nedskräpning, bland annat Göteborgs kommun.

Under pandemin har undertecknade saknat beteendevetenskapen som en vetenskaplig grund i beslutsfattandet. Beteendevetare har kompetens att förutsäga beteende, till exempel vad som ligger bakom grupp-beteende och vad som leder till kluster och ökad smittspridning. De har även kompetensen att avgöra vilken effekt begrepp som ”rekommendationer” och ”restriktioner” har på människors beteende. Mer beteendevetenskap, till exempel genom en svensk motsvarighet till BIT och SBST, kan hjälpa en regering och statliga myndigheter att få bättre genomslag och önskad effekt.

F238. Høj skogsfinnarnas status

Anton Sjöstedt, Arvika

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för att skogsfinnar ska få status som en nationell minoritet
2. att Liberalerna ska arbeta för en ändring av namnlagen från 2017 enligt Förbundet Skogsfinnarnas Intressen i Sveriges önskemål
3. att Liberalerna ska arbeta för att Förbundet Skogsfinnarnas Intresse i Sverige ska fungera som remissinstans för sanningskommissionen som utreder förtryck av nationella minoriteter

Dagens skogsfinnar och ättlingar till skogsfinnar har sitt ursprung i de svedjebönder som kom huvudsakligen från Savolax i slutet av 1500-talet till mellersta Sverige.

I dag beräknas 1,7 miljoner svenskar härstamma från svedjebönderna från Finland. Den mest berömda skogsfinneättlingen är förmodligen prinsessan Estelle, som på fars prins Daniels sida tillhör släkten Seppäin.

Förbundet Skogsfinnarnas Intressen i Sverige vill höja skogsfinnarnas status och verka politiskt i frågor som rör skogsfinnar och ättlingar till skogsfinnar. Namnlagen från 2017 är ett bra exempel.

– Namnlagen i dess nuvarande form tillåter inte längre att man tar tillbaka skogsfinska namn. Man kan inte gå tillbaka längre än fyra generationer och det är för lite för oss, säger Niclas Persson Tenhuinen, vice ordförande i förbundet.

Förbundet vill också fungera som remissinstans för sanningskommissionen som utreder förtryck av nationella minoriteter.

De önskar även att få till en diskussion om det språkförlost som drabbade finsktalande skogsfinnar i modern tid.

I Värmland har finska talats i nästan 400 år, ända till slutet av 1900-talet.

Förbundet är ämnat att fungera som politiskt komplement till organisationen FINNSAM, som verkar för forskning och bevarande av skogsfinsk kultur och historia i Sverige.

Skogsfinnar är en av Norges fem nationella minoriteter. I dag uppskattas 500 000 norrmän ha skogsfinska rötter.

Enligt Europarådets ramkonvention är det upp till de undertecknande länderna att bestämma enligt vilka kriterier minoriteterna ska utses. I Sverige har riksdagen bestämt att man för att få status som nationell minoritet ska:

- Vara en grupp med en uttalad samhörighet, som går att urskilja från den övriga befolkningen

- Ha en religiös, språklig, traditionell eller kulturell särart, som den inte delar med andra
- Ha en uttalad vilja att behålla sin identitet
- Ha historiska eller långvariga band med Sverige.

F239. Nordiska regionspråk

Liberalerna Svalöv

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att stärka de nordiska språken i regioner som gränsar mot ett nordiskt grannland. Utred möjligheterna till nordiska regionspråk där t.ex. danska kan ges ett särskilt utrymme i Skåne och norska i Värmland

Hur kan vi integrera regionernas språkförståelse bättre och stärka hemspråksundervisningen i dessa språk för att ytterligare värna den nordiska integrationen?

Sverige har i dag fem stycken minoritetsspråk: finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Dessa språk ges en särställning i samhället som vi ska värna. Men i en föränderlig värld växer regioner mellan våra nordiska grannländer sig allt starkare, främst längs gränsen mot Norge och Danmark. I Skåne är möjligen behovet av samiskan mindre än danska, men språk är det mest värdefulla vi människor har, det ska vi ha mera av och inte ställa dem emot varandra.

F240. Närdemokrati, inte over-there-demokrati

Willhelm Sundman, Örebro

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för en ökad nivå av regionalt och kommunal självbestämmande

Lokala beslut påverkar i hög grad människors vardag. Kommuner och regioner står tveklöst för den dominerande delen av offentlig verksamhet i Sverige. Trots detta överskuggas den offentliga debatten av vad politiker på nationell nivå vill göra, vilket osynliggör de lokala politikerna och leder till ökade statliga regleringen av den lokala demokratis spelregler.

Den pågående globaliseringen av ekonomin kombinerat med en allt ökad digitalisering förändrar behovet av en stark nationalstat som på central nivå planerar och reglerar samhället. Tillgång till kunskap och information är inte längre något som kräver den enhetsstat som Sverige byggt upp. En följd av detta är att den lokala politiken kan bli allt mer betydelsefull. Tyvärr upplever många svenskar, inte minst i glesbygd, att de inte har möjlighet att påverka politiska beslut som rör deras omgivning och dagliga liv. Det är en dålig utveckling som är farlig för demokratis förankring.

Sverige behöver en ny inriktning så att politiska och offentliga strukturer kan byggas underifrån enligt federalismens principer. De offentliga arenorna där demokrati och politik kan utspelas behöver bli fler. Lokala, kommunala och regionala beslut ska fattas nära dem som berörs av besluten. För att det ska vara möjligt måste även beslutsmakten kopplas samman med beskattningsrätten. Många verksamheter

som i dag ligger på statlig nivå skulle även göras gott av en maktindelning till lokala beslutsfattare för att öka det demokratiska beslutsfattandet.

I resten av Europa och övriga världen har för- och nackdelar med ett mer federalt styrelseskick diskuterats sedan länge. Trots att begreppet federalism har stor relevans för den pågående politiska debatten om förändringar i den svenska kommunala och regionala strukturen, liksom för diskussionen om det sjunkande politiska deltagandet och offentlig sektors bristande effektivitet är detta för nuvarande en ickefråga. Det bör vi som liberaler ändra på.

Vi måste öka individens självbestämmande och närma oss en närdemokrati med i högre grad självstyrande geografiska enheter. Att enbart arbete demokratiskt på de sätt som den nationella nivån sätter ramarna för omvandlar demokratin till en förvaltning utan möjlighet till nyskapande.

Den Sociala gemenskap som ett ökat närdemokratiskt beslutande har på samhällets alla nivåer kan förena det offentliga, det privata och det civila på ett sätt som ökar medborgarnas välbefinnande och Sveriges tillväxtpotentialer. Därför behöver Liberalerna kämpa för en utvecklad närdemokrati där invånare har ett större självbestämmande över vad hur de ska driva, förvalta, reglera och beskatta sina geografiska gemenskaper. För sin frihet har man enbart i gemenskap.

F241. Svagare kommunalt självstyre, mer helhet

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna i riksdagen för upp frågan om det kommunala självstyret, med mål att hitta en väg framåt där helheten över regionen blir viktigare och den lokala kommunen mer blir till en remissinstans

Det kommunala självstyret är medvetet satt som något väldigt starkt. I enlighet med att beslut ska tas där det påverkar mest är det förståeligt. Problemet är att världen blir allt mer global och vi inte längre kan se till det lilla när så mycket mer står på spel. En utmaning för ett liberalt parti där individ och situation ska stå i fokus, men med de globala frågorna vi har i dag kan lokala politiker på en liten ort inte rimligen vara de som har veto i frågor där hela regionen har intresse

F242. Delaktighet och jämlikt inflytande – inte dom och vi

Johny Samuelsson, Simrishamn

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att allmänhetens synpunkter, åsikter och intressen på kommunal nivå inhämtas före beslut, remisslistor i kommunen upprättas och samråd eftersträvas och genomförs
2. att all information om frågor som ska handläggas eller redogörelse för vad som beslutas, muntligt eller skriftligt, ska vara koncisa och begripliga

3. att en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år vid valen till kommunfullmäktige 2022 tillämpas
4. att fler metoder tillämpas för spridning av information för att fler kommuninvånare kan ta del av frågor som berör dem

Medborgare saknar inflytande över det politiska beslutsfattandet. Uttrycket ”dom och vi” är vanligt förekommande och det så kallade politikerföraktet har inte blivit mindre. Orsakerna är flera och kan bl.a. handla om:

- att politikernas muntliga framställningar och skrivelser är mer eller mindre obegripliga för en bredare allmänhet och förstås endast av sakkunniga och särskilt insatta. Det förhållandet innebär att viktig information inte blir tillgänglig för dem som berörs och språkbruket som tillämpas ett hinder för delaktighet i den demokratiska processen och för det engagemang i samhällsbyggnaden som eftersträvas.
- att medborgarnas inflytande mellan valen begränsas till, att digitalt i kommun och region yttra sig i olika frågor. Det förhållandet visar på en kanske lovvärd ambition men förutsätter vissa kunskaper som alla inte besitter vilket innebär att möjligheten att yttra sig är begränsad vilket varken är rättvist eller önskvärt.
- att information om vad som händer i kommunfullmäktige och nämnder är begränsad och tillhandahålls i regel bara på kommunernas hemsidor. samt i vissa kommuner under normala förhållanden via TV-länk. Avsaknaden av andra kanaler för information får till följd, att bara ett begränsat antal kommuninvånare nås av viktig information. Därför behövs flera kanaler för information om den politiska verksamheten i kommunerna.
- att de flesta unga upplever att de saknar inflytande över det politiska beslutsfattandet och en stor del av dem känner sig inte delaktiga i samhället. I kyrkovalet har sedan många år 16 åringar kunnat rösta och den möjligheten borde de också få i kommunalvalet.

Jag föreslår att Liberalerna på ett lämpligt och kraftfullt sätt verkar för ett demokratiskt förhållningssätt i kommunerna som kännetecknas av delaktighet, jämlikt inflytande och integrerat med den kommunalpolitiska verksamheten innebärande:

F243. Medborgardialog med årsrika

Tomas Ohlin, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. Liberalerna bör verka för att kommuner och regioner i ökande grad stöder årsrikas närvaro i medborgardialog och medborgarbudget i samband med det kommunala beslutsfattandet

Trots ökad tillgång till information och medier är många människor i dag inte politiskt tillfreds. De känner sig vara på avstånd från det politiska beslutsfattandet, och tycks ofta ta ställning emotionellt och inte rationellt. Vi kan motverka en sådan ökad isolation genom att stödja vidgade dialoger i samhället. Utomlands finns många exempel på framgångs-

rik användning av medborgarbudget. Sveriges Kommuner och Regioner har samlat många värdefulla exempel på medborgardialoger som pågår i kommuner och regioner landet runt. Här kan medborgarna ge synpunkter och även delta i beslutsfattandet via lokal medborgarbudget. Årsrikas erfarenheter kan här vara särskilt värdefulla. Nätverket Liberala seniorer välkomnar att allt fler kommuner och regioner uppmärksammar det demokratiskt betydelsefulla i vidgad medborgardialog och medborgarbudget med deltagande av årsrika, som en del i styrningen av den kommunala och regionala verksamheten.

F244. Oberoende professionell revision i kommuner och regioner

Liberalerna Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att kommunallagen ska kompletteras med regler som möjliggör en oberoende och professionell revision av kommuner och regioner

Sverige fick en ny kommunallag 2018. Kommunallagen ger ramarna för arbetet i såväl kommuner som regioner. I remissomgången framhöll flera tunga remissinstanser (bl.a. Statskontoret – regeringens rationaliseringsorgan – och Riksrevisionen) att det nya lagförslaget förbisåg en viktig fråga, nämligen att införa en oberoende och professionell kommunal revision. Men tyvärr har regeringen i den nya kommunallagen valt att behålla den kommunala revisionen som den alltid har sett ut, där förtroendevalda revisorer ansvarar för verksamhetsgranskningen i kommunen.

Sveriges kommuner hade en omsättning på 701 miljarder kronor 2019. Samtidigt omsatte regionerna 374 miljarder kronor, det vill säga den kommunala sektorn omsatte detta år nästan 1,1 biljon kronor (eller drygt tusen miljarder, eller 1,1 miljon miljoner). (Källa: SKL).

Varje år ökar också den offentliga upphandlingen. Konkurrensverket har beräknat värdet av de inköp som omfattas av upphandlingsreglerna till 706 miljarder kronor år 2019. Detta motsvarade knappt en femtedel av rikets BNP detta år. (Källa: Konkurrensverket).

Med sådana summor borde det vara självklart att revisionen är professionell och oberoende. Inom staten granskar Riksrevisionen myndigheterna – oberoende och professionellt. Motsvarande steg har aldrig tagits när det gäller kommuner och regioner. En reform har diskuterats i årtionden, och förslaget borde ha genomförts för länge sedan. Men nu missade regeringen taget när en ny kommunallag skulle genomföras 2018.

Liberalerna Norrköping anser att nuvarande modell är omodern och att det är direkt olämpligt att förtroendevalda revisorer ansvarar för revisionen. Att politiker granskar politiker på det sätt som sker i dag kan ifrågasättas såväl ur ett rättssäkerhets- som ur ett effektivitetsperspektiv. Denna ordning ger också medborgarna små möjligheter till ansvarsutkrävande. I vissa kommuner (särskilt stora kommuner, som Norrköping) avsätts det mer pengar och då fungerar revisionen bättre, eftersom professionella revisorer då upphandlas i

högre utsträckning. I andra – särskilt i små kommuner – får revisionen till större del klara sig på den tid lekmannarevisorererna själva avsätter. I inget av fallen är revisionen extern och oberoende då det är kommunfullmäktige som utser politiska revisorer att styra och övergripande ansvara för verksamheten.

Vi vill därför stärka och utveckla revisionens roll för verksamhetsutveckling, som medborgarnas röst, och för kontroll av skattemedlen.

Följaktligen anser vi att Liberalerna snarast bör föreslå att kommunallagen ska kompletteras med regler som möjliggör en oberoende och professionell revision av kommuner och regioner. Inspiration och vägledning kan hämtas från det statliga området, där Riksrevisionen har till uppgift att granska myndigheterna – oberoende och professionellt.

F3. ALLMÄN JÄMSTÄLLDHETSPOLITIK SAMT HBTQ-FRÅGOR

F301. Fortsatta reformer för hbt

Barbro Westerholm, Stockholm
Åsa Andersson, Höganäs
Jeanette Bohman, Skurup
Ann-Christin Danielsson, Halmstad
Peter Edholm, Solna
Johanna Ek, Flen
Catrin Eliasson, Sundsvall
Marianne Damström Gereben, Solna
Pär Gustafsson, Göteborg
Ilona Heikka, Sundbyberg
Maria Jern, Falköping
Nicke Johansson, Stockholm
Jessica Johnson, Vallentuna
Rasmus Jonlund, Stockholm
Jan Lenander, Göteborg
Mari Lindahl, Habo
Björn Ljung, Stockholm
Katarina Lorenz, Täby
Carina Nertlinge, Skurup
Erik Nordman, Stockholm
Jonas Noréus, Varberg
Mats Sahlin, Stockholm
Mattias Strand, Åstorp
André Strödin, Örnköldsvik
Ellena Dellios Vukic, Malmö
Ann-Katrin Åslund, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att de reformer som omnämns i motionen bör genomföras senast under den kommande mandatperioden

Utvecklingen för hbt-personer har varit fantastisk i Sverige och i stora delar av världen. Både när det gäller lagstiftning och allmänna attityder har situationen förbättrats radikalt. Liberalerna har varit starkt pådrivande, och liberaler har stått bakom varje viktig reform.

Liberalernas stöd till hbt-samhället har varit helt avgörande för den positiva utvecklingen. Vi är stolta att Liberalerna är Sveriges mest hbt-vänliga parti.

Samtidigt ser vi att den positiva utvecklingen möter motstånd. Illiberala krafter vill driva tillbaka tiden och ta bort de lagar som gett hbt-personer samma mänskliga rättigheter som andra. Utvecklingen i flera europeiska länder är mycket oroande. Hbt-personer görs till måltavla i rysk, polsk och ungersk agitation, för att nämna några länder.

Som liberaler kan vi aldrig acceptera att extremismen breder ut sig, oavsett om den har politiska eller religiösa förtecken.

Det är viktigt att Liberalerna alltid står upp för den enskilde individens frihet att forma sitt liv som hon, han eller hen önskar. De liberala värderingarna om frihet och medmänsklighet ligger långt från extremisternas värderingar.

Reformtakten i Sverige har tyvärr tappat fart under de senaste åren. Liberalerna har sedan tidigare tagit ställning för många viktiga reformer för hbt-personer. Senast under den kommande mandatperioden måste dessa reformer genomföras:

- Kompetenslyft inom offentlig verksamhet för att ge hbt-personer ett bättre bemötande inte minst inom t.ex. skola, socialtjänst, äldreomsorg m.m.
- En reformerad lagstiftning för juridiskt kön, könsbekräftande vård och förstärkt psykosocialt stöd för transpersoner med flera reformer
- Förstärkt skydd för hatbrott mot transpersoner
- Ytterligare satsningar på att förebygga hedersproblematik
- Översyn av diskrimineringslagstiftningen i syfte att mer effektivt hindra diskriminering av hbt-personer
- Ökat stöd till demokratibistånd med hbt-frågor
- Reformerad hiv-lagstiftning med bland annat avskaffad informationsplikt för personer utan mätbara virusnivåer
- Tillåta värdgraviteter och stärkt skydd för barn i regnbågsfamiljer
- Ökade insatser till hbt-personer med psykisk ohälsa

F302. Fokus på mansrollen för ökad jämställdhet

Liberalerna Stockholms län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en nationell satsning för att utveckla det våldspreventiva arbetet i skolan genom ökad kunskap i hur man arbetar med pojkar och unga mäns kroppsintegritet, impuls kontroll, syn på manlighet samt värderingar gällande hbtq-personer och kvinnor
2. att Liberalerna verkar för att genuspedagogik blir en obligatorisk del av förskolläro- och grundskolläro utbildningen och ett nationellt kompetenslyft för befintliga förskollärare och grundskolelärare genomförs.
3. att Liberalerna verkar för en nationell satsning på att höja pojkars läskunnighet och skolresultat.
4. att Liberalerna verkar för en nationell satsning på att evidensbaserade metoder för att förebygga mäns våld

mot kvinnor implementeras inom socialtjänsten och polisväsendet.

5. att Liberalerna verkar för att det ska vara lagstadgat med kommunalt förebyggande arbete riktat mot barn och unga.

För att komma tillrätta med den ojämställdhet som finns i Sverige i dag behöver vi arbeta för en bättre mansroll. Roten till de jämställdhetsproblem vi fortfarande har i Sverige är mäns beteenden. Det är de som slår, hotar, kontrollerar, osynliggör och motarbetar kvinnor. Det är inte kvinnor som ska lära sig hur man undviker bli slagen, det är männen som slår som ska sluta slå. Mäns roll i ett jämställt samhälle behöver vara i fokus för att komma till bukt med problem som exempelvis mäns våld mot kvinnor. Beteenden och attityder grundläggs tidigt och förskola och skola har en särskilt viktig roll att se varje individ utifrån hens unika förutsättningar samtidigt som man ser och motverkar strukturer som befäster traditionella könsroller.

Alla barn ska ha möjlighet att utveckla sin personlighet, fri från könsstereotypa förväntningar. Personalen behöver få utbildning i genuspedagogik för att garantera att flickor och pojkar behandlas likas. Ett sätt att tidigt bryta könsnormer är att också anställa manliga pedagoger och barnskötare på förskolorna.

Numera hör man allt mer sällan uttrycket ”pojkar är pojkar” som bortförklaring till att killar drar tjejer i håret eller liknande. Men ytterligare steg måste tas för att utveckla det våldspreventiva arbetet i skolan. Personal på skolor, fritidsgårdar och socialtjänst behöver kompetensutvecklas i att arbeta med pojkars och unga mäns kroppintegritet, impuls-kontroll, syn på manlighet samt värderingar gällande hbtq-personer och kvinnor. Arbetet ska också leda till att det blir naturligt för barn och unga att agera när de ser kränkningar mot kamrater.

Risken för kriminalitet, missbruk, psykiska ohälsa med mera är betydligt högre för den som misslyckas i skolan. I dag är det i större utsträckning pojkar som lämnar skolan med ofullständiga betyg. Därför behöver vi i än högre grad satsa på pojkars skolresultat och förbättrade livsmöjligheter.

Många pojkar har problem med läskunnighet och halkar efter i skolan. Pojkars ”anti-pluggkultur” ska motverkas och man bör satsa på attraktiva skolbibliotek och positiva manliga förebilder i skolan.

Nationella satsningar behöver även göras för att män ska sluta slå. Polisens förebyggande och uppsökande verksamhet behöver utökas. Evidensbaserade metoder för förebyggande insatser behöver tas fram och implementeras inom socialtjänst och polisväsendet.

F303. Behåll och utveckla Jämställdhetsmyndigheten

Cecilia Elving, Stockholm
Monica Wahlström, Vännäs
Helene Adell, Boden
Lovisa Aldrin, Halmstad
Adela Brkic Carlsson, Ulricehamn
Pernilla Ekelund, Svalöv
Birgitta Granquist, Göteborg
Jessica Hellström, Malung-Sälen
Sarah Karlsson, Härnösand
Anna Manell, Sollentuna
Jacqueline Tjällman, Skövde
Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för att behålla Jämställdhetsmyndigheten
2. att Liberalerna arbetar för att Jämställdhetsmyndighetens arbete håller hög kvalitet och inkorporerar fler feministiska perspektiv, inte minst liberal feminism

Den senaste tiden har allt fler röster höjts om att lägga ner jämställdhetsmyndigheten. Vissa debattörer har till och med hävdad att det skulle vara gynna jämställdhetsarbetet att lägga ner myndigheten. Liberala Kvinnor vill framhäva att detta givetvis inte är korrekt.

Myndigheten skapades efter att flera utredningar visat att det finns ett behov av en långsiktig struktur på nationell nivå för att regeringen ska kunna säkerställa att jämställdhetspolitiken genomförs. Rekommendationen att inrätta jämställdhetsmyndigheten gavs av Jämställdhetsutredningen (SOU 2015:86) som tillsattes av alliansregeringen på den liberala jämställdhetsministern Maria Arnholms uppdrag.

I all kritik av myndigheten som nu hörs i debatten så finns det kritik att ta på allvar, särskilt gällande att myndigheten i alltför hög utsträckning arbetar utifrån ett enda perspektiv på jämställdhet och inte inkorporerar fler feministiska perspektiv. Vi liberaler inrättade jämställdhetsmyndigheten och vi behöver ta ansvar för att utveckla den. Jämställdhetsmyndigheten behövs men behöver kvalitetssäkras och arbeta utifrån fler olika feministiska perspektiv.

F304. Säkerställ ett strukturellt långsiktigt jämställdhetsarbete

Hanna Wistrand, Stockholm
Svante Adolfsson, Göteborg
Lovisa Aldrin, Halmstad
Mats Andersson, Stockholm
Åsa Andersson, Höganäs
Gunnar Asserhed, Norrköping
Bonnie Bernström, Stockholm
Anita Brodén, Alingsås
Anki Danielsson, Halmstad
Malin Danielsson, Huddinge
Annika Dellås, Sollentuna
Stefan Ennerfelt, Stockholm
Marianne Damström Gereben, Solna
Maria Jern, Falköping
Jessica Johnson, Vallentuna
Ulf Larsson, Västerås
Pia Långström, Stockholm
Helena Mischel, Järfälla
Mica Nordström, Värmdö
Kajsa Olsson Persson, Sundbyberg
Sabine Pettersson, Stockholm
Mats Sahlin, Stockholm
Anne Stenlund, Älvsbyn
Birgitta Svensson, Solna
Nanna Siewertz Tulinius, Lerum
Carina Wellenius, Stockholm
Ellena Dellios Vukic, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Jämställdhetsmyndigheten bevaras och får fortsätta med sitt viktiga arbete
2. att det nationella sekretariatet för genusforskning ska bevaras
3. att det offentliga ska fortsätta stötta genusperspektivet i forskning
4. att Brottsförebyggande rådets viktiga verksamhet inte ska läggas ner utan i stället utvecklas

All forskning visar på att jämställa samhällen är mer framgångsrika. Det gäller inte bara ekonomiskt utan även folkhälsa och hållbarhet.

För att kunna uppnå ett jämställt och fritt samhälle där kvinnor och män får samma livsvillkor och valmöjligheter krävs det ett jämställdhetsarbete som bygger på strukturerad forskning och långsiktiga satsningar.

Vår jämställdhet attackeras nu ifrån många håll och vi vill därför särskilt lyfta några av dessa oerhört viktiga insatser för strukturellt långsiktigt jämställdhetsarbete som specifikt hotas av nedläggning. Vi behöver vi värna om de insatser som belyser och bryter upp gamla inlåsta strukturer och skapar nya arbetssätt och möjligheter.

1. Jämställdhetsmyndigheten

Den viktigaste slutsatsen i Jämställdhetsutredningens betänkande Mål och myndighet (SOU 2015:86) var att det krävs en fast och permanent struktur på nationell nivå för att regeringen ska kunna säkerställa att politiska prioriteringar genomförs.

Flera partier anser inte att jämställdhetsarbete ska ske på ett övergripande och strukturerat sätt och vill därför lägga ner myndigheten. För ett fortsatt långsiktigt och övergripande arbete med stöd, kunskap, analys och samordning i jämställdhetsfrågor måste Jämställdhetsmyndighetens verksamhet värnas. Jämställdhetsfrågor: Inflytande (makt), ekonomi, hälsa, utbildning, arbete och att mäns våld ska upphöra. Omfördela makt och resurser.

2. Nationella sekretariatet för genusforskning

Förslag om att lägga ner det nationella sekretariatet för genusforskning har lagts. Utan den forskning som genomförs av och via dem inom högskole- och universitetssektorn får vi inte den vetenskapliga grund vi behöver för att veta vilka de jämställdhetsinsatser som ska göras inom olika områden.

3. Genusperspektiv i forskning

Förslag har lagts att ta bort genusperspektivet i forskning. Detta är en grundläggande insats för att ta steg framåt för ett mer jämställt samhälle. Därför ska forskningsmedel ifrån det offentliga fortsätta att inkludera köns- och genusperspektiv när det är relevant. Vi behöver dessutom en gång för alla fastslå att genusteori är en vetenskap.

4. Brottsförebyggande rådet

Mäns våld emot kvinnor är en av våra största jämställdhetsutmaningar. Förslag har lagts att avskaffa BRÅ. Preventivt arbete är framförallt det som krävs för att få pojkar och män att sluta förtrycka flickor och kvinnor, då det framförallt handlar om att inte börja. Att avskaffa BRÅ skulle därför vara mycket skadligt, inte bara för kvinnor, utan även för alla de som riskerar att utsättas för brott och för alla de som inte förhindras att bli kriminella genom uteblivet preventivt arbete.

F305. Förbättra stödet till kvinnojourerna

Cecilia Elving, Stockholm
Monica Wahlström, Vännäs
Helene Adell, Boden
Lovisa Aldrin, Halmstad
Adela Brkic Carlsson, Ulricehamn
Pernilla Ekelund, Svalöv
Birgitta Granquist, Göteborg
Jessica Hellström, Malung-Sälen
Sarah Karlsson, Härnösand
Anna Manell, Sollentuna
Jacqueline Tjällman, Skövde
Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att kvinnojourer, tjejjourer och brottsofferjourer får tillräckliga och långsiktiga organisationsbidrag
2. att ge kvinnojourer möjlighet att söka statligt stöd till skyddat boende
3. att ansvarsfördelningen för skydd och rehabilitering från mäns våld måste göras glasklar mellan stat, regioner, kommuner och civilsamhället
4. att det statliga stödet ska indexregleras varje år så att det inte äts upp av inflationen

Sverige är ett av världens minst ojämförbara länder. Ändå är mäns våld mot kvinnor ett av våra största samhällsproblem. Tusentals kvinnor och barn söker skydd på landets kvinnojourer varje år. Varje dag begås runt 100 våldtäkter. Var tionde barn tvingas uppleva pappas våld mot mamma. Över hela världen är mäns våld ett hinder för kvinnors och barns mänskliga rättigheter.

Var tredje vecka dödas en kvinna av en man. 2020 anmäldes 39 200 misshandelsbrott och 8 690 våldtäkter mot kvinnor eller flickor. Det är mer än en våldtäkt i timmen, dygnet runt, året om. Mörkertalet är dock stort. Brottsförebyggande rådet uppskattar att 80 procent av våldet mot kvinnor aldrig polisanmäls.

Kvinnjourerna har lång erfarenhet av att ta emot kvinnor och barn som har utsatt för dessa hatbrott. De har unik kompetens och erbjuder en fristad dit kvinnor kan komma för att komma ifrån den akuta faran det innebär att dela hem med förövaren. De håller även utbildningar för att sprida kunskapen om mäns våld mot kvinnor som rent generellt är undermålig hos gemene man.

Kvinnjourerna får söka bidrag årligen via kommunerna. Allt för ofta handlar det om kortsiktiga projektbidrag. Detta är inte rimligt med tanke på den viktiga samhällsfunktion som jourerna fyller. De måste få en långsiktig ekonomisk ram att kunna förhålla sig till för att kunna planera sitt viktiga arbete på sikt.

Det är viktigt att säkra skyddet av våldsutsatta kvinnor och att männen som misshandlar, våldtar och mördar sätts i fängelse. 25 procent av alla svenska kvinnor blir utsatta för våld av en närstående man under sitt liv. Sveriges kvinnojourer har i årtionden varit den viktigaste aktören för att kvinnor och barn ska få skydd och stöd när de utsatts för mäns våld. Men trots att det offentligt inte tagit sitt ansvar

för att skydda offren, har man heller inte gett kvinnojourerna långsiktiga förutsättningar.

Nuvarande statsbidrag som riktar sig till tjej- och kvinnojourerna har ett grundläggande problem: det är inte möjligt att söka till de insatser som utgör kärnan av de utsattas behov – skyddat boende. Regelverket behöver ändras. Orsaken är att staten anser att detta är ett ansvar som åligger kommunerna. Skyddat boende anses vidare vara ekonomisk verksamhet (som alltså måste upphandlas). Denna bild delas dock inte av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

Det är regeringens ansvar att se till att det blir glasklart vilken ansvarsfördelning och vilka regelverk som ska gälla. I dag varierar både tolkning av lagen och graden av skydd alldeles för mycket mellan olika kommuner. Att många av de kvinnor och barn som måste skyddas inte kan bo kvar i sin hemkommun av skyddsskäl innebär ytterligare en komplikation. Allt för ofta sätts utsatta kvinnor på boenden som inte ger professionell hjälp och stöd med rehabilitering.

Vad som nu behövs är ett helhetsperspektiv med satsningar på alla delar för att den som är utsatt ska få insatser utifrån sina individuella behov och förutsättningar.

F306. Föräldrapenningen måste bli friare

Patrik Szefer, Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska jobba för barn och en friare föräldrapenning

Vi är inte ett feministiskt vänsterparti, utan människan ska ha ett friare val. Det är vår ideologi och vi vill att varje familj ska kunna styra över sin ekonomi och vem som ska arbeta. Det ska inte vi som parti bestämma. Vår syn och ideologi är ett friare liv.

Liberalerna bör yrka på att få tillbaka det gamla systemet och max ha trettio låsta dagar eftersom föräldraförsäkringen är till utifrån barnets behov och föräldrarnas vardag. Det ska vara möjligt att kunna ta ut ledighet och spara dagar utan att bli av med dem efter fyra år. En del arbetsplatser har även tio procent extra i lön om man tar föräldraledigt. Föräldrapenningen ska ge fritt val och möjligheter.

Som politiskt parti bör vi inte försämra valmöjligheterna för folket eller dra ner på dagarna. Jag kan tycka att vi ska ha kvar våra 480 dagar och att lägstanivådagarna ska försvinna helt och ersättas med full ersättningsnivå.

Dem som väljer att gå tillbaka till jobbet tidigare ska kunna göra det om man själv vill det, men ska kunna spara sina dagar som förut ända fram till den dagen barnet fyller 8 år för att man ska kunna ta ut dagar vid eventuella lov eller så. Allas familjesituationer är så olika och vi ska inte begränsa eller försämra.

Det är för barnet man är ledig och man ska inte minska på dagarna eller bestämma vem av föräldrarna som ska vara ledig. Man ska inte heller begränsa någon från att vara hemma mindre för att vissa förespråkar om att svensk ekonomi ska blomstra bättre.

Med mina två första barn var jag hemma med det ena sex månader i sträck, vilket vi själva valde. Sen, med tvilling-

arna, så blev det inte på samma sätt och det har varit svårt att kombinera som vi ville på grund av jobb och annat i livet som kom emellan, vilket det även gör för många andra som inte heller gillar dessa låsta dagar.

Men minst 30 låsta dagar behövs för att alla ska ha förståelse för den andre hur det är att vara hemma.

F307. Mer jämlik föräldraförsäkring

Jessica Johnson, Vallentuna
Marianne Damström Gereben, Solna
Kajsa Olsson Persson, Sundbyberg
Sabine Pettersson, Stockholm
Hanna Wistrand, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att 120 dagar ska vikas för varje förälder för ökad jämlikhet i föräldraförsäkringen
2. att de 120 personliga dagarna ska tas ut innan barnet är 24 månader

Feminism, jämställdhet och föräldraförsäkring är en fin gammal liberal paradgren där vi historiskt med mod gått före och fått andra med oss. Det som har särskilt liberalismens lösningar på föräldraförsäkringen grundar sig i att liberalismen ser individen som samhällets minsta beståndsdel, inte familjen och kollektivet som andra partier.

Nu har det gått lång tid sedan den första pappamånaden infördes 1995 en reform som ökade pappaledigheten stort. Den andra pappamånaden infördes 2002 och den tredje 2016. Varje tillkommen månad har ökat uttaget av pappamånader, men inte i lika stor utsträckning som för den första. Tjugosex år senare är det dock fortfarande mammorna som tar ut den största delen av föräldraledigheten, cirka 70 procent. Det duger inte. Vi behöver öka tempot för världens mest generösa föräldraförsäkring och föreslår ytterligare 30 dagar vikta för respektive förälder.

Människors förutsättningar ser olika ut, och det påverkar hur man behöver ta ut sin del av föräldraförsäkringen. Därför ser vi att det är positivt att man bibehåller respektive förälders möjligheter att överlåta de överstigande dagarna till den andre föräldern, eller annan part, om man så önskar för att lösa sitt livspussel och för att skapa bästa möjliga omsorg om barnet.

F308. EU-politik och hbtq-politik

Jan Westerlund, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna i Europaparlamentet verkar för att EU beslutar om sanktioner mot länder som inte behandlar hbtq-personer på ett tillfredsställande sätt.

Hur står det egentligen till med hbtq-rättigheter i Europa?

Kan hbtq-personer leva ett normalt liv i Europa?

I Europa har vi två dominanta länder där hbtq-personer inte har samma rätt att leva som de vill såsom i övriga Europa. Jag tänker på Ungern och Polen. I dessa båda länder är det svårt att som hbtq-person vara öppen med sin sexuella läggning. Jag anser att hbtq-personer är som vilka personer som helst men att de kan tända på en person av samma kön. I Ungern och Polen är alltså dessa helt normala personer onormala i deras ögon.

Varför skriver jag en sådan här motion till landsmötet i Sverige?

Jo för att jag vill uppdraga till vår Europaparlamentariker att verka för hbtq-rättigheter i dessa båda länder genom Europaparlamentet.

F309. Hbti-personers levnadsvillkor

Mats Nordström, Täby
Anne-Marie Ekström, Borås
Richard Brodd, Göteborg
Peter Edholm, Solna
Carl Otto Engberg, Stockholm
Inez Holst, Mölndal
Robin Nilsen, Stockholm
Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro
Facundo Unia, Stockholm
Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att inkludera personer med intersexvariationer i diskrimineringslagen, straffskärpningsregeln och hetslagstiftningen
2. att Liberalerna ska verka för att införa grundlagsskydd mot diskriminering på grund av könsidentitet/könsuttryck
3. att Liberalerna ska verka för att säkerställa att kunskap om hbt-, trans- och intersexvariationer ingår i alla relevanta utbildningar på högskolan
4. att Liberalerna ska verka för att arbetet med uppföljningen av de jämställdhetspolitiska målen blir trans/intersexinkluderande, liksom det internationella arbetet för jämställdhet
5. att Liberalerna ska verka för att se över situationen för familjer där en eller flera föräldrar är transpersoner, samt familjer med barn med transidentitet
6. att Liberalerna ska verka för att det i arbetet med att tillämpa barnkonventionen i Sverige finns ett tydligt trans- och intersexperspektiv
7. att Liberalerna ska verka för att genomföra en totalöversyn av föräldrabalken i syfte att göra den könsneutral

HBT-liberaler arbetar för att stärka hbt-personers rättigheter.

I dag vet vi att utsatthet baserad på homo- och transfbiska grunder är mycket vanligt. Detta gäller såväl fysiska som verbala och sexuella övergrepp av åtskilliga slag.

Lagrummet gällande hatbrott, diskriminering, våld, sexuellt våld och annan kränkande särbehandling av alla slag måste skyndsamt uppdateras för att inkludera samtliga grupper som hotas av hatbrott, våld och hot.

Det är mycket viktigt att personal på samtliga myndigheter, institutioner, kommuner, regioner med mera ges utbildning rörande gruppen.

Det är HBT-liberalers åsikt att organisationer som innehar statens förtroende och uppdrag att dokumentera, följa upp och föreslå åtgärder kring dåligt mående, hälsorelaterade frågor samt suicid ska ha skyldighet att även inkludera gruppen i denna statistik och påföljande åtgärdsplaner.

G1. HÄLSO- OCH SJUKVÅRD SAMT FOLKHÄLSA

G101. Effektivare och närmare sjukvård

Per Lampinen, Arjeplog

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för en effektivare sjukvård ökat samarbete mellan regioner och sjukvård närmare patienterna

Coronapandemin har tydliggjort de skillnader som under lång tid funnits inom sjukvården i Sverige. Den har visat att det är stor skillnad vilken region du tillhör både som vårdtagare och som anställd. Att det ska vara skillnad på vård och anställningsvillkor beroende på vilken region du tillhör är inte acceptabelt. Därför bör Liberalerna verka för en utökad samverkan mellan regioner, både för att dra nytta av skalfördelar samt att utjämna skillnaderna mellan olika regioner.

Skalfördelen med skulle vara att specialistvård för ovanliga och svåra sjukdomar kan koncentreras till ett eller få sjukhus för att kunna erbjuda den bästa vården och möjlighet för personalen att upprätthålla nödvändig kompetens och erfarenhet. Att behöva resa kan vara ett lågt pris att betala för att få den allra bästa vården. Alla regioner behöver inte erbjuda all vård utan målet ska vara att erbjuda den bästa möjliga vården

Samtidigt bör den lokala vården på vårdcentraler förbättras genom en ökad kontinuitet inom personalen. Framst små orter drabbas när hyrläkare kommer och går och patienter måste upprepa sin sjukdomshistorik och läkare tvingas gå på gång läsa nya journaler. För att undvika detta måste arbetsgivaren vara lyhörd för personalens behov för att ta en "fast" tjänst. En läkare som känner sina patienter blir effektivare och patienten känner sig bättre omhändertagen. Detta minskar kostnader eftersom en läkare kan ta hand om fler patienter per dag. Beroende på ort ska också en minsta nivå av vård erbjudas beroende på ortens storlek. En samordning mellan olika vårdcentraler ska också vara möjlig för att minska resor som nu nästan uteslutande går till regionens större sjukhus. Läkarebesök behöver inte heller nödvändigtvis ske på vårdcentraler utan kan i samordning med komma i exempelvis skolor eller på vårdhem. Även mobila lösningar liknande blodbussen skulle vara ett alternativ. På det sättet skulle vården kunna vara uppsökande och många som tvingas till långa resor i dag skulle slippa det.

Vården behöver även effektiviseras så rätt personer gör rätt saker. En läkare ska behandla och ställa diagnos medan en administratör kan ta hand om journalskrivandet och andra administrativa uppgifter som läkare tvingas göra i dag. Även nyckeltal för kvalitet kan införas som exempelvis behandlade patienter per läkare i förhållande till patientnöjdhet och

vårdskador. Chefer som uppfyller dessa bör få en bonus som ett incitament för att höja kvaliteten och bli så kostnadseffektiva som möjligt.

G102. Betalningsansvar för vård som inte kan tillhandahållas i tid

Torbjörn Jonung, Landskrona

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att skrota den nationella vårdgarantin och ersätt vårdgarantin med betalningsansvar för vård på annat sjukhus (inklusive privat i och utanför Sverige där avtal finnes) från regionerna för vård som inte kan tillhandahållas i tid.

Nationella vårdgarantin från 2010 har inte lett till kortare vårdtiden för planerad vård. I Danmark har man ålagt regionerna att utredning och behandling ska ske inom 30 + 30 dagar för all slags vård. För cancer och vissa hjärtsjukdomar gäller kortare maximala vårdtider. Om detta inte kan uppfyllas ska patienterna få hjälp med vård på annat sjukhus i Sverige eller utomlands (där avtal finnes). Kostnaderna för vården betalas av den region patienten kommer från. Fritt val för patienten ska finnas.

Resultatet har blivit att Danmark har bland de kortaste vårdköerna i Europa. Nya arbetssätt och metoder skulle snabbare kunna utvecklas. Resultatet kan då bli att de flesta patienterna får vård i rätt tid. Reformen ska konsekvent följas upp av staten med tydlig nationell styrning.

G103. Åldersgränser i hälso- och sjukvården

Barbro Westerholm, Stockholm

Anita Afzelius-Alm, Skara

Margaretha Helgesson, Falun

Lars Holmgren, Sundsvall

Tove Klette, Lund

Monica Pahlsson, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en genomgång av vilka kronologiska åldersgränser som tillämpas i hälso- och sjukvården och bedömning av deras berättigande

År 2013 vidgades lagen om åldersdiskriminering till att omfatta inte bara arbetsliv och utbildning utan också samhällets övriga sektorer som hälso- och sjukvården. Av anmälningarna till DO samt genom andra informationskällor framgår att det inom hälso- och sjukvården tillämpas kro-

nologiska åldersgränser för diagnostik och behandling. Här finns t.ex. åldersgränser för screening av bröstcancer, cancer i tjock- och ändtarm och livmoderhalsen. Åldersgräns tillämpas också i en del regioner för blodgivning. Fallbeskrivningar presenteras om hur enskilda personer informeras om att hen med hänsyn till sin kronologiska ålder är för gammal för att operera eller behandla med läkemedel.

Liberala seniorer anser att det är den nytta en person kan ha av diagnostik/behandling vägd mot de risker den innebär som ska vara vägledande i hälso- och sjukvården, inte den kronologiska åldern. Vi anser därför att Liberalerna bör verka för en genomgång av vilka åldersgränser som tillämpas i hälso- och sjukvården för bedömning av om de är berättigade eller inte och om inte, inte längre tillämpas.

G104. Mammografi för 75+

Kristina Grapenholm, Alingsås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att kvinnor 75 år och äldre erbjuds mammografiscreening
2. att resultaten av tidig upptäckt av bröstcancer hos kvinnor 75 år och äldre ska dokumenteras och följas upp på samma sätt som görs för yngre kvinnor

Närmare 10 000 kvinnor insjuknar varje år i bröstcancer, vilket gör det till den vanligaste tumörsjukdomen hos svenska kvinnor. Var femte kvinna är äldre än 74 år och dödligheten i denna åldersgrupp är större än hos yngre kvinnor, trots att sjukdomen har ett långsammare förlopp hos äldre kvinnor. (Socialstyrelsens statistikdatabas för cancer)

Glädjande är att tack vare regelbunden mammografiscreening, så har den totala dödligheten minskat. Ändå erbjuds inte mammografi till kvinnor över 74 år, trots att sjukdomen ökar med ålder, vilket är dokumenterat. I den åldersgrupp som kallas upptäcks två av tre fall, tack vare mammografi. Om även de äldre kvinnorna kallades skulle större andel upptäckas, då sjukdomen har ett långsammare förlopp hos äldre kvinnor och tumörer är vid mammografi lättare att upptäcka, då bröstvävnaden inte är lika tät som hos yngre kvinnor. Tidig upptäckt leder till betydligt bättre prognos.

Region Norrbotten är föregångare här med sitt beslut att erbjuda gratis mammografiscreening upp till 80 år. Fler regioner bör följa efter.

Att man i dag inte erbjuder mammografi till kvinnor över 75 år beror på att det saknas forskning på denna åldersgrupp. Socialstyrelsen erkänner att det bara finns kunskap och studier på kvinnor upp till 74 år. Detta är verkligen en omotiverad åldersdiskriminering.

G105. Utökad och jämlik mammografiscreening till seniora kvinnor

Liberalerna Norrmalm

Christina Messick, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en jämlik mammografiscreening i samtliga regioner i landet för alla kvinnor, även dem över 74 år.
2. att Liberalerna verkar för att de nationella riktlinjerna när det gäller mammografiscreening ändras till att omfatta även kvinnor över 74 år.

Enligt de nationella riktlinjerna i Sverige erbjuds sedan 2016 samtliga kvinnor mellan 40 och 74 år regelbundet att delta i avgiftsfri mammografiscreening med avsikt att upptäcka bröstcancer i ett tidigt skede. Genom de systematiska undersökningarna har dödligheten i bröstcancer minskat med 30 procent i Sverige.

Tidig upptäckt av cancer räddar liv. Var femte kvinna som drabbas av bröstcancer är över 74 år. Dagens åldersgräns för mammografi sätts för över 30 år sedan. Vi lever allt längre i dag och den medicinska utvecklingen har inneburit att allt fler räddas till livet.

Trots att screening innebär tidigare upptäckt måste kvinnor 75+ i de flesta regionerna i dag be sin läkare om en remiss för att genomgå mammografi. Åldersstreck och remisskravet måste bort. Mammografiscreening måste ske jämlikt och rättvist i hela landet och även för seniora kvinnor. Bröstcancer har ingen åldersgräns. Vi måste stoppa åldersdiskrimineringen i vården.

G106. Utbildningskrav för legitimerad vårdpersonal

Barbro Westerholm, Stockholm

Yvonne Jandreaus, Skurup

Mats E. Nilsson, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för obligatorisk vidareutbildning av läkare
2. att Liberalerna verkar för att personal i övriga legitimationssyrken får möjlighet till motsvarande vidareutbildning

I Sverige finns inga formella krav för att som läkare och specialist verka resten av livet. I Europa och USA finns däremot tydliga krav på kontinuerlig utbildning även av färdiga specialister. De ska regelbundet närvara vid och delta i internutbildning samt även i externa kurser och kongresser. Uppfylles ej kraven så gäller inte licensen som specialist. I Sverige saknas detta.

Det är viktigt med kontinuerlig utbildning av läkare eftersom utvecklingen inom hälso- och sjukvården med tillgång till ny diagnostik, nya behandlingar och rehabiliteringsmöjligheter går snabbt. Den är avgörande för att garantera patienterna rätten till god och lika vård och att inte utsättas för risker

I Sverige är fortbildningen av läkare bristfällig. När du blivit specialist är det enligt grundtanken ett eget ansvar att upprätthålla kompetensen. Brist på tid och pengar gör emellertid att även om läkare anmält sig till vidareutbildning så tvingas de tacka nej på grund av brist på ersättare. Läkarförbundet har i olika sammanhang tagit upp bristen på fortbildning för läkare och de allvarliga konsekvenser den kan medföra för patienterna men i princip har ingenting hänt.

Risk finns nu på grund av den vårdskuld som coronapandemin medfört, att möjligheterna till fortbildning för läkare blir ännu sämre även om vi tack vare pandemin lärt oss att använda fjärrundervisning vilket spar tid och pengar på resor och boende.

Liberala seniorer anser mot bakgrund av ovanstående att Liberalerna ska verka för obligatorisk vidareutbildning av läkare och att personal tillhörande övriga legitimationsyrken får möjlighet till motsvarande vidareutbildning.

G107. Utbildad vård

Liberalerna Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att chefer i vården ska regelbundet gå igenom medarbetarnas individuella kompetens som del i sitt ledars ansvar för att tillgodose klinikens samlade kunskaper. En planering ska ske för klinikens interna fortbildning samt deltagande i ett urval av externa kurser. Detta ska registreras för varje läkare och sjuksköterska och sammanställas årligen vid utvecklingssamtalet, kanske i form av utbildningspoäng. Bör även redovisas vid kvalitetsinspektion rörande specialistutbildning t.ex. SPUR-inspektion och då vederbörande söker tjänst.

Obligatorisk vidareutbildning för att få behålla behörighet finns för t.ex. långtradarchaufförer och lokförare. Genomgår de ej stadgad utbildning så får de ej köra.

För en läkare som blev specialist 1973 – som undertecknad – finns formellt inga krav alls för att få arbeta som specialist resten av livet.

I Europa och USA finns tydliga krav på kontinuerlig utbildning även av färdiga specialister.

De ska regelbundet närvara vid och delta i internutbildning samt även i externa kurser och kongresser. Uppfylls ej kraven så gäller ej "licensen" som specialist.

Sverige saknar detta.

När du blivit specialist är det enligt grundtanken ett eget ansvar att upprätthålla sin kompetens. Det borde även vara ett ansvar för vederbörandes chef att inom kliniken tillse att medarbetarna följer med i olika ämnesområden som kliniken har ansvar för.

Inom t.ex. kardiologi yttrades det vid ett möte år 2015 att "av det vi gjorde 1980 finns i dag inget kvar". Tid och pengar till utbildning brukar vara det som först stryks vid dålig ekonomi eller dålig bemanning.

Hur är det med medborgarnas rätt till god och lika vård?

Möjligen kan de olika specialistföreningarna få en roll i att sammanställa varje kliniks utbildningsaktiviteter och likt övrigt kvalitetsarbete redovisas klinikvis officiellt.

Kostnad – JA – men vi talar om rätt till god och lika vård samt god användning av resurser.

Kan det bli verklighet utan kontinuerlig kompetensutveckling?

För dem som sakna fast anställning eller har eget bolag blir detta ett personligt ansvar. Förhoppningsvis kan det hos många "stafettläkare" medföra intresse för fast anställning eller engagemang under längre tidsperioder vilket torde medföra bättre kontinuitet i vården.

G108. Utöka läkarutbildningen i Sverige

Göte Edvinsson, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att utöka antalet platser på läkarutbildningen i Sverige med målsättning att vi så snart det är möjligt blir självförsörjande vad gäller rekrytering av läkare

Intresset för att söka läkarutbildningen är mycket stort i Sverige. Det krävs oerhört bra betyg eller resultat på högskoleprovet för att komma in. Vi skulle till exempel kunna fördubbla antalet studerande på utbildningarna och ändå enbart anta motiverade och studiebegåvade sökande. Samtidigt kan vi alla konstatera att antalet utländska läkare på våra sjukhus och vårdcentraler är mycket högt. En del av dessa läkare kommer dessutom från länder som själva skulle ha stor nytta av att sina läkare.

Vi klarar alltså inte av att utbilda våra egna läkare trots det stora intresset. Detta är en pinsam sanning som Liberalerna kraftfullt bör medverka till att förändra.

G109. Anställ fler ingenjörer i sjukvården

Lars G. Mellberg, Sigtuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska driva frågan om automatisering och teknisk innovation inom sjukvården

Automatisera sjukvården, anställ fler ingenjörer inom sjukvården. Genom att satsa på ingenjörer inom sjukvården kan vi premiera teknikutvecklingen så att sjuksköterskor kan mäta, testa och diagnostisera mer. Därmed minskar beroendet av läkare samt kostnaden för dessa. Samt att de kan jobba effektivare.

Ingenjörer behövs inom vården, inte minst när det gäller att få ihop verksamheten med tekniken. Vi kan vara med och skapa förutsättningarna så att vårdpersonalens kompetens används på rätt sätt och kommer patienterna till nytta.

Ingenjör har ett systemtänk och kan se saker ur ett annat perspektiv än de som jobbar i professionen. Med utifrånperspektiv är dessutom en fördel, då man utan jag har inte har en klinisk profession eller status att upprätthålla.

Hur kan hårda fakta bidra till mänsklig omvårdnad? Ex från Linköping. Ett arbete som på många sätt innebär ett spännande möte mellan ingenjörskonsten och vårdparadigmet.

På kliniken arbetar närmare 200 personer inom olika yrkesgrupper – läkare, sjuksköterskor, undersköterskor och vårdadministratörer. Varje år vårdar de cirka 50 000 patienter, men patienterna kommer förstås inte i en jämn ström. Det är också en av de stora utmaningarna för verksamheten.

Det kan vara stora skillnader inflödet, men det finns ändå vissa mönster. Genom att analysera data och studera patienternas sökmönster får man vi en bild av hur dessa

Kunskapen om att den här patientgruppen kan ha långa vårdtider på akuten är viktig i förbättringsarbetet. Det innebär att vårdpersonalen kan utveckla rutiner och arbetssätt för just den här gruppen, både för att minska väntetiderna och för att förbättra vården av patienterna under tiden de är på akuten.

Regionpolitikerna konfronteras med rubriker om väntetider på akuten och brist på förlossningsplatser. Det finns en tydligare styrning i dag att lösa akuta problem.

Genom att som enda parti driva frågan om att budgetera för och anställa fler ingenjörer så kommer vi revolutionera den. Så får vi möjligheternas sjukvård

G110. Regionsjukhus bör organiseras under försvarsmakten

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar fram ett förslag till riksdagen och som samhällsdebatt, hur försvarsmakten kan ges ansvar för att varje region har ett militärsjukhus som alltid ska fungera, vara i god drift och ha ett akutansvar för all tänkbar sjukvårdskris som regionen kan drabbas av.

Vi kan se hur olika politiker gör olika bedömningar i olika delar av landet hur viktig en väl fungerande sjukvård för alla egentligen är.

För att säkerställa en långsiktigt säker sjukvård i hela landet, som också är beredd att snabbt sätta in speciella resurser i kris kan de olika regionerna behöva ha vad som ibland kallas militärsjukhus.

Fördelen att ha ett regionsjukhus organiserat under försvarsmakten är att lokala politiker inte längre kan ha det som budgetregulator och försvarsmakten har som yttersta ansvar att agera när övriga samhället fallerar. De är helt enkelt experter på kris. En annan fördel är att ett militärt sjukhus är att se som skyddsobjekt och därför kan ha högre säkerhet på plats jämfört med andra sjukhus. Naturligtvis kräver detta strategiskt höjda anslag, men ger också en motsvarande besparing på den civila strukturen.

G111. Digital utomlänsvård

Jonas Andersson, Partille
Anna Starbrink, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar som sin åsikt och arbetar för att digitala besök i hälso- och sjukvården ska vara en del i det

ordinarie sjukvårdsutbudet och inte ett utomlänsbesök i den meningen som anges i hälso- och sjukvårdslagen och i patientlagen.

I Sverige har vi ”sen alltid” en hälso- och sjukvårdslag som bland annat tillförsäkrar landets invånare tillgång till akut vård oavsett var i landet du befinner dig på lika villkor som invånarna i den region där du behöver vård. Sedan knappt tio år tillbaka har vi också en patientlag som tillförsäkrar landets invånare rätt att söka planerad öppenvård i hela landet oavsett i vilken region du är mantalsskriven. Det följer goda och liberala principer om att gränser inte ska hindra människor att få akut vård eller söka planerad vård i andra delar av landet.

Sedan en handfull år tillbaka har jämställandet av digitala besök i sjukvården med fysiska besök i sjukvården dock skapat en ny och mindre önskad utveckling i form av så kallade digitala utomlänsbesök. En kombination av hälso- och sjukvårdslagen, patientlagen och likställandet av digitala och fysiska besök har skapat en marknad som bryter med liberala önskemål om kontinuitet i sjukvården.

Digitala besök känner av naturliga skäl inga gränser. Kombinationen av dessa olika regelverk och den sjukvårdsstruktur vi har i Sverige med 21 regioner gör att alla regioner i dag måste finansiera en digital verksamhet som sätts upp i en region utan att kunna påverka omfattningen, kvaliteten eller kostnaderna för den verksamheten. Under 2020 omsatte den digitala utomlänsvården total cirka en miljard kronor och är en verksamhet i kraftig tillväxt.

Av all verksamhet som bedrivs i svensk hälso- och sjukvård så är denna verksamhet den enda som inte har någon form av begränsning i hur mycket den får kosta. Den är inte heller föremål för några prioriteringar, på samma sätt som inom t.ex. cancervården eller psykiatrin. Verksamhetens logik är att tillhandahålla snabba, tillgängliga besök för i regel enkla besvär för en relativt sett ung målgrupp. Statistik visar också att det i hög utsträckning är boende i våra storstadsområden som nyttjar de digitala tjänsterna, en grupp som i dag har bäst tillgänglighet till hälso- och sjukvård.

Digitaliseringen av svensk hälso- och sjukvård pågår för fullt och de så kallade nätläkarbolagen har definitivt bidragit positivt till den utvecklingen, men dagens regelverk leder till att korta snabba och enskilda nedslag i vården prioriteras framför kontinuitet och prioritering av de med störst behov av hälso- och sjukvård.

G112. Främja psykisk hälsa bland barn och unga, kopplat till skolsituation

Rebecca Burlind, Kungsör
Maria Vallgren Eriksson, Västerås
Anita Lilja-Stenholm, Fagersta
Helena Mischel, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att elevhälsan ska lyftas till regional nivå.
2. att elevhälsan ska vara tillgänglig och ett naturligt inslag i vardagen för eleverna.

3. att alla elever har möjlighet att få den måltid de har rätt till.
4. att mer idrott och rörelse införs på schemat.
5. att skolgårdsmiljön ska uppmuntra till rörelse.
6. att förbättra ergonomin i klassrummen.
7. att säkra elevernas skolresultat med undervisningsplikt i stället för skol/närvaroplikt så att eleverna som mår dåligt av att vara skolan kan få distansundervisning eller andra former som funkar för dem.
8. att öka kunskapen om NPF för att få en skola som fungerar för fler olika elever som har olika behov och förutsättningar.
9. att särskilt beakta Barnkonventionens artiklar 3, 14, 19, 23, 24, 29 och 31
10. att fortsatt driva ett förstatligande av skolan.
11. att utreda och säkerställa tidiga insatser och resurser, titta på systemet finska skolan har.

I skrivande stund är det bara några veckor kvar till skolavslutning för elever i Sverige. En vacker gemensam avslutning för att fira att eleverna studerat och ansträngt sig under skolåret. Så många glada barn och stolta anhöriga som brukar samlas för att fira. Facebook flödet fylls av vackra foton på uppklädda barn där glädjen riktigt lyser i ögonen. De något äldre eleverna får sina betyg och ett välförtjänt sommarlov väntar.

Tänk att utanför denna glädje och stolthet finns cirka 5500 barn som inte går på någon skolavslutning, barn som inte har någon skola att sluta ifrån då de har en problematisk skolfrånvaro. Alltså ingen självvald frånvaro utan en absolut nödvändig frånvaro för att de inte ska förgås av ångest, depression och funktionsnedsättningar kopplade till neuropsykiatriska diagnoser. Ge en tanke åt dessa bortglömda barn, barn som, om de har tur, får en hälsning från den klass de egentligen skulle tillhöra. Våldigt stor andel av dessa barn får ingen hälsning, får inte fira, inget avslut och inga betyg. Den enda belöning de får är att under ett par månaders tid slippa ångesten för att inte klara av att gå i skolan och göra alla runtomkring besvikna.

Dessa barn finns i alla åldrar, redan i förskoleåldern men då ofta omtalade som för små för att vara hemmasittare. Vi kan inte blunda för dessa individer utan det är vår skyldighet att erkänna dem och ge dem möjlighet att kunna ha det bästa möjliga ur deras eget perspektiv. I ”Möjligheternas land” får alla barn sin livschans.

Skolan måste bli mer jämlik och det får inte spela roll var i landet man bor för att få det stöd som man behöver.

Vi behöver säkerställa att alla elever har möjlighet att få sin måltid de har rätt till, även de som inte kan äta sin måltid på plats i skolan vilket avser dem som är hemma eller har annan typ av undervisning, friluft- eller temadag etc. Elevhälsan är ofta en egen del och en avskärmd verksamhet. På samma sätt som elever får undervisning i matematik ska elevhälsan finnas där som ett naturligt moment och inte stigmatisera eleverna.

Dock behöver elevhälsan lyftas till regional nivå och även finansieras där för att säkerställa att alla skolor får alla pro-

fessioner säkerställda för sina elever och för att få bättre dignitet i arbetet och för elevens bästa.

Anställ fler yrkesprofessioner inom skolan som t.ex. betendevetare, socionomer för att bredda kompetensen och ett breddat perspektiv på elevhälsan för att skapa en trygg och framgångsrik skolmiljö för barn och unga.

Verka för att sociala team införs på alla skolor för att låta lärare vara lärare i stället för att vara hobbypsykologer. Låta detta finansieras av regionerna då små kommuner och skolenheter inte har möjlighet att finansiera kurators- eller skol-skötersketjänster. Elever som behöver stöd ska inte skickas runt hela tiden.

G113. Förbättringar av digital identifiering

Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för att möjliggöra föräldrars fortsatta tillgång till sitt barns journaltjänster efter 13-årsdagen, i särskilda fall då det anses befogat och inte står i rak motsats till barnets bästa och dess rätt till integritet.
2. att Liberalerna arbetar för att driva på en översyn och förbättring av systemet för digital identifiering och dess regelverk, särskilt för individer som faller utanför systemet.
3. att Liberalerna arbetar för att e-legitimation ska utfärdas på ett enklare sätt.

Samhället digitaliseras i allt högre takt och digitala signaturer ses i dag som en självklar del i den utvecklingen. E-legitimation behövs för tillgång till vårdtjänster, till exempel på 1177.se, apotekstjänster, banktjänster, skolplattformar osv. Men det finns situationer när kravet på e-legitimation ställer till det för individer.

Utfärdande av digitalt ID sker framförallt av banker, men metoden för anskaffandet kan se lite olika ut vilket kan upplevas som otydligt för individen.

Föräldrar till barn med svåra sjukdomar eller funktionsnedsättning uttrycker en frustration över det faktum att de inte har tillgång till barnets vårdtjänster.

Givetvis ska individens integritet beaktas till det yttersta, barn från 13 år har rätt till ett privatliv, särskilt när barnets behov och vilja står i konflikt med föräldrarnas.

Ett vanligt sådant konfliktområde är till exempel anskaffande av preventivmedel, vårdbehov på grund av könsstympning, besök hos psykolog m.m. Barnets bästa ska alltid prioriteras.

Men att möjliggöra en slags sekretesspärre som går att öppna under synnerligen särskilda omständigheter skulle vara till stor hjälp i föräldraansvaret.

Tillgång till provsvar, recept, journalanteckningar osv kan vara enormt viktiga i till exempel en NPF-utredning där stora delar direkt berör föräldrarna och deras ansvar.

En paradox i sammanhanget är att vårdnadshavare får lov att begära ut journal eller receptlista på papper.

Situationen har ställts på sin spets under coronapandemin, eftersom digitala vårdtjänster kräver e-legitimation.

Vårdnadshavare har ibland möten om barnet och när de ska ske digitalt skickas länk enbart till barnets e-tjänst. När barnet då inte själv ska delta i mötet uppstår problem.

Situationen är än värre när individen har en god man. Att vara god man innebär ansvar för personens juridiska och ekonomiska rättigheter. Men som god man får man inte använda någon annans e-legitimation, även om den personen samtycker.

Det är ett system som är särskilt illa lämpat för personer med funktionsnedsättning. Här upplevs en digital diskriminering.

Det finns inget som generellt förhindrar en funktionsnedsatt eller omyndig person att skaffa sig e-legitimation men det finns en del krav som måste uppfyllas. Ett sådant är till exempel att personen själv måste hämta ut det, vilket kan vara fysiskt eller psykiskt omöjligt.

Det ska vara enkelt att skaffa e-legitimation. Så enkelt att barnet ska kunna göra det själv. Ett förslag har varit att till exempel Skatteverket sänder ut en pinkod till alla blivande 13-åringar. I en del länder som till exempel Tyskland utfärdar staten fysiska identitetskort som även fungerar som elektroniska id-kort (eIC), det vill säga både online och offline.

Systemet för digital identifiering behöver ses över för att motverka exkludering av funktionsnedsatta och för att i särskilda situationer underlätta i ungdomars vårdkontakter, särskilt i de fall där hela vårdprocessen är avhängig föräldrarnas delaktighet och ansvar.

Det behöver också bli lättare att skaffa digitalt Id.

G114. Fler fysiska besök i sjukhusvården

Håkan Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att svenska sjukhusläkare tar emot minst 60 fysiska besök per vecka på sjukhusens mottagningar
2. att verksamhetscheferna på klinikerna garanterar att patient som så önskar tas emot samma dag och ej hänvisas till akutmottagning eller primärvård.

Viktig patienträttighet. Ska ej generellt ersätta besök i primärvården (husläkare).

G115. Lyft förorter och utsatta områden med hälsoinsatser

Anna Starbrink, Stockholm
Lovisa Aldrin, Halmstad
Gulan Avci, Stockholm
Jimmy Ekström, Aneby
Malin Sjöberg Högrell, Uppsala
Amelie Tarschys Ingre, Lidingö
Annika Linde, Danderyd
Maria Lundqvist-Brömster, Nordmaling
Barbro Westerholm, Stockholm
Ingeborg Wiksten, Sundsvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att hälsa blir ett prioriterat område Sveriges arbete för minskad segregation och ökad integration
2. att Liberalerna ska verka för att hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser särskilt riktas till de områden där behoven är som störst, utöver de generella insatser som kommer hela befolkningen till del
3. att Liberalerna tar ställning för att tolk i talade språk ska fortsätta vara en del av sjukvården och ingå i patientavgiften som omfattas av högkostnadsskyddet

Målet att lyfta utsatta områden och människorna som bor där måste inkludera hälsan. Där livet är svårare med mer fattigdom och lägre utbildningsnivå, där fler har invandrat och arbetslösheten är högre där är också folkhälsan sämre och sårbarheten större.

Gör hälsa till ett mål för integrationsarbetet. Ohälsa och segregation följs åt, ändå är inte hälsa ett prioriterat område i regeringens strategiska arbete för att motverka segregationen. Pandemin har gjort skillnaderna i hälsa påtagliga och synliggjort ofriheten som många tvingas leva med, när ohälsa hämmar dem. Att blunda för detta i förorterna är ett stort svek. Därför måste hälsa bli en prioriterad del av Sveriges integrationsarbete.

Stärk hälsan där den är som sämst. Hälsa är betydligt sämre i utsatta områden och för vissa grupper. Insatser måste riktas dit där hälsan är som sämst, och de bör i hög grad komma de yngsta till del eftersom mycket som påverkar hälsan grundläggs tidigt i livet. Hembesöksprogram, familjecentraler där man kan få stöd för ett hälsosamt liv för familjen, sluta röka-stöd och en god tillgänglighet i primärvården är viktiga insatser som behöver utvecklas mer i hela landet. Även samverkan mellan regionala och kommunala insatser måste stärkas.

Säkra rätten att förstå och göra sig förstådd i vården. Språket är centralt för människors självständighet. Stärkta kunskaper i svenska språket är viktigt för att frigöra människor. Men när språket inte räcker till behövs tolkar i livets sköra skeenden. Rätt till tolk är ibland avgörande för möjlighet att få vård, det har Liberalerna tidigare slagit fast i bl.a. riksdagsmotioner. Landsmötet bör bekräfta detta ställningstagande, eftersom andra partier driver motsatt politik. Att kommunicera är en avgörande del av sjukvården, som är och ska vara i huvudsak gemensamt och solidariskt finansierad. Annars riskerar vi en situation där den som ännu inte lärt

sig tillräckligt bra svenska blir hjälplös och i värsta fall inte får de insatser som behövs för lindring och bot. Flickor som utsatts för hedersrelaterat våld eller för könsstympning ska aldrig behöva ta med sig en familjemedlem som tolk. Barn ska aldrig tolka åt en sjuk förälder. Och ingen ska behöva avstå från en nödvändig behandling eller ha andra angelägna myndighetskontakter därför att de saknar ekonomisk möjlighet att anlita en tolk.

Modernisera tolktjänsterna. Samtidigt som vi slår fast att tolk kan vara en förutsättning för vård, måste vi också peka på problem som finns. Det är brist på kvalificerade tolkar. En tolk blir också ytterligare en person som får inblick i en enskild människas hälsotillstånd och det kan upplevas integritetskränkande. Tolk tjänsterna behöver utvecklas, bland annat med digitala tjänster som både ger möjlighet till säker översättning och värnar den enskildes integritet. Här bör Liberalerna vara pådrivande.

G116. Rätten till vård

Anna Starbrink, Stockholm
Lovisa Aldrin, Halmstad
Jimmy Ekström, Aneby
Joar Forssell, Stockholm
Malin Sjöberg Högrell, Uppsala
Amelie Tarschys Ingre, Lidingö
Karin Karlsbro, Stockholm
Maria Lundqvist-Brömster, Nordmaling
Lina Nordquist, Uppsala
Barbro Westerholm, Stockholm
Ingeborg Wiksten, Sundsvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att lagen om rätten till subventionerad vård som inte kan anstå för vissa utläningar även ska gälla utsatta EU-medborgare
2. att Liberalerna ska arbeta för att alla EU-länder ska säkerställa sina medborgares grundläggande rättighet att kunna söka vård i annat EU-land samt att länderna står för kostnaderna, även för vård som inte kan anstå för sina medborgare som saknar försäkringshandlingar
3. att landsmötet uttalar att rätten till subventionerad vård är en röd linje som oavsett framtida samarbete inte kommer att överträdas¹

Vem som helst kan bli sjuk och behöva vård. Det har inte minst covid19-pandemin visat. Ett benbrott händer när vi minst anar det och kroniska sjukdomar som diabetes kan inte lämnas obehandlade. Rätten till vård gäller alla och skyldigheten att tillgodose den rättigheter gäller den stat där människan i fråga befinner sig. Sverige måste leva upp till våra internationella förpliktelser för mänskliga rättigheter på allvar, och i detta ingår rätten till vård och möjligheten att leva ett värdigt liv.

Liberalerna har varit pådrivande för att rätt till nödvändig sjukvård är en grundläggande rättighet som ska omfatta alla människor, oavsett legal status. Sedan 2013 finns en lag som anger just detta. Den ger asylsökande och tillståndslösa

människor tillgång till subventionerad vård som inte kan anstå. Men lagen är otydligt och rätten till vård ifrågasatt av krafter med en annan människosyn än vår liberala. Denna utveckling är skrämmande och inte värdig i Sverige 2021. Vi liberaler måste till slå fast och inte tumma på rätten till vård.

Vår utgångspunkt är att individens behov ska stå i centrum. EU-medborgarna har rätt till vård om de kan uppvisa europeiskt sjukförsäkringskort eller andra nödvändiga handlingar som innebär att fakturan för vårdkostnaderna kan skickas till personens hemland, på samma sätt som svenskar kan få vård i varje EU-land. Utblottade EU-medborgare som vistas i Sverige diskrimineras dock ofta i sina hemländer och saknar försäkringsintyg, vilket försvårar deras möjligheter att få vård. Det är naturligtvis en skam att EU-medborgare från länder som Rumänien och Bulgarien lever i så utbredd fattigdom, utanförskap och främlingsfientlighet eller antiziganism att de inte har andra alternativ till familjens försörjning än att komma till Sverige för att tigga.

Lagstiftningen är inte tillräckligt tydlig när det gäller utsatta EU-medborgare som vistas i Sverige. Olika tolkningar görs i olika delar av landet, och situationen blir därmed än mer osäker för den enskilde. Och människor nekas vård. Regeringen och socialministern visar inget som helst intresse för att lösa frågan, och Sverigedemokraterna föreslår att rätten till vård ska begränsas även för så kallade tillståndslösa människor. Liberalerna behöver därför tydligt ta ställning för individens grundläggande rättigheter:

Sverige ska driva på och EU måste ställa krav på att alla EU-länder ska säkerställa att deras medborgare får tillgång till den hälso- och sjukvård de behöver samt står för kostnaderna för sina medborgare när de söker vård i annat EU-land genom att förse sina medborgare med nödvändiga försäkringsintyg. Länder som bryter mot detta undergräver den fria rörligheten inom EU.

Lagstiftningen behöver förtydligas så att det står klart att även utsatta EU-medborgare utan sjukförsäkring från hemlandet ska få vård som inte kan anstå på samma sätt som asylsökande och så kallade tillståndslösa människor.

Vem som helst kan bli sjuk och alla ska ha rätt till nödvändig vård.

G117. Hälsa för frihet – liberal politik för folkhälsa

Anna Starbrink, Stockholm
Liberalerna Stockholms län
Lovisa Aldrin, Halmstad
Jimmy Ekström, Aneby
Joar Forssell, Stockholm
Malin Sjöberg Högrell, Uppsala
Amelie Tarschys Ingre, Lidingö
Annika Linde, Danderyd
Maria Lundqvist-Brömster, Nordmaling
Barbro Westerholm, Stockholm
Ingeborg Wiksten, Sundsvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att Sverige ska forma en nationell strategi för hälsa.

1. Yrkande 3 besvaras under avsnitt A.

2. att Liberalerna tar ställning för att inkludera hälsa som ett viktigt mål för krisberedskapen för att stärka motståndskraften i befolkningen mot pandemier och andra hälsokriser.
3. att Liberalerna tar initiativ för att utveckla nya finansieringsmodeller för sjukdomsförebyggande insatser genom hälsoobligationer.

Hälsa ger frihet. Ohälsa däremot minskar vår självständighet och våra möjligheter i livet. Hälso- och sjukvården står inför uppgiften att möta behoven hos en åldrande befolkning, kraftig ökning av livsstilssjukdomar och ökade kostnader för läkemedel. Majoriteten av vårdens resurser går till att vårda dem som redan är sjuka, endast en liten del läggs på preventiva insatser för att minska sjukdomsförekomsten.

Sverige har länge haft en god utveckling av folkhälsan, men den positiva utvecklingen har avstannat. Brist på fysisk aktivitet och en stillasittande livsstil riskerar att försämra barns hälsa livslångt, barn i Sverige har en mer ohälsosam livsstil än i många andra länder (OECD).

Liberal hälsopolitik bygger på vetenskap och på människors egen kraft. Vi vänder oss mot en paternalistisk hållning med pekpinnar och förbud som främsta vapen. Människor har rätt att fatta sina egna beslut och forma sina liv. Samhällets uppgift blir att möjliggöra sunda livsval och erbjuda förutsättningar att etablera goda vanor samt ta ett särskilt ansvar för barns och ungas uppväxtvillkor.

Nationell strategi för hälsa. Befolkningens hälsa är en nationell angelägenhet. God hälsa är en långsiktig besparing för det offentliga, och effektivt hälsoarbete är därmed en investering.

Det behövs strukturella förändringar för goda levnadsvanor med bland annat mer fysisk aktivitet, bättre matvanor, minskad ensamhet, mindre rökning och insatser för jämlik hälsa. Strategin behöver ett brett angreppssätt och

- Se över ekonomiska incitament och upphandlingsregler för att stärka hälsa.
- Stimulera en hälsofrämjande samhällsplanering och infrastruktursatsningar som gynnar fysisk aktivitet, bland annat grönytor och cykelmöjligheter med mera.
- Stärka det hälsofrämjande arbetet i vården, till exempel fysisk aktivitet på recept och kultur i vården.
- Öka den fysiska aktiviteten i förskolor och skolor.
- Utveckla nudging som ett verktyg för att puffa för en hälsofrämjande livsstil, där individen har sin beslutanderätt och frihet.

Hälsa som beredskap: Pandemin har visat hur sårbara vi är. De som drabbats hårdast av covid-19 är människor som redan innan hade sämre hälsa. Sverige måste stärka sin beredskap att möta nya pandemier och andra kriser. I detta ingår en stärkt folkhälsa som ökar motståndskraften. Berörda myndigheter bör få i uppdrag att, i samverkan med kommuner, regioner och civilsamhället, att inkludera stärkt folkhälsa i arbetet med att utveckla Sveriges beredskap.

Ny finansieringsmodell: Prevention kan minska både lidande och vårdbehov. Ekonomiska besparingar genom preventivt arbete kommer dock alltid med fördröjning vilket gör de svåra att motivera när resurserna är knappa. För att möjliggöra hälsoinsatser i stor skala behövs nya finansiella

lösningar. Där behövs socialt entreprenörskap och nya hälsoobligationer, där samverkan mellan offentliga och privata aktörer möjliggör investeringar i hälsa och koppla avkastningen till hur framgångsrik den preventiva insatsen är.

G118. Modernisera LOV

Anna Starbrink, Stockholm
Amelie Tarschys Ingre, Lidingö
Jan Liliemark, Stockholm
Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska ta initiativ till en ny vårdvalsreform som bygger vidare på LOV i enlighet med förslagen i motionen.

Lagen om valfrihet, LOV, som skapades av Alliansregeringen har ökat mångfalden och stärkt valfrihet för patienter i vård och omsorg. Detta vill vi bygga vidare på.

Genom januariavtalet har Socialdemokraterna lagt sin gamla stoppolitik mot enskilda vårdföretagare åt sidan. Det är en seger för Liberalernas frihetliga linje.

Ett framåtsyftande arbete för att utveckla LOV bör bli nästa steg i det liberala reformarbetet. Individens ställning i vård och omsorg måste stärkas. Vårdköerna är ibland beklämmande långa. Det behövs flera som vill erbjuda vård, samtidigt som vården måste hållas samman kring patienterna och kontinuiteten främjas.

En ny reform måste bygga på vårdvalets framgångar, men också kritisk granskning av utfallet så att brister kan rättas till. Regioner och kommuner behöver utveckla ersättningsmodeller som minimerar hälsomässigt eller medicinskt omotiverade kostnadsökningar, säkrar en sammanhållen vård och omsorg och reglerar insyn och ansvar för utbildning, fortbildning och forskning.

Nationellt behövs en vårdvalsreform som vässar lagstiftningen för att möta ökade resursbehov och patienternas behov, med utgångspunkt i hälso- och sjukvårdslagens krav att den med störst behov ska ha företräde till vårdens resurser. Liberalerna bör ta initiativ för att utveckla LOV inom en rad områden:

- Patienten ska ha valfrihet inom alla områden där så är möjligt, och rätt till information om var behandlingen kan ges. LOV kan med fördel användas inom stora delar av specialistvården, liksom primärvård och omsorg.
- Regionerna ska ha möjlighet att rikta etablering inom vårdval till särskilda geografiska områden. Ansvar för att tillgodose befolkningens vårdbehov ligger på regionerna och de behöver kunna anpassa vårdstrukturen utifrån lokala förutsättningar och behov, som t.ex. tillgången till vård i glesbygd eller s.k. utanförskapsområden.
- Sjukhusen bör kunna få möjlighet att skapa sammanhållna vårdprocesser i nära samverkan med vårdvalsaktörer inom olika medicinska områden.
- Sammanhållen vård måste möjliggöras genom gemensamma vårdval i regioner och kommuner. Den bris-

tande förmågan att hålla samman vården är särskilt kännbar för individer som både behöver vård och kommunal omsorg.

- Patientinformationen ska utvecklas och vara tillgänglig via nätet, men också på annat sätt för dem som inte kan tillgodogöra sig den digitalt. För att valfriheten ska fungera måste patienterna ha möjlighet att göra välinformerade val och att enkelt göra jämförelser mellan vårdgivare och regioner.
- Information om vårdgivares resultat vid mätningar av vårdkvalitet och patientnöjdhet bör vara lättillgängliga för alla patienter för att möjliggöra ett informerat val.

Som liberaler ska vi främja mångfalden i vården, samtidigt som vi tar ansvar för att säkerställa jämlik och rättvis vård inom och mellan regionerna, att vården får en rimlig geografisk spridning och att hushålla med skattemedel. Så kan vi bidra till att utveckla välfärden.

G119. Stärka hälsovården för barn och unga

Tiina Ihatsu-Harder, Strängnäs
Marie Ericsson Drotte, Strängnäs

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att alla barn med psykisk ohälsa ska ha rätt till jämlik vård oavsett var du bor

En ökning av resurserna till barn- och ungdomspsykiatri (BUP) borde prioriteras.

De senaste 20 åren har psykisk ohälsa bland barn och unga vuxna i Sverige ökat kraftigare än i de andra nordiska länderna. Det handlar både om självrapporterade psykiska besvär och diagnostiserade psykiska sjukdomar. Bakom stegringen ligger framför allt ångest och depressioner.

Tidiga insatser är jätteviktiga, annars riskerar motivationen hos patienten att tryta samtidigt som besvären kan bli svårare att få bukt med.

I dag har närmare 190 000 barn och unga vuxna någon form av psykisk ohälsa. Mest drabbade är unga kvinnor i åldern 18–24 år. Det motsvarar omkring tio procent av flickor, pojkar och unga män samt 15 procent av unga kvinnor.

Ökningen återspeglas i hela ungdomsgruppen, även om den är högre bland personer med svåra psykosociala förhållanden.

Den stora psykiska ohälsan skulle kunna handla om att det är svårare att ta sig in på arbetsmarknaden i dag än tidigare, eller att utbildningarna är mer teoretiska.

Personer som diagnostiseras med depression eller ångestsyndrom riskerar långa sjukdomsförlopp samtidigt som det finns en förhöjd risk för självmord eller självmordsförsök.

G120. Barnpsykiatri i landet måste stärkas

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att barnpsykiatri i landet måste få rätt förutsättningar för att fungera

Det går inte an att det bara ska finnas högspecialiserade BUP på enstaka sjukhus i södra Sverige som till exempel kring ätstörningar, autism, borderline, självdestruktiva beteenden och även i vissa fall emotionellt instabilt personlighetssyndrom (EIPS). Dessa barn far mycket illa i vården på grund av okunskap från golvet på slutna avdelningar och att det brister i kunskap på öppna BUP i landet.

Se till att även vidareutbilda dem som jobbar som vårdare så de får en bättre grund hur man ska komma över problem. Det är bättre än att personal ska känna sig otrygga och ibland säga upp sig för att man tycker arbetet är krävande. Men grunden till att inte trivas och göra fel är många gånger okunskap om hur man kan försöka hitta andra vägar och lösningar till barnet som vårdas som t.ex. dialektisk beteendeterapi (dbt-behandling). Säkerheten är inte heller alltid på topp i landet där barn även kunnat fly från slutna avdelningar. Man måste ju alltid jobba två och två vid permissioner i t.ex. lekterapi. Barnpsykiatri måste få rätt förutsättningar för att fungera.

Andra frågetecken i Norrbotten och Örebro är att det finns vårdare som kan börja prata om sin bantning, att barnen kan skada sig själva på en slutna avdelning med ärr för livet, att vården inte lyssnar mer på föräldrar från början, att inte dbt-terapi och mer kompetens kring olika ätstörningar med utbildad personal finns i Sunderbyn och på öppenvård i Gällivare som har ett stort upptagningsområde samt att inte ett öppenvårdsteam kommer över i Örebro på den akuta avdelningen så barnen inte bara sitter på förvaring.

Föräldrar och barn måste kunna få ett professionellt bemötande i tid för att i dag kunna få rätt hjälp. Det gäller att försöka bryta vissa mönster direkt som annars ger en längre vårdtid och mer skador i själen för individen, och till sist är allt också en merkostnad för samhället på flera plan. Barn som inte får rätt bemötande i tid straffas och måste lämna sin familj för att flytta till SiS eller privata hvb-hem med flerårig vård.

Man måste ständigt vidareutbilda sin personal som finns. Utvecklingen i Sverige kan inte stå still, psykiatri är en avancerad vård och den psykiska ohälsan ökar, vilket måste förebyggas redan i skolan och med hjälp av att ungdomsmottagningarna breddar sitt arbetsområde så att fler vågar vända sig till en enhet i tid.

I slutändan måste det även göras en lagändring gällande LPT (lagen om psykiatrisk tvångsvård) som gör att det är bättre att rädda individen och helst barn i tid innan personen får livslånga problem.

Medicinering för barn ska inte heller vara ett första alternativ som läkare redan börjat förespråka, eftersom det inte riktigt finns forskning på vilka skador det kan ge. Men i vissa lägen kan det säkert vara nödvändigt.

G121. Förnya och bredda ungdomsmottagningarna

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att bredda ungdomsmottagningarnas verksamhet i hela landet för att förebygga psykisk ohälsa

I dag är ungdomsmottagningarna föråldrade. Kuratorer och personal behöver mer utbildning om ätstörningar, diagnoser, kring utsatta barn och liknande samt att mottagningarna ska synas mer i skolor och på stan i olika sammanhang.

Förnya ungdomsmottagningarna i hela landet. Ett förebyggande arbete mot psykisk ohälsa ska kunna påbörjas på en ungdomsmottagning.

Ungdomsmottagningarna måste synas mer på skolor och i andra offentliga sammanhang för att i dag även kunna jobba ännu bredare, så att ungdomar ska våga vända sig till mottagningar ifall att man t.ex. blivit utsatt på internet eller har andra problem som man inte vågar ta med sina föräldrar eller anhöriga.

Ett bra och brett förebyggande arbete minskar risken för psykisk ohälsa. Förhoppningsvis får barn tidigare hjälp innan djupare destruktiva tankar uppstår.

G122. Satsa mer på jämlik vård

Patrik Szefer, Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna bör verka för att det i Sverige i första hand ska satsas på att nu få en fungerande vård och skola innan man börjar satsa på annat som vägbyggen och liknande
2. att Liberalerna bör verka för att det tillsätts en utredning vad som kan göras för att förbättra tillgängligheten för vård och omsorg. Utredningen ska undersöka om det finns möjlighet att dela in Sverige i tre–fyra regioner så att man kanske kan få bättre toppstyrning politiskt och även jobba mot mer jämlika mål över regionerna

Man kan inte dra ner på vården, men man kan prioritera om i samhället och tills vidare dra ner på kraven om höghastighetståg över 250 kilometer i timmen, onödiga vägbyggen samt lyxbyggen som skattebetalare står för, och börja titta mer var pengar verkligen tar vägen.

Framför allt kan man spara pengar och öka patientsäkerheten genom att centralisera en viss typ av vård för att få en bättre akutsjukvård på landsbygden.

G123. Mer vård – mindre administration

Liberalerna Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att låt patienten själv fylla i ansökan med motivering, – eventuellt med hjälp av sjuksköterska, arbetsterapeut

eller arbetsgivaren – så att läkaren endast har att yttra sig över begäran

Läkare lägger för mycket tid på bl.a. intygsskrivande vilket tager tid från vården. Låt patienten själv fylla i ansökan med motivering – eventuellt med hjälp av sjuksköterska, arbetsterapeut eller arbetsgivaren – så att läkaren endast har att yttra sig över begäran.

Bör kunna spara in kanske 15 minuter av en konsultation där i dag 20 minuter av totalt 45 minuter ägnas åt intygsskrivande, det vill säga 30 procent tidsbesparing.

För att vården ska hinna med allt vi vill och ge t.ex. allmänläkare mer tid att träffa patienter finns ett norskt förslag om sjukintyg.

Tanken är att patienterna själva ska fylla i en ansökan om sjukpenning – kanske med hjälp t.ex. av sin arbetsgivare – en ansökan som doktorn sedan tager del av – eventuellt kompletterar – och skriver kort ”förslag” om lämplig tid och sjukskrivningsgrad.

Sedan den 1 januari 1970 ingår rätt till intyg i kostnaden (sju kronor år 1970) för besöket – men detta tager alltmer tid utan klar nytta. Den reella kostnaden för intygen icke är rimlig på grund av tidsåtgången.

Eftersom det enligt klok kollega tager cirka 20 minuter i dag för läkaren att fylla i sjukintyg på datorn så skulle då vården då spara 10–15 minuter per patient – och hinna med fler patienter. Nu är reella kostnaden för extra besök 2 250 kronor – kanske hos ny stafettdoktor – på grund av att Försäkringskassan ej godkänt intyget – med en timkostnad inklusive kringkostnad på 3 000 kronor (aktuell uppgift i Region Jämtland Härjedalen) och tränger även undan annan vård. Ibland underkänns upprepade gånger.

Är det rimligt att det ska behövas sex års universitetsstudier, sedan AT eller den nya bastjänstgöringen i 2,5 respektive 1 år samt därefter specialistutbildning i 5–6 år, det vill säga totalt 12–15 års utbildning för att försöka reda ut patientens yrkessituation och eventuellt även privatliv? Läkaren ska även själv skriva ned allt enligt fastställt formulär i datorn.

I dag kan Försäkringskassans anställda med mycket kortare utbildning – oftast utan kontakt med den som vill bli sjukskriven – snabbt underkänna intyget och begära komplettering.

Lägg över arbetet på Försäkringskassan – i samarbete med patienten.

Det införs även i vården olika datasystem inte bara för sjukintyg utan även för journaler, recept och remisser m.m. vilka var för sig säkert är förträffliga men de har före införandet mycket sällan testats angående tidsåtgång för vårdande läkare relativt t.ex. tidigare pappersrecept och remisser. De nya datarutinerna bidrager till köer genom att minska tillgängligheten till vård.

Det är enkelt att skanna t.ex. en PAD-remiss som har mycket illustrativ teckning av var preparatet är taget. Detta borde bedömas relativt tidsvinsten med remiss skriven i datorn.

Datoriserade recept borde kunna skrivas så att diagnos kopplas till läkemedlet utan att läkaren ska ägna extra tid till

statistikuppgifter t.ex. till Strama utan direkt nytta för den aktuella patienten.

Effektivare datarutiner kan snabbt ge 10–15 procent ökad kapacitet i primärvården – alla ska ju inte ha intyg. Med en tänkt ökad utbildning tager det 12–15 år att utbilda nya läkare motsvarande 10–15 procent – till stor kostnad. Data-rutinerna borde kunna ändras på 2–3 år.

Det finns uppgifter om att den effektiva delen av arbetstiden till patientkontakt i dag bara är cirka en tredjedel – så den tiden må utnyttjas väl.

Revision lär kunna innefatta icke bara siffror utan även att se på produktivitet och kundnytta – i näringsliv och kanske även i vården.

G124. Tandvården – en naturligt integrerad del i sjukvårdsförsäkringen

Börje Dovstad, Karlskrona

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen får i uppdrag att tillsätta en arbetsgrupp som får i uppdrag att ta fram ett förslag för att tandvården integreras i den allmänna sjukvårdsförsäkringen och lägga förslag på hur en sådan förändring ska utformas och finansieras samt hur reformen ska kunna implementeras

”Du som är politiker – kan du förklara för mig varför tandvården inte ingår i den vanliga sjukvårdsförsäkringen, varför jag ska behöva fundera på om jag har råd att få mina tänder lagade samtidigt som jag utan någon högre egenavgift kan få en ny knäled?”

Så ställdes frågan till mig i väntrummet hos min tandläkare. Tyvärr kunde jag inte ge något bra svar på frågan. Det är svårt att hitta några rationella orsaker eller medicinska skäl till varför just den delen av kroppen som har med tänderna att skaffa ska vara undantagen från den allmänna försäkring som omfattar sjukdomar i övriga kroppen.

Det enda skälet att inte införliva tandvården i övriga försäkringen torde vara den kostnad reformen skulle medföra för oss skattebetalare. Det är en invändning som historiskt alltid har kunnat ställas mot ömmande reformer och som framöver alltid kan användas för att inte genomföra angelägna socialliberala förändringar.

Det är nu dags att fullfölja Liberalernas goda traditioner inom tandhälsan område – det är dags att låta tandvården bli en integrerad del av den allmänna sjukvårdsförsäkringen.

G125. Jämställ munnen med övriga kroppen

Liberalerna Västsverige

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen får i uppdrag att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att ta fram ett förslag för en ny tandvårdsförsäkring och lägga förslag på hur den ska kunna utformas, finansieras och införas.

Skulle någon kunna tänka sig att vi tar bort rätten till i princip kostnadsfri sjukvård och i stället lät patienterna betala stora delar av till exempel byte av höftled.

Argumentet skulle främst vara att vi inte har råd att ge denna subvention. Den som har en dålig höftled får betala bytet i stort sett själv. Det är för dyrt för samhället att betala höftleder. Och har man inte råd, får man leva med dessa problem.

Det blir givetvis ett rungande nej på den frågan.

Men så är det ju faktiskt inom tandvården. Munnen räknas inte till kroppen utan har en helt egen finansiering, där den enskilde betalar stora delar. Det finns en tandvårdsförsäkring, som försöker att ge stöd till de mest utsatta, men varje dag avstår människor från tandvård därför man inte har råd.

Patienter avstår från förebyggande behandlingar som kommer kosta dem pengar eller tänderna senare i livet. Man avstår från att göra åtgärder som skulle bevarat tanden utan drar ut den då det blir billigast. Man avstår från att ersätta utdragna tänder med tandkronor och tandbroar och lär sig leva med gluggar.

Det enda argument som ständigt kommer mot en tandvårdsförsäkring, som jämställer kostnaden för behandling av tänderna med en för övrig sjukvård, är kostnaden. Sällan eller aldrig får man argument emot i själva sakfrågan utan det är kostnaden och åter kostnaden som återkommer. Och vi förstår att argumenten i sakfrågan uteblir. Den som försöker argumentera om att bra tänder inte är så viktiga hamnar snart i en position där den personen måste börja ifrågasätta andra ingrepp på kroppen, som till exempel byte av just höftleder.

En fullt utbyggd tandvårdsförsäkring, där ett besök för patienten hos tandläkaren kostar lika mycket som ett hos specialistsjukvården, skulle sannolikt kosta 20–25 miljarder per år. Många som i dag har stora besvär med sina tänder, men inte har råd, skulle söka vård och skapa en initial puckel av behov.

Vi är medvetna om att man sannolikt får införa en ny tandvårdsförsäkring i fler steg kanske under 5–tio år. Men vi måste börja. Ett socialliberalt parti kan inte år efter år negligera det faktum att det finns invånare som inte har råd att gå till tandläkaren och lever med mycket dålig tandstatus, med argumentet att vi inte har råd.

Liberalerna borde utse en arbetsgrupp i denna viktiga fråga som får i uppdrag att arbeta fram ett förslag på hur Liberalerna ser på ny tandvårdsförsäkring. Hur den ska utformas, på vilket sätt den kan införas och hur den kan finansieras.

Det är dags att Liberalerna vågar titta på denna fråga och konstruktivt börjar arbeta för att få bort ojämlikheten vad gäller tandstatus och inte bara slentrianmässigt avfärdar frågan på landsmötena med att det kostar för mycket.

Att våga låta några titta på hur en ny tandvårdsförsäkring ska kunna utformas och komma med konstruktiva lösningar kostar så lite men kan ge Liberalerna ökad trovärdighet i dessa frågor, och till och med kanske fler anhängare. Det senare har vi ju inte för många av.

G126. Ja till en maxtaxa inom tandvården

Mardoukh Ahi, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ställer sig bakom det som framgår i motionen och aktivt verka för att införa en maxtaxa inom tandvården.
2. att landsmötet ställer sig bakom det som framgår i motionen och aktivt verka för att utveckla ett samarbete mellan primärvården, tandvården och äldreomsorgen.

Inom Liberalerna eftersträvar man alltid att arbeta med förebyggande insatser och utifrån ett folkhälsoperspektiv med vård på lika villkor för alla. När en patients ekonomiska förutsättningar blir avgörande för vilken behandling hen ska få blir begreppen ”förebyggande insatser” och ”folkhälsoperspektiv” svåra att motivera.

Studier har visat att tandhälsan i Sverige har blivit allt bättre de senaste årtiondena. Allt fler äldre behåller kvar sina tänder vilket också medför att behovet av äldretandvård kommer att öka med tiden. Rapporter från pensionsmyndigheten tyder att en genomsnittlig allmän pension före skatt ligger på 13 000 kronor per månad. Eftersom många pensionärer inte har mycket kvar att leva på blir tandvården ett bortprioriterat alternativ och många väljer i stället att stå ut med en bristande oral hälsa och en nedsatt livskvalitet. För att kunna arbeta förebyggande bör man därför se till att utveckla samarbetet mellan primärvården, tandvården och äldreomsorgen. Inte minst när antalet fattigpensionärer har ökat drastiskt de senaste åren.

I dag har vi fri barntandvård upp till 23 år i syfte att kunna sätta in goda tandvårdsvanor redan i en tidig ålder men trots detta är det många i åldersgruppen 24–34 år som undviker tandläkarbesök som i ett förebyggande syfte när de blir betalande patienter då förutom tandvårdsrädsla, höga priser och många gånger en osäker personlig ekonomi.

Högekostnadsskydd inom tandvården

Högekostnadsskyddet inom tandvården innebär att om vården blir dyrare än 3 000 kronor per behandlingsår får patienten 50 procent i tandvårdsersättning i kostnaderna mellan 3001 kronor och 15 000 kronor och om kostnaderna överstiger 15 000 kronor uppgår tandvårdsersättningen upp till 85 procent av kostnaderna över 15 000 kronor under behandlingsåret. Tandvårdsersättningen beräknas på referensprislstan och mellanskillnaden betalar patienten själv som 100 procent oavsett var patienten befinner sig i trappan för högekostnadsskyddet. Detta innebär om vårdgivaren tar ett högre pris än referensprislstan blir tandläkarbesöket mycket dyrt.

Abonnemang tandvård

Att satsa på Frisktandvård räcker inte till då denna riktas i princip mot friska patienter och ersätter inte rehabiliterande och habiliterande vård och vård vid olycksfall och arbets-skador ingår inte i Frisktandvården utan att dessa besök får patienten bekosta själv.

Trots att man har lyckats uppnå goda resultat när det gäller förbättrad oral hälsa bland den svenska befolkningen finns det fortfarande utrymme för förbättring. Barn som kommer från familjer med låg socioekonomisk status har visat sämre tandhälsa än andra barn i samma ålder. Förutom hål i tänder kan även bristande oral hygien medföra åderförkalkning och därmed öka risken för hjärt- och kärlsjukdomar.

Målsättningen med vården är att alla ska behandlas på lika villkor oberoende av bakgrund eller socioekonomisk status. En målsättning att kunna se tänderna som en del av kroppen och att erkänna vilken betydelse en god tandhälsa har för folkhälsan.

G127. Tandhälsan kan inte ingå i sjukvårdssystemet

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna bör verka för att aldrig låta tandvårdssystemet ingå i det sjukvårdskydd vi har i Sverige. De enda som bör få bidrag är de som har munsjukdomar

Tandhälsan är ett eget val och sköts förebyggande av god förebyggande vård som i dag är gratis fram till 23 års ålder. Att man efter det missköter sin hälsa och måste förebyggande gå till tandhygienist är ett eget val.

Att man årligen bör komma på kontroll är bra för att se att man inte drabbats av kroniska sjukdomar, muncancer eller andra problem. Då kan man även kolla statusen på hur man sköter sin hälsa, så kallad tandstatus, och få råd om fortsatta förebyggande åtgärder eller behandling som man själv får betala.

Har man problem man inte själv inte kan rå för, men endast då, bör man få bidrag till sin tandvård.

Utöver det är det viktigaste att skydda vårt bidragssystem, så att pengarna går till sjukvård som är livsviktigt.

G128. Förstatligande av svensk hälso- och sjukvård på sjukhus

Thomas Gutke, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för att beskattningsrätten för region inom området hälso- och sjukvård (sjukhusen) avförs genom förändringar i nödvändig lagstiftning.
2. att Liberalerna arbetar för att staten tar över hela finansieringen av den svenska hälso- och sjukvården (sjukhusen) genom förändringar i nödvändig lagstiftning.
3. att Liberalerna arbetar för att all regional styrd primärvård kommunaliseras.

Svensk hälso- och sjukvård finansieras dels av staten i form av bidrag och stimulansbidrag och av regionerna själva den beskattningsrätt regionerna förfogar över.

Jag ser en allmän utbredd ojämlikhet vad gäller den hälso- och sjukvårdsservice som våra medborgare konsumerar. Flera regioner, däribland min egen region Jämtland/Härjedalen, dras med enorma, näst intill omöjliga årliga

underskott, inklusive en galopperande pensionsskuld, som ackumuleras för oöverskådlig framtid. Det är inte svårt att konstatera att skatteunderlaget är alldeles för lågt för många regioner som i t.ex. region Jämtland/Härjedalen, för att driva den nödvändiga och patientsäkra vård som stipuleras enligt lag.

Regionerna är politiskt styrda organisationer genom allmänna val vart fjärde år. Får vi en situation som vad vi har i Jämtland/Härjedalen med ett sjukhus och med mycket stora avstånd, där väljarna inte förmår ändra sitt röstbeteende, vilket innebär i förlängningen en urvattnad hälso- och sjukvårdsservice, bland annat i min region. Svensk hälso- och sjukvård är alldeles för viktig för att spelas bort i regionala val runt om landet, även om valen är demokratiskt genomförda.

Jag är fullständigt medveten om att avskaffa regionernas inflyttande är en komplex fråga, men dock nödvändig. Frågan är ständigt återkommande varje år. Oaktat att svensk vård är bra, så finns det mycket som måste förbättras. I processen är det därför viktigt att fokus måste vara att sätta medborgarna, patienternas rättigheter – och möjligheter – inflyttande, vårdkvalitén, medarbetarnas arbetsmiljö-arbetsvillkor-inflyttande för att bli en attraktiv arbetsgivare, i främsta ledet processen.

Processen kommer att ta tid att genomföra, men vi tillsammans är tvungna att starta denna process. Själv har jag drivit denna fråga sedan 2013. Inte helt okänt så drivs denna fråga av politiskt av Kristdemokraterna. Även Moderaterna har frågan på sin agenda.

Undertecknad motionär, menar att svensk hälso- och sjukvård (sjukhusen) är ock ska vara en nationell angelägenhet, precis som skolan ska vara. Det måste vara staten som garanterar att varje medborgare i vårt land har en likvärdig vård och patientsäker vård, oavsett vart den ges inom landets gränser, och oavsett vart man bor i landet. Så är inte fallet i dag.

G129. Förstatliga sjukhusvård

Gunilla Werme, Örebro
Inger Lundberg, Älvsbyn

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att förstatliga sjukvården
2. att reformera huvudmannaskapet
3. att minska byråkratin
4. att ge läkare och sjuksköterskor mer inflyttande över vården.
5. att bidra till mer jämlikhet i vården över hela landet

Under pandemin har det blivit mer och mer tydligt att sjukvården inte ska drivas av 21 olika regioner. Nationell styrning med en reformering av huvudmannaskap med exempel från våra grannländer är nödvändig för att minska byråkratin och ge läkare och sjuksköterskor mer inflyttande över vården. Jämlikhet i vården över hela landet skulle underlättas eftersom skatteunderlaget i dag är väldigt olika i olika regioner över landet. Primärvården skulle också behöva ha både

dag- och kvällsöppet för att ge nära vård och därmed också avlasta våra akutmottagningar och ha fler fasta husläkare och införa någon form av hälsosamtal för personer i medelåldern och även utöka ungdomsmottagningar och BUP för att därmed främja fysisk och psykisk hälsa. Närhet till läkare, sjuksköterskor och undersköterskor inom äldreården blir en uppgift för kommunerna även fortsättningsvis, men kan ske i samarbete med vårdcentralerna och annan kommande statlig hälso- och sjukvård.

G130. Akutsjukvård i hemmet

Camilla Mårtensen, Kävlinge
Christer Sörliden, Helsingborg
Gilbert Tribo, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att verka för att se över lagtexten så att den blir anpassad för en sömlös vård mellan olika vårdformer
2. att verka för att läkemedelslagen förenklas och det ges möjlighet att ha en säker läkemedelshantering trots att akutvårdande patienter är utanför sjukhusets fysiska lokaler

I framtidens vård vill vi utgå mer från patientens behov och förutsättningar. Att arbeta personcentrerat är självklart för vårdens personal oavsett om du arbetar i kommunal eller regional förvaltningen. Men ett mer personcentrerat arbetssätt möter hinder i omodern lagstiftning

En möjlighet för framtiden är att det numera är fullt möjligt tekniskt att driva akutsjukvård i hemmet, så kallat "Hospital at home" som bedrivs bl.a. i USA, Nederländerna och Tyskland.

I Sverige är Region Skåne först ut och ett pilotprojekt är startat, akutsjukvård i hemmet tillsammans med Malmö stad för att erbjuda patienten akutvård efter sina behov. Erbjudandet gäller både för patienter med enbart kortvarig akutsjukvård medan andra patienter parallellt har betydande behov av kommunala eller civila insatser

I akutsjukvård i hemmet är det fortfarande slutenvården som är ansvarig för patientens vård o hälsa. Det stöter på problem utifrån vilken vårdform som bedrivs. I svensk lagstiftning finns två vårdformer slutenvård eller öppenvård

Definitionen av lagstiftaren kring öppen och slutenvård medför till exempel att patienten utifrån ta emot vårdinsatser från SOL samtidigt som denna nyttjar slutenvården.

Väljer man att bedriva akutsjukvård i hemmet utifrån vårdformen öppenvård får i stället patienten mer kostnader än om denne är inlagd på sjukhus, vilket naturligtvis är orimligt och kan göra vårdformen mindre lockande

En annan utmaning är distribution av läkemedel som när akutsjukvården flyttar till hemmet måste "lämna" sjukhusets lokaler för att komma patienten till nytta, vilket skapar utmaningar i läkemedelslagen o dess kontrollsystem

Liberalerna har i alla tider sett till individen före systemet, det är hög tid att vi tänker nytt vi yrkar på

G131. Ny regional indelning av sjukvården

Olle Schmidt, Malmö
Torkild Strandberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att i grunden reformera Sveriges sjukvårdssystem
2. att ett inriktningsprogram kan presenteras i valplattformen efter brett samråd och, om behov finns, ett nätbaserat partiråd våren 2022
3. att minska antalet geografiska sjukvårdsregioner till sex alt. nio i linje med Ansvarskommitténs förslag och intentioner
4. att öka det statliga ansvaret för sjukvården, i första hand universitetssjukhusen och den högspecialiserade vården
5. att det delade regionala och kommunala huvudansvaret för primärvården och äldreården förtydligas

Pandemin har visat att Sveriges indelning av 21 självständiga sjukvårdsregioner inte fungerar optimalt. Samordningen och effektiviteten har blivit lidande.

Det har funnits behov av en statlig överblick, som till del kan avhjälpas av intresseorganisationen, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), en medlems- och arbetsgivarorganisation för samtliga Sverige kommuner och regioner.

Men SKR har en för många medborgare diffus roll.

Landstingen, från 2019 regioner, har sjukvården som huvudsakligt ansvar, även om ansvaret för den regionala utvecklingen har blivit större och tydligare genom åren.

Ansvarskommittén under ledning av Mats Svegfors, där en undertecknarna till denna motion (Olle Schmidt) var Folkpartiets representant, presenterade ett slutbetänkande år 2007 i stor enighet.

Bland annat föreslogs en rad åtgärder syftande att skapa en bättre balans mellan lokala och regionala avvägningar parat med det legitima nationella intresset av likvärdighet och sammanhållning över hela landet.

Det förslag som fick mest uppmärksamhet var initiativet till en ny regional geografi. Med stöd av ett antal kriterier föreslog utredningen att regionerna minskades från 21 till sex–nio s.k. regionkommuner.

Ansvarskommittén menade att de stora utmaningar som vårt land stod inför vad avser särskilt den tekniska utvecklingen inom sjukvården krävde en mer sammanhållen sjukvård med ett utökat statligt ansvar för att kunna garantera en likvärdig sjukvård över hela landet.

Ansvarskommittén blev till stora delar en ”hyllvärmare”.

De nationella initiativen har varit många det senaste decenniet från regeringar av skilda kulörer, och den ökande statliga styrningen har mötts med blandat mottagande från regioner och kommuner. Medborgarnas engagemang i dessa frågor har inte varit stort.

Inom Liberalerna, som inom övriga partier, har uppfattningarna gått isär. Försök har gjorts att hitta gemensamt förhållningssätt, men tyvärr utan några mer långtgående åtgärder. Det område som diskuterats mest är hur den högspecialiserade sjukvården ska organiseras.

Nu är det enligt vår mening tid att på nytt väcka liv i debatten om regionerna och sjukvårdens styrning.

Ett omfattande utredningsmaterial finns att tillgå, varför vi inte tror att frågan kräver mer omfattande nya utredningsdirektiv.

Vi kan också titta på Norge och Danmark för att finna möjliga vägar för svensk sjukvård.

G132. Motverka ett förstatligande av den svenska sjukvården

Bertil Andersson, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ej ska stödja Kristdemokraternas linje på ett förstatligande av den svenska sjukvården

Bakgrunden är att Kristdemokraterna med flera ropar på förstatligande av sjukvården som en konsekvens av mindre lyckade insatser under coronapandemin.

Myten om centralisering har dåligt vetenskapligt stöd. Enligt min mening finns det många skäl att lära av akademi och andra länder innan man hänger sig åt alltför mycket tyckande. Exempelvis har Ratio gjort en insats för att öka kunskapsnivån i frågeställningen. I rapporten ”Myten om centralisering – Om sjukvården som ett polycentriskt system” analyserar och jämför Nils Karlson och Mattias Lundbäck svenskt sjukvårdssystem genom att använda begreppet och analysverktyget polycentrism.

Mycket talar för att ett pluralistiskt system med en mängd olika beslutsenheter och nivåer, var och en med betydande autonomi ger ett bättre utfall än helt centraliserade system. Att patienterna eller välfärdsanvändarna har betydande valfrihet är viktigt. Sjukvårdssystem som kombinerar ideella, vinstdrivande och offentliga utförare som verkar och samverkar sida vid sida är framgångsrika.

Det är många länder som bör studeras. Mitt inspel är här Nederländerna, Schweiz och Israel.

G133. Nationell ökad styrning av sjukvården

Liberalerna Norrbotten

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen till nästa landsmöte får i uppdrag att ta fram ett förslag på en ny nationell styrning av svensk sjukvård där staten tar ett ökat ansvar. Som utgår från en mångfald av vårdgivare men ändå garanterar en likvärdig vård oavsett bakgrund, kön, ålder eller bostadsort.

Liberalerna Norrbotten har under flera år verkat för och försökt få partiet på central nivå att arbeta för en ökad statlig styrning av sjukvården. Under pandemin har det visat sig hur problematiskt det är med 21 olika regioner som ansvarar för vården, 21 olika viljor och 21 olika lösningar. Vi har varit sårbara och haft dålig beredskap i många av de 21 olika regionerna har det inte fungerat, trots ökade ekonomiska tillskott. Liberalerna Norrbotten är övertygade om att med ett

statligt huvudmannaskap för sjukvården hade Sverige klarat sig bättre under pandemin och haft bättre krisberedskap.

Ett av fundamenten i ett välfärdssamhälle är att alla människor har rätt till en god vård och omsorg, oavsett ekonomi, ålder eller bostadsort, mycket talar för att det inte kommer uppnås om vi har kvar dagens organisation över sjukvården. Liberalerna Norrbotten anser att för att kunna garantera en likvärdig vård krävs en större nationell styrning och finansiering. Det är också orimligt att de ekonomiska resurserna och kvaliteten varierar mellan olika regioner. Alla ska ha samma möjlighet till god sjukvård.

G134. Skapa genom FN ett minimum för antalet vaccinfabriker

Sören Jonsson, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för att FN ska anta regler om ett minsta antal fabriker i världen som tillverkar vaccin

Den pågående pandemin har satt fokus på behovet av fabriker som tillverkar vaccin. Men produktion av vaccin är en känslig operation, och om vi har ett alltför litet antal fabriker som producerar vaccin så kan kontaminering eller andra olyckor slå ut en stor del av världsprодукtionen. Som exempel: om det finns tre fabriker i världen som tillverkar vaccin så kan en kontaminering slå ut en tredjedel av världsprодукtionen. Naturligtvis kommer detta att kosta pengar, men det går inte att undvika att säkerhet kostar pengar. När vi slarvar med säkerheten för att spara pengar så kostar det människoliv i stället.

Det är därför rimligt att vi genom FN reglerar antalet fabriker för produktion av vaccin till ett minsta värde, som av säkerhetsskäl aldrig får underskridas. Mitt förslag är minst tolv fabriker i hela världen. Om en slås ut av någon anledning så kostar det bara cirka 8 procent av världsprодукtionen och kan lätt ersättas av övriga producenter. Fabriker bör dessutom, av säkerhetsskäl, vara geografiskt utspridda så krosskontaminering inte kan förekomma.

Fabriker kan med fördel användas för produktion av andra vaccin så länge ingen pandemi pågår. Ett lämpligt exempel är ju produktion av influensavaccin som krävs varje år, men även andra vaccin kan produceras.

G135. HPV-vaccination

Barbro Westerholm, Stockholm

Tobias Berg, Stockholm

Ingvar Eklund, Nacka

Joel Idén, Nacka Stockholm

Nicke Johansson, Stockholm

Facundo Unia, Stockholm

Jan Westerlund, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att HPV-vaccination av pojkar införs i läkemedelsrabatten

2. att Liberalerna verkar för att HPV-vaccination utvärderas beträffande användning av kvinnor och män upp till 45 års ålder

Humant papillomvirus (HPV) är en av Sveriges mest spridda sexuellt överförbara sjukdomar. Vissa stammar av HPV kan orsaka cellförändringar i kroppens slemhinnor, som obehagligt kan leda till cancer. De flesta har någon gång i livet drabbats av en HPV-infektion utan att veta om det. Den cancerform som associeras med HPV är livmoderhalscancer men viruset kan också förorsaka cancer i analregionen, svalg, vulva och penis.

Nu finns vacciner som kan förebygga HPV-infektion. Vaccination mot HPV ingår i de nationella vaccinationsprogrammen sedan 2010 då det infördes till flickor i årskurs 5–6. Från och med hösten 2020 erbjuds vaccinet även till pojkar. Det är sedan 2017 rabatterat för kvinnor upp till 26 år. Däremot inte för pojkar vilket vi anser måste ändras. Flickor/kvinnor och pojkar/män måste här behandlas lika, vilket Liberalerna måste arbeta för.

I USA är vaccination med HPV-vaccin godkänt för användning upp till 45 års ålder, däremot inte i EU. Vi anser det angeläget att de amerikanska erfarenheterna utvärderas för att se om de kan ligga till grund för godkännande också i Sverige för åldersgruppen 26–45 år.

G136. Vaccin för meningokocker

Maria Bratt, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att utöka det allmänna vaccinationsprogrammet med vaccin för meningokocker
2. att Liberalerna ska verka för att barnavårdscentralen och elevhälsan ska informera föräldrar och unga vuxna om hjärnhinneinflammation och de vaccin som finns som skydd

Meningokocker är en grupp bakterier som finns naturligt i svalg på människor och ungefär tio procent av befolkningen bär på bakterien utan att ha några symtom men bakterien kan bland annat orsaka hjärnhinneinflammation och sepsis. Sjukdomar som orsakas av meningokocker är ovanliga men allvarliga där sjukdomsförloppet kan vara oerhört snabbt och i värsta fall ta ett liv på under 24 timmar. Personer i alla åldrar kan drabbas men spädbarn och barn under fem år samt ungdomar mellan 15 och 19 år är mest utsatta och utvecklar oftare än andra ett sjukdomsförlopp. Varje år drabbas över 50 personer i Sverige. Sedan 2020 har WHO en global plan för att besegra meningokocker i världen före 2030.

Det finns vacciner att ta, men den ingår inte i det nationella vaccinationsprogrammet.

Liberalerna bör arbeta för att höja medvetenheten om och skyddet mot en sjukdom som finns mitt bland oss och som dessutom går att vaccinera sig mot.

G137. Vaccinationsprogram för seniorer

Liberalerna Norrmalm
Christina Messick, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för införandet av ett kostnadsfritt jämlikt vaccinationsprogram för seniorer som innehåller influensavaccin, pneumokockvaccin, bältrosvaccin och i förekommande fall vaccin mot covid-19.

I dag finns inget nationellt vaccinationsprogram för äldre i Sverige. Dessutom har vi en låg täckningsgrad för influensavaccination: endast 49,7 procent bland äldre över 65 år vaccinerar sig, jämfört med WHO:s målsättning på 75 procent och det finns även variationer mellan regionerna.

Enligt Folkhälsomyndigheten kan överdödligheten i influensa vara upp till 3 000 personer under en influensasäsong. Sveriges befolkning förändras och blir allt äldre. Med en befolkning där över två miljoner invånare är över 65 år, och därmed hamnar i en extra utsatt riskgrupp, blir det ännu viktigare att agera. Vi behöver ett särskilt vaccinationsprogram för äldre.

2016 tog Folkhälsomyndigheten fram ett vetenskapligt underlag som starkt rekommenderar att influensa och pneumokockvaccination bör ingå i ett särskilt vaccinationsprogram för äldre och riskgrupper. Trots detta har inget hänt.

Vaccinerna för äldre är rekommenderade av Folkhälsomyndigheten och hanteras regionalt. Tyvärr så är situationen inte densamma runtom i Sverige. Frågan om äldre vaccinationer hanteras på olika sätt i de olika regionerna, vilket kan ses som ett slumpmässigt lotteri för de äldre, där väldigt få är vinnare. Det är oacceptabelt och anmärkningsvärt. Vården ska vara god och jämlik i hela landet.

Influensa, lunginflammation (pneumoni) och bältros orsakar stort lidande, inte minst bland äldre. Minst var femte människa får bältros någon gång i livet. Sjukdomen är vanligast bland de över 50 men alla som har haft vattkoppor kan drabbas. En person som drabbas av bältros blir sällan helt återställd och kan tvingas leva med både smärta och mediciner livet ut.

Bältros är allvarligt och det finns i dag ett bra vaccin, som ger lång immunitet. Vaccinet ingår inte i högkostnadsskyddet för läkemedel, det ska ges i två doser och varje dos kostar 2 400 kronor. Bältrosvaccin borde därför upphandlas centralt, vara kostnadsfritt för äldre och ingå i det nationella vaccinationsprogrammet för äldre.

När det gäller vaccin mot covid-19 är kunskapsläget angående framtida vaccinationsbehov inte känt. I arbetet med att ta fram en nationell operativ plan för framtida vaccination mot covid-19 följer Folkhälsomyndigheten kunskapsläget för utvecklingen av vaccinerna och förutsättningarna för att använda dem. Om det i framtiden finns behov av booster-doser ska dessa självklart ingå i det nationella vaccinationsprogrammet för äldre.

I flera länder såsom Storbritannien och även i Danmark finns nationella, kostnadsfria vaccinationsprogram mot både influensa, pneumokocker och bältros, och som bidrar till att fler äldre väljer att vaccinera sig.

G138. Bältrosvaccinering för personer över 50–60 år

Urban Wikman, Umeå
Käte Alrutz, Umeå
Maria Lindvall, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i första hand införa helt kostnadsfri vaccinering mot bältros till årsrika personer 60+
2. att i andra hand införa delvis subventionerad vaccination till vuxna över 50 år

Bältros, eller herpes zoster, är en infektionssjukdom som endast drabbar dig som tidigare har haft vattkoppor och yttrar sig i form av smärtsamma hudutslag som orsakas av reaktivering av varicella zoster-viruset (samma virus som orsakar vattkoppor). Du kan ha en förhöjd risk att utveckla bältros om du har ett nedsatt immunförsvar, men de flesta som drabbas är fullt friska.

En svensk studie visade att cirka 98 procent av alla barn i åldern 9–12 år har antikroppar mot herpes zoster. Således löper praktiskt taget alla i Sverige risk att utveckla bältros under sitt vuxna liv

Årligen sjukhusvårdas upp till 1 200 patienter i Sverige, Bältros komplikationer kan leda till långvariga hälsoproblem. Den vanligaste komplikationen är postherpetisk neuralgi (PHN), andra är lunginflammation, hjärnhinneinflammation, hjärninflammation och stroke. Studier har visat att risken för stroke är ökad de första tolv månaderna efter genomgången bältros och drabbar framför allt äldre personer men ovan komplikationer kan även komma 10–15 år efter sjukdomen och ofta kopplas detta inte till virusinfektionen.

Då sjukdomen drabbar många och ger många olika typer av men, är storleken av drabbade förmodligen många fler än vad vi känner till i dag och vaccinet skulle ge många ett bättre liv under pensionsåldern

Sedan 2020 finns vaccin (Shingrix) som ger ett mer än nittioprocentigt skydd, lite osäkert ännu hur många år men troligen minst tio år. Det kan dock ge huvudvärk, muskelvärk och magtarmssymtom vilket innebär att det ska vara frivilligt att ta. Dessa vacciner är dyra och kan erbjudas med subvention eller fri vaccinering till befolkningen.

G139. Nationell läkemedelsexamen

Barbro Westerholm, Stockholm
Margaretha Herthelius, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för att Sverige i likhet med England inför krav på nationell examen i läkemedelsförskrivning som krav för läkarlegitimation

Läkemedelsbehandling är den vanligaste behandlingsformen för årsrika människor. Läkemedel går nytta om de används på grundval av en bedömning av vilken nytta en patient kan ha av ett läkemedel i relation till vilka risker läkemedelsbehandlingen kan medföra.

I Sverige skriver läkare under ett år 112 miljoner recept till 6,6 miljoner individer på över fem och en halv miljard dygnsdoser läkemedel. Alla läkemedelsbehandlingar medför risker för biverkningar men också risker för felanvändning och därmed utebliven avsedd effekt.

Bristande kunskaper om läkemedelsbehandling bland läkarna har påtalats alltsedan vi fick receptstatistik och kunde följa användningen av läkemedel. Lärosätena tillämpar olika omfattning, form och lärarkompetens när det gäller farmakologiundervisningen. Olika insatser har gjorts beträffande fortbildning om läkemedelsbehandling. Tyvärr har insatserna inte haft fullgod effekt.

Professor Ylva Böttiger, klinisk farmakolog, har föreslagit att vi i Sverige ska införa det framgångsrika sätt man arbetar på i England, nämligen att kräva en nationell läkemedelsförskrivningsexamen som krav för läkarlegitimation. I Nederländerna och Belgien pågår en utveckling av en sådan gemensam läkemedelsexamen. Inom ramen för ett EU/Erasmus-projekt pågår också ett arbete med att utveckla en europeisk läkemedelsexamen. Övergången till en sexårig läkarutbildning utgör ett gyllene tillfälle för införande av en nationell läkemedelsförskrivningsexamen. Liberala seniorer anser att Liberalerna bör arbeta för att en sådan blir införd i Sverige.

G140. Utvärdera läkemedelsförordningen

Ulf Paulsson, Lund
Margareta Troein, Lund
Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att verka för att det tillsätts en statlig utredning som undersöker om det, jämfört med den nuvarande Lag (2002:160) om läkemedelsförmåner m.m. med tillhörande förordning, finns andra system för styrning av inköpen av läkemedel som är kostnadseffektiva och som leder till lägre antal egna felmedicineringar

Läkemedelsförordningen med kompletterande föreskrifter innebär:

- Att en myndighet, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV), fått i uppdrag att, för alla de läkemedel som ingår i högkostnadsskyddet, varje månad för en månad framåt välja den tillverkare som just då på spotmarknaden erbjuder lägst pris med generiskt alternativ.
- Att patienten får acceptera det preparat som myndigheten valt.
- Att om patienten inte accepterar utbytet utan vill ha preparatet från en annan tillverkare får hen själv betala mellanskillnaden.

Genom reformen reducerades statens kostnader för läkemedel. Men med reformen följde också en del nackdelar: Det krävs inför varje ny månad en hel del extra administrativt arbete för TLV men även för apoteken. Men framför allt ökar risken för att patienten ska ta fel medicin. Vid seminariet ”Äldres hälsa riskeras genom generiska byten av läkemedel” i Almedalen 2014 presenterades en undersökning från

Novus som visade att sex procent av receptkunderna mellan 75 och 79 år sade sig ha förväxlat sitt läkemedel efter utbyte på apoteket.

Få företag och organisationer förlitar sig på spotmarknader då de anser det vara alltför osäkert och också bli dyrare i längden. Då och då uppstår det nämligen brist på spotmarknaden och då rusar priserna lätt i höjden. Det vanliga är att man skriver ramavtal för några år framåt och sen avropar inom detta avtal. Detta gäller även inom offentlig sektor. Om man lägger en order som t.ex. omfattar flera år kommer man att kunna förhandla sig till en rejäl mängdrabatt. Det blir helt enkelt billigare i längden med fleråriga inköpskontrakt.

Genom att förlänga avtalsperioderna blir det ett minskat antal utbyten och det leder till färre egna felmedicineringar. Dessutom får köparen (TLV) stora möjligheter att ställa krav på såväl produktens utformning som på förpackningens utformning och dess information. För produkten (tablett/kapseln etc.) skulle man exempelvis kunna specificera konsistens, form och färg. För förpackningen skulle man kunna specificera t.ex. form, dimensioner, färg, innerförpackning samt antal tabletter/kapslar per blister. För informationen på förpackningen skulle man kunna specificera vilken information som ska finnas med och i vilken ordning m.m. Exempelvis kommer den för patienten (och läkaren) mest väsentliga informationen – den aktiva substansen det vill säga det generiska namnet – i nuläget först på rad nummer två och då med mindre textstorlek än det som står på första raden där vi finner tillverkarens produktnamn. Det rimligaste är att på översta raden ha namnet på den aktiva substansen. Genom fleråriga ramavtal skulle patienten kunna få samma läkemedel från samma tillverkare flera år i rad i en standardiserad förpackning med standardiserat uppställande av information och produktutseende vilket skulle leda till minskad förväxlingsrisk och därmed färre egna felmedicineringar.

G141. Stärk det förebyggande arbetet mot hiv och std

Barbro Westerholm, Stockholm
Tobias Berg, Stockholm
Ingvar Eklund, Nacka
Joel Idén, Stockholm
Nicke Johansson, Stockholm
Mats Sahlén, Stockholm
Facundo Unia, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att det statliga anslaget till regionerna för hiv- och std-förebyggande arbete återinföras och förstärkas, i enlighet med vad som anförts i motionen
2. att landsmötet uttalar att köerna för PreP måste bort.

Regionerna har som sjukvårdshuvudmän ansvaret för hälso- och sjukvården till medborgarna. Från mitten av 1980-talet fram till budgetåret 2017 gavs ett riktat statsbidrag till regionerna för det hiv-preventiva arbetet. Statsbidraget var betydelsefullt och bidrog till att regionerna kunde planera och

genomföra ett i huvudsak välfungerande preventivt arbete mot hiv.

Anslaget 2016 omfattande sammanlagt 145,5 miljoner kronor. Från budgetåret 2017 halverades anslaget och bidrag gavs fortsättningsvis endast till frivilligorganisationer. Även Folkhälsomyndigheten fick drastiskt minskade anslag.

Effekten har varit negativ. Det hiv-förebyggande arbetet har försvårats. Samtidigt har arbetsbelastningen på många av de kliniker som bedriver det förebyggande arbetet ökat på grund av ökad smittspridning av andra könssjukdomar (std) som kräver större insatser för testning och smittspårning.

Arbetsbelastningen har också ökat genom att förskrivningen av PreP (Pre-Exposure Prophylaxis) gjorts mer allmän. PreP är alltså en medicin som tas i förebyggande syfte och som hindrar spridningen av hiv. PreP har inneburit en revolution inom det förebyggande arbetet. Den är enkel, billig och mycket effektiv, men förutsätter noggrann uppföljning som kräver resurser. Dessvärre är det på många ställen mycket långa köer för att få PreP utskrivet. Dessa köer har ytterligare förlängts under pandemin. Dessa köer måste bort.

Som alltid är ett effektivt förebyggande arbete att förebygga framför konsekvenserna av smitta och sjukdom.

En generell förskrivning av PreP till personer i riskgrupper är betydligt billigare än kostnaderna för behandling, förutom allt mänskligt lidande som kan besparas.

Det statliga anslaget för hiv-prevention bör återinföras till regioner och till

Folkhälsomyndigheten, och bör även omfatta preventivt arbete mot sexuellt överförbara sjukdomar, för att säkerställa att det förebyggande arbetet stärks. Regeringen bör ge Folkhälsomyndigheten uppdrag och resurser för riktade sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande insatser mot sexuellt överförbara sjukdomar.

G142. Tillåt abortpiller på apotek

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg
Linnea Bjärum, Malmö
Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att det ska vara möjligt att hämta ut abortpiller på apotek precis som andra läkemedel

Sverige har en liberal abortlagstiftning med starkt stöd. Det ska vi vara stolta över. Forskningens framsteg har dock gjort att vi skulle kunna frigöra kvinnor än mer. Nu för tiden kräver tidiga aborter inte kirurgiska ingrepp, utan ett piller räcker. Vi menar att det vore av godo att följa efter Storbritannien och Frankrike som gjort det möjligt för kvinnor att hämta abortpiller på apotek och ta de i hemmiljö. Det här vore en liberalisering och en feministisk politik som ger kvinnor större makt över sina liv. Dessutom är det viktigare än på länge att stå upp för och stärka aborträtten när den hotas högerifrån. Möjlighet att kunna göra tidig abort i hemmet skulle låta kvinnor ta pillret med en vän, ensamma eller på annat sätt de finner lämpligt. Vi har alla läst om skräckhis-

torier när vårdpersonal gjort att kvinnor känt sig ifrågasatta och skambelagda över en abort.

Medicinska aborter utgör 96 procent av aborterna i Sverige, och sedan 2003 kan man välja att ta det andra abortpillret hemma. Vi vet alltså redan att det går att ta abortpiller hemma riskfritt för kvinnor. Genom att möjliggöra att även ta det första pillret hemma skulle det alltså bara bli friare för kvinnor med oönskade graviditeter, och dessutom frigöra resurser i vården. För dem som vill ska det självklart fortfarande gå att få hjälp med tidig medicinsk abort på plats på sjukhus. Som liberalt och feministiskt parti anser vi att Liberalerna borde ställa sig bakom en liberaliserad aborträtt.

G143. Säkerställ trygg förlossning och eftervård i hela landet

Cecilia Elving, Stockholm
Monica Wahlström, Vännäs
Helene Adell, Boden
Lovisa Aldrin, Halmstad
Adela Brkic Carlsson, Ulricehamn
Pernilla Ekelund, Svalöv
Birgitta Granquist, Göteborg
Jessica Hellström, Malung-Sälen
Sarah Karlsson, Härnösand
Anna Manell, Sollentuna
Jacqueline Tjällman, Skövde
Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att varje födande kvinna har rätt till en trygg förlossning och ges möjlighet till stöd av förlossningspersonal under hela den aktiva fasen av öppningsskedet och under hela utdrivningsskedet
2. att barnmorskor ska vara utbildade i och använda evidensbaserad teknik för att minska risken för förlossningsskador
3. att rapportering av förlossningsskador till bristningsregistret ska prioriteras, så att registret blir ett tillförlitligt instrument för uppföljning
4. att rapportering om var förlossningen planerades och sedermera ägde rum ska registreras på ett nationellt samordnat sätt
5. att vården av kvinnors tillstånd och eventuella komplikationer inte upphör när de lämnar förlossningen utan att hälso- och sjukvården övervakar och följer upp nyförlösta
6. att hälso- och sjukvårdens ansvar tydliggörs och utvecklas avseende nyförlösta kvinnor

Varje födande kvinna ska ges en trygg, säker och evidensbaserad vård med högsta möjliga valfrihet. Att kvinnan känner sig trygg är viktigt för att förlossningen ska gå så bra möjligt. Sverige har i många avseenden en mycket bra och välfungerande förlossningsvård, med låg mödradödlighet och förstklassig neonatalvård. Hög frekvens av vårdskador kopplade till förlossning och kvinnor som kräver kejsarsnitt vid nästa förlossning för att de saknat stöd vid sin förra är dock allvarliga brister som måste tas på allvar.

Kvinnor ska vid barnafödande få en förlossning som minimerar bestående skador som kan påverka samliv, kontinens och andra vardagliga aktiviteter. De förlossningsskador som ändå uppstår måste upptäckas, behandlas och följas upp i tid och på rätt sätt. Det står klart att eftervärden måste utvecklas och kontinuiteten säkras. Vården av kvinnors tillstånd och eventuella komplikationer får inte upphöra när de lämnar förlossningen utan att hälso- och sjukvården övervakar och följer upp.

Ett tiotal förlossningsavdelningar har lagts ner i Sverige sedan år 2000 samtidigt som antalet förlossningar ökat med 30 procent. Sverige består till stor del av landsbygd med långa avstånd till centralorten där närmaste förlossningsklinik ofta ligger. Avstånd på 25–30 mil är inte unikt när kvinnor på landsbygden ska föda barn. Samtidigt kan kvinnor i våra större städer mötas av beskedet att det är fullt på den tilltänkta förlossningsklinik och man kan hänvisas till annan klinik med längre avstånd från hemmet och därmed längre restid än planerat. Vissa kvinnor väljer att föda planerat i hemmet och det vore önskvärt att kunna ta ut data för hur många av dessa som avslutas på sjukhus.

Det råder olika uppfattningar om huruvida tillförlitlig statistik för hur många förlossningar som, planerat eller oplanerat, äger rum utanför en förlossningsklinik finns att tillgå i Sverige. Efterforskningar visar att det inte tycks finnas något strukturerat nationellt sätt att rapportera detta på. Utan korrekt statistik saknas viktiga underlag för politiska beslut vad gäller exempelvis öppningar/nedläggningar av förlossningskliniker eller ställningstagande till finansierad hemförlossning. Det är dessutom av vikt för forskningen så att Sverige fortsatt kan ligga i framkant för en säker mödra- och förlossningsvård.

Sverige har ett högt antal förlossningsskador, platsbrist på flera förlossningsavdelningar, personalbrist, långa avstånd på flera håll i landet och föderskor som upplever att de inte får det stöd de behöver. Det här är i mångt och mycket ett politiskt problem och då krävs politiska lösningar. Söker man på "förlossningsvård" på Liberalernas hemsida får man noll träffar. Förlossningsvården är märkligt frånvarande i Liberalernas annars så välfyllda olika politiska program. För att bli en trovärdig röst i frågor som rör vård och hälsa är det hög tid för Liberalerna att börja prioritera förlossningsvården. Ett bra första steg är att bifalla denna motion från Liberala Kvinnor.

G144. En förlossningsvård och eftervård med kvinnan i fokus

Jessica Johnson, Vallentuna
Marianne Damström Gereben, Solna
Inger Gran, Sundbyberg
Ilona Heikka, Sundbyberg
Anita Jernberger, Norrköping
Henrik Persson, Sundbyberg
Kajsa Olsson Persson, Sundbyberg
Sabine Pettersson, Stockholm
Johan Storåkers, Sundbyberg
Hanna Wistrand, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att barnmorskor ska vara utbildade i och använda teknik som minimerar förlossningsskador.
2. att förlossningsskador ska upptäckas och behandlas i tid och på rätt sätt.
3. att efterkontrollen utvecklas och förlängs upp till ett år för att fånga upp olika typer av muskelbristningar i underlivet, magmuskulatur som inte går ihop, förlossningsdepressioner eller andra förlossningsskador.
4. att information om bäckenbottenträning ska ges både av MVC och BB.
5. att det ska bli lättare att få behandling och operation mot inkontinens.
6. att hälso- och sjukvårdens står för kostnaden att åtgärda förlossningsskador, inklusive hudoperation vid rektus diastas, och att kvinnan har rätten att söka vård även hos privata aktörer
7. att alla förlossningskliniker rapporterar till det nationella bristningsregistret.
8. att finansieringen av forskning om förlossningsskador ges ökad prioritet.

Att bli förälder är en livsomvälvande upplevelse på många sätt. En av de förändringar som många av oss har upplevt i samband med att vi fött barn är att drabbas av skador på kropp och själ som gör att vi inte fungerar fullt ut.

Ett stort antal kvinnor lever med försämrad livskvalitet efter graviditet och förlossning. Av de cirka 100 000 kvinnor som föder barn varje år drabbas cirka 5 procent av allvarliga bristningar i bäckenbotten. Cirka 30 procent av dem som fött barn lider ett år efter förlossningen av separation i magmuskulerna, och runt tio procent drabbas av förlossningsdepression.

Att inte kunna röra sig fritt av rädsla för att läcka urin eller avföring. Att inte kunna njuta av sex för att du har för ont. Att veta att varje toalettbesök ger dig besvär som kan vara i flera dagar. Att varje dag leva med ohanterlig sorg eller livsleda, samtidigt som du känner att det här borde vara en av de lyckigaste perioderna i ditt liv. Det är vardagen för alltför många kvinnor, inte sällan flera år efter förlossningen.

Den nyblivna mamman möts ofta av oförståelse och okunskap från vård och omgivning, en okunskap som bland annat grundar sig i otillräcklig forskning. När Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) gjorde en genomgång av kunskapsläget 2016, visade resultatet att det

saknas evidensbaserad kunskap om 14 av 18 typer av förlossningsskador.

Det är helt orimligt att permanenta förlossningsskador i vissa delar av landet räknas som skönhetskirurgi som kvinnan själv måste finansiera, när det i själva verket kan ge svåra smärtor, sämre fysisk och psykisk livskvalitet och riskera leda till allvarliga tarmbräck. Detta gör vården ojämlig över landet och mellan kvinnor med olika ekonomiska förutsättningar.

Samtidigt kan förbättrade resultat uppnås med begränsade resurser: genom utbildningssatsningar och kunskaps-spridning minskade andelen kvinnor som drabbades av allvarliga bristningar i Region Stockholm från nästan 5 till drygt tre procent mellan 2014 och 2018.

Att vara gravid och föda barn är ingen sjukdom sägs det. Men att vara gravid och föda barn har medicinska konsekvenser på kvinnors kroppar och deras funktion. Dessa konsekvenser förtjänar att tas på allvar. Nyblivna mammor ska inte behöva känna skam över sina besvär. De fysiska skadorna på kroppen ska inte förminska till att bara vara en fråga om utseende och skönhetsideal.

Det är hög tid att göra upp med skam och tabun kring förlossningsskador. Därför lyfter vi i Liberala kvinnor Stockholm kvinnans rätt till en fungerande kropp efter en förlossning.

Ingen kvinna ska behöva sitta på gynakuten med trasigt underliv, nyfödd bebis, svåra bukskador och förlossningsdepression. Varje kvinna som fött barn ska få hjälp och stöd för att få en fungerande kropp, utifrån sina behov och förutsättningar. Detta är ett nödvändigt steg mot en jämställd och individcentrerad vård.

G145. Förlossningsvården ska vara trygg och jämlik

Ulf Larsson, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för trygg och jämlik förlossningsvård över hela landet
2. att uppdra åt partistyrelsen att ta fram ett politiskt program för trygg och jämlik förlossningsvård

Ibland sägs lakoniskt att om det var män som var gravida och födde barnen så hade mycket sett annorlunda ut än i dag. Så vad sägs om att vi ger oss själva hemläxan att ta fram politiska förslag för en trygg och jämlik förlossningsvård? Partistyrelsen är säkerligen klok nog att lyssna på de som kan mest och bäst. Jag tänker att Liberala kvinnor redan har gott om kloka förslag som funkar och som partiet kan göra om till vår politik.

”Varje födande kvinna ska ges en trygg, säker och evidensbaserad vård med mesta möjliga valfrihet. Att kvinnan känner sig trygg när hon föder är viktigt för att förlossningen ska bli så bra som möjlig. Olika kvinnor vill föda barn på olika sätt. All förlossningsvård ska dock vara medicinskt säker för mamma och barn och hålla hög kvalitet när det gäller omvårdnad och bemötande. Därför är det självklart att för-

lossningsverksamhet ska ligga på eller i direkt anslutning till ett sjukhus. Kvinnor ska vid barnafödande få en förlossning som undviker bestående skador som kan påverka samliv, kontinens och andra vardagliga aktiviteter.

Barnmorskor ska vara utbildade i, och använda rätt teknik, för att minimera förlossningsskadorna. De förlossningsskador som ändå uppstår måste upptäckas och behandlas i tid och på rätt sätt. Information om och hjälp med bäckenbottenträning ska ges både av MVC och BB. Det måste bli lättare att få behandling och operation mot inkontinens. För att kunna följa upp de kvinnor som får svåra bristningar så är det viktigt att alla förlossningskliniker rapporterar till det nationella bristningsregistret.”

SFOG och Svenska Barnmorskeförbundet (SBF) har tagit fram tio punkter för jämlik förlossningsvård som vi kan inspireras av. De menar att ”Ojämligheter och bristande resurser inom kvinnosjukvården är ett problem som kräver politisk uppmärksamhet och åtgärder. Att uppnå jämlik hälso- och sjukvård – och samtidigt stärka patientens ställning, oberoende av socioekonomisk status, ursprung, ålder, hemort och kön – är en av de viktigaste utmaningarna för det svenska hälso- och sjukvårdssystemet.” De har förslag som handlar om tillgång till vårdplatser och barnmorskor, stöd vid förlossningsrädsla, god vård vid förlossningsskador, stöd vid amningsproblem, vård vid assisterad befruktning, behandling av endometriosis, införande av standardkostnad för sterilisering, avgiftsfri screening för livmoderhalscancer och tillgång till komplikationsfri abort utan dröjsmål.

G146. Kvinnor med förlossningspsykos måste få rätt hjälp

Robert Hannah, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvinnor som drabbas av förlossningspsykos eller grav förlossningsdepression inte ska få ordinarie psykiatrisk vård utan få vård på särskilt inrättade "mamma- och spädbarnsenheter"
2. att Liberalerna ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att kartlägga om kvinnor med förlossningspsykos och deras spädbarn får den vård de har rätt till
3. att Liberalerna ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att stödja regionerna i hur kvinnor med förlossningspsykos bör vårdas
4. att Liberalerna ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en nollvision för antalet kvinnor som går bort i suicid till följd av förlossningspsykos eller dödar det nyfödda barnet

Förlossningspsykos är ett ovanligt men mycket allvarligt tillstånd av förvirring och försämrad verklighetsuppfattning som kan uppstå hos modern i samband med en förlossning. Förlossningspsykos brukar uppstå en kort tid efter förlossningen och symtomen brukar uppvisas i tidigt skede och komma mycket plötsligt. Förlossningspsykos är ett akut medicinskt tillstånd som kräver direkta åtgärder. Kvinnor som redan har en psykisk skörhet löper större risk att drabbas av förlossningspsykos, men förlossningspsykos kan drabba vilken nyförlöst kvinna som helst.

Det finns enorma brister i vården av kvinnor som drabbas av förlossningspsykos i Sverige. Befintlig vårdplan innebär att kvinnor som drabbas av grav förlossningsdepression eller förlossningspsykos läggs in i heldygnsvård i den generella psykiatrin. Även om behandlingsmetoderna i sig finns att tillgå, hör dessa kvinnor inte hemma där. De behöver vård och omhändertagande dygnet runt, av personal med erfarenhet av obstetrik (förlossnings- och mödravård) som vid sidan av den psykiatriska vården kan tillgodose omvårdnad anpassad för en nybliven mamma med allt vad det innebär: amningsplan, plan för anknytning till barnet och anpassat samtalsstöd. I dag innebär vården i praktiken förvaring, medicinering, korta tillsynstillfällen och bedömning av psykiatriker. I vårdplanen står förvisso att samverkan med obstetrik ska ske, dock fungerar detta inte i praktiken när kvinnan väl är utskrivna från BB.

Många nyförlösta kvinnor upplever någon form av känslomässig instabilitet efter förlossningen. För de flesta kvinnor stabiliseras tillståndet snabbt, men inte för alla. Mellan 10–20 procent av nyförlösta kvinnor drabbas av någon form av depression efter förlossningen. Förlossningspsykos drabbar däremot 0,1–0,2 procent av, i faktiska tal ett hundratal kvinnor varje år. Det är en relativt låg andel i jämförelse med hur många som drabbas av förlossningsdepressioner, varför förlossningspsykos ofta hamnar i skymundan av förlossningsdepressioner. En första åtgärd bör vara att helt eller

delvis specialisera en enhet per region där samtliga mammor med barn under ett år i behov av psykiatrisk heldygnsvård skrivs in. Där rutiner för exempelvis amning/avslutande av amning finns, där samverkan med mödravård sker, och utrymmen finns i lokalerna där mamman kan träffa barnet och den andra föräldern under trygga former, vilket är oerhört viktigt för moderns tillfrisknande. Vikten av anknytning till barnet står redan i dag i vårdplanen, dock saknas ofta i praktiken förutsättningar för detta inom den generella psykiatriska vården.

I bland annat Storbritannien finns särskilda "mamma- och spädbarnsenheter" inom vården. Sverige bör ta lärdom av Storbritanniens arbete vid vård av förlossningspsykos. På dessa mamma- och spädbarnsenheter samverkar psykiatri och mödravård och mamman kan fortsätta vara tillsammans med sitt barn under trygga och säkra former tillsammans med personal.

G147. BB och gynavdelningar

Patrik Szefer, Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för en förändring så att BB och gyn inte är på samma avdelning som man i dag gör i vissa regioner

Att BB och gyn är på samma avdelning, som man i dag gör i vissa regioner, skapar otrygghet och stress och gör att vissa känner sig utlämnade i sina sjukdomar. Dessutom måste de som fått tråkiga besked inför förlossningen få föda avskilt från BB så att man alltid har ett speciellt rum på t.ex. en gynavdelning, inte på BB/förlossning. Det känns tungt nog för en tjej/kvinna när det tråkiga beskedet kommer utan att man måste möta andra i korridorerna som säger grattis. Det kan vara förödande i processen där man ska bearbeta det man precis upplevt.

Kvinnor ska inte behöva blandas på en avdelning och känna sig utlämnade vid olika sjukdomar och missfall. De har det jobbigt nog.

När det tråkiga beskedet kring framtida förlossning kommer ska det finnas samma rutiner på alla sjukhus i landet att man förflyttas till ett rum på gyn och att sjukhuspräst ska tillfrågas. Sjukhuspersonalen ska efter vecka 20 inte kalla det för missfall inför den drabbade utan ska förbereda en liten bädd åt den lille som kommer ut, tända ett ljus, och göra så att kvinnan kan sättas igång direkt utan längre väntan. Inom en vecka ska man bli erbjuden kuratorsamtal för att bearbeta sina känslor och är man ensam ska man kunna få det samma dag. Det ska även finnas en valfrihet att kunna begrava sin lilla kista, inte bara bränna.

Det är bara sex veckor kvar från vecka 20 för att kunna få ett värdigt liv, och ibland hade vissa så kallade missfall kunnat bromsats upp om man inte blivit nonchalerad i vården. Därför är det svårare att bearbeta det man varit med om. Men samma rutiner ska finnas för alla för att förebygga psykisk ohälsa och att man i framtiden ska våga skaffa barn igen trots att det tråkiga skett.

Jag fick själv uppleva detta våren 2015, då sambon låg från 18.00 till dagen efter på BB och kände de sista sparkarna, plågad och sömnlös. Personalen sade innan vi kom att "vi tar det imorgon i samma rum med tabletter" trots att det var lugnt på avdelningen. När jag ifrågasatte blev de bara irriterade. En bekant sade: "Grattis, vad fick ni? Pojke eller flicka?" Kvinnor som får tråkiga besked bör prioriteras bättre. På flera andra sjukhus har man sett att äldre och yngre mår dåligt av att blandas på en så kallad BB/gyn-avdelning där de är i olika ärenden. Vården kan man inte spara på. Vården för kvinnor måste prioriteras bättre och vara värdig.

G148. Höj säkerheten inför och vid förlossningar

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att patientsäkerheten höjs vid förlossningar

I dag drabbas flera kvinnor årligen av skador med sugklocka och personalens ovana, så att man spricker i onödan vid förlossning. Samma rutiner ska finnas på alla sjukhus i Sverige och man måste vara mer uppmärksam på havandeskapsförgiftningar och annat som kan hända inför en förlossning.

I dag vill man föda så tryggt som möjligt utan att ha ont i resten av sitt liv eller ha bestående ärr som hade kunna undvikas.

Regioner hade behövt satsa mer pengar på all sin personal så att alla ska få en jämlik vård och eftervård. Mödrar drabbas. I dag vill man gärna föda på rätt sjukhus för att få rätt hjälp om olyckan vore framme.

En blivande mamma födde i norr med kejsarsnitt som inte hade kunnat undvikas och stygnet blev inte bra. Modern fick inte heller god eftervård eller bra hjälp av hälsocentralen av barnmorska för att vägledas, något som resulterade i ett stort ärr.

När samma kvinna några år senare föder akut på ett sjukhus i södra Sverige med snitt igen ifrågasätts det: "Var har man sytt så här fult?" I andra fall har samspelet med mamman vid krystning inte varit på topp eller att man använt sugklocka så man spruckit rejält.

Jag ser att patientsäkerheten skiljer på orter i Sverige från gång till gång och vill se en förbättring gällande samspel med kvinnan, god eftervård, samt att kompetensen höjs genom att all personal ges rätt förutsättningar till vidareutbildningar och en längre bredvidgång. Barnmorskor på hälsocentraler hade också behövt komma ut i verkligheten och jobba minst en till två gånger per år i en vecka på en förlossningsavdelning för att inte glömma bort rutiner med mera.

När det gäller delade magmuskler kan man med rätt förutsättningar med hjälp av vården träna tillbaka sin kropp någorlunda, men vid stora vardagliga problem ska det räknas som en förlossningsskada som måste bedömas individuellt.

G149. Erbjud alla föderskor en gratis och rutinmässig sjukgymnastbedömning

Alexander Werne, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna går till val på att erbjuda alla föderskor gratis och rutinmässig sjukgymnastbedömning

Efter att man som kvinna genomgått en förlossning inom Region Skåne erbjuds man en rutinmässig efterkontroll hos barnmorska. Denna kontroll sker cirka åtta till tio veckor efter förlossningen. Den innefattar primärt samtal kring upplevelsen av förlossningen, ett erbjudande om gynekologisk undersökning för att kontrollera läkning av potentiella bristningar och bedömning avseende knipförmåga samt eventuell förekomst av påverkad bäckenbottenmuskulatur.

Graviditet och förlossning är för många individer den största fysiska påfrestning kroppen går genom. Man brukar säga att det tar cirka ett år för en kvinna att återanpassa kroppen. Det finns således självfallet många andra aspekter av rehabilitering utöver dem som adresseras på ovanstående efterkontroll hos barnmorska. Exempelvis separeras bukmuskulaturen under graviditet för att göra plats för den växande magen. Även kroppens tyngdpunkt förändras under graviditet, vilket medfört en annorlunda hållning och belastning. Inte sällan får kvinnor efter genomgången graviditet och förlossning problem med smärtor såväl från rygg, höfter och bäcken. Utöver detta förekommer specifika aspekter av rehabilitering efter exempelvis kejsarsnitt, förlossningar som förlöpt med komplikationer med mera.

I dagsläget får man ofta en kort, översiktlig och generell skriftlig information om allmän rehabilitering från förlossningsavdelningen/BB. Utöver det söker säkerligen många kompletterande information på exempelvis nätet, i appar och dylikt – vilket inte alltid är det lättaste att förstå och applicera på sig själv.

Alla kvinnor är inte stöpta i samma form, och den enas behov behöver inte vara den andras likt. Därför anser jag att det är befogat att – utöver den kostnadsfria, rutinmässiga bedömning hos barnmorska som erbjuds i dag – även erbjuda varje föderska inom hela Sverige en gratis sjukgymnastbedömning för att bejaka kompletterande och individanpassade aspekter på återhämtning efter förlossning.

G150. Tillåt byte av mamma

Liberalerna Norberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna driver frågan att båda parterna inom en samkönad relation bör kunna få bära befruktade embryon.

Lagstiftning i Sverige i dag är inte tydlig vad gäller samkönade par (kvinnliga) som bestämt sig för att skaffa barn. I de fall där paret använder sig av IVF är det inte givet att den ena partnern får bära den andra partners befruktade ägg om så skulle behövas. Det innebär att ett par som bestämt sig för att skaffa barn, och vem som ska bära barnet, inte har självklart rätt att ändra vilken livmoder som ska användas

om så skulle behövas när det är dags för syskon, vid svår förlösning eller vid upprepade missfall. Regelverket är onödigt krångligt, rättsosäkert och otydligt. I en samkönad relation finns redan ett alternativ och det bör vara upp till paret att bestämma vem som ska bära barnet.

G151. Familjebildning

Mats Nordström, Täby
Anne-Marie Ekström, Borås
Richard Brodd, Göteborg
Peter Edholm, Solna
Carl Otto Engberg, Stockholm
Inez Holst, Mölndal
Robin Nilsen, Stockholm
Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro
Facundo Unia, Stockholm
Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att alla regioner ska ha likvärdiga regler för insemination för lesbiska och båda kvinnorna ska kunna insemineras
2. att inseminationsbehandling även ska kunna erbjudas på privata kliniker i Sverige
3. att samma regler ska gälla för alla föräldrar genom en könsneutral föräldraskapspresumtion
4. att alla ska ha rätt att förfoga över eget genetiskt material som spermier, ägg och embryon

HBT-liberaler arbetar för att stärka hbtqi-personers rättigheter.

I Liberalernas politiska program kan man läsa:

”Liberalerna har gått i täten för att samkönade par och ensamstående ska ha samma möjlighet att adoptera som olikkönade par. Så långt har vi lyckats. Däremot är det fortfarande krångligt för en kvinna som lever med en annan kvinna att erkännas som barnets andra förälder. Vi vill att reglerna för bekräftelse av föräldraskap ska vara lika för alla par.”

Detta är givetvis bra men inte tillräckligt. Ytterligare beslut behöver komma till stånd för att vårt program på riktigt ska stärka hbtqi-personers rättigheter att bilda familj.

Samma regler ska gälla oavsett om insemination gjorts i Sverige på sjukhus eller utomlands eller i hemmet. Den födande kvinnans partner ska direkt bli barnets andra juridiska förälder. I dag måste partnern ansöka om att adoptera barnet vid insemination utomlands eller i hemmet. För de enskilda familjerna leder detta till ökad rättslig otrygghet.

I dag är det inte tillåtet att fritt förfoga över ditt eget sparade genetiska material. Har du sparat ägg, spermier eller embryon, så är det inte tillåtet att exempelvis föra ut dessa från den region du sparat dessa i eller till annat land. Det finns dessutom olika regler i olika regioner.

Om du som transperson sparat spermier innan medicinsk och/eller kirurgisk behandling tvingas du som transkvinna gifta dig med en annan kvinna för att denna ska bära ditt barn. Staten bestämmer alltså att du måste ingå i äktenskap

och ”utåt sett” ett lesbiskt förhållande för att kunna bli förälder med hjälp av dina egna könsceller.

G152. Regnbågsblod – gör bloddonation fri från diskriminering och fördomar

Liberalerna Varberg
Liberalerna Halmstad
Liberalerna Hylte

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att karenstiden ändras för MSM (Män som har sex med män) personer så att ingen skillnad görs utifrån sexuell läggning.
2. att blodgivning ska ha en evidensbaserad screening som identifierar risktagandet ur ett individuellt perspektiv.
3. att arbeta för att minska fördomar och höja patientsäkerheten när det kommer till blodgivning.

Liberalerna bör sträva efter att ändra lagstiftningen för hbtqi-personer att kunna ge blod. Man bör även göra den lika för alla som vill ge blod både hetero och hbtqi-personer. Man bör se över reglementet för en säker blodgivning.

Blod är liv. Bloddonation räddar liv.

Blod är också en bristvara.

Tyvärr kan inte alla potentiella blodgivare donera blod.

Enligt Socialstyrelsens senast uppdaterade regelverk tycks inte homosexuella mäns blod vara lika önskvärt. Utdrag från Socialstyrelsens hemsida 2021-05-01:

”Det räknas som en sexuell riskexposition när en man har sex med en annan man eftersom män som har sex med män löper en högre risk att drabbas av infektionssjukdomar som kan överföras via blod. Över en femårsperiod (2016–2020) har risken för män som har sex med män att smittas med hiv beräknats vara minst 40 gånger högre än risken för män som har sex med kvinnor.

Undersökningar visar att kvinnor som har sex med kvinnor är den grupp i befolkningen där förekomsten av infektionssjukdomar som överförs via blod som kan överföras via blod är lägst. Sexuellt umgänge mellan kvinnor räknas därför inte som riskexposition.

Socialstyrelsens föreskrifter innehåller ingen regel om karenstid efter sexuellt umgänge med en ny partner, eftersom det inte faller in under definitionen av sexuellt riskbeteende, under förutsättning att det inte handlar om sexuell riskexposition som beskrivs ovan. Blodcentralerna har däremot gjort en bedömning att det behövs tre månaders karens från senaste nya sexuella kontakt.”

Man frågar alltså inte huruvida den potentiella donatorn lever i ett stabilt förhållande, med stabil sexuell relation eller inte. Man frågar om du är homosexuell man. Är du det så dubblas din karenstid från senaste sexuella umgänge, från tre till sex månader. Man har dock efter den senaste utredningen sänkt tiden från tolv till sex månader från den 1 maj 2021. En justering som visserligen är till det bättre men fortfarande helt feltänkt och långt ifrån tillräckligt.

Att en sedan länge gift homosexuell man i monogam relation kan ses som en större risk för blodsmitta än en

heterosexuell person som lever promiskuöst är fullständigt orimligt. Potentiella blodgivare ska screenas för risktagande – inte läggning. Det korrekta är rimligtvis en evidensbaserad screening som identifierar det faktiska risktagandet ur ett individperspektiv. Liberalerna bör verka för att det ska finnas föreskrifter som screenar potentiella blodgivare baserat på vilken risk de faktiskt har utsatt sig för, i stället för att utesluta hela grupper baserat på generaliseringar.

Bo Hejdeman, infektionsöverläkare, har sagt: ”Allt donerat blod testas i dag och medicinskt finns det ingen anledning till att ha en längre karenstid än tre månader.” (<https://www.xn--regnbghjrtan-jfbk.se/kunskapsbaserad-blodgivninging>)

G153. Psykisk hälsa för transpersoner

Mats Nordström, Täby
Anne-Marie Ekström, Borås
Richard Brodd, Göteborg
Peter Edholm, Solna
Carl Otto Engberg, Stockholm
Inez Holst, Mölndal
Robin Nilsen, Stockholm
Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro
Facundo Unia, Stockholm
Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att genomföra en utbildnings-satsning till relevanta målgrupper om de särskilda villkoren för transpersoner och personer med intersex-variation
2. att Liberalerna verkar för att skapa fler trygga mötes-platser för transpersoner i hela landet
3. att Liberalerna verkar för att integrera ett tydligt trans-perspektiv i ANDT-arbetet
4. att Liberalerna verkar för att kunskap om de särskilda villkoren för transpersoner och personer med intersex-variation ska ingå i kursplanerna på högskoleutbild-ningar för folkhälsovetare.
5. att Liberalerna verkar för att kommunerna ska redo-göra för hur de tänker arbeta med att främja den psy-kiska hälsan och förebygga psykisk ohälsa hos gruppen transpersoner i de länsvisa planerna.
6. att Liberalerna verkar för att stödja kommuner i arbetet med de länsvisa planerna.
7. att Liberalerna verkar för att ta fram ny kunskap om vilka faktorer som förhindrar suicid hos transpersoner. Kartläggning av internationell forskning kring suicid-prevention med fokus på hbt-personer. Uppdraget inkluderar informationsspridning.
8. att Liberalerna verkar för att regelbundet följa hälsan i gruppen transpersoner. Uppdraget bör genomföras i samverkan med berörda myndigheter, målgrupper och andra relevanta aktörer.

HBT-liberaler arbetar för att stärka hbt-personers rättighe-ter.

Det finns en stor grupp yngre och äldre som i dag osynlig-görs eller glöms bort i vård och omsorg samt relevant forsk-ning. Därför är det viktigt att vård och omsorg om såväl

barn som äldre tar hänsyn till dessa grupper som till stor del kommer synas växa i framtiden i och med att samhället förändras och fler vågar leva öppet i rätt identitet eller med ett annat könsuttryck än det som i dag förväntas.

Det finns all anledning förutsätta att ökad forskning och kunskapsinhämtning samt utbildning rörande inte minst äldre och deras behov är högst nödvändig samt att sådan kunskapsinhämtning och analys har varit tämligen eftersatt.

Det är mycket viktigt att personal på samtliga myndighe-ter, institutioner, kommuner, regioner med mera ges utbild-ning rörande gruppen.

Det är HBT-liberalers åsikt att organisationer som inne-har statens förtroende och uppdrag att dokumentera, följa upp och föreslå åtgärder kring dåligt mående, hälsorelate-rade frågor samt suicid ska ha skyldighet att även inkludera gruppen i denna statistik och påföljande åtgärdsplaner.

G154. Transpersoners bemötande i hälso- och sjukvård

Mats Nordström, Täby
Anne-Marie Ekström, Borås
Richard Brodd, Göteborg
Peter Edholm, Solna
Carl Otto Engberg, Stockholm
Inez Holst, Mölndal
Robin Nilsen, Stockholm
Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro
Facundo Unia, Stockholm
Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att kunskap om transpersoners villkor och villkor för personer med intersexvariation ska ingå i kursplanerna på högskoleutbildningar för människovårdande yrken.
2. att genomföra en utbildnings-satsning om de särskilda villkoren för transpersoner och personer med intersex-variation. Målgruppen ska vara vård- och omsorgsper-sonal med särskilt fokus på personal verksamma inom primärvård(vårdcentraler), vuxenpsykiatri, barn- och ungdomspsykiatri, LSS-verksamheter, äldreomsorg, mödravård, barnavård, förlösningsvård, samt verk-samma gynekologer, androloger och endokrinologer. Även berörd personal på IVO bör inkluderas i utbild-ningssatsningen.
3. att ta fram ett underlag som kan användas nationellt för vad som gäller för att skriva remiss till utredning för könsdysfori. Detta för att få en jämlik vård i hela lan-det.
4. att göra en genomlysning av journalsystem i Sverige för att gravida med manligt personnummer ska ha samma patientsäkerhet som gravida med kvinnligt per-sonnummer.
5. att nya system för till exempel journalföring inom sjukvården som tas fram ska vara kompatibla med alla personnummer.

HBT-liberaler arbetar för att stärka hbt-personers rättighe-ter.

Det är en självklarhet att individer ska respekteras genom hela vårdkedjan samt att exempelvis tilltal och journalföring görs på ett respektfullt vis.

Det är inte rimligt att den person som genomgår en utredning hänvisas till med ett namn eller ett pronomen som känns obekvämt för den enskilda. Det är inte rimligt att en person ska behöva genomleva ett real life test eller dylikt för att få rätten att genomgå behandling eller byta identitet. Det är kränkande, utsätter människor för risker samt tenderar att öka risken för diskriminering i skola och yrkesliv.

Vård som är relevant för vårdtagaren ska också tillgängliggöras utifrån teknisk och medicinsk kompetens. Det vore lämpligt om vården kunde standardiseras över landet samt innebära en kvalitetssäkrad vårdkedja där patientens bästa tas tillvara och vården anpassas efter individens behov. Finns behov av att anpassa exempelvis behandling för hårborttagning, så ska det också göras. Finns behov av feminiserande behandling av ansikte eller annan avancerad specialistvård, så ska den vården finnas tillgänglig. Behovet av utbildade sexologer med transkompetens är också stort och i dag finns endast mycket liten sådan kompetens inom landets gränser. Transkompetent gynekologisk och endokrinologisk kompetens är också mycket eftersatt. Det finns ett stort behov av tillgång till binders för att hålla inne bröstutväxt i väntan på bröstreducerande kirurgier samt för genitala proteser i de fall det är applicerbart för individen i fråga. Dessa behov ska naturligtvis tillgodoses på samma vis som andra patientgruppers behov av proteser och andra material.

Journalföringen måste ovillkorligen utformas på så vis att exempelvis uppgifter om korrigerig eller annan information inte slentrianmässigt avslöjas inför exempelvis vårdgivare som inte har särskilt behov av att denna information kommer dem till del. Så är inte fallet i dag, då journalsystem är tämligen osäkra, innehåller obefintliga spärrmöjligheter och journalskrivning sker mycket slentrianmässigt. Möjligheten att skydda uppgifter för obehörig personal i dagens svenska journalsystem är bristfällig. Detta kan leda till ren fara eller obehag för vårdtagaren. Risken för felbehandling på grund av fördomar och diskriminering är högre än risken för felbehandling på grund av att delar av journaler inte är tillgängliga för hela vårdapparaten.

Naturligtvis måste även placering i flerpersonsalår på exempelvis sjukhus och institution möta behov och integritet, samt medicinering och annan specifik vård måste fungera oklanderligt. Det är inte heller ovanligt att individer nekas vård eller riskerar sämre bemötande och vårdinsatser på grund av fördomar och ovilja att behandla dem. Eller att de tvingas redogöra för sina erfarenheter, beskriva sina underliv eller på annat vis gå i svaromål eller för den delen utbilda vårdpersonal och andra inom myndigheter och institutioner.

Bättre uppföljning och eftervård krävs, liksom det finns ett behov av bättre och mer utförlig information kring vad en patient kan förvänta sig av respektive behandling och kirurgiskt ingrepp. Möjligheten att bedöma risker och potentiella livsförbättrande resultat måste öka och kunskapen om eventuella komplikationer, hur man känner igen dem och vad

man kan göra åt dem måste också förbättras. Långtidsuppföljning av psykiskt och känslomässigt mående samt fysisk hälsa är i dag eftersatt och måste förbättras i mycket hög omfattning.

Det finns anledning att misstänka en förhöjd prevalens kring exempelvis neuropsykiatriska variationer inom gruppen. Av olika, dock sällan vidare väl utforskade, skäl är problematik rörande Aspergers syndrom, autism, add, adhd, bipolaritet, mer vanligt förekommande än i den allmänna befolkningen. Detta måste vård, myndigheter och andra samhällsaktörer ha en ökad förståelse och beredskap för att kunna hantera. Detta påverkar säkerligen behovet av insatser relaterade till psykisk ohälsa, ökat riskbeteende, social utslagning samt suicidrisk. Det ligger i samhällets intresse att minimera dessa risker till följd av en kombinerad och långvarig problematik så långt det är möjligt.

G155. Könsbekräftande vård

Mats Nordström, Täby
Anne-Marie Ekström, Borås
Richard Brodd, Göteborg
Peter Edholm, Solna
Carl Otto Engberg, Stockholm
Inez Holst, Mölndal
Robin Nilsen, Stockholm
Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro
Facundo Unia, Stockholm
Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att implementera ett standardiserat vårdförlopp av hela eller delar av den könsbekräftande vården. Detta ska inkludera möjligheten till fertilitetsbevarande insatser.
2. att göra den könsbekräftande vården mer jämlik över landet och säkra tillgång till vård för alla som har behov av den oavsett till exempel ålder och könsidentitet.
3. att informera alla regioner om att möjligheten att söka vård i andra regioner i enlighet med patientlagen gäller också för den könsbekräftande vården.
4. att utreda möjligheten om förskrivning av hormoner till personer som redan genomgått utredning kan utlokaliseras till andra vårdgivare inom primärvården för att avlasta teamen.
5. att förutsättningslöst utreda frågan om lagstiftning eller andra åtgärder gällande kirurgiska och andra ingrepp på personer som föds med intersexvariationer.
6. att säkra patientens rätt till information om den egna medicinska historien.
7. att ta fram ett kunskapsstöd för vården av personer som föds med intersexvariationer.

HBT-liberaler arbetar för att stärka hbt-personers rättigheter.

Patologiseringen av transpersoner måste strykas ur svenska vårdmanualer och vårdkriterier. I stället bör diagnostisering beslutas vara en fråga om självdiagnostisering

med hjälp från behörig vårdpersonal för att utesluta annan orsak till begäran om korrigerande. I stället för en patologisering bör exempelvis transsexualism, intersexualitet, intergenderism och andra relevanta tillstånd placeras under avsnitt i vårdmanualer som berör somatiska (kroppsliga) tillstånd med starkt vårdbehov och rätten till vård ska garanteras i lag samt utföras på det allmännas bekostnad såsom redan i viss mån sker i dag för delar av gruppen.

Särskilda utrednings- och behandlingsteam med relevant och multidisciplinär specialistkompetens ska inrättas i samtliga län, men kan vid behov klassas som rikssjukvård för att garantera jämn kvalitet och tillgång. Särskilda specialistteam med uppgift för att hjälpa barn och ungdomar ska inrättas på länsnivå med samma höga krav som för vuxna patienter. Utformningen av dessa team bör kunna lämnas åt exempelvis Socialstyrelsen att utvärdera och genomföra.

Det är fullständigt orimligt att intersexuella i behov av vård inte beaktas utifrån detta och i vissa fall behandlas med könshormoner som strider mot den egna identiteten för att säkerställa individens behov av vård. Detta är fråga om en kroppsbestraffning och ett omyndigförklarande av individen utifrån förlegade skäl som får anses vara synnerligen besvärande i en rättsstat. Individens egen uppfattning och behov ska alltid beaktas.

Såvida ingrepp inte anses vara absolut nödvändiga för individens hälsa ska inga ingrepp göras i barns genitalier och reproduktiva organ på grund av intersexuella tillstånd innan den dagen då barnet själv beslutar vad som ska ske och varför. I de flesta fall behöver inga ingrepp göras för att personen ska kunna leva ett normalt liv, sköta kroppsliga funktioner, hygien och liknande. Det är fullt rimligt att kräva att barnet själv får en chans att bestämma vilket kön hen tillhör och vad som eventuellt bör eller inte bör göras i form av behandling och kirurgi.

G156. HIV

Mats Nordström, Täby
Anne-Marie Ekström, Borås
Richard Brodd, Göteborg
Peter Edholm, Solna
Carl Otto Engberg, Stockholm
Inez Holst, Mölndal
Nicke Johansson, Stockholm
Robin Nilsen, Stockholm
Henrik Silfverstolpe, Trelleborg
Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro
Facundo Unia, Stockholm
Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att riksdagens beslut att tillsätta en utredning om översyn av smittskyddslagen, skyndsamt ska verkställas,
2. att statliga och regionala bidrag för hiv- och annan STI-prevention och testning riktade till män som har sex med män (MSM), ska höjas,
3. att tillgängligheten för preexpositionsprofylax (PrEP) och postexpositionsprofylax (PEP) ska ökas i alla regio-

ner och via fler mottagningar som även kan finnas inom primärvården för att minska kötiden och

4. att primärvårdens kompetens höjs för att kunna möta de speciella behov som gruppen MSM i allmänhet och hivpositiva i synnerhet har samtidigt som utrymme ges för mottagningsenheter som dessutom kan bedriva patientnära forskning och metodutveckling.

HBT-liberaler arbetar för att stärka hbtbi-personers rättigheter.

Riksdagen har gett regeringen i uppdrag att utreda smittskyddslagstiftningen men frågan har förhalats under oacceptabelt lång tid.

Folkhälsomyndigheten och högsta domstolen har båda slagit fast att ingen risk finns för överföring av hiv vid sexuella kontakter om personen med en hivinfektion behandlas framgångsrikt. Därför behövs inte längre speciella villkor för välbehandlade hivpositiva i smittskyddslagen. Detta är en fråga vi liberaler har drivit under många år.

I mars 2021 beslutade Socialstyrelsen att fortsatt diskriminera män som har sex med män (MSM) som vill bidra till samhällets stora behov av blodgivare. Fortfarande gäller sex månaders celibat trots att allt blod från alla blodgivare testas med samma metod. Regler för blodgivning och organdonation ska ta hänsyn till risken för spridning av hiv och vara utformade så att patientsäkerheten kommer främst, men det ska vara samma regler för alla.

Svensk sjukvård, svenska myndigheter och frivilligorganisationer har varit så framgångsrika i hanteringen av hivpandemin så att vi var första land att med marginal uppnå 90-90-90-målet. Det lanserades av UNAIDS och innebär att 90 procent av alla som lever med hiv ska vara diagnostiserade och av dem ska 90 procent behandlas så att minst 90 procent har en så låg virusnivå att den inte längre är mätbar så att hiv inte kan överföras till annan person.

Vi kan nu se framtiden an och arbeta mot målet att år 2030 inte längre ha någon inhemsk hivöverföring, men det kräver fortsatta ansträngningar och fortsatt målmedvetenhet. En erkänt viktig faktor för bl.a. gruppen (MSM) är tillgången till förebyggande läkemedel, s.k. preexpositionsprofylax (PrEP) men kötiden i Stockholm är f.n. över ett år. Minst fyra personer har testats hivpositiva under sin kötid vid Venhälsan vid Södersjukhuset. Parallellt måste hälso- och sjukvården förbättras och det växande behovet av åldersvård tillgodoses för alla de drygt 8 000 personer som i dag lever med hiv i Sverige.

G2. SOCIALFÖRSÄKRINGAR OCH ANDRA EKONOMISKA TRYGGHETSSYSTEM

G201. Reformera pensionssystemet

Liberalerna Skaraborg
Liberalerna Skövde

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ger partistyrelsen i uppdrag att utreda och arbeta fram ett förslag till ett reformerat pensionssystem till den nivå (70 procent) som skulle gälla i början av 2000-talet

Nuvarande pensionssystem måste reformeras nu. Vårt pensionssystem byggdes upp i mitten av 90-talet under Liberalernas ledning och skulle då motsvara 70 procent av slutlönen.

I dag är den på 50 procent och om 5 år är den 40 procent, om inget förändras.

Den s.k. pensionsgruppen har misslyckats med sitt uppdrag och alla samtal där sker i slutet rum vilket innebär också att man måste vara överens. Denna strategi har till skillnad mot en öppen dialog t.ex. i riksdagen, inneburit att väljarna inte längre vet vad varje parti har framfört för önskemål och kunnat rösta därefter. Detta måste ändras.

Systemet har inneburit att vi har fått de sämsta pensionerna i hela Norden.

Vi ligger näst sist inom EU, på 25:te plats av de 26 EU-länderna.

Vår tidigare liberala riksdagsledamot och landshövding Eva Eriksson som nu är ordförande i SPF Seniorerna har i flera tidningsartiklar i rikspresen redovisat hur illa det är med vårt pensionssystem. Alla pensionsorganisationer och LO håller med om detta.

För en person med 52 års heltidsarbete som normalinkomsttagare har pensionen efter skatt ökat från 2013 till 2021 med sju procent på 8 år, att jämföra med en normalinkomsttagare med 24 procent. Denna ökning täcker inte ens inflationen utan blir minus för varje år att röra sig med. Många har tyvärr en betydligt sämre utveckling. Sverige slits isär och klyftorna ökar ständigt.

24 procent av väljarkåren är över 65 år och utgör en mycket viktig väljargrupp för Liberalerna. Denna grupp befinner sig i ett sluttande utanförskapsområde vad gäller pensionerna.

Liberalerna måste återigen ta initiativ till att reformera pensionssystemet och hålla ihop landet. Sverige håller på att slitas isär så nu är det dags att återigen reformera pensionssystemet.

Detta kommer att bli en stor valfråga 2022. Liberalerna måste återigen ta initiativet.

Liberalerna drev igenom den första allmänna folkpensionen, år 1913, i Sverige.

Liberalerna reformerade pensionssystemet på 1990-talet, då det var på väg att urholkas.

Liberalerna måste återigen reformera pensionssystemet och det brådskar.

G202. Bättre pensioner för alla som har arbetat

Mats Werne, Helsingborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en lämplig del av löneavgiften på 11,62 procent som ingår i arbetsgivaravgiften ska omfördelas till ålderspensionsavgiften
2. att Liberalerna driver denna fråga och tar fram ett underlag och lägger fram en motion i Sveriges riksdag.

För att ålderspensionen ska bli rimlig behöver ålderspensionsavgiften öka. Detta kan ske genom en omfördelning från den allmänna löneavgiften.

Så här ser fördelningen av arbetsgivaravgiften för de olika avgifterna ut för år 2020:

Benämning	Procent
Sjukförsäkringsavgift	3,55
Föräldraförsäkringsavgift	2,6
Ålderspensionsavgift	10,21
Efterlevandepensionsavgift	0,6
Arbetsmarknadsavgift	2,64
Arbetskadavgift	0,2
Allmän löneavgift	11,62
Summa arbetsgivaravgift	31,42

Det är välkänt att dagens pensionssystem resulterar i att många medborgare som har varit verksamma under ett helt yrkesliv erhåller en väldigt låg pension. Det här drabbar bl.a. många kvinnor som har varit yrkesverksamma inom offentlig sektor. Många arbetstagare får en chock när de går i pension och inser hur lite de får i pension efter ett långt och troget arbetsliv. Det är t.o.m. så illa att de blir fattigpensionärer.

Ett exempel från 2019: Undersköterska, en yrkesgrupp som vi nu i dessa pandemitider så väl behöver. Efter att ett helt yrkesliv ha arbetat från 25 års ålder fram till 65 år erhålles 56,8 procent av slutlönen i pension. Det blir cirka 13 800 kronor efter skatt.

Vilka vill utbilda sig till undersköterskor under dessa förutsättningar?

Det finns statistik som visar att den genomsnittliga pensionsåldern i dag inte är 65 år. Personer utan gymnasieutbildning arbetar till 61,7 år. Inom LO kollektivet t.ex. inom byggnads är pensionsålder inte ens 60 år. Inom Kommunal arbetar bara en av tio efter 65 år.

Arbetsmarknaden i Sverige förändras. Teknikskiften, digitalisering och artificiell intelligens utmanar många yrken i olika branscher, liksom globaliseringen.

Att lösningen på de låga pensionerna är att arbetskraften ska orka arbeta tills man är 70 år är inte realistiskt. Lägg därtill att personer som är 50+ som av olika anledningarna blivit av med sitt arbete, t.ex. på grund av strukturomvandlingar, har mycket svårt att få en ny anställning.

Vi liberaler kan ta en position här.

Liberalerna är det parti som ska värna de välfärdgrundande systemen i samhället. Alla de som dagligen och strävsamt går till sitt arbete år ut och år in, ska erhålla samhällets aktning och belöning för att de är en del i att bygga ett starkt välfärdssamhälle.

Vi liberaler ska kämpa för att de som yrkesarbetar och bidrar till de välfärdgrundande systemen ska få trygga och rimliga pensionsvillkor.

G203. Gör avtalspensionen möjlig att placera via direktägande i aktier

Monica Renstig, Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att avtalspensionen också kan placeras via direktägande i aktier, inte enbart fondförsäkringar

Nästan alla anställda i Sverige har kollektivavtalade pensioner, där denna avtalspension betalas in varje månad av arbetsgivaren. Beroende på vilken bransch den enskilde arbetar inom och vilket tjänstepensionsavtal hen tillhör kan hen välja förvaltning av vissa delar av tjänstepension. De två sparformerna som i dag kan väljas för tjänstepensionen är traditionell försäkring och fondförsäkring. Om den enskilda inte gör något val för den kollektivavtalade tjänstepension placeras pengarna i förvaltsalternativet i en traditionell försäkring. Det innebär att förvaltaren sköter tjänstepension – där man inte har möjlighet att påverka tjänstepensionens placeringar. Om en enskild väljer fondförsäkring kan hen själv välja risknivå genom att välja olika fonder.

Lönen och hur länge man har jobbat påverkar hur mycket man kommer att få i tjänstepension. Hur den enskilde valt att placera sin tjänstepension tillsammans med värdeutvecklingen på sparandet påverkar också.

Att spara via de finansiella förvaltarnas olika fonder innebär att mycket av den värdeökning den enskilde skulle kunna haft försvinner i dyra förvaltningsavgifter. En procent i fondavgift kan synas lite, men eftersom detta får en ”ränta på ränta-effekt” blir det betydligt större belopp som leder till rätt avbräck för den enskilde. Höga avgifter urholkar därför individens obligatoriska pensionssparande. Analyser av

hur väl olika fonder lyckas förvalta pensionssparandet visar också att dessa inte lyckas bättre än vad index visar.

Jag motionerar därför om att Liberalerna ska verka för en pensionsreform där det blir tillåtet för individer som så önskar att själva svara för sitt pensionssparande via direktägande i aktier. Detta för att det skulle ge mycket större möjligheter för den enskilde att bygga upp ett större pensionskapital. Det finns också ett stort egenvärde i att öka medborgarnas intresse för ekonomi och företagande. Utredningen bör också beakta hur stor del av de inbetalningar som görs via avtalspensionen som i dagsläget inte alls får hanteras av den enskilde som i dag ”direktförvaltas” av fonder och då överväga att även göra dessa belopp tillgängliga för individen att direktäga och direktplacera.

Förslaget får konstrueras så att det sparade kapitalet har någon form av inlåsning som gör att det inte går att ta ur förän vid en viss ålder.

G204. Låt föräldrar vabba och anhöriga vanna

Ingrid Sandelin, Sjöbo
Tove Klette, Lund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för en utökad sociallagstiftning som medger en tillfällig närståendepenning på samma villkor som tillfällig föräldrapenning
2. att landsmötet ger partistyrelsen i uppdrag att låta utreda de samhällsekonomiska konsekvenserna av införandet av en tillfällig närståendepenning.

Den svenska jämlikhetsdebatten handlar i stort sett bara om jämlikhet mellan könen och då främst ”lika lön för lika arbete”. Men vi vill uppmärksamma en ojämlikhet mellan generationerna.

Sedan en tid kan föräldrar till barn ”vabba”, det vill säga ta ledigt från jobbet och stanna hemma för att vårda sitt sjuka barn och då via Försäkringskassan få ekonomiskt stöd genom tillfällig föräldrapenning. Man kan också sätta in en annan person i sitt ställe

Det tycker vi naturligtvis är bra.

Men i andra ändan av generationsaxeln finns äldre människor som bor hemma och också kan bli sjuka och inte klarar sig själva utan hjälp under sin sjukdom. Då kan någon av de vuxna barnen behöva ta ledigt från sitt jobb för att hjälpa sin gamla mor eller far. Ibland kan det vara andra anhöriga personer som rycker in.

Medellivslängden i Sverige ökar kraftigt och därmed också antalet äldre som behöver hjälp vid sjukdom.

Ofta ser inte arbetsgivare eller kollegor sådan ledighet som lika självklar som när föräldrar tar hand om sina sjuka barn. Hjälpbehoven gäller naturligtvis vård av både barn, vuxna, funktionsnedsättningsdrabbade och äldre utan någon som helst åldersdiskriminering.

Vi anser att det borde vara lika självklart att kunna ”vanna” som att kunna ”vabba”, det vill säga via Försäkringskassan kunna få en tillfällig närståendepenning för vård av förälder, annan anhörig eller närstående. Vi är övertygade om att en sådan kan medföra att äldre människor kan bo kvar i sina

hem längre utan att behöva utnyttja kostnadskrävande vårdresurser.

G205. Bidrag från stiftelser och fonder ska inte dras från försörjningsstödet

Lotta Nachemson, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ett bidrag från en stiftelse, öronmärkt till ett specifikt ändamål och med redovisningskrav, inte ska ses som inkomst och därmed minska försörjningsstödet

En stiftelse förvaltar en ekonomisk förmögenhet, som en eller flera personer (stiftare) har avsatt för ett särskilt ändamål. Stiftelsen styrs av en stadga, som bland annat anger hur avkastningen ska användas (ändamålet) och vem eller vilka som är möjliga mottagare av förmåner från stiftelsen. En stiftelse ska vara varaktig och måste dela ut 80 procent av sin avkastning och till ändamålen enligt dess stadga för att behålla sin status som stiftelse.

Ekonomiskt bistånd (försörjningsstöd) ges, efter prövning av socialtjänst i kommunerna, till enskilda och familjer i behov av ekonomiskt stöd till sin försörjning.

Socialtjänsten räknar av allt som inkommit på kontot och minskar därmed försörjningsstödet med samma storlek. Detta görs oavsett, ingen hänsyn tas till om bidraget kommer från en stiftelse, bidraget är öronmärkt till ett specifikt ändamål, ändamålet inte är något som socialtjänsten skulle gett bidrag till, och trots att mottagaren förväntas redovisa bidraget till stiftelsen.

Konsekvensen blir att mottagaren inte kan uppfylla stiftelsens ändamål och stiftelsen kan inte uppfylla stadgan. Risken är att stiftelsen förlorar sin skattefria status och urholkas på sikt. Donatorns önskan och goda intentioner riskerar gå förlorad för all framtid. Den som erhållit bidrag får minskat försörjningsstöd och kan inte uppfylla ändamålet man beviljats till, trots att ändamålet inte är något som täcks av försörjningsstöd.

Socialtjänsten ska därför inte tillåtas räkna in bidrag från en stiftelse, som inte ersätter det samhället ska stå för. Bidrag från en stiftelse ska därför inte ses som inkomst och påverka försörjningsstödet.

G206. Jämställt försörjningsstöd

Johanna Ek, Flen
Rebecca Burlind, Kungsör
Oxana Erixon, Flen
Jessica Johnson, Vallentuna
Camilla Rosencrantz, Eskilstuna
Elisabeth Rytterström, Eskilstuna
Fredrik Sneibjerg, Värmdö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att försörjningsstöd ska delas lika mellan vuxna i ett gemensamt hushåll

Den svenska jämställdhetspolitiken bygger på att mannen och kvinnan ska vara självständiga, så även ekonomiskt.

Men i många kommuner betalas försörjningsstödet automatiskt ut till mannen i hushållet. Ett system som passerat sitt utgångsdatum för länge sedan.

När en familjs huvudsakliga inkomst automatiskt hamnar på mannens konto riskerar många kvinnor att försättas i en ekonomisk beroendeställning till sina män. För kvinnor som lever i en ekonomisk destruktiv relation eller i hem där det förekommer våld blir det än mer förödande.

Dessutom, om vi ska lyckas med integrationen fullt ut, måste vi ge utlandsfödda kvinnor samma förutsättningar att komma in i och delta i samhället som män. Att frånta kvinnan ansvaret för familjens ekonomi är att underminera hennes möjligheter att leva som en självständig individ. Vi riskerar i och med detta förfarande att ytterligare bidra till segregation och ojämställda familjeförhållanden.

Detta behöver naturligtvis inte begränsas till relationer som består av en man och en kvinna, utan principen kan vara lika relevant i samkönade relationer.

G207. Rätt till goda levnadsvillkor

Charlotte Söderlund, Bromölla
Charlotte Hedendahl, Malmö
William Hedendahl, Malmö
Anders Karlsson, Örebro
Roko Kursar, Malmö
Marianne Åhman, Sunne

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att aktivitetsersättning inom LSS samt sjukersättning för personer med funktionsnedsättning inom LSS höjs till ett rimligt belopp som går att leva på
2. att den totala inkomsthöjningen höjs rejält innan man börjar dra bort bostadstillägget
3. att man har en gemensam enhetlig hyra för alla LSS-bostäder, oavsett var man bor i landet för dem som själva inte kan ha ett lönearbete

Fattigdomen för många i LSS-gruppen har ökat under senare år. En del av orsakerna till detta är dåligt anpassad aktivitets- och sjukersättning med hög skatt men också orimligt höga hyror och icke anpassat bostadstillägg. Personer med funktionsnedsättning har bortprioriterats under de senaste 15 åren trots flera rapporter och utredningar. Vi har både LSS, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, som slår fast att man har rätt att leva ett liv som andra med goda levnadsvillkor – men vi har också FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som i artikel 28 erkänner rätten för personer med funktionsnedsättning ska ha rätt till en tillfredsställande levnadsstandard. Det står tydligt att personer med funktionsnedsättning ska ha rätt till samma positiva ekonomiska utveckling som landets övriga medborgare. Gruppens köpkraft har bara förbättrats en tredjedel så mycket som för en genomsnittlig löntagare under motsvarande period. Nettoinkomsten efter skatt är knappt 8 000 kronor per månad medan minimilönen efter skatt för personer i kommunal anställning är cirka 16 000 kronor. Detta är en grupp människor som alla andra och det handlar inte längre om välgörenhet utan om mänskoko-

värde. Ska Liberalerna se på personer med funktionsnedsättning som fullvärdiga medborgare eller ska denna grupp bli en fråga för välgörenhet? Ska alla människor ha rätt till sina basala behov och kunna vara en aktiv del av samhällsgemenskapen så måste vi ge dem verktygen och ekonomin. Vi vill särskilt betona att kvinnor med funktionsnedsättning är överrepresenterade i den grupp vars inkomst understiger den relativa fattigdomsgränsen.

Regeringen själv skriver om detta i nya utredningar, som här i kommittédirektiv 2020:28: ”Den genomsnittliga disponibla inkomsten för personer med funktionsnedsättning är lägre än för den övriga befolkningen. För personer med boende med särskild service enligt LSS är den ekonomiska situationen sannolikt särskilt svår [...]. Det innebär att den enskilde går 4 650 kronor minus per månad.” Detta blir en fråga som kommer till sin spets och handlar ytterst om allas lika värde.

Vi menar att det är dags att göra en höjning som gör skäl för vår LSS-lag som ju beskriver goda levnadsvillkor. Bakgrund till denna motion är rapporten Fångad i fattigdom ifrån funktionshinderorganisationen FUB: <https://www.fub.se/wp-content/uploads/2021/03fangad-i-fattigdom-2021-1.pdf>

G208. Extra barnbidrag

Charlotte Hedendahl, Malmö
William Hedendahl, Malmö
Torbjörn Karlsson, Malmö
Charlotte Söderlund, Bromölla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att barnbidraget höjs till det dubbla för dem som tjänar under 250 000 kronor om året

Låginkomsttagare som uppbär barnbidrag vilket oftast är kvinnor men kan naturligtvis också vara män eller hen. De som tjänar under 250 000 kronor om året bör få dubbelt barnbidrag med hänvisning till barnkonventionen.

För att jämna ut den skillnaden som finns i samhället. Barn är väldigt medvetna om skillnaderna och känner snabbt ett utanförskap. Vi vill att alla barn ska få en bra start i livet och de måste få känna trygghet. Vi måste investera i barnen som är vår framtid.

G209. Liberala välfärdsreformer för framtiden

Amie Kronblad, Värmdö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att avveckla maxtaxa inom barnomsorgen och fritidsomsorg och i stället införa en inkomstprövad barn- och fritidsomsorgsavgift
2. att Liberalerna verkar för att höja och behålla allmänna barnbidraget upp till att barnet är tre år. Efter tre år fyllda låta allmänna barnbidraget utgå och i stället införa en skattelättnad per barn från 3 till 19 års ålder fördelas lika mellan vårdnadshavare för att stimulera jämställdhet och stimulera arbete före bidrag
3. att Liberalerna verkar för att koppla ihop inkomststöd/försörjningsstöd och bostadsbidrag med en allmän och lika arbetslöshetsförsäkring.

Vår välfärd måste ställas om för att möta en ny värld. Maxtaxa måste ändras och bli inkomstprövad, lägre avgifter för dem med behov och högre avgifter för dem med resurser. Barnbidrag borde höjas för barn under tre år, men tas bort efter tre år fyllda och i stället bör en skattereducering för modern och fadern införas för varje barn upp till 19 år, på grund av föräldraskapets skyldighet att försörja barn och ungdomar genom gymnasiet. Bidrag bör ställas om skattelättnad vilket blir arbetsstimulerande /kopplas i stället till inkomst. Som komplement ska inkomststöd/ försörjningsstöd och bostadsbidrag stärkas och kopplas till arbetslöshetskassan som precis som Försäkringskassan bör innefatta alla. Vi behöver inte barnafödande stimulerade åtgärder, för vår befolkning växer så det knakar vilket är positivt för vårt land. Vi behöver anpassa våra välfärdsreformer efter en globaliserad värld och efter en demografisk förändring. Vi behöver arbetsstimulerande åtgärder och ett modernare välfärdstänk, mer till dem som behöver och mindre bidrag till svensk medelklass. Vi behöver anpassa våra bidragssystem till att stimulera egen jämställdhet, egen försörjning, företagande och anställningsbarhet.

G210. Inkomstprövade bidrag

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att ensamstående mammor är de enda som ska ha barnbidrag och underhållsbidrag, eller åtminstone utreda förslaget

I vardagen i Sverige ska inte barnfattigdom finnas. Bidrag är som ett skyddsnät men ska inte finnas för att folk ska spara de pengarna på hög.

Liberalerna i Norrbotten tog upp frågan på förra landsmötet 2019 om barnbidraget. Men underhållsbidrag som ibland betalas av den ena föräldern om barnet endast är bosatt hos en är bara nödvändigt om någon av föräldrarna där barnet eller barnen är ensamstående.

Om man flyttar ihop med någon så ska man räknas som ett hushåll och bidra till sin nya familj gemensamt där man accepterat att den andre har barn sen tidigare. Den andra föräldern, oavsett om han eller hon är ensamstående eller

har familj, behöver ekonomi för kunna tillhandahålla ett bättre umgänge med barnet för den som inte är boförälder. Det är en viktig fråga att driva så att kontakten med barnet inte försämras och att man har råd att göra saker med barnet och hjälpa barnet, t.ex. med moped och liknande, i stället för att vara tvingad till att betala månadsvis ett bidrag till ett fullt fungerande hushåll som valt att leva med varandra.

G211. Skrota flerbarnstillägg

Liberalerna Norberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna driver på för att skrota flerbarnstillägget.

Riksrevisionen har gett sin syn på flerbarnstillägget och där konstaterat att tillägget har lite i övrigt att önska, framförallt vad gäller träffsäkerheten. Moderaterna har också lämnat in en motion till riksdagen i detta ärende men denna har fått avslag vad vi förstår.

Liberalerna Norberg anser att flerbarnstillägget bör avskaffas. Det ska löna sig att arbeta och ju fler barn en förälder skaffar sig, desto mer försvåras möjligheten att arbeta. Detta i sin tur påverkar din framtida pension och så vidare. Ofta är det första barnet som kostar mer eftersom föräldrarna i regel inte har något som kan återanvändas till barnet.

För att främja arbetslinjen och öka jämställdheten bör Liberalerna verka för att flerbarnstillägget skrotas.

G212. Reformera Försäkringskassan

Bengt Eliasson, Kungälv

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar initiativ till ett genomgripande reformprogram för Försäkringskassan i syfte att återställa och höja förtroendet för myndigheten

Försäkringskassan (FK) är en av Sveriges allra största myndigheter. Försäkringskassans uppdrag är att besluta om och betala ut en stor del av de förmåner som ingår i socialförsäkringen. Utbetalningarna omfattar mer än 200 miljarder kronor per år, vilket motsvarar sex procent av Sveriges BNP.

Den svenska socialförsäkringen omfattar i stort sett alla som bor eller arbetar i Sverige. Försäkringen är en viktig del av de offentliga trygghetssystemen och har stor betydelse, inte bara för enskilda, hushåll och företag, utan för hela samhällsekonomin. Försäkringskassan administrerar och beslutar om cirka 50 olika förmåner och försäkringar. Dessutom sköter Försäkringskassan i det närmaste all drift av statens IT-system och utreds som samlad utbetalningsmyndighet.

En allt starkare och ökande kritik riktas mot Försäkringskassans hantering av ett flertal olika förmåner. En sak är själva socialförsäkringarna och dess olika funktioner och utformningar och en annan är själva myndighetshandlingen och dess funktion i utförandet. Dessa delar måste skiljas på och det är oftast kritik och brist på förtroende i själva myndighetens utförande som är störst. Detta är en trend som måste brytas och är farlig utveckling för tilltron och sam-

manhållningen i samhället. En viktig del i detta är att politiken tar kommandot över utvecklingen och startar ett stort och välgrundat reformarbete för myndigheten. Liberalerna ska ta initiativet i detta arbetet för att återge förtroendet för att socialförsäkringarna finns där när vi behöver dem och att myndigheten sköter dem väl.

Sannolikt behöver Försäkringskassans uppdrag renodlas och minskas. En naturlig del att lyfta ur Försäkringskassans uppdrag är exempelvis delarna som hör till det funktionshinderpolitiska området, t.ex. delar av sjuk- och aktivitetsersättning, personlig assistans och assistansersättning, bilstöd, handikappersättning, merkostnadsersättning och annat stöd för personer med funktionsnedsättning. Merparten av dessa förmåner är enkelt avskiljningsbara och enhetligt placerade och kan lyftas över till t.ex. Myndigheten för Delaktighet.

Samtliga åtgärder i ett kommande myndighetsövergripande reformarbete behöver noggrant utredas och genomlysas grundligt. Målet måste vara att säkerställa medborgarnas förtroende, rättssäkerheten och transparensen för myndigheten och socialförsäkringssystemen.

G213. Upprätta en utbetalningsmyndighet

Tobias Davidsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att upprätta en utbetalningsmyndighet som samordnar och genomför alla utbetalningar från det offentliga.

En utbetalningsmyndighet skulle kunna samordna alla offentliga organs utbetalningar främst för att kunna upptäcka eventuella bidragsfusk samt skattefusk. Portalmyndigheten skulle inte ta över några beslut över utbetalningar från kommuner, regioner, Skatteverket, Försäkringskassa eller andra myndigheter utan enbart vara samlingsportal för utbetalningar. Genom att samordna alla offentliga utbetalningar så försvinner möjligheten att oriktiga utbetalningar fortsätter när det pågår andra processer mot mottagaren för till exempel bidragsbrott eller andra pågående utredningar. Myndigheten skulle även kunna flagga att rätten till olika bidrag strider mot varandra till relevanta beslutande instanser som då får möjlighet att agera. En myndighet som sköter alla utbetalningar skulle även kunna avlasta mindre kommuner eller andra offentliga organ från det ekonomiska arbetet med utbetalningar och återkrav vilket gör det möjligt att fokusera på kärnverksamheten med utredningar och beslut. Det skulle även underlätta för medborgare att enbart ha en portal där utbetalningskonton och liknande ska hanteras. Så fort ett beslut tagits så kan även myndigheten sköta utbetalningarna vilket skulle göra att pengar snabbare hamnar hos den som ska ha den och man inte hamnar i ingenmanslandet när man väntar på pengar.

En annan fördel är att det blir mycket enklare att mäta statistiken på utbetalningar från det offentliga till medborgare, företag, föreningar och organisationer. Det skulle gå att enkelt följa upp det ekonomiska arbetet för till exempel föreningar som får medel och om summan av arbetet är värt

alla offentliga medel. Även det offentliga själv skulle kunna indexmätas från påbörjade ärenden till utbetalat medel.

Genom att behålla beslutanderätten hos alla nuvarande myndigheter så kräver inte förslaget ett stort omfattande reformarbete som berör otaliga aktörer utan kan fungera som ett lager ovanpå nuvarande system.

G214. Individualiserad föräldraförsäkring

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg
Linnea Bjärum, Malmö
Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för en individualiserad föräldraförsäkring

Kvinnors ekonomiska förutsättningar är en av nycklarna till hur vi ska göra Sverige jämställt. Män och kvinnor har enligt lag haft lika rättigheter att utbilda sig och göra karriär genska länge. Ändå är samhället i dag inte så jämställt som vi liberaler vill att det ska vara. Normer och strukturer håller tillbaka människor och hindrar, i det här fallet kvinnor, från självförverkligande. Det är med sådana glasögon vi ska se på föräldraförsäkringen. Även om vilken vårdnadshavare som helst skulle kunna överlåta dagar till den andra vet vi att det blir kvinnor som tar den största delen av ansvaret. Kvinnor är i dag hemma i snitt 60 veckor per barn, motsvarar 76 procent. Utifrån det är det inte så konstigt att kvinnor hamnar efter på arbetsmarknaden och att skillnaderna i inkomst mellan män och kvinnor i dag fortfarande är så stora som dem är. Det finns ingen annan del i vår gemensamt finansierade välfärd som tilldelas kollektiv och inte individer och det tycker inte Liberala ungdomsförbundet att föräldraförsäkringen borde göra i fortsättningen heller.

Livslönen för manliga akademiker är i genomsnitt 16 procent högre än för kvinnliga. Det är 2,8 miljoner kronor efter skatt. Enligt IFAU kan hälften förklaras av den svenska föräldraförsäkringen och att kvinnor tar ut cirka tre fjärdedelar av den. Ett jämnare uttag av föräldrapenningdagarna skulle leda till att lönegapet mellan kvinnor och män minskar. Även den kvinna som inte skaffar barn tjänar generellt sett sämre än män och får en svagare ställning på arbetsmarknaden. Detta på grund av arbetsgivares stereotypa förväntningar om att kvinnor står för den huvudsakliga andelen av uttaget av föräldraförsäkringen. Det ska stå alla föräldrar fritt att avgöra hur länge de vill vara hemma med sina barn. Detta innebär däremot inte att man kan förvänta sig att skattebetalarna ska stå för hela notan för de val man gör. Den period som statligt finansieras bör inte befästa strukturer som missgynnar män i familjelivet och kvinnor i arbetslivet.

Kvinnors ställning på arbetsmarknaden är svagare än mäns, såväl i mer sjukskrivningar, lägre lön, färre chefsposter och mindre heltid. I stort sett alla dessa kan delvis förklaras av det ojämna uttaget av föräldraförsäkringen.

G215. Ett mer jämställt föräldraskap

Cecilia Elving, Stockholm
Monica Wahlström, Vännäs
Helene Adell, Boden
Lovisa Aldrin, Halmstad
Adela Brkic Carlsson, Ulricehamn
Pernilla Ekelund, Svalöv
Birgitta Granquist, Göteborg
Jessica Hellström, Malung-Sälen
Sarah Karlsson, Härnösand
Anna Manell, Sollentuna
Jacqueline Tjällman, Skövde
Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna strävar efter ett jämnt uttag av föräldraförsäkringen mellan föräldrar
2. att de icke överlåtelsebara månaderna i föräldraförsäkringen gäller alla, oavsett deras sjukpenninggrundande inkomst
3. att snabbhetspremien för tätt barnafödande avskaffas
4. att Försäkringskassan ges i uppdrag att utveckla sin handläggning och information till föräldrar kring föräldraförsäkringen med fokus på nudging för ett mer jämställt uttag
5. att Försäkringskassans uppdrag att informera om fördelarna med ett jämställt föräldrauttag följs upp och utvärderas, samt att jämställdhetsmålen i Försäkringskassans uppdrag följs upp
6. att jämställdheten i deltagandet i föräldrastödsprogram ökar, genom att verka för att fler män deltar
7. att vårdnadsbidrag, barnomsorgspeng eller liknande förslag inte införs

Liberalerna har ett innovativt nytt förslag till en ny föräldraförsäkring. Liberala Kvinnor ställer oss bakom förslagen. I denna motion redogör vi för politiska förslag som bör komplettera Liberalernas övriga förslag om föräldraförsäkringen.

I dag är fortfarande en kvinnas genomsnittliga livsinkomst under livet över tre miljoner kronor lägre än en mans och resultatet märks i plånboken livet ut. En jämställd arbetsmarknad börjar med ett jämställt föräldraskap.

Männen dominerar på ledande uppdrag i arbetslivet, trots att kvinnor har högre utbildningsnivå. Fortfarande tas bara en fjärdedel av föräldraledigheten ut av män och normen kvarstår att det är kvinnan som går ner i deltid om vardagen som småbarnsförälder så kräver. Som liberala feminister vill vi fortsätta ändra och reformera för att komma ännu längre. För oss är målet att barnets vårdnadshavare tar ett lika stort ansvar under dess första tid i livet och delar lika på föräldraledigheten.

Vi vill att de överlåtelsebara månaderna i föräldraförsäkringen ska gälla alla. Utan att tidigare ha arbetat i Sverige har du inte rätt till sjukpenninggrundande inkomst. Konstruktionen av dagens föräldraförsäkring gör att de som saknar SGI inte får några icke överlåtelsebara dagar i föräldraförsäkringen. Det påverkar jämställdheten i grupper där den kanske behövs som allra mest – som nyanlända.

Vi vill även slopa snabbhetspremierna eftersom det medför att svenska kvinnor föder barn med tätare intervaller än i många jämförbara länder. Premien gynnar den som går ner till deltidsarbete mellan barnen. Detta bidrar till en längre frånvaro för kvinnor från arbetsmarknaden under en mer koncentrerad tidsperiod, vilket får stora konsekvenser för kvinnors karriärutveckling. Att föda barn för tätt kan även innebära hälsorisker för kvinnan och kan öka risken för förlustskador.

En reform som går tvärt emot arbetslinjen och bidrar till att försvaga kvinnors ställning på arbetsmarknaden är införandet av vårdnadsbidrag, barnomsorgsavgift eller liknande reformer. Forskning visar på förskolans betydelse för att utjämna förutsättningarna för hur väl barn lyckas i skolan. I Sverige bidrar vi gemensamt till välfärden som vi använder efter behov, vårdnadsbidraget bygger på tanken att man ska få ersättning för välfärd man inte använder. Vårdnadsbidraget visade sig vara en kvinnofälla men även ett stort hinder för integration. Förslag som barnomsorgsavgiften och andra liknande förslag skulle, om de genomfördes, visa sig skapa samma jämställdhets- och integrationsproblem. Därför är det en viktig uppgift för liberaler att motsätta sig dylika förslag.

Vidare vill vi att Försäkringskassans roll i att verka för ett jämnt uttag utvecklas och utvärderas. Studier indikerar att "pappaledighet" gynnar både mammor, barn och pappor. Då uttaget trots detta är så pass ojämnt anser vi att det är på sin plats med en utvärdering av hur väl information om fördelarna med ett jämställt uttag når ut samt en reformering av hur informationen förmedlas.

G216. Förändra sjuklöneavtalen för anställda inom vård- och omsorg

Liberalerna Sandviken

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för ett avskaffande av karensavdraget för anställda inom vård- och omsorgsyriken.
2. att Liberalerna verkar för att förändra sjuklöneavtalen för anställda inom vård- och omsorgsyriken så att staten tar det fulla ansvaret för sjuklönekostnaderna från dag ett.

En avgörande lärdom från den pandemi vi levt under i snart 18 månader är att säkra upp och förhindra smittspridningen bland de sköraste i vårt samhälle nämligen bland äldre.

Efter åtgärder och rekommendationer från Folkhälsomyndigheten om att bland annat, tvätta händerna, ofta, hålla avstånd, bära skyddsutrustning samt att stanna hemma vid minsta symptom så har vi inom kommunen sett en tydlig nedgång i sjukstatistiken bland personalen inom kontaktyriken. Tydligast är statistiken inom vård- och omsorgspersonal. En avgörande faktor till att man följt råd och rekommendationer är, av förklarliga skäl, risken att sprida det fruktansvärda och dödliga viruset till omsorgs- och vårdtagare eller till kollegor.

Tack vare de uttalade rekommendationerna, råden och kraven på skyddsutrustning så har smittspridningen inom

omsorgsboenden och hemtjänst helt stannat av. Även personalen har varit friskare 2021 än under 2019, innan pandemin. Vi har under två vintrar varit i stort sett helt förskonade från vinterkräksjuka och har endast haft ett fåtal fall av "vanlig" säsongsinfluensa.

När vi nu ska börja återgå till det normala bör vi se över de åtgärder som har haft en positiv effekt avseende minskad smittspridning. Att, efter pandemin, hålla kvar vid användandet av skyddsutrustning i den omfattning som nu råder är knappast görbart. Däremot så anser vi att "kravet" på att stanna hemma vid minsta symptom kan permanentas och att staten tar ansvaret för sjuklöneersättningen från dag ett och att inget karensavdrag ska gälla för personal inom vård- och omsorgsyriken. Vi anser god hygien och att personalen stannar hemma från jobbet vid minsta symptom är den bästa metoden för att minska smittspridningen vid säsongsinfluensa, vinterkräksjuka och andra smittsjukdomar.

G217. Testa basinkomst

Harald Enoksson, Sundbyberg

Lars Afzelius, Stockholm

Tobias Davidsson, Stockholm

Sebastian Dennerhag, Sundbyberg

Helena Mischel, Järfälla

Natalie Selin, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna förordar test av ett basinkomstsystem för några få utvalda frivilliga kommuner av varierande storlekar

Liberalerna är ett socialliberalt parti, vilket innebär att vi står för ekonomisk omfördelning, men utan den byråkrati som karaktäriserar den socialdemokratiska omfördelningen.

Problemet med byråkratiskt fingerläggande är att en byråkrat helt enkelt inte vet något om den som ska ha bidrag. Det leder till en ofrihet för den personen, och att hinder läggs i hans väg till lycka och framgång. Några exempel:

Om du går på A-kassa och jobbar en eftermiddag, så kan du förlora en veckas A-kassa. Det motsvarar en marginalskatt på många hundra procent, och precis som vi sänkt marginalskatten för de rikaste, så måste den givetvis sänkas för de allra fattigaste, som möter en betydligt högre marginalskatt.

Om du går på socialbidrag så får du inte spara pengar, socialstyrelsen kan kräva att du säljer din bil, trots att du därmed får svårare att arbeta osv. Hanif Bali delade en tweet med hur man kan räkna fram ett socialbidrag på över 33 000 kronor (går att göra själv hos Socialstyrelsen), vilket innebär att man måste få ett jobb med 33 000 efter skatt för att det ska löna sig en krona att arbeta.

Den är som sjukskriven måste lätsas vara sjuk för att inte blir friskförklarad. Om du t.ex. är deprimerad och jobbar på krogen varje fredag, så måste du helt plötsligt sluta med det jobbet, trots att det är just då du hamnar i ett sammanhang och träffar bekanta.

Men för att man ska få mer pengar av att arbeta, så behöver vi ett bidrag som kan kombineras med en låg månadslön, utan att hamna i bidragsträsket.

Liberalerna i Kanada är för basinkomst, liksom Liberalerna i Storbritannien. I Sverige har CUF och Centerstudenter visat stöd för idén (som de kallar ”grundtrygghet”). Milton Friedman föreslog en negativ inkomstskatt, i stället för den uppsjö av trygghetssystem de haft i USA. Andrew Yang, presidentkandidat i USA, och numera ledande kandidat till borgmästare i New York, vill ge alla amerikaner 1 000 dollar i månaden. I Sverige har både Gröna Studenter och Sverigedemokraterna lagt fram liknande (kortsiktiga) förslag. (Se liberalerna.se för länkar.)

Det är en marknadsekonomisk lösning, där vi låter mottagaren bestämma hur pengarna ska användas. Det handlar om att vi litar på folk.

G3. POLITIK FÖR ÅRSRIKA

G301. Bekämpa ensamheten hos årsrika människor

Barbro Westerholm, Stockholm
Yvonne Jandraeus, Skurup
Metan Sandberg, Timrå
Matts Söderberg, Kramfors

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att samtalsmottagningar för årsrika människor drivna av ålderskompetenta legitimerade yrkesverksamma inom hälso- och sjukvården
2. att Liberalerna verkar för byggande av trygghetsboende i kommunerna
3. att Liberalerna verkar för ändring av byggnormerna med införande av bestämmelse om byggande av samlingslokaler i visst förhållande till antal lägenheter¹
4. att Liberalerna verkar för kartläggning av hissbehov och införande av statsbidrag för installation av hissar i flerbostadshus utan hiss²

Tack vare bl.a. Liberalerna har årsrika människors ensamhet uppmärksamats alltmer under senare år. Ofrivillig ensamhet kan leda till depression, hjärt-kärlsjukdom och andra hälsoproblem vilket är allvarligt. Regeringen har i statsbudgeten avsatt pengar för att åtgärda problemet. Pensionärsorganisationerna, Stadsmissionen m.fl. organisationer i civilsamhället har därmed fått medel för att minska ensamheten i samhället.

Men satsningarna behöver breddas. En viktig åtgärd är att satsa på samtalsmottagningar för årsrika människor där man kan få terapeutiska samtal med ålderskompetenta legitimerade psykoterapeuter och andra med god kunskap om årsrika människor som själva är 60+ och fortsatt verksamma. Det bör Liberalerna arbeta för. Det är viktigt att få möta människor med både yrkeskompetens och livserfarenhet.

Sedan 2008 har såväl alliansregeringen som den rödgröna regeringen stött byggandet av trygghetsboenden. En del kommuner har tagit vara på möjligheten medan andra förhållit sig helt passiva. Liberala seniorer anser att Liberalerna i landets kommuner ska uppmanas att driva frågan om trygghetsboenden som genom tillgång till husvärd och gemensamma aktiviteter kan minska ofrivillig ensamhet och öka livskvalitet.

Många årsrika bor ensamma i en bostad där det saknas tillgång till enkelt tillgängliga gemensamhetslokaler i nära anknäring till bostaden. För många årsrika kan hemtjänst

vara dagens eller veckans enda kontakt med omvärlden. Tillgång till gemensamhetslokaler skulle öka möjligheterna för ökad gemenskap och minskad ensamhet. Även föräldrar som är barnlediga kan ha behov av att det finns lokaler där man kan träffas i anslutning till bostaden. Därför bör det i byggnormerna införas en bestämmelse om att bygga samlingslokaler i visst förhållande till antal lägenheter.

De båda utredningarna om äldreboenden 2008 och 2015 visade att avsaknaden av hiss framför allt i miljonprogramshusen leder till isolering. Årsrika människor hindras därigenom att lämna bostaden, vilket leder till ökad isolering och ensamhet. Det leder också till ökat behov av hemtjänst eftersom den boende inte själv kan ta sig ut och handla mat, läkemedel och besöka t.ex. sin vårdcentral. Liberala seniorer anser att en kartläggning bör göras i kommunerna av behovet av hissinstallationer samt statligt bidrag införas för installation av hissar i berörda byggnader.

G302. Subventionerat byggande för ökad livskvalitet

Mattias Reinholdson, Lidingö
Jonas Högarth, Lidingö
Mats Jonsson, Lidingö
Suzanne Liljegren, Lidingö
Nancy Matsson, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna i riksdagen och kommunerna får i uppdrag att arbeta för subventionerade bostäder för äldre i motionens anda.

Svensk bostadspolitik har gått i baklås. Bostadsbristen är enorm och det mesta som byggs är dyrt. Många svenskar har inte råd att byta bostad. Bostadsbristen försvårar för dem som vill flytta ihop eller isär eller för att de fått drömjobbet någon annanstans. Samtidigt bor många, inte minst medelålders och äldre i stora egnahem men har inte alltid råd att flytta eftersom nybyggda lägenheter är så mycket dyrare.

Ska man subventionera boendet måste man rikta det till sådana grupper, som man valt ut på något sätt; annars blir kostnaderna orimliga. I "Förortsluft" finns flera goda förslag på bosparande och startlån. Vi anser att Liberalerna också ska utarbeta en särskild bostadspolitik för de äldre och vi tror att svensken i gemen går med på att betala för att den äldre generationen får en god bostad.

Många äldre sitter i sina nedamorterade radhus och villor men har inte råd att flytta till en lägenhet eftersom nybyggen är så mycket dyrare och reavinstskatten är hög. Det gäller

1. Yrkande 3 besvaras under avsnitt D2.

2. Yrkande 4 besvaras under avsnitt D2.

inte minst kvinnor som i genomsnitt har lägre pensioner än män. Och om man bor i ett litet äldre hus med hyres- eller bostadsrätt har man kanske låg månadskostnad men får allt svårare att gå i trapporna eller bort till busshållplatsen. För ens jämnåriga vänner blir det också svårare att komma på besök. Stelheten på bostadsmarknaden får ofta som följd en fysisk isolering som gör att många får en sämre livskvalitet på äldre dar. Genom att erbjuda billigare bostäder i centrala lägen till landets äldre invånare blir deras nuvarande egna hem och lägenheter lediga för en yngre generation.

Liberalen Barbro Westerholm har utarbetat förslaget "trygghetsboende" som föreslår hur ett äldreboende skulle kunna se ut för "pigga pensionärer". Det är ett bra koncept med en enda baksida: Höga månadshyror om det handlar om nybyggen.

Ett annat förslag är utarbetat av bland annat allmännyttiga Uppsalahem, Max4lax. Det riktar sig framför allt mot kvinnor med lägre pension och är ett slags kollektivboende. Varje person hyr en privat del och delar kök och vardagsrum med sina grannar. Minskade boytor ger lägre hyror. Det finns fler förslag ute på marknaden.

Det finns två sätt att sänka boendekostnaderna för äldreboendena: det ena är att staten subventionerar byggkostnaden och/eller räntorna. Det andra är att kommunen säljer eller arrenderar ut marken billigare. Kommuner och staten ska inte kunna lägga ansvaret för bra bostäder för de äldre på den andra parten. De måste börja samarbeta.

Vi tycker att det är viktigt att skattepengarna går till vad vi beslutar om: bra bostäder för äldre; därför måste det finnas regler för hur subventionerna och den låga markarrendet dras tillbaka ifall byggnaderna säljs och får andra invånare.

Vi tycker också att det är viktigt med konkurrens så att olika aktörer, privata och allmännyttiga fastighetsbolag, föreningar och församlingar och så vidare får samma spelregler.

G303. Fast omsorgskontakt i hemtjänsten

Barbro Westerholm, Stockholm
Anita Afzelius-Alm, Skara
Gösta Fröding, Arvika
Lars Holmgren, Sundsvall
Marianne Normark, Umeå
Matts Söderberg, Kramfors

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för införande av fast omsorgskontakt i hemtjänsten

Ädelreformen 1992 syftade till att höja kvaliteten i äldreomsorgen bl.a. genom överförande av ansvar för vissa sjukvårdsuppgifter till kommunerna. Tyvärr har äldreomsorgen, inte minst hemtjänsten, sedan dess haft ett antal problem och utmaningar som brister i personalkontinuitet, kompetens och samordning. Arbetet i hemtjänsten präglas av stor komplexitet. Om den som utför omsorgsarbetet brister i kompetens finns risk för att omsorgstagare drabbas av otrygghet, dålig livskvalitet och i värsta fall skador och olyckor. Många anhöriga upplever otrygghet när de inte kan kontakta en person som har en helhetsbild av omsorgstagarens situation.

De behöver även ofta samordna kontakter med olika yrkesgrupper runt omsorgstagaren.

Den utredning som regeringen hösten 2019 tillsatte om en fast omsorgskontakt i hemtjänsten – den finns redan i dag i 80 procent av kommunerna men används på olika sätt -kunde användas på ett mer effektivt sätt.

Utredningen kom med sitt betänkande november 2020 (SOU 2020:70) och fann att det finns en stor variation i hur hemtjänsten arbetar med fast omsorgskontakt. När omsorgskontakten har en mer administrativ roll går mervärdena av omsorgskapet förlorade.

I betänkandet förs fram att hemtjänstverksamheterna behöver planera arbetet med fokus på kontinuitet och låta omsorgskontakten gå ofta till sina omsorgstagare. Ett sådant omsorgskap ökar möjligheterna att arbeta förebyggande och bevarande av den enskildes funktionsförmågor. Samordningsvinster kan uppnås då den fasta omsorgskontakten utgör en viktig informationskälla till anhöriga, närstående, arbetslaget och andra professioner inom vården och omsorgen. I den fasta omsorgskontaktens roll ingår bör ingå att planera och utföra omsorgsarbete och medicinska uppgifter hos sina omsorgstagare. För att kunna utföra uppgifterna på ett tryggt och säkert sätt behöver omsorgskontaktens kompetens motsvara undersköterskas.

Förslaget om fast omsorgskontakt ligger f.n. hos regeringen men ingenting hindrar att kommunerna själva redan nu inför en sådan kontakt utan lagstöd. Liberala seniorer anser därför att Liberalerna i kommunerna redan nu bör driva frågan om inrättande av fast omsorgskontakt i hemtjänsten.

G304. Gör om – gör rätt: inför en rättighetslag för äldreomsorg

Rosie Rothstein, Stockholm
Bonnie Bernström, Stockholm
Emma Jakobsson, Orust
Berit Krantz, Göteborg
Monica Pålsson, Göteborg
Ann-Katrin Åslund, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ställer sig bakom kravet på en helt ny lagstiftning för äldreomsorgen/vården
2. att Liberalerna tar initiativ till en helt ny SOU för att utreda en rättighetslagstiftning för äldreomsorgen
3. att frågan om kommunalt eller statligt huvudmannaskap ingår i direktiven.

I praktiken finns i dag flera huvudmän och lagar för äldreomsorgen/vården. Kommunerna tillämpar socialtjänstlagen och regionerna tillämpar Hälso- och sjukvårdslagen. I alldeles för många fall fungerar det inte för personer som är beroende av såväl kommunala insatser (t.ex. hemtjänst och särskilt boende) som medicinska. Trots många avtal mellan regioner och kommuner är det alldeles för många äldre som hamnar mellan stolarna och inte får den hjälp och den vård de har rätt till.

Coronapandemin och Coronakommissionens första rapport visar med all tydlighet på sedan länge välkända problem.

För att få insatser t.ex. inom hemtjänst och särskilt boende, krävs ett biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen. Biståndet prövas, dvs. om man kan få det man anser sig behöva. Den som inte beviljas det sökta biståndet kan överklaga till förvaltningsrätt med små chanser att få rätt. Eftersom kommunen är huvudman varierar biståndsbesluten. Man kan ha tur och bo i ”rätt” kommun eller ha otur. I dag fungerar det som ett slags lotteri. Oavsett behov.

Många försök har gjorts för att försöka rätta till dessa orättvisor men det har inte hjälp, Kommunernas olika ekonomiska förutsättningar är en ytterligare komplikation. Alla har rätt att kunna känna sig helt trygga när man blir äldre och behöver insatser, oavsett var i landet man bor och vilken majoritet som styr i kommun och region. Därför borde Äldrevården/Äldreomsorgen vara en rättighetslag, modell LSS. Det behövs en helt egen lagstiftning för äldre i stället för att försöka lappa och laga i ett system som har visat sig vara så ytterst sårbart.

Regeringen har tillsatt en utredning med uppdrag att föreslå en äldreomsorgslag. Där igår tyvärr inte uppdraget att utreda införandet av en rättighetslagstiftning, något vi tror skulle leda till stor förändring och förbättring.

G305. Rätt till vård på eget språk

Rosie Rothstein, Stockholm
Bonnie Bernström, Stockholm
Emma Jakobsson, Orust
Monica Pahlsson, Göteborg
Ann-Katrin Åslund, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att besluta om rätt till vård på eget språk för demenssjuka äldre som inte längre kan kommunicera på svenska
2. att flerspråkighet ses som en tillgång för personal inom äldreomsorgen.

I Sverige beräknas 130 000–1500 00 människor ha en kognitiv sjukdom (Socialstyrelsen 2018). Cirka 20 000 av dessa har utländsk bakgrund, en siffra som väntas fördubblas inom den kommande 20 års perioden. Undersökningar visar också att utrikes födda kvinnor är en grupp som visar på tidigt insjuknande med en demensdiagnos. Den som utvecklar demens riskerar att tappa alla språk utom modersmålet.

En del av dem som är utrikesfödda har också upplevt svåra trauman. Många har klarat av att bygga ett nytt liv, utbildat sig, bildat familj och försörjt sig, men med demensen riskerar upplevelserna av svåra trauman komma upp till ytan, ofta i form av s.k. flash-back, dvs. mycket plågsamma upplevelser som upplevs i repris.

För många i denna kategori är det helt nödvändigt att kunna få vård på ett språk som de kan göra sig förstådda och kommunicera på eftersom alla de senare inlärd språken har försvunnit ur deras förmåga.

Inom äldreomsorgen finns det många som kan flera språk, förutom svenskan, dvs. är flerspråkiga. Detta är en stor tillgång i vård och omsorg som borde användas vid behov och minskar onödigt lidande hos äldre demenssjuka personer med utländsk bakgrund. Kommuner, regioner och andra vårdgivare bör därför genomföra kontinuerliga inventeringar av personalens språkkunskaper.

G306. Anställ läkare på äldreboenden

Catrin Eliasson, Sundsvall
Marianne Damström Gereben, Solna
Maria Jern, Falköping
Jan Lenander, Göteborg
Mari Lindahl, Habo
Björn Ljung, Stockholm
Katarina Lorenz, Täby
Erik Nordman, Stockholm
Mats Sahlin, Stockholm
André Strödin, Örnsköldsvik
Ann-Katrin Åslund, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att läkare och fler sjuksköterskor bör anställas vid landets äldreboenden i enlighet med vad som anförts i motionen

Genom Ädel-reformen fick kommunerna den 1 januari 1992 ansvar för långvarig service, vård och omsorg för äldre och handikappade, ett ansvar som tidigare legat på landstingen. I samband med detta infördes en skyldighet för kommunerna att inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för personer med behov av särskilt stöd. Till de särskilda boendeformerna hör ålderdomshem, servicehus, gruppboendestäder och de sjukhem som överfördes från landstingen. Kommunerna fick också ansvar för hälso- och sjukvård, exklusive läkarinsatser.

Med närmare 30 års erfarenhet är det lätt att konstatera att reformen både haft sina positiva och negativa sidor. Den tidigare regiondrivna verksamheten var ofta av institutionell karaktär. På de nya kommundrivna verksamheterna fick de boende ofta en mer hemlik miljö och på de flesta ställen en god omvårdnad. Men vi måste också konstatera att vården för dessa personer inte fungerar på det sätt det borde.

En förändring under de gångna 30 åren är också att årsrika personer generellt sett bor längre hemma, med stöd av hemtjänst och hemsjukvård. Det innebär också att de som flyttar in på särskilda boenden är äldre och med större vårdbehov än tidigare.

Det bästa sättet att öka med medicinska kompetensen och tillgängligheten vore att anställa läkare på de särskilda boendena. Dagens medicinskt ansvariga sjuksköterska (MAS), som ensam kan ha ansvaret för hundratals patienter, behöver också få fler sjuksköterskor som kollegor. Med fler sjuksköterskor och läkare kan vi säkerställa att alla boende kan få den vård de har rätt till.

Om kommunerna ska anställa läkarna och sjuksköterskorna och det därmed ska ske en skatteväxling gentemot regionerna, eller om de ska vara anställda av regionerna och

placerade på de särskilda boendena är en teknisk fråga som får utredas och utvärderas. Det viktigaste är inte organisationsformen, utan att de som bor på de särskilda boendena får en bättre vård.

Vi är medvetna att liberaler på olika sätt tagit ställning för att anställa läkare inom äldreomsorgen, men vi menar att det vore bra att landsmötet fastställer denna ståndpunkt.

G307. Friskvårdsbidrag till seniorer

Margita Jacobsson, Stockholm
Janne Bressler, Stockholm
Mats Carlsson, Stockholm
Patricia Lilliesköld, Stockholm
Niclas Peyron, Stockholm
Marie Pålstam, Stockholm
Christina Tufvesson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att utreda behovet av friskvård för seniorer och vilka hälsomässiga konsekvenser införandet av ett friskvårdsbidrag till seniorer skulle ha.

Enligt SKR, Sveriges kommuner och regioner, skadades år 2017 närmare 70 000 personer så allvarligt att de behövde läggas in på sjukhus till följd av fallolyckor. Drygt 1 000 personer avled

Ungefär åtta av tio av dem som faller och skadar sig är personer över 65 år. Risken för att falla skapar rädsla. Den hindrar många personer att gå ut och röra på sig. Konsekvenserna blir ökad isolering, försämrad fysisk prestationsförmåga och ett påskyndat åldrande. Det effektivaste sättet att undvika eller klara ett fall, är att vara fysisk aktiv. Då påverkas muskelstyrka, balans, koordination, rörlighet och skelettet positivt.

Det är heller aldrig för sent att börja röra på sig. Forskning har visat att till och med de som är äldre än 90 år kan öka sin muskelstyrka med 50–200 procent tack vare styrketräning.

Rörelse och motion stärker hälsan, balansen och ökar välbefinnandet oavsett ålder.

I skolan finns gymnastik, i arbetslivet kan arbetsgivare erbjuda friskvårdsbidrag upp till 5000 kronor som en skattefri förmån, avdragsgill för företaget. På vårdcentralen kan man erbjudas fysisk aktivitet på recept, FAR, som ingår i högkostnadsskyddet för sjukvård.

Ett friskvårdsbidrag skulle inte upplevas som sjukvård.

Ingen årsrik ska behöva undvika rörelse av ekonomiska skäl.

G308. Äldreomsorgssparande

Hans Åberg, Upplands-Bro

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna utreder möjligheten att införa äldreomsorgssparande som ett nytt sätt att individualisera valet och utbudet av äldreomsorg.

Liberalerna bör verka för att ett system med individualiserat men obligatoriskt äldreomsorgssparande byggs upp

i Sverige. Fonderna skulle kunna vara egna eller kollektiva äldrefonder på samma sätt som pensionssparandet är i dag. I botten en obligatorisk del som alla måste betala in motsvarande ATP. Fonderna ska vara dedicerade för äldreomsorg och trygghetsboende.

Fondsparandet skulle t.ex. kunna introduceras från det år man fyller 40 och fortsätta till det år man växlar in i aktiv äldreomsorg eller trygghetsboende. Därmed skulle ett sparande i äldreomsorgsfonden för de flesta bli åtminstone 30 år innan det omsätts aktivt.

Genom att bygga upp personliga fonder så kan makten över beslut om äldreomsorg flyttas över till individen från kommunernas biståndshandläggare. Ett system med utbyggda äldreomsorgsfonder bör kunna stimulera en större mångfald av omsorgsaktörer som bättre möter olika behov från enskilda individer. T.ex. kan tidpunkten för valet av omsorgsutförare tidigareläggas och kopplas till en särskild omsorgsutförare i en tid då förmågan att välja är större och behovet inte bara är panikartat. Med ett personligt sparande blir också diskussionen om guldkant i omsorgen överflödig.

G309. Äldre som beviljas hemtjänst ska också vara garanterade snöskottning

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tydligt tar ställning till frågan att om en person har beviljats hemtjänst av kommunen ska det automatiskt också ske en översyn av snöröjningsbehov. Ingen utsatt ska behöva bli isolerad och insnöad

Som det är i dag kan en person beviljas hemtjänst av kommunen för att klara sig bättre själv i hemmet. Däremot har kommunen inte någon skyldighet att se till att denna personal kan ta sig fram till hemmet året om, oavsett snö. Det är orimligt. En person som får hemtjänst är kanske inte den mest lämpade att själv skotta snö

G310. Se över regelverket för hemtjänst

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar initiativ till en översyn av reglerna kring hemtjänst så äldre inte hamnar i kläm mellan vilken hjälp de behöver och vad reglerna säger att de får

En person beviljas i dag hemtjänst med en mycket strikt byråkrati. Exempelvis kan det innebära att endast en av hemmets två toaletter städas. Detta måste styras upp bättre så att det som behöver göras är vad som också blir gjort, inte att låta byråkrati styra över ett hjälpbehov.

G311. Riv hinder för årsrika

Monica Brohede Tellström, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna utreder vilka förändringar som skulle kunna ske för att möjliggöra att de som bor halvårsvis på annan ort eller sammanbor delar av tiden med en särbo ska kunna fortsätta göra det även om behov av hemtjänst eller hjälpmedel uppstår.

För oss liberaler är det viktigt att se årsrika människor som vuxna människor med egen vilja, och vi eftersträvar att undanröja de hinder som finns för att även årsrika ska kunna leva sina liv som de önskar. Många människor har ett sommarboende där man sedan man slutat arbeta vill och kan tillbringa en större del av året än några veckor på sommaren, t.ex. bor man vinterhalvåret i en bostad och sommarhalvåret på en annan ort. Andra har ett stadigt förhållande med en person som bor på annan ort och vill och klarar att växelvis bo i sin egen bostad och i sin partners bostad. Detta är en naturlig del av livet för många, men det stöter ofta till problem om dessa personer får ett behov av hemtjänst eller av större hjälpmedel som ska beviljas och bekostas av den egna kommunen eller regionen. Dessa hinder måste gå att riva. Liberalerna bör titta närmare på vilka lagar och/eller regelverk som kan förändras för att möjliggöra att fler kan fortsätta leva sitt liv som de vill. Områden som kan ses över är t.ex. regler för folkbokföringen och interndebitering mellan regioner samt mellan kommuner som avräknas för del av år, men det kan även handla om andra områden som inverkar. Det är viktigt att det inte blir överkostnader för regioner eller kommuner med många sommarbostäder, därför måste både regelverk och finansieringsansvar ses över.

G312. Stöd forskning om äldres hälsa

Liberalerna Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. Ge särskilda forskningsmedel som stöd till forskning om äldres hälsa till de läkarstuderande som i det vetenskapliga arbetet de ska göra sin sista termin väljer forskning med geriatrisk inriktning. Detta kan medverka till höjd kunskapsnivå och intresset för dessa frågor tills vi hinner utbilda fler geriatriker.

För barn finns det pediatriker, barnläkare, vanligen vid alla länssjukhus.

De som arbetar ha oftast tillgång till företagshälsövård som stöds av staten, fackföreningar och arbetsgivarna.

För äldre, eventuellt pensionärer, finns det enstaka geriatriker, men inte ens i var kommun eller vid varje länssjukhus.

Bevilja extra medel till att stödja och stimulera att det vetenskapliga arbetet som ska utföras under den sista terminen i svensk läkarutbildning i ökande omfattning ägnas åt forskning kring äldre, t.ex. genom bidrag till etikansökan, publiceringskostnad, översättning e.d.

Då borde intresset för och kunskapen om äldres hälsa, medicinering och eventuella sjukdomar kunna ökas. Detta i avvaktan på att vi hinner utbilda fler geriatriker.

Viktigt är att stödja påbörjad planering redan tidigt i studierna genom att lärarna i t.ex. medicin, kirurgi, öron-näs-hals osv uppmanas ägna några dubbföreläsningar per kurs åt hälsa hos äldre samt då även försöka intressera några elever per kurs att börja förbereda sitt vetenskapliga arbete. Med lämpliga handledare och även förberedande möten för planering kan de ligga i startgroparna inför den sista terminen då detta ska utföras.

Tanken är att använda handledare i de olika specialiteterna för dessa arbeten då handledarna inom geriatrisk är väldigt få i dag.

Avsikten är att via utökad forskning och kunskapsinhämtande inför detta kunna få in mer kompetens och tänkande om äldres hälsa och sjukdomar, det vill säga "geriatrik", i befintlig utbildning i de flesta specialiteter och ej behöva vänta bortåt tio år till nästa schemareform där en särskild kurs i geriatrik kanske kan beredas plats.

Rekrytering till formell utbildning som specialist i "geriatrik" bör självfallet även stimuleras men utbildningsplatserna för detta är få och det tager 5 år från det någon antagits tills de är färdiga specialister varför effekten dröjer.

Motsvarande stöd bör även gå till de uppsatser m.m. som de som studerar till sjuksköterska ska skriva och även för arbeten vid sjuksköterskornas vidareutbildning.

G313. Forskning och utbildning om årsrika

Barbro Westerholm, Stockholm

Margaretha Helgesson, Falun

Mats E. Nilsson, Östersund

Megan Sandberg, Timrå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för ett vidgat uppdrag till Forte att identifiera behovet av forskning om årsrika människor som identifieras utanför forskarsamhället
2. att Liberalerna verkar för att läkarstuderande stimuleras att i sina vetenskapliga arbeten satsa på forskning om årsrika människors vård och omsorgsbehov
3. att Liberalerna verkar för att läkarstuderandes intresse för att välja geriatrik som specialitet stimuleras
4. att Liberalerna verkar för att sjuksköterskestuderande och sjuksköterskor under vidareutbildning kan satsa på forskning om årsrika människors vård- och omsorgsbehov

Forte har i uppdrag av regeringen att samordna den nationella forskningen inom äldreområdet, identifiera kunskapsluckor och bidra till att forskningsresultaten kommer samhället till nytta. I det arbetet har Forte inbjudit forskarsamhället att komma med förslag och synpunkter hösten 2020. Bearbetning av det materialet pågår. Det är bra.

Brist på kunskap och behov av forskning inom äldreområdet upptäcks inte bara av forskare utan också av dem som arbetar med äldre frågor inom olika samhällssektorer utanför forskarsamhället. Som exempel kan nämnas arbetslivet där det saknas kunskap om värdet av livserfarenhet, orsakerna bakom åldersdiskriminering och utformning av arbetsplatser och arbetstider för att orka arbeta längre. Vi saknar också

forskning bakom en del behandlingsmetoder som med läkemedel och deras värde för de äldre patienterna. Till det kommer att vi saknar forskning om digitalisering, inte minst dess användarvänlighet för årsrika människor, och nödvändig utbildning. Liberala seniorer anser därför att Forte borde få ett tilläggsuppdrag för att identifiera behovet av forskning om årsrika människor som identifieras också utanför forskarsamhället.

Men det behövs mer. Liberala seniorer anser att läkarstuderande under utbildningens olika delar måste få ordentlig utbildning om det normala åldrandet, hälsoutveckling, vårdbehov och behandlings- och rehabiliteringsmöjligheter för årsrika. Några elever per kurs bör intresseras för att förbereda det vetenskapliga arbete de ska genomföra under sista terminen att ligga inom äldreområdet med lämpliga handledare. Därmed skulle man via utökat kunskapsinhämtande få in mer kompetens inom områdena gerontologi och geriatrik och intresse för geriatrik stimuleras. Samtidigt bör formell utbildning som specialist i geriatrik stimuleras.

Motsvarande upplägg bör genomföras för sjuksköterskor inför skrivande av de uppsatser som krävs för sjuksköterskestuderande och också för arbeten inom ramen för deras vidareutbildning.

G314. Rädda liv med ny teknik inom äldreomsorg

Mattias Gerdås, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att man låter utreda hur modern teknik, integritetsskydd och samtycke bättre kan samverka inom äldreomsorgen.
2. att man även utreder denna fråga parallellt med funktionsrättsrörelsen avseende bostad med särskild service.

Förra vintern avled en äldre senildement man som nattetid lämnat sitt äldreboende i Angered. Detta hade enkelt kunnat förhindrats men dagens otidsenliga integritetsskydd omöjliggjorde bruk av lämplig teknik.

Det är inte alltid en enkel balansgång mellan övervakning och integritet, men när det gäller personer som inte förmår att självständigt se till sina egna intressen verkar dagens stembenta regelverk riskera liv.

Att stänga in brukare på rummen är självklart oacceptabelt, och att utforma låsen på ytterdörrarna på ett sätt som kräver hjälp från personalen är också alltför integritetskränkande. Man kan sätta ett larm i receptionen som visar när en ytterdörr öppnas kvällstid, men detta förutsätter att en reception är bemannad vid tillfället och gör det inte nödvändigtvis lättare att sen spåra den brukare som förirrat sig ut i vinternatten. Vissa äldreboenden har varit kreativa i att utveckla egna lösningar för att förhindra tragedier, men man kan samtidigt inte acceptera att integritetskränkande tvångsåtgärder införs utan lagstöd.

Lösningen torde vara en diskret spårsändare t.ex. i brukarens trygghetslarm. I dag krävs dock samtycke från individen, vilket åtminstone när det gäller äldrepsykiatri inte

är möjligt att utverka. Inte ens god man eller anhöriga kan ge detta samtycke å den gamles vägnar. Detta bör utredas liksom tillämpningen av dagens informella och ofta (antagligen) otillåtna tvångsåtgärder.

G315. Även dementa ska ha rättssäkerhet

Fredrik Blanck, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att dementa ges samma rättssäkerhet som psykiskt sjuka, missbrukare och missanpassade ungdomar

Carl drabbades av Alzheimer. Vid nära 90års ålder räckte inte samhällets hjälpinsatser längre. Situationen blev till slut farlig för honom själv. Han måste komma under vård.

Psykiatrik har dekreterat att Alzheimer inte är en psykiatrisk diagnos. Han kunde alltså inte tas omhand med stöd av psykiatrisk tvångslagstiftning. Sociallagen tillåter inte tvångsomhändertaganden i sådana här lägen. Alla var överens om att Carl behövde vård dygnet runt, men han måste ge sitt samtycke och han ville inte.

Man försökte vid flera tillfällen få honom att samtycka. En gång var tre företrädare för vården närvarande. Efter att ha presenterat det ställe de avsåg att skriva in honom på frågade de om han inte ville flytta dit. Han svarade att det ville han verkligen inte "men det är väl ni som bestämmer". Det samstämmiga svaret var att det var han som bestämde. På ett annat utredningshem började de med att sätta på honom blöjor utan något som helst behov. Vid en avslutande intervju frågade handläggaren hur han tyckte det var där. Han svarade då att det var rätt bra. Handläggaren konstaterade då att nu hade man erforderligt samtycke och tog fram ett färdigskrivet protokoll. Han flyttade in på ett rum på en avdelning, vars dörrar var låsta. Endast den som hade tillgång till koden kunde passera.

Sammanfattningsvis fanns det inget samtycke och ingen laglig möjlighet att besluta om tvångsvård men han frihetsberövades ändå.

Sociallagstiftningen måste kompletteras med en möjlighet till tvångsvård av dementa. Dessa människor behöver rättssäkerhetsgarantier likaväl som missbrukare, psykiskt sjuka och missanpassade ungdomar. De har rätt till ett eget ombud vid en förhandling vid domstol om de inte ger sitt samtycke. Förvirrade äldre ska inte ha ett sämre rättsskydd. Det är inte värdigt en anständig stat.

G316. Äldreminister

Rosie Rothstein, Stockholm
Berit Krantz, Göteborg
Monica Pahlsson, Göteborg
Ann-Katrin Åslund, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att arbeta för att det ska finnas en äldreminister
2. att den kommande äldreministern tar initiativ till lagstiftning som förbjuder all form av åldersdiskriminering.

Antal äldre, 65+ ökar markant i befolkningen. Det är ett högt betyg till ett samhälle att många lever ett aktivt och långt liv.

Coronapandemin visade med all tydlighet, att diskriminering av äldre är ett stort problem, i många sammanhang och på många nivåer. Vi var många som chockerades av uttalanden som "våra äldre". Ett uttryck som användes av såväl ministrar som myndighetschefer. På en sekund förändrades äldre medborgare från viktiga personer till värdelösa objekt. De blev föremål och beroende av andras insatser, utan att själva bli direkt tilltalade.

Detta synsätt får inte permanentas. Förändrade attityder är inte tillräckligt, det behövs en äldreminister. En äldreminister kan också påverka lagstiftning och tillämpning av de lagar som förbjuder alla former av diskriminering av äldre. Dagens lagstiftning är inte tillräcklig.

1979 blev Sverige först i världen med att förbjuda alla former av barnaga. Den lagstiftningen hade föregåtts av många debatter. Lagstiftningen ledde också till förändrade attityder. På samma sätt kan en äldreminister med makt att föreslå lagar (etc.) leda till förändrade attityder.

G317. Förstärkning av diskrimineringslagen och DO:s ansvar

Barbro Westerholm, Stockholm
Lars Holmgren, Sundsvall
Monica Pahlsson, Göteborg
Megan Sandberg, Timrå
Matts Söderberg, Kramfors

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en förstärkning och ett förtydligande av diskrimineringslagen med bättre möjligheter för DO att rättsligt ingripa i fall av åldersdiskriminering
2. att Liberalerna verkar för ökade resurser för DO att sprida kunskap om den åldersdiskriminering som framkommer i anmälningarna

Ålderism – den fördomsfulla synen på människor grundad på kronologisk ålder med åldersdiskriminering som följd – är betydligt mer uttalad i Sverige jämfört med andra länder. Som ett led i kampen mot ålderismen fick Sverige 2009 en lag mot åldersdiskriminering i arbetsliv och utbildning. Den vidgades 2013 till att omfatta alla samhällets sektorer. Särskilt viktigt var att hälso- och sjukvården samt socialtjänsten inklusive omsorgerna inkluderades.

De som upplever att de åldersdiskrimineras kan anmäla det till DO. De flesta anmälningar som kommer in bedöms dock inte falla inom ramen för det som omfattas av lagens förbud. DO:s uppdrag att arbeta med att informera arbetsgivare och andra om vilka skyldigheter de har enligt lagen bidrar i viss mån att upplysa om åldersdiskrimineringen men är långtifrån tillräckligt i kampen mot ålderism och åldersdiskriminering.

Liberala seniorer anser att Liberalerna bör verka för en förstärkning av diskrimineringslagen så att DO får bättre verktyg för rättslig prövning av anmälda fall av åldersdiskriminering. DO bör också få ett tydligare ansvar för kunskaps-

spridning om den åldersdiskriminering som framkommer av anmälningarna.

G318. Utvidga funktionen som personligt ombud

Christina Soldan, Skellefteå
Inger Lundberg, Älvsbyn
Ingrid Sundman, Skellefteå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att funktionen som personligt ombud utvidgas till att gälla inte bara personer med psykisk funktionsnedsättning utan även äldre med behov av hjälp och stöd i dessa avseenden

Äldre personer får ofta fysiska och kognitiva nedsättningar vilket bidrar till att de hamnar utanför viktiga funktioner i samhället, exempelvis post, apotek och bankärenden m.m. Det kan t.ex. vara alltför svårt att betala räkningar via internet, hämta ut paket, mediciner m.m. och att beställa tid i sjukvården eller sjuktransport.

G4. SOCIALTJÄNST OCH BARNRÄTTSPÅRÅG

G401. Frivilligcentraler som mötesplats

Barbro Westerholm, Stockholm
Tove Klette, Lund
Marianne Normark, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en kartläggning av Sveriges frivilligcentraler och deras arbete med syfte att kunna gå vidare med stimulans och utveckling av denna verksamhet

Sedan början av 1990-talet finns i Sverige i flera kommuner frivilligcentraler som kontaktpunkt för människor som behöver hjälp och för människor som vill engagera sig för att hjälpa medmänniskor. Till en början fick centralerna statligt stöd för sin verksamhet som en del av utvecklingen av den ideella sektorn.

Frivilligcentralerna erbjuder aktiviteter utifrån de besökandes behov och önskemål, såväl inom som utanför lokalen. Det är också ett informations- och förmedlingskontor för frivilliga insatser som kan underlätta för enskilda, grupper och organisationer att göra frivilliga insatser i lokalsamhället. Frivilligcentralen har kunskap om frivilligorganisationernas verksamhet och kan förmedla kontakt mellan personer som vill göra en frivilliginsats via en organisation. Frivilligorganisationerna bidrar till att skapa sociala nätverk och motverka ensamhet och isolering. Det är en förebyggande verksamhet och ett komplement till verksamhet inom den offentliga sektorn.

I dag saknas emellertid samordning och en funktion som kan stödja och utveckla frivilligcentralernas roll och verksamhet. Det finns ingen översikt över var i Sverige det finns frivilligcentraler, bara information om enstaka centraler på nätet. Den senaste är Socialstyrelsens kartläggning från 2005.

Frivilligcentraler ser ut att kunna vara en viktig resurs inte minst i arbetet mot att förebygga och hjälpa vid isolering och ensamhet. Liberala seniorer anser därför att Liberalerna bör verka för att staten genomför en kartläggning av Sveriges frivilligcentraler och deras arbete för att utifrån den kunskapen gå vidare med hur sådan verksamhet kan stimuleras och utvecklas. I Norge och Danmark finns sådan som anses så värdefull att den finansieras med statsbidrag.

G402. Utredning om en mer jämlik socialtjänst

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att socialtjänsten i landet blir mer jämlik och även samarbetar bättre med sjukvården

Liberalerna bör starta upp en utredning om hur socialtjänsten kan bli mer jämlik och att det om möjligt under ett utredningsmöte alltid ska vara en man och en kvinna som slutgiltigt bedömer ett fall. Dessutom behövs längre bredvidgång för nya socionomer och ständiga vidareutbildningar i yrket om ätstörningar, missbruk och andra problem.

I dag finns för många brister där barn far illa av vårdnadstvister där föräldrarna ägnar sig åt pajkastning på varandra, liksom där barn felplacerats på grund av bristande kompetens hos socialtjänsten och i vissa fall även bristande samarbete med sjukvården eller psykiatrin.

G403. Nationell insatsstyrka mot tvångsåktenskap

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg
Linnea Bjärum, Malmö
Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att LVU-förfarandet mer aktivt ska användas även utomlands i de länder som är anslutna till 1996 och 1980 års Haagkonvention och att det för detta inrättas en särskild enhet mellan polis, socialtjänst och utrikesförvaltning.
2. att Liberalerna verkar för att upprätta bilaterala avtal mellan Sverige och länder med höga antal tvångsåktenskap med svenska medborgare för att lättare få dem hemskickade.

En av vår tids stora frihetsfrågor är att bekämpa det avskyvärda hedersförtrycket. Unkna och primitiva normer hindrar unga tjejer och kvinnor från att leva i den frihet som vår svenska demokrati faktiskt garanterar enskilda medborgare. Och det blir alldeles uppenbart att hedersförtrycket i Sverige växt sig starkare på senare år.

En av indikatorerna är att det ärendena till den nationella stödtelefonen för hedersförtrycksfrågor har ökat explosionsartat. Från 187 stycken 2014 till 1090 år 2019 vilket är mer än en femdubbling. De ärendena som rör direkta personer som med avsikt förts ut eller kvarhålls av sina närstående i utlandet rörde det sig om 211 individer – 73 myndiga och

138 barn 2019 enligt Utrikesförvaltningens statistik. Det kan handla om så kallade uppfostringresor där släktingar skickar iväg familjemedlemmar där de ska disciplineras med grymma metoder eller tvångsäktenskap där kvinnan förlorar sin frihet och värdighet.

Gifta flickor isoleras från familj och vänner, tvingas sluta skolan och utsätts regelbundet för sexuellt våld. De blir ofta gravida och föder barn när de själva är barn, vilket är förenat med livsfara, både för mamman och för barnet. Komplikationer vid graviditet och förlossning är den vanligaste dödsorsaken för flickor mellan 15 och 19 år världen över.

Detta är de ärenden där man endast har vetskap om vilket betyder att det finns ett stort mörkertal. Exempelvis beskrev Azam Qarai som är verksamhetsansvarig på Linnamottagningen, som hjälper barn och kvinnor som har utsatts för hedersvåld, om mörkertalet: ”Tappar man kontakten med ett barn, då räknas hon inte in i någon statistik. Det hemska är att vi har de som har blivit mördade och då har inte heller kommunerna någon aning om det.”

För att hjälpa dem i absolut nöd, de unga flickor och kvinnor som riskeras att föras bort från Sverige till sina föräldrars hemländer för tvångsäktenskap, behövs nu kraftfulla åtgärder.

I Storbritannien har man sedan flera år tillbaka en särskild enhet under utrikes- och inrikesdepartementet som arbetar med tvångsäktenskap. ”Forced Marriage Unit” hanterar en nationell stödtelefon, som vi också har, men hjälper även till på andra sätt för att motverka tvångsäktenskap.

Bland annat kan man försvåra för en oönskad make att flytta till Storbritannien. I de mest extrema fallen har man även räddat offer från tvångsäktenskap utomlands. Sverige bör genast inrätta en särskild enhet mot barn- och tvångsäktenskap med uppdraget att stödja hedersoffer och motverka tvångsäktenskap.

I samarbete med Utrikesdepartementet och våra ambassader utomlands ska man även kunna rädda barn som förts bort mot sin vilja till föräldrarnas hemländer. Unga flickor som är svenska medborgare slutar inte vara svenska medborgare bara för att deras föräldrar gifter bort dem i ett annat land. Och därför måste de kunna räkna med stöd från våra myndigheter.

G404. Säkra lagstöd för kommunalt våldsförebyggande arbete

Cecilia Elving, Stockholm
Monica Wahlström, Vännäs
Helene Adell, Boden
Lovisa Aldrin, Halmstad
Adela Brkic Carlsson, Ulricehamn
Pernilla Ekelund, Svalöv
Birgitta Granquist, Göteborg
Jessica Hellström, Malung-Sälen
Sarah Karlsson, Härnösand
Anna Manell, Sollentuna
Jacqueline Tjällman, Skövde
Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att säkra lagstöd i socialtjänstlagen avseende kommunalt förebyggande arbete riktat mot barn och unga
2. att det kommunalt förebyggande arbetet särskilt avser insatser för att förebygga alkohol- och droganvändning samt normbrytande beteende hos barn och unga

Mäns våld mot kvinnor kostar samhället enorma summor varje år. Att gå till roten med våldet skyddar inte bara mot av psykiskt och fysiskt lidande samt ofrihet, utan sparar också samhället mycket pengar. Därför måste det förebyggande arbetet på kommunal nivå säkras för att hindra själva grunden för våldsutövande. Delar av socialtjänsten är svårbudgeterad, och en ekonomiskt pressad kommun har även normalt sett svårt att budgetera och ta höjd för exempelvis tillfälligt ökade behov av placeringar av unga. När en socialnämnd beläggs med sparkrav, tvingas den ofta skära i ej lagstadgade delar, eftersom det mesta är starkt lagreglerat. I dagsläget är formuleringarna runt förebyggande arbete av en sådan karaktär att de kan komma att fungera som en form av budgetregulator i en i övrigt pressad socialtjänst, där arbetet kring de mest utsatta alltid måste prioriteras.

En kommun som underlåter att satsa tillräckligt på förebyggande arbete riskerar att agera först när problematiken är större och djupare. Tidigt normbrytande beteende, det vill säga tidig debut av att utföra kriminella handlingar är en tydlig riskfaktor. Droganvändning är nära kopplad till kriminalitet. Ju senare såväl droganvändning som kriminalitet upptäcks, desto svårare är det att få bukt med och avhjälpa. När behovet av en insats blir akut på grund av allvaret, blir också notan mycket högre än vad de tidiga insatserna hade kostat.

Det finns många kommuner som inte har fördelat resurser på ett sätt som även säkrar långsiktigt och strukturellt förebyggande arbete. Genom att konkretisera och lagstifta om vissa grundnivåer på det förebyggande arbetet, behöver kommunen lyfta detta till den mer övergripande kommunala nivån och säkra finansiering.

I den första stora översynen av socialtjänstlagen på 40 år, Framtidens socialtjänst, beklagar utredare Margareta Winberg att man inte kunnat presentera förslag skarpa nog inom området långsiktigt och strukturellt förebyggande arbete. Detta med hänvisning till att direktivet angav att utredningens förslag inte fick vara kostnadsdrivande eller

ambitionshöjande. Under utredningstiden publicerades delbetänkandet Ju förr desto bättre – vägar till en förebyggande socialtjänst i april 2018, där fokus var på strukturellt övergripande och förebyggande arbete. Delbetänkandet menar att ett förebyggande perspektiv ska bidra till att på sikt minska behovet av individuella insatser. Liberala Kvinnor anser det vara ytterst beklagligt att betänkandet Framtidens socialtjänst inte tar höjd för att tydligt föreslå lagstiftning för att säkra ett robust, framåtsyftande och strukturerat förebyggande arbete på kommunal nivå, med fokus på barn och unga, inom ramen för socialtjänstlagen. Därför föreslås att med beaktande av finansieringsprincipen säkra lagstödet i socialtjänstlagen avseende kommunalt förebyggande arbete riktat mot barn och unga, särskilt avseende insatser för att förebygga alkohol- och droganvändning och normbrytande beteende.

G405. Säkra samverkan mellan skola och socialtjänst

Cecilia Elving, Stockholm
Monica Wahlström, Vännäs
Helene Adell, Boden
Lovisa Aldrin, Halmstad
Adela Brkic Carlsson, Ulricehamn
Pernilla Ekelund, Svalöv
Birgitta Granquist, Göteborg
Jessica Hellström, Malung-Sälen
Sarah Karlsson, Härnösand
Anna Manell, Sollentuna
Jacqueline Tjällman, Skövde
Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att kommunens socialtjänst bereds möjlighet att medverka i elevhälsoarbetet på det sätt som lokalt överenskommit, med syfte att öka samarbete mellan familjer, skola och socialförvaltningen
2. att samtliga huvudmän för förskolor, grundskolor och gymnasieskolor samt kommunens socialtjänst har en skyldighet att samverka kring barn som far illa, samt i det förebyggande arbetet

Det förebyggande arbetet inom kommunen är grundläggande för att fånga upp barn i tid. Det är grunden för att kunna mota ett tidigt riskfyllt beteende så att detta kan hanteras i tid. Detta är också väsentligt för att motverka våldsutövande, vilket Liberala kvinnor lyfter i en annan motion.

För att lyckas väl med det förebyggande arbetet behöver en mycket nära samverkan ske mellan skola och socialtjänst. Hur samverkan ser ut mellan skolförvaltningar och socialförvaltningar hanteras i dag olika i olika kommuner. Vi vet till exempel att Stockholms stad där Liberalerna styr såväl skola som socialtjänst, så arbetas intensivt för att koppla samman skola och socialtjänst. Men det kommunala självstyret gör att det kan vara mycket stora variationer i denna del mellan olika kommuner. Detaljer om hur respektive kommun och framförallt socialtjänst i samverkan med skola bäst ser möjligheter att lägga upp ett sådant samarbete bör inte detaljregleras av politiken. Men vissa hinder lyfts ofta från

många kommuner, som försvårar nära samverkan mellan socialtjänst och skola. Det finns JO-uttranden som kritiserar att socialtjänsten har representanter i skolan, och i viss mån kan sekretessen och hur regler kring den ska uttolkas ge svårigheter. Detta kan verka hämmande och behöver ses över.

Liberala Kvinnor vill att socialtjänsten – inom ramen för förebyggande arbete – ska kunna ha en naturlig plats inom skolan, och särskilt i samverkan med elevhälsan. I många kommuner är fortfarande kommunala skolor dominerande, och inom kommunen kan krav ställas högt på en god samverkan mellan skola och socialtjänst, och det går att ge incitament för detta på olika sätt. Men, det är också väsentligt att socialtjänsten når ut till samtliga skolor oavsett huvudman. Dels i det löpande arbetet, men särskilt för att kunna arbeta förebyggande och nå elever och även familjer i ett tidigt skede.

G406. Säkra SiS-hem

Jessica Johnson, Vallentuna
Marianne Damström Gereben, Solna
Kajsa Olsson Persson, Sundbyberg
Sabine Pettersson, Stockholm
Hanna Wistrand, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det ska finnas tillräckligt många SiS-hem endast för flickor för att möta det ökade behovet.
2. att det skjuts till statliga medel för att säkerställa att alla SiS-hem har möjlighet att ge den utredning, behandling och vårdbehov varje individ har.
3. att de som arbetar med dessa unga har adekvat utbildning inom trauman av sexuellt våld och övergrepp samt npf-utbildning.
4. att säkerställa att unga på hemmen inte utsätts för påtryckningar eller sexuella övergrepp av personal med t.ex. ett vissebläsarsystem.
5. att tillräckliga medel tillförs för professionell vård ges och inte bara förvaring.
6. att unga får någon sorts behandling trots ett misstänkt drogbruk eller missbruk i bakgrunden och därmed inte får en utredning tills de är redo för utredning

Att bo på HVB- och SiS-hem ska hjälpa ungdomar på glid att få livet på rätt köl. Ökningen av flickor på SiS-hemmen har ökat stort, men alltför ofta förekommer både våld och sexuella övergrepp på boendena. Vi har kunnat ta del av i media om systematiska övergrepp på barn vid flera HVB-boenden i Malmö och landet. Det handla om gruppvåldtäkter av drogade flickor och nattpersonal som använde sin position för att tvinga till sig sex.

Där det finns utsatta flickor kommer även sexuella förövare finnas. Detta vet vi med säkerhet av erfarenhet i dag. Varje fall som uppdragas är ett för mycket. Det ställer högre krav och tillsyn av personal som anställs samt adekvat utbildning av dem. Det är svårt att hitta personal till hemmen, men socialförvaltningar måste ställa krav på de hem de anlitar.

Det framkommer också att de som placeras på SiS-hem blir allt yngre, 9–12 år, och att det inte finns varken kompe-

tens eller beredskap för det. SIS-hemmen är anpassade till för äldre tonåriga kriminella killar.

Det finns också statistik nu över att många av de placerade barnen och unga har någon slags NPF-diagnos (neuropsykiatriska diagnoser) och att dessa i mycket hög grad riskerar att utsättas för institutionellt våld jämfört med de utan. De som i dag utsätts för mest så kallad avskiljning och fasthållningar är tolvåriga flickor med ADHD och/eller autism. Det här är allvarligt och åtgärder behöver göras så fort som möjligt för att se till att även flickor och pojkar får den vård de behöver för att säkerställa att de får en trygg tillvaro, en bra skolgång och fullständiga avgångsbetyg för att öka deras frihet och livschanser.

Det finns också en grupp som har en pågående eller av och till missbruk. Det rör sig ofta om så kallad självmedicinering på grund av en npf-diagnos, ADHD eller autism som är outredd. I dag kan det ta år innan en ung person får en utredning på grund av att de kanske självmedicinerar eller skadar sig själva för att döva sin ångest och smärta. I dag får de som påvisat bruk i provtagning utesluts därmed från att påbörja eller fortsätta en utredning eller behandling. Det är orimligt och omänskligt. Någon slags vård och stöd behövs tills ungdomen är tillräckligt ”ren” från eventuellt missbruk tills utredning kan göras. Något annat är inte rimligt.

G407. Tänk på barnen – kräv registerutdrag för folk som arbetar med barn

Adam Simonsson, Haninge
Martin Norrby, Lidingö
Marcus Willershausen, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att det ska vara obligatoriskt för personer som ska arbeta med eller på annat sätt ha kontinuerlig och nära kontakt med barn i idrottsföreningar att uppvisa ett begränsat registerutdrag från Polisen.

I dag har föreningar enligt lag rätt att begära ut registerutdrag för personer som ska arbeta med barn. Detta för att säkerställa att personer som jobbar i föreningar inte är dömda för grova brott. Dock finns ett kryphål eftersom det inte är obligatoriskt att ett sådant utdrag ska visas upp för en ansvarig i föreningen. Detta är ett problem som finns främst i idrottsrörelsen. I dag finns det dessvärre idrottstränare som blivit dömda för sexualbrott mot barn men som fortfarande kan och får träna barn. Det är helt orimligt att lagstiftningen har den här typen av kryphål, och om vi kan förebygga sexuella övergrepp mot barn – då ska vi göra det.

G408. Social trygghet för familjehem

Liberalerna Varberg
Liberalerna Hylte

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att familjehem får en social trygghet när de tar emot barn på uppdrag av socialtjänsten.

Dessvärre är det många barn som, av olika skäl, inte kan eller ska fortsätta bo med sina biologiska föräldrar. Ibland omhändertaras barnen med omedelbar verkan och ibland sker det lite mer planerat. Detta kan ske i samråd med, eller i strid med de biologiska föräldrarnas vilja. Barnet blir omhändertagna i alla åldrar, redan på BB eller i de senare tonåren.

Det är socialtjänsten som, efter utredning och beslut i socialnämnden, placerar barnen i dessa familjehem.

Familjehemmen är precis som det låter, ett hem med en familj. Där det placerade barnet ska få trygghet, kärlek och slippa bli utsatta för det som är orsaken till placeringen.

Barnen är många gånger otrygga, har med sig upplevelser och trauman som vuxna inte ens kan tänka sig omfattningen av. De kanske inte är åldersadekvata i sin utveckling, de kan behöva behandling för trauman och upplevelser, har saknat omsorg och inte fått tillgodosett ens de mest basala behov som alla barn har rätt till.

Dessa är de förutsättningar som gäller för den mottagande familjen

Det finns ingen rättighet för någon av de vuxna att vara tjänstledig för att ge barnet de rätta förutsättningarna om barnet är äldre än 8 år. Detta är upp till arbetsgivarens goda vilja.

Familjehemmet får ett arvode, som baseras på barnets behov av omsorg, som beskattas som en inkomst.

Om den placerande kommunen ersätter inkomstbortfall får detta inte räknas som inkomst som grundar SGI, det skyddar inte heller den SGI som personen redan har.

Det är pensionsgrundande men tjänstepension får den enskilde själv betala in.

Om det placerade barnet är litet, eller har så stora behov att en vuxen behöver vara hemma på del- eller heltid, med tjänstledighet, så kan personen förlora sin SGI och får ingen ersättning från socialförsäkringen vid till exempel sjukdom.

Det utgår en omkostnadsersättning som är skattefri för det belopp som överstiger 5 000 kronor per år. Även omkostnaden baseras på barnets behov. Beloppen grundar sig på rekommendationer från SKR

Det är uppdrag som utförs 24 timmar per dygn, sju dagar per vecka. Det finns ingen semester.

I uppdraget ingår även barnets biologiska nätverk och att möta upp till umgänge. Hantera besvikelser och hot från det biologiska nätverket, det förekommer inte sällan att de oros-anmäler familjehemmet då de vill ha hem barnen. Skapa en förutsättning för en god relation med det biologiska nätverket.

De familjer som öppnar sina hem för dessa barn ska inte förlora sin sociala trygghet för att de vill ge barn vad barn behöver.

G409. Stärk skolgången för barn i skyddade boenden

Anna Manell, Sollentuna
Lovisa Aldrin, Halmstad
Gulan Avci, Stockholm
Pernilla Bergqvist, Sigtuna
Anna-Karin Boréus, Nacka
Johanna Ek, Flen
Anne-Lie Elfven, Stockholm
Carl Otto Engberg, Stockholm
Rose-Marie Fihn, Ale
Gunilla Grudevall-Steen, Nacka
Pär Gustafsson, Göteborg
Anna-Lena Hammarin, Sundbyberg
Metin Hawsho, Södertälje
Ulla Herbert, Malmö
Malin Sjöberg Högrell, Uppsala
Maria Jern, Falköping
Tobias Josefsson, Mjölby
Ulf Larsson, Västerås
Anna Lundberg, Västerås
Inger Lundberg, Älvsbyn
Pia Långström, Stockholm
Susanna Makstin, Vadstena
Åsa de Mander, Tyresö
Ylva Mozis, Vallentuna
Lina Nordquist, Uppsala
Romina Pourmokhtari, Sundbyberg
Helena Hedman Skoglund, Uppsala
Birgitta Svensson, Solna
Monica Brohede Tellström, Nacka
Jacqueline Tjällman, Skövde
Hanna Wistrand, Stockholm
Reza Zarenoe, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att staten är huvudman för barn i skyddade boenden
2. att rätten till skolgång stärks för barn i skyddade boenden och att dessa barn ska få en skolplats inom två veckor
3. att barn på skyddade boenden omfattas av rätten till studier på distans
4. att huvudmannen står för kostnaden av den nödvändiga tekniska utrustning samt de läromedel som krävs, för att kunna tillgodogöra sig studierna

Över 6 000 barn vistas minst en natt i skyddat boende under ett år, enligt en kartläggning gjord av Socialstyrelsen. Kvinnojourer vittnar om att det finns kommuner som nekar dessa barn plats i ny skola.

Skolan är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för dessa barn, utifrån det trauma som barnen upplever efter våld i hemmet och flykt till skyddat boende. De barn som bor på skyddade boenden kan bli utan skolgång i flera månader, då det inte finns något utarbetat system eller rutiner för detta. I vissa kommuner finns skolteam som kan undervisa barnen på plats. I andra kommuner kan detta bli svårt att organisera. Därför måste det finnas möjlighet och lösningar för barnen att kunna delta i undervisningen så snart det går.

En lösning kan vara mobila team, och om det inte är möjligt borde även dessa barn kunna plugga på distans, som

svenska utlandsboende barn får ta del av. Det finns alltså en skolform som redan fungerar, som skulle kunna få ett utökat uppdrag. Eftersom det är av vikt att skolgången hålls ihop och blir sammanhållen, även när barnen kan behöva byta boende eller flytta till ny kommun, ska staten ta över huvudmannansvaret för dessa barn, tills dess att ett permanent boende etablerats.

G5. FUNKTIONSRÄTTSFRÅGOR

G501. Rätt till fribelopp

Charlotte Hedendahl, Malmö
William Hedendahl, Malmö
Anders Karlsson, Örebro
Torbjörn Karlsson, Malmö
Roko Kursar, Malmö
Charlotte Söderlund, Bromölla
Marianne Åhman, Sunne

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att personer med funktionsnedsättning inom LSS ska ha rätt till ett fribelopp
2. att man ser varje chans in på arbetsmarknaden för funktionshindrade som en möjlighet
3. att denna summa ska vara 60 000 kronor per år utöver de 100 000 kronor hen får ha på banken.

Fattigdomen för många i LSS-gruppen har ökat under senare år. En del av orsakerna till detta är dåligt anpassad aktivitets- och sjukersättning med hög skatt men också orimligt höga hyror och icke anpassat bostadstillägg. Personer med funktionsnedsättning har bortprioriterats under de senaste 15 åren trots flera rapporter och utredningar. Vi har LSS, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, som slår fast att man har rätt att leva ett liv som andra med goda levnadsvillkor – men vi har också FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som i artikel 28 erkänner rätten för personer med funktionsnedsättning ska ha rätt till en tillfredsställande levnadsstandard. Det står tydligt att personer med funktionsnedsättning ska ha rätt till samma positiva ekonomiska utveckling som landets övriga medborgare. Gruppens köpkraft har bara förbättrats en tredjedel så mycket som för en genomsnittlig löntagare under motsvarande period. Nettoinkomsten efter skatt är knappt 8 000 kronor och vissa har tom ännu mindre per månad medan minimilönen efter skatt för personer i kommunal anställning är cirka 16 000 kronor. Detta är en grupp människor som alla andra och det handlar inte längre om välgörenhet utan om människovärde. Ska Liberalerna se på personer med funktionsnedsättning som fullvärdiga medborgare eller ska denna grupp bli en fråga för välgörenhet? Ska denna grupp av människor ha rätt till sina basala behov och kunna vara en aktiv del av samhällsgemenskapen så måste vi ge dem verktygen och ekonomin.

Regeringen själv skriver om detta i nya utredningar, som här i kommittédirektiv 2020:28: ”Den genomsnittliga disponibla inkomsten för personer med funktionsnedsättning är lägre än för den övriga befolkningen. För personer med boende med särskild service enligt LSS är den ekonomiska

situationen sannolikt särskilt svår [...] Det innebär att den enskilde går 4 650 kronor minus per månad.” Detta blir en fråga som kommer till sin spets och handlar ytterst om allas lika värde.

Vi menar att det är dags att sluta jaga människor som redan har en tuff situation genom sin funktionsnedsättning i de trygghetssystem som ska ge goda levnadsvillkor. Ingen i vårt samhälle tjänar på att personer med funktionsnedsättning hamnar i svåra situationer när man ska prova på ett arbete. Den person inom LSS som har en funktionsnedsättning med aktivitetsersättning/sjukersättning som får chansen till en tillfällig anställning, ett sommarjobb eller en provanställning får i dag så stora problem så att många funderar på om det ens är lönt att våga ta chansen att prova.

Vi behöver ha en mer flexibel och trygg lösning för att göra det lättare så att den som tillfälligt får ett jobb inte ska behöva gå minus. Därför föreslår vi att personer med funktionsnedsättning precis som studenter ska kunna tjäna ett fribelopp. Studenter får tjäna över 80 000 kronor per termin och vi tycker att det är rimligt att personer med funktionsnedsättning får tjäna 60 000 kronor per år.

G502. Sysselsättning och försörjning för personer med funktionsnedsättning

Mikael Sternemar, Sotenäs
Karin Blomstrand, Munkedal
Bengt Eliasson, Kungsbacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att fatta beslut om ett mål att sysselsättningsgraden inom gruppen funktionsnedsatta ska vara lika hög som övriga på arbetsmarknaden
2. att antalet med funktionsnedsättning som arbetar heltid ska vara lika hög som de utan funktionsnedsättning
3. att kvinnor och män ska ha lika hög tjänstgöringsgrad, inom gruppen funktionsnedsatta
4. att Liberalerna verkar för att detta infrias

Omkring 16 procent av befolkningen, i åldern 16–64 år har en funktionsnedsättning. Det motsvarar 1 014 000 personer. Bland personer med funktionsnedsättning bedömer 42 procent att funktionsnedsättningen medför nedsatt arbetsförmåga.

Ungefär lika många kvinnor som män har en funktionsnedsättning. Andelen som har en funktionsnedsättning är lägst i åldersgruppen 30–49 år och högst i gruppen 50–64 år. Det är en lägre andel bland personer med funktionsnedsätt-

ning, än i befolkningen totalt, som har eftergymnasial utbildning, 37 procent jämfört med 48 procent.

Arbetskraften kallas den del av befolkningen som antingen är sysselsatta eller arbetslösa. I befolkningen mellan 16 och 64 år tillhörde 84 procent arbetskraften under 2020. För personer med funktionsnedsättning är andelen lägre, 74 procent.

Av gruppen funktionsnedsatta, både de som har funktionsvariationer och fysiska funktionshinder, i Sverige är antalet sysselsatta 67 procent i åldern 16–64 år i jämförelse med den övriga befolkningens 77 procent. Totalt sett i Sverige finns det drygt 5 miljoner människor sysselsatta, i åldern 16–64 år. Detta utgör 80 procent av den totala befolkningen och är bland EU:s högsta.

I gruppen med funktionsvariationer, var dock sysselsättningsgraden endast 55 procent.

Personer med funktionsnedsättning, som inte bidrar till nedsatt arbetsförmåga, har dock en sysselsättningsgrad som är nästan lika hög som övriga på den svenska arbetsmarknaden.

År 2020 var arbetslösheten nio procent, det gällde såväl personer med funktionsnedsättning som befolkningen totalt. Andelen arbetslösa bland personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga var däremot högre, 17 procent.

Det är en lägre andel personer med funktionsnedsättning som arbetar heltid jämfört med i befolkningen totalt. Bland sysselsatta med funktionsnedsättning arbetar 70 procent heltid. Bland personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är motsvarande siffra 58 procent. I befolkningen totalt är det 77 procent som arbetar heltid.

Andelen som arbetar heltid är lägre bland kvinnor än bland män. Det gäller såväl bland personer med funktionsnedsättning som i befolkningen totalt.

Att många individer med nedsatt arbetsförmåga på grund av funktionsnedsättning inte kan etablera sig på den svenska arbetsmarknaden, bidrar till ett livslångt utanförskap både ekonomiskt och socialt. Detta är inte acceptabelt.

Med de stolta traditioner vi har inom Liberalerna på funktionshinderområdet och med vikten av arbetslinjen fullföljs, så föreslår vi landsmötet att fatta beslut om ett mål att sysselsättningsgraden inom gruppen funktionsnedsatta ska vara lika hög som övriga på arbetsmarknaden, att antalet med funktionsnedsättning som arbetar heltid ska vara lika hög som de utan funktionsnedsättning samt att kvinnor och män ska ha lika hög tjänstgöringsgrad, inom gruppen funktionsnedsatta.

G503. Arbetslinjen ska gälla alla

Bengt Eliasson, Kungsbacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att arbetslinjen ska gälla för alla i arbetet med arbetsmarknadspolitiken
2. att Liberalerna verkar för att reglera habiliteringsersättningen så att den görs mer individuell
3. att Liberalerna verkar för att reglera habiliteringsersättningen så att ersättningens storlek inte skiljer sig åt mellan kommunerna

I Sverige ska alla ha möjlighet att delta i samhället utifrån sina förutsättningar. En funktionsnedsättning ska inte begränsa möjligheterna för den som kan och vill jobba att bidra utifrån sin förmåga. Men många människor med funktionsnedsättning saknar arbete trots att de både vill och kan arbeta. Liberalerna står för att arbetslinjen gäller alla. Fler arbetsgivare behöver se den kompetens som finns hos en person med funktionsnedsättning och att arbetet anpassas, på så sätt blir det en gynnsam arbetsmarknad för alla parter. Likaså ska daglig verksamhet ses som ett arbete och en arbetsplats för dem som deltar där. Har man arbetsförmåga ska leda till att alla krafter sätts in för att ge möjligheter till arbete. Man gynnar såväl den enskilde, som ges möjlighet att känna arbetsgemenskap och glädje i att utvecklas, som samhället i stort att motverka det nya utanförskapet. Det måste också finnas bättre möjligheter att kombinera stöd från socialförsäkringen, främst sjuk- och aktivitetsersättningen och arbete så att den som har ett långvarigt behov av stöd, ändå kan arbeta i viss mån.

Habiliteringsersättning är den ersättning som kommuner kan välja att betala ut till personer med funktionsnedsättning som deltar i daglig verksamhet enligt LSS. Deltagarna i daglig verksamhet har olika arbetsuppgifter och deltar i olika verksamheter beroende på förmåga. Hur mycket kommunerna betalar skiljer sig åt. Sveriges kommuner betalar olika mycket, och några kommuner betalar ingenting alls. Ersättningen är frivillig för landets kommuner att betala ut trots att ett statsbidrag kan sökas. Alla kommuner har dock inte alls sökt statsbidraget, och andra har sökt i mindre omfattning än möjligt. Att ersättningens storlek skiljer sig mellan olika kommuner gör att det blir väldigt godtyckligt för deltagarna i kommunernas dagliga verksamhet hur deras insats värdesätts. Somliga får en acceptabel dag ersättning. Några andra får ingen ersättning alls, medan andra får så låg ersättning att det inte ens täcker bussbiljetten. Detta är djupt kränkande och orättvist. Det här är redan i dag en utsatt grupp människor. Ersättningens storlek bör inte skilja sig åt beroende på i vilken kommun man är bosatt.

Habiliteringsersättningen kan göras mer ”lönelik” genom att den görs obligatorisk och knyts till den enskildes insats och utvecklas över tid och eftersom det naturligtvis skiljer sig åt i både arbetsuppgifter och deltagarnas arbetsförmåga.

Allas arbetsförmåga måste tas tillvara för att ge fler människor med funktionsnedsättning fler och snabbare möjligheter att komma in på arbetsmarknaden, insatserna måste stärkas. Detta kräver ett stabilt och långsiktigt ansvarstagande från samhällets sida.

G504. Utveckla Samhall

Bengt Eliasson, Kungsbacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna driver på för arbetslinjen genom att verka för att Samhall återgår till sitt grunduppdrag
2. att Liberalerna verkar för att ett Samhall 2.0 skapas

I dag ställs alltför många människor "åt sidan" eftersom man inte kan räkna med lönsamhet. Samtidigt är det en Liberal självklarhet att alla ska få plats i samhället, ha arbete och leva i delaktighet.

Samhall är Sveriges största arbetsgivare för personer med funktionsnedsättning men har under de senaste decennierna helt bytt inriktning. Från att ha varit en underleverantör till industrin, till att ha blivit en underleverantör i tjänstesektorn. Från tillverkning i egna små verkstäder, till bemanning inom städ, fastighet, lager och omsorg. Samtidigt har ägaren, staten, successivt skärpt kraven på effektivitet och lönsamhet. Den så kallade merkostnadsersättningen – som är till för att kompensera för den regionala utbredningen och medarbetarnas lägre arbetsförmåga – har stadigt minskat. Samtidigt har självfinansieringsgraden successivt ökat och Samhall drar i dag in 30 procent av sina egna kostnader.

Uppskrivade lönsamhetskrav och nya bemanningsjobb har gjort att personer med funktionsnedsättning stängts ute från Samhall till förmån för personer som "står långt från arbetsmarknaden" av t.ex. språkskäl eller annat. Under åren sedan Samhall bildades har det så kallade övergångsmålet, det vill säga målet över hur många som lämnar Samhall för annan anställning, successivt trappats upp. Intåget i tjänstesektorn, ökade lönsamhetskrav och effektivitetskrav har gjort att kraven på arbetsförmåga hos deltagarna successivt har skruvats upp. Samtidigt har själva uppdraget – att prioritera de med störst funktionsnedsättning – förblivit oförändrat.

Samhall har med tiden blivit allt mer pressade att göra bra affärer. Och allt mer pressade att få ut sina medarbetare på den öppna arbetsmarknaden.

Samhalls ursprungliga uppdrag från före 2006 behöver därför återerövas och ett Samhall 2.0 utvecklas. Här ska dagens LSS-daglig verksamhet införlivas men också breddas med fler grupper. Samhall 2.0 ska vara till för personer som står allra längst ifrån arbetsmarknaden men likväl har rätt till att vara delaktiga i arbetslinjens politik och vara en arbetsplats med utrymme för alla. Möjlighet till utbildning och personlig utveckling ska erbjudas.

I ett Samhall 2.0 ska olika modeller och arbetssätt kunna prövas och utvecklas. Människor ska kunna stanna kvar på ett arbete eller tränas för att gå vidare till annat arbete. Här ska modeller som IPS-metoden (Individual Placement and Support), SE (Supported Employment), vara inkubator till sociala företag och andra evidensbaserade metoder som hela tiden syftar till att tillvarata resurser och hitta hållbara lösningar för den enskilde individen med funktionsnedsättning i långsiktigt arbete. Den enskilde ska kunna stanna kvar i företaget eller komma ut på en annan arbetsplats eller en praktikplats. Uppdraget ska vara helt inriktad på den enskil-

des möjligheter, personlig vinst och delaktighet i samhällslivet och inte syfta på företagsekonomisk vinst eller effektivitet.

G505. Ökad valfrihet i daglig verksamhet

Liberalerna Lund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar agendan i denna viktiga fråga och fortsätter utveckla möjligheten till ökad valfrihet och delaktighet för personer som tillhör personkretsen för LSS
2. att Liberalerna verkar för att individen ska ges möjlighet att välja daglig verksamhet oavsett hemkommun

Personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig kan få daglig verksamhet. Insatsen omfattar personer med utvecklingsstörning, autism eller autismsliknande tillstånd samt personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.

I dag finns det ingen möjlighet att välja i vilken kommun som man vill ha sin dagliga verksamhet. Personer som förvärvsarbetar kan arbeta i en kommun och bo i en annan. Detta är i dag inte möjligt för den som har daglig verksamhet.

Detta skulle kunna lösas på samma sätt som man har samverkan mellan kommuner vad gäller gymnasieskolan. Många kommuner har förbund och samverkansavtal för gymnasieskolan men samverkan kring daglig verksamhet är helt utforskat.

För att göra det möjligt måste det till en attitydförändring och möjlighet till ändringar i lagar, förordningar och riktlinjer. Att ge personer med funktionsvariation valfrihet att välja den verksamhet som passar individen bäst. Att inte vara utlämnad till den dagliga verksamhet som finns i hemkommunen utan kunna pröva på andra alternativ, precis som den som förvärvsarbetar.

G506. Inför en LSS-inspektion

Bengt Eliasson, Kungsbacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för att en statlig myndighet, en LSS-inspektion, inrättas enligt motionens intentioner

En LSS-inspektion ska, precis som en Skolinspektion, arbeta för att alla ska få en likvärdighet, god kvalitet och trygg miljö samt att utförare följer lagar och regler. Det övergripande målet ska vara att bidra till att personer med funktionsnedsättning ska ha goda levnadsvillkor och kunna leva som andra.

Det är huvudmännen för LSS, det vill säga staten för huvuddelen av assistansen och kommunen för de andra nio insatserna, som har ansvar för kvalitet och rätt utförande. LSS-inspektionens roll är att granska, kontrollera och följa

upp att lagens intentioner följs och den enskildes rättigheter uppfylls.

En LSS-inspektion samlar och renodlar funktioner som i dag ligger på Inspektionen för vård och omsorg, Försäkringskassan och Socialstyrelsen.

LSS-inspektionens verksamhet ska bestå av flera olika delar men i huvudsak ha två huvuduppdrag.

Inspektionen ska ta tillvara den enskilde insatsberättigades rättigheter gentemot myndigheterna i enlighet med rättighetslagstiftningens intentioner, de nationella målen för funktionshinderpolitiken och CRPD (FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning). Detta sker genom kvalitetstillsyn och kvalitetsuppföljning av verksamheterna oavsett driftsform. Det sker också genom en allmän rättshjälp för råd och stöd samt juridiskt bistånd vid överklagningar och liknande.

Inspektionen ska stoppa kriminalitet och fusk genom att tillse att den enskildes trygghet säkerhet upprätthålls samt att välfärdssystemens integritet upprätthålls genom att oseriösa och kriminella utförare stängs av och eventuellt lagförs. Inspektionen ska beivra alla former av fusk och oegentligheter med fokus på utförare och inte rättighetsbärare.

Inspektionen ska leda en allmän rättshjälp för stödberättigade som drabbats av myndigheters avslag och neddragningar. I samband med tillsyn och kvalitetsgranskning ska LSS-inspektionen råd och vägledning om vad försäkringskassan eller kommunen behöver rätta till utifrån de krav som finns i lagstiftningen. Man ska också ge råd och stöd till LSS-berättigade inom ramen för rättshjälpen. Rättshjälpen måste vara en självständig funktion vid inspektionen. LSS-rättshjälpen, ska vara oberoende och utsedd av regeringen och ta ställning till anmälningar om kränkningar av den enskildes rättigheter i beslut eller utförande. Ytterst ska skadestånd kunna krävas från huvudmannen och/eller utföraren. Den ska kunna driva ärenden mot såväl kommuner som Försäkringskassan. Alla ska kunna lämna uppgifter om missförhållanden inom verksamheter eller i beslutsfattande till LSS-inspektionen.

G507. Avlasta och ge bättre stöd till anhöriga till funktionsnedsatta

Johanna Ek, Flen
Karin Andersson, Västerås
Rebecca Burlind, Kungsör
Camilla Cederlöf, Eskilstuna
Jesper Ek, Västerås
Bengt Eliasson, Kungsbacka
Anna Eling, Hedemora
Charlotte Hedendahl, Malmö
Åsa Karlsson, Värmdö
Ulf Larsson, Västerås
Gustav Nordin, Stockholm
Sofia Norlin, Linköping
Inger Tolsved Rosenkvist, Lund
Fredrik Sneibjerg, Värmdö
Charlotte Söderlund, Bromölla

Monica Brohede Tellström, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att anhöriga till funktionsnedsatta avlastas och ges bättre stöd
2. att Liberalerna ska verka för ökad jämställdhet mellan föräldrar till barn med funktionsnedsättning
3. att Liberalerna ska verka för att fler föräldrar till barn med funktionsnedsättning ska kunna arbeta heltid och minska sjukskrivningarna

Liberalerna har en stolt historia att leva upp till när det kommer till frihetsreformer för personer med funktionsnedsättningar. Under ledning av Bengt Westerberg infördes LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionsnedsatta) 1994, och snart trettio år senare är det dags att förnya och utveckla stödet för att möta nutidens aktuella utmaningar. Inte minst för anhöriga som i dag tvingas ta ett orimligt stort ansvar för att projektleda och koordinera livet för sina anhöriga med funktionsnedsättning.

I en studie som Riksförbundet Attention genomfört bland sina medlemmar svarar drygt två femtedelar av föräldrar till barn med neuropsykiatrisk diagnos att det går dåligt att kombinera yrkesliv med tidsåtgången och det extra ansvar som det innebär att ha barn med funktionsnedsättning. I familjer där ett eller flera barn har en funktionsnedsättning är det i stor utsträckning mamman som bär ansvaret och följden blir ofta att mamman går ner i arbetstid, medan den andre föräldern arbetar mer än tidigare. Socialförsäkringsstatistik visar att mammor till barn med funktionsnedsättning är arbetslösa, förtidspensionerade eller sjukskrivna i högre utsträckning än övriga mammor.

Socialtjänsten ska enligt socialtjänstlagens 5 kap. 10 § erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående och stödjer en närstående som har funktionshinder. Trots det är det en stor andel (63 procent) av de tillfrågade i Attentions studie som inte känner till att de via kommunen har rätt till eget stöd.

Andra viktiga resultat från enkäten är:

- 41 procent lägger 3–5 timmar/vecka eller mer på kontakter med myndigheter, skola och omsorg m.m. i frågor som gäller barnet med funktionsnedsättning.
- 57 procent uppger att de behöver stöd för egen del och av dessa har 27 procent uppgett att de inte får/har inte fått några insatser.

De vanligaste stöden anhöriga får är informationsträffar/föreläsningar, anhörigträffar och stödsamtal.

Vi kan tydligt se att detta har kommit att bli en kvinnofälla som kostar många frihet och självständighet, även ekonomiskt. Det är orimligt att föräldrar, ofta mammor, till barn med funktionsnedsättningar ska bära ett så stort anhörigansvar att deras egna levnadsvillkor kraftigt reduceras. Det måste vara en grundläggande rättighet att kunna arbeta och ha en god psykisk hälsa så därför bör socialtjänstens stöd till anhöriga utökas med en koordinatorfunktion. Koordinatoren bör ha god kännedom om vilket stöd som finns att söka och vara behjälplig att avlasta i ansökningar och myndighetskontakter.

G508. En liberal och likvärdig funktionshinderpolitik

Tobias Berg, Stockholm
Benjamin Malinowsky, Huddinge
Emil Rapp, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för ett förstatligande av finansieringen av funktionshinderrelaterade insatser såsom assistans, tillhandahållande av proteser och annat stöd
2. att funktionshinderrelaterade insatser och hjälpmedel ska vara kopplade till individen

Liberalismens kärna är allas frihet och rätt till att forma sitt eget liv. För att detta ska vara möjligt måste alla individer ha samma förutsättningar och möjligheter för att kunna ta sig dit de vill. Tyvärr ser det inte ut så i Sverige i dag om man lever med funktionshinder.

I dag är det var man bor i landet som avgör vilka hjälpmedel man erbjuds som funktionshindrad eftersom finansieringen och administrationen går via regionerna. Har man otur att bo i ”fel” region kan det innebära att man inte får de hjälpmedel som behövs för att kunna leva ett självständigt och värdigt liv. T.ex. kan man bli erbjuden en benprotes i Region Stockholm medan man enbart blir erbjuden en rullstol i Västra Götalandsregionen. Vidare är samtliga hjälpmedel kopplade till regionen där de lämnas ut, vilket innebär att man måste genomgå en process för att skriva över sina hjälpmedel om man väljer att flytta från en region till en annan – med risk att förlora sina hjälpmedel. Ofta är personer med funktionshinder redan utsatta, och att lägga den här typen av administrativ börda på dessa personer kan inte ses som annat än hänsynslöst.

I en liberal demokrati kan det inte vara var man bor i landet som avgör om man får de hjälpmedel som behövs för att leva ett självständigt och värdigt liv. Därför måste hjälpmedlen kopplas till individen och finansieringen tas över av staten – för att kunna garantera likvärdigheten i hela Sverige.

G509. Artikel 19 i konventionen för personer med funktionsnedsättning som lag

Charlotte Söderlund, Bromölla
Charlotte Hedendahl, Malmö
William Hedendahl, Malmö
Anders Karlsson, Örebro
Marianne Åhman, Sunne

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Sverige måste skydda de funktionshindrade medborgarnas intressen och deras säkerhet, därför måste hela artikel 19 måste bli en lag precis som barnkonventionen.
2. att artikel 19 i Funktionsrättskonventionen ska läsas tillsammans med konventionens andra rättigheter och med de allmänna principerna.
3. att originaltexten av konventionen på engelska ska vara den som gäller.

4. att Liberalerna antar den människosyn som Bengt Westberg definierade i förarbetet till rättighetslagen LSS.

Artikel 19 i Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning måste bli lag i Sverige

LSS och personlig assistans är i Sverige en rättighetslag. Trots det väljer i dag vår regering att bortse från gällande lag. Sveriges funktionshindrade medborgare har därför förlorat många av sina rättigheter.

Varje dag så ökar antalet funktionshindrade som förlorar sin rätt att kunna delta aktivt i samhällslivet. Rättighetslagen i Sverige har visat att det inte är ett fullgott skydd för individen då regeringen bortser ifrån rådande lag. Därför behöver Sverige nu göra artikel 19 till lag. Vi behöver vända på perspektivet och se varje individ med funktionsnedsättning som en rättighetsbärare.

Alla personer med funktionsnedsättning borde precis som övriga befolkningen har rätt att välja var, med vem man vill bo och på lika villkor som andra. Ingen ska vara tvungen att bo i en särskild boendeform om man inte själv vill det.

Alla personer med funktionsnedsättning har dessutom rätt till det stöd som behövs för att de ska kunna vara fullt delaktiga, inkluderade i samhället och kunna välja vem de vill bo med.

Alla tjänster som tillhandahålls av allmänheten och alla verksamheter som är öppna för allmänheten ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Artikel 19 ska läsas tillsammans med konventionens andra rättigheter och med de allmänna principerna i Funktionsrättskonventionen och LSS lagen.

Liberalerna måste vara de som tar striden för att leva upp till den humanistiska människosynen som innebär ”att människan alltid är att betrakta som en individ med eget värde i sig” ska gälla. Ingen människa är mer värd än någon annan. En ovillkorlig rätt till respekt för människovärdet förändras inte av grad eller art av funktionsnedsättning. Den människa som har ett svårt handikapp får aldrig betraktas som ”föremål för åtgärder” utan ska ses som en individ med rättigheter. Personer med funktionsnedsättning är i dag rättslösa och därför måste lagen omsättas i en praktik. På riktigt.

G510. Nationellt kunskapscentrum

Charlotte Söderlund, Bromölla
Pia Delin, Örebro
Charlotte Hedendahl, Malmö
William Hedendahl, Malmö
Anders Karlsson, Örebro
Roko Kursar, Malmö
Marianne Åhman, Sunne

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det tas ett beslut om att det startas ett nationellt kompetenscentrum som får ansvar för kunskapsutveckling och stöd för god vård och omsorg för personer med intellektuell funktionsnedsättning och autismspektrumtillstånd.

Ett nationellt kunskapscentrum behövs för personer med intellektuell funktionsnedsättning och autismspektrumtillstånd

Det finns en grupp som konstaterats ha mycket sämre hälsa än befolkningen i övrigt och det är personer med intellektuell funktionsnedsättning och personer med autismspektrumtillstånd.

Enligt folkhälsomyndigheten så har personer med LSS-insatser tredje högsta dödligheten i covid-19.

Nästan 90 procent av personer med en LSS-insats har en intellektuell funktionsnedsättning eller autism/autismliknande tillstånd.

Det är välkänt hos viktiga myndigheter att hälsoinsatserna för personer inom LSS är kraftigt eftersatta.

Sedan mer än tio år sedan tillbaka har flera forskningsrapporter rapporterat om sämre hälsa och levnadsvanor hos personer med intellektuell funktionsnedsättning/autismspektrum.

Aktuell statistik visar tydligt att det finns stora hälsoklyftor.

Trots att kunskaperna om vad gruppen behöver för att förbättra sin hälsa och sina levnadsvanor så är det svårt att omsätta detta i vardagen.

Det behövs mer fokus på målgruppens hälsa och levnadsvanor. Det är enskilda personer som behöver aktivt stöd för att förbättra sin hälsa och levnadsvanor. De är beroende av att man aktivt arbetar på olika sätt med olika medel.

Det som inte finns är en nationell samordning som når ut med denna kunskap på bred front. Ingen myndighet har detta som sitt kunskapsområde. Varken Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Myndigheten för delaktighet och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

Vi har folkhälsomål om jämlik hälsa och nu måste vi skapa en möjlighet för personer som

- är kraftigt överrepresenterad vad det gäller kroniska sjukdomar såsom fetma, diabetes, högt blodtryck, benskorhet och psykisk sjukdom
- huvudsakligen får behandling inom primärvården där det finns stora brister i nödvändiga kunskaper om intellektuell funktionsnedsättning/autismspektrumtillstånd
- lever större delen av sina liv med LSS-insatser, det betyder att man i olika grad har behov av stöd och ett beroende av personal. Personalen får i dagsläget inte den nödvändiga kompetensen om hur man kan stödja personer med intellektuell funktionsnedsättning/autismspektrumtillstånd för att utveckla hälsosamma levnadsvanor.
- åldras med multisjuklighet utan tillgång till insatser för hälsosamt åldrande som övriga äldre i befolkningen.

Sjukvården saknar kunskaper, strategier för att på olika sätt arbeta förebyggande med personer med intellektuell funktionsnedsättning / autismspektrum tillstånds hälsa och deras tillstånd beskrivs som komplexa.

Men trots konstaterad komplexitet, görs inga krafttag för att skapa den nödvändiga plattformen för spridning av

evidensbaserade, hälsofrämjande kunskap för den här målgruppen.

Under coronapandemin har denna gruppens isolering och eftersatta hälsa samt deras utsatthet blivit än mer tydlig. Agenda 2030:s mål om god och jämlik hälsa går i dag inte att uppnås om inte något görs akut.

G511. Hjälpmedel till personer med funktionsnedsättning

Charlotte Hedendahl, Malmö

William Hedendahl, Malmö

Torbjörn Karlsson, Malmö

Charlotte Söderlund, Bromölla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att alla inom LSS ska få sina hjälpmedel gratis.
2. att de som genom sjukdom eller de genom skada tillfällig eller förvärvad skada, ska betala max 500 kronor per år totalt för alla hjälpmedel.

Personer inom LSS ska inte behöva betala för sina hjälpmedel eftersom deras inkomster/bidrag är så låga att de redan ligger under fattigdoms normen. Det finns inget ekonomiskt utrymme. Barn och deras föräldrar ska inte betala för hjälpmedel. Vi betalar skatt för att detta ska ingå. Många har dessutom flera olika funktionsnedsättningar och då ta betalt för vart och ett av dessa olika saker du behöver blir då en klassfråga. Då får vi en grupp som inte kan ta ut de hjälpmedel som de har rätt till. Tar de ut hjälpmedlen ändå så finns det risk att man hamnar hos kronofogden. Det värsta är de som inte tar ut hjälpmedlen som t.ex. sin hörapparat, inte kan höra, vara aktiva eller fungera i vardagen. Man utestängs. När man inte kan betala för t.ex. sin elrullstol betyder det att man inte kan komma ut. Det blir helt avgörande att du har en familj/ samt att denna kan betala för dig.

Sedan finns det fler grupper som t.ex. de som får en funktionsnedsättning eller får en svår sjukdom eller råkar ut för en svår olycka. Där ser ekonomin olika ut men beroende på framtidsutsikter så kommer ekonomin också se olika ut. Där finns också de med låga inkomster och det måste vi ta hänsyn till. De som behöver ett hjälpmedel ska inte vara beroende av vilken ekonomi du har. Samma regler måste gälla i hela Sverige.

G512. Syn- och hörselinstruktör

Sarah Skogberg, Mölndal

Glenn Grimhage, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ställer sig bakom att regionala funktionsstöd av syn- och hörselinstruktörer införs i samtliga regioner
2. att Liberalerna på region och kommunal nivå arbetar fram ett samverkansavtal avseende Syn och Hörselinstruktörer

Ge bättre stöd till människor med syn- och hörselnedsättningar

För människor med syn- och hörselnedsättning är vardagen ofta tuff att hantera för att kunna leva ett så normalt liv som möjligt.

Begränsningar i att leva ett aktivt och självständigt liv kan leda till en ökad isolering och sämre livskvalitet. I Sverige finns cirka 1 400 000 personer med hörselnedsättning varav cirka 500 000 är i behov av hörhjälpmedel. Antalet synskadade är cirka 100 000 personer och synnedsättningar är vanligare ju äldre man blir. Den som behöver hjälpmedel för att kunna se och höra ska också få stöd i att använda dessa och här brister samhället i ansvar.

Hjälpmedelsförskrivning är regionens ansvar och att den som är i behov av hjälpmedel också ska få stöd i att använda dem. Vad gör hjälpmedlen annars för nytta?

Vi anser att regionerna ska stödja kommunerna med funktionsstöd av syn- och hörselinstruktörer. Täta samarbeten mellan region och kommun och en fungerande strategi krävs för att stödet ska fungera.

Kommunens ansvar är att medverka till att de boende med kommunala insatser bibehåller självständighet och delaktighet så långt som möjligt. Därför behövs en regional funktion för att omhänderta det behov som finns i form av syn- och hörselinstruktörer som bistår den som inte själv klarar hantera sina hjälpmedel i vardagen. Syn- och hörselinstruktörer kunde också utbildas. Syn- och hörselinstruktörer kunde också utbildas. Syn- och hörselinstruktörer kunde också utbildas. Syn- och hörselinstruktörer kunde också utbildas.

En syn- och hörselinstruktör kan också ge stöd med praktiska frågor kring vilka olika hjälpmedel som finns tillgängliga, stöd med hjälp till självhjälp och andra råd och tips för att öka individens livskvalitet.

För att få personlig assistans i dag utgår försäkringskassan och kommunerna utifrån bedömningen grundläggande behov.

Vi anser att detta är kränkande, ovärdigt och rättsosäkert.

Man utgår ifrån att bara vissa behov räknas men en funktionsnedsättning består av åtskilliga behov som måste räknas in för att personen ska få ett värdigt liv.

Tidsjakten gör att punktinsatser räknas men det fungerar inte i praktiken.

Vi behöver en bedömning som utgår ifrån helheten och de behov man har.

Människor med funktionsnedsättning har samma behov som alla andra medborgare. Det betyder att de som söker behöver ha en assistent hos sig för att kunna leva som andra. När assistans är den bästa insatsen så är det den som man bör få.

Ekonomiskt är personlig assistans billigare än exempelvis hemtjänst eller ... gruppbostad.

För en person med omfattande funktionsnedsättningar som behöver speciell kompetens så är assistansen bättre eftersom där har man bara ett visst antal assistenter som är kopplade till personen.

Vi i Liberalerna är för valfrihet och det borde också gälla för personer med funktionsnedsättning.

G513. En mänskligare och mer rättssäker bedömning av personlig assistans

Charlotte Hedendahl, Malmö

William Hedendahl, Malmö

Anders Karlsson, Örebro

Roko Kursar, Malmö

Charlotte Söderlund, Bromölla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att slopa krav på grundläggande behov för assistans
2. att man gör en helhetsbedömning av personens fullständiga behov
3. att erbjuda assistans när det är den mest träffsäkra insatsen
4. att funktionshindrade har rätt att lukta gott, raka sig och lägga make up
5. att man öppnar upp för att få fler timmar efter 65 års ålder
6. att det görs en samlad bedömning av timbehovet
7. att komplettera assistans med personlig service som kräver särskild kompetens
8. att omprövning bara görs när behoven ökar eller minskar

G6. ALKOHOL, NARKOTIKA OCH TOBAK SAMT MISSBRUKSVÅRD

G601. Ansvarsfull alkoholpolitik för folkhälsa och frihet

Niklas Lehresjön, Karlstad
Michael Helmersson, Filipstad
Anna-Lena Knutsson, Årjäng

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar fram en alkoholpolitik, med uttalat syfte att långsiktigt kraftigt begränsa alkoholkonsumtionen.
2. att Liberalerna arbetar fram förslag som innebär att alkoholproducenter i betydligt högre grad än i dag också blir ansvariga för de kostnader konsumtionen genererar samhället, den ekonomiska frihet den berövar oss skattebetalare.
3. att Liberalerna generellt lyfter fram alkoholens negativa påverkan för folkhälsa, kriminalitet och social utsatthet och tar krafttag mot alkoholnormen.

WHO anger i en rapport om alkohol och hälsa att cirka tre miljoner människor, dör i sviter av skadlig alkoholkonsumtion – varje år! Det är lika många som globalt dog i sviter av covid-19-pandemin under år 2020.

Från svensk statistik vet vi att 62 procent av alla våldsbrott i vårt land sker under alkoholpåverkan, liksom vart sjätte dödsfall i vägtrafiken. Alkoholen orsakar miljarder i samhällskostnader varje år enbart i Sverige och därtill mänskligt lidande, sjukdom och död i förtid.

Termen producentansvar används när det gäller konsumtion av varor som belastar miljön. Det är på tiden att ett liknande ansvar också gäller alkohol. Skatteuttaget på alkohol har stadigt minskat under årtionden. Det är rimligt att de som väljer att producera och konsumera alkohol också bär kostnaderna för detta.

Vi liberaler har stark tilltro till människors förmåga att själva välja och ta ansvar. Vi söker optimera individens frihet att med eftertanke forma sitt eget liv. Därför måste vi också våga ta krafttag mot substanser som fråntar människor just den förmågan. Liberalernas historia och rötter i nykterhetsrörelsen förpliktar.

G602. Bibehåll en restriktiv alkohol-, tobak- och narkotikapolitik

Fritjof Nilsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande stycke förs in under avsnitt 1.1 i parti-programmet: "Liberalerna är ett socialliberalt parti som inte bara förespråkar ekonomisk frihet utan även socialt ansvar. Därför står Liberalerna för en restriktiv alkohol-, tobaks och narkotikapolitik."

Konsumtionen av alkohol, tobak och narkotika orsakar varje år tiotusentals svenskers död och kostar samhället mångmiljardbelopp. Den genererar också mer kvinnomisshandel, organiserad brottslighet, dödsolyckor, cancer, hjärt- och kärlsjukdomar och förhöjda skatter. Liberalerna är sprungna ur nykterhetsrörelsen och har därför ett stolt arv att förvalta. Avsnitt 3.3.2 i partiprogrammet är utmärkt men kan kompletteras med ett kort stycke av principkaraktär i avsnitt 1.1.

G603. Take away-alkohol

Liberalerna Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att man ska kunna ta med sig sin öl eller cider hem från det ställe där man har beställt mat

Ingen tar skada av att man tar med sig sin öl eller cider hem från det ställe där man har beställt mat. Sverige är föråldrat av hårda regler. Vi liberaler finns för folket och företag, inte för staten.

G604. Licensbutiker för öl, vin och cider

Mathias Lindow, Österåker

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att tillåta licensbutiker att, under reglerade former, sälja öl, vin och cider som komplement till Systembolagets försäljning av alkohol.

Svenskarnas intresse för mat och dryck bara fortsätter att växa år för år. Vi har sedan länge lämnat spritkulturen bakom oss och är i dag ett vinland med ölet som god tvåa. Vi ser vinodlingar öka i Sverige och mikrobryggerier poppar upp som svampar. Systembolaget sortiment ser på ytan ut att vara fyllt med spännande alternativ, men skrapar man på ytan är det egentligen väldigt likriktat, då produkter som kommer in via deras upphandlingar, ganska snart sätts

under försäljningsmål och då försvinner de lite mer udda varorna ganska snabbt ur sortimentet. Även om Systembolaget hela tiden gör anpassningar för att möta det stora intresset för dryck, med lokalt efterfrågat sortiment, små partier och ett stort beställningssortiment så är vi många som skulle vilja gå in i en specialbutik och prata druvor eller humlesorter på ett sätt som inte riktigt medges på Systembolaget. Systembolaget har haft, och ska fortfarande ha, en viktig roll i svensk alkoholpolitik men det är dags att luckra upp monopolet. Redan i dag kan man med lätthet beställa hem från danska webshoper och därmed runda monopolet. Men genom licensbutiker, där man kan kontrollera till exempel öppettider och att de inte säljer till alkohelpåverkade personer etcetera, kan man fortfarande ha en ansvarsfull alkoholförsäljning i Sverige. Jag tänker mig också att dessa butiker ska vara fristående butiker, det vill säga inte i vanliga matbutiker, men okej i direkt anslutning, och samma öppettider som Systembolaget. Jag anser att man ska begränsa det till öl, vin och cider och därmed låta Systembolaget ha monopol på spritförsäljningen. Men allt detta får givetvis en utredning svara på. Finns alltid gränsdragningar, så som starkvin, alkoholisk etcetera. Detta går också att kombinera med gårdsförsäljning, då dessa gårdar kan verka under samma licenssystem.

G605. Förenkla serveringstillstånden

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg
Linnea Bjärum, Malmö
Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att en grundlig genomgång av alkohollagen i syfte att förenkla för företagare genomförs
2. att Liberalerna verkar för att begränsa betydelsen av den personliga vandeln i bedömningar av serveringstillstånd till grov brottslighet eller tidigare allvarlig misskötsel av alkoholserving
3. att Liberalerna verkar för att kravet på servering av tillredd mat för att få sälja alkohol tas bort
4. att Liberalerna verkar för att kraven på utformning av lokaler för alkoholserving kraftigt begränsas
5. att Liberalerna verkar för att en begränsad och enhetlig nationell lagstiftning ersätter de kommunala alkoholpolitiska program
6. att Liberalerna verkar för att normerna för serveringstillstånd tas bort
7. att Liberalerna verkar för att obetydlig servering till allmänheten tillåts

Det är svårt och krångligt att vara krogägare i Sverige. Det svenska serveringstillståndet som det formuleras i alkohollagen ger upphov till stora tolkningsfriheter för kommunernas tillståndsenheter vilket drabbar både krogägare och besökare. De senaste trettio åren, och i synnerhet sedan EU-inträdet, har Sverige genomfört en rad liberaliseringar inom alkoholpolitiken, men inte inom de lagar som rör servering. Serveringstillståndet omfattas av lagstiftning som inte längre

går att motivera, varken med hänsyn till folkhälsan eller till den alkoholrelaterade brottsligheten.

Serveringstillståndet regleras av alkohollagen och kompletteras sedan 1994 av kommunernas egna alkoholpolitiska program. Detta innebär att kommuner kan driva egen alkoholpolitik inom ramen för alkohollagen. Detta har lett till godtyckliga nekanden av tillstånd, felaktigt indragna tillstånd och många förvaltningsrättsliga processer. På nationell nivå saknas statistik över antalet av kommuner avslagna tillstånd. Det är därför svårt att få översikt över hur omfattande problemet är.

En enskild person som ansöker om serveringstillstånd granskas oskäligt hårt. Det görs omfattande utredningar som närmast kan liknas vid en brottsutredning. Personen måste inte bara vara skuldfrin utan ska ej ha förekommit i Kronofogdens register. Man kontrolleras också mot brottsregister och måste kunna visa upp en fullständig finansieringsplan. Liknande krav ställs inte på någon annan jämförbar näringsverksamhet.

Det finns många utdaterade regler. Lokaler där utskänkning sker måste till exempel ha ett kök som är utrustat tillräckligt för att kunna servera en tre-rättersmiddag och ha en varierad meny med tillredda rätter, trots att krogen kanske inte avser att sälja mat. Lokaler måste vara utformade så att personalen har konstant uppsikt över alla utrymmen, baren får inte ta upp för stor plats och gästerna får inte ta med alkohol utomhus.

I vissa kommuner finns strikta utbildningskrav på all personal trots att restaurangen inte är utsatt för ordning. Därtill kommer både tillstånds- och tillsynsavgift. Sammantaget innebär det stora kostnader och höga hinder in på marknaden.

Kommunerna har i dag börjat experimentera med längre öppettider, vilket inte har haft negativa effekter. I praktiken har de längre öppettiderna på vissa platser blivit norm. Ändå finns normaltiderna kvar i lagen.

Det finns en föreställning om att svensk alkoholpolitik är mycket mer liberal i dag än vad den var tidigare, särskilt efter inträdet i EU. Det stämmer på många områden. Svenskarna får importera själva och har tillgång till ett mer omfattande utbud. Icke-statliga företag har numera också rätt att producera alkohol. Serveringstillståndet släpar dock efter och har inte genomgått samma liberalisering. För att stötta den bransch som drabbats kanske allra hårdast under pandemin är det hög tid att göra oss av med flera onödiga regleringar.

G606. Gårdsförsäljning av alkohol

Martin Klerung, Ödeshög

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att gårdsförsäljning av alkohol fortsatt ska vara förbjuden

Liberalerna har i dag ett tidigare landsmötesbeslut på att verka för att gårdsförsäljning av vin ska bli tillåtet i Sverige. Hur ett parti, sprunget ur nykterhetsrörelsen och med ambition att värna folkhälsan kan ha en sådan ståndpunkt är för mig helt obegripligt. Ännu mer obegripligt blir det eftersom

vi säger i samma andetag att vi vill bibehålla Systembolagets monopol på alkoholförsäljning. Man borde rimligtvis inse att gårdsförsäljning av vin är första steget mot ett avskaffande av Systembolagets monopol. För om en vingård ska få sälja egentillverkad vin på gården, varför ska då inte ett ölbryggeri få ta emot besökare i bryggeriet och där sälja sin egen öl? Och varför ska då inte matvaruaffären, som ligger granne med bryggeriet, få sälja samma öl bara tvärs över gatan? Och så är vi ute på ett sluttande plan.

All forskning visar att alkohol är något skadligt, det är ett påstående som egentligen inte ska behöva beläggas. Ungefär som att rökning är cancerframkallande. Den svenska alkoholpolitiken som inneburit en restriktiv alkoholpolitik har varit framgångsrik sett till folkhälsan. Låt oss inte bryta med detta. Vi bör stryka den tidigare formuleringen om att verka för att gårdsförsäljning av viner ska vara tillåtet.

G607. Tillåt söndagsöppet på Systembolaget

Marcus Willershausen, Solna
Adam Simonsson, Haninge
Martin Norrby, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att Systembolaget ska få ha öppet veckans alla dagar fram till klockan 20

Dagens alkoholmonopol har stort stöd bland befolkningen och Systembolaget har hög kundnöjdhet. Däremot är dagens system där man inte kan handla på Systembolaget på lördagar efter klockan 15 eller inte alls på söndagar ett typexempel där statens regleringar har gått för långt.

Systembolaget har själva många förklaringar till varför det måste vara så här. De själva påstår exempelvis att ett helt avskaffat monopol hade inneburit att alkoholkonsumtionen skulle öka med mellan 20 och 31 procent. Men en granskning av den liberala tankesmedjan Timbro visade att det finns bara vetenskapligt stöd för att det svenska alkoholmonopolet eventuellt minskar konsumtionen med omkring en procent jämfört med en helt avreglerad marknad. Det är med andra ord tydligt att Systembolagets egna siffror är vinklade på samma sätt som cigarettföretag menar att rökning inte är skadligt för lungorna.

Att tillåta något generösare öppettider vore en rimlig lösning på dagens problem många konsumenter upplever – dålig tillgänglighet och trängsel. Exempelvis under coronapandemin har det gång på gång varit alldeles för högt tryck inne på Systembolaget, något som troligen hade kunnat lösas av att öppettiderna var något mer generösa. Systembolaget ska finnas tillgängligt för alla, oavsett om man bor i storstan eller glesbygden, om man jobbar nio till fem på kontor eller arbetar helger på skogsbruket. Att tillgången till alkohol ska vara reglerad i Sverige finns det stort stöd för, men en rimlig sak vi alla borde kunna komma överens om är att man borde kunna köpa en flaska vin även om man jobbar obekväma tider.

G608. Sluta straffbeskatta snusare

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg
Linnea Bjärum, Malmö
Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en differentierad tobaksskatt där skatten på snus motsvaras av nivån av dess samhällskostnader

Beskattningen av snus i Sverige är överdriven och verkningslös. Liberala ungdomsförbundet vill se en svensk tobakspolitik som bygger på fakta i stället för moraliska pekpinnar.

I rapporten ”Synd och skatt” från Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, ESO, blottlägger forskaren David Sundén stora brister i den svenska tobakspolitiken. I rapporten framgår att de moraliska pekpinnar som svensk folkhälsopolitik är byggd på i verkligheten är verkningslösa.

De senaste tio åren har snusskatten höjts med omkring 300 procent, något som främst motiverats med folkhälsoargument. Intentionen är förstås god, snus är inte i sig självt en hälsobringande substans. I praktiken däremot så har det svenska snuset en starkt folkhälsofrämjande effekt. Faktum är att Sverige har den lägsta frekvensen av tobaksrelaterad dödlighet i Europa. Det beror inte på att vi konsumerar mindre tobaksprodukter än andra länder, utan på att vi snusar i stället för att röka. Rökning är betydligt skadligare än snus och orsakar många olika lung-, hjärt- och kärlsjukdomar som sedan belastar sjukvården. Snus är ofta en bra utkörsport från cigaretter. På så vis borde snus snarare uppmuntras som substitut för cigaretter om man menar allvar med att sänka tobakskonsumtionens kostnader.

Utöver att bespara statskassan stora summor i sjukvårdskostnader för rökning så betalar snusare alldeles för mycket i förhållande till vad snuskonsumtionen faktiskt kostar samhället. Sundéns beräkningar visar att skatten på snus är 4,5 gånger högre än de kostnader som snusandet leder till.

Vi motsätter oss inte att snus ska bära sina kostnader – men inom rimliga gränser. Svensk folkhälsopolitik bör utgå ifrån att informera människor om riskerna och låta dem stå för de kostnaderna. Det måste sedan vara upp till människor själva att välja om man vill röka, snusa eller avstå. Den som frivilligt väljer att leva ett liv som belastar välfärden bör sedan betala för den extra belastningen man åsamkar samhället.

Snusare bör därför betala för den extra sjukvården som krävs genom en tobaksskatt som i stället för att vägas efter mängden tobak, vägs efter den effekt snusandet ålägger samhället. Då hade man varit tvungen att differentiera tobaksskatten, något som forskare som Kenneth Warner, Frank Chaloupka och David Sweanor länge förordat. På detta sätt får vi en rimlig och rättvis tobaksskatt som fokuserar på vetenskapligt bevisade konsekvenser och gynnar både folk- och individhälsan.

G609. Föräldrad narkotikapolitik

Patrik Szefer, Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att cannabis ska säljas lagligt på Systembolaget till dem med kronisk värk samt sjukdomar som cancer, och även säljas i testverksamhet under två år till folk över 25 års ålder, alternativt verka för att en utredning tillsätts

Människan har ett fritt liv. Vi ska lägga fakta på bordet och inte utgå från egna känslor. Vi kommer aldrig att bli av med droger i Sverige som Föräldraföreningen mot narkotika menar, däremot kan vi sätta krav på mer förebyggande information om vad som händer med kroppen när man tar olika droger så att de flesta väljer att inte använda droger. Framförallt kan krav ändå ställas på att droger inte är OK på arbetsplatser. Vissa arbeten kommer att kräva drogfrihet på grund av att man ska kunna säkra andras säkerhet på arbetsplatsen. Men det är fortfarande ett fritt val av individen om denne vill ta en risk och endast kunna förhålla sig till vissa arbetsplatser. Att tillåta försäljning av cannabis kommer i huvudsak att minska de grovt kriminellas inkomster eftersom Sverige inte kommer vara lika attraktivt att sälja i. Mer resurser kommer att läggas på att få fast dem som säljer tunga och farliga droger som påverkas oss direkt, t.ex. amfetamin, kokain och heroin. Mer resurser kan även då läggas på att få fast dem som smugglar in vapen i landet i stället för att jaga småbusar och plocka folk som röker på. För ungdomar behövs mer förebyggande information i skolan om vad som händer med kroppen innan den växt färdigt och om man börjar för tidigt med alkohol och cannabis, eftersom man då inte är mogen att göra ett val.

G610. Amnesti för medicinsk cannabis

Peter Lindqvist, Umeå
Björn Kjellsson, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ska besluta om liberalare reglering kring växtsläktet cannabis – ge amnesti till sjuka människor i behov att använda cannabis som medicin.
2. att Liberalerna verkar för att människor i behov av medicinsk cannabis tillåts odla upp till sex plantor
3. att Liberalerna verkar för att starta ett nationellt kompetenscenter för medicinsk cannabis

Världens nationer liberaliserar regleringarna runt växtsläktet cannabis och i Nordamerika hålls CME-ackrediterade utbildningar (Continual Medical Education) specialiserade om cannabis och det endocannabinoida systemet för sjukvårdspersonal.

Sverige hör i dag till världens mest konservativa länder när det gäller regleringen av cannabis, i synnerhet efter att Högsta domstolen 2019 beslutat att narkotikaklassa beredningar av lagligt odlad hampa som innehåller THC. Enbart ett fåtal människor som lyckats få laglig tillgång till medicinsk cannabis i Sverige och majoriteten av patienter tvingas välja mellan att köpa ett semi-syntetiskt preparat som beräk-

nas kosta 50 000 kronor per år eller att vända sig till en betydligt billigare svart marknad alternativt att odla själv.

I Sverige i dag är det lagmässigt mindre straffbart att handla mindre mängder cannabis av kriminella organisationer än att själv odla cannabis, även så om det är i förmildrande medicinskt syfte. Det utsätter människor i behov av medicinsk cannabis för onödiga risker, exempelvis som att få kontaminerade produkter, dessutom främjar det kriminell verksamhet.

Svenska läkare får i dag ingen nämnvärd utbildning som rör vetenskapen om det endocannabinoida systemet och cannabis, som är en av världens äldsta medicinalväxter. Svenska läkare behöver mer utbildning på området samt ges fler alternativ till förskrivning av cannabis i stället för opiater och andra preparat med svåra biverkningar.

G611. Avkriminalisera narkotika för eget bruk

Maria Nilsson, Göteborg
Peter Lintin Wold, Göteborg
Jens Adamik, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för en avkriminalisering av narkotika för eget bruk i syfte att minska den narkotikarelaterade dödligheten

I Sverige dör varje vecka i genomsnitt tio personer till följd av överdos. Det är bland de värsta i EU. Narkotikamissbruk är svårt att prata om. Det är inte sällan en fråga om skuldbeläggande från dig själv och av det omkringliggande samhället. Skuldbeläggandet och moraliserandet minskar inte det tunga narkotikamissbruket, det gör däremot att medmänniskor ser kriminella personer när vi borde se människor i behov av stöd och hjälp. Personer med kända missbruksproblem får stora svårigheter i samhället. De stängs av från skolor, de förvägras medicinska behandlingar osv. Vi sätter in polis i stället för behandling.

Få söker hjälp i tid och få hjälp i tid.

Vad innebär då avkriminalisering? Det innebär att Sverige upphör med att lagföra personer som påträffas med rester av illegala droger i blodet. I Sverige har eget bruk av narkotika varit straffbart sedan 1988. Ett av de tyngsta argumenten för att vi kriminaliserade eget bruk var att förhindra att unga människor skulle börja bruka droger. Sedan kriminaliseringen har fler börjat bruka droger, vilket borde visa att interventionen inte fungerar. Det andra argumentet var att möjliggöra för tidig upptäckt. Detta är svårt bedömt hur om hur lyckat resultatet blivit, ett stort fokus har lagts vid om unga personer är påverkade med mycket provtagning som följd. Då Polis kan anmäla till socialtjänsten redan vid oro borde det inte finnas behov av verifierade prover.

Under många år var det tabubelagt att ens röra vid frågor som avkriminalisering. Betäckning som drogromantiker var ett av de snällare epiteten på den som vågade närma sig frågan. Allt eftersom narkotikadödligheten har ökat har också fler personer uppmärksammat att det kan behövas en förändring i narkotikalagstiftningen. Inte för att legitimera narkotikaanvändning utan för att förhindra att människor

dör i överdoser. Flera tunga internationella och nationella instanser har på senare år efterlyst en annan politik på detta område. WTO till exempel rekommenderar numera en avkriminalisering för att minska narkotikadödligheten. I Sverige rekommenderar numera Folkhälsomyndigheten att regeringen utreder en avkriminalisering. Frågan har fått extra uppmärksamhet sedan Norges regering beslutade att lägga fram förslag om att reformera narkotikalagstiftningen så att användning av narkotika och mindre droginnehav avkriminaliseras. I Sverige har ofta svaret varit bättre missbruksvård, ökad tillgänglighet av naloxon och sprututbytesprogram. Vi måste dock inse att det inte räcker. Huvudlinjen måste vara att ansvaret för drogproblematiken flyttas från rättsväsendet till sjukvården. Den svenska regeringen har varit mycket ovillig att överhuvudtaget närma sig frågan. Detta är en liberal men framför allt en socialliberal fråga.

Människor kan inte fortsätta dö i missbruk på grund av att de inte vågar söka hjälp.

Sverige behöver en reformerad narkotikalagstiftning.

G612. Avkriminalisering är skademinimering

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg
Linnea Bjärum, Malmö
Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att avkriminalisera bruket av narkotikaklassade preparat
2. att Liberalerna ska verka för att avkriminalisera innehav av narkotikaklassade preparat för personligt bruk
3. att Liberalerna ska verka för att svensk narkotikapolitik regelbundet utvärderas av fristående forskare och med utgångspunkten att skadorna av bruket ska minska

Den svenska narkotikapolitiken utgår i dag från ett nolltoleransperspektiv. Det ska vara svårt och jobbigt att vara en knarkare – man har med den policyn trott att man ska minska narkotikadödligheten och rädda fler liv. Tyvärr visar facit efter decennier av den förda politiken att effekten är motsatsen. Sverige har i dagsläget högst narkotikadödlighet i EU. Det är fullkomligt oacceptabelt. Med så dramatiska dödsiffror krävs dramatiska åtgärder.

Liberalerna har länge varit ett parti som kämpar för de svagaste i samhället – det är dags att vi tar ansvar också för den som lider av en beroendesjukdom och erbjuder en väg ut ur misären och framförallt en möjlighet att rädda sina liv.

Sedan 2017 har vi i Liberalerna skiftat utgångspunkt för narkotikapolitiken från nolltolerans mot narkotika till en nolltolerans mot narkotikarelaterade skador och dödsfall. För att på allvar stå bakom detta inriktningsbeslut måste vi backa upp det med konkreta policyförslag. Att det inte längre ska vara straffbart att ha en beroendesjukdom är en avgörande del av det, enligt både oss i Liberala ungdomsförbundet samt Global Commission on Drug Policy och Världshälsoorganisationen WHO.

Ett enigt socialutskott i riksdagen har ställt sig bakom en utvärdering av den svenska narkotikapolitiken, men Socialdemokraterna blockerar en opartisk utredning. Tror man på

sin egen politik borde man våga ställa denna inför granskning och det är vi beredda att göra. Av humanitära skäl motionerar vi för att Liberalernas narkotikapolitik ska ha syftet att rädda liv. Såväl forskningen som antalet dödsfall tvingar oss att välja rätt väg.

G613. Statlig utredning om avkriminalisering och legalisering av cannabis

Simon Chrisander, Malmö
Roko Kursar, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att få till en statlig utredning som utreder avkriminalisering och legalisering av cannabis med syfte att ge ett fullständigt faktabaserat underlag på vilken den framtida politiken inom detta område kan beslutas

Sveriges hållning till cannabis står ut i ett nordiskt, europeiskt och globalt perspektiv. Det är hög tid att rådande lagstiftning och politik inom det här området utvärderas med hjälp av grundliga fakta. En utvärdering skulle vara möjlig med hjälp av en statlig utredning som tittar på samtliga aspekter av den förda politiken. Samhällskostnader, hälsoaspekter och individens frihet bör vara självklara delar av utvärderingen.

Den illegala cannabisförsäljningen göder organiserad brottslighet i vårt land. Med pengar som härstammar från försäljningen av cannabis lockar gängkriminaliteten ungdomar på glid. Legalisering av cannabis minskar de ekonomiska möjligheterna för gängen att locka till sig ungdomar och minskar även rättsväsendets utgifter för brottsbekämpning av cannabisbruk. Medel som i stället kan användas för vårdinsatser till personer med missbruksproblematik. Enligt en rapport uppgår samhällskostnaderna för en gängkriminell till mer än 14 miljoner kronor under en tioårsperiod. Efter 15 år är kostnaderna uppe i nära 24 miljoner kronor för en gängkriminell. Rent samhällsekonomiskt är kostnaderna enorma. Med en legalisering av cannabis och full statlig kontroll av produkten, från frö till användning, så tillkommer dessutom en inkomstkälla som kan användas till missbruksbehandling och drogförebyggande arbete.

I många länder är medicinskt bruk av marijuana tillåtet. Marijuana har visat en positiv effekt på reumatism och smärta. Värdet av de positiva aspekterna för individen bör sannolikt vida överstiga de negativa samhällseffekterna av att tillåta medicinsk marijuana.

Bruket av cannabis ökar i Sverige, vilket tyder på att den nollvision som för närvarande följs inte fungerar. I stället för att brukare går till en langare som troligen har minimalt fokus på säkerhet och kvalitetskontroll så skulle en statligt kontrollerad försäljning innebära ordentliga kvalitetskontroller och minska brukarens exponering för kriminella miljöer och tyngre droger.

Individens rätt att använda vissa droger, som till exempel alkohol och tobak, finns sedan länge i Sverige. Från ett folkhälsoperspektiv framstår det som inkonsekvent att tillåta alkohol och tobak när man samtidigt förbjuder marijuana.

Enligt en studie i The Lancet är alkohol väsentligt mycket värre både när det gäller skada på brukaren och skada för andra/omgivningen. Även tobak är värre än marijuana för både brukaren och andra/omgivningen.

Det finns självklart negativa effekter från cannabisbruk framförallt i ung ålder. Sådana ska självklart vägas in när politiken bestäms, men precis som de positiva effekterna så måste de negativa baseras på fakta och inte på en ingrodd social avsky som är faktaresistent.

Vi vill därför att staten utreder avkriminalisering och legalisering av cannabis med syfte att ge ett fullständigt faktabaserat underlag på vilken den framtida politiken inom detta område kan beslutas.

G614. Reformera missbruksvården

Liberalerna Västerbotten

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att missbruksvården reformeras och att ansvaret mellan kommun, region och staten förtydligas och där en huvudman bör ha ansvaret

För oss liberaler är missbruksrelaterade frågor viktiga och den som är beroende av narkotika eller annan substans förlorar sin frihet. Vi vill att den som är beroende ska få snabb hjälp och vård att bryta sitt missbruk och just nu är det akut med tanke på att Sverige just nu innehar den högsta narkotikadödligheten i EU.

Det faktum att vi har den högsta narkotikadödligheten inom EU är en skam för ett välfärdsland som Sverige. Den syn på narkotika och missbrukare, samt den missbruksvård som existerar i Sverige i dag är flera betydande faktorer till den höga narkotikadödligheten.

I media har vi nåtts av alarmerande information om hur ansvaret mellan kommuner, region och staten gör att personer som missbrukar faller mellan stolarna. Nu är det dags att något parti tar fronten i denna fråga och det bör Liberalerna ta. Det är på många plan som missbruksvården behöver reformeras och få ett modernt arbetssätt och synsätt som mer liknar våra grannländer som befriat sig från konservativa arbetssätt och synsätt på personer som missbrukar och narkotika.

Missbruksvården måste reformeras.

G615. Bättre stöd och behandling till personer med tablettmissbruk

Monica Wahlström, Vännäs
Maria Lindvall, Umeå
Carinne Sjöberg, Umeå
Christina Soldan, Skellefteå
Ulrica Westerlund, Umeå
IngMarie Westh, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att alla regioner säkrar individuellt anpassad behandling till personer med läkemedelsberoende, med

tillhörande hälsosamtal och helhetssyn på patientens situation och symptom

2. att psykologisk behandling ska erbjudas som ett komplement vid konstaterat läkemedelsberoende
3. att information om hjälp och behandling vid läkemedelsberoende särskilt lyfts fram och säkras på alla vårdcentraler
4. att forskning med särskilt fokus på kvinnors hälsa kopplat till läkemedelsberoende stärks

Kvinnors psykiska ohälsa sticker ut i landet och i länet där vi i Liberala kvinnor Västerbotten verkar. I en rapport från Jämställdhetsmyndigheten i februari 2021, där hälsoläget följs upp utifrån det jämställdhetspolitiska delmålet jämställd hälsa, framkommer att kvinnor fortsatt är överrepresenterade och uppvisar en snabbare ökning angående psykisk ohälsa.

Vid oro, ångest, sömnbesvär, och också vid depressionstillstånd skrivs i stor omfattning lugnande medel ut, som ofta är beroendeframkallande. Likaledes vid smärttillstånd, där kvinnor också är överrepresenterade, används i stor omfattning läkemedel som kan vara beroendeframkallande. Det handlar därmed om läkemedel utskrivna på recept men som med regelbunden användning ökar risken att utveckla ett beroende. Forskning på kvinnors hälsa och olika symptom som är förknippade med diffusa sjukdomstillstånd skulle behöva stärkas, för hitta rätt diagnos och behandling. Om inte roten till problem som patienten upplever ringas in, kan en felbehandling med beroendeframkallande läkemedel få svåra konsekvenser i form av ett missbruk närmast av misslag.

Kvinnor har också en tendens att uppvisa kroppsliga symptom, diffus värk eller liknande när det kan finnas en underliggande psykisk ohälsa eller icke upptäckta depression, och risk finns att depression inte lyfts. Bekymmer med felbehandling har också stora mörkertal. Det finns kvinnor som upplever hur läkaren i stället för att se patienten och hennes situation ur en helhetsbild och söka ursprunget till problemen förskriver lugnande. Vidare har vi i många delar av vårt land svårigheter med läkartillgång, och vårdcentraler med stafettläkare och/eller stor omsättning av läkare vilket försvårar uppföljning och kontinuitet.

I Region Stockholm finns exempel på en ny mottagning för läkemedelsberoende, som fokuserar på individuellt anpassad behandling till personer med läkemedelsberoende. Kliniken jobbar för att också göra noggranna kontroller och anpassningar av medicinering för att växla läkemedel och samtidigt arbeta för nedtrappning av de beroendeframkallande läkemedlen. En annan viktig del är att arbeta med hälsa ur ett större perspektiv, och utifrån hälsosamtal även väga in patientens situation kring flera aspekter som sömn, kost, alkohol och nikotin. Vidare erbjuds psykologisk behandling för ångest, depression och sömnproblem.

Många kvinnor runt om i landet som söker hjälp vid misstanke om eventuellt beroende av läkemedel, finner via vårdguiden information om beroende mest kopplat till skadligt bruk eller missbruk av alkohol och droger, något som kan uppfattas som hämmande. Liberala kvinnor i Västerbotten

noterar också att en googling på ordet ”tablettmissbruk”, som är den vanligaste benämningen, ger noll träffar hos Vårdguiden. Kunskapen om kvinnors ohälsa inom detta område behöver stärkas, och finnas lätt tillgänglig. Varje hälsocentral måste ha en beredskap att kunna ge ett individuellt anpassat bemötande för att kunna upptäcka kvinnor med läkemedelsberoende

G616. Inga injektionsrum

Michael Helmersson, Filipstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att man inte vill se inrättandet av injektionsrum för narkomaner inom svensk sjukvård

Frisinnade och liberaler brukar hylla individens förmåga att rationellt och nyktert, med eftertanke, ta beslut om det egna livets viktiga vägval. Detta förutsätter förstås att individen är fri att fatta dessa beslut, att individen inte begränsas i sina valmöjligheter. En begränsande faktor är slaveri, i vår tid främst slaveri under drogmissbruk. Det är rimligen en liberals plikt att verka för att minska de skador som missbruk för med sig för individer såväl som för samhället i stort.

Jag och många med mig anser att landsmötet tog ett oegnomtänkt beslut 2019 när man förespråkade inrättandet av injektionsrum för narkomaner. Den åtgärden hjälper inte mot missbruket, den underlättar det missbruk som är en form av slaveri, som skapar och med hjälp av injektionsrummen låser fast individen i slaveriet under drogerna. Samhällets och därmed vårdens mål ska i stället vara att befria individen från detta slaveri.

Sjukvårdens fokus får inte flyttas från det viktiga, att bota narkomanerna. Inrättandet av injektionsrummen ger i stället sjukvården den omvända uppgiften, att hjälpa narkomanerna så att de kan fortsätta med sitt missbruk.

Var gång vi använder medborgarnas skattemedel till en offentligfinansierad tjänst, så begränsar vi individers ekonomiska frihet för att kunna hjälpa andra. Då ska också denna tjänst ha ett gott syfte. Att motverka narkomanin är ett gott syfte, att underlätta den är det inte.

H1. MIGRATIONS- OCH ASYLPOLITIK

H101. Inget stopp på kvotflyktingar

Anton Sjöstedt, Arvika

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta mot ett stopp för att Sverige ska ta emot kvotflyktingar

En kvotflykting är en person som har flytt från sitt land och som har blivit utvald av FN:s flyktingorgan UNHCR för att få flytta till ett annat land. Det kallas vidarebosättning (på engelska resettlement). Sverige brukar ta emot 5 000 kvotflyktingar per år.

Sverige har tagit emot kvotflyktingar sedan 1950. Den svenska flyktingkvoten ska bidra till att lösa utdragna flyktingsituationer som riskerar att bli permanenta. Den kan också erbjuda skydd snabbt till personer i utsatta lägen. Personer som blir uttagna som kvotflyktingar kan befinna sig i flyktingläger, men även i städer eller på landsbygden. Att vidarebosättas till ett annat land kan vara den enda lösningen för personer som varken kan stanna i det första asyllandet eller återvända hem. Processen administreras av FN:s flyktingorgan UNHCR.

De flesta kvotflyktingar vidarebosätts från områden som gränsar till kriser och konflikthärdar. Vidarebosättning blir en allt viktigare insats för att förhindra att människor riskerar livet i sina försök att korsa Medelhavet. En del av Sveriges uttagningar i Nordafrika kommer nu att ske längs den centrala Medelhavsrutten. Genom att göra vidarebosättning till ett alternativ under vägen genom Afrika eller Mellanöstern hoppas UNHCR kunna minska dessa olyckor.

UNHCR förordar ytterligare två fokusområden. Det ena är vidarebosättning från Syrien och dess närområde, främst avseende syrier i primärt Turkiet, Libanon och Jordanien. Det andra är flyktingar i Afrika, framförallt etiopier, eritreaner, kongoleser, sudaneser, sydsudaneser och somalier. Dessutom framhåller UNHCR vikten av att den svenska kvoten innehåller platser för akuta och prioriterade ärenden runt om i världen.

Varje år ger regering och riksdag Migrationsverket resurser för att kunna överföra ett visst antal kvotflyktingar till Sverige. Inriktningen på uttagningarna bestäms av Sveriges regering men vilka flyktinggrupper som ska prövas för vidarebosättning från olika länder bestäms av Migrationsverket i samarbete med UNHCR.

Sedan 2018 har Sverige tagit emot 5 000 kvotflyktingar om året och under 2020 var antalet platser lika många, men 1 401 platser kunde inte fyllas på grund av coronapandemins effekter på arbetet med vidarebosättning. Regeringen har beslutat att dessa platser ska fyllas under 2021 utöver

årets kvot som omfattar 5 000 individer. Under 2021 ska där- för total 6 401 kvotflyktingar tas emot av Sverige.

H102. Utveckla asylhjälpen, skydd för människor

Patrik Szefer, Gällivare

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna bör tillsätta en utredning kring ny asylpolitik och även ta med den utredningen i arbetet inom EU om en mer gemensam hjälp och asylpolitik

Alla länder måste värna och kunna ge trygghet åt människor i andra länder. Att endast säga att folk får fly hit som kanske inte ens vill fly eller inte kunnat återvända till sitt hem är inte realistiskt, men har man bott över fem år i Sverige och har ett jobb så måste man kunna kalla det hem (eller om man har bott här tre år med barn som börjat i skola och dagis). Massflykt borde inte få pågå i dag, när den går att stoppa mycket tidigare av FN, Nato eller andra styrkor som ska skydda andra människor mot diktatur, extremism och andra inbördeskrig innan barn och andra får men för livet. Sverige kan nog bidra med en hel del både ekonomiskt och med militära insatser.

Asyl bör ske i närmaste land för tillfälligt skydd enligt Dublinförordningen med bättre EU-samarbete.

Många länder har mer yta än Sverige och tillsammans kan flera länder, räddningsorganisationer som Röda korset gå in och hjälpa ekonomiskt med bidrag för att bygga upp tillfälliga barackbyar där skola och samhällen kan ske tillfälligt i situationer där människor tvingas söka tillfälligt skydd för att sedan förhoppningsvis kunna återvända till sitt hemland.

Arbetskraftsinvandring är en annan sak för vårt land och ger nettonyttan med rätt integration i samhället.

Genom tillfälliga barackbyar på lämpliga platser i närmaste land så går det att övervaka, skydda människor med hjälp av FN-soldater i stället för att fortsätta få in problem i flera andra länder som i dag sker på ett eller annat sätt. Då har man hjälpt människor och värnat om asylrätten för att människor ska få skydd. I Sverige i dag saknas bostäder för folket, en del får inte rätt vård eller har inte nära tillgång till den, och skolan har problem. Utöver detta har Sverige problem med extremister, narkotika, skjutningar, våldtäkter, kvinnoförnedring och utanförskapsområden. I vårt land har vi nog med problem som uppstår på grund av en sämre flyktingpolitik i Sverige och EU. Alla bör sedan tidigare ha lärt sig vilka problem som kom efter kriget i Bosnien och liknande under 90-talet.

Om länder bara 2011 hade hjälpt att sätta stopp för regimen och Ryssland i Syrien hade vi inte fått den massflykt som uppstod till andra EU-länder och Sverige. Många av människorna ville inte ens fly och ville ha hjälp av världen som svek för att kunna stanna kvar i landet eller i närheten.

Genom ett bättre EU-samarbete, hjälp från FN, kanske Nato och om man i stället bygger tillfälliga byar så tror jag att Sverige och EU hade kunnat minimera problem i stället för att ta emot flyktingar som egentligen inte hade behövt fly till just vissa länder om alla redan från hade hjälpts åt på ett bättre sätt. Då hade vi inte haft dagens problem.

Under andra världskriget tog Sverige tillfälligt emot ensamkommande barn från Finland (närmaste land).

Jag hoppas i dag enligt ovanstående text att man ska börja tänka till och få upp ögonen för detta. Nu är det dags för en omstart för Sverige och EU där man kan tänka om och göra rätt när krig uppstår på grund av extremister som måste bekämpas, så att människor förhoppningsvis kunna återvända till sitt hemland.

Det viktiga är att minimera att mer framtida problem ska uppstå. Kom också ihåg att jag inte vill dra alla över en kam, men jag vill att Liberalerna ska se en mer realistisk flyktingpolitik där länder tillsammans kan fördela pengar och skapa mer trygghet för folket igenom att bygga lägenheter, skolor och förskolor av baracker i Sverige på grund av tillfällig lokal och bostadsbrist. Till Sverige kommer man för att arbeta och bidra till landet precis som min mormor och morfar när de kom från Finland.

H103. Barns rättigheter vid asylprövning

Gunnar Nordmark, Växjö
Lovisa Aldrin, Halmstad
Jimmy Ekström, Aneby
Joar Forssell, Stockholm
Malin Sjöberg Högrell, Uppsala
Amelie Tarschys Ingre, Lidingö
Karin Karlsbro, Stockholm
Annika Linde, Danderyd
Maria Lundqvist Brömster, Nordmaling
Birgitta Rydell, Stockholm
Anna Starbrink, Stockholm
Barbro Westerholm, Stockholm
Ingeborg Wiksten, Sundsvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att barns ställning stärks i asylprocessen.
2. att Liberalerna ställer krav på att barns rättigheter ska tillgodoses genom att barnspecifika asylskäl prövas på ett rättssäkert sätt.
3. att Liberalerna tar ställning för att barn som under asylprocessen omhändertagits enligt LVU för att föräldrarna brister i omsorg inte får utvisas tillsammans med föräldrarna.
4. att Liberalerna bestämt tar avstånd från att barn hålls i förvarar på grund av att de är asylsökande.

Barn på flykt – värna individen i asylprocessen

För oss liberaler är det självklart att utgå från den enskilda människan. Hon är utgångspunkten också i flyktingpolitiken där vi ska fortsätta värna asylrätten. Att säkerställa att varje människa, även barnet, får sin sak prövad i en individuell och rättssäker process där skyddsbehovet står i centrum är självklart för ett land som vill leva upp till de mänskliga rättigheterna. I dag lever Sverige inte upp till detta tillräckligt väl.

Barn och unga har rätt att få sina egna asylskäl prövade i en rättssäker process. De måste betraktas som individer med egna mänskliga rättigheter och egna skyddsskäl. Barnperspektivet behöver stärkas i asylprocessen. Barnombudsmanen har tidigare pekat på att barnspecifika asylskäl inte alltid kommer fram i processen. Unicef har framhållit samma brister. Det kan handla om så allvarliga saker som hot om barnnäkenskap, risk att tvingas bli barnsoldater i krig, könsstypning och så vidare.

Det förekommer även att barn sätts i förvar, trots att det aldrig får ske på grund av att barnen och familjen är asylsökande, enligt FN:s barnrättskommitté. Detta bör Liberalerna med kraft ta avstånd ifrån och motverka.

För att barnets rättigheter ska tillgodoses på ett rättssäkert sätt behöver asylutredningarna göras mer barnanpassade, exempelvis genom att Migrationsverket säkerställer att de har barnanpassade utredningsenheter med hög kompetens på området. Viktigt är också att hålla handläggningstiderna nere, eftersom långt perioder av ovisshet riskerar att slå hårt mot barnet, vilket Europarådet tidigare kritiserat Sverige för.

Liberalerna var pådrivande för att göra FN:s barnkonvention till svensk lag. Det är glädjande att detta också blivit verklighet. Sverige är därmed förpliktigat att sätta barnets bästa främst. Tyvärr har Unicef alltså haft anledning att kritiserat Sverige för att barnets bästa inte prioriteras i asylprocessen och att rättssäkerheten blir lidande. Asylsökande barn får inte heller sina rättigheter tillgodosedda på samma sätt som andra barn i landet. Det händer att barn till asylsökande omhändertaras enligt LVU då föräldrarna brister i omsorg. Ändå kan utvisningsbeslut tas och barnet utvisas tillsammans med sina föräldrar, trots att de av samhället bedömts brista så allvarligt att barnet omhändertagits. Det är ett svek mot några av de mest utsatta individerna.

Liberalerna bör fullfölja vår starka tradition att värna och främja barns trygghet och ständig kräva att individens rättigheter tillvaratas, i synnerhet när individen är ett barn i mycket sårbar situation. Därför föreslår vi att Liberalerna driver på för att stärka barnperspektivet i asylprocessen.

H104. Konsekvenser för barn av krav för permanent uppehållstillstånd

Anne-Marie Ekström, Borås
Reza Aghapoor, Borås
Anita Brodén, Alingsås
Andreas Froby, Botkyrka
Seidi Is, Borås
Jessica Johnson, Vallentuna
Linnea Sandström Lange, Stockholm
Fredrik Nilströmer, Borås
Anders Wallin, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att förslagen i punkt 6 och 11 i rapporten Demokrati och jämställdhet som handlar om permanent uppehållstillstånd och medborgarskap utreds ordentligt för att ta fram konsekvenser om de genomförs. Särskilt med fokus på barnperspektivet.

I rapporten Demokrati och jämställdhet föreslås krav på egenförsörjning, språkkunskaper och kunskap om det svenska samhället samt god vandel för att få permanent uppehållstillstånd. En del personer exkluderas från dessa krav. Det handlar om barn, personer med funktionsnedsättning eller annan sjukdom och kvotflyktingar. Detta är ett förslag som skapar många frågor. Hur skulle man kunna ha försörjningskrav på barn? Hur ser man på hela familjen? Om kvinnan eller mannen inte kan svenska, ska då bara den ena parten plus barnen få permanent uppehållstillstånd? Och vad menas med god vandel? Hur ser man på hbtqi-flyktingar och andra som inte inom överskådlig tid kan återvända till sitt hemland. Hur hanterar man egenförsörjning när arbetslösheten är stor? De allra flesta vill kunna försörja sig och göra rätt för sig men om jobben saknas ska då människor fortsatt leva i ovisshet om framtiden. Var finns barnperspektivet? Ska barn kunna leva i otrygghet hur länge som helst? Liberalerna vill ju att alla barn ska ha en trygg uppväxt.

När det sedan kommer till medborgarskap föreslås att också ett medborgarsamtal ska genomföras. Det finns många frågetecken också kring detta. Vem ska hålla i samtalet? Vilken kompetens kommer att krävas för den som ska samtala med den som söker om svenskt medborgarskap? Samma frågor som kring permanent uppehållstillstånd måste ställas. Ska det ske familjevis? Om inte både mannen och kvinnan uppfyller kraven ska bara den ena parten få medborgarskap? Var finns barnperspektivet?

Innan sådana här förslag läggs måste konsekvenser utredas och framförallt måste barnperspektivet finnas med.

H105. Rätt till trygg uppväxt för barn i asylsökande familjer

Anne-Marie Ekström, Borås
Reza Aghapoor, Borås
Anita Brodén, Alingsås
Andreas Froby, Botkyrka
Seidi Is, Borås
Fredrik Nilströmer, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att särskilda skäl ska gälla när barn är inblandade
2. att barn hörs i asylprocessen
3. att barnfamiljer som ges asyl ges permanent uppehållstillstånd direkt
4. att försörjningskraven för familjeåterförening tas bort

Liberalerna vill att alla barn ska ha rätt till en trygg uppväxt. Men det verkar inte gälla alla barn. Barn i asylsökande familjer har ingen rätt alls. Oavsett de är med hela familjen i Sverige eller väntar på att få återförenas med sin pappa eller mamma som sökt skydd i Sverige.

I dag skeppas familjer som väntar på uppehållstillstånd i Sverige runt till olika förläggningar utan hänsyn till hur barnen påverkas av att byta skola och kompisar. Det finns exempel där en ensamstående mamma som är statslös palestiniern och inte kan utvisas till något land och hon och hennes barn har varit i Sverige i 11 år utan att få uppehållstillstånd eller att kunna lämna landet. Familjen tvingas lämna den ort där de hittat trygghet för en annan förläggning inom en månad efter besked. Ingen hänsyn tas heller till de barn som kanske väntar i en överfull flyktingförläggning någonstans i världen på att återigen få träffa sin pappa eller mamma som samtidigt som de oroar sig för resten av familjen sliter för att hitta ett jobb i arbetslöshetens Sverige.

Det är dags att återigen se till barns bästa i asylprocessen. När utlänningslagen klubbades i Riksdagen 2005 hade dåvarande Folkpartiet flera reservationer som inte gick igenom. Men som visade på att liberaler värnar barns rättigheter. Vi ville att barn skulle höras i större omfattning. Vi påpekade att när det gäller barn ska man ta hänsyn till lägre krav och ge uppehållstillstånd vid särskilt ömmande omständigheter medan för vuxna kraven är högre och kan ges vid synnerligen ömmande omständigheter. Det var en enig folkparti-grupp som röstade för detta. Det är dags att ta med asylsökande barn i vår politik för barns rättigheter igen. Det är dags att driva frågan att när det gäller familjer med barn så ska det vara särskilda skäl som ska gälla för uppehållstillstånd. Permanenta uppehållstillstånd borde ges när barn finns med i bilden.

När det gäller familjeåterförening bör kraven för försörjning tas bort. För att alla barn ska få en trygg uppväxt.

H106. Familjeåterförening ska värnas

Nina Lundström, Sundbyberg

Anita Brodén, Alingsås

Maria Lundqvist-Brömster, Nordmaling

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet beslutar att Liberalerna ska fortsatt värna familjeåterförening inom asylrätten så att barn ska kunna återförenas med sina föräldrar

Liberalerna har under lång tid värnat rätten för barn att återförenas med sina föräldrar. En human asylpolitik värnar möjligheten för familjer att återförenas. Enligt folkrätten har människor rätt till ett familjeliv och staterna ska underlätta för familjer som splittrats på grund av krig och konflikt att återförenas. Principen om familjens enhet fastslogs för första gången i FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter. Att få bo ihop med sin familj är en mänsklig rättighet som har starkt skydd i internationella konventioner. Det finns en uppfattning om att det är lätt att få återförenas i Sverige men i själva verket är det svårt att få återförenas med sin familj. För vissa familjemedlemmar, såsom äldre och sjuka föräldrar eller barn över 18 år, är det mycket svårt – eller i princip omöjligt. Det försörjningskrav som uppställs för familjeåterförening genom den tillfälliga lagen har lett till att många familjer tvingas leva åtskilda från varandra. Att tvinga familjer att leva åtskilda från varandra skapar stort lidande och stress. Oro för vad som händer anhöriga, osäkerhet kring om eller när återförening kan ske och saknad gör att personer som har fått skydd i Sverige ofta har svårt att finna en meningsfull tillvaro, planera för framtiden och koncentrera sig på språkinläring, utbildning och arbetssökande. Kvinnor drabbas hårdare än män. Krav på bostad och inkomst kommer försvåra möjligheten för barn och föräldrar att återförenas. Om kraven blir permanenta kommer fler familjer splittras. Ärenden om familjeåterförening avslås redan i dag trots att familjemedlemmen i Sverige har både bostad och inkomst. Kvinnor har svårare att uppfylla försörjningskraven om de befinner sig i Sverige eftersom de i många fall har lägre inkomster. Kvinnor har också ofta svårare än män att klara sig i hemländerna om de är ensamma kvar. På grund av de svåra humanitära konsekvenserna kan det inte anses proportionerligt att neka familjer återförening. Rätten till familjeåterförening måste garanteras för alla som beviljas skydd i Sverige och försörjningskrav som försvårar eller omöjliggör familjeåterförening måste ses över. Det måste finnas utrymme att ta hänsyn för att undvika orimliga humanitära konsekvenser när det gäller barn och deras föräldrar.

H107. Regelverket för VABO-invandrare

Urban Wästljung, Uppsala

Anders Wallin, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att inom ramen för direktivet om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning (Dir. 2003/109/EG) ställa krav på VABO att kunna försörja sig samt, fortfarande inom ramen för direktivet, att reglerna för

invandring av anhöriga till VABO anpassas till motsvarande regelverk för anhöriginvandringen.

Trots att asylinvandringen konstant minskat är fortsatt huvudfokus att strama åt regelverket som rör just asylinvandringen och anhöriginvandringen som till del hänger ihop med den. År 2019 var antalet beviljade uppehållstillstånd grundat på asyl 17 502. Av dem var kvotflyktingar 5259, de som hade särskilt och synnerligen ömmande skäl 327 och de som beviljades enligt gymnasielagen 2664. Alla dessa är grupper som fått stort utrymme i de senaste årens debatt med återkommande krav på skärpningar i regelverken.

Samtidigt finns andra grupper av invandrare som beviljas tillstånd på andra grunder än asyl som till antalet är i samma storleksordning, men som inte alls har fått någon större uppmärksamhet i de senaste årens utredningar och förslag till ny lagstiftning. En sådan grupp är tredjelandsmedborgare som är varaktigt bosatta i andra EU-länder (VABO). Sverige har valt att dessa ska ha rätt att på samma grunder som EU/EES-medborgare kunna bosätta sig i Sverige och även ta med familjemedlemmar, och till dessa räknas även mor- och farföräldrar och vuxna barn. Antalet beviljade uppehållstillstånd för denna grupp har ökat från 2292 år 2016 till 6229 år 2019 och får antas fortsätta växa efter pandemin.

För att få ett femårigt uppehållstillstånd i Sverige som VABO räcker tio timmars arbetstid i veckan och något krav på att kunna försörja sig finns inte. Detta står i stark kontrast till regelverket för arbetskraftinvandring, då det för dessa både finns ett lägsta krav på inkomst på 13 000 kronor i månaden och krav på att lönen ska vara i kollektivavtalsenlig nivå – ett krav som inte alls finns för VABO. Medföljande familjemedlemmar behöver inte heller kunna försörjas och det finns inga krav på att ha någon bostad till sig och sin familj, vilket skiljer sig från reglerna för anhöriginvandring.

H108. Stärkt skydd för hbt-flyktingar

Barbro Westerholm, Stockholm

Åsa Andersson, Höganäs

Ann-Christin Danielsson, Halmstad

Peter Edholm, Solna

Johanna Ek, Flen

Ilona Heikka, Sundbyberg

Maria Jern, Falköping

Nicke Johansson, Stockholm

Jessica Johnson, Vallentuna

Rasmus Jonlund, Stockholm

Carina Nertlinge, Skurup

Niclas Peyron, Stockholm

Mats Sahlin, Stockholm

Jesper Svensson, Stockholm

Mattias Strand, Åstorp

Ellena Dellios Vukic, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att regeringen snarast bör ge ett uppdrag till Migrationsverket att utreda och följa upp rättssäkerheten för hbtqi-flyktingar i enlighet med vad som anförts i motionen.

2. att landsmötet uttalar att nuvarande lagstiftning bör ändras så att hbtqi-flyktingars rätt till asyl säkerställs.

Svensk lagstiftning ger i dag möjlighet till asyl med anledning av förföljelse och skyddsbehov på grund av sexuell läggning och könsidentitet. Dessvärre gör den praxis som utvecklats hos Migrationsverket och migrationsdomstolarna att skyddet kraftigt urholkats och att många personer med skyddsbehov, inte får det skydd de är berättigade till, utan skickas tillbaka till förföljelse i sina hemländer.

RFSL har gjort en rättsutredning där över 2 000 fall under perioden 2012 – 2020 granskats. Utredningen visar att rättsprövningen inte är enhetlig. Två identiska fall kan bedömas helt olika av två domstolar eller olika asylprövningsenheter hos Migrationsverket.

RFSL identifierar också att otillåtna krav ställs inom ramen för trovärdighets- och tillförlitlighetsbedömningen, i hbtqi-asylärenden. Det krävs exempelvis att personen ifråga ska ha genomgått en inre process som ska ha lett fram till en insikt om sin sexuella läggning, könsidentitet och/eller sitt könsuttryck. Det krävs också att hen har känt eller åtminstone kan reflektera kring känslor av olikhet, stigma och skam. Ju mer tabu hbtqi är i hemlandet, desto mer förväntas den asylsökande kunna prata om sin egen identitet.

Dessa krav framstår som orimliga och saknar lagstöd. De strider mot svensk och internationell rätt, eftersom de bygger uteslutande på stereotypa föreställningar om hbtqi-personer. En persons tankar, utveckling, känslor, identitet och reflektioner är individuella och inget som passar in i ett krav eller teoretisk mall på det sätt som migrationsmyndigheterna i dag kräver.

Rättsutredningen visar också att transpersoners asylskäl inte prövas korrekt. Trots att könsidentitet, könsuttryck och sexuell läggning är olika saker och utgör olika juridiska asylskäl, blandas de samman i bedömningarna och leder till felaktiga avslag och utvisningar till länder där hbtqi-personer utsätts för förföljelse och ibland dödsstraff.

Migrationsverket har tagit till sig RFSL:s rättsutredning och har inlett ett utvecklingsarbete, som syftar till att ge mer korrekta bedömningar av hbtqi-asylärenden, så att de hbtqi-asylsökande beviljas det skydd de har rätt till. Migrationsverket bör få regeringens uppdrag att utreda och följa upp rättssäkerheten för hbtqi-flyktingar. Nuvarande lagstiftning måste ändras så att den tydligare värnar hbtqi-personers möjligheter att få korrekta bedömningar och rätt till asyl.

H109. Låt hbtqi-flyktingar stanna i Sverige

Mats Nordström, Täby
 Anne-Marie Ekström, Borås
 Richard Brodd, Göteborg
 Peter Edholm, Solna
 Carl Otto Engberg, Stockholm
 Inez Holst, Mölndal
 Robin Nilsen, Stockholm
 Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro
 Facundo Unia, Stockholm
 Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att hbtqi-personer med skyddsbehov ska få permanent uppehållstillstånd

Förföljelse eller välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck är enligt gällande lag skäl för asyl. Detta har varit viktigt för utsatta grupper, däribland hbtqi-personer men den hårdnade asylpolitiken innebär en risk att personer i behov av uppehållstillstånd nekas detta.

H110. Hbtqi-personer i asylprocessen

Mats Nordström, Täby
 Anne-Marie Ekström, Borås
 Richard Brodd, Göteborg
 Peter Edholm, Solna
 Inez Holst, Mölndal
 Robin Nilsen, Stockholm
 Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro
 Facundo Unia, Stockholm
 Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Stärka rättssäkerheten och kompetensen vid asylprövningar som gäller hbtqi-personer genom utbildning av utredare, advokater och tolkar
2. att hbtqi-säkra asylboenden
3. att ingen ska utvisas med argumentet att hen kan leva i garderoben
4. att hbtqi-personer ska ges permanent uppehållstillstånd

För att kunna värna asylrätten är det viktigt att asylprocessen är rättssäker. Kompetensen hos de som utreder, biträder och tolkar en asylsökande måste vara hög. Särskilt när det gäller hbtqi-personer är det angeläget att det finns kunskap kring dessas situation i hemlandet. Dessutom måste säkerställas att de inblandade i asylprocessen har en positiv inställning till hbtqi-personer. Det vore katastrofalt om till exempel en tolk instämmer i den inställning som den asylsökandes hemland har kring hbtqi-personer.

Eftersom det på asylboenden blandas personer från olika länder och kulturer kan hbtqi-personer råka ut för att bo tillsammans med andra som har en negativ inställning till hbtqi-personer. Risken finns att de då utsätts för hot och våld. De som står för ett asylboende måste säkerställa att så inte sker. Asylboenden ska hbtqi-certifieras eller diplomerats.

En person som söker asyl på grund av att hen inte kan leva öppet som hbtqi-person i sitt hemland kan förmodligen inte under överskådlig tid återvända dit. Därför är det logiskt att en hbtqi-person direkt får permanent uppehållstillstånd. En hbtqi-person ska inte heller utvisas med argumentet att hen kan leva i garderoben.

H111. Sammanställ ett migrationspolitiskt program

Nina Lundström, Sundbyberg

Anita Brodén Alingsås

Maria Lundqvist-Brömster, Nordmaling

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uppdrar till partistyrelsen att sammanställa redan antagna landsmötesbeslut i ett migrationspolitiskt program

Liberalernas partiprogram innehåller ståndpunkter om migration antagna på landsmöten. Att sammanställa fattade beslut i ett migrationspolitiskt program bör vara en insats av begränsad omfattning. Det krävs inget nytt programarbete. Ett program gör att politikområdet finns samlat. Det underlättar kommunikationen av partiets helhetsförslag samt är viktigt för arbetet i politiska församlingar. Migrationsområdet innehåller en rad ståndpunkter antagna på landsmöten och den politisk inriktningen slår fast att asylrätten är en grundläggande mänsklig rättighet. I länder som präglas av förtryck och förföljelse riskerar människor sina liv för frihet. Sverige ska verka inom EU-samarbetet för att göra det möjligt att få inresevisum för att söka asyl. Transportörsansvaret ska avskaffas. Ansvaret för flyktingmottagandet ska fördelas jämnare mellan länderna så att fler flyktingar ska få skydd. Då stora konflikter utbryter ska EU tillfälligt slopa visumkraven gentemot personer som flyr från området, och FN:s medlemsländer ta ett större ansvar för att avlasta angränsande regioner. Asylprocessen i Sverige behöver förändras för att leva upp till folkrättsliga åtaganden. Kritik från FN:s flyktingorgan UNHCR och FN:s tortyrkommitté ska vägleda svensk asylprövning. Särskild hänsyn ska tas till barns egna asylskäl, och ensamkommande barn ska särskilt värnas. Avvisningar och utvisningar från Sverige ska utvärderas och kvalitetsgranskas. Ingen ska utsättas för skadlig eller förnedrande behandling under avvisning eller utvisning.

Att människor flyttar till arbete bidrar till utveckling. Arbetskrafts- och företagarinvandringen bidrar till Sveriges tillväxt, och student- och forskarinvandringen stärker Sverige som kunskapsnation. Både tillfällig arbetskraft och nya invånare ska välkomnas. Det ska bli enklare att få tillstånd att komma hit för att söka arbete eller starta företag för den som kan försörja sig under tiden i Sverige. Fler ska på plats i Sverige kunna söka om uppehållstillstånd för att arbeta. Reglerna för ansökan om och förlängning av uppehållstillstånd för den som vistas här lagligt ska förenklas. Utländska studenter ska ha rätt att söka arbete i Sverige också efter fullföljd utbildning. Utländska doktorander och deras medföljande ska få samma rättigheter beträffande permanent uppe-

hållstillstånd och arbetstillstånd som gäller för personer med uppehållstillstånd för arbete.

Den enskilde har ett försörjningskrav för anhöriga som invandrar till Sverige. Försörjningskravet ska inte gälla vid återförening mellan föräldrar och minderåriga barn. Flyktingar och skyddsbehövande samt personer som varit långvarigt bosatta i Sverige ska inte omfattas av försörjningskravet för att ta hit sin närmaste familj. De generella välfärdssystemen ska underlätta för en trygg rörlighet. Många människor lever utan tillstånd i Sverige, så kallade papperslösa. Att de vistas här utan tillstånd gör inte att de saknar de grundläggande mänskliga rättigheter som tillkommer alla.

H112. Utred möjligt sponsorsystem enligt kanadensisk modell

Maria Nilsson, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att utreda införandet av ett sponsorsystem enligt kanadensisk modell

Allt som oftast i debatten hörs förslag på att Kanada bör stå som modell för hur en svensk långsiktig migrationspolitik bör se ut. Det finns positiva aspekter men också negativa delar av den kanadensiska modellen. Kanadas migrationspolitik är planerad, det är möjligt delvis på grund av landets geografi. Den kanadensiska migrationspolitiken grundar sig nästan uteslutande på ett kvotflyktingförfarande. Det gäller oberoende om det handlar om ekonomiska migranter eller asylsökande från konflikthärddar. Inom ramen för den kvoten som reglerar kvotflyktingar finns det så kallade air Canada programmet. Det intressanta är det sponsorsystem som finns inom ramen för detta program. En flyktingsponsor kan vara ett företag, en organisation som under ett antal år förbinder sig att försörja den asylsökandes hjälpbehov. Även en grupp av privatpersoner kan ta på sig rollen som sponsor. I Sverige befinner vi oss i en situation där förhoppningen om en bred politisk långsiktig migrationsöverenskommelse har grusats. Alltför många nyanlända drabbas av vår bristande integration och fastnar i ett utanförskap. Vi behöver nya idéer för hur nyanlända bättre kan integreras. En sådan vore att utreda möjligheten till att införa ett sponsorsystem enligt kanadensisk modell.

H113. Amnesti för Hong Kongbor

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg
Linnea Bjärum, Malmö
Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att EU ska införa en livbåtsmekanism för politiska flyktingar som underlättar deras möjlighet att snabbt få skydd i EU och Sverige.
2. att möjliggöra sponsorskap för organisationer och individer som vill hjälpa personer som flyr från politisk förföljelse.
3. att underlätta för unga personer som varit delaktiga i demokratirörelsen att få studentvisum i EU och Sverige.

När Hongkong överlämnades från Storbritannien till Kina 1997 var det med löftet om att ön skulle få behålla delvis demokratiska system som redan fanns på plats. Modellen kom att kallas "ett land, två system" och var tänkt att ses som en förebild inför Taiwans anslutning till Fastlandskina. När Kina blev medlem i WTO i början av 2000-talet fanns stora förhoppningar om att landet skulle demokratiseras i takt med att ekonomin privatiserades och landet införde marknadsekonomi.

I stället för att demokratiseras har Kina de senaste åren bedrivit en allt mer konfrontativ utrikespolitik och har gång på gång hotat demokratiska länder som gått emot kinesiska intressen. Denna utveckling har särskilt drabbat Hongkong i form av ökad kinesisk inblandning i Hongkongs inrikespolitik, vilket lett till omfattande protester. Sedan demonstrationerna i Hongkong började sommaren 2019 har över 7000 personer gripits och nära 2000 skadats efter våldsamma ingripanden från poliser.

Att stå upp för demokratin i Hongkong är förenat med risken för långa fängelsestraff och risken att stängas ute från karriärmöjligheter och lyckas i samhället. Samtidigt som det är viktigt att kampen fortsätter i Hongkong måste det finnas en ventil för de demokratiaktivister som hotas av förföljelse.

Runt om i världen tas nu olika initiativ för att demokratiaktivister i Hongkong ska få möjligheten att fly genom livbåtsmekanismer som förenklar processen att fly undan förföljelse och börja ett nytt liv i frihet. I Storbritannien kan personer som har BNO-pass (British Nationals Overseas) kunnat flytta till Storbritannien och i USA har Hong Kong Safe Harbour Act antagits som syftar till att förenkla asylprocessen för personer som deltagit i Hongkongs demokratirörelse.

Personer som bor i Hongkong har möjlighet att söka asyl i EU men vi ser behovet av att lättare kunna underlätta för i synnerhet unga personer att snabbt kunna få möjligheten att ta sig till EU och påbörja ett nytt liv här. Sverige och EU borde därför följa Kanadas exempel där man dels öppnat upp för möjligheten för organisationer och individer att sponsra personer som söker skydd i Sverige och därtill också göra det lättare att få studentvisum, samt ta del av studiemedel för unga personer från Hongkong.

Vårt förslag riktar sig till unga personer i Hong Kong som deltagit i demokratikampen men i tanke på förekomsten av

utbredd förföljelse av unga demokratiaktivister i världen så skulle även fler länder kunna inkluderas.

H114. Klimatflyktingar bör få en egen asylgrund

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg
Linnea Bjärum, Malmö
Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna bör verka för att klimatflyktingar får en egen asylgrund i Sverige.
2. att Liberalerna bör verka för att Sverige driver på för ett bindande internationellt avtal för klimatflyktingarna på nästa klimattoppmöte

Tiotals miljoner människor tvingas på flykt till följd av klimatkrisen. I en fri värld får du göra vad du vill så länge du inte skadar andra. Klimatutsläppen som har gjort västvärlden rik skadar nu människor i det globala syd. Extremt väder till följd av utsläppen riskerar att agera som bensin på elden i konflikthärder. Det är vårt ansvar, Sverige måste ta emot fler klimatflyktingar, nu. Det finns en stor risk att önationer som Kiribati och Vanuatu, där tillsammans nästan en halv miljon människor bor, hamnar under vatten. Samtidigt som det redan i dag går att se människor som flyr från torka, översvämningar och andra naturkatastrofer. Då vi är en del av problemet som skapar detta måste vi ta ansvar. I dag har klimatflyktingar begränsade juridiska rättigheter som flyktingar och Parisavtalet kom inte fram till ett hållbart internationellt avtal för denna grupp. Vår asyllagstiftning utgår från att man flyr från krig och personlig förföljelse. Det behövs nu en ny asylgrund i Sverige och världen, för dem som jagas av opersonliga krafter som stigande havsnivåer och tyfoner. Sverige kämpa för ett bindande avtal för klimatflyktingarna på nästa klimattoppmöte. Precis som flyktingvägen 2014 och de stängda gränserna efter det visat är det omöjligt att få en hållbarhet i mottagande om bara enstaka länder tar ansvar. Engagemanget att få ned koldioxidutsläppen måste vara globalt, så även att hjälpa de som flyr. Tills dess att andra länder erkänner klimatflyktingars asylstatus bör Sverige ta ett extra stort ansvar. Internationella avtal kan ta lång tid att få till. Sverige bör gå i bräschen av två stora anledningar: Folk vars hem svämmer över kan inte snällt vänta på att få någonstans att fly till, och det går att sätta press på andra länder först om vi är ett föredöme. Vi måste ändra vårt samhälle till ett som inte leder mot klimatkatastrof jorden över, tills dess måste Sverige och andra länder hjälpa de som bor i länder där klimatkatastrofen redan är ett faktum.

H115. Försvara inte arbetskraftsinvandring

Marcus Willershausen, Solna
Martin Norrby, Lidingö
Adam Simonsson, Haninge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att det inte ska införas språkrav i svenska för att kunna beviljas permanent uppehållstillstånd i Sverige

Det svenska språket är nyckeln in i samhället. Språket är väldigt viktigt för integrationen och det är därför vi i Liberalerna är nöjda med att det äntligen ska införas krav på grundläggande kunskaper i det svenska språket för att få svenskt medborgarskap. Det finns även dem som tycker att man ska kunna svenska för att få ett permanent uppehållstillstånd i Sverige. Även om intentionen är god är det fel tänkt att ändra systemet på det sättet. Tanken utgår från att all invandring till Sverige är asylinvandring och att det därför behövs hårda krav på människor så att de anstränger sig för att komma in i det svenska samhället. Men så är det inte. Den andra stora kategorin av invandring till Sverige är arbetskraftsinvandringen som är extremt viktig för vårt land, och den borde bli större så att svenska företag kan hitta rätt kompetens över hela världen, och inte bara inom Sverige. För att det ska vara möjligt behöver våra regelverk vara enkla och lätta att förstå sig på. I stället för att arbetskraftsinvandring som kanske jobbar för en svensk spelstudio i Stockholm eller i en högspecialiserad industri i Norrland ska behöva genomgå byråkratiskt krångel borde det vara enklare för dem att få ett permanent uppehållstillstånd. Att införa ett språkrav när det inte finns något särskilt behov för det vore ett misstag.

Tanken med reformen är ju att incitamenten för den egna ansträngningen för integrationen blir högre, men det finns andra sätt man från politiskt håll kan styra det på. Exempelvis ska vi verka för möjligheten att läsa SFI från dag ett, att man ska kunna jobba i Sverige från dag ett och att bidragsnivåerna är justerade så att det aldrig lönar sig att gå på bidrag i stället för att arbeta.

Risken med att införa ett krav på kunskaper i svenska för permanent uppehållstillstånd är att de många arbetskraftsinvandring som bidrar till välfärden hamnar i kläm i Migrationsverkets byråkrati och att det blir svårare för svenska företag att långsiktigt kunna trygga kompetens. Människor som arbetar i internationella sektorer på svenska företag har inte ett behov av att lära sig svenska för att göra sina jobb och bidra till välfärden. Vi bör inte göra det svårare för dem att få permanenta uppehållstillstånd i Sverige.

H116. Bättre integration med PUT

Jonas Andersson, Partille

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att permanenta uppehållstillstånd (PUT) ska vara utgångspunkten för de personer som beviljas asyl i Sverige och att det genomsyrar partiet rapporter, program och förslag.

Trots att såväl Liberalerna, och även forskare, i rapport efter rapport har pekat på att permanenta uppehållstillstånd (PUT) är den bästa vägen för att främja integration så har partiet successivt under de senaste 5–6 åren intagit en allt mer restriktiv linje till permanenta uppehållstillstånd för personer som beviljas asyl och uppehållstillstånd i Sverige.

Med permanenta uppehållstillstånd ges de människor som sökt och fått skydd i Sverige en reell chans att starta ett nytt liv. De får ett större incitament att lära sig språk, söka utbildning och arbete om de vet att de har en möjlighet att skapa sig en ny framtid i Sverige.

Genom att ställa upp allt fler villkor – ekonomiska, språkliga och andra – för att få PUT skapar vi hinder för en framgångsrik integration för dem som söker och får tillstånd att vistas i Sverige. Vi skickar signaler om att vi egentligen önskar dem ut ur landet igen fortast möjligt och de tvingas förutom det trauma de redan har över att behöva fly till ett annat land leva med en ständig osäkerhet om de kommer att ha möjlighet att stanna långsiktigt i Sverige och bygga sig en framtid.

Det är både ovärdigt mot de flyktingar som kommer hit och en förlust för Sverige och för en lyckad integration. Därför bör permanenta uppehållstillstånd vara utgångspunkten och grundregeln när vi beviljar uppehållstillstånd för dem som söker asyl i Sverige.

H117. Sverige behöver fler som flyttar hit för att jobba och studera

Anita Brodén, Alingsås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar sitt stöd till att Liberalerna ger gymnasieungdomarna ytterligare sex månader för att söka arbete, på grund av pandemin
2. att landsmötet uttalar sitt stöd att det fortsatt ska vara Liberalernas uppfattning att Sverige behöver fler som flyttar hit för att jobba och studera, och att gymnasieungdomarna borde inkluderas
3. att landsmötet uttalar att med hänsyn tagen till Liberalernas uppfattning "att vi behöver fler som flyttar hit för att jobba och studera", att vi har färdigutbildad inflyttad arbetskraft samt att det råder krigstillstånd i Afghanistan bör berörda få stanna i Sverige

Liberalernas uppfattning att vårt land "behöver fler som flyttar hit för att jobba och studera" kan läsas på Liberalernas hemsida under rubriken migration/integration.

Man kan också läsa en liberal uppfattning att "öppenhet gör vårt land rikare". Något som socialliberaler proklamerat

i valstugor och på gator och torg under valrörelser då frågan om migration lyfts fram.

Mångfald, inte enfald, berikar.

Vi kan konstatera att det redan kommit ett antal unga personer som gjort just detta som Liberalerna efterfrågat. Studerat och under alla ferier också jobbat med syfte att efter avslutade studier få ett fast jobb. Samhället har satsat på dessa ungdomar men också ställt krav. Många av dem har flytt från Afghanistan, ett land i kaos.

Ett krav är att efter avslutade gymnasiestudier skaffa en tillsvidareanställning på minst två år. Man har sex månader på sig att ordna detta jobb.

I normala fall kan ungdomar med driv och vilja att stanna kvar i sitt nya hemland klara detta.

En pandemi drabbade en hel värld, vilket också bl.a. påverkade arbetsmarknaden i Sverige. Ett antal branscher fick problem, bland annat inom hotell, restaurang och kultursektorn. Många varslade sina anställda och för ungdomar med endast en gymnasieexamen i bagaget har det blivit mycket svårt att klara jobbsökaruppdraget på sex månader.

Liberalerna har hittills hårdnackat vägrat att ge dessa ungdomar en förlängd tid på ytterligare sex månader för att hitta en tillsvidareanställning. Det är dubbelt hårdnackat då en avvisning till Afghanistan där krigstillstånd och förföljelse råder är allt annat än humant.

Att mångfald och öppenhet berikar vårt land borde framföras oftare av liberala företrädare. Det som mestadels uttalar handlar om att måla en problembild och förstärka en negativ syn på invandring.

I de kommuner där man trots pandemin lyckats få en anställning har det ofta funnits en volontärcoachgrupp som stöttat och kunnat bistå med kontakter.

stor press på de kommuner som redan i dag har ett stort mottagande och en ond spiral uppstår.

EBO-lagen har inte fungerat tillfredsställande under lång tid och denna mindre förändring som trädde i kraft 2020 har inte lett till en minskad inflyttning av asylsökande till områden där integrationsmöjligheterna bedöms som låga. Förändringen har helt enkelt inte haft avsedd effekt.

För att motverka social utslagning, svarta hyreskontrakt och för att se till att de som kommer till Sverige får bästa möjliga mottagande bör ansvaret övergå helt till Migrationsverket och EBO-lagen avskaffas.

H118. Den förändrade EBO-lagen fungerar inte

Liberalerna Södertälje

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att EBO-lagstiftningen avskaffas

En förändring i EBO-lagen möjliggjorde för kommuner med en hög asylmottagning att undanta vissa specifika områden från just denna lagstiftning och därigenom verka för en ökad integration i samhället. Med facit i hand kan vi nu se att denna åtgärd inte fungerat och många kommuner använde även lagen på ett sätt som den inte var konstruerad genom att undanta hela kommunen och inte enbart områden där integrationen bedöms som svår.

EBO-lagen fungerar som så att den asylsökande kan välja att bo hemma hos någon under etableringsperioden i Sverige. Tanken är att detta ska ske hemma hos släkt eller vänner, men oftast är det en affärsuppställning som leder till trångboddhet och stor misär. Att personen faktiskt bor på anvisad adress kontrolleras inte det heller. I stället skapas trångboddhet och social utslagning i områden där integrationen redan är låg och möjligheterna att lära sig svenska kan anses vara obefintliga. Systemet sätter även en onödigt

H2. FÖRSVAR OCH SAMHÄLLSSKYDD

H201. Inrätta en cybersolidaritetspakt

Maria Nilsson, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ställer sig bakom behovet av att inrätta en cybersolidaritetspakt mellan demokratier och driver detta i riksdagen

Det har skrivits mycket om den så kallade gråzonen det vill säga de hot som inte kan klassificeras som konventionella krigshandlingar men som ofta är diffusa och komplexa och kan riktas mot en rad samhällssektorer till exempel cyberattacker mot myndigheter, företag, elnät, fientliga företagsuppköp osv. Syftet med angrepp i den så kallade gråzonen är att linjerna mellan krig och fred blir otydliga. Säpo har i sina senaste årsrapporter återkommande tagit upp de hot som stater som Kina, Ryssland och Iran utgör för Sverige i gråzonen.

Ofta handlar attackerna i gråzonen om cyberintrång. För snart ett år sedan drabbades det norska Stortinget av ett omfattande cyberintrång som går att spåra till den ryska militära underrättelsetjänsten GRU. Detsamma har tidigare hänt tyska förbundsdagen och naturligtvis det demokratiska partiet i USA under valrörelsen 2016. Även den finska riksdagen har varit utsatt för dataintrång men har inte officiellt anklagat någon stat för att ligga bakom det.

I Officerstidningen nr 3 2021 skriver den kände försvars- och säkerhetsjournalisten Patrik Oksanen att priset för dessa cyberintrång är mycket lågt jämfört med handlingar i den verkliga världen. De orsakar också mycket begränsade fördömanden från allierade. Oksanen för därför fram förslaget om en cybersolidaritetspakt mellan demokratier som ökar angriparens ”kostnad” vid en attack.

Liberalerna har som parti varit mycket tydliga med det hot som cyberattacker utgör. Lika tydligare har vi varit med kravet på ett Natomedlemskap. Det är därför naturligt att Liberalerna också för upp frågan om en cybersolidaritetspakt på den nationella agendan.

H202. Sverige ska maximera sin andel av den europeiska försvarsfonden

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg
Linnea Bjärum, Malmö
Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att Sverige ska maximera sin andel av den europeiska försvarsfonden

Under de senaste fem åren har EU:s försvarssamarbete fördjupats rekordsnabbt. Ett exempel på detta är inte minst den europeiska försvarsfonden (EDF) vars syfte är att bidra till gemensam forskning och utveckling av nya vapensystem. I april fastställdes fondens budget till nära 8 miljarder euro, medel som ska delas ut till försvarsföretag med start sommaren 2021. Under fondens pilotfas visade det sig däremot att Sveriges försvarsindustri redan halkar efter. Det gäller nyttjande av stöd kopplat till produktion, vilket kräver medfinansiering av respektive medlemsstat – något som Sveriges regering inte ställt upp på.

Som liberaler och Europavänner borde det vara viktigt för oss att dels främja en konkurrenskraftig svensk försvarsindustri som bygger på samarbete, dels kostnadseffektivisera våra befintliga försvarsutgifter. Det förra är viktigt i ljuset av att andra länder har varit bättre på att bistå företagen i medfinansieringsprocessen – med en andel som dessutom inte behöver uppgå till mer än en fjärdedel av projektkostnaden. Det senare handlar om att maximera Sveriges andel av EU:s nya investeringar och fonder. Sveriges medlemsavgift är betald, EU:s budget är fastställd och den europeiska försvarsfonden är sjösatt. Det enda rimliga nu är att se till att nyttja fonden också, särskilt då det offentliga i Sverige redan finansierar inköp av sådan försvarsmateriel som fonden ämnar finansiera.

EU behöver bli mer demokratiskt, och maktfördelningen inom unionen behöver förtydligas. Ett exempel på detta är att den verkställande makten i EU i dag utgörs av en EU-kommission som kan bestå av allt från nationalister till vänsterpartister och de är i praktiken garanterade att sitta kvar oavsett om Europaparlamentet stöttar deras politik eller inte. Det gör att EU-kommissionen inte kan hållas politiskt ansvariga för sina beslut vilket i sin tur åsidosätter de parlamentariska spelregler som vi annars står upp för.

Liberala ungdomsförbundet menar att EU-kommissionen behöver ges demokratisk legitimitet, att Europaparlamentet behöver ges mer inflytande och att detta behöver förtydligas i en gemensam europeisk konstitution.

H203. Försvarsmakten bör benämnas ”samhällets yttersta resurs”

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna aktivt ska arbeta för att försvarsmakten börjar benämnas ”samhällets yttersta resurs”, som kan användas i det civila tjänst när så är lämpligt

Landet har ett obegripligt trauma fortfarande från Ådalen 1931. På grund av detta är det tabu med att låta försvarsmakten ge resurser och stöd i någon betydande omfattning till civilsamhället. Med ett förändrat samhälle krävs också en förändrad syn på detta.

Försvarsmakten har kunskap, personal, fordon och andra resurser som skulle kunna hjälpa övriga samhället i stort som smått. I stället bygger vi upp parallella organisationer trots bristande ekonomi.

Ett exempel är militärpolisen som ofta skulle kunna stötta vanlig polis i eskort, bevakning, utredning eller vägspärrar. Låt oss använda samhällets resurser på bästa sätt och öppna upp för de möjligheter som finns.

H204. Östersjön

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna arbetar för att fördubbla resurserna till kustbevakning, sjöräddning och marinen enligt motionen
2. att arbeta för att Sverige ska skaffa sig avancerade drönare för övervakning av land och hav

Östersjön är historiskt sett "vårt hav". Inget annat land har så lång kust här. Vi bör ha ledartröjan i att ta ansvar för miljöarbete såväl som säkerheten. Resurser för kustbevakning, sjöräddning och försvarsmaktens marina delar bör därför fördubblas. Automatiska drönare bör kunna övervaka kust och hav dygnet runt, året om. Detta för att lättare upptäcka tjuvfiske, smuggling, militära kränkningar från andra länder och miljöförstörande utsläpp.

H205. Natobas på svensk mark

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna för upp diskussionen på dagordningen att Sverige skulle kunna hyra ut ett område längs Norrlandskusten till Nato för en marin bas under överskådlig men realistisk tid

Nära samarbete med Nato bör fördjupas. Hyr ut område för marinbas längs norrlandskusten.

Vi har som nation i dag nära band till Nato. Även om partiet fortfarande förordar ett fullt medlemskap kan det vara bra att öka samarbetet på andra sätt. Om vi upplåter en liten bit av norrlandskusten för en marin Natobas kan det innebära ett gott samarbete, ekonomiska intäkter och hjälp att praktiskt bevaka östersjöområdet. Det går naturligtvis i ett avtal förhandla om en hyra på exempelvis 25 år, mot att Nato ställer vissa praktiska resurser till vårt förfogande att kunna begära hjälp av såväl för det civila som militärt.

H206. Inför civilplikt för det moderna samhället

Hanna Wistrand, Stockholm
Svante Adolfsson, Göteborg
Mats Andersson, Stockholm
Stefan Ennerfelt, Stockholm
Jessica Johnson, Vallentuna
Jan Lenander, Göteborg
Lars G. Mellberg, Sigtuna
Louise Minnhagen, Stockholm
Christina Soldan, Skellefteå
Karolina Wallström, Örebro
Carina Wellenius, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att civilplikten återinförs och att den anpassas till de hot som i dag finns mot vårt samhälle och vårt demokratiska system

Civilplikten ersatte de vapenfria utbildningarna 1995 och var en del av totalförsvarsplikten inom totalförsvaret. Sedan 2008 utbildas inga civilpliktiga med lång grundutbildning i Sverige.

Förra civilplikten innehöll kommunala beredskapsmän, flygplatsbrandman, räddningsman och banverksreparatör.

Försvarsberedningen 2017–2019 förordade i sin delrapport Motståndskraft (december 2017) och slutrapport Värnkraft (maj 2019) att behovet av återaktivering av civilplikten bör utredas.

I dagens föränderliga värld är det inte endast den lede fi i form av konventionell militär som är ett hot mot vårt samhälle och vår demokrati. Pandemier, digitala intrång och virus, fake news, extremväder är nya fiender som alla slår hårt mot våra samhällsfunktioner och mot vår demokrati. För att säkerställa Sveriges resiliens i kris, oavsett orsak, bör vi återinföra civilplikt.

Med en civilplikt anpassad till dagens verklighet skulle vi kunna få ett starkare civilförsvar rustat inte endast mot krig utan även mot andra angrepp och hot. Detta samtidigt som vår ungdom skulle få en första erfarenhet av arbetslivet inom viktiga områden som är samhällsbärande. Se MSB:s Vägledning för identifiering av samhällsviktig verksamhet <https://rib.msb.se/filer/pdf/28862.pdf>

H207. Obligatorisk samhällsplikt

Monica Pålsson, Göteborg
Wanda Klintberg, Göteborg
Berit Krantz, Göteborg
Margareta Svensson, Göteborg
Kjell Öhlund, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar initiativ till en utredning om obligatorisk samhällsplikt, som syftar till att alla svenska medborgare under ett år ska tjänstgöra inom något angeläget område som försvar, skola, omsorg etc.

Liberaler tror på varje människas vilja och förmåga att styra sitt eget liv men att samhället ska stötta när problem uppstår.

Rättigheter bör följas av skyldigheter och möjligheter ges för att uppnå balans mellan rättigheter och skyldigheter.

I juli 2010 lades värnplik i fredstid ned i Sverige. I mars 2017 återinfördes värnplikten och 4 000 kvinnor och män kallades in till grundutbildning med värnplik, ett antal som nu utökats. De som genomför den nya grundutbildningen krigsplaceras som värnpliktiga även i de fall de inte anställs i Försvarsmakten.

”Lumpen” kallades den tidigare avskaffade värnplikten och var inte bara ett sätt att organisera Sveriges försvar. Det var också en institution där unga män med vitt skiftande bakgrund och från olika delar av landet samlades. De lärde känna varandra, varandras bakgrunder och hemvister i samhället och ”lumpen” gjorde (ett) folk av dem. Göran Rosenberg skrev i en krönika 2009 bl.a.:

”Värnpliktens betydelse som nationell brobyggare och smältdegel kan knappast underskattas och därmed inte heller dess betydelse för den nationella samhörigheten och demokratin.”

De samhällsproblem Rosenberg m fl har påvisat under de år som förflutit har sedan dess ökat i omfattning och tydlighet. Den vittomfattande segregation har fått påtagliga konsekvenser med etablerade utanförskapsområden som följd. Riskerna är stora att etniska, kulturella och sociala gränser växer allt högre med förstärkt främlingskap.

Ett annat samhällsproblem vi blivit medvetna om det senaste decenniet är att antalet äldre människor ökar – om cirka 20 år är antalet 85-åringar fördubblat. Det kommer att innebära mycket stora påfrestningar inte bara på ekonomin utan också på många anhörigas insatser under lång tid.

Vi menar att alla svenska medborgare mellan 18 och 24 år samt de som erhållit uppehållstillstånd – kvinnor och män – ska under ett år som obligatorisk samhällsplik tjänstgöra inom något angeläget område som försvar, skola, omsorg m.m.

H208. Jordplikt

Marie Ericsson Drotte, Strängnäs
Tiina lhatsu-Harder, Strängnäs

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att införa jordplikt för alla 19–20-åringar i Sverige

Förklaring jordplikt: Jordplikt är något man gör i stället för värnplikt. Jordplikt görs både av pojkar och flickor. Jordplikt innebär att man under ett år utför sin medborgerliga plikt för landet.

Under ett år arbetar man som praktikant inom någon basnäring i Sverige. Det kan exempelvis vara försvaret (värnplikt), sjukvården, äldreomsorgen, gruvinindustrin, skogsnäringen, energi, jordbruk, räddningstjänsten, sophantering, byggande av bostäder för hemlösa, med flera sysselsättningar.

Samtidigt med sin jordplikt ingår också undervisning i svensk samhällskunskap för ett större kunnande hur samhället fungerar, vilka lagar och regler som finns, vilka som är dina medborgerliga fri- och rättigheter samt vilka skyldigheter du har som medborgare.

Genom jordplikt skulle man ge ungdomarna en tillhörighet, en gemenskap och främja integrationen i samhället. Det ger ungdomarna en inblick i hur samhället fungerar, ökar deras kunskap och stärker deras förmåga att starta ett bra liv i vårt land.

Detta främjar också tillhörigheten och helhetstänket i stort i samhället. Alla som genomför jordplikt känner att de är en viktig del och bidrar till samhällets positiva utveckling.

H209. ”Jordpris” till alla som genomfört jordplikt

Marie Ericsson Drotte, Strängnäs
Tiina lhatsu-Harder, Strängnäs

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att införa en innovationstävling med ”jordpris” på en miljon kronor (som nobelpris) för bästa innovation/förbättringsidé inom varje näring inom jordplikten

Låt ungdomarna vara med och bidra till sin egen framtid genom att ge dem möjlighet att påverka med nya idéer och komma med innovationsförslag inom den näring där de utfört sin jordplikt.

På så vis får man ungdomarna engagerade i samhällets utveckling och får igång innovationstänket på individnivå.

Man skulle få igång tankekraften i hela landet och skapa innovationer, som vi sedan kan föra ut i världen.

H3. UTRIKESPOLITIK OCH EUROPAFRÅGOR

H301. Tibet

Martin Klerung, Ödeshög

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att Sverige erkänner Tibet som en självständig stat

1950 ockuperades det självständiga landet Tibet av Kina. Det har varit under kinesisk ockupation sedan dess medan omvärlden, av rädsla för att stöta sig med den mäktiga kinesiska diktaturen, har valt att blunda för detta. Tibets dåvarande regent, fredspristagaren Dalai lama, undkom ett kinesiskt mordförsök på honom 1959 och flydde till Indien där han leder en exilregering i Dharmasala sedan dess. Om världssamfundet hade följt alla de internationella konventioner man upprättat och högtidlighållit i alla andra sammanhang hade denna exilregering varit Tibets erkänd som Tibets enda lagliga regering, precis som den norska exilregeringen i London under andra världskriget förblev Norges lagliga regering.

Den kinesiska propagandan försöker göra gällande att Tibet alltid har varit en del av Kina, och att Kina befriade Tibet. Inget kunde vara mer felaktigt. Beträffande den första punkten så använder Kina som ett argument ett avtal som tecknades mellan den tibetanske ledaren Sakya Pandita och mongolernas ledare Godan Khan år 1249 som innebar att den tibetanske laman skulle vara den högste religiösa auktoriteten i Tibet och Mongoliet och i utbyte skulle den mongoliske ledaren vara högste politiske ledare i Tibet. Kina var på den tiden ockuperat av mongolerna och när dessa störtades så övertog den kinesiske kejsaren avtalet med Tibet. Det är dock viktigt att komma ihåg att avtalet var ett arrangemang som ingicks mellan två parter, det var alltså i juridisk mening att betrakta som en personalunion. När den siste kinesiska kejsaren hade störtats 1911 sade Tibet upp avtalet med Kina året därpå, 1912 (en parallell kan här dras till unionsupplösningen 1905 då Norge, som var i personalunion med Sverige, sade upp unionen). Tibet fungerade därefter som en fullt suverän stat fram till den kinesiska ockupationen 1950.

Argumentet att Kina befriade Tibet är ytterligare ett propagandaknep. Kina tog som förevändning påstådd tortyr och människorättsbrott under den tibetanska statens existens för att intervensera Tibet. Det är möjligt att det på individnivå går att hitta belägg för det som Kina påstår, men det rättfärdigar ändå inte en ockupation av ett annat land. Hur många liv hade inte Mao Zedong på sitt samvete? Hur många torteras inte i Kina i dag under Xi Jinpings ledning? Ska omvärlden militärt angripa Kina på grund av detta? Jag tror de flesta inser att det är fullkomligt absurt.

Den tibetanska exilregeringen förtjänar allt erkännande för sin icke-våldsprincip. Det är en regering som i kampen mot en stor övermakt gjort allt rätt, men som ändå svikits av världssamfundet. Det är dags att rätta till detta misstag nu. Låt oss erkänna Tibet som en självständig stat.

H302. Israel–Palestina-konflikten

Anita Brodén, Alingsås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar sitt stöd för att Liberalerna står upp för folkrätten, mänskliga rättigheter, demokrati, FN- och Genèvekonventioner också i konflikten mellan Israel och Palestina.
2. att landsmötet uppmanar Liberalerna att fördöma den israeliska bosättningspolitiken.
3. att landsmötet uttalar sitt stöd för en tvåstatslösning samt att Liberalerna agerar när denna lösning förhindras.
4. att landsmötet uttalar sitt stöd till freds- och människorättsorganisationer i regionen som kämpar för fred och mänskliga rättigheter för både israeler och palestinier.
5. att landsmötet uttalar sitt stöd till initiativ och arbete som syftar till att motverka antisemitism och islamo-fobi.
6. att landsmötet uttalar sitt stöd att på EU-nivå kritisera de avsteg som gjorts rörande respekt för mänskliga rättigheter som krävdes i förmånliga handelsvillkor mellan EU och Israel.

Fred måste byggas på politiska krafter som erkänner folkrätten, mänskliga rättigheter och demokrati.

Ett litet stycke land bebos i huvudsak av två folk, judiska israeler och arabiska palestinier som både har kunnat leva som goda grannar till att under lång tid se varandra som fiender.

Den s.k. kvartetten som består av FN, EU, USA och Ryssland lyckades mejsla fram tänkbara lösningar på gränser, bosättningar, säkerhet och Jerusalemfrågan.

Israels regering har fortsatt att bygga illegala bosättningar som nu uppgår till över 700 000 israeler inne på Västbanken och i östra Jerusalem. Mark som tidigare tillhört privata palestinier har beslagtogs.

Bosättnings- och annekteringspolitiken är problematisk. Den utgör ett brott mot internationell rätt. FN:s medlemsstater ska enligt säkerhetsrådsresolution 2334 från 2016 göra skillnad mellan den erkända staten Israel och de israeliska bosättningarna på ockuperad mark, så kallad differentiering.

Den smular sönder tvåstatslösningen. FN-beslutet om en palestinsk statsbyggnad sida vid sida med Israel har starkt politiskt och ekonomiskt stöd från det internationella samfundet men bosättningspolitiken har successivt underminerat detta.

Den underminerar också demokrati och MR.

Israel är en rättsstat i det Israel som gäller 1967 års gränser.

Palestinierna i de ockuperade områdena lever under israeliska militärlagar.

FN-stadgan förbjuder att internationella gränser ändras med våld eller tvång.

Fjärde Genèvekonventionen förbjuder en ockupationsmakt att föra över egen befolkning på ockuperad mark.

Det är en David-Goliat-situation. Sverige ska fortsätta ha vänskapliga relationer och gott samarbete med staten Israel. Det är en naturlig hörnsten i svensk utrikespolitik. Det innebär dock inte ett försvar av den förda politik som förhindrar en tvåstatslösning och där den svagare parten inte har samma rättigheter.

Den palestinska staten är ingen rättsstat. Allvarliga problem som korruption, censurlagar, godtyckliga arresteringar och tortyr förekommer. Läget har försämrats vilket dessvärre också inneburit radikaliserings av Hamas i Gaza och Hizbollah i norr.

I april 2020 uppmanade 38 tidigare regeringschefer och utrikesministrar EU:s ledare att stå fast vid

principen att fredsprocessen måste utgå från grundläggande principer i internationell rätt.

Undertecknarna – bland dem Carl Bildt (M) – varnade också EU för att vara passiva inför en kommande annektering.

Civilsamhället i regionen som kämpar för fred och mänskliga rättigheter för båda parter ska inte behöva tveka om att liberaler stödjer dem i deras kamp.

Initiativ och arbete som sker för att motverka antisemitism och islamofobi behöver stödjas då det blivit ett växande problem också i vårt land.

EU-domstolen slog 2019 fast att EU:s medlemsländer måste skilja på produkter från ockuperade områden och produkter från Israel. Det är rimligt att Sverige och EU tar ytterligare steg för att inte ge stöd till bosättningar som undergräver tvåstatslösningen.

H303. Lämna ett-Kina-politiken bakom oss

Olle Johnsson, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att EU och Sverige avslutar ett-Kina-politiken och upprättar diplomatiska förbindelser med Taiwan.

Taiwan har de senaste åren visat att de är ett ljus i mörkret när det kommer till demokratin i Asien. När bakslag för friheten har skett på Filippinerna, i Myanmar, i Thailand och i synnerhet i Folkrepubliken Kina, är Taiwan en välmående liberal demokrati.

Allt för länge har Taiwans öde legat i malpåse då deras diplomatiska status varit omtvistad. Detta har medfört att Taiwan inte fått ta plats i internationella organisationer som WHO eftersom Folkrepubliken Kina aktivt motsatt sig detta. därtill har Kina hotat Taiwan med en invasion om de skulle besluta att bli självständiga.

Sverige bör gå i fronten för att legitimera Taiwan och vi bör därför verka för att både Sverige och EU upprättar diplomatiska förbindelser med Taiwan. Intentionen att vilja upprätta sådana förbindelser skulle tydligt skicka en signal till Beijing att omvärlden inte anser att Taiwan är en del av Folkrepubliken Kina. Gör avsteg från ett-Kina-principen.

De senaste årens aggression från Folkrepubliken Kina mot demokratiska länder, deras övergrepp mot uigurer i Xinjiang och attack på demokratin i Hongkong visar tydligt vikten av att Taiwan behöver skyddas.

H304. Bojkotta diktaturer

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att diktaturer som Kina och Ryssland ska bojkottas

Liberala demokratier kan inte samarbeta med diktaturer, dessa ska bojkottas

H305. Religiösa minoriteters överlevnad i Mellanöstern

Robert Hannah, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör göra det till en prioriterad utrikespolitisk fråga att EU, FN och andra internationella organ ska prioritera religiösa minoriteters överlevnad i Mellanöstern

Mellanöstern är civilisationens vagga. En plats många folkslag och trosbekännelser härstammar ifrån. Genom den historiska och religiösa anknytningen till området har Mellanöstern behållit en viktig och central roll för många religioner och folk. Fram till början av 1900-talet var Mellanöstern en region präglad av mångfald, men har numera förvandlats till en intoleransens region där etniska och religiösa minoriteter successivt fördrivits iväg av exempelvis IS.

I dag är endast 5 procent av regionens befolkning kristna, för 100 år sedan var andelen 20 procent. Kristna grupper som assyrier, syrianer och kopter har varit hårt utsatta i Mellanöstern, liksom andra grupper som yezidier och mandéer. Judarna i området bor numera nästan uteslutande i Israel.

Radikala islamister har i generationer attackerat muslimer såväl som icke-muslimer som inte delar den islamistiska världsbilden. Syrien, Iran, Irak, Turkiet och Egypten är några av länderna i Mellanöstern som inte respekterar alla människors lika värde och stater som har en total avsaknad av religionsfrihet. Staterna har gjort sig skyldiga till förtryck,

förföljelser och diskriminering av religiösa minoriteter i decennier.

Grundläggande fri- och rättigheter är någonting varje enskild individ bör ha rätten till. I dagens Mellanöstern diskrimineras människor beroende på vilken religiös trosbekännelse de tillhör. För det kan de dödas, misshandlas och våldtas. På många platser är situationen alarmerande.

Förföljelsen och rensningen av religiösa minoriteter i Mellanöstern är systematisk och genomsyrar samhällsinstitutionerna. I bland annat Syrien, Iran, Irak, Turkiet och Egypten är övergreppen på religiösa minoriteter vedervärdiga.

Sverige bör därför inom EU och FN och andra internationella organ verka för att Mellanösterns religiösa minoriteter har en möjlighet att överleva i regionen.

H306. Federalist, javisst

Romina Pourmokhtari, Sundbyberg
Linnea Bjärum, Malmö
Erik Berg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska verka för att EU utvecklas till en federation. Den federala tanken bygger på idén om strikt maktindelning mellan de olika nivåerna. De federala respektive delstatliga kompetenserna bör därför tydligt definieras i en europeisk författning, som tar sin utgångspunkt i maktdelningsprincipen och parlamentarismen. Det folkvalda Europaparlamentet bör ges en större roll i beslutsfattandet och EU-kommissionen bör bestå av den partigrupp eller koalition av partigrupper som samlar mest stöd i Europaparlamentet

Den nionde maj markerade startskottet för EU:s framtidskonferens, den medborgardialog som ska mynna ut i förslag om hur EU kan förbättras för att bli bättre på att möta de utmaningar som Unionen står inför. Det är tydligt att EU under de senaste kriserna agerat alldeles för ineffektivt och senfärdigt. Vill vi på riktigt att ett EU som löser de problem som vi förväntar oss att EU ska lösa måste EU:s institutioner förändras i grunden.

Vi liberaler säger oss ofta vara positiva till en europeisk federation, men när någon frågar hur vi tänker att denna federation ska se ut finns det ungefär lika många svar som partimedlemmar. Det är en logisk konsekvens av att vi faktiskt inte definierat vad vi menar med just federation eller hur vi tänker oss att EU ska styras i framtiden.

EU behöver bli mer demokratiskt, och maktfördelningen inom unionen behöver förtydligas. Ett exempel på detta är att den verkställande makten i EU i dag utgörs av en EU-kommission som kan bestå av allt från nationalist till vänsterpartister och de är i praktiken garanterade att sitta kvar oavsett om Europaparlamentet stöttar deras politik eller inte. Det gör att EU-kommissionen inte kan hållas politiskt ansvariga för sina beslut vilket i sin tur åsidosätter de parlamentariska spelregler som vi annars står upp för.

Liberala ungdomsförbundet menar att EU-kommissionen behöver ges demokratisk legitimitet, att Europaparlamentet

behöver ges mer inflytande och att detta behöver förtydligas i en gemensam europeisk konstitution

H307. Federation

Mats Andersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ställer sig bakom ett uttalande att partiets mål är att utveckla EU till en Europafederation med det långsiktiga målet att upplösa nationsgränser som de hittills sett ut

EU bör utvecklas till en federation där klassiska nationsgränser på sikt försvinner.

H308. EU:s sociala pelare är en olycka och bör motverkas

Bertil Andersson, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalernas EU-politik har sitt fokus på EU:s kärnområden och att vi motverkar EU:s inblandning i frågor som bäst hanteras på ländernivå och att kostnadsnivån inte utökas utan snarare reduceras.

Bakgrunden är Lars Anells artikel i Kvartal där han på ett mycket pedagogiskt vis redogör för hur detta kan bli en stor olycka för Sverige inom ett antal områden.

H309. En värld utan gränser

Adam Simonsson, Haninge
Marcus Willershausen, Solna
Martin Norrby, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tar ställning för att en demokratisk världsfederation med begränsad makt som kan garantera de mest grundläggande rättigheterna för alla människor ska upprättas

Liberalismen ser att alla människor ska vara varandras jämlikar i förutsättningar och frihet. För liberaler stannar inte strävan efter ett bättre samhälle vid nationens gränser. De grundläggande fri- och rättigheter som omfattar oss ska även gälla för människor i resten av världen. Vårt mål är en värld där allas lika värde respekteras, där alla ges chansen att lyckas och där individer lever i harmoni med varandra. Den logiska följderna av de liberala ställningstagandena blir att vara för en demokratisk världsfederation med begränsad makt som kan garantera de mest grundläggande rättigheterna för alla människor.

Dagens nationalstater kan inte ensamma lösa de utmaningar vi ser framför oss. De är både för stora och för små på samma gång. De är för stora eftersom vi ser hur klåfingriga stater lägger sig i människors privatliv och att vissa stater dessutom kränker grundläggande mänskliga rättigheter. Samtidigt är stater för små eftersom ingen stat eller samhälle ensamt kan hantera klimatkriser, migration eller åstad-

komma fred i världen. Vi ser därför att det behövs mer samarbete och på olika nivåer för att åstadkomma mer frihet i såväl Norden som Europa, men också i världen. Tanken med en världsstat är inte att åstadkomma en allsmäktig stat, men däremot att bygga ett globalt samarbete där människors friheter är viktigare än staters makt.

Invändningarna mot en världsstat brukar vara att det skulle innebära maktkoncentration ifall federationen skulle förvaltas dåligt. Ifall den urartar till en diktatur som själv kränker människors rättigheter, så skulle det bli mycket svårt att sätta upp något motstånd eller ansöka om asyl hos någon annan stat. Vi håller med om att det är seriösa problem.

Det finns dock sätt att förebygga att detta händer. Många stater har omfattande intern maktindelning, det kan exempelvis finnas en stark konstitution med strikta regler som förhindrar att armén eller domstolarna hamnar utanför demokratins kontroll. Dessutom är en federation utformad med starkare skydd mot maktkoncentration än i en enhetsstat.

En värld med många stater är dessutom knappast problemfri, det visar historien tydligt. Många som argumenterar mot en världsstat utgår från det värsta tänkbara scenariot, att den urartar till diktatur. Men det kan jämföras med det värsta scenariot då flera stater finns – kärnvapenkrig. Med det vill vi inte förneka problematiken, vi menar däremot att fördelarna överväger nackdelarna.

Realpolitikens gränser får aldrig vara måttet för våra visioner. Oavsett hur orealistiskt det kan verka att vara för en världsfederation är det principen om att skapa en bättre värld som ska vägleda oss. Därför ska Liberalerna göra ett principiellt ställningstagande för en demokratisk världsfederation med begränsad makt som kan garantera de mest grundläggande rättigheterna för alla människor ska upprättas.

H310. Ett EU som gör mer för människor

Anton Sjöstedt, Arvika

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska arbeta för ett EU som gör mer för människor
2. att Liberalerna ska säga ja till ett EU som gör mer för människor

I riksdagsvalet 2018 och i valet till Europaparlamentet gick Liberalerna till val på mer EU och ja till EU. Detta hade sina för- och nackdelar. Liberalerna ska vara det tydligaste EU-vänliga partiet, samtidigt ska Liberalerna inte gå ut med budskapet att säga ja till mer EU oavsett vad eller att säga ja till höjda avgifter utan att redogöra för varför detta är nödvändigt. Liberalerna vill se en ökning av värdet som EU ger människor, det vill säga fred, frihet och välbefinnande, genom förädling av EU. Liberalerna ska kunna säga ja till mer EU om det innebär att EU gör mer för människor i deras vardagsliv och nej till EU om det innebär att byråkratin växer på människors bekostnad. Detta bör vara Liberalernas inställning både som ett liberalt politiskt parti och i partiets arbete i riksdagen eller/och regeringen.

Undertecknad deltog i valet till Europaparlamentet 2019 som kandidat och som enda kandidat i Värmlands län. Undertecknad kampanjade som en oblyg EU vän och ovanstående är reflektioner från framför allt den valrörelsen. Inte bara undertecknad drog slutsatsen att Liberalerna var tydliga i sitt EU-stöd, men inte lyckades formulera ett slagkraftigt budskap om politisk inriktning. En annan nackdel var att Liberalerna gick val till ja till EU i ett val då inget riksdagsparti drev frågan om ett svenskt utträde ur EU. Liberalernas liberala EU-vänliga inställning bör i framtiden kunna formuleras på följande sätt, för partiet själv och när partiet möter väljare: Ja till ett EU som gör mer för dig som person.

Avslutningsvis sammanfattar ovanstående budskap vad Liberalerna borde vara och stå för. Ett oblygt EU-vänligt parti som inte är rädda för utan omfamnar mer EU om det skapar fred, frihet och välbefinnande för människor, vilket Liberalerna ofta med rätta anser att mer EU gör. I slutändan, för ett liberalt parti, borde Liberalerna sätta personen i centrum. Detta gäller även partiets EU-politik och vad partiet borde vilja för Sveriges EU-politik.

H311. En mer gemensam europeisk utrikes- och säkerhetspolitik

Hadar Cars, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska kräva förändringar av de lagar och regler som förhindrar EU från att med mer gemensam utrikes- och säkerhetspolitik ta bättre tillvara sina medlemmars och medborgares intressen och värderingar.

Kinas växande ekonomi och militära styrka förändrar den globala säkerheten. Förenta staternas roll som den yttersta garanten också för andra demokratiers säkerhet har urholkats. Främst skedde detta under Donald Trumps period som president. Trots de positiva och viktiga förändringar som skett sedan Joe Biden tillträdde, framstår garantin inte lika fast och tydlig som tidigare.

Konkurrensen mellan de två stormakterna, Förenta staterna och Kina, om det avgörande inflytandet över utvecklingen i världen är påtaglig.

Var för sig saknar de länder som bildar Europeiska unionen, även Frankrike, Italien, Spanien och Tyskland, tillräckliga "muskler" för att ha en central – i vissa frågor kanske avgörande – roll vid utformningen av globala regler och åtgärder rörande fred, säkerhet, handel och respekt för människors frihet och rättigheter.

Dessvärre – inte ens tillsammans har de inte detta. De författningar som är styrande för EU medför allt för stora begränsningar av unionens möjligheter att agera såväl utrikes- som säkerhetspolitiskt. Särskilt inskränkta möjligheterna av bestämmelser med krav på total enighet vid omröstningar i ministerrådet.

EU:s röst som företrädare i världspolitikerna för medlemmar och medborgare är för svag. För mig känns det både rätt och naturligt, att det parti i Sveriges riksdag som med berättigad stolthet framträder som Sveriges Europaparti ska kräva förändringar av de lagar och regler som förhindrar EU

från att med mer gemensam utrikes- och säkerhetspolitik ta bättre tillvara sina medlemmars och medborgares intressen och värderingar.

H312. Styr över mer av biståndet till klimatåtgärder

Hans Åberg, Upplands-Bro

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna verkar för att en större del av svenskt bistånd går till klimatåtgärder

Sverige tar nu betydande klimatframsteg i vår råvaru- och processindustri tack vare ett mycket stort teknikkunnande men de åtgärder som görs har trots det en mycket liten global betydelse för klimatet. Vi borde omsätta vårt fantastiska kunnande inom klimatområdet i större skala t.ex. genom att styra om vårt bistånd att i större grad omfatta klimatinvesteringar i våra mottagarländer. Vår teknik och vårt teknikkunnande skulle kunna betyda så mycket mer på global nivå om klimatinvesteringarna fick verka där klimatpåverkan är som störst. I våra mottagarländer ligger ofta klimatåtgärder långt ner på listan på möjliga prioriteringar. Här skulle svensk biståndspolitik verkligen kunna göra skillnad. Låt en större del av biståndet styras över till klimatteknik och klimatåtgärder.

H313. Bistånd för landsbygdsutveckling

Urban Wästljung, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna lägger ökat fokus på jordbruket och landsbygdsutveckling i biståndspolitik

Nya krav ställs på biståndspolitik. På kort sikt handlar utmaningarna om att få samhällsutvecklingen att komma igång efter coronapandemin. På längre sikt att kunna möta och lindra klimatförändringar. I båda fallen handlar stora delar av lösningarna om olika aspekter av livsmedels säkerhet och uthålligt brukande av naturresurser. Särskilt i Afrika söder om Sahara behöver livsmedelsproduktionen utvecklas för att kunna möta förväntad befolkningsökning. De gemensamma nämnarna är landsbygdsutveckling, förbättringar i lantbruket och husdjursskötseln samt utvecklad skötsel av jordbruksmark, skog och andra naturresurser. Med allt det på plats kan även bördigheten och förmågan att lagra in kol i jordar och vegetation öka.

Landsbygdsutveckling har hittills inte haft någon särskilt framträdande plats i svenskt bistånd eller i Liberalernas biståndspolitik. Det är hög tid att ändra på det förhållandet. En hållbar och ökande livsmedelsproduktion är en nyckelfråga för Afrika. Kontinenten fick aldrig del i den gröna revolutionen. Nu krävs ett ökat fokus på att förbättra näringsstatus i jordarna, husdjurshälsa och -produktion samt antagligen också strukturella reformer med stor känslighet för lokala förhållanden och traditioner. Svenskt bistånd behöver ägna mer kraft åt landsbygdsutveckling inom befintliga och utökade ekonomiska ramar.

H314. Det svenska biståndsanslaget

Hadar Cars, Stockholm

Ingemar Eliasson, Ekerö

Birgit Friggebo, Stockholm

Staffan Werme, Örebro

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalernas ställningstagande i frågan om biståndets storlek ska lyda att det svenska biståndsanslaget ska utgöra en procent eller mer av Sveriges BNI

För unga liberaler under 1950- och 60-talet var det en politisk hjärtefråga att få till stånd en omfattande svensk hjälp till fattiga i fattiga länder. I den frågan var samstämmigheten stor mellan alla i ungdomsförbundet.

Partiledningen lyssnade och tog ställning för att en procent av den svenska bruttonationalinkomsten (BNI) skulle avsättas för bistånd till utvecklingsländer.

Motståndet var stort, inte minst inom den socialdemokratiska regeringen. Finansminister Gunnar Sträng höll emot. Inom regeringen var statsrådet Ulla Lindström ansvarig för u-landshjälpen. Även hennes måttfulla förslag till ökat u-landsanslag avvisades av Sträng. När statsminister Tage Erlander gav sitt stöd till finansministern avgick Lindström.

Enprocentsmålet uppnåddes första gången under det år, 1978–79, då Ola Ullsten som statsminister ledde en liberal minoritetsregering.

Under några decennier efter Andra världskriget frigjorde sig allt flera kolonier och bildade självständiga stater. Till motiven för en förhållandevis stor u-hjälp hörde att dessa nya stater behövde stöd för att bygga upp sina institutioner och ekonomier och kunna ge sina växande befolkningar skolor, yrkesskolor, universitet, sjukvård, bostäder, kommunikationer m.m.

Efterhand kom flera stater – såväl u-länder som de som befriat sig från kommunistiska och fascistiska regimer – att utvecklas till enpartidiktaturer. Till stöd för demokratin beslöt ett antal biståndsgivande länder, däribland Sverige, att via det egna landets politiska partier bistå med uppbyggnad och utveckling av pluralism, politiska partier, rättsstat, oberoende media, enskilt företagande m.m. Den liberala stiftelsen SILC medverkar i detta arbete.

Det bistånd som lämnas av Sverige och andra välutvecklade stater liksom av FN, EU och ett stort antal frivilligorganisationer och religiösa samfund har positivt påverkat utvecklingen i stora delar av världen. Därför har också Liberalernas ledning kraftfullt avvisat förslag från andra partier om stora nedskärningar av det svenska biståndet och klart markerat Liberalernas avsikt att bevara biståndsnivån om en procent av Sveriges BNI.

Den pågående klimatförändringen i kombination med ökande flyktingströmmar innebär dock att behovet av stöd från ekonomiskt välutvecklade länder till länder med svagare ekonomi har vuxit avsevärt och kan förväntas fortsätta växa. Av den anledningen yrkar vi att Liberalernas ställningstagande i frågan om biståndets storlek ska lyda att det svenska biståndsanslaget ska utgöra en procent eller mer av Sveriges BNI.

J. LIBERALERNAS VERKSAMHET OCH STADGAR

J101. Att nå internationella väljare kan göra skillnad i nästa val

Liberalerna Lund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna etablerar en internationell valorganisation med uppdrag att fokusera på att nå ut till internationella väljare. Denna grupp ska ha en förankring i den lokala valledningen i de nedannämnda städerna
2. att Liberalernas riksorganisation upprätthåller ett nätverk av alla som arbetar i de internationella grupperna för att kunna utnyttja både personal och andra resurser
3. att resurser ställs till förfogande för icke-svenskt kampanjmaterial inför valet 2022

Liberalerna i Lund har valt att fokusera på internationella väljare och det har visat sig framgångsrikt. Vi tror att hela partiet skulle gagnas av detta förhållningssätt. Enligt 2017 års statistik var nästan tio procent av Lunds invånare medborgare i ett annat land och 20 procent födda utanför Sverige. Vi såg att denna grupp, som kanske inte följer svensk media och politik men åtminstone har rösträtt i lokal- och regionalvalen, saknar information om sina rättigheter och beslutsunderlag för att kunna göra ett välavvägt val. Vi skapade en kampanj där vi använde engelska och andra språk för att nå ut till denna grupp och kunna förklara den liberala politiken, i synnerhet den lokala och regionala, i bland annat en Facebookkanal vid namn Liberals in Lund. Visserligen kan vi inte bevisa något samband men Liberalerna nådde cirka 14 procent i förra lokalvalet och vi tror oss veta att något fullmäktigemandat kan tillskrivas denna kampanj. Nu har vi en internationell grupp i vår lokala organisation och ämnar fortsätta att utveckla metoderna.

Lund är inte unikt och metoden kan användas på annat håll. Vår målgrupp är välutbildade personer med engelska som arbetspråk som inte tar del av den politiska debatten i svensk media. Liberalerna har på riksnivå traditionellt stöttat översättning av grundläggande material till olika språk men vi tror att ett mera ambitiöst förhållningssätt skulle kunna göra en skillnad i nästa val i miljöer som liknar Lunds såsom Stockholm, Göteborg, Malmö samt Uppsala, Umeå, Linköping och Örebro. Att samarbeta över landet och utbyta idéer skulle skapa energi och leda till framgång.

J102. Anpassa valrörelsen till hörsel- och synskadade

Stefan Holmberg, Motala

Kjell Fransson, Motala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partiet tar hjälp av Hörselskadades Riksförbund (HRF) och Synskadades Riksförbund (SRF) när material till valrörelsen ska tas fram
2. att skrivtolkning alltid ska finnas för alla med hörselnedsättning
3. att text görs tillgänglig för synskadade

Fick redan under förra valrörelsen höra att många med syn- och hörselnedsättning förloras i valrörelsen på grund av bristande kunskap om vad som krävs för att de ska förstå de olika partierna budskap. Liberalerna fick beröm från en synskadad som påtalade att affischen med den blå bakgrund och den stora vita texten syntes bra.

En av undertecknarna till denna motion är vice ordförande i HRF Östergötland. Vi är extra måna om att alla ska höra bra. Skrivtolkning glöms ofta bort vid sammankomster och seminarier.

Denna motion handlar om att Liberalerna bör ta hjälp av såväl HRF som SRF för att få fram så bra valmaterial som möjligt som gör att såväl synskadade som hörselskadade lätt förstår vårt budskap.

Se till att alla hör:

- Ta hjälp av Hörselskadades Riksförbund (HRF) för att få råd.
- Läs mer om tolkning på <https://horsellinjen.se/fakta-och-rad/tillganglighet/tolkning/>
- Skrivtolkning ska alltid finnas (inte bara vara möjlig). Gäller talare i TV, på webbsändningar, på sociala medier (streaming), seminarier och på konferenser. I dag bokas skrivtolk lätt via regionernas tolkcentraler, se <https://www.tolkcentralen.se/start/sida/start> eller så anlitas en arrangör som t.ex. Svensk Skrivtolkning, <https://skrivtolkning.se/>
- Använd symbolen för tolkning i marknadsföringen, se <https://hrf.se/ny-symbol-for-skrivtolkning-pa-initiativ-av-hrf/>
- Se till att alla ser:
- Ta hjälp av Synskadades Riksförbund (SRF) för att få råd. se <https://www.srf.nu/leva-med-synnedsattning/>
- Gör text tillgänglig för synskadade på affischer, valmanifest m.m. Läs mer på <https://www.srf.nu/leva-med-synnedsattning/tips-till-dig-som-ser/att-inkludera>

dera-personer-med-synnedssattning/genom-att-göra-text-tillgänglig/

- Adressera synskadade specifikt genom riktade utskick

J103. Avskaffa partiprogrammet

Ulf Schyldt, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet beslutar att upphäva Liberalernas partiprogram
2. att partistyrelsen inför valet tar fram ett ideologiskt, kortfattat, liberalt manifest som ersätter den fyrtiosidiga "åsiktskatalogen"
3. att landsmötet beslutar att om det liberala manifestet någonsin blir mer än 15 sidor långt, ska det automatiskt anses upphävt och partistyrelsen på eget initiativ förelägga nästkommande landsmöte ett nytt – avsevärt kortare – förslag till nytt manifest

Dagens partiprogram är snart längre än alla tidigare partiprogram tillsammans, i alla fall om det näst senaste räknas bort. Men ett partiprogram som vill behandla alla frågor, signalerar ingenting särskilt tydligt.

Och föga förvånande är det återkommande i snart sagt alla valutvärderingar, -analyser och konsultrapporter, att Liberalernas profil är otydlig.

Vid sidan om partiprogrammet lägger dessutom partistyrelsen ofta fram snävare, sakpolitiska program – som har den fördelen att de ofta kan vara både mer konkret och aktuella. Men med nackdelen att de inte så sällan säger emot något som råkar stå i partiprogrammet. Eller i alla fall skapa oklarhet om vad som egentligen gäller, när de går i lite olika riktning.

Tidigare ändrades inte partiprogrammets innehåll efter varje landsmöte. Och det dröjde flera decennier innan det svälldes ut – inte förrän med datorernas intåg blev det riktigt omfattande.

Jag tror Liberalerna skulle må bra av att tvingas fokusera. Om vi någonsin ska få bukt med bilden av att vara otydliga, krävs det att vi anstränger oss för att hålla fokus på övergripande frågor. Inte söka att i detalj utreda och lista alla förekommande samhällsproblem, och därefter resonera om möjliga lösningar.

Landsmötet upptas ofta också av långa listor med "fiffiga förslag" – saker som i sig är alldeles utmärkta. Men ofta knappast av principiell betydelse. Och det blir ett dilemma. Om landsmötet avslår just den här lösningen, på just det här problemet, innebär det att liberaler lokalt och regionalt inte ska plocka upp den idén?

Att försöka få in en viss åsikt i partiprogrammet har kommit att ses som ett slags offentlig välsignelse att detta "detta är gott och liberalt, detta må ni driva". Och det betyder att inte sällan är landsmötet centralt för politikutvecklingen inte bara för riksorganisationen utan för 21 regioner och nästan 300 kommunföreningar.

Så var det aldrig tänkt.

Denna utveckling kom till gradvis. Men det är dags för landsmötet att ta till ett alexanderhugg för att lösa knuten.

Avskaffa partiprogrammet. Låt partistyrelsen ta fram ett märkbart kortare manifest inför valet, ideologiskt hållet och övergripande.

Därefter inför vi en slags solnedgångsparagraf, att om sagda manifest efter kommande landsmöten blir för omfattande så ska samma process automatiskt påbörjas på nytt.

J104. Digitalisera partiprogrammet

Liberalerna Huddinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partiet tillgängliggör de beslut som fattas av partiråd och landsmöte på ett digitalt och sökbar sätt där man lätt kan följa beslutshistoriken och hitta den aktuella ståndpunkten i olika sakpolitiska frågor samt bakgrunden till denna.

Det är svårt att som medlem hitta de ställningstaganden som partiet har i olika sakfrågor och som har fattats av landsmöte och partiråd. En del återfinns i partiprogrammet, annat i rapporter och en del återfinns i handlingar till tidigare landsmöten. Vissa ställningstaganden har förändrats över tid och det är svårt att veta vilket beslut som är det senast fattade. Det är inte heller lätt att söka sig fram till denna informationen. Problem uppstår till exempel när medlemmar motionerar till årsmöten i föreningar och förbund och ideella krafter behöver läggas på att försöka reda ut partiets senaste ståndpunkt.

Om man i dagsläget gör en sökning på hur vi ser på aktivitetsersättning för personer med funktionsnedsättning på hemsidan så får man noll träffar. Däremot hittar man info i olika pdf-filer på följande sidor:

- <https://www.liberalerna.se/paverka-i-liberalerna> (protokoll och handlingar till tidigare landsmöten)
- <https://www.liberalerna.se/program-och-rapporter> (program och rapporter)

För att hitta information måste man gå in i varje pdf-fil och söka.

Förutom att det blir enklare att hitta våra ställningstaganden när dessa efterfrågas vore det även bra att inför nästa landsmöte tydligare kunna ta del av senaste årens politikutveckling inom sin hjärtefråga så att man kan lägga tid på att motionera om nya förslag i stället för att riskera att "slå in öppna dörrar".

För tydlighet och transparens vore det därför bra om fattade beslut kunna publiceras i en mer tillgänglig och sökbar form. Exempelvis skulle man kunna utgå från det senast antagna partiprogrammet och i det länka till aktuella beslut i olika sakfrågor.

J105. Kommunikationsplan som förstärker vår ideologiska grund

Monica Brohede Tellström, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen tar fram en kommunikationsplan i syfte att förstärka vår ideologiska grund när vi kommunicerar vår politik

Partipolitik består av en ideologisk grund, många olika sakpolitiska förslag samt den retorik som används för att kommunicera ut de politiska förslagen. Som medlem är ofta den ideologiska grunden central för medlemskapet och engagemanget i ett parti då den anger visionen för samhällsutvecklingen, de grundläggande värdena och själva syftet för partiets existens. De sakpolitiska förslagen utgör förutsättningen för att kunna förändra samhället i den riktning partiets ideologi pekar, i såväl riksdag, regering och Europaparlament som kommuner och regioner. Väljarna möter oftast politiken genom kortfattade formuleringar i sociala media, annonser, flygblad och på affischer, och då blir retoriken viktig för att rätt budskap ska nå fram.

Att olika partier med olika ideologisk grund kan landa i samma sakpolitiska förslag är inte ovanligt, och heller ingenting konstigt. Men det finns ingenting som säger att dessa partier måste kommunicera förslaget på samma sätt, tvärt om finns det poänger med att använda sig av retoriken för att påvisa det egna partiets bevekelsegrunder, särskilt om dessa skiljer sig åt från andra partier som av andra skäl landat i samma förslag. En språksatsning för äldreomsorgspersonal kan kommuniceras. Nu kräver vi att personal i äldreomsorgen lär sig svenska, vi är ju ändå i Sverige eller Omsorgen blir tryggare för de äldre om de förstår och kan göra sig förstådda hos personalen, därför satsar vi på svenskt utbildning för personal. En förändring av regelverket på arbetsmarknaden kan kommuniceras "Minska bidragsberoendet och se till att fler arbetar" eller "Öka incitamenten för att fler ska kunna försörja sig själva genom att ha ett arbete".

Att genom retoriken tydliggöra syftet med förslaget och synliggöra den ideologiska bevekelsegrunden underlättar för väljarna att förutse hur partiet kommer landa i helt nya beslutssituationer som vid valdagen är okända. Samtidigt stärks medlemmarnas engagemang när de kan känna sig hemma i den ideologiska klangbotten med vilket de sakpolitiska förslagen presenteras. Detta är extra viktigt för att särskilja vårt Liberala parti i samverkan med andra partier.

Partistyrelsen bör utarbeta en kommunikationsstrategi som tar sikte på att synliggöra den socialliberala grunden för vårt parti. Värden som frihet, ansvar, jämlikhet, jämställdhet, öppenhet, marknadsekonomi, globalt samarbete, egenmakt och integritet bör då genomsyra våra texter och våra förslag bör presenteras i en andra av framtidsoptimism.

J106. Retoriska tekniker för att nå fram med budskapet

Sören Jonsson, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna ska tala mer om liberalismens grundvärden i kontakt med väljare, och mindre om andra partier

Jag har märkt att många väljare tycker illa om när politiker angriper varandra, och/eller förslag från andra partier.

Jag tycker att det fungerar bra för mig att prata uteslutande om liberalismens grundvärden: individuell frihet och individuellt ansvar, marknadsekonomi kontra planekonomi, och skillnaden mellan negativ frihet och ett positivt frihetsbegrepp. (Se Wikipedia). Jag kan även använda konkreta exempel från nutida politik som exempel på hur kollektiva beslut kan bli mycket dyra utan att producera resultat som gynnar samhället och väljarna. Ett exempel som jag gärna använder är hur mycket pengar som har gått till att subventionera etanolbilar och miljödiesel bilar.

Jag har även slutat diskutera andra partiers politik när jag möter väljare, med motiveringen att jag vill prata om liberal politik och inte göra reklam för andra partier. När människor jag möter påpekar att andra partier gärna pratar liberal politik tackar jag bara för den reklam vi får.

De flesta verkar uppskatta mitt sätt att arbeta för liberalism och liberala frågor, och jag känner därför att det är ett bra sätt att nå fram med ett liberalt budskap.

Om någon tar upp partiledarfrågor så kommer jag att påpeka att de utgår från att partiet är centraliserat, men Liberalerna är decentraliserat och att alla medlemmar kan föra fram sina åsikter. Interna debatter är bara ett exempel på hur liberalismen fungerar.

J107. Organisatoriskt ansvarstagande för diskussionsforum i sociala medier

Liberalerna Stockholms län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att utse en ordförande/ledande moderator för ett allmänpolitiskt diskussionsforum för Liberalerna i sociala medier (till exempel Facebookgrupp), med uppdraget att verka i andan av denna motion.

Diskussionsforum i sociala medier blir en allt viktigare arena för policydialog inom Liberalerna, och denna utveckling har accelererat under pandemiåren 2020–2021. Diskussionsforum i sociala medier är i grunden bra för partiets inre liv, då frågor kan diskuteras och partimedlemmar från hela landet kan lära känna varandra.

Diskussioner i sociala medier har samtidigt en tendens att spåra ur eller polarisera, om diskussionen inte är väl modererad. Diskussionsforumen är viktiga arenor för debatt, samtidigt kan personer uteslutas från forumen trots att de är medlemmar i Liberalerna, vilket avgörs av de frivilliga personer som har startat forumet.

Liberalernas stadgar ger partistyrelsen i uppgift att fastställa vilka nationella nätverk som ska finnas i partiet samt utse nätverkens ordförande. Existerande nätverk inom partiet är bland andra Liberala seniorer, Liberala företagare och Gröna liberaler.

Liberalernas allmänpolitiska diskussionsforum i sociala medier är så viktiga att de bör hanteras med samma omsorg som de nationella nätverken.

Att aktivt moderera ett diskussionsforum kräver tid och engagemang. Liberalerna har i dag inte tjänstemannakraft att lägga på moderation av diskussionsforum. Dessutom är det lämpligt att den som utses att leda moderationen av diskussionsforum är en person som uppfattas som oklanderlig, balanserad och allmänt betrodd.

Denna motion föreslår att partistyrelsen, analogt med hur partistyrelsen hanterar övriga nätverk, utser en lämplig person att leda ett allmänpolitiskt diskussionsforum för Liberalernas politik. Detta forum blir inte officiellt en del av Liberalerna, men någonstans kommer det att vara möjligt att utkräva ansvar om diskussionerna i sociala medier fortsätter att spåra ur.

Den utnämnda ordföranden/ledarmoderatoren för forumet bör ges i uppdrag knyta till sig en grupp likaledes respekterade assisterande moderatorer samt att i samråd med dessa sätta upp reglerna för det allmänpolitiska diskussionsforumet. Lämpliga moderatorer som skulle kunna stå till buds kan finnas, till exempel men inte uteslutande, bland de personer som förbunden utsett som etikansvariga.

Man kan tänka sig att något av de två större forumen skulle kunna acceptera att lämna över sitt modereringsansvar till en ledarmoderator utsedd av partistyrelsen. Men om detta inte är fallet så är det högt troligt att en Facebookgrupp som lanseras som Liberalernas certifierade allmänpolitiska diskussionsforum snabbt skulle bli det mest välbesökta. Denna motion menar på intet sätt att övriga partianknutna forum ska upphöra. Organisationsfrihet och nätverk av olika slag är av godo för Liberalerna.

J108. Vett och etikett inom Liberalerna

Christina Soldan, Skellefteå

Inger Lundberg, Älvsbyn

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att etikkommittén får i uppdrag att ta fram nya och utförliga etiska riktlinjer för Liberalerna där det framgår klar och tydligt om vilka konsekvenser är om inte riktlinjerna följs och respekteras.
2. att Liberalerna tar fram en handlingsplan, ett etiskt förhållningssätt för Liberalerna där hantering av kränkande behandling, trakasserier eller sexuella trakasserier.
3. att partiet skaffar en visseblåsarfunktion vid sexuella trakasserier och att en grupp bildas direkt underställd partisekreteraren som jobbar med anmälningarna och som följer de riktlinjer och rutiner Liberalerna har gällande sexuella trakasserier.

4. att partiet skapar en checklista i händelse av kränkningar, trakasserier eller sexuella trakasserier.
5. att partiet jobbar aktivt och kontinuerligt med att upplysa medlemmarna lokalt, regionalt och på riksnivå om våra etiska regler och vilka konsekvenserna är om inte riktlinjerna följs och respekteras.

Liberalerna har som ambition att vara det mest demokratiska partiet i Sverige.

Det är typiskt liberalt att stå upp för varje människas frihet och för frihet och rättvisa i allmänhet. Alla behöver och ska få en ärlig chans i starten om friheten inte bara ska gälla de starkaste. Vi står upp för politisk frihet och demokrati, för ekonomisk frihet och marknadsekonomi, för rättvisa och solidaritet, för feminism och jämställdhet, för barnens rätt, för internationalism och internationell solidaritet och för mycket mer. Som första svenska parti vill vi stärka medlemmarnas direktinflytande genom att valet av partiledare alltid ska föregås av en rådgivande medlemsomröstning.

I våra debattforum är ambitionen att det ska högt i tak, transparent och yttrandefriheten ska inte begränsas. Det blir dock problematiskt då demokratiskt fattade beslut inte respekteras och ifrågasätts gång på gång internt och externt i tidningar och sociala medier.

Debattklimatet blir het när vi tycker olika i olika frågor och många gånger övergår till personangrepp och påhopp och grupper ställs mot varandra i strävan om att överbevisa vad som är rätt och fel, vem är syndabocken i det ena eller det andra eller att vissa är mer liberaler än andra. Förtal, hot, hat, kränkningar uppstår lite här och var. I media följer löpsedel på löpsedel om vår oenighet och djungeltrumorna går på högvarv om att vi är ett bråkigt parti. Detta på bekostnad av vår fantastiska sakpolitik som kommer i skymundan.

Det är den verklighet vi i dag befinner oss i och det går inte att sticka under stolen med att det suger musten ur en, vi tappar medlemmar och väljare. Men ska det vara på detta vis?

Liberalerna behöver stanna upp, fundera flera varv och uppgradera våra regler kring vett och etikett i vårt fina parti.

J109. Nolltolerans mot sexuella trakasserier och övergrepp i Liberalerna

Cecilia Elving, Stockholm
Monica Wahlström, Vännäs
Helene Adell, Boden
Lovisa Aldrin, Halmstad
Adela Brkic Carlsson, Ulricehamn
Pernilla Ekelund, Svalöv
Birgitta Granquist, Göteborg
Jessica Hellström, Malung-Sälen
Sarah Karlsson, Härnösand
Anna Manell, Sollentuna
Jacqueline Tjällman, Skövde
Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna uppdaterar partiets etiska riktlinjer så att det tydliggörs att kandidater och förtroendevalda förväntas ta avstånd från alla former av sexuella trakasserier och övergrepp
2. att samtliga kandidater och förtroendevalda inom Liberalerna förpliktigas att ha kännedom om och respektera samtyckeslagen i dess vida bemärkelse och att detta tydliggörs i partiets etiska riktlinjer
3. att Liberalerna tydliggör en nolltolerans för sexuella trakasserier, mobbning och andra former av kränkande särbehandling i enlighet med diskrimineringslagens grunder och att det framgår i partiets etiska riktlinjer

Politiken är som samhället i övrigt. Alltså förekommer olika former av sexuella kränkningar och övergrepp även inom partierna. Vid åtal och fällande dom avgår oftast den anklagade snabbt.

Politiska poster innebär makt och inflytande. Poster med större inflytande och arvoderingar innebär en särskild ställning gentemot de många uppdrag som sker på fritidsbasis. Politik på kommunal och regional nivå innebär stort engagemang, tätt samarbete och arbete över flera år där alla engagerade lägger ned många timmar. Enligt Diskrimineringsombudsmannen (DO) finns en gråzon, när det kommer till misstankar om sexuella trakasserier, övergrepp och kränkningar inom politiken. På en arbetsplats – som den politiska arenan i mycket påminner om – har arbetsgivaren ett stort och tydligt ansvar att utreda oklarheter eller misstankar om kränkningar och sexuella trakasserier. Det är inom arbetslivet också givet att personer med ledande befattningar har särskilt ansvar och att särskilt skydd ska finnas gentemot personer som kan uppfattas vara i beroendeställning till någon i en högre position. Detta är inte tydligt inom partier, och DO har aldrig utrett situationer om sexuella trakasserier i ett politiskt parti.

Vi liberaler med stolta vinningar gällande kvinnors villkor ska vara en frizon från sexuella övergrepp och trakasserier, nolltolerans måste råda. Detta synnerligen gällande personer i ledande ställning inom vårt parti.

Liberala Kvinnor konstaterar några år efter metoo att det inte är helt givet att lyfta och förmedla situationer där samtyckesfrågan är otydlig. Det finns exempel inom politiken där kvinnor har uppfattat en situation av utnyttjande eller sexuella trakasserier från partiföreträdare. Skyddandet av

integritet kan i dagsläget leda till osäkerhet. Det är inte tydligt vad en kvinna kan berätta, då regler om förtal komplicerat bilden. Att inte utredningsansvar liknande en arbetsgivares finns inom politiken komplicerar ytterligare. Givetvis ska gällande rättsordning accepteras. Men situationer där en underliggande oro kring förtal tystar får inte uppstå i partiet. Gränslösa beteenden av sexuell karaktär där det finns tveksamhet runt samtycket måste enstämmigt motverkas inom Liberalerna som politisk organisation.

I Liberalernas etiska riktlinjer omnämns inte sexuella trakasserier. Partiet har valt en policy där allmänna principer lyfts och ska följas i alla sammanhang. Dessa baseras på ”grundläggande mänskliga värderingar” i stället för att benämna specifika beteenden. Kring att inte agera utifrån partsintressen, undvika rollkonflikter; vara varsam med ekonomiska medel samt kring mottagande av gåvor finns särskilda skrivningar. I övrigt talas allmänt om ”etikfrågor” och om förtroendevalda i rättsprocesser. Liberala kvinnor anser att den utsatthet som följer av sexuella trakasserier eller övergrepp är av en sådan art att ett tydliggörande måste till i de etiska riktlinjerna på liknande sätt som hos många andra partier.

J110. Jämställdhetsstärkande handlingsplan i förbunden

Cecilia Elving, Stockholm
Monica Wahlström, Vännäs
Helene Adell, Boden
Lovisa Aldrin, Halmstad
Adela Brkic Carlsson, Ulricehamn
Pernilla Ekelund, Svalöv
Birgitta Granquist, Göteborg
Jessica Hellström, Malung-Sälen
Sarah Karlsson, Härnösand
Anna Manell, Sollentuna
Jacqueline Tjällman, Skövde
Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalernas förbund i hela landet lokalt analyserar könsrepresentationen i sitt förbund
2. att varje förbund får i uppdrag att upprätta en handlingsplan för jämställdhet med metoder för såväl jämställd värvning som fördelning av interna och externa förtroendeuppdrag
3. att Liberalerna centralt hjälper till att ta fram metoder och underlag för att underlätta framtagandet av sådana handlingsplaner
4. att handlingsplanerna därefter implementeras i verksamhetsplanerna

Liberalerna är ett parti med höga mål och stora ambitioner när det kommer till jämställdhetspolitiken. Vårt parti skapades ur rösträttsrörelsen och många av de stora jämställdhetsreformerna sedan demokratins införande har drivits och införts av liberaler.

Ett parti med så tydlig feministisk profil borde också vara ett jämställt parti internt. Så är dessvärre inte fallet. På

många håll i landet råder skevhet i jämställdheten, både vad gäller förtroendevalda i våra egna styrelser och politiskt i kommuner och regioner. Vi har länge haft med i rekommendationerna till våra valberedningar att våra listor ska varvas jämställt, det lyckas vi oftast bra med men det råder fortfarande en manlig dominans över förstaplatserna.

Utfallet i kommunpolitiken blir inte alltid det önskvärda, särskilt inte vid sämre valresultat. I valet 2018 såg statistiken för könsfördelningen bland förstanamnen i Liberalerna ut enligt följande:

Riksdagsvalet, 29 listor. 10 kvinnor = 34 procent. 19 män = 66 procent.

Kommunvalen, 290 kommuner, 270 listor (20 kommuner saknade lista). 104 kvinnor = 39 procent. 166 män = 61 procent.

Det är ofta en stor utmaning att vara valberedning. På många håll i landet är det svårt att få medlemmar, särskilt kvinnor, att ställa upp i styrelser och på listor. Vi måste ställa oss frågan varför det är så, analysera svaret och vidta åtgärder utifrån det. Vi behöver en genomtänkt plan.

Det är viktigt att vi har med oss jämställdhetsperspektivet redan i värvningsprocessen och att vi tar väl hand om våra nya medlemmar och uppmuntrar dem att ta uppdrag internt och politiskt. I dag väljer fler män än kvinnor att bli medlemmar i Liberalerna. Vi ska vara ett attraktivt, inkluderande parti och vi måste erbjuda ett internt klimat som välkomnar jämställdhet.

Liberala Kvinnor vill lägga i en högre växel i Liberalernas interna jämställdhetsutveckling. Vill vi äga trovärdigheten i jämställdhetsfrågan måste Liberalerna vara ett föredöme vad det gäller politisk representation.

J111. Fler äldre i politiken

Bonnie Bernström, Stockholm
Anita Brodén, Alingsås
Maria Lundqvist-Brömster, Nordmaling
Gabriel Romanus, Stockholm
Rosie Rothstein, Stockholm
Lars Tysklind, Strömstad
Ann-Katrin Åslund, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet beslutar att partistyrelsen tillsätter en arbetsgrupp för att arbeta fram riktlinjer för äldres representation i partiet såväl som för partiet.
2. att landsmötet 2023 tar ställning till dessa riktlinjer.

Sveriges befolkning blir allt äldre. Tjugo procent är nu 65 år eller äldre. Andelen äldre i Sverige är av olika skäl något högre än i EU:s 27 medlemsländer (17,4 procent).

Liberalerna har genom Barbro Westerholm lyckats att etablera begreppet årsrika för att betona att denna stora grupp om cirka två miljoner har värdefull kompetens som samhället borde ta tillvara. På sätt och vis har det hörtsammats i och med att riktåldern för pensionsålder kommer att höjas. Fler ska arbeta längre vilket också många vill och redan gör. Revyartisten Hasse Alfredsons nidsbild av pensionären som matar duvor i parken blir alltmer obsolet.

Men höjningen av pensionsåldern haltar. Samtidigt som de allt fler äldre förväntas medverka allt högre upp i åren till försörjningen av välfärdssystemet är det politiska inflytandet mycket lågt på gränsen till obefintligt. Endast två procent av riksdagens ledamöter är 65+. Riksdagens äldsta ledamot är i skrivande stund 87 år vilken också är Liberalernas äldsta. Näst äldsta Liberalen i riksdagen är inte mer än 61 år.

Många 65+ ställer krav på ett politiskt inflytande – inte ”bara” genom organisationer som SPF Seniorerna och PRO. Kraven kan nu vara föranledda av de synliggjorda bristerna i äldrevården med pandemins höga dödstal. Men det kan också handla om att vilja vårda humanistiska värden som att värna klimatet och ekonomin.

Liberalerna bör dra slutsatser av det potentiella engagemanget och bygga vidare på sitt stora förtroende som förespråkare för de äldres plats i samhället. Fler äldre bör kunna representera Liberalerna i politiken. Möjligheten att påverka riksdagsrepresentationen är dock mer begränsad eftersom den handlar om så få mandat. Men det bör inte hindra att det blir fler äldre liberaler i kommuner och regioner liksom i interna sammanhang.

J112. Årsrika personer behövs i politiken

Barbro Westerholm, Stockholm
Gösta Frödin, Arvika
Margaretha Herthelius, Stockholm
Tove Klette, Lund
Marianne Normark, Umeå
Monica Pahlsson, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna bland de fyra första namnen på valsedlarna till riksdag, regioner och kommuner har minst en kandidat över 65 år

Riksdagsledamöter över 65 år är kraftigt underrepresenterade i riksdagen. Endast mellan två till tre procent är över 65 år medan deras andel utgör 25 procent av befolkningen. Samtidigt har andelen 50–64-åringar i riksdagen minskat från 55 procent 1998 till 35 procent 20 år senare. Riksdagsledamöterna blir med andra ord allt yngre. På kommunal och regional nivå motsvarar andelen seniorer i politiken däremot relativt väl andelen äldre i befolkningen men de är underrepresenterade i ledande befattningar. I Europaparlamentet är ingen av de svenska parlamentarikerna över 65 år.

Liberala seniorer anser att det är viktigt att årsrika människors kunskaper och erfarenheter tas tillvara i politiken. Det är också en viktig maktfråga i en demokrati och ökar trovärdigheten i budskap om satsningar inom äldreområdet, inte minst om vikten av ett längre arbetsliv.

För att öka andelen seniorer i politiken borde vi bygga på den erfarenhet och de satsningar som ligger bakom den kraftiga ökningen av andelen kvinnor i riksdagen och övriga folkvalda församlingar. Här kommer personvals systemet och utformningen av valsedlarna in. I dag varvar vi könsmissigt valsedlarna för att uppmärksamma att vi vill se jämställda politiska församlingar. Genom att ha en erfaren, kunnig kandidat fyllda 65 år bland de fyra översta namnen på valsed-

larna skulle vi visa partiets vilja att ta vara på den tillgång seniorer utgör i det politiska beslutsfattandet.

J113. Utse en särskild talesperson för tech-frågor (digitaliseringsfrågor)

Maria Bratt, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna utser en särskild talesperson för tech-frågor (digitaliseringsfrågor)

Sedan 2017 har Sverige en uttalad digitaliseringsstrategi och en vision om ett hållbart digitaliserat Sverige. På regeringens hemsida står det att Det övergripande målet är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Digitalt kompetenta och trygga människor har möjlighet att driva innovation där målmedveten ledning och infrastruktur är viktiga förutsättningar.

Digitaliseringsstrategin innehåller fem delmål

- Digital kompetens. I Sverige ska alla kunna utveckla och använda sin digitala kompetens.
- Digital trygghet. I Sverige ska det finnas de bästa förutsättningarna för alla att på ett säkert sätt ta del av, ta ansvar för samt ha tillit till det digitala samhället.
- Digital innovation. I Sverige ska det finnas de bästa förutsättningarna för att digitalt drivna innovationer ska utvecklas, spridas och användas.
- Digital ledning. I Sverige ska relevant, målmedveten och rättssäker effektivisering och kvalitetsutveckling ske genom digitalisering.
- Digital infrastruktur. Hela Sverige bör ha tillgång till infrastruktur som medger snabbt bredband, stabila mobila tjänster och som stödjer digitalisering.

En ny rapport från IT- och Telekommunikationsrådet ("Tech – Sveriges nya basindustri") visar att techbranschen har etablerat sig som en ny basindustri i Sverige. Techbranschen är större än det som många tänker när de ser framför sig it och telekom. I techbranschen finns även företag inom t.ex. dataspel, finans (fintech), hälsa (healthtech), skola (edtech) och offentlig sektor (govtech). En beräkning visar att branschen bidrar med 281 miljarder kronor år 2020 till BNP och är nästan lika stort som de traditionella svenska basindustrierna tillsammans. Mer än 60 procent av de nya jobb som skapades i Sverige under åren 2006–2016 skapades i de IT-intensiva sektorerna och totalt sysselsatte branschen omkring 216 000 personer år 2018. Branschen är också en stark exportindustri och över sex procent av Sveriges totala export kommer från tech-sektorn.

Det faktum att vi länge varit i framkant inom digitalisering och tech har gjort att vi klarat oss bra genom den pågående pandemin och vi rankas som bäst i världen under 2020 Network Readiness Index (NRI), en årlig jämförelse av länders förmåga att tillvarata digitaliseringens möjligheter.

Summa summarum – digitalisering, digital transformation och tech är sedan många år en viktig del av Sveriges framtid och därför behöver vi som parti ta frågorna på allvar, vara pålästa och finnas med i debatten. Vi bör utse en särskild talesperson för tech-frågor.

J114. LSS-expertråd

Jan Westerlund, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen får i uppdrag att inrätta ett LSS-expertråd
2. att alla våra talespersoner tar upp funktionshinderfrågor då det ska genomsyra alla politikområden
3. att Funktionella liberaler får en tydligare roll i partiet

Hur ser vi på våra funktionsnedsatta i Sverige i dag?

Tycker vi inte att de ska ha rätt att leva ett så bra liv som möjligt?

Sedan den socialdemokratiska regeringen skickade regeringsbrevet till Försäkringskassan så har vi sett en dramatisk neddragning på beviljandet av assistanstimmar. Man skulle nästan kunna säga att i regeringen finns en ovilja att reformera lagen. Sedan Liberalerna gick in i januariavtalet så tycker jag mig inte se att funktionshinderpolitiken får det upplyftande som den förtjänar. Visst, det finns en punkt i avtalet som pratar om LSS men det är ingen mer än vår funktionshinderpolitiska talesperson som pratar om frågorna i riksdagen från vårt parti. Jag anser att i Liberalerna som är det partiet som antog lagen på 1990-talet bör det förekomma en livligare debatt angående våra frågor. Jag skulle därför vilja se att det inrättades ett expertråd i direkt anslutning till partistyrelsen där personer med adekvata kunskaper i LSS och funktionshinderpolitik sitter, så att partistyrelsen kan få råd i frågor som rör de funktionsnedsatta.

J115. Inrätta kompetensgrupper inom Liberalerna

Lars Naur, Sigtuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uppdrar åt partistyrelsen att bilda kompetensgrupper av medlemmar med kunskaper i olika sakområden som ska fungera som stöd till förtroendevalda och medlemmar.

Vi liberaler står för utbildning och kunskap vilket är fundamentalt för ett eget kritiskt tänkande och en frihet att forma sin egen lycka. Min motion har till syfte att samla den djupa kompetens som finns hos våra medlemmar till gagn för vårt partis arbete med att etablera politiska ställningstaganden och att presentera dessa i media och i andra publika sammanhang med resultatet att åstadkomma förändringar.

Vi vill betona att Liberalerna är det parti man väljer för våra genomtänkta lösningar, faktabaserad argumentation och vår förtroendeingivande etik. Vi måste då själva utstråla en törst efter kunskap och förståelse.

Många frågor är för komplexa för att snabbt sätta sig in i och för att stötta våra förtroendevalda liberaler och medlemmar föreslår jag därför att vi etablerar kompetensgrupper inom områden som kräver gedigen utbildning och/eller erfarenhet samt ett långsiktigt intresse.

Grupperna konsulteras då inför debatter, intervjuer och andra publika sammanhang samt under arbetet i de olika

arbetsgrupper som regelbundet etableras med resultat av genomtänkta och optimala lösningar. Kompetensgruppernas input kompletterar den information vi får från de tjänstemän som, utifrån sina egna perspektiv, gör utlåtanden om våra förslag.

Kompetensgrupperna lägger också upp texter på hemsidan till hands för att alla medlemmar ska kunna ta del av de grundförutsättningar som råder i syfte att engagera och sprida kunskap. Det ska vara intressant att vara liberal i Sverige!

Grupperna välkomnar den som är medlem i Liberalerna och ska vara attraktiva att delta i. Sociala sammankomster såsom studiebesök och diskussionsträffar samt naturligtvis användande av olika verktyg på internet. Stämningen i grupperna ska genomsyras av respekt, en liberal riktlinje, positivitet och kreativitet.

Grupperna etableras av partistyrelsen som också utser en ansvarig ledare. Ekonomiska resurser av en smärre storlek tilldelas för att skapa legitimitet och som kan betala för medlemmarnas utgifter enligt en mall som etableras i förväg.

Grupperna rapporterar med jämna mellanrum till partistyrelsen, riksdagsgrupp, regionala och lokala styrelser.

En kompetensgrupp inom området Flyg startas upp först för att testa konceptet och skapa ramar för övriga grupper.

J116. Ovanliga möten behövs även efter avslutad pandemi

Ulf Larsson, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ambitionen åter bör vara att Liberalerna ska använda moderna mötesformer byggda på delaktighet, glädje och inspiration.
2. att uppdra åt partistyrelsen att ta fram en verktygslåda med moderna digitala verktyg för ovanliga möten och policyutveckling.
3. att uppdra åt partistyrelsen att med hjälp av medlemskåren utveckla former och forum för politisk diskussion på nätet.

Nu är det snart fem år sedan verktygslådan för ovanliga möten togs fram. Ambitionen då var att sluta ha så många tråkiga, energislösande möten där en håller låda medan resten zoomar ut. Vid ovanliga möten är ambitionen i stället att alla ska vara delaktiga genom att vi söker dialog, får inspiration och att ingen tillåts prata mer än tio minuter. Mötena ska alltid ha ett tydligt syfte och leda fram till något resultat samtidigt som vi håller tiden.

Även om jag är en av dem som utbildades till processledare för ovanliga möten så känns det som att vi nu fem år senare har glömt bort metoderna och att vi som organisation skulle behöva påminnas. Alla som är aktiva i dag har dessutom inte haft chansen att förstå vad ovanliga möten går ut på eftersom de inte var med när verktygslådan och konceptet lanserades.

Pandemin har tvingat oss att bli bättre på att anpassa vår verksamhet till digitala mötesformer med digitala hjälpmedel för att överhuvudtaget få träffas och prata politik. Vi

borde ju förstås behålla det bästa med digitala möten även efter att restriktionerna för fysiska möten tas bort. När fler medlemmar blir alltmer IT-vana och kan använda smarta mobiler och läsplattor så borde det gå att fräscha upp verktygslådan för ovanliga möten för detta. Denna utveckling kräver dock samordning och ledarskap från vår riksorganisation.

Under många år sedan det för vissa klassiska forumet Nubbs utvecklades har vi som parti saknat fungerande diskussionsforum. Vissa försök har gjorts men inget har varit tillräckligt lyckat för att få upp så hög aktivitetsnivå för att locka tillräckligt många medlemmar. Vissa olyckskorpar kanske kraxar att det inte går att ha digitala forum för politisk debatt och idéutveckling därför att de till slut bara lockar fram det sämsta hos oss. Men jag menar att vi måste försöka ändå då just IT kan överbrygga fysiska avstånd.

Alla föreningar och förbund har inte samma möjligheter att erbjuda forum för diskussion om vi bara ska träffas fysiskt. De inofficiella diskussionsgrupper som har skapats på Facebook visar att det finns ett sug efter att få ventiler politik. Problemet med dessa enskilda initiativ är att de inte är partidrivna eller reglerade men att partiet ändå drabbas när tonen och stämningen från grupperna smittar av sig på vårt parti.

Något bör göras och jag tänker att kreativitet, kompetens och klurighet borde finnas så det räcker och blir över bland våra medlemmar. Så nu är det dags för partistyrelsen att peka ut riktningen och göra en omstart för ovanliga digitala möten där medlemmarna får prata politik.

J117. Framtiden börjar i Google Classroom

Ulf Larsson, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att uppdra till partistyrelsen att tillsammans med förbunden ta fram utbildningar som kan användas för öka andelen aktiva medlemmar som vill vara kvar i vårt parti längre.

Vi i Liberalerna har kanske tidvis inte dragit tillräckligt stor nytta vår studieorganisation, Studieförbundet Vuxenskolan. Det finns goda exempel på utbildningar som har tagits fram i detta samarbete. Studieboken "Politik i praktiken" är ett gott exempel men mer behöver göras. Den som gör lite omvärldsspaning ser snabbt att andra partier erbjuder mer omfattande grundutbildning för nya medlemmar. Det borde vi inspireras av.

För att vi ska kunna fortsätta fungera effektivt för att påverka samhället genom politikutveckling, genomföra valrörelser och bemanna uppdrag efter valet krävs att vi har medlemmar som är aktiva. När vårt parti gör viktiga vägval kan det hända att vissa medlemmar lämnar medan andra kommer till eller tillbaka. Då räcker det inte att medlemsnätot är positivt om vi tappar aktiva medlemmar och dessa ersätts av passiva och oerfarna medlemmar.

Namn i medlemsregistret räcker inte säkert för att vi ska få ihop folk som kan och vill dela ut flygbladen, stå på torget, få spinn på våra inlägg i sociala media eller ställa upp på

våra listor. Jag inser och förstår att ansvaret för medlemsutbildning vilar på förbund och föreningar. Men det skulle underlätta om vi som parti kunde göra en kraftsamling och ta fram ett mer varierat och genomarbetat utbildningsprogram som steg för steg visar vägen från helt ny medlem till förtroendevald med ansvar för vårt partis värdegrund och ideologi.

J118. Medlemsvård

Anita Lilja-Stenholm, Fagersta
Rebecca Burlind, Kungsör
Maria Vallgren Eriksson, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partiledningen utarbetar strategi- och policydokument för medlemsvård

Liberalerna går igenom en krävande utvecklingsperiod med nyorientering i fokus och den medlemsvårdning som aktualiserats och inleddes efter landsmötet 2019 kräver också att de medlemmar som anslutit sig till Liberalerna omfattas av medlemsvård. Det räcker inte att bli en siffra i statistiken. Vi föreslår därför att partiledningen utformar ett medlemsvårdsprogram som stöd och inspiration för länsförbund och lokalföreningar. Låt oss ta tillvara alla goda tips och förslag i Möjligheternas land.

J119. Samordna personalen och skapa en bättre psykosocial arbetsmiljö

Johanna Ek, Flen
Camilla Cederlöf, Eskilstuna
Anne-Lie Elfvén, Stockholm
Andreas Froby, Botkyrka
Ulf Larsson, Västerås
Nicklas Salmin, Norrtälje
Ina Lindh Skandevall, Sundsvall
Fredrik Sneibjerg, Värmdö
John Thornander, Borlänge
Victor Zetterman, Södertälje

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att uppdraga åt partistyrelsen att vidta åtgärder för samordning, ta större ansvar för en bättre psykosocial arbetsmiljö och genomföra kompetenshöjande insatser för de anställda i hela vårt parti (det vill säga politiska sekreterare, ombudsmän och övriga).

Vi vet sedan tidigare att förutsättningarna är väldigt olika gällande personalbemanning runt om i partilandet. Somliga har politiska sekreterare, ombudsmän, förbundssekreterare och annat medans andra bygger hela sin verksamhet på ideella krafter.

Att vara anställd tjänsteman och arbeta för Liberalerna, oavsett om man är anställd av partiet eller kommun/region, kan många gånger vara ensamt. Personalen sitter utspritt över hela landet och det finns i dag ingen god samordning för att dra nytta av varandras existens. Dessutom är det inte säkert att den som är arbetsledare har vana eller kunskap som krävs för att leda anställd personal.

Det är arbetsgivaren som har huvudansvaret för arbetsmiljön, men inte sällan hamnar politiska tjänstemän i kläm mellan arbetsgivaren (t.ex. kommunen) och uppdragsgivaren (partiet). Den politiska tjänstemannen bjuds inte med på t.ex. julbord, konferenser eller andra aktiviteter på samma sätt som övriga anställda. Partiet har på många ställen bara en anställd och då arrangeras inte heller några åtgärder för att höja välmående hos den anställda. Den psykosociala arbetsmiljön är viktig och påverkar individens förutsättningar att göra ett bra jobb.

Riksorganisationen borde ta ett större ansvar i att samordna Liberalernas personal för att skapa samarbete och utbyte av material och erfarenheter i stället för att samma problem löses enskilt av var och en. Detta skulle bidra till att effektivisera personalens arbetstid, skapa utrymme för verksamhetsutveckling och förbättra den psykosociala arbetsmiljön.

Med de erfarenheter vi har skaffat oss under pandemin kan man tänka sig många olika sätt att samordna personalen. Det kan handla om ett register över all personal, återkommande personalkonferenser för kunskapsutbyten och nätverkande, gemensamma mappar för checklistor och andra viktiga dokument samt digitala utbildningar i flera steg för både nya och mer erfarna medarbetare. Detta kan bli ett värdefullt stöd för de av våra politiker som sätts att vara arbetsledare och arbetsgivare.

J120. Öka medlemsinflytandet i partiet

Liberalerna Östergötland

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att uppdraga till partistyrelsen att utreda för vilka frågor medlemsomröstningar kan komma i fråga, samt utarbeta ett ram- och regelverk för detsamma

Ett skäl till att bli medlem i ett politiskt parti som Liberalerna handlar om en önskan och vilja att påverka och utveckla politiken för att skapa ett bättre samhälle. Att partiet tar tillvara på lusten och rätten för medlemmar att påverka är viktigt. Medlemmarnas vilja att utöva inflytande på politikens utformning är betydelsefullt för partiet, det är så vi utvecklar och förbättrar vår politik. Ett sätt för att öka tilliten och stärka känslan av att det går att påverka som medlem är att tillämpa medlemsomröstningar.

Det är glädjande att Liberalerna på landsmötet 2021 ska förnya formerna för att välja partiledare. Förslaget är att det blir obligatoriskt med en nationell rådgivande medlemsomröstning inför val av partiledare på landsmötet, förutsatt att det finns minst två kandidater. Det är ett resultat av att partiet aktivt verkat för att förändra vår organisation och öppet pröva nya lösningar för att involvera medlemmarna i partiledarvalet.

Ett ökat medlemsinflytande är viktigt att få till för att engagera nuvarande medlemmar men också locka till oss nya. Men i dag har Liberalerna inte anpassat våra stadgar för medlemsomröstningar och inte heller någon tradition av att genomföra dessa, det finns ingen praxis att utgå ifrån. Då

finns det bland annat en risk att diskussionen börjar handla om formen i stället för själva sakfrågan.

Det finns många frågor kring hur medlemsomröstningar ska gå till. Dessa behöver redas ut och klargöras. Det bör också vara riksorganisationen som tar initiativ till medlemsomröstningar, så att det blir samma process i hela landet. Detta är en viktig fråga och ett beslut bör fattas med utgångspunkt i ett väl genomarbetat analys- och utredningsmaterial.

J121. Ge landsmötena mer fokus

Ulf Schylt, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att ta upp en diskussion med förbunden, om dagens kortare landsmöten ska innebära en begränsad motionsrätt inför varje landsmöte, liksom den möjlighet som tidigare fanns och prövades 2007

Liberalernas landsmöten är unika på det sättet att alla medlemmar har möjlighet att lyfta frågor genom motioner. Det brukar resultera i ett försvarligt antal.

Samtidigt lägger ofta partistyrelsen ett eller flera sakpolitiska program, med eller utan möjlighet att skriva motioner specifika om dessa. Dessutom ska varje ordinarie landsmöte förrätta ett antal viktiga val och behandla sedvanliga formalia.

Och allt detta ska klaras av på nästan två dygn.

Av ekonomiska skäl kortades tiden för landsmöten ned, från att pågå torsdag till och med söndag, till att börja på fredagen – men då ofta kring lunchtid. Och mycket tid går bort till det viktiga utskottsarbetet.

Många debatter får därför så lite tid, att alla ämnen måste samsas under några få underrubriker. Det betyder en salig blandning av inlägg, svårt att få tid för ”svar på tal”. Och inte sällan ta tiden slut innan icke-ombud ens har fått möjlighet att ge sig in i debatten.

Då måste frågan ställas om landsmötena blir för splittrade för att kunna vara den arena som kan erbjuda partiet ett brett medlemsinflytande över politikutvecklingen?

Stadgarna innehöll tidigare en möjlighet för partistyrelsen att vid vartannat tillfälle utlysa motionsrätt enbart inom vissa utpekade områden. Det testades dock bara en gång, och då lades så många sakpolitiska rapporter fram att det snarare blev mer omfattande debatter än de ”smalare men vassare” som var tanken.

Men det återkommande bruket att lägga fram sakpolitiska program för partiråd eller landsmöten, visar att partistyrelsen ingalunda ser något problem att utnyttja sitt prerogativ för att dirigera vilket fokus den politiska diskussionen bör ha.

Vore det inte rimligt att tänka sig att en annan form för landsmötena skulle kunna ge utrymme för djupare debatter, om antalet ämnen vore något färre?

Fler skulle då också troligen kunna komma till tals i debatterna, vilket skulle kunna bidra positivt till att landsmötet återfår ett starkare förtroende som institution.

För att detta ska kunna ske på ett bättre sätt än försöket 2007, så bör partistyrelsen dock först inhämta synpunkter i dialog med förbunden, som till exempel kan vilja diskutera vad detta kan betyda för hur de utser sina ombud om enbart vissa ämnen kommer upp till debatt.

För förbundens ombud är kanske inte dagens ordning något stort problem, men förbunden representerar ju även medlemmar som inte är ombud men väl aktiva förtroendevalda – och inte sällan kanske motionärer. Vilka synpunkter kan där finnas om hur landsmötet skulle bli ett tydligare och mer fokuserat beslutsforum?

Givet att det finns stöd och önskemål om förslag om att landsmötet skulle kunna vara mer fokuserat, är det då förstås underförstått att partistyrelsen kan dra igång en egen utredning om den stadgeändringen, som nästa steg.

J122. Debattera på distans

Mathias Lindow, Österåker

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att uppdraga åt partistyrelsen att utreda hur landsmötesmotionärer som inte är ombud kan delta i debatten på distans och föreslå nödvändiga stadgeändringar i § 6 moment E

Det här är en motion som jag skrivit ett flertal gånger i nästan 20 år. Förslaget har sitt ursprung från rapport som en förnyelsegrupp inom Folkpartiet lade fram 2003. Tiden har inte varit mogen, men nu har digitaliseringen verkligen fått fart och vi är numera vana användare av digitala mötesplattformar. Inom Liberalerna har vi en stark och till viss del unik interndemokrati där alla medlemmar får motionera, men även komma till vårt landsmöte för att debattera de olika förslagen. Dock är det inte alltid så lätt att planera till vilken tid under helgen som man som åhörare ska vara på plats för att få chansen att försvara sin motion. När jag först började driva denna fråga så varade våra landsmöten inklusive utskott i fyra dagar, i dag är vi tyvärr nere på tre vilket gör att talartiden är begränsad. Men jag vill fortfarande ge motionärer chansen att komma till tals via någon digital plattform. Men jag inser att man bör begränsa det till huvudmotionär samt att man får vid mån av tid komma in efter att landsmötesombuden har haft sina första inlägg.

J123. Utred ombudssystemet

Ulf Schylt, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen, efter att ha fört processen att låta medlemmarna säga sitt i partiledarval i mål, går vidare och utreder hur processen att utse ombud till centrala partiorgan kan öppnas upp och förbättras, i enlighet med vad motionen diskuterar

De senaste åren har blottlagt en utbedd misstro mot flera av partiets centrala institutioner. Partiledarval kan numera knappast ske utan att medlemmarna får säga sitt, och en process för att stadgefästa detta pågår. Det är bra.

Men det är samtidigt illavarslande att landsmötet och partirådet inte automatiskt längre uppfattas som forum som kan slita de tvister som finns internt om politisk inriktning med mera. Konflikter och motsättningar förlängs i onödan och riskerar att fördjupas om misstron uttrycks i personliga attacker mot de som deltagit i ett beslut.

Många medlemmar beskriver i olika ordalag bristande förtroende för processen att utse ombud, hur dessa bör agera – vad ligger i termen ombud? – och uttrycker misstro mot besluten i sig såväl som mot processen hur de kommit till.

När sammansättningen av ombud inte kan motsvara fördelningen av åsikter i förbundet, blir de som står utan representation – eller känner sig gravt underrepresenterade – av uppenbara skäl missnöjda.

Många har, i debatten om hur partiledare bör utses, sagt sig vilja värna om den representativa demokrati som är grunden för Liberalernas interndemokrati. Det är då förpliktigande att också värna medlemmars rätt att få sina åsikter representerade i avgörande frågor, i centrala beslutsorgan. Hur är annars interndemokratin ”representativ”, om den kan systematiskt undertrycka medlemmars möjligheter att genom representanter få delta i ett viktigt beslut?

Om det saknas vilja att se till att hela förbundets bredd i åsikter representeras någorlunda proportionerligt, kommer detta problem sannolikt inte att gå att lösa utan att formerna ändras – till exempel med öppna nomineringar, medlemsomröstningar/provval av ombud efter ett proportionerligt valsystem eller andra liknande förändringar.

Det bidrar också att ombuden ibland ska väljas upp till ett år innan landsmötet eller partirådet sammanträder. Hur ska ombud rimligen kunna väljas som tillgodoser medlemmarnas önskemål om representation, om valet förrättas kanske långt innan det är känt att frågan kommer att tas upp till behandling?

Så har det varit med flera mycket betydelsefulla beslut de senaste fem åren. Medlemmarna kan då inte ens rösta om vem som ska representera dem, utan får nöja sig med att i bästa fall kanske få möjlighet att yttra sig på ett sammankallat möte och hoppas att de sedan länge valda ombuden tar intryck av den förda diskussionen.

Flera möjliga lösningar skulle kunna finnas för detta. En möjlighet är att enbart senarelägga valet av ombud, men det riskerar att föra med sig att beslutsorganen kräver längre kallelsetider för att medge en sådan process – särskilt om den också ska innebära val.

Partistyrelsen bör dock få i uppdrag att fortsätta det arbetet med ökat medlemsinflytande som påbörjats i och med översynen av partiledarvalets former och gå vidare med att utreda hur ombud väljs.

J124. Förhindra skev representation vid val av landsmötesombud

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att samtliga handlingar inför årsmöten, inklusive valberedningens, ska skickas ut minst sju dagar i förväg,

2. att samtliga föreslagna namn ska kunna identifieras med hemkommun och ålder, för att undvika åldersdiskriminering,
3. att det framgår om aktuellt namn innebär omval eller nyval,
4. att landsmötesombud utses valkretsvis och endast av de kommuner som ingår i berörd valkrets.

Liberalerna Västsvetige hade förbundsårsmöte söndag 25 april 2021. Därav ovanstående förslag till beslut.

J125. Förbättrad process för motioner till landsmöten

Liberalerna Mjölby

Tobias Josefsson, Mjölby
Rebecca Burlind, Kungsör
Rose-Marie Fihn, Ale
Kjell Fransson, Motala
Andreas Froby, Botkyrka
Kristina Grapenholm, Alingsås
Anders Grassman, Värmdö
Maria Jern, Falköping
Ulf Larsson, Västerås
Pia Långström, Stockholm
Susanna Makstin, Vadstena
Lars Naur, Sigtuna
Marianne Åhman, Sunne

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i god tid före nästa landsmöte utreda hur processen för motioner till landsmöten kan förbättras, med syfte att skapa ökad delaktighet och transparens samtidigt som behovet av administration minskas.
2. att inför nästa landsmöte tillämpa den uppdaterade processen för motioner till landsmöten.

Några viktiga delar för att stärka demokratin är att underlätta för delaktighet och transparens. Detta gäller även för den interna partidemokratin inom Liberalerna.

Med detta som utgångspunkt har en tydlig förbättringspotential identifierats för dagens hantering av motioner till landsmöten. Det är viktigt att ta vara på medlemmarnas kreativitet och vilja att bidra till partiets framtid. Dagens hantering av motionerna saknar dock de två ingredienserna delaktighet och transparens. Att respektive medlem kan lämna in motioner via ett webbformulär må uppfylla grundläggande krav, men allt runt omkring är omotiverat omständligt. Vi behöver lägga ribban högre än så inför framtiden.

I god tid före nästa landsmöte behöver vi som parti utveckla den interna demokratiska processen för motioner, genom att göra det möjligt att på ett strukturerat sätt samarbeta om och ta del av andras motioner redan innan handlingarna inför landsmötet är färdiga.

Delaktighet handlar om att flera personer än undertecknaren på ett smidigt sätt ska bidra under arbetets gång och även kunna medunderteckna motioner. Att människor samarbetar och ger varandra återkoppling kring motioner redan innan inlämnandet ger sannolikt en högre kvalitet på både motionernas utformning och deras innehåll. Det blir också

tydligt att motioner som samlar många medundertecknare sannolikt har ett bredare stöd redan på förhand.

Transparens handlar om att synliggöra motioner för andra medlemmar, med effekten att antalet snarlika motioner och administrationen för att hantera dessa sannolikt kommer att minska. Det blir även lättare för landsmötesombud att ta till sig innehållet i motionerna om de är färre till antalet och inte är snarlika varandra.

Historiskt sett har ett webbaserat system för motioner, inklusive medundertecknande, använts av Liberalerna inför landsmöten. Det används tyvärr inte längre av olika skäl, men det finns stor anledning att återinföra en liknande lösning för att stärka just delaktighet och transparens i den interna partidemokratin.

J126. Demokrati och likvärdighet

Kristina Nordin, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att motioner som kommer in till landsmötet ska anonymiseras

Liberalerna är ett demokratiskt parti som värderar alla människor lika, eller?

Partiet ska vara demokratiskt och alla människor lika mycket värda.

Då jag gick kursen ”lär dig skriva en motion” hos Liberalerna nu i våras kom det fram att det var bra att ha med någon känd/ något ”tungt” namn som skrivit på motionen. Detta för att lättare få den antagen. Detta är odemokratiskt och behandlar alla olika.

J127. Ta bort obligatoriskt partiråd ur stadgarna

Mathias Lindow, Österåker

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att paragraf 7 i Liberalernas stadgar ändras så att den del som anger att partiråd ska sammanträda minst en gång per år de år det inte är landsmöte stryks

Liberalerna är i dag ett litet och därmed ett fattigt parti. Att arrangera stora partimöten som landsmöten och partiråd kostar på för hela partiet. Även om vi nu levit i en digital värld, så hoppas jag att vi i framtiden tar dessa viktiga diskussioner fysiskt. I våra stadgar finns krav på att de år vi inte har landsmöte så ska minst ett partiråd hållas. Under 2018 valde partistyrelsen att inte kalla till något partiråd trots att stadgarna egentligen kräver det. Å andra sidan hade vi under 2019 tre partiråd. 2020 hade vi ett partiråd som tog upp politiska program, vilka kanske lika gärna hade kunnat vänta till landsmötet 2021. Även 2021 har vi haft ett partiråd för att landa i vägvalsfrågan. Det är viktigt med interndemokrati och att viktiga beslut mellan landsmöten förankras och fattas av en större grupp så som partirådet. Men här måste vi som organisation kunna lita på att partistyrelsen vid behov kallar in partirådet när det behövs och inte på grund av att stadgan kräver det vissa år.

J128. Justering av stadgan rörande partirådet

Olle Schmidt, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ledamöter av Liberalernas riksdagsgrupp ingår som fullvärdiga ombud vid Liberalernas partiråd
2. att partiets EU-parlamentariker och de tio främsta kandidaterna på EU-listan är fullvärdiga ombud vid partiråden inför EU-valet

I Liberalernas stadgar från 2017 i paragraf 7 redogörs vad som gäller för partirådet: sammansättning, antal ombud, beslutskompetens, villkor för utseende av ombud m.m.

Vid de två uppmärksammade partiråden om januariavtalet 2019 och Vägvalet tidigare i år beslöt partirådet enligt förhandlingsordningen ge riksdagsledamöter rätt att delta i debatten och lägga yrkanden. Däremot hade de inte rösträtt.

Det har varit naturligt att ge våra parlamentariker denna möjlighet att delta i en diskussion som så direkt berör deras eget fögderi.

På samma sätt har partiets EU-parlamentariker och kandidater på EU-listan kunnat delta i partiråden inför EU-valet, men utan rösträtt.

Jag har ingenting emot denna ordning, som snarare är både rimlig och högst motiverad.

Ett problem som dock uppstod för oss som följde partiråden på TV resp. nätet var att det inte gick att veta vem som var ombud och vem som inte var det. Detta skulle kunna avhjälpas genom tydligare muntlig och skriftlig information.

Ett annat problem är att en osäkerhet kan uppstå hur länsförbundet är representerat, via sina stadgeenliga ombud eller via länets riksdagsledamot -(möter).

Jag föreslår därför en stadgeändring i linje med den praxis som har gällt för de senaste partiråden.

J129. Dribbla inte bort tiden för diskussion inför viktiga beslut i partirådet

Ulf Larsson, Västerås
Mats Andersson, Stockholm
Åsa Andersson, Höganäs
Jens Christian Berlin, Alingsås
Bonnie Bernström, Stockholm
Anita Brodén, Alingsås
Lis Carlander, Lund
Cecilia Carpelan, Stockholm
Annika Dellås, Sollentuna
Johanna Ek, Flen
Anne-Marie Ekström, Borås
Anne-Lie Elfvén, Stockholm
Anna Eling, Hedemora
Anita Ericsson, Uppsala
Andreas Froby, Botkyrka
Marianne Damström Gereben, Solna
Telason Getachew, Järfälla
Pär Hommerberg, Stockholm
Maria Jern, Falköping
Anders Johnson, Stockholm
Rasmus Jonlund, Stockholm
Piotr Kiszkiel, Göteborg
Björn Ljung, Stockholm
Katarina Lorenz, Stockholm
Pia Långström, Stockholm
Susanna Makstin, Vadstena
Anna Manell, Sollentuna
Inga Osbjer, Stockholm
Niclas Peyron, Stockholm
Birgitta Rydell, Stockholm
Birgitta Svensson, Solna
Sverker Thorén, Västervik
Anders Wallin, Uppsala
Matts Wallin, Haninge
Hanna Wistrand, Stockholm
Jens Vollmer, Botkyrka
Ellena Dellios Vukic, Malmö
Urban Wästljung, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ändra sjätte stycket i § 7 i avdelning I till: "Endast i yttersta undantagsfall kan partistyrelsen sammankalla partirådet utan att iaktta de tidsgränser för offentliggörande och kallelse som anges i föregående stycke. Även i sådant fall måste dock uppgift om de ärenden som ska behandlas tillställas alla röstberättigade minst tre dygn före partirådet."

Land ska med lag byggas och partier ska med stadgar styras. De flesta av oss läser säkert inte partiets stadgar särskilt ofta, men vi bör vara glada för att vi har rediga stadgar som tydliggör våra rättigheter som medlemmar. Det skapar goda förutsättningar för att vi tillsammans ska ta kloka beslut. I stadgarna balanseras intressen mot varandra. Behovet av stark interndemokrati, öppenhet och tydliga processer måste förstås vägas mot pragmatism, flexibilitet och effektivitet.

Trots att landsmötet så sent som 2017 förnyade stadgarna efter en grundlig genomgång har det redan uppstått onödiga oklarheter om hur stadgarna ska användas och tolkas. Vi vill därför skärpa formuleringen om tidsgränserna som gäller för när tid och plats för partirådet ska offentliggöras och när kallelsen ska tillställas de röstberättigade.

I juridiska sammanhang brukar begreppet "synnerliga skäl" användas för att vid mycket speciella eller extraordina omständigheter kunna strunta i huvudregeln. I våra stadgar är huvudregeln att tid och plats ska offentliggöras "minst en månad före partirådet", men i synnerliga fall kan partirådet sammanträda utan att iaktta tidsgränserna i stadgarna.

Partistyrelsen tolkade stadgarna så att behovet av ett snabbt beslut om vägvalet var så viktigt att det handlade om "synnerliga fall". Tolkningen bekräftades visserligen av ombuden på partirådet, men krävs nog väldigt stor integritet av 'besvärliga' ombud för att de ska ge sig på att förhindra att partirådet anses behörigt utlyst.

Viktiga beslut kräver tid för eftertanke. Ju kortare tiden blir mellan kallelse och partiråd desto svårare blir det ju för förbunden att anordna aktiviteter där ombuden ges möjligheter att diskutera och ventilera partistyrelsens förslag med medlemmarna.

För många medlemmar var beslutet om vägvalet en viktig fråga om vår historia, vår själ och vårt existensberättigande. Frågan var förstås inte ny och hade diskuterats i media länge. Men det är först när det blir dags för ett avgörande beslut på partirådet som det blev allvar och det fanns något konkret för medlemmarna att förhålla sig till. Med bättre planering och framförhållning hade inte partistyrelsen kunnat kalla till partiråd med vanliga tidsgränser.

Våra interndemokratiska spelregler måste vara stabila och långsiktigt hållbara. För att inte riskera att skapa prejudikat av partistyrelsens stadgetolkning utan i stället upprätthålla en mer respektfull tolkning av stadgarna bör formuleringen i avdelning I § 7 sjätte stycket därför skärpas till enligt nedan.

J130. Redovisa vad förtroendevalda röstar på vid partiråd och landsmöte

Maria Bratt, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ge partistyrelsen i uppdrag att ta fram en digital lösning för omröstning vid partiråd och landsmöte samt föra till protokollet vad närvarande förtroendevalda röstat på vid varje enskild omröstning

Den representativa demokratin är hela grunden i vår interna demokrati där vi väljer förtroendevalda att närvara vid våra högsta beslutade organ, partiråd och landsmöte.

Ett förtroende behöver kunna utvärderas och därför bör protokollet för varje enskilt beslut på partiråd och landsmöte innehålla en redovisning av vilka förtroendevalda som röstat och hur de har röstat. För att det ska vara praktiskt genomförbart bör partiet skaffa en digital plattform för omröstning.

J131. Stadgar avseende tillvägagångssätt vid beslutsfattande

Johny Samuelsson, Simrishamn

Förslag till landsmötesbeslut:

1. stadgeändringar som innebär att inga beslut ska avgöras genom lottning eller ordförandes utslagsröst och undantag endast tillämpas om det föreligger extraordinära förhållanden som kan göra det nödvändigt.
2. stadgeändringar som innebär att som princip ska majoritetsbeslut tillämpas med krav att 75–90 procent av de röstberättigade ska rösta ja i en fråga för att få igenom den.
3. att uppmärksamma och tillämpa beslutsprocesser som kan leda till enhetliga beslut som konsensus och sociokrati

Landsmötet, partirådet, partistyrelsen, andra centrala organ samt lokala föreningar beslut i förekommande frågor genom lottning, ordförandes utslagsröst eller det förslag som erhållit flest röster.

Men efterdyningarna bl.a. efter partirådets möte i mars 2021 som lett till splittring, missnöje och att såväl medlemmar som väljare övergett partiet ger anledning till eftertanke och reflektion om vad Liberalerna vill uppnå vid möten på alla nivåer.

Att alla tycker samma sak i varje fråga är i praktiken nästintill en omöjlighet men att allas åsikter respekteras är fundamentalt liksom att bredare majoriteter ska eftersträvas.

J132. Begränsning av antalet mandatperioder i politiska ämbeten

Lennart Perborg, Helsingborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Liberalerna tillsätter en utredning rörande hur vi kan begränsa antalet mandatperioder i ett politiskt ämbete för våra förtroendevalda för att skapa ett mer dynamiskt och demokratiskt parti

I liberalismens grundvärden som de t.ex. uttrycks i Upsala Nya Tidnings ledarartikelserie, av Håkan Holmberg 1999, anges att liberalismen

- vill motverka all form av maktkoncentration
- har insikten att makt kan korrumpas
- anser att den politiska makten måste balanseras, kontrolleras och växlas.

Av detta drar förslagsställaren slutsatsen att ett mångårigt innehav av samma politiska ämbete är mycket tveksamt ur ett liberalt och demokratiskt perspektiv. Dessutom riskerar man att tappa dynamik och förnyelse i partiet och inte minst yngre medlemmar som vill vara med och påverka inriktningen på politiken. När politikerrollen också blir till ett livslångt yrke är risken stor att man tappar förståelsen för väljarens vardag. Kan man begränsa antalet mandatperioder till två stycken för världens mäktigaste ämbete, USA:s president, är det ju inte mer än rimligt att vi även i vårt parti kan begränsa antal mandatperioder som våra partimedlemmar kan inneha ett politiskt ämbete som t.ex. riksdagsman, kommunfullmäktigeledamot, eller kommunalråd. Det skulle

uppmuntra till att periodvis göra karriär i ett civilt arbete och periodvis arbeta som politiker och i den rollen dra nytta av erfarenheterna från det civila arbetet.

J133. Liberala seniorers representation i partistyrelsen och partirådet

Liberalerna Norrmalm

Barbro Westerholm, Stockholm

Christina Messick, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en representant från Liberala seniorer ska adjungeras till partistyrelsen
2. att Liberala seniorer ska utse ett ombud till partirådet

Till partistyrelsens adjungeras i dag en person från respektive Liberala Ungdomsförbundet, Liberala Kvinnor och Liberala Studenter, men ingen från Liberala Seniorer. Seniorer utgör 20 procent av valmanskåren och är en växande grupp. Sjukvård, boendefrågor, trygghet samt vård och omsorgsfrågor är allt viktigare för väljarna, inte minst för seniora väljare. Inom Liberala Seniorer finns en erfarenhet av alla dessa frågor, som borde tas till vara i partiet.

I partirådet (65 ombud) har partistyrelsens 25 ombud en given plats, liberala ungdomsförbundet, liberala studenter och liberala kvinnor utser varsitt ombud och resterande 37 utses av de 21 förbunden efter medlemsantal. Liberala Seniorer borde också med all sin erfarenhet få utse ett ombud.

J134. Utredning om omvandling av nätverket Liberala seniorer till förbund

Monica Pålsson, Göteborg
Anita Afzelius-Alm, Skara
Margaretha Helgesson, Falun
Lars Holmgren, Sundsvall
Yvonne Jandraeus, Skurup
Ismail Kamil, Uppsala
Tove Klette, Lund
Wanda Klintberg, Göteborg
Berit Krantz, Göteborg
Mats E. Nilsson, Östersund
Margareta Svensson, Göteborg
Gunnel Wandel, Varberg
Kjell Öhlund, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en utredning tillsätts med målet att omvandla Nätverket Liberala Seniorer till ett förbund med Liberala Kvinnor och Liberala ungdomsförbundet.

Frågor som rör äldre angår snart en fjärdedel av befolkningen och nästan alla blir vi till slut gamla. Trots denna stora befolkningsandel hör vi återkommande att äldre frågor handlar om sårbarheten.

Under kommande år kommer dessutom både antalet och andelen äldre att öka än mer. Detta innebär helt naturligt en ökning av behovet av vård och omsorg. De uppdragade stora kvalitetsbristerna inom äldreomsorg måste samtidigt åtgärdas. Det blir ett stort åtagande för främst kommunerna.

Men i släptåg av detta tenderar hela gruppen äldre bli definierade som en tärnande grupp, presumtivt i behov av vård och omhändertagande. Förväntningarna på äldres kompetens är låga och i många sammanhang blir äldre diskriminerade.

Visst, vi lever längre, men vi lever många av dessa år med god hälsa. Många vill och kan fortsätta arbeta vidare och vara aktiva i civilsamhället.

Vi åsrika utgör en resurs, och vi vill att politiken för åsrika formas med detta i åtanke för en modern attraktiv åldrepolitik, som har förutsättningar att tilltala vår stora målgrupp.

Därför bör den livserfarenhet som vi har, inte minst i åldrefrågor, alltifrån åsrikas deltagande i arbetslivet till vård och omsorg i livets slutskede, bättre tas tillvara i Liberalerna.

Liberala Seniorer är sedan lång tid organiserade som ett nätverk. Vi anser att vår unika kompetens bättre skulle kunna tas tillvara om nätverket omvandlades till ett förbund i likhet med Liberala kvinnor och Liberala ungdomsförbundet och adjungeras till partistyrelsen samt ha plats som ombud vid partiråd och landsmöten.

J135. Liberala seniorer

Mats Dafnäs, Uppsala
Kjell Dufvenberg, Håbo
Stig Forshult, Enköping
Ismail Kamil, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det nuvarande nätverket Liberala Seniorer ska ges samma status i partiets inre organisation som Liberala Kvinnor och Liberala Ungdomsförbundet och därigenom bli representerat i partistyrelsen och vid partiråd och landsmöte
2. att partiet bör göra en förutsetningslös utredning av sin inre substruktur i form av s.k. sidorganisationer och lobbygrupper, eftersom några av dessa till synes slumpartat har en särställning som övriga saknar.

Motiveringen är att den nuvarande organisationen är både otydlig och ologisk. I denna finns drygt ett halvduzin sidorganisationer med olika tyngd. Endast två av dessa har ett formellt inflytande i partiets beslutande organ medan övriga saknar detta. Detta är inte rimligt.

Ungefär en fjärdedel av Liberalernas medlemmar och väljare är över 65 år, men dessa har trots en ökande numerär fått alltför lite uppmärksamhet och är svagt representerade i Riksdagen (20 procent av befolkningen 5 procent av riksdagens ledamöter). I denna grupp finns både stor kunskap och erfarenhet samt många väljare som inte upplever sig sedda. Genom en tydligare roll och mer beslutskraft för Liberala Seniorer borde partiet kunna fokusera mer på åsrikas behov och därmed locka betydligt fler väljare.

J136. Funktionella liberalers plats i förbundsstyrelser och partistyrelsen

Charlotte Hedendahl, Malmö
William Hedendahl, Malmö
Torbjörn Karlsson Malmö
Charlotte Söderlund, Bromölla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Funktionella liberaler ska ha adjungerad plats i alla förbundsstyrelser och i partistyrelsen samt i de större städernas styrelser

Personer med funktionsnedsättning är mer utsatt i samhället genom att många är beroende av tillgänglighet men också för att andra personer än de själva ofta för deras talan. Personer med funktionsnedsättning finns sällan representerade i styrelser. Vi vill inte att dessa gruppers frågor ska försvinna och stå tillbaka. Vi jämför med Liberala Kvinnor och LUF som har representanter. Vi behöver komma närmare där frågorna diskuteras och ta plats. Även om platserna bara är adjungerade så är det av största vikt för denna grupp. Även om vi inte har rätt att rösta så borde vi åtminstone ha rätten att bli hörda.

För partiet borde det vara extra viktigt att lyfta dessa grupper då vi har en hel del att leva upp till. Historiskt har funktionshinderspolitiken varit Liberalernas fråga. Vi har framgångsrikt drivit rättigheter för dem som stått längst

ifrån makten och varit spjutspetsar med både LSS-lagen och personlig assistans. Vill vi fortsätta räknas som ledande i dessa frågor och kunna räkna med dessa personers fortsatta ansträngningar. Liberalerna måste på allvar inkludera personer med funktionsnedsättning i partiets inre kretsar och inte hålla dem utanför partiets styrelser och beslut.

Detta krävs för att partiet ska vara trovärdigt.

J137. Gör Funktionella liberaler till etablerat nätverk i riksorganisationen

Charlotte Söderlund, Bromölla
Charlotte Hedendahl, Malmö
William Hedendahl, Malmö
Anders Karlsson, Örebro
Roko Kursar, Malmö
Marianne Åhman, Sunne

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Funktionella liberaler ska få ingå som ett etablerat nätverk i Liberalernas riksorganisation.
2. att partistyrelsen skyndsamt utarbetar tydliga riktlinjer för nätverken samt beslutar om vilket ansvar partistyrelsen har för dess ledningar och vem som innefattas i sådana nätverk

Funktionella liberaler är ett nätverk för medlemmar inom Liberalerna som vill lyfta fram Funktionshinderfrågorna på dagordningen på alla politiska nivåer. Liberalernas (Fp) före detta partiledare Bent Westerberg skapade LSS lagen. En lag som öppnade dörren ut till samhället för många personer med funktionsnedsättning och gav möjligheten att leva ett liv på lika villkor som alla andra, utifrån FN:s konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Vi som nu är aktiva i partiet har här ett arv att förvalta. Vi ska sprida kunskap om LSS lagen och om FN:s konvention. Funktionella liberaler är ett nätverk som genom sina medlemmar och "Ambassadörer" ska sprida kunskap om hur vardagen ser ut för personer med funktionsnedsättning och vilka problem som behöver åtgärdas föra att FN:s konvention ska uppfyllas. I nätverkets stadgar står:

"Funktionella liberaler är ett fristående nätverk, som i nära anslutning till Folkpartiet Liberalernas program och stadgar verkar för

- att funktionshinderperspektivet synliggörs, debatteras och diskuteras i Liberalerna
- att stärka funktionshinderperspektivet som en naturlig del av Liberalernas arbete för mänskliga rättigheter och mångfald
- att samla personer med liberal samhällsåskådning till gemensamt arbete i frågor som berör personer med funktionsnedsättning och funktionshinderpolitik i Sverige och vid förfrågan även internationellt.
- att främja en demokratisk utveckling och för att personer med insyn och kunskap i funktionshinderfrågor bereds plats inom Liberalerna.
- att bedriva opinionsbildande arbete för att åstadkomma funktionshinderpolitisk förändring.

- att sprida liberalismens idéer bland personer med funktionsnedsättning"

Vi anser att Funktionella liberaler bör få vara ett etablerat nätverk till Liberalerna på riksnivå, i likhet med Gröna liberaler och Liberala Seniorer. En önskan är att Funktionella liberaler kan ses som en Referensgrupp till partistyrelsen och riksdagsledamöter i funktionshinderfrågor. Genom att ha en väl etablerad kontakt kan frågor som kommer upp på riksnivå diskuteras och ett ömsesidigt lärande kommer att ske mellan nätverket, riksdagsledamöter och partistyrelse kring aktuella funktionshinderfrågor.

På landsmötet 2019 lämnade granskningsutskottet en erinran till partistyrelsen: "Granskningsutskottet vill erinra om att medlemmar med starkt engagemang i olika frågor får möjlighet att samverka genom olika nätverk. Formerna för dessa kan variera och behöver inte stadgefästas. Dock bör partistyrelsen under tiden fram till nästa ordinarie landsmöte utarbeta riktlinjer för nätverken och tydliggöra vilket ansvar partistyrelsen har för dess ledningar och vem som innefattas i sådana nätverk, kanske utan att vara medlem i Liberalerna." Ett yrkande kring detta bifölls av landsmötet 2019 i enlighet med Granskningsutskottets erinran. Såvitt vi har fått kännedom om, så har inte detta verkställts ännu.

J138. Ompröva namnbytet och återta partinamnet Folkpartiet Liberalerna

Börje Dovstad, Karlskrona

Förslag till landsmötesbeslut:

1. partistyrelsen får i uppdrag att tillsätta en arbetsgrupp som får i uppdrag att ta fram ett förslag till nästa landsmöte som syftar till att återta partinamnet Folkpartiet Liberalerna
2. att det på valsedlarna i 2022 års val markeras att Liberalerna är det som tidigare benämndes Folkpartiet

Den 22 november 2015 – på dagen sex år innan landsmötet 2021 – fattade landsmötet beslut om att byta partibeteckning från Folkpartiet Liberalerna till endast Liberalerna. I folkmun skulle vi gå från Folkpartiet till Liberalerna.

Bakgrunden till beslutet var vällovliga ambitioner att markera den politiska förnyelse som paritet påbörjade efter valförlusten 2014.

Genomslaget för vår nya partibeteckning har inte blivit det vi hoppades på. Tvärtom har det visat sig att risken för förväxling med andra politiska partier och rörelse är större än vad som kunde förutses när landsmötet tog beslutet 2015. Ett exempel på sådan förväxlingsrisk är att Centerpartiet också torgför sig som ett liberalt parti. Fortfarande hör vi politiska journalister som vid beskrivning av oss tar miste och nämner oss som "Folkpartiet".

Vid 2018 års val försökte vi parera förväxlingsrisken genom att på valsedlarna ange partibeteckningen "Liberalerna (tidigare Folkpartiet)".

När opinionsundersökningarna nu ger oss låga siffror går det inte att utesluta att vårt namnbyte är en del av förklaringen. Personer som tidigare röstat på Folkpartiet kän-

ner möjligen inte igen sig i partilandskapet och anger då ett annat borgerligt parti vid opinionsinstitutets frågor.

Det är tid att ompröva namnbytet och ta tillbaka vårt tidigare väl inarbetade partinamn och varumärke. Det är dags att återinföra partibeteckningen Folkpartiet Liberalerna.

Inför valet 2022 behöver vi också – i likhet med inför valet 2018 – tydliggöra att Liberalerna är det som tidigare benämndes Folkpartiet.

J139. Namnbyte till Socialliberalerna

Björn Lagerbäck, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

- 1.** att landsmötet tillsätter en arbetsgrupp med uppgift att formulera ett socialliberalt program, för kommande verksamhetsår
- 2.** att ett namnbyte från Liberalerna till partinamnet Socialliberalerna initieras

Ett tydliggörande av det som bör vara Liberalernas politiska inriktning. Vi tillhör varken ett borgerligt block, inte heller ett socialistiskt block. Vi är med stolthet försvarare av socialliberal tradition. Det är inom detta område flertalet medborgare politiskt befinner sig. Vår utmaning är nu att formulera ett socialliberalt program inför valet 2022.